

**BORBE U SLOVENIJI 1945. GOD.
1. mart 1945. – 15. maj 1945.**

**I
DOKUMENTA
JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE**

BR. 1

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA GLAVNOG ŠTABA SLOVENIJE OD 1. MARTA 1945. O RASPOREDU NEPRIJATELJEVIH JEDINICA I SITUACIJI NA TERITORIJI SLOVENIJE¹

GLAVNI ŠTAB NOV I PO
SLOVENIJE
OBAVESTAJNO ODELJENJE
Br. 660(11)45

Operativno odelj.

Dana 1. marta 1945.

MESEČNI IZVEŠTAJ

za mesec februar 1945.

- 1) Stanje neprijatelja, pokreti, neprijateljeve jedinice.
- 2) Saobraćaj — priložena skica samo za V. Š.²

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu Inštituta za zgodovino delavskrega gibanja v Ljubljani (u daljem tekstu: AIZDG), k. 29/11. U gornjem desnom uglu dopisano je olovkom: „Operativno odelj.“

Svi dokumenti u ovoj knjizi (osim onih za koje je izričito drugo navedeno) prevedeni su sa slovenačkog jezika.

² Vrhovni štab. Odlukom Povereništva narodne odbrane Demokratske Federativne Jugoslavije od 1. marta 1945. dobila je NOVJ naziv Jugoslovenska armija, Mornarica NOVJ naziv Jugoslovenska mornarica, a Vrhovni štab NOV i POJ reorganizovan je u Generalštab JA, kao neposredni organ Povereništva narodne odbrane za svu oružanu vojnu silu (Hronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941—1945. izdanje Vojnoistorijskog instituta — u daljem tekstu VII—, Beograd, 1964, str. 1079). O ovim promenama izvestio je Generalštab JA depešom br. 473 od 3. marta 1945. Glavni štab Slovenije (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 41/111). U vezi sa ovim promenama dobio je

3) Prilozi:

a) Utvrđivanje (Skica samo za V. Š).³

b) Brojno stanje neprijateljevih jedinica.⁴

U celosti nepovoljna vojna situacija, u kojoj se momentano nalazi Hitlerova Nemačka na svetskim ratištima, snažno je uticala na vojnu situaciju na područjima koje kontroliše naša NOV i POS. Mesečni period od 1. februara do 28. februara 1945. i, čak već ranije, kraj januara 1945. bio je u znaku velikih vojnih pokreta kroz oba glavna kanala kroz koja se obično transportuje neprijateljeva vojska, a to su:

1) sa italijanskog ratišta, preko Videma — Gemone [Demone] — Pontebe — Beljaka, prema Austriji i

2) sa balkanskog ratišta, preko Zagreba i Varaždina prema Nemačkoj. Po tome je ovaj period mnogo ličio na mesece novembar i decembar, kada su vršeni isto tako jaki pokreti preko naše teritorije, samo sa tom razlikom da se tada Nemačka pripremala na svoju ofanzivu na zapadnom ratištu, dok sada nastoji svim snagama da zaustavi nadiranje savezničke RA.⁵

Neprijatelj je u mesecu februaru i nadalje poklanjao vanrednu pažnju teritoriji Štajerske, što je razumljivo, jer baš ta teritorija može u skoro vreme postati i sama ratište, a već sada je smatraju kao neposrednu pozadinu mađarskog ratišta. Ova pažnja izražava se u neprekidnim akcijama neprijatelja protiv naših jedinica bilo gde da se one pojave. Neprijatelj na svaki način želi da ima slobodnu pozadinu mađarskog ratišta.

A još i jedna druga činjenica ukazuje na to da je teritorija Štajerske neposredna pozadina ratišta, te da se baš tu mogu narednih dana očekivati značajniji događaji. Na teritoriju Štajerske počele su da pristižu neprijateljeve operativne jedinice — divizije i da posedaju unapred određene i pripremljene položaje.

Glavni štab NOV i PO Slovenije naziv Glavni štab Slovenije, a korpusi i divizije, umesto ranijeg naziva NOVJ, naziv Jugoslovenske armije. Pošto potčinjene jedinice s ovim promenama nisu bile na vreme upoznate to su zadržale izvesno vreme još dotadašnje nazive.

Ovaj prilog (skicu) redakcija nije pronašla. U AIZDG, k. 52 III postoji izveštaj Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije broj 650 od 27. februara 1945. pod naslovom „Radovi na utvrđivanju na teritoriji Slovenije“.

⁴ Iz tog priloga, koji je pisan 28. februara 1945. pod naslovom „Neprijateljeve jedinice na teritoriji kontrolisanoj po NOV i POS“, vidi se da se na toj teritoriji nalazilo oko 130.000, a u pograničnom pojasu Hrvatske oko 24.000 neprijateljevih vojnika (vidi AIZDG, k. 52/111).

⁵ Rdeća armada (Crvena armija)

Celotni neugodni vojaški položaj, v katerem se trenutno nahaja Hitlerjeva Nemčija na svetovnih bojiščih, je močno vplival na vojaško situacijo na teritorijih, ki jih kontrolira naša RUV in ČOB. Mesечно razdobje od 1. februarja do 28. februarja 1945 in še prej konec januarja 1945, je bilo v znamenju velikih vojaških premikov po obeh glavnih kanalih, po katerih se običajno transportira sovražna vojska, to je:

- 1./ iz italijanskega bojišča preko Vidma - Gemone - Ponteba - Beljaka proti Avstriji, in
- 2./ z Balkanskega bojišča preko Zagreba in Varaždina proti Nemčiji.

V tem je ta doba močno sličila mesecu novembru in decembru, ko so bili prav tako močni premiki preko našega teritorija, toda s to razliko, da se je Nemčija takrat pripravljala za svojo ofenzivo na zapadnem bojišču; dočim napevja sedaj vse svoje sile, da bi zadržala prodiranje zavezniške R.A.

Sovražnik je v mesecu februarja še nadalje posvečal izredno pozornost teritoriju Štajerske, kar je razumljivo, ker lahko prav ta teritorij v doglednem času postane samo bojišče, če sedaj pa ga je smatrali za neposredno zaledje madžarskemu bojišču. Ta sovražnikova pozornost se izražava v neprestanih akcijah sovražnika proti našim enicam, kjer koli se pač pojavijo. Sovražnik hoče na vsak način imeti čisto zaledje madžarskega bojišča.

Pa še neko drugo dejstvo prikazuje, da je teritorij Štajerske neposredno zaledje bojišča in da je prav tu pričakovati v bližnjih dneh važnejših dogodkov. Na teritorij Štajerske so pričale prihajati operativne sovražne enice - divizije in zavezati vnaprej določene in pripravljene položaje.

1./ Premiki preko teritorija Slovenije:

a./ Premiki po komunikacijskih zvezah Italija - Vidma - Beljak.

Po preverjenih poročilih, ki jih je prejela naša obveščevalna služba, je predlagal štab armijske grupe Süd-marschal Kesselring O.K. 6. januarja 1945 izraznitev in evakuacijo nemške vojske iz Italije in zgraditev nove frontne linije na Alpah. Obremba Italije, bi se na podlagi tega predloga poverila izključno italijanskim republikanskim enicam. S tem bi nemško vojaško vodstvo pridobilo do 15 nemških divizij, ki bi jih lahko uspešno uporabilo na vzhodnem bojišču. Kakšen je bil izid navedenega predloga naša obveščevalna služba ni mogla ugotoviti, pač pa so odgovorni nemški vojaški krogi v severni Italiji menja, da bo predlogu ugodno, zlasti še, če se bo situacija na vzhodnem bojišču še nadalje slabšala.

Ne glede na to, da naša obveščevalna služba ni upoštevala, kakšno rešitev je izdal O.K. na gradiv štaba armijske grupe Süd, pa je v času od 26. januarja 1945 do 6. februarja 1945 po komunikacijskih zvezah preko Vidma - Gemone - Ponteba in Beljaka registrirala premik šestih komplet-nih nemških divizij, najavljen pa je še premik naslednjih Štirih. Te divizije so se nekaj časa nahajale skoncentrirane na sektorju Gemone in Ponteba, aker so nadaljevale pot v Nemčijo. Priponniti pa je, da je identifikacija navedenih divizij silno otežkočena, ker se na našem teritoriju lemanje časa zadržujejo in ker se sovražnik poslužuje taktike, da ravno takrat, ko se vrše po določenih komunikacijskih zvezah premiki, z akcijami večjega obsega odvzame naše enice od komunikacijskih zvez. To iz obeh razlogov:

- 1./ da prepreči sabotaže na komunikacijskih zvezah in s tem zagotovi vsej s te strani nemoten transport.

I) Pokreti preko teritorije Slovenije:

A) Pokreti komunikacijskim vezama Italija — Videm — Beljak

Prema proverenim izveštajima koje je naša obaveštajna služba primila, Štab Armijske grupe Jug maršala Keselringa predložio je OK⁶ januara 1945. napuštanje i evakuaciju nemačke vojske iz Italije i izgradnju nove linije fronta na Alpima. Odbrana Italije bi, na osnovu ovog predloga, bila poverena isključivo italijanskim republikanskim jedinicama. Time bi nemačka vojna komanda dobila 10 do 15 nemačkih divizija, koje bi mogla sa uspehom upotrebiti na istočnom ratištu. Kakav je bio rezultat pomenutog predloga, naša obaveštajna služba nije mogla utvrditi, ali su odgovorni nemački vojni krugovi u severnoj Italiji mišljenja da će se predlogu izaći u susret, a naročito još onda ukoliko bi se situacija na istočnom ratištu još nadalje pogoršavala.

Bez obzira na to što naša obaveštajna služba nije utvrdila kakvo je rešenje doneo OK na predlog Štaba Armijske grupe Jug, registrovala je u vremenu od 26. januara 1945. do 6. februara 1945. na komunikacijskim vezama preko Viema—• Gemone— Pontebe i Beljaka pokret šest kompletnih nemačkih divizija, a najavljen je pokret još daljih četiri. Ove divizije su se neko vreme nalazile koncentrisane na području Gemone i Pontebe a zatim su produžile put za Nemačku. Treba napomenuti da je identifikovanje pomenutih divizija veoma otežano jer se na našoj teritoriji zadržavaju samo kraće vreme i jer se neprijatelj služi taktikom da, baš u vreme kada se preko određenih komunikacijskih linija vrše pokreti, akcijama šireg obima odbaci naše jedinice od komunikacijskih veza. Ovo iz dva razloga:

- 1) da spreči diverzije na komunikacijskim vezama i da time, barem sa te strane, obezbedi neometano transportovanje,
- 2) sa određenim ciljem, da našoj obaveštajnoj službi, koju .. Pouzdano i provereno je naša obaveštajna služba utvrdila samo pokret

⁶ Oberkomandi, tj. Vrhovnoj komandi.

⁷ Na kraju prve stranice nečitka su dva reda, pošto je izveštaj pisan u više primeraka. Nečitak deo koji je redakcija dopunila iz kopije originala (u AIZDG. k. 52/1), glasi: „neprijatelj snažno oseća i čiji način rada dobro poznaje oduzme mogućnost prikupljanja obavešajnih podataka“.

356. pešadijske divizije.

Ova divizija se do 10. januara 1945. nalazila na jadranskom odseku italijanskog ratišta u sastavu 76. panzer⁸ [pancer] korpusa. Dana 10. januara 1945. divizija je dobila naređenje za pokret na sever. Preko Videma u pravcu Trbiža nalazila se divizija u pokretu od 26. 1. do 28. 1. 1945.

Prema neproverenim i neprokontrolisanim podacima, u razdoblju od 26. februara⁹ 1945. do 6. februara 1945. bile su u pokretu sledeće nemačke divizije:

- 157. gebirgsjäger¹⁰ [gebirgsjeger] divizija,
- 158. gebirgsjäger divizija,
- 257. pešadijska divizija
- 344. pešadijska divizija i
- 371. pešadijska divizija.

Ponovo naglašavamo da su svi izveštaji neprovereni.

Iz savezničkih izvora dobili smo izveštaje da su sa italijanskog ratišta otišle prema Nemačkoj:

- 26. panzergrenadier¹¹ divizija iz sastava 76. panzer korpusa,
- 114. lovačka divizija iz sastava 76. panzer korpusa,
- 715. pešadijska divizija iz sastava 51. planinskog korpusa,
- 29. pešadijska divizija iz sastava 1. padobranskog korpusa i

16. SS panzergrenadier divizija »Reichsführer« [Rajhsfirer] iz sastava 1. padobranskog korpusa. Ipak naša obaveštajna služba nijednu od pomenutih divizija nije registrovala u pokretu preko naše teritorije. Postoji mogućnost, pošto je saveznička obaveštajna služba registrovala pokret istog broja divizija kao naša obaveštajna služba, da su divizije, u cilju dezinformacije, za vreme pokreta preko naše teritorije dobile nove oznake. Neprijatelj se takvim načinom dezinformacije već služio.

76. panzer korpus sačinjavaju sledeće divizije: 356. pešadijska divizija, 26. panzergrenadier divizija, 114. lovačka divizija, 278. pešadijska divizija i 20. divizija vazduhoplovne pešadije. Ako je tačno da su prve tri divizije otišle u pravcu Nemačke, onda bi 76. panzer korpus bio jako okrnjen.

⁸ oklopnog

• Omaška; treba: januara.

¹⁰ brdsko-lovarka

¹¹ oklopno-grenadirska

Istovremeno pridolaze i izveštaji o pokretu pet italijanskih divizija iz Austrije prema Italiji. Koje bi to jedinice bile naša obavještajna služba nije utvrdila. Postoji mogućnost da je jedna od ovih divizija italijanska divizija »Roma« koja je bila u formiranju na području Beča. Ipak je to samo pretpostavka, te za ovakvu tvrdnju nemamo nikakvih konkretnih dokaza.

Od italijanskih jedinica na području Primorske u februaru 1945. koncentrisale su se u Gorici jedinice »X MAS Flotiglie«¹² [flotilje] i preko Videma otišle u Conegliano Veneto [Koneljano Veneto] odakle imaju nameni da produže na italijansko ratište. Osim manjih ostataka ove jedinice, u jačini do 150 ljudi, čitava ostala vojska već je napustila našu teritoriju. Ovo je i jedan od dokaza da nemačka vojna komanda teži za tim da svoje isključivo nemačke jedinice na italijanskom ratištu zameni italijanskim jedinicama.

B) Pokreti Balkan — Zagreb — Varaždin i Zagreb — Brezice — Maribor i obratno:

Istovremeno sa početkom pokreta nemačkih jedinica sa italijanskog ratišta prema Nemačkoj otpočeli su i snažni pokreti neprijateljeve vojske i na napred pomenutim komunikacijskim vezama. Uopšte je na teritoriji Štajerske došlo do snažnog nagomilavanja neprijateljeve vojske. Sa balkanskog ratišta evakuišu se tamo razbijene nemačke divizije negde u pozadinu na reorganizaciju, a sa druge strane mogu se primetiti pokreti neprijateljeve vojske iz unutrašnjosti Austrije na teritoriju Štajerske, sa zadatkom da posednu određena područja. Pokreti neprijateljeve vojske u pravcu Nemačke (evakuacija) otpočeli su naročito posle uništenja mostobrana kod Virovitice.¹⁵ Još više nego što je to na teritoriji Jadranskog primorja, otežano je identifikovanje neprijateljevih jedinica u pokretu preko teritorije Štajerske, jer je tu neprija-

Podrobnije o ovoj diviziji vidi tom VI, knj. 18, dok br. 60, objašnjenje 5.

¹⁵ Sredinom januara 1945. prešle su jedinice 3. armije NOVJ r. Dravu s ciljem da u sadejstvu sa snagama 6. i 10. korpusa NOVJ, prošire virovitički mostobran i ugroze pozadinu neprijateljevih snaga na sremskom frontu. Nemcima je smetao ovaj mostobran, naročito zbog planirane protivofanzive na prostoru Blatnog jezera, pa su 6. februara jakim snagama prešli u koncentričan napad na celom frontu. Da bi izbegao odsutno frontalno angažovanje snaga protiv tehnički i brojno nadmoćnijeg neprijatelja, štab 3. armije, po odobrenju Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije, povukao je od 8. do 10. februara snage na levu obalu Drave (vidi Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945, izdanje VII. Beograd, 1958, str. 513).

telj još aktivniji nego u Primorskoj i jer se pokreti vrše kroz pogranične pokrajine gde nema naših jedinica (Slovenske gorice, Prekomurje, Međumurje).

Dana 24. januara 1945. bilo je u pokretu kroz Maribor u pravcu Graca oko 1.600 nedićevaca, ali jedinica nije utvrđena.

Naknadno smo primili izveštaje da je 13. januara 1945. bilo u pokretu preko Laškog i Celja u pravcu Maribora 175 kamiona vojske i ratnog materijala. Vojska je na kamionima imala znak belo obrubljen krug sa plavim poljem i natpisom TIG. Kojoj jedinici ova vojska pripada nismo mogli utvrditi.

Dana 29. i 30. 1. bio je u pokretu sa pravca Zagreba prema Celju neki »Küstensicherungs¹⁴ [Kistenziherungs] bataljon« koji se pre toga nalazio u Šibeniku i na ostrvu Korčuli. Identitet nije utvrđen.

Od Glavnog štaba Hrvatske primili smo izveštaj da je dana 5. februara 1945. bilo u pokretu iz Osijeka, preko Đakovice, za Našice ljudstvo 13. i 14. pešadijskog puka i 7. artiljerijskog puka 7. SS gebirgsjäger divizije »Princ Eugen«. Od 10. do 12. 2. naša obaveštajna služba registrovala je jedinice pomenute divizije u pokretu iz Varaždina u pravcu Ormoža.

Dana 18. 2. bili su iz Zagreba prema Varaždinu stalni pokreti većih neprijateljevih jedinica, koje su, zatim, produžavale prema Ormožu. U Varaždinu se mogla primetiti jača koncentracija neprijateljeve vojske.

U dane 13. i 14. 2. stiglo je sa pravca Krškog u Novo Mesto oko 800 — 1.000 Čerkeza, koji su, zatim, u toku noći 14. 2. nastavili put u pravcu Ljubljane.

Dana 22. 2. je sa pravca Zagreba, preko Samobora, bilo u pokretu prema Brežicama 300 kamiona nemačke vojske i ratnog materijala iz neutvrđene jedinice. Naši izveštaji govore da je bilo oko 3.000 Čerkeza i to konjica, artiljerija, teško oružje. Da li je ta vojska pripadala jedinicama 1. kozačke divizije ili kakvoj drugoj ROA¹⁵ diviziji naša obaveštajna služba nije utvrdila.

Već u ranijem mesečnom izveštaju smo tvrdili da se na sektoru Dravskog polja formira neka nova SS divizija.¹⁶

¹⁴ Obalski zaštitni bataljon

¹⁵ Ruska oslobodilačka armija. Odnosi se na kvistlinške jedinice sastavljene od pripadnika raznih nacionalnosti SSSR-a.

¹⁶ Odnosi se na izveštaj broj 382/1/45. od 1. februara 1945. u kome se navodi da je 11. januara 1945. stigla iz Austrije na područje Dravskog polja neka novoformirana SS divizija u jačini oko 12.000 ljudi (AIŽDG, k. 157/1).

Prema naknadnim podacima je utvrđeno da je tu u formiranju nova nemačka 31. SS divizija »Bačka«. Divizija se formira od ostataka raznih, na balkanskom i mađarskom ratištu razbijenih, jedinica i iz Vojvodine evakuisanih Nemaca dok je komandni kadar iz SS divizija »Totenkopf« i »Prinz Eugen«.

U sastav 31. SS divizije »Bačka« ušlo je ljudstvo 78. grenadirskog puka, 79. grenadirskog puka, 80. grenadirskog puka i 31. artiljerijskog puka. Ovi pukovi su ranije bili u sastavu 8. tenkovske divizije, 1. planinske divizije, 31. pešađijske divizije i 21. SS divizije. Osim toga, pojavili su se na sektoru Slovenske Bistrice i ostaci 32. grenadirskog puka koji je bio u sastavu 24. grenadirske divizije. Verovatno je i ovo ljudstvo ušlo u sastav 31. SS divizije.

Komandant divizije general Loenbard [Lenbard].

Štab divizije najpre se nalazio u zamku Vurbergu, zatim se premestio negde na sektor [Slovenske] Konjice — Slovenska Bistrica, a odavde u zamak Viltuš na Dravi.¹⁷

Dana 19. 2. krenula je iz Polskave prema Ptuju 4. baterija 2. Abteilung¹⁸ 31. artiljerijskog puka, a dana 22. februara prema Mariboru 800 ljudi iz pomenute divizije. Kasnije su pristizali izveštaji da su i drugi delovi ove divizije kretali prema Mariboru i prema Varaždinu. Proširile su se vesti da divizija odlazi na sektor Beča i Bratislave ali je malo verovatno da bi se divizija podelila na dva sektora.

Divizija je bila raspoređena na sektoru Celje — [Slovenske] Konjice — Slovenska Bistrica — Ptuj — Maribor.

Dana 18. 2. pojavile su se na području Maribora jedinice 14. SS divizije. O toj diviziji još nemamo potpuno tačnih podataka. Može biti da se tu radi o 14. SS diviziji »Kamo«, koja je bila u sastavu 9. SS planinskog korpusa. Ova je divizija formirana u Vojvodini, zatim je bila na frontu u Sremu, odakle je otišla na mađarsko ratište na područje Budimpešte, te je sada sasvim moguće da je stigla na područje Maribora. Kako u isto vreme pridolaze i izveštaji o 4. SS diviziji, sasvim je moguće da se radi o zameni brojki.

¹⁷ Početkom 1945. godine prebačene su na područje štajerske 14. i 31. SS divizija, gde su reorganizovane i popunjene. Krajem februara 31. SS divizija prebačena je na prostoriju južno od Beča (vidi Oslobođilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945 knj. 2, izdanje VII, Beograd 1958, str. 536). Međutim, iz drugih podataka se vidi da je 31. SS divizija po dolasku u Štajersku bila februara 1945. rasformirana i njezinim ljudstvom popunjena 14. SS divizija (vidi dr Tone Ferenc: „Poslednji dnevni vojnje v Sloveniji“, Naša obramba, broj 6, junij 1970, str. 3).

¹⁸ diviziona

Na sektor kojeg sada posedaju pukovi 14. SS divizije stigla je, kako je to već gore pomenuto, 4. SS divizija. Prema našim podacima, ova divizija nalazi se na sektoru Leibnitz [Lajbnič] — Graz [Grac] — Arvež — Eibisvvald [Ajbišvald]. Ova divizija ima i nameru da zaposedne dolinu Drave do Dravograda. Nekih potpunijih podataka o toj diviziji, kao i o tome da li se radi tu o dve divizije ili samo o jednoj, i kojoj, još nemamo.

Sektore 14. SS divizije i 4. SS divizije trebalo je pre toga da posedne 18. divizija, koja se pre toga nalazila na sektoru Linza. Prema izveštajima našeg obaveštajnog centra područja Kozjansko, utvrđeno je da su se ove divizije rasporedile između Drave i Save na već pripremljenim položajima duž bivše slovenačko-hrvatske granice. Ipak su i izveštaji o ovoj diviziji jako kontradiktorni. Tako do nas dolaze izveštaji da u sastav pomenute divizije potpadaju: 112, 146. i 100. grenadirski puk, te 4. artiljerijski puk. Ali je utvrđeno da nijedan od pomenutih pukova nije stalno u sastavu 18. divizije. Postoji mogućnost da se tu, od razbijenih različitih pukova, formira nova nemačka divizija.¹⁹

Artiljerijski puk je naoružan topovima kalibra 120 mm, koji su raspoređeni duž Sutle.

Među jačim pokretima treba konačno napomenuti i pokret 1. puka mađarske divizije »Hunyadi« [Hunjadi] sa područja Međumurja, gde je bila na formiranju, na sektor Hrvatskog zagorja.

C) Lokalni pokreti i pokreti manjih jedinica:

Od manjih pokreta treba napomenuti pre svega:

Dana 3. februara 1945. bila je na drumu između Radohove Vasi i Stične u pravcu Ljubljane registrovana motorizovana kolona koja je imala taktički znak: beo krug sa crvenom tačkom. To je, verovatno, ona ista kolona koja je 1. 2. bila u pokretu iz Krškog prema Novom Mestu.

Dana 24. januara 1945. bila je na sektoru Opatije i Rijeke registrovana, u pokretu prema Ilirskoj Bistrici, kolona nemačke vojske, jačine oko 2.000 ljudi. Pošto je 6. februara 1945.

¹⁹ Iz pregleda „Neprijateljeve jedinice na teritoriji kontrolisanoj po NOV i POS“, kojeg je izradilo Obaveštajno odeljenje Glavnog štaba Slovenije 28. marta 1945, vidi se da je to bila 18. grenadirska divizija jačine oko 3.500 ljudi, sastava: i 12. pešadijski puk (na sektoru Brežice), 116. pešadijski puk (na sektoru Kozjansko) i 4. motorizovani artiljerijski puk (na sektoru Koprivnica i Kozjansko). Vidi AIZDG, k. 52/111.

bio registrovan na sektoru Ptuja I bataljon 138. rezervnog gebirgsjäger puka, vrlo je verovatno da je 24. 1. bio u pokretu deo ili pak ceo 138. puk.²⁰

618. z. b. V.²¹ puk, koji je u sastavu 438. z. b. V divizije sa sedištem u Celovecu, a koji se pre toga nalazio u Celovecu, premestio se na područje Celja i ugljenokopnog bazena Trbovlje. Einsatz²² [Ajnzac] bataljon z. b. V. iz 618. z. b. V. puka nalazi se na području ugljenokopnog bazena Trbovlje.

Dana 26. januara 1945. otišlo je 500 obučenih vojnika iz Lehrregimenta²³ [Lerregimenta] divizije »Brandenburg« iz Gorenjske na području Berlina, a 5. 2. otišlo je u Nemačku 150 vojnika iz 699. Flack Ersatz und Ausbildungs Abteilung²⁴ [Flak erzac und ausbildungs abtajlung].

Dana 10. 2. stiglo je u Čedad nemačko tenkovsko odeljenje koje je kao taktički znak imalo runolist u zelenom obruču.

Istog dana je u Bohinjsku Belu stiglo odeljenje artiljerije. Tu se radi o Motorisirte Gebirgsjäger Artillerie Abteilung²⁵ [motorizirte gebirgsjeger artileri abtajlung] 112. artiljerijskog puka, koji se pre toga nalazio u Beljaku.

Prema neproverenim izveštajima, na području Gorice utvrđena je nova jedinica SS-Polizei regimenta²⁶ [SS-polica-j regimenta] koja je ovamo stigla sa zapadnog ratišta.²⁷

4. Luftwaffenjäger [Luftvafenjeger]²⁸ z. b. V. bataljon, koji se nalazio na području hrvatske Istre i za koga smo u proteklom mesečnom izveštaju javili da je otišao u pravcu Videma, nalazi se sada na obezbeđenju komunikacijske veze Buzet — Divača. Pomerio se dakle samo nešto više.

Dana 13. februara 1945. oba bataljona (I i III bataljon) 14. SS-Polizei regimenta, koja su se nalazila na području bivše Ljubljanske pokrajine, krenula su u pravcu Ljubljane, odakle su 15. 2. nastavili put preko Ljubelja prema Koruškoj. Umesto I bataljona 14. SS-Polizei regimenta stigao je na pod-

²⁰ To je bio 138. nastavni i dopunski puk koji je stigao na ovo područje iz Koruške (vidi AIZDG. k. 521: izveštaj Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba Slovenije od 1. aprila 1945).

²¹ Zur besonderen Verwendung (cur besonderen ferverndung) — za naročitu upotrebu.

²² akcijski

²³ Nastavnog puka

²⁴ protivavionskog nastavnog i dopunskog divizion

²⁵ motorizovani brdsko-lovački artiljerijski divizion

²⁶ policijskog puka

²⁷ Verovatno je bio registrovan 3. bataljon 15. SS policijskog puka koji se nalazio u Trstu i u to vreme bio angažovan na području Trnovskog gozda (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 140).

²⁸ vazduhoplovno-lovački

ručje Novog Mesta I bataljon »Cholm« [Holm] 25. SS-Polizei regimenta, a umesto III bataljona 14. SS-Polizei regimenta stigao je na područje Ribniške doline III bataljon 19. SS-Polizei regimenta. Ovaj bataljon rasporedio se ovako: u Kočevju 9. i 12. četa, u Velikim Laščama 10. četa, a u Ribnici 11. četa. Dolazak III bataljona 19. SS-Polizei regimenta 13. 2. 1945.

Dana 15. 2. 1945. u Maribor je stiglo 1.200 pripadnika Ordnungs²⁹ policije na čelu sa komandantom oberstom³⁰ Walterom. Jedinica nije utvrđena.

137. Gebirgsjäger Ersatz und Ausbildungs³¹ bataljon i 499. Jäger Ersatz und Ausbildungs³² bataljon, koji su se nalazili na području Lučane — Arvež — Lipnica, krenuli su na front. Na njihovo mesto stigli su Ukrajinci i policija iz neutvrđene jedinice.

Iz Postojne na područje Rijeke otišle su 8. i 9. četa 139. gebirgsjäger regimenta.³³

Dana 14. 2. kretala je drumom iz Gorice prema Ajdovščini jača neprijateljeva kolona neutvrđene jedinice.

319. Gebirgsjäger Ersatz und Ausbildungs bataljon u Škofjoj Loki premestio se iz Škofje Loke na područje Rogaske Slatine.³⁴

Dana 14. 2. je u Gradišče [Gradiška] i u Visco [Viško] u Furlaniji stigao veći broj nemačke vojske neutvrđene jedinice. Ova vojska je stigla sa italijanskog ratišta te je, verovatno, već nastavila put u pravcu Nemačke.

Na sektoru Jesenice — Bregana — Mrzla Vas pojavio se novi Bau Pi³⁵ bataljon a njegov identitet još nije utvrđen.³⁶ Ovaj bataljon ima pod komandom oko 2.000 radnika iz Nemačke za rad na utvrđivanju.

27. SS-Polizei regiment, odnosno delovi pomenutog regimenta, premestili su se iz doline Drave na područje Slovenske Bistrice.

Sa pravca Zagreba stigao je na područje Jastrebarskog i Ozlja B-bataljon I Jäger Ersatz regimenta. Ovaj bataljon se na tom području nalazio već [ranije].

" Policija poretka

⁵⁰ pukovnikom

⁵¹ brdsko-lovački nastavni i dopunski

[®] lovački nastavni i dopunski

" Iz izveštaja Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ vidi se da su iz Postojne otišli iz ovih četa samo oni vojnici koji su završili obuku (vidi AIZDG, k. 238/III).

⁵⁴ Ovaj bataljon se iz Škofje Loke prebacio na Bled (vidi AIZDG, k. 51/1: izveštaj Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba Slovenije od 1. aprila 1945).

" Inžinjersko-građevinski

" To je bio 11. bataljon (vidi AIZDG, k. 51/1).

Na područje Litije stigao je kompletan 921. Landeschutz [Landesšuc] bataljon 184. Landeschutz regimenta koji se pre toga nalazio na području Kranja. Sada je zadatak ovog bataljona, kada je saobraćaj na pruži uspostavljen, da obezbeđuje komunikacijske veze. Ranije jedinice su ostale na tom području.

Iz Gorenjske su otišli delovi 28. SS Polizei regimenta i to III bataljon preko Ljubelja za Korušku i, verovatno, dalje u Nemačku.³⁷

II) Neprijateljeve jedinice na teritoriji Slovenije:

U ovom odeljku se pozivamo na prilog mesečnom izveštaju za mesec decembar u kome smo tačno opisali sve neprijateljeve jedinice na našoj teritoriji.³⁸

Naročito napominjemo da se na našoj teritoriji još uvek nalaze 188. rezervna planinska divizija, sa sedištem u Sežani, 237. pešadijska divizija, na Istarskom poluostrvu, i 438. z. b. V. divizija, sa sedištem u Celovecu. To su divizije koje su stalno na našoj teritoriji.

Ukoliko se, s vremena na vreme, pojave vesti o namera- vanim pokretima pomenutih divizija, naročito to važi za 237. i 188. diviziju, tu se radi samo o odlasku obučenih vojnika na frontove.

Po pitanju promena koje su nastale kod pojedinih jedi- nica vidi poseban prilog.³⁹

Novoustanovljene jedinice:

- 1) Početkom februara počeo se formirati u Gorici novi ita- lijanski bataljon sa imenom »Mano Nera.«
- 2) Na sektoru Celje — Laško — Tremerje formiran je 91. Flack Ersatz und Ausbildungs Abteilung koji kao tak- tički znak ima protivavionski mitraljez.
- 3) U Celju se nalazi 437. Flack Ersatz und Ausbildungs Abteilung. Oba navedena Abteilunga su sigurno iz sasta- va 76. protivavionskog puka sa sedištem u Brucku [Bruku] na Muri, odnosno iz 1. Flack divizije sa sedi- štem u Beču.

³⁷ Bataljon je u to vreme, verovatno, bio angažovan u nekoj akciji u Koruškoj, pa se zatim ponovo vratio u Gorenjsku gde je, 14. aprila 1945. bio angažovan protiv Kokršskog NOP odreda (vidi AIZDG, k. 338/III: izveštaje Štaba Kokršskog NOP odreda od 12. i 19. aprila 1945. i nemački fond. k. 208/VIII).

³⁸ Ovaj prilog se nalazi u AIZDG, k. 52/111.

» Ovaj prilog se nalazi u AIZDG, k. 52/111.

- 4) U ugljenokopnom bazenu Trbovlja pojavio se 11/17. Ersatz und Ausbildungs Landeschutz bataljon. Iz ovog bataljona su 1. i 4. četa u Zagorju ob Savi, 2. četa u Hrastniku a 3. četa u Dolu pri Hrastniku.
- 5) U Radečama kod Zidanog Mosta utvrđena je 202. tehnička četa.
- 6) U Donjoj Štajerskoj nalazi se i 802. Landeschutz bataljon koji je verovatno iz sastava 18. Landeschutz regimeta. Od tog bataljona su po jedna četa u Ormožu, Rogatecu, Sv. Peteru pod Svetimi gorami⁴⁰ i u Šmarju pri Jelšah.
- 7) 146. Nachschub⁴¹ [Nahšub] bataljon iz neutvrđene divizije.
- 8) Polizei Freiwieler⁴² [Policaj Frajviliger] bataljon »Trieste« i
- 9) Polizei Freiwieler bataljon »Görz« [Gere]. Oba pomenuta bataljona sačinjava ljudstvo italijanske nacionalnosti i potpadaju pod Führungsstab Operations Zone der Adriatisches Küstenland⁴³ [Führungsstab Operacions zone Adriatišes Kistenland]. Komandni kadar je nemački.
- 10) 2. puk Guardia Nazionale Republicanana⁴⁴ [Gvardija Nazionale Republikana] sa komandantom pukovnikom Meloneom. Ova jedinica je raspoređena na Istarskom poluostrvu.
- 11) Na području Trsta do Tržiča raspoređen je 821. Marinen Artillerie Abteilung.⁴⁵ Ova artiljerijska jedinica ima ukupno 8 baterija.
- 12) Na teritoriji između Trsta i Pule raspoređena je 44. četa 2. U-Flott.⁴⁶
- 13) U Orehovom kod Senova⁴⁷ je sada sedište 37. Sicherungs⁴⁸ [Ziherungs] bataljona u jačini od oko 450 ljudi, koji ima zadatak da obezbeđuje komunikacijske veze Zidani Most — Dobova.
- 14) U Radgoni se nalazi 137. Panzerjäger Ersatz und Ausbildungs Abteilung.⁴⁹

⁴⁰ Sada: Bistrica ob Sotli.

⁴¹ pozadinski (snabdevački)

⁴² policijski dobrovoljački

⁴³ Operativni štab [za borbu protiv bandi] u Operativnoj zoni Jadransko primorje

⁴⁴ Nacionalne republikanske straže

⁴⁵ divizion obalske artiljerije

⁴⁶ U-Bootsflotille (podmornička flotila)

⁴⁷ Omaška; treba: Sevnica.

⁴⁸ bataljon za obezbeđenje

⁴⁹ oklopno-lovački nastavni i dopunski bataljon

- 15) Na području Ponteba — Trbiž još se uvek nalazi u formiranju 59. Waffen Gebirgs (Karstjäger) Rgt. der SS⁵⁰ [Vafen gebirgs Karstjeger rgt. der SS], koji je u sastavu 24. Waffen Geb. (Karst) Jäger div. SS. Da li se tu formira cela divizija ili samo puk to naša obaveštajna služba još nije utvrdila.
- 16) Na sektoru Videm — Portogruaro je u formiranju nova italijanska republikanska divizija »Littorale«. Tačnijih podataka o toj diviziji nemamo.
- 17) Osim toga, na tom sektoru je u formiranju još neka divizija mornaričke pešadije o kojoj isto tako nemamo tačnijih podataka.
- 18) Na području Hrvatskog zagorja stiglo je oko 4.000 kozaka koji formiraju 3. kozačku brigadu Kozačkog korpusa.

U proteklom mesečnom izveštaju javili smo da je u vremenu od 7. januara do 15. januara 1945. bila iz Maribora, preko Dravskog polja, u pravcu Velike Kanjiže u pokretu neka nemačka motorizovana divizija. Naknadno smo saznali da se tu radi o 415. diviziji, koja je išla na sektor Raab [Rab].

U Štajerskoj treba spomenuti još i Volkssturm⁵¹ [Folksšturm]. Na području Brežiškog polja i na Kozjanskom nalazi se oko 2.000 do 3.000 pripadnika Volkssturma a u Mariboru

⁵⁰ SS brdski puk (Kraških lovaca). Međutim, ovo je bila 59. SS brdska brigada Kraških lovaca (vidi dok. br. 168).

⁵¹ Da bi Nemci pružili totalan otpor saveznicima na nemačkoj teritoriji, Hitler je 25. septembra 1944. naredio da se obrazuje Volkssturm (Folksšturm) u koji su bili uključeni svi za oružje sposobni muškarci od 16 do 60 godina starosti. U Donjoj štajerskoj je nemački Volkssturm obrazovalo ljudstvo četiri poziva. Pni poziv je obuhvatio vermanšaft-puk „Donja Štajerska“, drugi muškarce od 19 do 60 godina starosti koji zbog ključnih položaja u privredi ili iz zdravstvenih razloga nisu mogli da budu duže vremena angažovani, treći poziv one iz godišta 1927—1929. koji još nisu bili pozvani u vojnu službu a četvrti poziv je obuhvatio manje sposobne muškarce koji su bili određeni samo za mesnu zaštitu. Na taj način su u Donjoj Štajerskoj u sva četiri poziva bili obuhvaćeni svi muškarci, koji su, sem u vermanšaft-puku „Donja Štajerska“ sa pet bataljona, bili raspoređeni u još 49 bataljona drugog, trećeg i četvrtog poziva. Međutim, ljudstvo u ovim bataljonima je bilo neizvežbano, a neki bataljoni su postojali samo na papiru (vidi Tone Ferenc: „Vermanšaft u borbi protiv narodnooslobodilačke vojske u štajerskoj“. Letopis muzeja narodne osloboditve LRS 1958 str. 140—142).

je 7 do 9 bataljona, jačine od 650 do 800 ljudi. Volkssturm se deli na četiri grupe od kojih su prve dve grupe određene za aktivnu borbu protiv naših jedinica a ostale dve su predviđene kao posadne jedinice. Tačniji podaci o Volkssturmu nisu nam poznati.

III) Akcije neprijatelja:

Nekih većih i šire zasnovanih neprijateljskih akcija protiv jedinica NOV i POS u toku meseca februara 1945. nije bilo. Nakon velike decembarske i januarske ofanzive protiv naših jedinica, neprijatelj se ograničio samo na to da manjim jedinicama stalno uznemirava naše jedinice i pokušava sprečiti koncentraciju naših delimično razbijenih snaga. Time je automatski ponovo prešao na staru taktiku manjih akcija protiv naših jedinica, koju je primenjivao sve do meseca februara 1944. pa do decembra 1944.

U tim akcijama neprijatelj se gotovo uvek služi samo jedinicama koje su stalno na određenom sektoru i koje imaju specijalan zadatak da vode aktivnu borbu protiv naših jedinica. Jedinicama koje bi bile na prolazu neprijatelj se obično ne služi.

IV) Saobraćaj:

(Brojčani podaci od 21. I do uključno 20. II 1945.)

Saobraćajna situacija se, u odnosu na protekli mesec, veoma pogoršala. Sabotaže, a naročito bombardovanja, prouzrokovali su štetu koja daleko prevazilazi mogućnosti specijalnih nemačkih jedinica, koje neprijatelj, zbog opravke srušenih objekata, u sve većoj meri privlači iz pozadine. Naročito osetljiva je bila obustava saobraćaja na Pontebskoj železnici⁵² koja je u ovom mesecu bila provozna samo nekih 10 dana.

Veoma gorući postaje i nedostatak voznog parka. Brojne lokomotive i lokomotivske motore na elektrificiranim prugama uništila je ili oštetila saveznička avijacija. Njihovo zamenjivanje postaje iz dana u dan sve veći i teži problem.

Dalje je fatalan i nedostatak ugljena. Domaća produkcija je, zbog nedostatka radne snage, smanjena na minimum, a visokokalorični ugljen iz Nemačke, zbog razorenih železničkih pruga, nije uvek moguće dovoziti.⁵³

" Odnosi se na železničku prugu Videm (Udine) — Ponteba (Pontebba) — Trbiž (Tarvisio) — Beljak.

^M Reč „dovoziti“ dopisana je mastilom.

Okupator predviđa da će se te prepreke još povećavati i da se u dogledno vreme neće moći koristiti železnička mreža. Zbog toga već sada u sve većoj meri osigurava značajnije drumske komunikacije duž kojih kopa rovove koji bi vojsci za vreme pokreta služili kao skloništa za nevolju za vreme vazдушnih napada.

Razaranje nekih pruga duplog koloseka, električnih dalekovoda, stavljanje eksploziva u komore železničkih i putnih mostova, kao i miniranje važnijih drumskih komunikacija, jasno obeležavaju sektore koje neprijatelj ima nameru da napusti u slučaju jačeg savezničkog pritiska.

Pruga Zagreb — Zidani Most — Maribor

je bila u ovom mesecu, a naročito u severnom delu gde se priključuje pruga Ormož — Ptuj, vanredno opterećena. Sa pravca Zagreba vrši se evakuacija nemačke vojske sa Balkana. Za istu namenu služe u poslednje vreme i pruge Zaprešić — Krapina i Zaprešić — Varaždin, koje su čak više opterećene od pruge Zagreb — Zidani Most. (Ovde tačna registracija nije bila moguća.)

Pravcem Maribor — Zagreb dovoženje vojske je veoma jako. Isto tako i municije, među kojom je veoma velika količina eksploziva, kao i »Panzerfausti«⁵⁴ [Pancerfausti]. Ovde se, kao i na svim ostalim prugama, zbog opasnosti od bombardovanja vrše pokreti uglavnom u noćnim časovima.

U toku ovog meseca bila je pruga, prema dosada pristiglim izveštajima, bombardovana 6 puta te je pri tome uništeno ili oštećeno 14 lokomotiva i 144 vagona. Na pojedinim odsecima je saobraćaj bio prekinut ukupno 6 dana.⁵⁵ Ukoliko železnička pruga nije bila u stanju da podnese sve transporte ili je, zbog bombardovanja, bila u prekidu, pokreti su se obavljali drumom: Zagreb — Samobor — Brežice — Zidani Most i dalje prema Celju.

Tačno brojno stanje vojske koja se nalazila u pokretu nije se moglo utvrditi, jer su pokreti vršeni preko noći.

Drum Dobova — Zidani Most na desnoj obali Save je miniran na celoj dužini.

^M protivtenkovske ručne pesnice
^m m j «5 Donji tabelarni pregled popunjen je mastilom na štampanom formularu i nalepljen.

Pruga	Transporta	Lokomotiva	Uglja	Nafta	Građevinski materijal	Seno — slama	Tenkova	Topova	Automobila	Aviona	Vojnika	Municije	Komora	Zatvoreni vagoni	Prazni vagoni	Uništen vojnički materij.	Rude-metali	Mašine	Radnici	R. K. ⁵⁶	Razno	Ukupan broj vagona	Saobraćaj u %
Zag. Zm. ⁵⁷	—	—	15	1	31	4	4	9	107	—	118	10	105	64	294	22	—	—	—	99	211	1094	16%
Zm. Prag.	—	—	6	—	—	—	—	—	165	—	196	40	127	77	87	28	—	—	—	112	396	1175	17%
Prag. Mar.	—	—	—	—	27	—	—	98	639	—	750	16	376	198	49	82	—	—	—	344	4124	6703	98%
Mar. Prag.	—	—	236	162	93	—	104	98	497	—	595	174	93	436	510	—	—	—	—	—	3124	6163	92%
Prag. Zm.	—	—	210	135	90	—	36	32	119	—	309	118	89	400	303	—	—	—	—	—	206	2037	30%
Zm. Zag.	—	—	210	135	90	7	26	32	119	—	309	118	89	400	303	—	—	—	—	—	206	2037	30%

⁵⁷ Rdeći križ (Crveni krst).
Zidani Most

Pruga Zidani Most — Ljubljana.

Posle šest meseci krenuo je 16. II iz Litije z? Zidani Most prvi voz.⁵⁸ Kad su na mostu kod Poganeka ojačai: drvene potporne stubove (gvozdeni zbog bombardovanja nis i stigli iz Celoveca), pruga je 18. II bila proвозna na čitavoj dužini. Vozovi preko mostova voze veoma usporeno, a ojačavanje potpornih stubova i opravka pruge se nastavlja.

Pruga Celje — Dravograd

između Šoštanja i Dravograda još uvek nije proвозna. I drumove koji vode uporedo sa prugom koristio je neprijatelj za manje pokrete.

Pruga Pragersko — Ormož — Čakovec

služi kao arterija za snabdevanje sektora Nagy [Nađ] Kanjiže.⁵⁹ U vreme kada, zbog bombardovanja, pruga nije bila proвозna, prevoženje vojske i materijala vršeno je pobočnom prugom: Špilje — Radgona — Ljutomer — Ormož. (Tačna registracija ovde nije bila a ni sada nije izvršena.)⁶⁰ Pruga i objekti bili su 3 puta bombardovani. Pri tome su bile uništene 4 lokomotive i oko 40 vagona.

Motorizovane kolone služe se uglavnom drumom Maribor — Ptuj — Ormož dok pešadija onima koji su severnije: Arvež — Pesnica — Sv. Kungota — Sv. Marjeta — Sv. Lenart i dalje preko Slovenskih gorica.

Pruga Maribor — Dravograd — Celovec.

Zbog bombardovanja i, delimično, zbog miniranja nije bila proвозna od 6. do 20. II. Čim je saobraćaj ponovo bio moguć, bili su ukinuti svi putnički vozovi i pojačani vojni transporti u oba pravca. Registracija nije bila tačna.

Drum između Maribora i Celoveca nije se dosada koristio za veće pokrete.

Pruga Trst — Tržič — Gorica — Videm — Trbiž.

U toku ovog meseca bilo je u pokretu sa italijanskog ratišta prema Beljaku 5 nem. [ačkih] divizija. Baš u to vreme bili su

⁵⁸ Most kod Poganeka srušile su jedinice 15. NO divizije 20. septembra 1944 (vidi tom VI. knj. 16, dok. br. 85).

⁵⁹ Na najnovijim kartama piše: Nagykanizsa (Velika Kanjiža).

Pruga	Transporta	Lokomotiva	Uglja	Nafte	Gradevinskog materijala	Seno — slama	Tenkovi	Topovi	Automobili	Avioni	Vojska	Municija	Komora	Zatvoreni vagoni	Prazni vagoni	Uništen vojni materijal	Rude — metali	Mašine	Radnici	R. K.	Razno	Ukupan broj vagona	Saobraćaj u %
Prag. Ormož	—	—	—	97	93	—	104	77	489	—	286	62	—	—	207	—	—	—	—	—	3130	4545	66%
Ormož Prag.	—	—	—	—	23	—	—	98	474	—	564	2	249	121	—	60	—	—	—	232	3755	5582	84%

drumski i železnički objekti osetno bombardovani, zbog čega su transporti zastali uglavnom u Gemoni i Pontebi. Sve železničke mostove do sada nisu mogli popraviti, dok su drumske [popravili] samo privremeno, na uštrb njihove nosivosti. Da bi se pokreti i pored tih prepreka izvršili, voze neprijateljeve jedinice sa sobom samo najpotrebnije, a sve ostalo predavaju novoformiranim italijanskim jedinicama koje se nalaze na tom sektoru, kao i onima koje pridolaze iz Nemačke. Železnički saobraćaj vršen je samo između Trsta i Videma, dok je sektor severno od Videma bio u ovom mesecu provozan samo 12 dana.

Na pojedinim odsecima bila je pruga bombardovana 26 puta. Pri tome je bilo jače oštećeno 6 drumskih mostova (među njima najjače poznati most u Rezijuti i Ponte Preraria), te 4 železnička mosta: Rivoli Bianchi, Ponte Preraria, a ostali su severnije. Na tom sektoru, u koji se ubraja i železnička direkcija Beljak, bilo je uništeno ili teško oštećeno 96 lokomotiva i veći broj vagona.⁶¹

Pokreti se uglavnom vrše drumom: Gemona — Piani — Moggio [Modo] (Mužac) — Studeno — Ponteba, a delimično drumom Piani — Tolmezzo [Tolmeco] — M. Croce [M. Kroč] i dalje prema Austriji.

Svi glavni drumovi koji vode iz Trsta (prema Bazovici, prema Općinama — Sežani, Općine — Repentabor, te ceo drum Trst — Devin — Tržič — Ronki — Redipulje) su minirani, a isto tako na tom sektoru i svi drumski i železnički mostovi.

Pruga Gorica — Sv. Lucija⁶² — Podbrdo — Jesenice.

Trebalo je da služi kao pruga za rasterećenje Pontebške železnice; ipak je neprijatelj nije mogao koristiti, jer je most u Ajbi odmah čim je bio popravljen (4. II) već sledećeg dana bio ponovo bombardovan i srušen. Provozan je samo severni deo pruge (Sv. Lucija — Podbrdo). Veći pokreti na tom pravcu su mogući samo drumom: Videm — Čedad — Kobarič — Tolmin — Sv. Lucija, odakle je moguće prevoženje prema Austriji.

Pruga je bila 8 puta bombardovana, te su pri tome bili oštećeni, odnosno rasklimani, svi veći mostovi na pruzi.

Pruga Gorica — Općine je razorena, te je neprijatelj ne popravlja.

•^s Sada: Most na Soči.

Pruga	Transporta	Lokomotiva	Uglja	Nafte	Građevinskog materijala	Seno — slama	Tenkovi	Topovi	Automobili	Avioni	Vojska	Municija	Komora	Zatvoreni vagoni	Prazni vagoni	Uništen vojni materijal	Rude — metali	Mašine	Radnici	R. K.	Razno	Ukupan broj vagona	Saobraćaj u %
Jesenice— Ljubljana	—	—	316	10	17	9	—	10	24	—	133	13	141	97	161	45	—	3	—	26	384	1397	26%
Ljubljana— Jesenice	—	—	36	36	36	—	56	—	43	—	465	4	—	92	82	—	56	—	—	—	299	1205	19%

Pruga	Saobraćaj u %																						
	Transporta	Lokomotiva	Uglja	Nafta	Građevinski materijal	Seno — slama	Tenkovi	Topovi	Automobili	Avioni	Vojska	Municija	Komora	Zatvoreni vagoni	Prazni vagoni	Uništen vojni materijal	Rude — metali	Mašine	Radnici	R. K.	Razno	Ukupan broj vagona	Saobraćaj u %
Videm— Gorica	—	—	—	6	9	—	—	—	6	—	39	—	2	130	77	—	—	—	—	—	153	442	6%
Gorica— Tržič	—	—	—	18	16	—	—	—	—	—	59	6	10	95	66	—	—	—	—	—	207	472	7%
Tržič— Trst	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67	17	15	39	36	—	—	—	—	—	296	470	7%
Trst— Tržič	—	—	246	76	—	—	—	—	75	—	135	68	36	98	117	—	972	—	—	—	791	2614	39%
Tržič— Gorica	—	—	277	83	—	—	—	—	75	—	153	72	44	106	238	—	972	—	—	13	882	2855	42%
Gorica— Videm	—	—	283	89	15	5	—	—	75	—	161	72	47	119	244	—	972	—	—	15	932	3028	45%

Pruga Jesenice — Ljubljana

predstavlja nakon rušenja Borovničkog vijadukta samo prugu lokalnog značaja — za snabdevanje uporišta i grada Ljubljane. Vrednost joj je porasla odmah čim je bila provozna pruga Zidani Most — Ljubljana. Zbog čestih diverzantskih akcija zatrpani su skoro svi podvožnjaci, jer su tu miniranja bila najčešća. Pruga je bila bombardovana 7 puta; uništeno je 7 lokomotiva i preko 30 vagona. Saobraćaj je bio prekinut 3 dana. Zbog razorene pruge Videm — Trbiž — Beljak, i na ogranaku Trbiž — Jesenice skoro nema saobraćaja.⁶³ Drumom Tržič — tunel Ljubelj — Borovlje dosada još nisu vršeni veći pokreti.

Pruga Ljubljana — St. Peter⁶⁴ — Divača — Trst.

Saobraćaj je minimalan. Uglavnom samo za snabdevanje pojedinih uporišta, te za dovoženje građevinskog materijala sa pravca Trsta za radove na utvrđivanju na sektoru Postojne. U izgradnji je dopunska pruga za srušeni vijadukt kod Borovnice (bombardovan 27. XII) a koja, zbog malog broja radne snage i oskudno dodeljenog građevinskog materijala, neće biti tako brzo završena.

Sa dovršenjem dopunske pruge bili bi mogući pokreti preko Jesenica za Austriju i preko Zidanog Mosta za istočno ratište.⁶⁵

U slučaju kad bi pruga Ljubljana — Zidani Most bila ponovo onesposobljena za saobraćaj, neprijatelj bi, najverovatnije, za pokrete prema istočnom ratištu koristio drum: Ljubljana — Domžale — Vransko — Celje, kojeg drži u blokadi još od prošlih pokreta.

Pruga St. Peter — Rijeka

je do sada služila samo kao komunikacija za snabdevanje pojedinih uporišta. U poslednje vreme je tu saobraćaj nešto pojačan kad je otpočela evakuacija ratnog materijala sa ostrva Cres i Lošinj, kojeg prevoze morem u riječko pristanište.

Pruga Divača — Kozina — Pula

Zbog oskudice u voznom parku, ova služi samo za odvoženje rude boksita iz Pazina prema Trstu i dalje za Nemačku. Ogranak Kozina — Trst je razoren, te ga neprijatelj ne popravlja.

^M Sada: Pivka.

Pruga	Saobraćaj u %																						
	Transporta	Lokomotiva	Uglja	Nafte	Građevinskog materijala	Seno — slama	Tenkovi	Topovi	Automobili	Avioni	Vojska	Municija	Komora	Zatvoreni vagoni	Prazni vagoni	Uništen vojni materijal	Rude — metali	Mašine	Radnici	R. K.	Razno	Ukupan broj vagona	Saobraćaj u %
Ljubljana—Št. Peter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	23	—	—	—	—	—	—	10	34	1%
Št. Peter—Divača	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	34	108	12	—	—	—	—	36	—	27	220	3%
Divača—Trst	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	45	119	15	—	—	—	—	49	—	41	274	3%
Trst—Divača	—	—	86	35	134	10	—	—	17	—	36	8	178	93	—	—	—	29	77	—	195	898	13%
Divača—Št. Peter	—	—	45	17	75	6	—	—	5	—	16	3	138	65	—	—	—	29	65	—	167	631	9%
Št. Peter—Ljubljana	—	—	17	5	48	—	—	—	—	—	—	—	56	14	—	—	—	—	51	—	94	285	4%

Pruga Ljubljana — Grosuplje — Kočevje

je provozna, vozovi [saobraćaju] neredovno, prema potrebi, i to uglavnom noću. Srednji odsek (Predole — Dobropolje) izgrađen je na brzinu, zbog čega ne bi podneo veliko opterećenje.

Pruga Novo Mesto — Trebnje

je sada završena do Starog Trga kod Trebnja. Istovremeno je u izgradnji i odsek Višnja Gora — Žalna, čime pokušavaju što pre uspostaviti železničku vezu sa Ljubljanom.

Drumom Brežice — Novo Mesto — Grosuplje — Ljubljana bili su registrovani izvesni pokreti. Verovatno će tu vremenom biti sve gušći.

Granični pojas Hrvatske.

Železnička pruga između Ogulina i Karlovca je provozna dok je deo između Karlovca i Zagreba na više mesta razoren. Zbog nedostatka građevinskog materijala ovu prugu ne popravljaju. Za snabdevanje uporišta postoje snabdevačke kolone kod kojih se sve češće mogu primetiti volovske zaprege. U poslednje vreme je mnogo upotrebljavan drum Zagreb — Sesvete — Varaždin, kojim je prošlo već više pešadijskih i motorizovanih kolona, od kojih su neke krenule u pravcu Ormoža i Ptuja a druge u pravcu Lendave. Drumom Senj — Crikvenica, koji je miniran zajedno sa svim mostovima, vršeni su samo manji pokreti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

V. d.⁶⁶ Načelnik Gl. štaba,
pukovnik:

M." Kilibarda

Načelnik Obav. odeljenja,
major:

Grčar Mitja^M

^M Dopisano mastilom.

" Mile

^w Alojz Grčar Mitja

BR. 2

**IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA JA OD 1. MARTA 1945.
GLAVNOM ŠTABU SLOVENIJE O SITUACIJI I BORBENOJ
AKTIVNOSTI POTČINJENIH JEDINICA U FEBRUARU¹**

21/IV-5 febr. 1945.

**STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
br. 1063**

Na položaju, 1. marta 45.
Predmet: Mesečni izveštaj
od 1. II do 28. II 1945.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

POL02AJ

1) Situacija. U toku tog meseca **situacija** na sektoru VII korpusa nije se bitno promenila. Neprijatelj, kome je u toku januara uspeo da **posedne levu** obalu Krke, istu još uvek drži, što pokazuje **važnost sektora** na levoj obali reke Krke, pošto sa te strane **prolazi za** neprijatelja važna komunikacija Novo Mesto — **Trebnje** — **Stična** — Ljubljana, kao i Zagreb — Brežice — Zidani **Most** — Ljubljana [te za] Celje. Svoje položaje na levoj obali **reke Krke neprijatelj** je utvrdio. Da bi sprečio našim jedinicama **prelaz preko reke**, i na taj način onemogućio i napade **na svoja uporišta**, počeo je pred kraj meseca postavljati **zasede i od Soteske u pravcu G. Straže**. Ove zasede imaju značaj **stalnih zaseda te je verovatno da će se neprijatelj na jednoj od tih tačaka i utvrditi**. Područje severno od Krke dolazi **neprijatelju naročito u obzir** u vezi sa svetskom situacijom, **jer taj deo slovenačkog teritorija postaje sve više neposredna neprijateljeva pozadina istočnog fronta**.

Da bi mogao neprijatelj u **slučaju potrebe što pre da prebaci svoje jedinice sa jednog sektora na drugi, otpočeo je i sa opravkom železničke pruge Novo Mesto — Trebnje**. Međutim, u tom radu ga ometaju naši **MSV² tako da je za neko vreme čak prestao sa radom, ali je opet sa istim produžio**.³

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/IV, a kopija u k. 150/11. U gornjem desnom uglu dopisano je **olovkom u** Glavnom štabu Slovenije „21/IV-5, febr. 1945“ što **označava datum** primitka izveštaja i vreme na koje se odnosi izveštaj.

² Minersko-sabotažni vodovi

³ Neprijatelj je otpočeo sa opravkom železničke pruge Novo Mesto — Trebnje 1. januara 1945 (vidi AIZDG, k. 157/1: izveštaj Oba-

Železničke pruge Ljubljana — Postojna i Kočevje — Ljubljana saobraćaju, međutim, saobraćaj na ovim prugama nije stalan a takođe nije bilo na tim prugama većih prevoženja. Da bi osigurao nesmetan saobraćaj na železničkoj pruzi Kočevje — Ljubljana, neprijatelj je uspostavio novo uporište kod Sv. Gregora,⁴ a u blizini istog izvode se i fortifikacijski radovi.

U toku meseca otišao je sa teritorije VII korpusa 14.SS pol. puk, koji je bio na toj teritoriji od 1943. godine. U zamenu za taj puk stigao je III bataljon 19. SS pol. puka, koji se nalazi u Kočevju, Ribnici i [Velikim] Laščama. Sem toga, stiglo je u Novo Mesto još oko 500 do 700 Nemaca⁵ i oko 400 vlasovaca, od kojih ih je oko 200 na sektoru Stična — St. Vid⁶ — Žužemberk.⁷ Odlaskom 14. SS pol. puka pokazao je neprijatelj da mu već nedostaje vojnika i sve više prepušta našu teritoriju ljudstvu slabijeg kvaliteta, pa zbog toga utvrđuje uporišta i postavlja svoju odbrambenu liniju na prirodne prepreke, kao npr. Krka.

Neprijatelj u toku februara nije izvršio većih akcija protiv naših jedinica sem nekoliko pokušaja da odbaci naše jedinice sa područja Suhe krajine. Ove neprijateljeve pokušaje su naše jedinice odlučno odbacile i nanele mu prilične gubitke.

Obzirom na nastalu situaciju, Stab korpusa je odlučio da uznemirava neprijatelja diverzantskim akcijama na komunikacijama Kočevje — Ljubljana i Novo Mesto — Ljubljana, a istovremeno je pokušavao da odbaci neprijatelja sa sektora Žužemberk — VinKov Vrh i na taj način ponovo omogućiti našim jedinicama kontrolu sektora na levoj obali reke Krke, ali mu to nije uspelo.

Većih neprijateljevih pokreta preko teritorije VII korpusa nije bilo. Komunikacijama su, uglavnom, kretale moto-

veštajnog odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 1. februara 1945), te je istu opravio do kraja februara (vidi dok. br. 1).

⁴ Uporište kod Sv. Gregora, jačine 70 ljudi, uspostavila je 4. februara 1945. godine 1. posadna četa slovenačkih domobranaca iz Ribnice. Ova četa se do 3. februara 1945. nalazila u Logatecu, kada je prebačena u Ribnicu (vidi AIZDG. Arhiv fonda kontrarevolucije — u daljem tekstu: AFK—, k. 283/IV — pov. br. 70).

⁵ U zamenu za 1. bataljon 14. SS policijskog puka stigao je u Novo Mesto 13. februara 1945. godine 1. bataljon „Holm“ (Cholm) 25. SS policijskog puka (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 115, objašnjenje 4).

• Sada: Šentvid pri Stični.

⁷ Na ovo područje stigao je u toku februara Zonderregiment (Sonderregiment) SS I, (1. SS posebni puk) nazivan i puk „Vareger“ ili „Varjagov“ (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 115. objašnjenje 5).

rizovane snabdevačke kolone i prevozila se drvena građa za poljsku fortifikaciju. Veći pokret je bio primećen iz Zagreba, preko Samobora, u pravcu Brežica i dalje za Štajersku dana 20. II, kada je kretalo oko 3.000 ljudi-pešadije.

U mesecu februaru udvostručili su saveznici bombardovanje neprijateljevih utvrđenih uporišta usled čega opada moral neprijatelja a istovremeno se primećuje da se u uporištima nalazi sve manje vojnika, koji odlaze na periferiju [naseljenih mesta], gde odlaze obično i neprijateljevi štabovi. U vezi sa bombardovanjima su i neprijateljevi ispadi iz Stranske Vasi⁸ i Žužemberka u Suhu krajinu (na kote 516 i 503), jer na taj način neprijatelj beži od svog uništenja.⁹

Pošto u Notranjskoj nema naših jedinica,¹⁰ neprijatelj sve češće vrši ispade iz Ribnice i Cerknice u pravcu Bloške planote. Takođe vrši ispade iz Cerknice u pravcu Loške doline, naročito otkad je uspostavio i uporište u Martinjaku.¹¹ Ovi ispadi nemaju za cilj da izbace naše jedinice sa tog sektora, već se vrše u cilju kontrole terena i daljeg obezbeđenja železničke pruge Postojna — Ljubljana.

U pravcu Bele krajine, u toku februara, zbog blokade Novog Mesta, neprijatelj nije pokušavao da vrši ispade.

Veće akcije tog meseca bile su otežane i zbog dubokog snega koji je tek krajem meseca počeo da se topi.

II) Pregled borbi.

Dana 1. II 45. XV divizija, bez XII brigade, koja je bila u sastavu XVIII divizije na [položajima] Cegelnica — Lašče, nalazila se na sektoru G. Sušice — Birčna Vas — Lakovnice — Mraševo — Drganja Sela — Prapreče¹² — Podgrad. U ju-

⁸ Sada: Stranska Vas pri žužemberku.

• Saveznički avioni izvršili su bombardovanje žužemberka, Zafare i Cviblja 1, 2. i 10. februara 1945 (vidi tom VI, knj. 18. dok. br. 125 i AIZDG, AFK, k. 281,IV).

¹⁰ Na području Notranjske u to vreme dejstvovao je samo Notranjski NOP odred, što se vidi iz daljeg teksta i toma VI, knj. 18, dok. br. 125.

¹¹ Uporište u Martinjaku uspostavili su 5. februara 1945. delovi 47. čete 2. bataljona slovenačkih domobranaca iz Cerknice (vidi izveštaj Obaveštajnog centra Komande Notranjskog vojnog područja od 6. februara 1945. u AIZDG. k. 199a/II). Krajem februara 1945, delove 47. čete u Martinjaku smenila je 4. posadna četa slovenačkih domobranaca koja se do tada nalazila u Borovnici i bila uključena u sastav 2. bataljona slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 277/III, i 279/I i k. 280/IV).

" Sada: Prapreče pri Gorenji Straži.

tarnjim časovima izvršio je neprijatelj ispad iz Novog Mesta u dve kolone u pravcu [Mali] Podljubnj.¹³ Do 12 časova vodila je sa njim borbe V brigada i nanela mu gubitke od 25 mrtvih i još više ranjenih, a zaplenila je 4 puške i nekoliko vojne opreme.

XVIII divizija nalazila se tog dana na sektoru Suhe krajine, sem X brigade, koja je bila u pokretu u blizini Sv. Ane,^u i XXIV brigade, koja je bila na položajima Pristava — Mihovec. XVIII divizija tog dana nije vodila borbe. Dolenjski odred se nalazio na sektoru Podturn¹⁵ — Toplice¹⁶ — Gradišča. Belokranjski odred se nalazio na sektoru Metlike, sa II bataljonom preko Kupe, I bataljonom na sektoru Kočevja i I bataljonom na sektoru Vivodine. Notranjski odred se nalazio na sektoru Vrh kod Podgore.¹⁷ XV brigada minirala je rudnik kod Rateža. Saveznici su bombardovali Zafaru i Cvilbelj. Jedan bataljon VIII brigade napao je Žužemberk.

3. II 45.

U toku noći napao je bataljon XII brigade Stransku Vas.¹⁸ U jutarnjim časovima izvršio je neprijatelj ispad iz Stranske Vasi ali je bio odbijen od VIII brigade. Oko 10 časova ponovo je izvršio ispad i vodila se borba na koti 503. Neprijatelj se oko 16 časova povukao. Bio je jačine 100 do 150 ljudi.¹⁹ U ovim borbama je neprijatelj imao 5 mrtvih i 12 ranjenih.

3.²⁰ II 45.

IV i V brigada napale su Vinkov Vrh i Sadinju Vas.²¹ Krku su prešle sa splavom kod Soteske, nakon čega se I ba-

¹³ Kolone su sačinjavali delovi 53. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Novog Mesta (vidi AIZDG AFK, k. 283/IV — pov. br. 70).

¹⁴ Omaška; treba: Sv. Jana. Deseta slovenačka ^T0 brigada krenula je 18. januara 1945. u Pisarovinu po odeću (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 130).

¹⁵ Sada: Podturn pri Dolenjskih Toplicah.

¹⁶ Odnosi se na Dolenjske Toplice.

¹⁷ Sada: Podgora pri Ložu.

¹⁹ U uporištu Stranska Vas (Stranska Vas pri Žužemberku) u to vreme se nalazila 114. četa 5. bataljona slovenačkih domobranaca (AIZDG. AFK, k. 283 IV — pov. br. 73).

^u Ispad su izvršili delovi 5. bataljona slovenačkih domobranaca iz žužemberka (AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 73).

⁵⁰ Pogrešno; treba: 4 (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 83).

²¹ Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

taljon IV brigade približio na 150 m Vinkovom Vrh. Uporište se nije moglo zauzeti. Neprijatelj je u ovim borbama imao 12 mrtvih i 20 ranjenih. Naši gubici: 2 mrtva i 7 ranjenih.²²

5. II 45.

IV brigada je ponovo napala neprijatelja na Vinkovom Vrh. XII brigada vodila je borbu kod Valične Vasi sa neprijateljevom zasedom, jačine oko 60—80 ljudi, koju je oterala, a zatim posela položaje kod sela Reber.²³ XV brigada je vodila borbu sa neprijateljem koji je izvršio ispad iz Novog Mesta u pravcu Težke Vode, u jačini oko 300 ljudi, i naterala ih u uporište.²⁴ VIII brigada je vodila borbu s neprijateljem, jačine oko 150 ljudi, koji je izvršio ispad iz Stranske Vasi u pravcu kote 503. U svim ovim borbama neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i 35 ranjenih. Naši gubici su bili 3 ranjena i 1 mrtav.

6. II 45.

Noću 5/6. II 45, jedinice IX i XII brigade izvršile su napad na Štransku Vas. Zauzele su 4 kuće, ali su se zbog intervencije iz Žužemberka morale povući. Dolenjski odred je u jutarnjim časovima napao neprijateljevu kolonu, jačine 60 do 100 ljudi, koja je kretala levom obalom Krke iz Novog Mesta u pravcu G. Straže, i naterao je u polazno uporište. Neprija-

²² O napadu na neprijateljevo uporište Vinkov Vrh, gde se nalazila 52. četa slovenačkih domobranaca, podrobnije vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 83.

²³ Uveče 4. februara 1945. godine prešli su na levu obalu Krke 2. bataljon, koji je poseo položaje kod Vrh (sada: Vrh pri Križu), gde se sukobio s neprijateljevom patrolom, i 3. bataljon, koji je poseo položaje Valična Vas — Sv. Martin, dok je 1. bataljon za to vreme posedao položaje od Smihela (sada: Šmihel pri žužemberku) u pravcu Dečje Vasi. Petog februara, u 1 čas ujutro 2. i 3. bataljon ponovo su se vratili na desnu obalu Krke (AIZDG, k. 190 II). Zbog pojave jedinica 12. slovenačke NO brigade na levoj obali Krke, upućena je 5. februara 1945. iz Stične u tom pravcu 5. SS policijska četa. dok je 3. vod 114. čete 5. bataljona slovenačkih domobranaca za to vreme srušio ručnim bombama drveni most kod Šmihela (Šmihel pri Žužemberku). Vidi AIZDG, AFK, k. 238 IV — pov. br. 73.

²⁴ U izveštaju Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva od 20. februara 1945. navodi se da je ispad izvršila 34. četa. Međutim, u istom izveštaju stoji da se 34. četa nalazila u rejonu Sadinje Vasi (Sadinja Vas pri Dvoru) od 25. januara do 10. februara 1945, pa je, verovatno, taj ispad izvršila 38. posadna četa slovenačkih domobranaca i delovi 1. bataljona 14. SS policijskog puka (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 81).

telj je imao ukupno 25 mrtvih i oko 20 ranjenih. Naši gubici su bili 3 mrtva i 11 ranjenih.

7. II 45.

U jutarnjim časovima neprijatelj je ponovo izvršio ispad iz Žužemberka u pravcu Gradenca, pa su se vodile borbe na koti 503.²⁵ Neprijatelja je oko 17 časova odbacila XVIII divizija i isti se povukao u pravcu Jame.²⁶ U ovim borbama neprijatelj je imao 45 mrtvih i 65 ranjenih. Naši gubici su bili: 20 mrtvih, 19 ranjenih i 27 nestalo. Bile su zaplenjene 2 puške a jedan neprijateljev vojnik je bio zarobljen. U borbi je bilo izgubljeno 7 mitraljeza, jedan laki minobacač, 4 automata, jedna protivtenkovska puška i nekoliko pušaka. XV brigada je imala patrolni sukob kod Zajčjeg Vrha²⁷ i Sv. Roka²⁸ kojom prilikom je neprijatelj imao 2 mrtva i 8 ranjenih, dok vlastitih gubitaka nije bilo.

8. II 45.

Borbi nije bilo.

9. II 45.

Neprijateljeve kolone jedna jačine 80 do 100 ljudi a druga jačine oko 40 ljudi, izvršile su ispad iz Žužemberka i Stranske Vasi u pravcu kote 503.²⁹ IX brigada ih je energičnim napadom naterala u polazna uporišta bez sopstvenih gubitaka. Neprijatelj je imao 15 mrtvih i 15 ranjenih.

10. II 45.

IX brigada je na položajima kote 503 vodila borbu s neprijateljem, jačine 60 ljudi, koje je naterala u polazno uporište.³⁰ Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 10 ranjenih.

²⁵ Ispad je izvršio 5. bataljon slovenačkih domobranaca koji je vodio veoma oštre borbe za svaki bunker i zaklon (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 73).

²⁶ Sada: Jama pri Dvoru.

²⁷ Sada: Zajčji Vrh pri Stopičah. Tu se sukobio Jurišni vod brigade sa zasedom 56. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Št. Jerneja (sada: Šentjernej). Vidi AIZDG, k. 190 a/III i AFK, k. 283/IV — pov. br. 81.

²⁸ Crkva, 2,5 km južno od Novog Mesta. Na karti 1:100.000 označena kao kota 249.

²⁹ i Ispad su izvršili delovi 5. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 283 IV — pov. br. 73).

Noću 9/10. II 45. izvršile su divizije zamenu svojih sektora.³¹

U. II 45.

Borbi nije bilo.

12. II 45.

Snajperske grupe V brigade su kod Sv. Roka i Cegelnice ubile 3 neprijateljeva vojnika a nekoliko ih ranile.

13. II 45.

Noću 12/13. II izvršila je XV divizija napad na Stransku Vas, ali je, zbog neprijateljeve nadmoćnosti, nije mogla zauzeti. Međutim, XII brigada je oterala neprijatelja iz Jame, a IV brigada je prodrla do Budganje Vas. Neprijateljevi gubici: 12 mrtvih i 20 ranjenih. Naši gubici: 2 mrtva i 11 ranjenih.³²

14. II 45.

X brigada je u rejonu Loka — Prevolje, kod Mokrog Polja, vodila borbu s neprijateljem i 9 ih ubila.³³

17. II 45.

XV divizija je izvršila napad na Stransku Vas i Vinkov Vrh. Na Vinkovom Vrh, kojeg je napala XII brigada, bila je zapaljena crkva i 3 zgrade. Uništeni su bili tri bunkera i dve zgrade. U ovoj akciji se veoma dobro pokazao »partop«.³⁴ Neprijateljevi gubici iznose 20 mrtvih i 40 ranjenih, a naši 2 mrtva i 21 ranjen.³⁵

³¹ Zbog neprestanih borbi koje je 18. NO divizija vodila 14 dana u Suhoj krajini, Stab 7. korpusa NOVJ je naredio 9. februara 1945. da 15. NO divizija sa Dolenjskim NOP odredom, noću 9/10. i 10/11. februara 1945, smeni jedinice 18. NO divizije, koja je upućena na položaje južno od Novog Mesta (vidi AIZDG, k. 154/11).

³² O ovim napadima jedinica 15. NO divizije i neprijateljevim snagama u napred navedenim uporištima vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 92, 95 i 115.

³³ Borba je vodena sa zasedom 51. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Bele Cerkve (AIZDG. AFK, k. 283/IV — pov. br. 81).

³⁴ Skraćena od: partizanski top. Oruđe vlastite izrade, velike razorne moći.

³⁵ Podrobnije o napadu jedinica 15. NO divizije i neprijateljevim snagama u napred navedenim uporištima vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 115.

Dana 15. II 45. vodila je IX brigada borbu kod Sv. Jane.³⁶ Zarobila je 8 ustaša, među kojima jednog poručnika.

Dana 16. II 45. vodila je borbu sa nemačkom kolonom jačine 800 ljudi³⁷ između Bloka³⁸ i Popovog Dola.

Belokranjski odred je uništio 120 m šina kod Zorkovca.³⁹

18. II 45.

Neprijatelj je, u tri kolone, u 16 časova izvršio ispad iz Stranske Vasi u pravcu položaja XV brigade i poseo kotu 516. XV brigada ga je jurišem naterala u uporište.⁴⁰ Neprijatelj je imao 6 mrtvih i više ranjenih. Sopstveni gubici: 2 mrtva i 3 ranjena. Jurišni bataljon XVIII divizije i jedan bataljon VIII brigade srušili su most kod Prečne. X brigada je napala neprijatelja kod Mokrog Polja i oterala ga.⁴¹ Gubici nisu bili ustanovljeni. Notranjski odred se na Bloškoj planoti sukobio sa neprijateljem, jačine 200 ljudi, i pretrpeo gubitke od 1 mrtvog i 1 ranjenog. Gubici neprijatelja nepoznati.⁴²

Noću 16/17. je BO⁴³ strušio kod Zorkovca 250 m šina.

³⁶ Trinaestog februara 1945. krenula je 9. slovenačka NO brigada u Pisarovinu po opremu (vidi knjigu depeša 7. korpusa NOVJ u AIZDG, k. 44/1).

³⁷ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

³⁸ Omaška; treba: Klake.

³⁹ Zorkovac na Kupu

⁴⁰ Ispad su izvršili po jedan vod iz 16. čete 1. bataljona i 32. čete 4. bataljona slovenačkih domobranaca, koje su se u to vreme nalazile u Stranskoj Vasi (Stranska Vas pri Žužemberku). Vidi AIZDG, AFK, k. 281/IV.

⁴¹ Tu se nalazila zaseda 51. posadne čete slovenačkih domobranaca iz uporišta Bela Cerkev (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 104).

⁴² Šesnaestog februara 1945. u 6 časova ujutro krenula je 47. četa, ojačana jednim vodom 48. čete i jednim vodom 2. teške čete 2. bataljona slovenačkih domobranaca, u ukupnoj jačini 217 ljudi, iz Grahova, preko Bloške Police, u Novu Vas sa zadatkom: a) obezbeđenje nemačkog štaba za određivanje linije utvrđenja na prostoru Bločice — Bloška Polica — Topol — Kročale — Petrinci — Podstrmec — Škufče — Ravnik — Sleme (na karti 1:100.000 označeno sa G. Sleme); b) izviđačka delatnost u pomenutoj prostoriji. Ove snage vratile su se u polazno uporište 18. februara 1945. u 18 časova (vidi izveštaj komandanta 2. bataljona slovenačkih domobranaca od 20. februara 1945. u AIZDG, AFK, k. 280 IV).

⁴³ Belokranjski [NOP] odred

Neprijatelj, jačine oko 250 ljudi, izvršio je ispad na Smuku,⁴⁴ gde se, takođe, nalazila Austrijska misija.⁴⁵ Posle kraćeg sukoba neprijatelj se, u 9,30 časova, otpočeo povlačiti u pravcu Hinja i Poloma. S neprijateljem su vodili borbu jedan bataljon XII brigade, Dolenjski odred i 2 bataljona V brigade, koji su zatim pratili u stopu neprijatelja. Sopstveni gubici: 3 mrtva i jedan ranjen. Neprijateljevi [gubici] nisu poznati.

20. II 45.

Dolenjski odred je na kotama 574 i 467 vodio borbu sa neprijateljem jačine oko 700 ljudi.⁴⁶

21 II 45.

Neprijatelj se zadržavao na sektoru Prevole — kota 467 — Kota 574, zbog čega su dobile XV i V brigada zadatak da ga, zajedno sa Dolenjskim odredom, oteraju. Posle teške borbe neprijatelj je imao 75 mrtvih, 85 ranjenih i 4 zarobljena. Zaplenjena su bila 2 p. mitraljeza, 10 pušaka, 100 mina za minobacač i veća količina municije i vojne opreme. Naši gubici su bili 13 mrtvih i 27 ranjenih.

Tog dana je neprijatelj, takođe, izvršio ispad iz Žužemberka u pravcu Plešivice, gde ga je odbila IV brigada. IV brigada je imala u toj borbi 2 mrtva i 3 ranjena, dok neprijateljevi gubici nisu ustanovljeni. Minersko-sabotažne grupe su zaminirale drumove Novo Mesto — Mirna Peč, Srebrniče — Brod i Škrjanče⁴⁷ — Šmihel.⁴⁸ Sem toga, jedna minerska grupa XVIII divizije uništila je 100 m železničke pruge Novo Mesto — Mirna Peč.

⁴⁴ Ispad na Smuku izvršila je posada uporišta Kočevje sa delovima 61. posadne čete slovenačkih domobranaca i delovima 3. bataljona 19. SS policijskog puka (vidi AIZDG, AFK, k. 238 IV — pov. br. 94).

⁴⁵ Odnosi se na članove CK KP Austrije koji su bili na proputovanju kroz Sloveniju za Austriju.

⁴⁶ Borba je vođena sa 5. bataljonom slovenačkih domobranaca, koji je tog dana krenuo iz Velikih Lašča u pravcu Hinja i, posle borbe sa Dolenjskim NOP odredom, zanoćio u rejonu Prevola, gde je idućeg dana bio napadnut od jedinica 15. NO divizije (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 94 i 96).

⁴⁷ Odnosi se na Veliko i Malo Škrjanče, sada: škrjanče pri Novem Mestu.

⁴⁸ Sada: Šmihel pri Novem Mestu.

Neprijatelj, jačine oko 250 ljudi, ponovo je nastupao u pravcu kota 503 i 516. Druga kolona, jačine 150 ljudi, nastupala je u pravcu Primoža. Neprijatelja su energično napale V i XII brigada i naterale ga u polazno uporište Stranska Vas. U borbama je neprijatelj imao 12 mrtvih i 20 ranjenih, a gubici XV divizije su bili 3 mrtva i 6 ranjenih. Bila je zaplenjena jedna puška.⁴⁹

Neprijatelj je tog dana izvršio ispad do [Gorenje] Straže a sa patrolama je stigao do Polja.⁵⁰ Kod Polja ga je, između 12 i 13 časova, napala VIII brigada i nanela mu gubitke od jednog mrtvog i 2 ranjena. U 13 časova se kod Zajčjeg Vrha⁵¹ sukobila s neprijateljem, jačine 40 ljudi, jedna četa XXIV brigade. Jurišna četa X brigade izvršila je demonstrativni napad na Novo Mesto.

23. II 45.

Neprijatelj, jačine oko 300 ljudi, izvršio je u jutarnjim časovima ponovo ispad iz Stranske Vasi i žužemberka u pravcu kote 516 i 503. IV brigada ga je oterala u polazna uporišta.⁵² Neprijatelj je imao 9 mrtvih i 15 ranjenih. Delovi V pokretnog bataljona [slovenačkih domobranaca] izvršili su ispad iz Kopoljske doline⁵³ u pravcu Zvirča. Sa njim je vodio borbu Dolenjski odred i naneo mu gubitke od 5 mrtvih i još više ranjenih. Naši gubici su bili jedan mrtav i jedan ranjen. Izgubljen je takođe bio jedan automat. Zaplenjena je bila cev nemačkog mitraljeza i 17 tromblonki. Patrola B[elokranjskog] odreda je kod sela Orljakovo napala i naterala u bekstvo ustašku patrolu bez vlastitih gubitaka.

⁴⁹ O borbama jedinica 15. NO divizije i angažovanim snagama neprijatelja 21. i 22. februara 1945. vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 125.

⁵⁰ U izveštajima Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva ovaj ispad nije registrovan. Međutim, u izveštaju Obaveštajnog centra 7. korpusa NOVJ za 24. i 25. februar 1945. navodi se da su ispad u tom pravcu izvršili delovi 34, 38. i 52. čete slovenačkih domobranaca iz Novog Mesta zajedno sa nemačkim snagama iz tog uporišta (1. bataljon „Holm“ (Čholm) 25. SS policijskog puka). Vidi AIZDG, k. 157/111.

⁵¹ Sada: Zajčji Vrh pri Stopičah.

⁵² Ispad su izvršile 16. četa 1. bataljona i 32. četa 4. bataljona slovenačkih domobranaca te jedna četa 1. bataljona SS puka „Varjagov“ (vidi AIZDG, AFK. k. 281IV: izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 24. februar i 4. mart 1945).

⁵³ Odnosi se na predeo oko sela Kopolje.

Jurišni bataljon XVIII divizije vratio se sa specijalnog zadatka.⁵⁴ Na ovom pokretu je uhvatio 5 zelenokadrovaca, jednog mobilisao, ubio 7 neprijateljevih vojnika, a 13 ih ranio. Zaplenio je 5 pušaka i uništio bunker kod Jablana. Noću 24/25. II postavili su MSV XV divizije na železničku prugu Kočevje — Ribnica 30 tempirnih i 3 nagazne mine.

26. II 45.

MSV XVIII divizije minirao je drum Cikava — Zabja Vas. XXIV brigada je imala patrolni sukob kod Ruperč Vrha.

27. II 45.

Notranjski odred je vodio borbu s neprijateljem, jačine oko 700 ljudi, na kotama 596 i 542⁵⁵ i naneo mu gubitke od 5 mrtvih i još više ranjenih. Noću 27/28. II napali su II bataljon VIII brigade i jedan bataljon XV brigade Občine i Vel. Gaber.⁵⁶ Naši gubici 5 mrtvih. Neprijateljevi nisu poznati.

Delovi X i XXIV brigade su demonstrativno napali Novo Mesto.

28. II 45.

Neprijatelj je u jutarnjim časovima izvršio ispad u pravcu Primoža i kota 503 i 516. Odbila ga je V brigada i nanela mu gubitke od 5 mrtvih i 8 ranjenih. Vlastiti gubici: 1 mrtav.

^M Ovaj bataljon je krenuo 20. februara 1945. u rejon Sv. Križa (sada: Gabrovka) sa zadatkom da prihvati Borisa Krajgera (Kraighera), tada člana Politbiroa CK KP Slovenije i Izvršnog odbora OF koji se vraćao iz Štajerske (vidi knjigu depeša 7. korpusa NOVJ u AIZDG, k. 44/1).

⁵⁵ Ove kote nisu pronađene. Tog dana je Notranjski NOP odred vodio borbu sa 2. bataljonom slovenačkih domobranaca, koji je nastupao iz Prezida u pravcu Starog Trga pri Ložu (vidi tom VI, knjiga 18, dok. br. 125, objašnjenje 129).

⁵⁶ Napad na uporište Občine i Veliki Gaber naredio je Štab 15. NO divizije 27. februara 1945. u cilju da se umanjí neprijateljjev pritisak na 4. slovenačku NOU brigadu „Matija Gubec“, 12. slovenačku NOU brigadu i Dolenjski NOP odred, koji su upućeni prethodne noći u pravcu Save, u širi rejon Litije, sa zadatkom da prihvate na desnoj obali r. Save brigade 4. operativne zone Slovenije koje je trebalo da se, po naređenju Vrhovnog Štaba NOV i PO Jugoslavije, prebace u Dolenjsku (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 123 i dok. br. 125, objašnjenja 123 i 130).

Jedan bataljon XV brigade i Jurišni bataljon XV divizije vodili su borbu kod Kitnog Vrha. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i više ranjenih. Naši gubici jedan ranjen. Na sektoru Poljane⁵⁷ — Primskovo vodila je borbu IV brigada sa neprijateljem, jačine 400 ljudi, kojeg je razbila.⁵⁸ Sopstveni gubici: 13 ranjenih. Neprijateljevi nisu poznati. Bile su zapljene dve puške. Na Orljeku je vodila borbu XII brigada sa neprijateljem jačine 300 ljudi i nanela mu gubitke od 5 mrtvih i više ranjenih, zarobila je jednog [neprijatelja] i zaplenila dve puške i jedan pištolj.⁵⁹ Jedan bataljon VIII brigade vodio je kod Zgradeca borbu s be-ga nepoznate jačine. Neprijatelj je imao dva mrtva i više ranjenih, a VIII brigada jednog mrtvog i 3 nestala.⁶⁰

Iz samog karaktera borbi vidi se da je bilo težište našeg štaba u tome da se spreči neprijatelju ovladavanje desnom obalom Krke. Ovaj plan nam je u potpunosti uspeo. Sve borbe su se uglavnom vodile na otvorenom zemljištu i u njima se pokazao velik napredak našeg komandnog kadra u pogledu manevrisanja. U toku poslednjih stalnih borbi veoma pokretno je postalo i ljudstvo. Poboľšala se i uvežbanost ljudstva, kako u samoj borbi tako i u rukovanju i korišćenju oružja. Sa svim tim povećala se i udarnost naših jedinica, koja je danas na veoma velikom stepenu. Jedini nedostatak koji se još uvek primećuje kod našeg komandnog kadra je u tome da ne zna odmah da iskoristi u punoj meri svaki uspeh, što ima za posledicu da su udari na neprijatelja, uprkos toga što imamo danas najmodernije naoružanje, još uvek slabi, odnosno nedovoljni.

U svim ovim manevarskim borbama pokazalo se da naše jedinice ne znaju da u dovoljnoj meri koriste teško naoružanje, pre svega minobacače i »partop«, te da su u mnogim slučajevima neuspesi pešadije uzrok neiskorišćenja tog oružja. Dalje treba tražiti uzroke neiskorištavanja tog naoružanja i u tome što je komandni kadar teškog naoružanja bio bez pravih iskustava a takođe i bez stručnog znanja. Takođe ni naši štabovi nisu posvećivali dovoljno pažnje osposobljavanju

⁵⁷ Sada: Poljane pri Primskovem.

⁵⁸ Borba je vođena od 1 do 3 časa ujutro sa 1. bataljonom slovenačkih domobranaca, koji je krenuo iz Stične 27. februara 1945. u 18 časova. Posle ove borbe bataljon se povukao u rejon sela Sobrače (vidi AIZDG, AFK, k. 281/IV: dnevni izveštaj Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 6. mart 1945).

⁵⁹ Borba je vođena sa 3. četom 922. landesšicen-bataljona, ojačanom sa žandarmima (vidi dok. br. 166).

⁶⁰ O borbenoj aktivnosti jedinica 7. korpusa NOVJ i angažovanim snagama neprijatelja u toku februara 1945. vidi i tom VI, knj. 18. dok. br. 125.

nju istog. Zbog toga je u borbi uvek odlučivala samo velika zasićenost lakim automatskim oružjem. Da se otklone ovi nedostaci, organizovani su kratki kursevi za [posluge] minobacačkih i »partopovskih« baterija⁶¹ koji su do sada pokazali već veoma zadovoljavajuće rezultate.

U toku meseca imali smo još nekoliko napada na uporišta. Svi ovi napadi nisu bili uspešni, pošto je neprijatelj uporišta snažno utvrdio, te je imao potpuno sistematski posednute sve taktički važne objekte, dok su naše jedinice morale vršiti napade bez artiljerijske pripreme, odnosno podrške. Dalje, neuspesi u napadima na uporišta bili su i u tome što se nije znalo pravilno koristiti »partope« i teške minobacače. Npr. kod napada na uporišta u Stranskoj Vasi i Vinkovom Vrhu, gde su naše jedinice već zauzele pola sela, morale su ista napustiti zbog koncentrične neprijateljeve vatre. Iz iskustava koja imamo iz napada na uporišta mišljenja smo da se uporište ne napadne bez dobre artiljerijske [podrške]. Kod ovoga je važno podvući to da je moral neprijatelja u utvrđenim objektima uvek dobar, dok našim borcima posle nekoliko neuspeha moral opadne te ih je uhvatio neki strah od utvrđenih objekata.

Iz dosadašnjih iskustava se vidi da su naše jedinice, s oružjem sa kojim sada raspolažu, sposobne za manevarske borbe, dok im napadi na uporišta koja imaju dobro utvrđene objekte pričinjavaju velike poteškoće.

U vezi s tim što se gro naših snaga koncentrisao na desnoj obali Krke i što su bile oslobođene [pritiska] naših snaga glavne neprijateljeve komunikacije Brežice — Novo Mesto — Ljubljana, preduzelo se sve da se otpočne sa širokom aktivnošću minersko-sabotažnih vodova. U tom cilju su se reorganizovali inženjerijski bataljoni, kako u pogledu rada tako i u pogledu izbora kadra i ljudstva. U okviru inženjerijskih bataljona bili su formirani MSV a isto u pešadijskim brigadama. Dalje, održani su razni inženjerijski kursevi na kojima se ljudstvo tačno upoznalo sa svim najmodernijim minerskim materijalom. Zbog svega toga je usledila veća aktivnost MSV, koji su stalno uznemiravali neprijatelja u neposrednoj blizini Novog Mesta, dalje duž komunikacija Novo Mesto — Št. Vid i Novo Mesto — Št. Jernej,⁶² kao i na žel. pruzi Grosuplje — Kočevje. Porastao je i interes za inženjeriju u svim pešadijskim jedinicama.

⁶¹ Naređenje za formiranje baterija partizanskih topova u divizionima izdao je Štab 7. korpusa NOVJ 17. februara 1945. (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 100).

⁶² Sada: Šentjernej

Što se tiče stanja obe divizije, ono se znatno poboljšalo. Sa reorganizacijom ojačali su i sami štabovi i danas su svestrano sposobni za vođenje svojih jedinica.

Štab XV divizije je u poslednjim borbama pokazao da apsolutno vlada svojim jedinicama, te da je u stanju da održi stalan nivo jedinica na dovoljnoj i solidnoj visini. Što se tiče izgradnje svog komandnog kadra, ima pravilno usmeren rad i o tome vodi odgovarajuću brigu.

Štab XVIII divizije se time što je bio postavljen za komandanta drug major Janez Hribar veoma ojačao i danas uspešno vodi svoje jedinice. Takođe je poboljšao stanje i podigao borbenu sposobnost jedinica. Štab pokušava živim nastojanjem da za što kraće vreme ukloni sve nedostatke, te mu to i polazi za rukom sa pravilnim planskim radom.

Stanje u Dolenjskom odredu je zadovoljavajuće, te je odred otkada je u sastavu XV divizije mnogo dobio na udarnosti.⁶³ Postao je, takođe, veoma manevarska jedinica, a ljudstvo se prekalilo u poslednjim borbama koje je vodilo zajedno sa ostalim brigadama XV divizije. Sam komandni kadar je dobio više smelosti u komandovanju i rukovođenju jedinicom.

Stanje u Notranjskom odredu se poslednjih meseci veoma pogoršalo. Odred je, zbog iznenađenja, izgubio prilično ljudstva, a takođe je opala udarnost i moral.⁶⁴ Štab odreda nije posvećivao dovoljno pažnje vaspitanju nižeg kadra, kao i ljudstva, te nije uspešno rukovodio manevrisanjem s jedinicama, što je imalo za posledicu da je ljudstvo izgubilo poverenje u samog sebe. Zbog svega toga je izvršena zamena Štaba odreda, a kao pojačanje Notranjskom odredu upućena je jedna četa iz Belokranjskog odreda.⁶⁵ Veliko pitanje, koje je nastalo u pogledu opstanka Notranjskog odreda na svom terenu, je i nedostatak žive sile. Zbog opsežnosti sektora,

⁶³ Zbog pojačane neprijateljeve aktivnosti na operativno područje Dolenjskog NOP odreda ovaj se prebacio 5. januara 1945. u širi rejon Žužemberka, gde je stavljen pod operativnu komandu Štaba 15. NO divizije (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 55).

⁶⁴ Neprijatelj je izvršio iznenadne napade na jedinice Notranjskog NOP odreda noću 3/4. i 13. januara 1945. kojom prilikom je odredu naneo osetne gubitke. Sem toga, 2. bataljon slovenačkih domobranaca iz Cerknice kao i posade uporišta Velike Lašče i Ribnica vršili su u toku januara i februara veoma česte ispade na teritoriju Notranjske (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 88, objašnjenja 22 i 37, izveštaj Štaba 7. korpusa NOVJ od 21. januara 1945. u AIZDG, k. 151/IV, izveštaje komandanta 2. bataljona slovenačkih domobranaca u AFK, k. 280/IV i izveštaje Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva u AFK, k. 283/IV).

⁶⁵ O ovoj reorganizaciji Notranjskog NOP odreda vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 124, objašnjenja 5 i 7.

kod sadašnjeg brojnog stanja odreda veoma je teška kontrola čitavog sektora, pa zbog toga ne može da parira svakom neprijateljevom ispadu na oslobođenu teritoriju. Odnos neprijateljevih i naših snaga na tom sektoru je takav da bi bilo neophodno u bližoj budućnosti da se uputi na taj sektor još neka druga naša jedinica, da bi se i na taj način postigla veća aktivnost i udarnost samog odreda.⁶⁶

Belokranjski odred ima stalno raspoređene svoje snage na opsežnom sektoru, ali je, uprkos toga, stanje odreda zadovoljavajuće. Bataljoni su dobri i to se pokazuje i u svim borbama koje vode na svojim sektorima. Štab odreda je promenjen utoliko što je bio postavljen za komandanta drug kapetan Slavo Pezdirc.⁶⁷ Komandni kadar u bataljonima zadovoljava i u svom radu ima dovoljno samostalnosti koju traži raspored pojedinih bataljona.

Stanje Podoficirske škole je dobro, te sam Štab stalno nastoji da poboljša metod učenja kao i to da instruktori predavaju na kursevima ono što je danas neophodno potrebno svakom nižem starešini. Rezultati koje postignu pitomci na ispitima, a zatim i njihov praktičan rad u jedinicama, dokazuju da je škola već na prilično visokom stepenu. Pokušaćemo da ojačamo instruktorski kadar s ciljem da se pojedinim instruktorima omogući što veći kontakt s našim jedinicama. Na taj način ćemo postići to da će naš čitav instruktorski sastav zbilja usavršiti naše podoficire tako da će sami videti šta im nedostaje prilikom vođenja jedinica na terenu.

Obzirom na sadašnju situaciju, Štab korpusa je zaključio da rasformira Dopunski bataljon. Ljudstvo će biti uključeno u Belokranjski odred a sa instruktorima će se ojačati Podoficirska škola, dok će se ostale starešine rasporediti po jedinicama.⁶⁸

XXIV brigada »Fontanot«,⁶⁹ koja je u sastavu XVIII divizije, već se prilično podigla. Borbeni moral i disciplina ljudstva su se usavršili i danas je brigada sposobna za manje

⁶⁶ Štab 7. korpusa JA naredio je 6. marta 1945. Belokranjskom NOP odreda da uputi jednu četvu, jačine 40 ljudi, kao pojačanje Notranjskog NOP odreda (vidi dok. br. 6).

⁶⁷ Naredbom 7. korpusa NOVJ od 16. februara 1945. postavljen je za komandanta Belokranjskog NOP odreda kapetan Slavo Pezdirc, do tada operativni oficir 7. korpusa NOVJ. Dotadašnji komandant odreda, major Gustelj Vouk, postavljen za operativnog oficira 7. korpusa NOVJ (AIZDG, k. 151/1).

⁶⁸ Dopunski bataljon 7. korpusa NOVJ rasformiran je 28. februara 1945 (vidi: Kronika Dopunskog bataljona u AIZDG, k. 187 a/1).

⁶⁹ Po naređenju Glavnog Štaba NOV i PO Slovenije, 16. decembra 1944. formirana je 24. italijanska NO brigada »Fontanot" (vidi tom VI. knj. 18, dok. br. 1).

akcije. I odnos prema civilnom stanovništvu se popravio, te ih ljudi već danas primaju sa većim simpatijama. Stab brigade neprekidno nastoji da jednicu što bolje osposobi, te je naročito naglašen rad zam. komandanta brigade druga Vidmara⁷⁰ i načelnika Štaba druga Krašoveca.⁷¹

Austrijski bataljon,⁷² koji je u sastavu V brigade, u svim dosadašnjim borbama se dobro pokazao. Zbog starijih drugova koji se nalaze u bataljonu, bataljon je manje sposoban za savlađivanje teškoća koje nastupaju u momentu većih manevarskih borbi, pa se zbog toga upotrebljava na manje isturenim položajima. Stab bataljona je dobar i energično vodi jedinicu kada je angažovana u borbi.

Uopšte je stanje u jedinicama u pogledu obuće i odeće dobro, te su skoro već svi borci uniformisani. Samo još nedostaje veša, koji bi bio neophodno potreban da se nabavi u najskorije vreme. Sto se tiče ishrane ljudstva, jedinice divizija, Notranjskog i Dolenjskog odreda snabdevaju se sa terena, te je hrana zadovoljavajuća. Jedino se Belokranjski odred snabdeva hranom iz skladišta.

Zdravstveno stanje jedinica se u ovom mesecu veoma poboljšalo, što je svakako posledica dobre odeće i obuće. Pojavilo se više slučajeva malarije kod onih drugova koji su stigli iz Sardinije.⁷³ Uspešno lečenje ove bolesti veoma je otežano zbog nedostatka lekova. Priličan procenat bolesti je i zbog starijih godišta, koja su manje sposobna da podnose napore. Dalje se veoma raširila šugavost u jedinicama, što je posledica slabih higijenskih prilika, odnosno nedostatak veša. Uspešno lečenje onemogućava nedostatak sumpora. Za nepoboljšanje higijenskih prilika treba tražiti uzroke i u tome što se premalo radi na civilnoj higijenskoj službi. Sela u kojima moraju danas da imaju svoje kantonmane naše jedinice su veoma vašljiva i civilno stanovništvo ne posvećuje dovoljno pažnje higijeni.

Stanje u bolnicama se veoma popravilo, te je većina nepokretnih ranjenika evakuisana.⁷⁴ Velik je još broj lakših

⁷⁰ Jože Vidmar. Postavljen je na ovu dužnost naredbom Štaba 7. korpusa NOVJ od 30. januara 1945 (AIZDG. k. 151/1).

⁷¹ Lado Krašovec

⁷² Ovaj bataljon formiran je, po naredjenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, 24. novembra 1944 (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 75).

⁷³ Redakcija nije mogla utvrditi na koje se drugove odnosi.

⁷⁴ Dvadeset petog februara 1945. krenulo je iz Curila kod Metlike, u pratnji 9. slovenačke NO brigade, oko 800 pokretnih ranjenika, bolesnika, invalida i iscrpljenih ljudi, preko Sv. Jane — Pisarovine i Topuskog. za Dalmaciju: u Novigrad i Zadar, gde su smešteni u bolnice Baze Glavnog štaba Slovenije (vidi dr Metod Mikuž: Oris partizanske sanitete na Slovenskem, izdanje Zavoda „Borec“, Ljubljana, 1967, str. 210 — 215).

ranjenika i bolesnika čiji je procent veći od ranjenika. Ishrana u bolnicama se veoma poboljšala; nedostaje samo osnovnih namirnica koje su potrebne ranjenicima, odnosno bolesnicima-rekonvalescentima.

Aktivnost obavještajne službe je sada malo opala zbog toga što je izgubljeno prilično starog kadra, a novi kadar još ne zna sa istom spretnošću da izvršava svoje zadatke. Organizacija obavještajne službe se popunila uspostavljanjem novih obavještajnih punktova na raznim sektorima. U vezi sa savezničkim bombardovanjima, oslabili su nam takođe kanali, jer se naši ljudi sele iz gradova. Inače ima obavještajna služba prilično dobro u svojim rukama neprijateljevu situaciju na teritoriji VII korpusa, te primaju operativni štabovi tačne i stvarne podatke o neprijatelju. I korištenje obavještajne službe od strane štabova, kao i podrška istih, sada su se u mnogo čemu poboljšali.

Služba veze se znatno podigla i sada se u bataljonima za vezu nalazi već priličan broj obučених vezista, koji su uglavnom završili kurseve. I upotreba sredstava za vezu se od strane pojedinih štabova počela sve više koristiti. Neophodno je da se materijal za vezu što pre popuni, što pre svega važi za telefone i radio-stanice.

ZAKLJUCCI ŠTABA ZA BUDUĆE OPERACIJE.

Pripremiti veći napad na neprijateljeva uporišta duž leve obale Krke te ih, uz podršku artiljerije, uništiti, a zatim svojim snagama preći u glavni napad na komunikaciju Novo Mesto — Št. Vid.⁷⁵ Dalje, onesposobiti žel. prugu Grosuplje — Kočevje i sve dok se ne zauzmu [uporišta] na levoj obali Krke neprekidno sa jurišnim četama i MSV vršiti napade na komunikaciju Novo Mesto — Št. Vid — Grosuplje. Na sektoru Notranjske sa MSV uznemiravati neprijatelja u što dubljoj pozadini.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Politkomesar:

Hribar⁷⁶

V. d. komandanta-potpukovnik:

Franc Poglajen

⁷⁵ Do realizacije ovih planova na levoj obali reke Krke nije došlo jer je neprijatelj već 9. marta 1945. otpočeo koncentrisati jače snage, a zatim je otpočeo dejstva na područje Suhe krajine na desnoj obali reke Krke (vidi dok. br. 20 i tom XI, knj. 4, dok. br. 13).

⁷⁸ Janez Hribar. Narodni heroj, umro 23. oktobra 1967. godine.

BR. 3

IZVEŠTAJ ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „MIRKO BRAČIĆ“ OD 1. MARTA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O BORBI 2. BATALJONA U REJONU MLINŠA¹

STAB
XIII U. B. „MIRKO BRACIC“
OPERATIVNI ODSEK
Položaj, 1. 3. 1945.
Broj: 18/45
Predmet: Izveštaj o borbi.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ
OPERATIVNOM ODSEKU

na položaju.

Izveštaj o borbi na Logu¹ — Brezniku dana 28. 2. 1945.
Sekcija Celje 1:100.000

Dana 28. 2. 45. nalazila se naša brigada na sektoru Log — Breznik. II bataljon bio je smešten u selu Kostrevnica. Na ovom sektoru vladao je čitavo pre podne mir, iako su levo od nas II U. brigada i desno XI U. B.³ u toku čitavog dana vodile borbu.⁴

U 12 časova dobio je II bataljon zadatak da sa jednom četom napadne u bok neprijatelja koji je nastupao protiv položaja XI U. B. na Dolgom Brdu.⁵ Ovaj zadatak je izvršila 3. četa II bataljona, koja je svojim napadom prinudila neprijatelja da se zaustavi. Kako su u to vreme bile primečene tri nove neprijateljeve kolone koje su nastupale prema položajima II bataljona, to jest prema Dobrljevu i Logu, četa je dobila zadatak da posedne položaje u selu Log. Ove položaje pojačale su i ostale dve čete, jer smo položaj morali držati po svaku cenu. Oko 16 časova neprijatelj je svom snagom pritisnuo na položaj bataljona i prodro već do prvih kuća u selu Log. Već je izgledalo da se bataljon neće moći

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 336 VI. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

- Sada: Log pri Mlinšah.

³ Omaška; 11. slovenačka NO brigada „Miloš Zidanšek“ nije bila udarna.

⁴ O borbi 2. slovenačke NOU brigade „Ljubo Šercer“ i 11. slovenačke NO brigade „Miloš Zidanšek“ vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 126.

⁵ Sada: Dolgo Brdo pri Mlinšah.

održati. U posljednjem momentu, posle koncentrične vatre, bataljon je energičnim jurišem izbacio neprijatelja iz sela i naterao ga u pravcu Vača. Po izvršenom zadatku ostao je bataljon na položajima do 20 časova, nakon čega se vratio u sastav brigade.

Prema nepotpunim podacima, neprijatelj je imao 15 mrtvih i mnogo ranjenih.

Naši gubici: 3 lakše ranjena.

Jačina neprijatelja: 3 kolone od po 80 ljudi.⁶

Na položaju se nalazio i III bataljon koji nije, pak, stupio u borbu.

Utrošeno: 2050 metaka za puške i puškomitraljeze, 360 metaka za automate i 3 ručne bombe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU

Politkomesar: Oper. oficir-poručnik: komandanta, kapetan:
Dolničar I.⁸ **Simončič Vinko** **Cvelbar Viktor**⁷
M.P.

BR. 4

IZVEŠTAJ ŠTABA 31. DIVIZIJE OD 5. MARTA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O PRODORU U DOLOMITE¹

**ŠTAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ**

Na položaju, 5. marta 1945.

Predmet: izveštaj o prodoru
u Dolomite.²

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ.

Noću 27/28. februara krenuli smo sa VII SNOUB »France Prešeren« sa sektora Žirovski vrh preko Todraža — Potoka — Kremenika na područje Crnog Vrh. Još iste noći

⁶ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

⁷ Dopisano mastilom.

⁸ Ivan Dolničar.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 276/11.

² Naređenje za prodor u Dolomite izdao je Štab 31. NO divizije 2.) 6. februara 1945. godine (vidi tom VI, knj. 18. dok. br. 119).

zaposeli su bataljoni položaje oko uporišta Crni Vrh tako da je uporište bilo blokirano. Oko 9 časova ujutro 28. II, iz uporišta Lučine nastupala je patrola be-ga,³ jačine 20 ljudi, preko Lomovca, prema položajima bataljona koji je zaposedaio kotu 920 u blizini Brložnika. Naši su na patrolu otvorili snažnu vatru, nakon čega se patrola razbegla. Oko 12 časova nastupala je istim pravcem ojačana kolona, koju su naši isto tako zaustavili. Neprijatelj je zaposeo položaje iznad Bozovice, te je na naše položaje otvorio i vatru iz teškog minobacača, ali bez uspeha. Istog dana nastupala je i kolona od oko 40 ljudi iz uporišta Crni Vrh prema položajima III bataljona na koti 1030. Naši su na kolonu otvorili snažnu vatru, pa je ova pobegla natrag u uporište. Neprijatelj je počeo da tuče naše položaje [vatrom] iz topa i teškog minobacača. Naši nisu imali gubitaka.

Noću 28. [2.] na 1. III izvršila je cela brigada prinudni otkup [hrane] u okolini samog uporišta Crni Vrh. Akcija se odvijala po planu te nije došlo, sem kod Aliča, do sukoba. Tu je neprijatelj imao postavljenu zasedu, koju su naši jurišem proterali. Posle izvršenog prinudnog otkupa otpratila su dva bataljona materijal i stoku do Todraža. Tu je deo transporta preuzela četa Vojkove brigade, a [ostali deo materijala] je otpratila četa Prešernove brigade do Žirovskog vrha. Bataljoni VII SNOUB su ponovo zaposeli položaje oko Crnog Vrha i blokirali uporište. Tog dana neprijatelj nije intervenisao ni iz Lučina ni iz Crnog Vrha. Jedino je pred veče izbacio nekoliko mina iz teškog minobacača na zgradu ispod Ogrina u kojoj je bio smešten Štab brigade ali zgradu nije pogodio već susednu kuću, udaljenu oko 20 m, koja je izgorela. Štab brigade bio je izdan jer je mobilisani drug, koji je tog dana bio mobilisan u neposrednoj blizini Crnog Vrha, dezertirao i pobegao u uporište Crni Vrh.

škofjološki odred je 28. II i 1. III posedao položaje Vinharje — Presečnik sa širom blokadom Poljana⁴ i Gorenje Vasi.

Noću 1/2. III krenula je brigada sa položaja oko Crnog Vrha, preko Bukovog Vrha — Valterskog Vrha — Presečnika, na položaje: jedan bataljon Sv. Barbara, jedan bataljon Sv. Andrej,⁵ jedan bataljon Kopačev vrh a Štab brigade i Prateća četa Sv. Ožbolt.⁶ Tu je brigada predanila te se osigu-

³ Bela garda. Odnosi se na pripadnike Gorenjskega domobranstva. O pripadnosti neprijateljevih snaga u uporištima na sektoru Dolomita vidi tom VI, knj. 18, dok. br." 119.

⁴ Odnosi se na Poljane nad Škofjo Loko.

⁵ Sada: Andrej nad Zmincem.

⁶ Sada: Ožbolt nad Zmincem.

rala prema Škofjnoj Loki i Poljanskoj dolini. Skofjološki odred se iste noći sa jednim bataljonom prebacio na Sv. Petra Hrib,⁷ a drugim bataljonom na Bukov Vrh — Valterski Vrh sa osiguranjem u pravcu Poljana, Visokog⁸ i u pravcu Mureta.

Noću 2/3. III izvršila je VII SNOUB sa dva bataljona prinudni otkup kod Pungerta i u Gostečama na drumu Škofja Loka — Sora. Sa jednim bataljonom je izvršila prinudni otkup oko Kopačevog vrha i u Selu⁹ kod Kopačevog vrha.

Prinudni otkup je svugde izvršen po planu, jedino je bataljon koji je izvršio prinudni otkup u Selu kod Kopačevog vrha naišao u selu na belogardističku patrolu iz Polhovog Gradeča. Naši su na patrolu otvorili vatru, nakon čega se ova u paničnom bekstvu povukla prema Polhovom Gradcu.

Oko 16 časova posle podne 3. marta, neprijatelj, jačine oko 50 ljudi — policija —, iznenadio je zasedu na Osojniku. Neprijatelj je izbio do na 50 m od položaja zasede, koju su sačinjavali jedan teški vod i puškomitraljeski vod. [Neprijatelj] je jurišao [potpomognut vatrom] šest »šaraca«. Zbog iznenađenja naši uopšte nisu otvorili vatru, sem dva druga iz automata. Pri tome su dva naša bila ubijena a dva zarobljena. Izgubili smo mitraljez »Breda« i puškomitraljez »Breda«. Neprijatelj je imao tri mrtva. Krivica za ovo leži na komandantu bataljona Džoniju,¹⁰ koji nije ni pravilno postavio zasedu, a nije ni pregledao položaje iako su ovi bili odlični za odbranu, pa i na nebudnosti samih boraca. Na ostalim položajima nije bilo nikakve intervencije.

Noću 3/4. marta su sav materijal i stoka bili, uz pratnju jednog bataljona, prebačeni sa Sv. Ožbolta, preko Kožuha — Staniša — Loga,¹¹ zatim preko drumu za Poljane i preko [Sv.] Volbenka, na Gabršku Goru, a odavde dalje na Javorje. Osiguranje prelaza preko drumu i mostobrana sa one strane drumu preduzeo je Skofjološki odred, koji se zatim priključio transportu sa jednim bataljonom u prethodnici i drugim bataljonom u zaštitnici. Transportovanje je izvršeno u najvećem redu, te je transport stigao na određeno mesto. Ostala dva bataljona VII SNOUB premestila su se sa Sv. Ožbolta, preko Presečnika i Bukovog Vrh, na položaje oko Crnog Vrh i pristupili blokadi uporišta.

⁷ Sada: Hrib pri Zmincu.

⁸ Sada: Visoko pri Poljanah.

⁹ Sada: Selo nad Polhovim Gradcem.

¹⁰ Janez Rozman Džoni

¹¹ Sada: Log nad Škofjo Loko.

Oko 13 časova 4. marta nastupala je iz uporišta Crni Vrh prema položajima bataljona koji je posedao kotu 1030 kolona od 40 ljudi. Naši su sa odstojanja od 40 m otvorili snažnu vatru na kolonu, koja se razbegla i u paničnom strahu pobegla natrag u uporište. Pri tome su naši imali dva lakše ranjena. Neprijateljevi gubici još nam nisu poznati. Istog dana naveče izdao sam naređenje da oba bataljona preduzmu vatreni prepad od 5 minuta iz celokupnog naoružanja na samo uporište kako bi se lakše mogao izvršiti prinudni otkup oko samog uporišta. Iste noći smo ponovo, bez ometanja, izvršili prinudni otkup, te se u redu sa transportom prebacili preko Kremenika — Potoka — Todraža na Žirovski vrh.

Ovim prodorom [u Dolomite] dovezli smo 135¹² grla stoke, oko 4000 kg pšenice i drugog materijala, o čemu ćemo vam dostaviti još detaljan izveštaj.

Prodor je izvršen prema planu, a i uspeh je bio potpun. Da nije bilo slučaja na Osojniku, prošli bi bez gubitaka u ljudstvu i materijalu. Napominjemo da se na sektoru Gorenja Vas — Lučine i Škofja Loka — Medvode mogu nalaziti dve brigade s tim što bi jedna blokirala Lučine i Crni Vrh a druga brigada bi mogla neometano pribavljati hranu sa tog područja. Seljaci na ovom području imaju pune ambare pšenice, pasulja i ostalih stvari. Bilo bi potrebno samo u detalje izvršiti organizovanje i osigurati puteve za transportovanje. Jedina je prepreka za sada samo još sneg, koji je, naročito u severnim predelima, još prilično visok. Ljudstvo brigade se odlično održalo iako je više od nedelju dana bilo ili na maršu ili na položajima.¹³

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Komandant-major:
Matejka Evgen-Pemc

¹¹ Broj dopisan olovkom umesto ranijeg broja 105.

¹⁵ O aktivnosti brigade u Dolomitima vidi dok. br. 9.

BR. 5

IZVEŠTAJ ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „MIRKO BRAČIČ“ OD 5. MARTA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O BORBI U REJONU KOLOVRATA¹

ŠTAB
XIII U. B. „M. BRAČIČ“
OPERATIVNI ODSEK
Položaj, 5. III 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE NOV I POJ
OPERATIVNOM ODSEKU

Položaj.

Izveštaj o borbi dana 1.¹ III 45. na Kolovratu — Strmoj Njivi — Suhom Potoku.

I bataljon: Dana 3. o. m. bataljon je stigao na sektor -Kolovrat — Strma Njiva. Uprkos ranim jutarnjim časovima, 5,30 časova, čula se već po dolasku na nove položaje vatra iz automatskog naoružanja. Borbu je vodila II U. B. »Ljubo Šercer«. ³ Naš bataljon je odmah krenuo na položaje i poseo greben brda Rebar i napao tu neprijateljevu jedinicu kako bi na taj način krio povlačenje naše kolone na putu Kolovrat — Strma Njiva i dalje za Vrtaču. Pojedini delovi bataljona i dalje su vršili osiguranje koloni u pokretu pošto su svi grebeni okolnih brda bili posednuti s neprijateljevim zasedama. U 13 časova posele su čete ovog bataljona položaje iznad Zg. Vrtača i vodile oštre borbe do 16,30 časova, nakon čega su, zbog neprijateljeve nadmoćnosti u teškom naoružanju, otpočele postepeno izvlačenje. Neprijatelj je pokušavao sa manevrom opkoljavanja. Naša borba je čitavo vreme imala defanzivan karakter. Odavde se bataljon sa ostalim jedinicama brigade povukao u selo Breznik.

II bataljon: Dana 3.o.m. bataljon je dobio naređenje od Štaba brigade da krene u selo Borje⁴ i vrši obezbeđenje u pravcu sela Blagovice. Prema dobijenom naređenju poseo je položaje na brdu levo od puta koji prolazi ispred sela Borje. Za to vreme je jedna četa I U. B. »T. Tomšič« posela

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.

² Omaška; treba: 3, što se vidi iz daljeg teksta i dok. br. 76.

³ Do sukoba je došlo istočno od Blagovice prilikom prelaza drumu Ljubljana — Celje (vidi dok. br. 76).

⁴ Sada: Borje pri Mlinšah.

položaje na putu Borje — Strma Njiva. Švabe su nastupale iz sela Vrh⁵ ivicom grebena u pravcu Borja, skrenule na pomenuti put i sukobile se sa I U. B. »T. Tomšič«, koja se posle kraće borbe povukla a da nas nije o tome obavestila.⁶ Švabe su zatim počele nastupati u dve kolone u pravcu naših položaja: jedna kolona iz Vrha a druga iz Borja. Prvi juriš Švaba je bio odbijen ali su u drugom jurišu prodrli na naše položaje. Morali smo se povući duž grebena. Kada su otpočele Švabe nastupati sa svih strana protiv naših položaja bili smo prinuđeni da se probijemo u pravcu Sv. Gore.

III bataljon: Tog dana nije imao neposrednog kontakta s neprijateljem.

IV jurišni bataljon: smestio se dana 3. o. m. na Kolovratu. Odmah zatim je dobio naređenje da krene nazad u pravcu drumu i tu postavi zasedu. Međutim, primili smo novo naređenje da posednemo položaje oko Kolovrata i na taj način osiguramo leđa našoj koloni. Neprijatelj je u međuvremenu već prodro na greben desno od Kolovrata. Mi smo se morali povući i krenuli smo pored Kolovrata ispod ivice grebena levo od sela i priključili se koloni. Otuda smo krenuli u selo Suhi Potok i poseli položaje na koti 654. Neprijatelj je tri puta jurišao na naše položaje, ali je bio odbijen. Kada je neprijatelj izvršio četvrti juriš, povukle su se jedinice I U. B. »T. Tomšič«, koje su se nalazile levo od nas, kao i naš I bataljon, koji se nalazio desno od nas, pa smo se zbog toga i mi povukli. Zatim smo krenuli u selo Ravne,⁷ gde smo se smestili.

Ing.-tehnična četa: Prilikom pokreta iz Jesenova na Strme Njive naišla je naša jedinica, koja se kretala u sastavu III bataljona, dana 3.o.m. u 7 časova, kod sela Borovje⁸ na švapske zasede koje su se nalazile na oba naša krila i, kako se prilikom izvlačenja iz borbe utvrdilo, iste su se nalazile i napred i pozadi. Vodili smo borbu i odbijali neprijatelja sve dotle dok nismo videli da smo potpuno opkoljeni, te da nam preti opasnost od potpunog uništenja od nadmoćnijeg neprijatelja, koji je dejstvovao po nama i teškim naoružanjem. Ni jurišem nismo mogli da odbijemo neprijatelja. Borba se vodila do oko 12 časova, kada smo pod snažnom neprijateljevom vatrom izvršili proboj u pravcu Krača, u sastav brigade.

⁵ Sada: Vrli pri Mlinšah.

⁶ O borbi 1. slovenačke NOU briedade „Tone Tomšič“ vidi dok. br. 41.

⁷ Sada: Ravne pri Mlinšah.

⁸ Ovo selo u tom rejonu ne postoji.

Neprijateljevi gubici: oko 50 mrtvih i mnogo ranjenih.⁹

Naši gubici: 2 mrtva, 2 ranjena i 9 nestalih.

Utrošeno: 2730 metaka za puškomitraljeze, 713 za puške, 730 za automate, 9 mina za »piat«,¹⁰ 57 ručnih bombi.

Nestalo: 6 pušaka sa 230 metaka, 2 puškomitraljeza sa 500 metaka, 1 automat sa 100 metaka i 10 kg eksploziva.

Ubijena 1 mula sa samarom i hranom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:¹¹

Komandant-kapetan:¹²

Oper. oficir-por.:¹³

BR. 6

NAREĐENJE ŠTABA 7. KORPUSA JA OD 6. MARTA 1945.
ŠTABU NOTRANJSKOG NOP ODREDA DA FORMIRA OD
POSTOJEĆEG LJUDSTVA DVA BATALJONA I O BUDUĆIM
ZADACIMA ODREDA¹

STAB

VII KORPUSA NOV I PO

JUGOSLAVIJE²

br. 1076

Položaj, 6. III 1945.

⁹ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

¹⁰ Skraćenica od: Projector Infantry Antitank — ručni protivtenkovski bacač.

¹¹ Politički komesar je bio Ivan Dolničar.

¹² Komandant je tada bio Milenko Knežević.

¹³ Operativni oficir je u to vreme bio Vinko Simončič.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 151/1.

² O preimenovanju NOVJ u JA bio je obavješten Glavni štab Slovenije depešom Generalštaba JA od 3. marta 1945, pa su zbog toga jedinice Glavnog štaba Slovenije još izvesno vreme zadržale dotadašnje nazive (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 41 III). Po naređenju vrhovnog komandanta JA, maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita, od 2. marta 1945, formirana je od jedinica 7, 8. udarnog i 11. korpusa 4. armija JA (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 1). Međutim, 7. korpus JA je sve do 25. aprila 1945. dejstvovao pod neposrednom komandom Glavnog štaba Slovenije, preko koga mu je Štab 4. armije JA davao samo opšta uputstva (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 41/III).

ŠTABOVIMA BELOKRANJSKOG I NOTRANJSKOG
ODREDA

na položaju.

Radi pojačanja Notranjskog odreda

n a r e đ u j e m o :

1) Štab Belokranjskog odreda će odmah formirati jednu četu od 40 ljudi sa komandnim kadrom i sledećim naoružanjem:

2 puškomitraljeza »Bren«,

2 automata, a ostalo puške s pripadajućom municijom, i uputiće je u Štab Notranjskog odreda. Ljudstvo mora da bude dobrog zdravstvenog stanja i odabrano tako da će odgovarati težim prilikama u Notranjskoj, o čemu će voditi računa za to upućeni operativni oficir [Štaba] VII korpusa.

2) Štab Notranjskog odreda će odmah po dolasku ove čete formirati iz celokupnog ljudstva odreda 2 bataljona sa po 2 čete. Štabove bataljona neka privremeno postavi Štab odreda i predloži ih za postavljenje Štabu korpusa.³ Po formiranju bataljona, Štab odreda mora se nalaziti stalno kod jednog od bataljona.

3) Budući zadaci Notranjskog odreda.

Zbog prostranosti sektora Notranjske i zbog toga što su jedinice Notranjskog odreda nedovoljno jake da bi čuvale oslobođenu teritoriju, bilo je potpuno pogrešno što se do sada odred zadržavao na sektoru Loške doline, odakle je morao da se prilikom upada jačih neprijateljevih snaga bez borbe povlači. Zato što nije izvršavao nikakve druge zadatke, odred je postao potpuno pasivan, te su se posledice pokazale u slabom moralu ljudstva, slaboj borbenosti, opadanju di-

³ Notranjski NOP odred je do tada bio formiran u čete i imao ukupno brojno stanje 172 čoveka (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 124 i 125).

Štab Notranjskog NOP odreda izvestio je 14. marta 1945. Štab 7. korpusa JA da je formirao dva bataljona i predložio rukovodiocu za štabove bataljona. Štab 7. korpusa JA postavio je, naredbom od 20. marta, štabove bataljona prema dostavljenom predlogu. Samo predlog za političkog komesara 1. bataljona nije prihvaćen (vidi AIZDG, k. 151/1).

discipline i vojničke oštine. Svojom neborbenošću ostavio je odred loš utisak na civilno stanovništvo.

Odmah po formiranju dva bataljona mora se prestrmi si dosadašnjom praksom. Odred mora da postane lako pokretljiv i elastičan i mora manevrisati od Javornika i Cerknice, preko Sv. Vida,⁴ sve do Vel. Lašča, a otuda, preko Zlebiča, sve do železničke pruge Ribnica — Kočevje itd. U svom manevrovanju mora stalno napadati neprijateljeve patrole koje vrše ispade u tim pravcima ili, pak, vrše patroliranje u cilju neposredne zaštite i obezbeđenja oko uporišta. Ovim načinom aktivnosti na što većoj teritoriji i njegovom brzom gibljivošću biće onemogućeno neprijatelju plansko vršenje napada jačim snagama na jedinice odreda, a sam će biti stalno uznemiravan i napadan od strane naših jedinica, sad tu sad opet tamo, na potpuno drugom mestu. Na taj način biće neprijatelj svugde nesiguran, a time i mnogo pasivniji u svojim nastupanjima i upadima na oslobođenu teritoriju Loške doline. Dalje mogućnosti odreda su u tome da stalnim, brzim i iznenadnim napadima neprekidno uznemirava neprijatelja na radovima utvrđivanja na odsecima Javornik — Debeli Kamen, Sv. Gregor — Zlebič — Sinovica, itd. Ove napade vršiti na potpuno diverzantski način. Istovremeno gađati i po radnicima kako bi se stvorila kod njih panika i na taj način izbegavali da neprijatelju izvode ove radove.

4) U odredu odmah formirati, ukoliko još niste to do sada, MSV⁵ i upućivati ih na miniranje svih drumova po kojima vrši neprijatelj pokrete. Mine ugrađivati i kod samih izlaza iz neprijateljevih uporišta, dalje na svim onim mestima gdegod se kreće neprijatelj a da pri tome ne postoji opasnost za civilno stanovništvo. Ove MSV upućivati i na udaljenije sektore i to: Cerknica — Rakek, Rakek — Postojna, Borovnica — Ljubljana, Ribnica — Vel. Lašče, [Velike] Lašče — Pijava Gorica i Pijava Gorica — Ig.

5) U jedinicama treba poklanjati što veću pažnju snajperskim grupicama, te ih upućivati u neposrednu blizinu uporišta ili na drumove itd., gde će svojim akcijama na pojedine neprijateljeve vojnike, stražare, oficire itd. moći mnogo da koriste. Snajperske grupice od po dva čoveka dodeljivati i MSV na njihovim pohodima.

6) U vezi s ovim zadacima pojačati vojni i politički rad u jedinicama.

⁴ Sada: Zilce

⁵ Minersko-sabotažne vodove

7) Prijem ovog naređenja potvrdiće i u svakodnevnim operativnim izveštajima Štaba izveštavati o izvršavanju radio-telegrafski.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Politkomesar:
si. odsutan®

V. d. komandanta-potpukovnik:
Franc Poglajen

BR. 7

IZVEŠTAJ ŠTABA KOKRŠKOG NOP ODREDA OD 7. MARTA 1945. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O NEPRIJATELJEVOJ AKCIJI PROTIV JEDINICA ODREDA KRAJEM FEBRUARA¹

Dnevni izveštaji

**ŠTAB
KOKRŠKOG ODREDA
OPERATIVNI ODSEK**
Na položaju, 7. 3. 45.
Br. op. 15

Predmet: Izveštaj o neprijateljevom ofanzivnom ispadu od 22. 2. — 1. 3. 45.

**ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
OPERATIVNI ODSEK**

Dana 21. i 22. 2. koncentrisao je neprijatelj u obližnjim uponštima na sektoru Storžič, Dobrča i Stol oko 5000 ljudi iz 14. SS pol. puka,² pol. puka »Tot« [Todt] i be-ga³ te poseo

⁶ Politički komesar u to vreme je bio Janez Hribar.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 338 III. Broj delovodnika" dopisan je mastilom. U gornjem desnom uglu dopisano je olovkom, verovatno u Štabu Kokrškog NOP odreda, „Dnevni izveštaji“.

² Trinaestog februara 1945. povučeni su sa teritorije Dolenjske u Ljubljani 1. i 3. bataljon ovog puka, odakle su 15. februara upućeni u pravcu Koruške (vidi dok. br. 1).

³ Bela garda. Odnosi se na pripadnike Gorenjskog domobranstva.

sve prolaze i na taj način blokirao čitavo operativno područje odreda. Time je bila prekinuta legalna obav. mreža kao i veza između Štaba odreda i I i III bat. Tok operacije bio je sledeći:

Sektor Dobrča.

Dana 23. 2. u 9 časova neprijatelj je otpočeo sa vatrenim dejstvom iz teškog minobacača i brzometnog topa po položajima III bat. na ulazu u dolinu Drage, udaljene oko pola časa od Begunja.⁴ Istovremeno nastupala je u dolinu kolona jačine 150 ljudi. Odeljenje III bat. sa 1 mitraljezom i 2 »brena« posedalo je položaje nasuprot ruševina zamka Kamen⁵ na ulazu u dolinu. Kada se pojavio neprijatelj odeljenje ga je napalo i vodilo borbu 6 časova, nakon čega se neprijatelj povukao ka izlazu iz doline i smestio se po kućama koje se tamo nalaze. U ovoj borbi neprijatelj je imao 14 mrtvih i 12 ranjenih. Na našoj strani bio je lakše ranjen 1 drug od šplitera, a 1 drug je pao u neprijateljevu zasedu prilikom pratnje bolesnog druga u ambulantu i tom prilikom bio je smrtno pogođen.

Druga kolona nastupala je iz pravca Sv. Ane⁶ iznad Tržiča, preko Prevala, na Poljšku planinu i u 15 časova je sa 4 kolone prodrila u dolinu Drage. Naše odeljenje moralo se povući kako ne bi bilo opkoljeno. U 23 časa je kompletan bataljon izvršio pokret iz svog kantonmana na Poljšku planinu. Patrola je u 24 časa napala neprijatelja koji je ponovo prodro u dolinu Drage. Tom prilikom bila su ubijena 3 neprijatelja, a 2 teško ranjena. Patrola se zatim povukla bez gubitaka. Dvadeset četvrtog 3. u ranim jutarnjim časovima prodro je neprijatelj u logor i zapalio ga. Bataljon se blagovremeno povukao.

Sektor Stol.

Dana 23. 2. u 10 časova otpočeo je okupator sa vatrenim dejstvom iz teške haubice i teškog minobacača po logoru I bat. Istovremeno je nastupala jedna kolona, jačine 300 ljudi, iz Koroške Bele preko Valvazorjeve [koče] u pravcu Zelenice, druga kolona preko Smokuškog vrha,⁷ a treća preko Sv. Petera sa ciljem da opkole logor i iznenadno napadnu bataljon. Zbog ogromne neprijateljeve nadmoćnosti, bataljon nije mogao prihvatiti frontalne borbe te je veštima-

⁴ Odnosi se na Begunje na Gorenjskem.

⁵ Dopisano olovkom „Kamen“.

⁶ Sada: Podljubelj.

⁷ Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA. 1949, ovo brdo je označeno samo sa k. 1120, 5,5 km severno od Radovljice.

nevrom izbegao okruženju i dejstvu teškog naoružanja. Neprijatelj je za to vreme upao u logor i zapalio ga, te poseo sve dominirajuće tačke na grebenu Gosjaka,⁸ padinama Stola i Zatreške planine. Padom mraka neprijatelj se povukao u polazne baze.

Dana 24. 2. neprijatelj je ponovo otpočeo nastupanje u 4 kolone i to: prva preko Sv. Petera, druga od Smokuškog mosta,⁹ treća padinama Stola preko Valvazorjeve [koče], a četvrta u pravcu Zingarice.¹⁰ Kolone su bile jačine od 250 — 300 ljudi. Posle posedanja ovih položaja neprijatelj je otpočeo sa vatrenim dejstvom iz teškog naoružanja po čitavom sektoru. Pred veče se povukao u pravcu pilane, koju je zapalio, i Smokuškog mosta. Takođe je zapalio sve pojate i staje u planinama da bi na taj način onemogućio bivakovanje našim jedinicama. Za neprijateljem, koji se povlačio, bila je odmah upućena jača patrola, koja je kod pilane napala grupu neprijatelja i raspršila je.

Dana 25. 2. neprijatelj se ograničio na hermetičku blokadu sela i na postavljanje jakih i gustih zaseda.

Dana 26. 2. neprijatelj je koncentrisao jače snage kod Sv. Ane iznad Tržiča.

Dana 27. 2. neprijateljeva kolona, jačine 400 ljudi, nastupala je od Sv. Ane, preko Prevala, na Poljšku planinu i u dolinu Drage, ali u kontakt s našim jedinicama nije došla. Sem toga, bile su postavljene na dominirajućim visovima snažne zasede koje su onemogućavale pokrete našim jedinicama.

Dana 28. 2. je [neprijateljeva] kolona, jačine 400 ljudi, nastupala iz uporišta Poljče, preko Sv. Petera na Kališe¹¹ gde se podelila: jedna kolona nastupala je u Dragu a druga na Smokuški most i Zingaricu.

Iz uporišta Moste nastupala je kolondž preko Valvazorjeve [koče] po padinama Stola i iznad Zingarice. U sumrak se neprijatelj povukao u polazne baze.

Dana 1. 3. povukao je neprijatelj sve svoje zasede i prekinuo sa blokadom sela.

Do sada utvrđeni gubici okupatora na tom sektoru iznose 17 mrtvih i 12 ranjenih. Naši gubici: 1 poginuo, 1 ra-

⁸ Naziv grebena, 6. km severno od Radovljice. Na karti 1 : 100.000 označeno sa k. 892.

⁹ Na karti 1:100.000 nije pronađeno.

¹⁰ Usamljena kuća u dolini potoka Završnice.

¹¹ Na karti 1:100.000 nije pronađeno.

njen, 1 dezertirao, 2 nestala. Neprijatelj je takođe zaplenio i pušku »Manliher«.

Sektor Storžič.

Dana 25. 2. u 7 časova otpočeo je neprijatelj nastupanje sa polazne baze Tržič, u jačini 1500 ljudi, u pravcima Loma,¹⁸ Sv. Ane i Bornovog zamka, bivšeg imanja barona Borna. Pre toga je poseo sve visinske tačke koje dominiraju dolinom. Kolona koja je nastupala u pravcu Loma bila je u 8 časova napadnuta od zasede II bat., ali se morala odmah povući zbog neprijateljeve nadmoćnosti. Neprijatelj je imao 3 mrtva i 1 ranjenog.

II bataljon nije mogao da vrši diverzantske napade na pojedine neprijateljeve delove zbog toga što se tog dana, kada je okupator otpočeo ofanzivni ispad, većina ljudstva nalazila na prehrambenoj akciji, a za to vreme je neprijatelj poseo sve prolaze tako da se ova grupa nije mogla vratiti u sastav bataljona. Naveče tog dana, izviđačka patrola II bat., koja je imala zadatak da utvrdi stanje u dolini, bila je napadnuta kod Medvoda od neprijateljeve kolone. Tom prilikom poginuo je 1 drug.

Dana 26. 2. nastupao je neprijatelj u više kolona u raznim pravcima tražeći logore i skladišta naših jedinica. U ovom traženju otkrio je bunker Obaveštajnog voda [Štaba] odreda, koji se nalazio u blizini Bornovog zamka, i bunker radio-ekipe, koji je bio prazan. Neprijatelj je u pretraživanju terena bio veoma intenzivan te je oko 150 m dalje od bunkera pronašao zakonspirisanu radio-stanicu, koju je zaplenio. [Posluga] radio-stanice imala je zadatak da stanicu prenese u [Stab] odreda ali je, zbog blizine neprijateljevih pokreta, sa prenosom odgađala, tako da je stanica konačno pala u ruke okupatoru. Čitava ekipa stavljena je pred vojni sud i krivci će biti primerno kažnjeni. Istog dana je neprijatelj otkrio i zakonspirisano skladište hrane II bat., koju je zaplenio.

Oko 20 časova upala je u zasedu u blizini Bornovog zamka obav. patrola II bat., koja je imala zadatak da utvrdi da li se neprijatelj još nalazi u dolini. Tom prilikom 1 drug je poginuo a 1 je bio zarobljen. Druga patrola, koja je pokušavala da se probije iz odsečene grupe u sastav bataljona, upala je u blizini »Pinča« u zasedu. Tom prilikom bio je 1 drug teže ranjen i zarobljen.

¹² Sada: Lom pod Storžičem.

Dana 27. 2. produžio je neprijatelj sa traganjem za logorima, bunkerima i skladištima. Tom prilikom je pronašao zakonspirisanu municiju i oružje II bat. Zaplenio je sledeće:

1 mitraljez »Breda«,
1 puškomitraljez »Bren«,
1 pušku »Mauzer«,
1 englesku pušku,
1 pušku »Manliher«,
1155 metaka za »Bren«,
154 za »mauzer«,
30 za englesku pušku,
370 za ital. pušku,
14 šaržera za »bren«,
4 rezervne cevi za »bren«,
9 bombi.

Dana 28. 2. produžio je neprijatelj sa traženjem, ali bez uspeha, nakon čega se u kasnim večernjim časovima vratio u polaznu bazu Tržič, odakle su pojedini delovi odlazili na desnu obalu Save, gde je neprijatelj koncentrisao jače snage protiv jedinica NOV.

Noću 28. 21.3. i u toku čitavog dana otpočeli su preko prevoja Ljubelj pokreti većih neprijateljevih snaga tako da se u Tržiču i u okolnim selima nakupilo oko 5000 ljudi sa oko 800 konja i nekoliko topova.¹³ Nekoliko automobila moralo je zbog nedostatka benzina ostaniti na koruškoj strani ispod prevoja Ljubelj. Ove snage su posle 1-dnevnog odmora produžile put u pravcu Ljubljane.

Iz ovog se vidi da je bio cilj neprijateljevog ofanzivnog ispada da zaštiti prelaz preko važnog prevoja Ljubelj, jer u poslednje vreme avijacija naše NOV često napada žel. komunikacije i na taj način koči redovan železnički saobraćaj. Istovremeno [neprijatelj] je imao nameru da očisti teren ispod Karavanki od naših jedinica, jer se Karavanke u poslednje vreme svom brzinom utvrđuju.

REKAPITULACIJA GUBITAKA:

- a) Neprijatelja: 20 mrtvih i 15 ranjenih.
- b) Sopstveni: 4 poginula, 2 ranjena, 2 zarobljena, 2 nestala i 1 dezertirao.

" Redakcija nije mogla utvrditi o kojoj se neprijateljevoj jedinici radi. Iz izveštaja Obaveštajnog centra Kokrškog NOP odreda vidi se da su ove snage iz Tržiča krenule u pravcu Primorske (AIZDG, k. 341/11).

c) Izgubljeno oružje i municija:

1 mitraljez »Breda«,
1 puškomitraljez »Bren«,
1 puška »Mauzer«,
1 „ engleska,
1 „ »Manliher«,
1155 metaka za »bren«,
154 „ »mauzer«,
30 „ za englesku pušku,
370 „ za ital. pušku,
14 šaržera za »bren«,
4 rezervne cevi za »bren«,
9 bombi.

d) U borbama utrošena municija:

1064 metaka za »bren«,
570 „ za mitraljez »Fiat«,
273 „ »mauzer«,
123 „ za ital. pušku,
396 „ za automate,
7 lakih mina.

e) 1 radio-predajnu stanicu.

Izveštaj o ovom ofanzivnom ispadu zakasnio je zbog toga što nismo mogli blagovremeno primiti izveštaje iz bataljona zbog prekinutih kurirskih veza.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:¹⁴

Zam. komandanta-poručnik:¹⁵

¹⁴ Politički komesar je tada bio Peter Bratkovič Zvonko.

¹⁵ Zamenik komandanta je u to vreme bio Jože Rebolj Planine.

BR. 8

IZVEŠTAJ ŠTABA 30. DIVIZIJE OD 8. MARTA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI 18. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „BAZOVIŠKA" NA PODRUČJU TRNOVSKOG GOZDA I VIPAVSKE DOLINE¹

ŠTAB XXX DIVIZIJE
IX KORPUSA NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK

Br. 156

Položaj dana 8. III 1945.

Op

Operativni izveštaj 18. brigade od 24. II do 6. III 1945.

ŠTABU IX KORPUSA JUGOSL. ARMIIJE
(Operativni odsek)

24. II 1945. Dana 23. II dobila je brigada, koja se nalazila u Cepovanu, zadatak da 24. II 1945. uništi uporište u Trnovu.² Za izvršenje primljenog zadatka brigada je otpočela sa nastupnim maršem u 8.30 časova i stigla u predviđeni rejon 24. II u 2.20 časa, te zaposela određene položaje. Prema podacima obaveštajne službe, neprijateljeva se posada na 1 čas pre [našeg] dolaska povukla iz sela Trnova prema Grgaru. Zbog toga do akcije nije došlo. Brigada je ostala na položajima preko celog dana i postavila potrebno osiguranje prema Ravnici i Šmihelu.³
25. II 1945. Brigada se nalazila na položajima kao prethodnog dana. U 15 časova dobila je zadatak da izvrši

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226/1. Zaglavlje nije pisano na mašini, već je otišnut četvrtasti štambilj. U gornjem desnom uglu dopisano je u Štabu 9. korpusa JA mastilom „op" što znači da je izveštaj predat Operativnom odseku.

² U uporištu Trnovo nalazili su se delovi 3. bataljona 10. SS policijskog puka u jačini oko 250 ljudi (AIZDG, k. 238/1 i nemački fond, k. 1991). Po naređenju Štaba 9. korpusa NOVJ, trebalo je da se napad izvrši 23. februara 1945. u 4 časa ujutro. Kako 3. slovenačka NOU brigada „Ivan Gradnik" nije blagovremeno stigla iz Vipavske doline, radi obezbeđenja pravaca iz Gorice, to je napad odložen za 24. februar (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 122. objašnjenje 6).

» Na karti 1 : 100.000, izdaje G.I. JA, 1948, piše: Št. Mihel.

pokret na sektor Ravne — Kamnje sa zadatkom da razbije neprijateljeve zasede koje su se nalazile na uzvišenjima uporedo sa drumom Gorica — Ajdovščina.⁴ Brigada je pošla iz logora u 18 časova i stigla na novoodređene položaje:

II i V bataljon u 22 časa, a ostali bataljoni između 23 i 24 časa.

II bataljon imao je zadatak da napadne i protera neprijatelja na Taboru kod Ravna, te da zaposedne ove položaje.

V bataljon postavio je osiguranje od Crniča do k. 187. III i IV bataljon dobili su zadatak da proteraju neprijatelja sa uzvišenja između Potoča i Gojača. III bataljon je zauzeo prvo brdašće severno od druma Ajdovščina — Gorica, tj. između sela Gojače i druma za Vrtovin. IV bataljon je zaposedao položaje od k. 274 do sela Potoče. Mornarički odred⁵ je ostao u Lozarjima kao rezerva brigade. II bataljon je uputio dve čete na obezbeđenje prema Crničama i Oseku a jednom četom vršio je napad na Tabor.

Napad na Tabor otpočeo je u 23.15 časa. Druga četa II bataljona, raspoređena u borbena jurišna odeljenja, otpočela je da sa svih strana nastupa prema uporištu. Čim ju je neprijatelj primetio, otvorio je snažnu vatru. 4. četa II bataljona štitila je teškim naoružanjem jurišne vodove dok nisu stigli u neposrednu blizinu, izvršili juriš i upali u uporište. Neprijatelj je napustio uporište i povukao se u pravcu Crniča, odakle je neprijatelj više puta pokušao da pritekne u pomoć napadnutom uporištu. Obe čete II bataljona odbile su uvek ove pokušaje. Ostali bataljoni u toku noći nisu vodili borbe.

26. II 1945. Brigada se nalazi na položajima od 25. II 1945. U 3.30 časa pristiglo je iz Gorice u pomoć napadnutom uporištu 6 tenkova i 10 kamiona. Odmah nakon iskrcavanja krenuo je neprijatelj.

⁴ Na obezbeđenju druma Gorica — Ajdovščina nalazili su se delovi 3. bataljona 10. SS policijskog puka (AIZDG, k. 238/1).

⁵ Po naredenju Štaba 30. NO divizije od 8. februara 1945, Mornarički odred bio je operativno potčinjen 18. slovenačkoj NOU brigadi „Bazoviška“ (vidi AIZDG, k. 287/11).

u koloni jačine 150 do 200 ljudi, između K. 55⁶ i sela Gojača kroz dolinu u pravcu sela Ravne i tu zanoćio. U 7 časova je neprijatelj otpočeo sa okružavanjem Tabora. 2. četa II bataljona, koja se ovde nalazila, bila je prinuđena na povlačenje.

V bataljon na položajima levo od Tabora nije primetio neprijatelja koji je nastupao od sela Slejki⁷ i zašao u leđa bataljonu. Da bi iznenadio naše borce, neprijatelj je koristio civilna odela. V bataljon je odmah povukao svoje snage iznad sela Slejki i zaposeo položaje na ivici šume jugozapadno od k. 664,⁸ te odavde podržavao povlačenje čete koja je napadala i uništavala uporište Tabor. U isto vreme se II bataljon pod neprekidnom borbom povlačio prema Vitovljama. Odmah po završenom koncentrisanju, bataljon je povukao svoje snage na k. 950⁹ (sem udarne čete koja je bila u zasedi kod V bataljona, koji je ostao na položaju do 14 časova). Po dolasku u dolinu, III bataljon razvio se u streljački stroj i izvršio pretres svih naselja ispred Vrtovina, te zaposeo položaje na grebenu jugozapadno od samog sela. Odmah je upućena patrola od 6 ljudi sa PIAT-om¹⁰ da protera neprijatelja koji se nalazio u vodenici u selu Vrtovinu. Nakon prvih pucnjeva obustavio je neprijatelj svoju vatru i pobjegao. U li časova povukao se ovaj bataljon na nove položaje iznad sela Lozarji. Neprijatelj je neprekidno tukao stare položaje bataljona vatrom iz brzometnih i protivtenkovskih topova.

IV bataljon, koji je imao zadatak da zaposedne položaje sa jednom četom na k. 274 — (M.¹¹ Brdo), a sa drugom četom levo od k. 274, duž grebena pored druma Ajdovščina — Gorica,

⁶ Izveštaj je pisan po karti 1:100.000, italijansko izdanje, prema kojoj je ovo kilometarska oznaka na drumu u selu Selo.

⁷ Zaselak sela Ravne. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA. 1948, nije obeležen.

⁸ Ova kota na karti 1:100.000 izdanje G.I. JA, nije obeležena, a nalazi se 1,5 km severoistočno od sela Ravne. Redakcija je one kote koje se ne nalaze na karti 1:100.000 orijentisala prema bližim objektima.

⁹ Ova kota nalazi se 2 km severoistočno od sela Ravne.

¹⁰ Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10.

¹¹ Monte = brdo

zapozeo je ove položaje već u 2 sata. U 8 časova otpočeo je neprijatelj sa nastupanjem i otvorio vatru na k. 274, gde se nalazila jedna četa IV bataljona, a zatim svoje snage naterao direktno na ovu kotu. Zbog nadmoćnosti neprijatelja povukle su se obe čete i zaposele položaje iznad sela Oštini.

Tog dana bio je povučen i Mornarički odred i angažovan u zasedi na k. 664 i južno od k. 704.¹² Za vreme napada imali smo i 2 minobacača 81 mm, od kojih je jedan bio postavljen istočno od k. 950 kao zaštita pri napadu na uporište Tabor, a drugi je bio stavljen na raspoloženje III i V bataljonu. Ovaj minobacač nije bio angažovan u borbi.

27. II 1945. Raspored brigade bio je ovakav: od k. 333,¹³ preko Lozarja, sve do severoistočno od k. 292,¹⁴ odakle je IV bataljon držao usku vezu sa 19. SNOB.

U 4 časa ujutro bila je upućena jedna četa, sastavljena od jednog voda II bataljona i jednog voda V bataljona, u napad na neprijatelja u selu Tabor. Već za vreme marša pala je ova četa u neprijateljevu zasedu. Tog dana neprijatelj više nije dejstvovao protiv brigade. Zatišje je vladalo do 14 časova, kad su primećene tri neprijateljeve kolone, koje su nastupale: prva pravcem Slejki — Malovše — Gojače, druga pravcem Ravne — Slejki — Lozarji — Vrtovin i treća Ravne — Slejki i dalje zapadno od k. 540.¹⁵ Cilj ove poslednje kolone bio je da zađe u leđa naših jedinica. Ove kolone bile su jačine od po 25-30 ljudi. Naše jedinice odmah su ih napale i proterale prema Kamnju. U 21 čas smo napustili ove položaje i krenuli na sektor Rijavci — Krnica.

Naši gubici u ovim borbama iznose: 10 mrtvih, 17 ranjenih, 4 nestala.

Gubici neprijatelja: 59 mrtvih, 37 ranjenih.

¹⁵ Ova kota nalazi se 2 km severoistočno od sela Ravne.

¹¹ Kota 333 nalazi se u selu Ravne.

¹⁴ Ova kota nalazi se u rejonu sela štomaž (na karti označeno: St. Tomaž).

¹⁵ Ova kota nalazi se 3,5 km istočno od sela Ravne.

Nedostaje: 1 mitraljez »Breda«, 1 puškomitraljez »Bren«, 3 puške, 1 mula i samar.

Zaplenili smo: 1 protivtenkovski ruski top kal. 47 mm, 80 granata za njega, 4 konja sa kompletnim priborom, 2000 metaka za belgijsku »zbrojovku«, 1 pušku, 2 dvogleda, 3 grla stoke, 2 kola različitog vojnog materijala.

Uništili smo: 6 konja i 2 kola.

U borbi se ljudstvo pokazalo kao nesavladivo, te je moral, usprkos nedostatka hrane, bio visok. Naročito se u ovim borbama istakao mitraljezac IV bataljona drug Pangos Franc, koji je svojim mitraljezom potukao 17 neprijateljevih vojnika a zatim, zajedno sa svojim pomoćnikom, poginuo.

- II 1945. Raspored brigade bio je sledeći: na k. 1239 puškomitraljesko gnezdo. Odande osiguranje kojeg postavljaju Mornarički odred i V bataljon iznad k. 1237, južnim padinama k. 1095¹⁶ te se odavde nastavlja za oko 800 m južno od k. 919.¹⁷ Ove jedinice posedaju sve dominantne tačke u ovoj borbenoj liniji. Od tačke južno ispod k. 919 nalaze se u borbenom rasporedu III i IV bataljon i to: sa istočne strane k. 794 preko grebena, duž puta Sv. Mihael¹⁸ — Trnovo — k. 682 — k. 626 do levog krila II bataljona, koji se prostire preko Sedoveca duž grebena do ispod k. 762,¹⁹ odakle je on održavao vezu sa III SNOUB. Veze su telefonom. Vodovi teškog oružja postavljeni su na k. 809 i 788. Osmatračnice: prva na drumu Krnica — Rijavci kod km oznake K. 17; druga na putu Sv. Mihael — Zverine, treća na k. 753.º Odmah nakon zasedanja položaja prihvatio je II bataljon borbu sa nastupajućim neprijateljem, jačine 450 ljudi, koji su žestoko napadali i hteli, bez obzira na gubitke, da probiju položaje II bataljona. Najjači pritisak vršio je prema k. 762. Svi ovi napadi bili su odlučno odbijeni.

¹⁶ Kota 1095 nalazi se 4 km jugoistočno od Trnova.

¹⁷ Ova kota nalazi se 3 km jugoistočno od Trnova.

¹⁸ Sada: Smihel.

¹⁹ Ova kota nalazi se 2,5 km severozapadno od Trnova.

¹⁰ i ⁵¹ Ova kota na karti 1:100.000 nije pronađena.

Oko 13 časova pristiglo je neprijatelju pojačanje od 120 ljudi, sa kojim je ponovo snažno napao naše položaje. Pre početka napada obasipao je položaje vatrom lakih minobacača. Levo krilo III SNOUB bilo je prinuđeno da se povuče za 200 m. Oko 23 časa izvršen je zajednički juriš, te su naše jedinice ponovo zaposlele stare položaje. Vodovi teškog naoružanja odlično su podržavali sve juriše II bataljona i na taj način sprečili neometane pokrete neprijatelja. U borbi je učestvovao i teški minobacač koji je bio postavljen severno od k. 813.²¹

Naši gubici u ovoj borbi: 1 mrtav i 2 ranjena. Gubici neprijatelja: 30 mrtvih i 30 ranjenih.

1. III 1945. Neprijatelj je svoje snage povukao prema Grgaru. Borbi nije bilo.
2. III 1945. Brigada se još uvek nalazi na položajima od 28. II 1945. Posada u Šempasu napustila je uporište i otišla prema Ajdovščini. Oko 20 časova stigla je motorizovana kolona od 16 autobusa i 10 kola sa oko 450 ljudi. Istog dana pre podne privukao je neprijatelj u Grgar 3 brzometna i 2 protivtenkovska topa, te je pojačao posadu sa 150 ljudi. Preko dana je neprijatelj uznemiravao naš sektor topovskom vatrom iz Oseka.²² Borbi nije bilo.
3. III 1945. U 5 časova počeo je neprijatelj da snažnom topovskom vatrom tuče naše položaje. Nakon artiljerijske pripreme od 1 časa otpočeo je neprijatelj da nastupa u dve kolone prema našim položajima: jedna je nastupala prema III SNOUB, a druga, jačine 350 ljudi, prema našim položajima. Koloni koja je nastupala prema III SNOUB uspelo je da sa levog boka udari ovaj u leđa, te da je time prinudi na povlačenje. Time je bila na levom krilu ugrožena 18. brigada, pa je zbog toga morala da prilagodi svoje položaje desnom krilu III SNOUB. Zaposela je nove položaje i to: k. 974 — jugozapadne padine k. 1095 — k. 875 i odavde na k. 943 iznad sela Rijavci i raskrsnica kod sela Nemci — k. 910, sa osla-

¹² Toga dana pristigle su u navedena mesta neprijateljeve snage koje su angažovane za produžetak akcije „Ribecal III” (Rübezahl). Podrobnije o angažovanim snagama neprijatelja i pravcima dejstva vidi dok. br. 156 i 157.

njanjem na levi bok III SNOUB. Neprijatelj je prema našim položajima nastupao u tri kolone i to: jedna drumom Trnovo — Nemci, a ostale dve preko grebena sa leve strane druma prema položajima III SNOUB. Sve do 15 časova nije bilo jače borbene aktivnosti. U 15 časova otpočeo je neprijatelj sa snažnom vatrom i istovremeno izvršio pokret prema našim položajima. Svi ovi ispadi neprijatelja ostali su bez uspeha i bili su odbijeni. U 18 časova je neprijatelju uspelo da probije naše položaje, pa se jedinica morala povući pod zaštitom II bataljona na nove položaje i to: III, IV i V bataljon, koji je održavao vezu sa 19. SNOB, na greben paralelno sa drumom Lokve — Mala lažna, II bataljon i Prateća četa na putu pozadi k. 1185. Mornarički odred ostao je u rezervi na raskrsnici Velika Lažna²³ — Belvedere.²⁴

4. III 1945. U jutarnjim časovima izbio je neprijatelj manjom izviđačkom patrolom, na koju je otvorena vatra sa pravca Nemci, prema Lokvama. Uskoro je iza nje stigla glavina od oko 160 ljudi, na koju je otvorena snažna mitraljeska i minobacačka vatra, što je neprijatelja zbunilo te se dao u bekstvo. Ipak je kasnije ponovo zauzeo visinske tačke ispred Lokava. U 13 časova probio je neprijatelj položaje III SNOUB na levom krilu²⁵ i počeo da nastupa prema našim položajima — desnom boku. Zbog toga smo bili prinuđeni da se povučemo prema Belvederu gde smo uhvatili vezu sa 19. SNOB. U međuvremenu je neprijatelj zauzeo i visinske tačke u Maloj lažni, te pod svojom kontrolom držao drum Mala lažna — Mrzla Rupa, tako da nam je bila odsečena odstupnica u tom pravcu. Preostao nam je samo veoma teško prohodan put, to jest staza koja sa Belvedera vodi u Gorenju Trebušu. (Tu stazu ne može koristiti komora.)
5. III 1945. Do 6 časova ujutro savladala je brigada sve poteškoće planinskog terena, te se približila dru-

²³ Odnosi se na selo Lažna.

²⁴ Usamljena kuća južno od sela Lažna.

²⁵ Brigada se posle ogorčene borbe povukla na položaje južno od Dolenje Trebuše (vidi AIZDG, k. 22/111: izveštaj Štaba 31. divizije JA od 5. i 6. marta 1945).

mu Čepovan — Gorenja Trebuša. Delovi II i III bataljona koji su se nalazili na čelu kolone uspeali su da se probiju kroz neprijateljeve zasede. Svi ostali bataljoni, pak, ostali su preko dana sklonjeni iznad drumu. Obezbeđenje prema drumu vršila je 19. brigada. Neprijatelj je ovde držao u šahu brigadu naročito zbog toga što je u jutarnjim časovima bio otkriven manevar za prelazak preko drumu. Zbog iznurenosti ljudstva i zatvorenog prolaza odozgo sa jakim neprijateljevim snagama, odlučili smo da se po svaku cenu probijemo iz klisure i to na onom pravcu kojeg je neprijatelj držao pod vatrom manjim snagama. U 19 časova je krenula brigada da izvrši proboj sa pomenutog mesta. Sav manevar izvršen je sa desne strane drumu koji vodi iz Gorenje Trebuše u Mrzlu Rupu. Sto je taj manevar uspeo zasluga je 17. brigade, koja je izvršila demonstrativni napad na položaje u Gorenjoj Trebuši, pa je zbog toga sva pažnja neprijatelja bila okrenuta u tom pravcu. Nakon ovog uspelog proboja izvršila je brigada pokret na sektor Vojsko, kuda je stigla u 5 časova ujutro 6. III 1945. bez borbe.

6. III 1945. Po dolasku na sektor Vojsko preuzela je brigada osiguranje koje je do tada vršila 17. brigada.²⁶ Naši gubici: 7 mrtvih, 1 zarobljen i 2 ranjena. Gubici neprijatelja: 61 mrtav, 64 ranjena. Zaplenjeno: 600 metaka za »šarac«, 3 kasete i nekoliko redenika. Moral: uprkos najtežim terenskim prilikama i nemanju hrane, ljudstvo je izdržalo sve napore. U ovoj ofanzivi je brigada izgubila bojnu komoru. Municija je bila sakrivena.

Rekapitulacija: Naši i neprijateljevi gubici u borbama od 24. II do 6. III 1945. bili su sledeći:
Naši gubici: 18 mrtvih, 20 ranjenih, 1 zarobljen, 4 nestala.
Gubici neprijatelja: 150 mrtvih, 131 ranjen.
Nedostaje: 1 teška »Breda«, 1 puškomitraljez »Bren«, 3 puške i 2²⁷ mule te 3 konja.²⁸

" O borbama jedinica 30. divizije JA u vremenu od 3. do 7. marta 1945. vidi i dok. br. 12.

¹⁷ Broj je dopisan mastilom umesto ranijeg broja 1.

¹⁸ Dopisano mastilom: „3 konja“.

Uništeno: 6 konja i 2 kola.
Zaplenjeno: 1 protivtenkovski ruski top 47 mm, 80 granata za ovaj top, 4 konja sa priborom, 2000 metaka za belgijsku »zbrojovku«, 1 puška, 2 dvogleda, 3 grla stoke, 2 kola različitog vojnog materijala, 600 metaka za »šarac«, 3 kasete i nekoliko redenika.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik kapetan
Bavec Tone
Cene²)

Šef poručnik
Janković Dragoslav
Drag. Janković

BR. 9

IZVEŠTAJ ŠTABA 30. DIVIZIJE OD 8. MARTA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O BORBAMA 19. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „SREČKO KOSOVEL" NA PRAVCU PREDMEJA — MALA LAŽNA'

STAB XXX DIVIZIJE
IX KORPUSA NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK

Br. 158
Položaj, dana 8. III 1945

Op

Operativni izveštaj 19.
SNOB² za 2. i 3. III 1945.

ŠTABU IX KORPUSA — OPERATIVNI ODSEK.

Pritisak koga je neprijatelj vršio 28. II i 1. III na naše jedinice koje su se nalazile na Predmeji nastavio se i 2. i 3. III 1945.³

" Tone Bavec Cene

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG. k. 226/11. Zaglavlje nije pisano na mašini već je otisnut četvrtasti štambilj. U gornjem desnom uglu dopisano je u Štabu 9. korpusa JA mastilom „op" što znači da je izveštaj predat Operativnom odseku.

* Omaška; treba: SNOUB (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 120).

³ Na tom pravcu nastupala je neprijateljeva borbena grupa „Cušnjaj" (Zuschneid). Vidi dok. br. 156 i 157.

2. III 1945. Raspored brigade bio je isti kao prethodnog dana i to: I bataljon iznad okuke na glavnom drumu koji se spušta preko hridina sa Predmeje do raskrsnice iznad k. 906.⁴

III bataljon: Od grupe kuća drumom desno od k. 1001.⁵ II bataljon: grupisan je bočno iznad Zunti⁶ kako bi tukao neprijatelja koji bi pokušavao da zaobiđe desno krilo 17. brigade.

U toku prepodneva pokušao je neprijatelj da prodre kroz položaje I bataljona koristeći pri tome gustu maglu, ali je svaki put odbijen uprkos tome što je svaki napad bio podržavan snažnom mitraljeskom i minobacačkom vatrom. Uvek se morao povući na svoje polazne položaje. Kad se magla podigla neprijatelj je počeo da tuče položaje I i II bataljona artiljerijskom vatrom. Sudeći prema pogocima, neprijatelj je dobro poznao naše položaje. Oko 13 časova pristiglo je neprijatelju pojačanje iz Ajdovščine od oko 300 ljudi. Kolona se podelila u dve kolone od kojih je jača krenula prema Otlici (oko 200 ljudi) a druga, jačine oko 100 ljudi, krenula je prema položajima I bataljona, koji ju je odmah zaustavio mitraljeskom vatrom. Oko 2,30 časa izvršio je neprijatelj ponovo napad podržavan snažnom topovskom vatrom. I bataljon se povukao na nove položaje pozadi ranijih. II bataljon se povukao u rezervu. Na Kozju stenu upućeno je puškomitraljesko odeljenje kao osiguranje levog boka. III bataljon zaposeo je položaje II bataljona.

U toku noći nije bilo nikakvih promena.

Naši gubici: 1 lakše ranjen.

Gubici neprijatelja: oko 18 mrtvih.

3. III 1945. Neprijatelj je ponovo otpočeo da napada na naše položaje izviđačkim patrolama. Borbe su vođene oko kuće na Predmeji. Kad je neprijatelj primetio da su naše jedinice promenile položaje i on je promenio pravac svojih napada, koje su,

⁴ Izveštaj je pisan po karti 1:100.000, italijansko izdanje. Ova kota nalazi se 1 km jugoistočno od Predmeje.

⁵ Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1948, kota 1002.

⁶ Dolina, zaselak 2 km istočno od Predmeje.

pak, I i II bataljon sa uspehom odbili. Neprijatelj je imao prilične gubitke. Pošto je brigada primila nove zadatke, povukla je uveče svoje snage sa starih položaja i uputila ih na nove kod Male lažne, gde su zauzele sledeći raspored: I bataljon je zaposeo položaje na raskrsnici puteva Mala lažna — Mrzla Rupa i Predmeja — Mrzla Rupa, sa zadatkom da neprijatelju spreči prolaz sa pravca Predmeja.

II i III bataljon su zaposeli položaje iznad Male lažne i održavaju vezu sa 18. SNOUB u pravcu Lokava.⁷ U toku dana nije bilo naših gubitaka. Zbog iscrpljenosti umro je 1 borac.

Gubici neprijatelja: 24 mrtva i 8 ranjenih.

Rekapitulacija: Ukupni gubici su sledeći:

Naši: nije ih bilo.

Neprijateljevi: 42 mrtva i 17 ranjenih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik kapetan
Bavec Tone
Cene^s

Za šefa administrator
potporučnik:
Pišlar Matevž Branko
Mat. Pišlar Branko

⁷ O borbama jedinica 30. divizije JA u to vreme vidi i dok. br. 12.

⁸ Tone Bavec Cene

BR. 10

IZVEŠTAJ ŠTABA LACKOVOG NOP ODREDA OD 8. MARTA 1945. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI KRAJEM FEBRUARA I POČETKOM MARTA¹

STAB LACKOVOG ODREDA
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
OPERATIVNI ODSEK
Položaj, dana 8. 3. 1945.
Br.

ŠTAB IV OPERATIVNE ZONE
Operativni odsek

na položaju.

Predmet: petnaestodnevni
izveštaj za vreme
od 22. 2. — 8. 3. 1945.

Naslovu se dostavlja petnaestodnevni izveštaj za vreme od 22. 2. - 8. 3. 1945. kao što sledi:

22. 2. 1945. Štab LO³ sa I bat. stigao je u 2,30 časa na nove položaje i to Garanas, u Austriji. Tog dana neprijatelj nije bio primećen. U bataljonu je održan jedan vojni i jedan politički čas.

II bataljon nalazio se na Mlakama. Jedna četa je otišla u ekonomsku akciju i donela nešto hrane za prehranu ljudstva. Štab odreda sa 1. bataljonom izvršio je u 20,30 časova pokret.

O. C.³ je izvestio da [neprijatelj] ima nameru da u dolini između Maribora i Dravograda smesti pribl. 30.000 SS vojnika čiji štab se već naselio u zamak Viltuš.⁴

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 337/IV.

⁵ Lackovog odreda

⁵ Obaveštajni centar

⁴ Vidi dok. br. 1, objašnjenje 17.

23. 2. 1945. Štab LO sa 1. bataljonom je u 1,30 čas stigao na nove položaje Glashiten⁵ [Glashüten], 1 km severozapadno od Fukskogela.
Neprijatelj tog dana nije bio primećen.
U bataljonu je održan jedan vojni i jedan politički čas. Stigla su 4 nova borca koji su pobjegli iz zatvora u Gracu (jedan u uniformi a ostali u civilu, svi bez oružja).
Dva druga, koja su bila na kursu (Podoficirskoj školi IV oper. zone) i vraćala se u odred, upala su u neprijateljevu zasedu kod Sv. Petera, kod Dravograda. Tom prilikom je bio drug Jožef Čas ubijen a drug Alojz Sirnik zarobljen.
II bataljon se nalazio na istom položaju.
U bataljonu je održan jedan voj. i jedan polit. čas. Vršeno je čišćenje oružja.
Neprijatelj nije bio primećen.
Štab odreda sa I bataljonom izvršio je u 21 čas pokret.
24. 2. 1945. Štab LO sa I bataljonom stigao je u 6 časova na nove položaje u selo Glashiten.
Neprijatelj tog dana nije bio primećen.
Zbog dugog pokreta zanimanja nije bilo.
II bataljon se nalazio na istim položajima.
Obavešteni smo bili da kreće iz jaruge u pravcu našeg logora neprijateljeva kolona jačine 200 policajaca.
Bataljon se nalazio na položajima ali nije došlo do kontakta s neprijateljem.
O. C. je izvestio da je u Marenbergu⁶ planuo požar u barakama u kojima je neprijatelj imao smešten različit vojni materijal, među ostalim i municiju.
25. 2. 1945. Štab LO se sa I bataljonom nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
U ekonomsku akciju je otišlo 15 drugova koji su doneli nešto hrane za prehranu ljudstva.
Održan je jedan vojni i jedan politički čas.
Stiglo je 9 novih boraca-dobrovoljaca iz Glashi-

⁵ Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1948, nije pronađeno.
• Sada: Radije ob Dravi.

tena koji su otuda pobjegli a bili su zaposleni kao šumski radnici. Po nacionalnosti su Ukrajinici. Svi su bili u civilu i bez oružja.

Štab LO sa I bat. je u 20 časova izvršio pokret na Garanas gde je stigao u 23,30 časa.

II bataljon nalazio se na Mlakama.

U bataljonu je održan jedan vojni i jedan politički čas.

Neprijatelj nije bio primećen.

O. C. je izvestio da su u šumama između Sv. Lovrenca na D/p⁷ i Pragerskog zakopane velike količine benzina. Prolaz kroz ove šume je strogo zabranjen.

2. 1945. Štab LO sa I bataljonom nalazio se na istom položaju kao prethodnog dana — Garanas.

Neprijatelj nije bio primećen.

U bataljonu je održan jedan vojni i jedan politički čas.

U ekonomsku akciju je otišlo 10 drugova i donelo nešto hrane za prehranu ljudstva.

[Štab] odreda sa I bat. izvršio je u 20 časova pokret na nove položaje.

II bataljon se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.

Neprijatelj nije bio primećen.

U bataljonu je održan jedan vojni i jedan politički čas.

2. 1945. Štab LO sa I bat. stigao je u 1 čas na nove položaje Cirma, 1 km severozapadno od kote 1445.

Neprijatelj nije bio primećen.

Stiglo je 13 dobrovoljaca-Ukrajinaća koji su pobjegli iz radničkog logora u Švanbergu [Schwanberg]. Pomenuti su došli u civilnim odelima i bez oružja.

II bataljon je izvršio pokret na Kozji Vrh⁸ (od 4-6 časova).

Neprijatelj nije bio primećen.

U bataljonu je održan jedan vojni i jedan politički čas.

⁷ Sada: Lovrenc na Dravskem polju.

⁸ Sada: Kozji Vrh nad Dravogradom.

Stigao je jedan novi borac, Slovenac, dezertar iz nemačke vojske, sa sektora V.⁹ Bio je u uniformi i bez oružja.

28. 2. 1945. Štab LO, sa I bataljonom, je u vremenu od 3-5 časova izvršio pokret na Altenhite [Altenhütte], 1 km istočno od kote 1445. Neprijatelj nije bio primećen. U bataljonu je održan jedan vojni i jedan politički čas. Štab odreda, sa I bataljonom, je u 23.30 časa izvršio pokret. II bataljon se nalazio na istim položajima. Neprijatelj nije bio primećen. Održan je jedan vojni i jedan politički čas i vršeno čišćenje oružja.
1. 3. 1945. Štab LO sa I bataljonom je u 6 časova stigao na nove položaje i to Ohsenstal [Ohsenstahl] —Švajceraj [Sveicerei], kota 1263. Neprijatelj nije bio primećen. Održan je jedan vojni i jedan politički čas. U odred su stigla 4 dobrovoljca sa sektora VI,¹⁰ 2 dobrovoljca iz bivšeg LO, od kojih jedan sa puškom »Manliher« (Manlicher) te jedna drugarica-terenska radnica sa sektora VI. Svi pomenuti su stigli u civilnom odelu. U ekonomsku akciju je otišlo 15 drugova i donelo nešto hrane za prehranu ljudstva. II bataljon je izvršio pokret na Mlake. Neprijatelj nije bio primećen. Koruška grupa¹¹ je predala II bataljonu 700 metaka municije »Mauzer« [Mauser], 20 defanzivnih ručnih bombi, 10 košulja, 5 pantalona, 5 gaća, 5 šatorskih krila, 10 pari ovijača, 20 džempera i nešto sanitetskog materijala. O. C. je izvestio da će na sektor Slov. gor[ica] doći »Crna roka« [crna ruka]. Ovo je teroristička

⁹ Šifrovani naziv za područje Maribor — Pohorje (AIZDG, k. 332a/II).

¹⁰ Šifrovani naziv za područje Kozjaka (AIZDG, k. 332a'II).

¹¹ Verovatno se odnosi na četvu Severnog (4) bataljona Koruškog NOP odreda, koja se privremeno nalazila kod 2. bataljona Lackovog NOP odreda (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 108, objašnjenje 7).

organizacija koja ima zadatak da ubija osobe koje su nama naklonjene. Ovu grupu treba smatrati za četnike i istu podržava neprijatelj.¹²

2. 3. 1945. Stab LO sa I bataljonom nalazio se na istom položaju kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
U ekonomsku akciju je otišlo 27 drugova koji su doneli nešto hrane za prehranu ljudstva. Tom prilikom bila je zaplenjena jedna vojnička uniforma.
U bataljonu je održan jedan vojni i jedan politički čas. II bataljon je izvršio pokret na Kozji Vrh.
Neprijatelj nije bio primećen.
U bataljonu je održan jedan vojni i jedan politički čas.
O. C. je izvestio da se duž druma između Dravograda i Mute (1 km od Dravograda) kopaju protivtenkovski rovovi dubine 3 metra a širine 4 metra i prolaze od Drave do brda.
3. 3. 1945. Stab LO sa I bataljonom nalazio se na istom položaju kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
U bataljonu je održan jedan vojni i jedan politički čas.
II bataljon se nalazio na istim položajima.
U 13 časova bila je sa pravca severozapada napadnuta 1. četa II bataljona koja se nalazila oko 250 m niže od Štaba bataljona. Neprijatelj je bio jačine oko 20 SS policajaca i vermana i stigao je iz Dravograda. Naoružan je bio uglavnom automatskim naoružanjem, tj. puškomitraljezima i automatima. Posle četvrtčasovne borbe četa je neprijatelja proterala. Tom prilikom je neprijatelj imao 3 mrtva i 2 teško ranjena. Mi smo imali 2 mrtva, a jednog je neprijatelj zarobio i poveo sobom. Oružje se nije zaplenilo, a takođe se nije ni izgubilo.

¹² Polovinom 1944. godine na području Slovenskih gorica obrazovana je, pod neposrednim rukovodstvom Gestapoa, kvislinška organizacija koja se pred stanovništvom prikazivala kao kraljevska jugoslovenska vojska (podrobnije o tome vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 25, objašnjenje 64).

U 17 časova bataljon je bio ponovo napadnut i to sa severoistoč.¹⁵ strane. U ovom napadu učestvovalo je 80—90 gestapovaca iz Dravograda, koji su takođe bili uglavnom naoružani automatskim naoružanjem. Ovom prilikom vodio je neprijatelja jedan naš drug po imenu Glazer, koji je bio zarobljen od neprijatelja u prvoj borbi. Neprijatelj, u veoma pripitom stanju, stigao je u strelcima do naše zasede, koja je na istog otvorila vatru. Međutim, neprijatelj koji je bio u pripitom stanju, izvršio je juriš na zasedu i istu pobio, a zatim jurišao u pravcu logora — kuće — koja se nalazila na čistini. Bataljon je odmah poseo položaje iznad kuće kako bi uputio pomoć zasedi, ali je bilo suviše kasno, jer je neprijatelj jurio, uz podršku vatre, u pravcu kuće iz koje su se povlačili kao poslednji kuvari i komora. Posle polučasovne oštre borbe morali smo se povući jer je neprijatelj imao veoma dobre položaje sa kojih ga nije bilo moguće izbaciti bez velikih gubitaka. U ovoj borbi neprijatelj je imao 7 mrtvih i veći broj teže i lakše ranjenih, među kojima i šef Gestapoa u Dravogradu koji je bio teško ranjen. Mi smo izgubili 11 drugova i 2 drugarice, od kojih je jedna bila iz Koruške grupe. Naši gubici u oružju: 1 puškomitr. »Bren«, 4 »Mauzer« puške i 2 puške »Manliher«.

Neprijateljevi gubici u oružju: 1 puška »Manliher«. Hrabrost i moral neprijatelja je bio veoma slab. Neprijatelj je naše ranjenike poubijao kundacima, zbog toga je i bilo toliko mrtvih. Pošto je neprijatelj bio u veoma pripitom stanju to je i bio hrabar.

U ovoj borbi poginuo je i sin gazde kuće.

4. 3. 1945. Štab LO sa I bataljonom izvršio je pokret na Miter rigel [Mitter-Rigel], 1 km istočno od kote 1395. U 10 časova bio je odred obavešten da kreću iz starog logora u pravcu nas 3 neprijateljeve kolone vojske i policije, ukupno oko 120 ljudi naoružanih sa 5 mitraljeza, više automata i puškama. Pre nego što smo bili obavešteni da nailazi neprijatelj bila su zarobljena dva naša

¹⁵ Mastilom dopisano „severoistoč.“ namesto ranijeg „severne“.

druga-obaveštajca, koje je neprijatelj primamio u klopku. Obaveštajci su išli ka jednoj kući po podatke za potrebe odreda. Tu je već bio sakriven neprijatelj i obojicu zarobio. Jedan je pokušavao da pobjegne neprijatelju i prilikom begstva je bio ubijen, dok su drugog odveli sobom.

[Štab] odreda sa bataljonom se povukao na brdo oko 1 km severno od logora gde je poseo položaje. Do borbe nije došlo jer se neprijatelj nije usudio da se približi našim položajima, uprkos tome što je znao gde se mi nalazimo. 30 neprijateljevih vojnika bilo je opremljeno skijama. Od obaveštajaca je neprijatelj zaplenio 2 puške.

Štab odreda, sa I bataljonom, vratio se u 19 časova nazad u stari logor, kojeg je napustio pre podne. II bataljon je u 3 časa izvršio pokret na Mlake.

U borbi dana 3. 3. 1945. nestalo je 6 drugova. Zbog borbe prošlog dana otpalo je dnevno zanimanje. Neprijatelj je zapalio kuću u kojoj se nalazio II bat. gde je juče vodio borbu. Zajedno sa kućom izgoreo je i sin gazde koji se nalazio na mrtvačkom odru.

5. 3. 1945. Štab LO sa I bataljonom nalazio se na istim položajima kao prethodnog dana.

Neprijatelj nije bio primećen.

U bataljonu je održan jedan vojni i jedan politički čas.

Dana 4. 3. 1945. dezertirao je jedan drug, po nacionalnosti Hrvat. Sobom je poneo lovačku pušku.

U ekonomsku akciju je otišlo 25 drugova koji su doneli nešto hrane za prehranu ljudstva.

Četa za vezu je u Frezenu zaplenila 1 pušku »Manliher« sa 16 metaka.

U 19 časova odred je izvršio pokret.

II bataljon se nalazio na istom položaju.

Održan je vojni i politički čas.

U 23 časa je otišao jedan vod II bat. sa 3 puškomitraljeza da napadne neprijatelja u Mlaci, koji je tu zanoćio i kasnije hteo da uspostavi

uporište u školi. Posle prvih hitaca koje su ispalili naši mitraljesci u pravcu škole pobegao je neprijatelj kroz zadnja vrata u šumu. Posle povlačenja neprijatelja škola je bila zapaljena. Gubici neprijatelja nepoznati. Mi nismo imali gubitaka.

Umro je drug Znidersič Viktor od vodene bolesti.

6. 3. 1945. Štab LO stigao je u 2,30 časa na nove položaje Sv. Lenart, kota 1145.

U 5 časova ujutro sastali su se, odnosno priključio se odredu II bataljon.

U 9,15 časova osmatrač je izvestio da dolazi iz uporišta Sabota, koje je udaljeno od našeg logora oko 2 km, neprijateljeva patrola jačine 13 policajaca i žandarma, odeveni u bele ogrtače. Patrola je kretala glavnim drumom u pravcu našeg logora. Odmah je bila upućena na položaje 1. četa I bat. Kada je neprijatelj stigao u neposrednu blizinu naši borci su otvorili vatru. Posle prvih hitaca neprijatelj se povukao u jarugu istočno od druma i prihvatio borbu. Posle dvoipčasovne borbe naši borci su ubili 9 neprijatelja i 3 zarobili, od kojih je jedan bio teško ranjen i odmah po ukućanima gde se nalazio Štab odreda vraćen u uporište Sobota. Jednom preživelim uspelo je pobeći.

Neprijatelj je bio naoružan sa jednim puškomi-traljezom, automatom, puškama i pištoljima. Neprijatelju je zaplenjeno: 1 automat, 7 pušaka, 9 pištolja, 6 ofanzivnih ručnih bombi, 7 opasača, 4 bajoneta, 1 dvogled, 2 torbice, 1 par čizama, 7 šinjela i 3 pantalone. Ostala odeća poginulih bila je neupotrebljiva.

Naši gubici: 1 mrtav i 3 ranjena.

II bataljon se u toku čitavog dana nalazio na položajima.

Odred je u 20 časova izvršio pokret.

7. 3. 1945. Štab odreda, sa I i II bat., stigao je u 1,30 čas na nove položaje Mlake, kota 977.

Pre podne nije bilo zanimanja zbog odmora.

U 13 časova bio je napadnut II bataljon, koji je bio smešten zapadno od Štaba odreda i I bata-

ljona (500 m više njega). Neprijatelj, jačine oko 80—90 vermana i SS-ovaca, stigao je iz uporišta Muta i pod zaštitom magle u strelcima se neprimetno dopuzao do ivice šume odakle je napao kuću sa istoka i jugoistoka. Stražar koji je primetio neprijatelja otvorio je vatru, ali je posle prvih hitaca poginuo. Na taj način je neprijatelj otpočeo borbu iz šume u pravcu kuće, koju je pomoću tromblonki zapalio (sa prvom tromblonkom). Naši su odmah poseli položaje severno od kuće. Neprijatelj se je na taj način neprimetno približio kući, koja se nalazila na severnoj strani oko 300 m od šume, i otvorao vatru na svakog ko je napuštao kuću. Ovo je bilo za neprijatelja dobro a za nas slabo. Posle polučasovne borbe morali smo se zbog slabog položaja povući.

U ovoj borbi imali smo 13 mrtvih, od kojih 2 iz Koruške grupe. U ovoj borbi poginula su i oba zarobljena neprijatelja, koji su bili zarobljeni u borbi dana 6. 3. 1945. kod Sabote. Takođe smo imali 6 ranjenih, od kojih 3 lakše. Neprijateljevi gubici za sada nam nisu poznati. Naši gubici u oružju: 1 automat, 4 »Mauzer« puške i 1 pištolj.

Neprijatelju smo zaplenili 2 italijanske puške. U ovoj borbi je poginuo i v. d. komandanta II bataljona drug Bregar Jožef.

Hrabrost i moral neprijatelja: moral slab, jer je neprijatelj opet sa kundacima ubijao naše ranjene drugove, hrabrost dobra.

Hrabrost i moral naših boraca dobri.

Odred je izvršio pokret i stigao u 18 časova na nove položaje Rošute, kota 1443.

Naveče su ranjenici transportovani na sigurno mesto.

8. 3. 1945. Odred se nalazio na starom položaju.

Zbog borbe prošlog dana otpalo je dnevno zanimanje. Naveče je otišlo u ekonomsku akciju 32 druga i donelo nešto hrane za ishranu ljudstva. Tom prilikom zaplenjena su 3 para cipela. Dezertirala su 2 druga Ukrajinca i odnela 2 puške.

Juče su nestala 4 druga.
Od čete na Pohorju nemamo nikakvih izveštaja,
verovatno zbog loših veza. Kada primimo izve-
štaje odmah ćemo Vam ih dostaviti.¹⁴

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant-poručnik:¹⁵

Operat. oficir:¹⁶

BR. 11

**IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA JA OD 9. MARTA 1945.
GLAVNOM ŠTABU SLOVENIJE O SITUACIJI I O STANJU
U JEDINICAMA¹**

Oper

ŠTAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj, dana 9. 3. 1945.
Br. 2

Predmet: mesečni izveštaj
za februar.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE.

Uporedo sa ogromnim uspesima koje postižu Crvena armija na istoku i saveznici na zapadu, postaje područje IX korpusa za neprijatelja svakog dana značajnije. U vezi s tim je i velika aktivnost koju je neprijatelj preduzeo u mesecu februaru protiv naših snaga da bi osigurao puteve i železničke komunikacije, kako bi u miru mogao da organizuje svoje snage a za šta mu služi pre svega područje Primorske gde može, neometano od saveznika, da formira nove jedinice, obučava ih i ishranjuje. U tom smislu je Primorska još uvek

¹⁴ Na istočnom području Pohorja nalazila se samostalna četa Pohorskog NOP odreda koja je imala prvenstveno zadatak da dejstvuje na komunikacije Maribor — Pragersko (AIZDG, k. 337/IV).

¹⁵ Komandant odreda bio je Jože škufca Martin.

" Operativni oficir je u to vreme bio Ivan Zorko.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/11. U gornjem desnom uglu dopisano je olovkom u Glavnom štabu Slovenije „Oper“, što znači da je izveštaj predat Operativnom odeljenju.

za južni front, a i za zapadni front, nekakva pozadinska baza kuda upućuje neprijatelj svoje divizije bilo u cilju daljeg pregrupisanja ili pak da razbijene nanovo organizuje, popuni, opremi, obuči i zatim ih ponovo uputi na odseke frontova gde su potrebne.

Istovremeno postaje područje Primorske veoma važno za neprijatelja i u pogledu eventualne invazije kojom bi bile njegove snage na južnom frontu odvojene od snaga na mađarskom frontu. Zbog te činjenice zadržava neprijatelj, iako sa velikim naporima, na našem području brojnu vojsku koju momentano koristi za borbu protiv nas a istovremeno i za obezbeđenje radova na utvrđivanju, kao i zbog obalnog područja. Tako se, uprkos velikog pritiska na istoku i zapadu, broj vojske na našem području ne smanjuje već čak i povećava, ukoliko ne baš nemačkim to, pak, satelitskim snagama. U vezi sa tom činjenicom izgleda da je područje Primorske postalo za neprijatelja i u političkom pogledu od velikog značaja. U mesecima decembar, januar i februar na našem području koncentrisalo se oko 10.000 nedičevaca i četnika, pristigle su nove fašističke jedinice, a i domobranci svoju aktivnost sve više prenose sve dublje u samu Primorsku, pa se štab be ga iz Postojne premestio u Trst, što sve dokazuje koliki značaj satelitske reakcionarne snage pridaju baš Primorskoj.

U vezi sa napred pomenutim razlozima neprijatelj je, uprkos tome što je priličan deo svojih snaga povukao iz Primorske, pokazao u mesecu februaru do sada najveću aktivnost. Ukoliko su mu nedostajale snage koje je morao povući sa našeg područja, aktivirao je na sve moguće načine, pored satelitskih snaga, i snage koje se stalno nalaze po uporištima radi kontrole terena i obezbeđenja komunikacija.

Ofanzivni udari koje je neprijatelj preduzeo protiv nas imali su uglavnom za cilj da nas potisnu od komunikacija a posebno od južnog primorskog dela. U tom periodu je neprijatelj preduzeo operacije na Krasu, Vipavi,² Trnovskoj planoti, zapadnoj Benečiji, Reziji i u Gorenjskoj.³

Dok je skoro svugde prestao sa pritiskom, to je, pre svega, na Trnovskoj planoti, Krasu i Vipavi ispoljio naročitu aktivnost, koja se ne ispoljava samo u prodorima, već i u stalnom zadržavanju izvesnih snaga u Vipavskoj dolini, na Krasu i Pivki, po selima koja ranije nikad nisu bila po-

¹ Odnosi se na Vipavsku dolinu.

² Podrobnije o borbama jedinica 9. korpusa NOVJ i angažovanim snagama neprijatelja u februaru 1945. vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 122, 140 i 142.

sednuta. Karakter rasporeda ovih snaga duž komunikacije Gorica — Ajdovščina — Postojna koji je, dapače, privremen, jasno izražava težnju da nas neprijatelj po svaku cenu želi odseći od južnoprimoreškog područja.

Uporedo sa ovim neprijateljevim ciljevima bili su i naši planovi i naponi preduzeti u tom smislu da zadržimo Trnovsku planotu, razbijemo osiguranje na komunikaciji Gorica — Ajdovščina te da prodremo u Vipavu i na Kras.

U vezi sa tim napali smo dva puta Trnovo, uputili dve brigade južno od komunikacije Gorica — Ajdovščina — Postojna, sa celom divizijom napali na zasede na komunikaciji Gorica — Ajdovščina i u svim operacijama koje je neprijatelj preduzimao protiv Trnovske planote vodili veoma uporne i nepopustljive borbe od položaja do položaja. Ali, ukoliko smo mi pojačavali svoj pritisak, i neprijatelj je stalno privlačio nove snage. Kad smo posle februarske ofanzive mi prešli u ofanzivu i zauzeli Trnovo, Otlicu, Predmeju, udarili na komunikaciju Ajdovščina — Gorica i zauzeli uporište Tabor,⁴ neprijatelj je odmah preduzeo protivofanzivu i na naše područje privukao još jednu diviziju, te uz njezinu pomoć ponovo odbacio naše jedinice sa Trnovske planote.⁵

Naš plan je još uvek isti: držati Trnovsku planotu, Vipavsku dolinu i Kras, što je preduslov za naš glavni zadatak — *Trst*.

U vezi sa ovim osvrtnom i našim zadacima, ispred nas stoje velike poteškoće i problemi koji su od vanrednog značaja za naše buduće zadatke. Prvo je opadanje brojnog stanja naših jedinica, drugo mobilizacija, treće kadrovi i četvrto ishrana i opremanje naše vojske.

Opadanje brojnog stanja naših jedinica veoma je veliko, naročito u XXX diviziji, koja je u svim ofanzivama koje je neprijatelj preduzeo protiv Trnovske planote bila puno angažovana, a u isto vreme je izvodila i sve naše ofanzivne operacije. Sve borbe su vođene po dubokom snegu, hladnoći, uz slabu opremu i ishranu, ljudstvo je ginulo, nalazi se u bolnicama, a novog priliva nije bilo. Područje na kome je raspoređena XXX divizija ima po pitanju mobilizacije ovakve karakteristike: Trnovska planota je veoma malo naseljena i sve je već mobilisano, u Vipavi i na Krasu, ukoliko se nalaze pod kontrolom naših jedinica, uglavnom je sve mobilisano. Predeli duž pruge Postojna — Trst, obalski pojas Trst — Tržič — Gorica kao i ostali predeli koje kontroliše nepri-

⁴ Zaselak sela Ravne, 9 km severozapadno od Ajdovščine. Podrobnije o napadu vidi dok. br. 8.

⁵ O angažovanim snagama neprijatelja od 2. marta 1945. za prođužetak akcije „Ribecal III” (Rübezahl) vidi dok. br. 156 i 157.

jatelj nisu mobilisani, a mobilizaciju, zbog neprekidnog neprijateljevog pritiska, nismo mogli izvršiti. Isto tako ni u ostalim jedinicama nije bilo novog priliva boraca. Uprkos svih kampanja i značajnih vojnih događaja u svetu, ljudi se ne odazivaju. Pravdaju se zimom, hladnoćom, kontrolom od strane neprijatelja itd. Tako je u poslednje vreme brojno stanje naših jedinica opalo umesto da je poraslo.

U pogledu mobilizacije smo po vojničkoj i političkoj liniji ponovo preduzeli kampanju na svim konferencijama, te smo mišljenja da će nastupanjem toplijih meseci odziv na mobilizaciju biti veći. Za sada je ova činjenica po nas veoma goruća.

Kao u pogledu brojnog stanja, isto tako veoma oskudevamo i u pogledu kadrova. Nedostaju nam dobri komandanti brigada, a odlaskom kadrova iz divizije u Beograd⁶ biće i divizijski štabovi veoma okrnjeni. Nove mlade snage koje bi zadovoljavale na tim položajima i koje bi bile dorasle zadacima koji stoje pred nama teško ćemo dobiti iz redova Primoraca, a kadrova s one strane granice⁷ više nemamo na raspolaganju. A osim toga još stalno odlazi na nova službena mesta i stari kadar, tako da je ovo pitanje kod nas postalo veoma aktuelno pa će biti nužno potrebno da u tom pogledu dobijemo pomoć. Osim toga se u našoj vojsci primećuju i veliki gubici u kadrovima za vreme borbe. Za ovo je delimično krivnja u tome što ljudstvo nije dovoljno obučeno a delimično i u tome što nam nedostaje, odnosno ne ističe se podoficirski kadar, pa zbog toga imamo gubitke u višem oficirskom kadru. Da bi se takvom stanju doskočilo organizovali smo Podoficirsku školu⁸ i po štabovima divizija, brigada i bataljona sproveli kampanju za podizanje autoriteta nižeg kadra.

U ovom zimskom periodu bilo je pitanje ishrane i opreme za nas, pa i sada je još, veoma velik problem, jer u pogledu ishrane je bila, zbog stalnih ofanzivnih udara, za nas zatvorena Vipava i Kras, snažno blokirana Soča nam zatvara put u Brda i Furlaniju, iz Gorenjske, pak, zbog visokog snega, transportovanje hrane nije bilo lako a osim toga je i Gorenjska sama bila u tom pogledu dovoljno angažovana. Posle velikih kampanja se u tom pogledu stanje

• Glavni štab Slovenije tražio je da 9. korpus JA uputi na školovanje u Beograd tri divizijska funkcionera (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 45/111).

⁷ Misli se na bivšu jugoslovensko-italijansku granicu, tj. na teritoriju 7. korpusa JA.

⁸ Škola je formirana po naređenju Štaba 9. korpusa NOVJ od 16. februara 1945 (vidi tom VI, knj. 18, dok br. 122, objašnjenje 65).

poboljšalo, ali je i područje Gorenjske neprijatelj zaposeo tako da za snabdevanje koristimo stalnu vojsku koja bi nam, s druge strane, nužno bila potrebna u južnim predelima Primorske. Tako smo delom svojih snaga stvarno vezani za nabavke za ishranu za celu vojsku. Po pitanju opreme je sada nešto bolje, ali smo primljenim pošiljkama do sada pokrili samo 1/3 naših potreba. Jasno nam je da je ishrana i opremljenost jedan od glavnih zadataka pri izvođenju naših planova u vojničkom pogledu i kod mobilizacije.

Što se tiče opšteg vojnog položaja, osećamo na našem području, a naročito u predelu zapadne i istočne Benečije te u južnoprivorskom predelu, veoma snažnu aktivnost, delom nemačkih snaga a uglavnom nedičevaca, koji su u poslednje vreme otpočeli postepeno, korak po korak, da se proširuju od linije Postojna — Trst prema zapadu preko Krasa i Vipave, te su već stigli u Goricu. Njihovo brojno stanje raste iz dana u dan te zaposedaju pomenuti sektor, naravno uz podršku nemačke vojske, koja je otpočela sa njihovom zaštitom naročito posle onog slučaja kada ih je 1. bataljon Gradnikove brigade u Kostanjevici na Krasu u potpunosti razjurio kada su došli da tu uspostave uporište.⁹ Karakteristično je to da su u ovoj poslednjoj ofanzivi, kada su se naše snage morale povući sa dominantnih položaja Trnovskog gozda, nedičevci u međuvremenu zaposedali **VipavsKU** dolinu bez da smo ih mi pri tom napadali.¹⁰ Zbog novog priliva i ovakvog manevra zaključujemo da će nedičevci zaposesti priličan deo Primorske a naročito južnoprivorski sektor.

Dok pišemo ovaj izveštaj zauzeo je neprijatelj ponovo Čepovan i Veliku Lažnu,¹¹ drži zasede prema Lokovecu, Lokvama i Maloj lažni. Na Otlicu je, noću 8/9. o. m., stiglo oko 500 — 600 nedičevaca, iz čega zaključujemo da će, verovatno, pokušavati da zauzmu i Trnovsku planotu.¹² Tako postaje pitanje nedičevaca za nas veoma značajno, naročito s obzirom na naše buduće zadatke, te da nam baš njihova koncentracija stoji na putu prema Trstu. Prema nepotvrđenim izveštajima Nemci i nedičevci imaju nameru da zapo-

⁹ Napad je izvršen noću 7 8. februara 1945 (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 103).

¹⁰ Vipavsku dolinu i Kras posela je četnička Dinarska divizija a ne jedinice Srpskog dobrovoljačkog korpusa koji je tada bio raspoređen na prostoru Postojna — Št. Peter (sada: Pivka) — Ilirska Bistrica — Mučiči (vidi AIŽDG, k. 63/11 i k. 238/1).

¹¹ Odnosi se na selo Lažna.

¹² Po završenoj akciji „Ribecal III“ neprijatelj je, u cilju obezbeđenja Trnovske planote, uspostavio na tom području nova uporišta (vidi dok. br. 159).

sednu i Kanalsku¹³ te Sošku dolinu, odakle se nešto italijanske vojske već povuklo, a pričaju da očekuju pridolazak nedičevaca.

Isotvremeno su i domobranci, kako u vojničkom tako i u političkom pogledu, razvili široku aktivnost. Obrazovan je prvi domobranski puk u Primorskoj¹⁴ a i njihove namere i snage okrenute su prema Trstu.

U ovom izveštaju nismo vas obavestili o našim uspesima i neuspesima koji se vide iz ostalih izveštaja, već smo pokušali objasniti i prikazati probleme koji su za nas momentano najaktuelniji. Očekujemo vaše direktive i smernice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

v. d. komandanta potpukovnik:

V. Avbelj¹⁵

Jože Borštnar

BR. 12

**IZVEŠTAJ ŠTABA 30. DIVIZIJE OD 9. MARTA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O BORBAMA I STANJU POTCINJE-
NIH JEDINICA ZA VREME NEPRIJATELJEVE AKCIJE
„RIBECAL III”¹**

ŠTAB XXX DIVIZIJE
IX KORPUSA NOV I POJ

Br. 103

Položaj dana 9. 3. 1945.

Op

Predmet: Izveštaj.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ.

Dana 3. 3. 1945. nalazile su se brigade na sledećim položajima:

XVII SNOB »Simon Gregorčič« na Vojskom, sa osiguranjem u pravcu Idrije i Kozje stene. Na sektoru je tog dana bilo mirno.

¹³ Odnosi se na predeo doline reke Soče oko Kanala.

¹⁴ Ovaj puk formiran je 24. oktobra 1944 (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 83, objašnjenje 27).

¹⁵ Viktor Avbelj Rudi

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22 II. Zaglavlje nije pisano na mašini već je otisnut četvrtasti štambilj. U gornjem desnom uglu dopisano je Štabu 9. korpusa JA mastilom „Br” i „Op”, što znači da je izveštaj dostavljen Operativnom odseku.

XVIII SNOUB »Bazoviška« se nalazila na Rijavcima i Krnici sa osiguranjem prema Vipavskoj dolini i Ravnici. U 5 časova počeo je neprijatelj da tuče položaje XVIII SNOUB i III SNOUB »Ivan Gradnik«. U 7 časova je neprijatelj² otpočeo sa nastupanjem iz Grgara i Ravnice prema položajima Gradnikove i Bazoviške brigade. Naši su prihvatili borbu i preko celog dana vodili ogorčene borbe. U 9 časova je neprijatelju uspelo da probije položaje III SNOUB na desnom krilu, nakon čega se morala ova brigada povući. Isto tako se morala povući na nove položaje i XVIII SNOUB, tako da je XVIII SNOUB zaposela položaje ispred sela Nemci u blizini kota 915³ i 910. Drugi bataljon se povukao iznad sela Rijavci, na kotu 943, a III bataljon u produžetku levog krila do kote 1095⁴ te je održavao vezu sa IV bataljonom, koji se nalazio iznad Krnice. Kad je neprijatelju uspelo izbiti u Trnovo krenula je odmah jedna neprijateljeva kolona, jačine 150 ljudi, prema selu Rijavci, a koju je napao III bataljon. Kolona se morala opet vratiti u Trnovo. U 14 časova je neprijatelj opet počeo da nastupa prema našim položajima i to u tri kolone. Jedna kolona drumom Trnovo — Nemci, jedna kolona levo od drumu prema Gradnikovoj brigadi, a dve kolone prema položajima XVIII SNOUB desno od drumu. Neprijatelj je vršio snažan pritisak, te je na svaki način pokušavao da probije položaje. Jedna kolona je nastupala iz Grgara, te joj je uspelo da probije položaje Gradnikove brigade. Zaposela je Zavrh, odakle je počela sa nastupanjem duž drumu prema Lokvama. Zbog toga je morala brigada zauzeti položaje na sektoru Lokava: kota 1185 prema koti 1166 i kotu 1066. Na desnom krilu, u pravcu Čepovana, rasporedili su se II, III, IV i V bataljon. Svi bataljoni držali su položaje paralelno sa drumom koji iz Lokava vodi u Malu lažnu. Položaji su bili zauzeti u 3 časa 4. 3. U 7 časova je nemačka patrola stigla do crkve u Lokvama. Patrola se odmah vratila, nakon čega je stigla kolona jačine 70 ljudi. Naši su je pustili u neposrednu blizinu i na nju otvorili koncentričnu mitraljesku vatru. Nakon borbe od pola časa stigla je iz Zavrha druga kolona i sa njom je brigada odmah stupila u borbu. Borba je vodena do 13 časova posle podne. U 15 časova je neprijatelj probio levo krilo Gradnikove brigade i

¹ Na tom pravcu angažovana je neprijateljeva borbena grupa „Kesterman“ (Köstermann). Vidi dok. br. 156 i 157.

³ Izveštaj je pisan po karti 1 : 100.000, italijansko izdanje. One kote koje se ne nalaze na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, redakcija je orijentisala prema bližim objektima. Kota 915 nalazi se 1500 m jugozapadno od sela Nemci.

⁴ Ova kota nalazi se 4 km jugoistočno od Trnova.

udario u bok naših položaja. Posle povlačenja bataljona Gradnikove brigade morala se povući i brigada u pravcu Male lažne, dok se Mornarički odred povukao sa bataljonom Gradnikove brigade prema Velikoj Lažni.⁵ Pošto je neprijatelju uspelo da zauzme i raskrscopicu puteva Mala lažna — Mrzla Rupa — Lokve i Predmeja (put za Belvedere),⁶ koju je kontrolisala XIX SNOB, brigada se, misleći da je zatvoren put prema Mrzloj Rupi, povukla stazom koja vodi po grebenu prema Ostrožniku. U 4 časa su izviđačke patrole pale u zasedu. Tom prilikom se odvojio komandant brigade, koji se nalazio u prethodnici, od svojih jedinica i sa šest ljudi kod pilane u Gorenjoj Trebuši prešao preko drumu na Ostrožnik, dok je cela brigada ostala u kanjonu iznad Gorenje Trebuše.

Dana 6. 3. 1945. napala je XVII SNOB »Simon Gregorčič« na Gorenju Trebušu i time omogućila brigadi prelaz preko drumu na sektor Vojsko, gde vrši osiguranje prema Idriji.⁷

XIX SNOB »Srečko Kosovel« se 4. 3. 1945. nalazila na položajima na Maloj lažni sa zadatkom da osigurava bok XVIII SNOUB i III SNOUB sa pravca Predmeje. Raspored brigade bio je ovakav: I bataljon sa zapadne strane od raskrsnice puta koji vodi iz Male lažne prema Mrzloj Rupi i na Predmeji (put Mala lažna — Belvedere), II bataljon na Lokvama kod crvene kuće (put koji vodi do baraka korpusa). Desno od II bataljona držao je položaje III bataljon i održavao vezu sa XVIII SNOUB iznad Lokava. U 16 časova je na raskršću puteva Mala lažna — Mrzla Rupa I bataljon prihvatio borbu. Pošto je neprijatelj energično napadao nadmoćnijim snagama na I bataljon, pritekli su u pomoć II i III bataljon, nakon čega je borba vođena do 22 časa.

Dana 5. 3. 1945. dobila je brigada u 2 časa naređenje za pokret na sektor Mrzle Rupe, pa se zbog toga prikupila. Zbog netačnog kontrolisanja svog sektora i neodržavanja kontakta s neprijateljem, Štabu brigade nije bila jasna situacija u pravcu Mrzle Rupe, iako je [brigada] imala zadatak da taj teren kontroliše. Time je Štab brigade doveo u zabludu još i Štab XVIII SNOUB sa motivacijom da je povlačenje na Mrzlu Rupu nemoguće zbog neprijateljevih zaseda, a što nije bilo tačno. Zbog toga su oba štaba odlučila da se prebace na novi sektor stazom koja od baraka korpusa

⁵ Odnosi se na selo Lažna.

⁶ Usamljena kuća južno od sela Lažna.

⁷ O borbama 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška« vidi i dok. br. 8.

vodi u Gorenju Trebušu. Brigada je istovremeno sa XVIII SNOUB krenula do pomenutog puta i, pošto je izvidnica XVIII SNOUB pala u Gorenjoj Trebuši u neprijateljevu zasedu, ostala zajedno sa njom u kanjonu iznad Gorenje Trebuše, te se probila na sektor Mrzle Rupe tek za vreme napada XVII SNOB »Simon Gregorčič«. Ovde drži osiguranje prema Idriji i Maloj lažni.⁸

XVII SNOB »Simon Gregorčič« je od našeg štaba 6. 3. 1945. dobila naređenje da napadne neprijatelja u Gorenjoj Trebuši. Napad na neprijatelja je izvršen u 16 časova, ali je naš juriš bio odbijen snažnom vatrom iz automata i ručnim bombama. Brigada je napala samo sa dva bataljona i jednom četom III SNOUB. U toku noći vođeni su samo manji sukobi.

Dana 7. 3. 1945. ponovila je brigada sa svim bataljonima napad. Brigada je energičnim jurišem proterala neprijatelja iz Gorenje Trebuše. Neprijatelj je po brojnosti bio nadmoćniji (više od 400 ljudi). Ovom prilikom je brigada zarobila 3 Nemca, zaplenila 2 italijanske puške, 2 puške »Mauzer«, veću količinu municije i druge opreme.

Inžinjerijski bataljon se 3. 3. 1945. nalazio u Cepovanu. Naveče istog dana dobio je naređenje da minira objekte u Lokvama. U toku noći 3/4. 3. 1945. taj zadatak je bio izvršen. Minska polja bila su postavljena u bunkerima i u crkvi sa vremenskim upaljačima od 24 časa, tako da bi do eksplozije došlo sledeće noći, jer se predviđalo da će neprijatelj ovde zanočiti. Diverzija je uspela, dok nam neprijateljevi gubici još nisu poznati. Bataljon je 4/5. 3. postavio i minska polja na drumu od useka do Čepovana. Neprijatelj nije naišao na ta polja. Ova minska polja još su uvek postavljena te se kod istih nalazi naša straža. Dana 6. 3. 1945. izvršio je bataljon pokret na sektor Vojsko sa osiguranjem prema Gorenjoj Trebuši. Bataljon se još nalazi na tom sektoru.

Udarna četa XXX divizije je dana 4. 3. 1945. krenula na sektor Banjške planote sa zadatkom da stalno napada neprijatelja u pozadini. Od nje još nismo primili izveštaje.

Gubici neprijatelja od 3. 3. 1945. do 7. 3. 1945. iznose kod:

XVII SNOB	2 mrtva	7 ranjenih	4 zarobljena
XVIII SNOUB	98	„ 104	„ 2 „
XIX SNOB	20	„ 25	„ — „

⁸ O borbi 19. slovenačke NOU brigade »Srečko Kosovel« 4. i 5. marta 1945. vidi dok. br. 14.

Naši gubici:

XVII SNOB — bez gubitaka

XVIII SNOUB 9 mrtvih 4 ranjena 1 zarobljen 16 nestalo

XIX SNOB 3 „ 4 „ — 11 „

Zaplenjeno:

XVII SNOB: 2 puške »Mauzer«, 2 ital. puške, veća količina municije i ostale opreme.

XVIII SNOUB: 1 puška »Mauzer« i 1.000 metaka za »šarac«.

Gubici u materijalu ukupno:

16 pušaka, 1 automat, 8 mula, 8 konja.

Inžinjerijski bataljon je bez gubitaka.

Dana 8. 3. 1945. održana je konferencija Štaba divizije sa štabovima brigada sa sledećim dnevnim redom:

1. izveštaji, kritika zadnjih operacija
2. zaključci i zadaci za buduće
3. pregled kadra
4. predloži i slučajnosti.

Izveštaje o vojnim operacijama podneli su komandanti brigada. Primetili smo, odnosno utvrdili, da su se komandanti brigada u izveštajima mnogo izvlačili i krivicu bacali na razne okolnosti, a nije se primetilo kritičko podnošenje izveštaja onako kako je to bilo u stvarnosti. Politički komesari i načelnici štabova su osim svojih izveštaja podnosili i vojne izveštaje. Jedino su samokritički izveštaj o greškama podneli politički komesar XVIII SNOUB i načelnik štaba XVII SNOB. Kritički osvrt na operacije dao je komandant divizije, te je naročito oštro kritikovao komandante brigada za neobjektivno izveštavanje. Upozorio ih je da svojim izveštajima ne koriste stvari i poboljšanju naše vojske već sasvim suprotno, jer svaka zdrava kritika nas uči i ispravlja, da se ubuduće iste greške ne bi ponavljale. Kritiku je, pored svoga resora izneo i načelnik štaba divizije, koji je oštro kritikovao aljkavo izvršavanje zadataka, nedovoljnu kontrolu i interesovanje za svoje ljudstvo i stoku, što je sve za posledicu imalo veliko rasturanje boraca i gubitak čitave tovarne stoke. Na konferenciji donet je sledeći zaključak:

1. Poboljšanje veze, poboljšanje intendanture, veće interesovanje za svoje ljudstvo i stoku, bezuslovno izvršavanje zadataka, poboljšanje obaveštajne službe, kontrola ljudstva,

položaja, straža, prostorija gde je ljudstvo smešteno itd., podnošenje raporta i pozdravljanje, prekaljivanje i razmeštanje boraca na položaje i komandna mesta, vaspitavanje nižeg kadra, podizanje autoriteta i osećaja samoodgovornosti našeg kadra, samoinicijativa, odlučnost i samostalnost. Pružanje pomoći odsecima, naročito operativnom, vezi i obaveštajnoj službi.

2. Štabovi bataljona su uglavnom popunjeni, sem nekoliko drugova — članova bataljonskih štabova, koji se nalaze u školama.

3. Kod predloga i slučajnosti dato je samo nekoliko predloga i to: da se ljudstvo koje se odvoji iz jedinice vraća u svoje jedinice a ne da se zadržava u brigadi, kako je to učinila III SNOUB, koja je prilikom zadnje mobilizacije u Vipavskoj dolini mobilisala naše borce koji su se odvojili od jedinice, a naročito iz XVII i XIX brigade.

Politički komesar II bataljona XVII SNOB nije sposoban zbog bolesti za operativnu jedinicu. Primećuje se i nedostatak stručnog osoblja u četama za vezu.

Načelnik štaba XVII SNOB podneo je žalbu na komandanta i političkog komesara III bataljona III SNOUB, koji za vreme napada na Gorenju Trebušu dana 6. 3. 1945. nisu hteli poći u napad zajedno sa III bataljonom XVII SNOB sa motivacijom da oni ne potpadaju pod XXX diviziju, te da je ljudstvo iznureno. Takav postupak trebalo bi uzeti na odgovornost.

Zdravstveno stanje brigada je uglavnom kako-tako još dobro. Primećuju se slučajevi iznurenosti zbog slabe ishrane za vreme operacija. Mišljenja smo da bi trebalo naše brigade uputiti u Cerkno gde bi izvršile dezinfekciju i očistile se, jer će u protivnom slučaju postojati opasnost epidemije, naročito još sada kada je ljudstvo prilično premoreno. Po pitanju odela je stanje u brigadama veoma slabo, te bi bila potrebna veća količina odela, a naročito rublja. Obuća je za sada koliko-toliko u dobrom stanju, a bio bi nam potreban materijal za opravku cipela.

Brigade se sada već nalaze na položajima kako smo to već izvestili.⁹ Tu se vrši dezinfekcija ljudstva. Ishrana koli-

⁹ U to vreme se 17. slovenačka NO brigada „Simon Gregorčič“ nalazila u Gorenji Trebuši a 18. slovenačka NOU brigada „Bazoviška“, Mornarički odred i 19. slovenačka NOU brigada „Srečko Kosovel“ u rejonu Vojsko (vidi AIZDG k. 22/11: izveštaj Štaba 30. divizije JA od 11. marta 1945).

ko-toliko funkcioniše, tako da ljudstvo prima hranu dva puta dnevno, ali ova po svom kvalitetu još ne odgovara. Hranu dobijamo pre svega od intendanture korpusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Načelnik štaba kapetan:
Bavec Tone Cene
Bavec Tone

Komandant major:
Rojšek Franc
Franc Rojšek

BR. 13

**ZAPOVEST ŠTABA 31. DIVIZIJE JA OD 9. MARTA 1945.
POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE SV. KRIZ¹**

ŠTAB

**XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Na položaju, 9. marta 1945.**

ZAPOVEST

**Sekcija Bled 1 : 100.000
(Jugosl. izdanje)**

Gorenja Vas: 150 belogradista,² 120 graničara i 15 policajaca. Naoružanje: 2 topa srednjeg kalibra, 9 teških i 10 lakih minobacača, 16 mitraljeza i 56 puškomitraljeza te 50 automata.

Poljane³: 80 žandarma. Naoružanje 2 teška i 1 laki minobacač, 4 mitraljeza i 7 puškomitraljeza te 9 automata.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 276/11.

² Odnosi se na pripadnike Gorenjskega domobranstva. Posade belogardista koje se pominju u ovoj zapovesti pripadale su Gorenjskom domobranstvu.

³ Odnosi se na Poljane nad Škofjo Loko.

Visoko⁴: 34 žandarma. Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 1 mitraljez i 5 puškomitraljeza te 4 automata.

Mure: 80 belogardista. Naoružanje: 2 teška i 2 laka minobacača, 3 mitraljeza i 6 puškomitraljeza te 7 automata.

Sorica: 70 graničara i 16 belogardista. Naoružanje: 1 teški i 4 laka minobacača, 2 mitraljeza i 9 puškomitraljeza te 5 automata.

Petrovo Brdo: 70 graničara. Naoružanje: 1 teški i 2 laka minobacača, 3 mitraljeza i 6 puškomitraljeza te 6 automata.

Selca: 50 belogardista i 80 policajaca.⁵ Naoružanje: 1 teški i 2 laka minobacača, 1 laki pešadijski top i 1 brzometni top, 6 mitraljeza i 11 puškomitraljeza te 4 automata.

Dolenja Vas: 34 žandarma. Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 1 mitraljez i 4 puškomitraljeza te 4 automata.

Praprotno: 30 policajaca.⁶ Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 2 mitraljeza i 4 puškomitraljeza te 2 automata.

Boh. Bistrica⁷: 350 vojnika. Naoružanje: 3 teška i 7 lakih minobacača, 4 mitraljeza i 25 puškomitraljeza te 13 automata.

Nomenj: 48 vojnika. Naoružanje: 1 mitraljez i 5 puškomitraljeza te 2 automata.⁸

⁴ Sada: Visoko pri Poljanah. U ovom uporištu i u uporištu Poljane nad Skofjo Loko nalazila se 7. žandarmerijska akcijska četa bataljona „Alpenland II“ (vidi AIZDG, k. 238/III: izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa JA od 4. marta 1945).

⁵ Iz obaveštajnih podataka Obaveštajnog centra 9. korpusa JA vidi se da se u to vreme u ovom uporištu nije nalazila policija već žandarmerija (AIZDG, k. 238/1 i II).

* Posadu ovog uporišta sačinjavali su žandarmi (AIZDG, k. 238/1).

⁷ Redakcija nije mogla utvrditi pripadnost neprijateljevih snaga u ovom uporištu sem da su se tu nalazili delovi 4. čete 927. landesšicen-bataljona, jer su se 13. februara 1945. delovi Nastavnog puka „Brandenburg“ premestili u Kamnik (vidi AIZDG, k. 238/III: izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa JA od 3. marta 1945).

⁸ Uporište Nomenj sačinjavali su delovi 4. čete 927. landesšicen-bataljona (AIZDG, k. 238/III).

Boh. Bela: oko 500 vojnika. Naoružanje: 2 topa velikog kalibra, 8 teških i 6 lakih minobacača, 9 mitraljeza i 35 puškomitraljeza te 22 automata.⁹

Jesenice: oko 1000 vojnika. Naoružanje: 12 protivavionskih topova, 10 topova manjeg kalibra, 15 teških i 27 lakih minobacača te 89 puškomitraljeza.¹⁰

Bled: oko 1000 vojnika. Naoružanje: 8 teških i 13 lakih minobacača, 22 mitraljeza i 95 puškomitraljeza te 28 automata.¹¹

Kamna Gorica: 64 belogardista. Naoružanje: 1 mitraljez i 3 puškomitraljeza te 4 automata.

Otoče: 71 vojnik. Naoružanje: 1 protivavionski top, 2 protivavionska mitraljeza, 1 laki minobacač, 4 mitraljeza i 4 puškomitraljeza te 4 automata.¹²

Podnart: 71 vojnik. Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 2 mitraljeza i 6 puškomitraljeza te 5 automata.¹³

Radovljica: 275 vojnika. Naoružanje: 1 laki top, 3 teška i 7 lakih minobacača, 4 mitraljeza i 16 puškomitraljeza te 20 automata.¹⁴

Besniča: 17 žandarma. Naoružanje: 1 mitraljez, 2 puškomitraljeza i 4 automata.

⁹ U ovom uporištu nalazio se 3. nastavni i dopunski divizion 112. artiljerijskog puka (vidi AIZDG, k. 238/1: izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 21. februara 1945).

¹⁰ U Jesenicama su se u to vreme nalazile sledeće neprijateljve snage: 699. laki protivavionski nastavni i dopunski divizion u jačini oko 600 ljudi, 40 pripadnika železničke policije, 40 policajaca, 15 žandarma, 53 slovenačka gestapovca, 9 gestapovaca, 23 čoveka fabričke straže i 130 pripadnika Folksšturma (AIZDG, k. 238 I).

¹¹ Iz izveštaja Obaveštajnog centra 9. korpusa JA vidi se da se 6. marta 1945. štab Nastavnog puka „Brandenburg“ sa 1. bataljonom premestio iz Bleda u Kamnik, dok se istog dana koncentrisao na Bledu 319. brdski lovački nastavni i dopunski bataljon, kojai se do tada nalazio u Škofjoj Loki (AIZDG, k. 238/III).

>* Posadu uporišta Otoče sačinjavali su delovi 699. lakog protivavionskog nastavnog i dopunskog divizona (AIZDG, k. 238/1).

¹² U ovom uporištu nalazili su se delovi 1. čete 517. landesšicenbataljona (AIZDG, k. 238/1).

¹⁴ U Radovljici su se nalazile u to vreme sledeće neprijateljeve jedinice: brdska lovačka četa „Alpenland“, delovi 517. landesšicenbataljona i delovi 1. i 2. čete pratećih topova nemačke 438. divizije za naročitu upotrebu (AIZDG, k. 238/1).

Sv. Jošt¹⁵: 150 vojnika. Naoružanje: 2 mitraljeza i 2 puškomitraljeza te 2 automata.

Kranj: oko 940 vojnika. Naoružanje: 6 topova manjeg kalibra, 12 teških i 10 lakih minobacača, 24 mitraljeza i 88 puškomitraljeza.¹⁶

Štražišče: 170 policajaca¹⁷ i 120 belogardista. Naoružanje: 2 teška i 2 laka minobacača, 3 mitraljeza i 15 puškomitraljeza.

Bitnje: 120 policajaca¹⁸ i 40 belogardista. Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 3 mitraljeza i 15 puškomitraljeza te 7 automata.

Žabnica: 68 belogardista, 19 žandarma i 14 policajaca. Naoružanje: 2 teška i 2 laka minobacača, 2 mitraljeza i 8 puškomitraljeza.

Škofja Loka: oko 1100 vojnika. Naoružanje: 3 topa srednjeg kalibra, 12 teških i 12 lakih minobacača, 24 mitraljeza i 72 puškomitraljeza te 30 automata.¹⁹

Sv. Križ iznad Zeleznika: 100 belogardista, od toga 50 novomobilisanih. Naoružanje: 1 teški i 2 laka minobacača, 5—7 mitraljeza.

2) Naši zadaci.

Pre kratkog vremena su belogardisti kod Sv. Križa iznad Zeleznika uspostavili novo uporište²⁰ koje sa jedne strane

¹⁵ Sada: Jošt nad Kranjem. Iz izveštaja Obaveštajnog centra 9. korpusa JA vidi se da se u to vreme nalazilo u ovom uporištu 60 pripadnika landesšicen.bataljona neutvrđene numeracije (AIZDG, k. 238/III).

"Redakcija je na osnovu raspoloživih podataka ustanovila da su se u Kranju nalazile, pored ostalih jedinica, Oklopna i Pionirska četa i 7. četa 2. bataljona 28. SS policijskog puka „Tot“ (Totd). Vidi AIZDG, k. 238 III: izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa JA od 16. marta 1945.

¹⁷ To je bio Štab i Štabna četa 28. SS policijskog puka „Tot“ (AIZDG, k. 238 III).

¹⁸ Tu se do 10. februara 1945. nalazila 7. četa 2. bataljona 28. SS policijskog puka „Tot“, kada je otišla u Kranj. Iz kasnijih obaveštajnih podataka ne vidi se da je u ovo uporište ponovo stigla SS policija (AIZDG, k. 238 I i III).

"Redakcija nije mogla utvrditi koje su se neprijateljeve jedinice nalazile u Škofjoj Loki.

²⁰ Dvadeset osmog februara 1945. stigla je iz Selca, preko Kališa, na Sv. Križ kolona od oko 100 pripadnika Gorenjskog domobranstva u nameri da tu uspostave uporište. Za radove utvrđivanja mobilisano je civilno stanovništvo iz okolnih sela. U toku noći deo pripad-

ima cilj da proširi mrežu belogardističkih uporišta još dalje na zapad a sa druge strane nam je ovim uporištem zatvoren jedini provozan put koji iz severnog dela Gorenjske vodi za našu oslobođenu teritoriju. Time je i znatno otežan neometan dovoz hrane iz Gorenjske.

Zbog toga je naša divizija dobila zadatak da ovo novouspostavljeno uporište napadne i uništi.²¹

Snage sa kojima pri napadu raspoložemo su sledeće:
III SNOUB »Ivan Gradnik«. Polazni rejon: Mlaka²² — Cetena Ravan.

VII SNOUB »France Prešeren«. Polazni rejon: Birt — Karbušar.²⁸

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«. Polazni rejon: Rastovke — Golica.

Skofjološki odred. Polazni rejon: Javorje.

Jeseniško-bohinjski odred. Polazni rejon: Fužine,²⁴ Ribčeva planina.

Inžinjerijski bataljon. Polazni rejon: Zetina.

Artiljerija sa tri topa. Polazni rejon: Farji Potok.²⁵

Divizija [Garibaldi] Natisone. Polazni rejon: Cerkljanski Vrh, Gorenje Brdo.

Prateća četa. Polazni rejon: Rovte.²⁶

Bataljon za vezu XXXI divizije. Polazni rejon: Rovte.

Ceta Gorenjskog vojnog područja. Polazni rejon: Farji Potok.

Početak napada dana 9. o. m. tačno u 24 časa. Zbog toga moraju sve jedinice koje se nalaze na obezbeđenju do tog časa biti na svojim položajima.

U cilju izvršenja gornjih zadataka

n a r e đ u j e m o :

VII SNOUB »Franc Prešeren« izvodi sa dva bataljona direktan napad na samo uporište a jedan bataljon će poslužiti

nika Gorenjskog domobranstva vratio se u Selca, dok je preostali deo uspostavio uporište i vršio obezbeđenje radova na utvrđivanju (vidi AIZDG, k. 231 I: izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 28. februara 1945).

²¹ Ovaj zadatak postavio je Stab 9. korpusa JA svojim narednjem od 8. marta 1945 (vidi AIZDG, k. 22 II).

²² Sada: Mlaka nad Lušo.

²⁸ Birt i Karbušar su nazivi imanja na Martinj-Vrhu.

²⁴ Odnosi se na Staru Fužinu.

²⁵ Zvaničan naziv sela je bio Potok.

" Sada: Rovte v Selški dolini. Na karti 1 : 100.000, 1948, piše: Rovt.

kao rezerva. U napadu na uporište učestvuje i Prateća četa sa jednim »partopom«²⁷ i četiri »piata«²⁸ te artiljerija sa tri topa.

III SNOUB »Ivan Gradnik« vrši osiguranje prema Skofjoj Loki tako što poseda sektor Sv. Tomaž²⁹ — Rupar — Sv. Florijan⁸⁰ — Gabrk.

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« vrši obezbeđenje prema dolini Save i Skofjoj Loki te svojim jedinicama zaposeda položaje na sektoru Jamnik — Sv. Mohor — Lavtarski Vrh.

Škofjeloški odred jednim bataljonom osigurava prema Poljanama i Visokom, sa posedanjem položaja na Gabrškoj Gori, a drugim bataljonom se razmešta u Mlaki kao rezerva divizije.

Divizija [Garibaldi] Natisone osigurava prema Gorenjoj Vasi i Idriji.

Inženjerijski bataljon upućuje sve minere u Prešernovu brigadu. Ostalim snagama vrši osiguranje prema Sorici.

Jesenjiško-bohinjski odred razmešta jedan bataljon na osiguranje u pravcu Bleda i Bohinjske Bele a drugim bataljonom prema Bohinjskoj Bistrici.

Prateća četa XXXI divizije se za vreme napada pridodaje Prešernovoj brigadi.

Artiljerija sadejstvuje pri napadu sa brdskim topom kal. 75 mm, brzometnim topom kal. 20 mm i protutenkovskim topom kal. 45 mm. Artiljerija je pod neposrednom komandom štaba divizije.

Četa Gorenjskog vojnog područja se razmešta na Rovniku (k. 702) iznad Besnice sa zadatkom da udari u leđa eventualnoj neprijateljevoj koloni koja bi nastupala prema Jamniku ili prema Sv. Mohoru.

Zaštitna četa XXXI divizije vrši delimično osiguranje prema Selcama.

3) Izvršenje.

VII SNOUB »France Prešeren«:

Obzirom na to da u selu Kališe, uprkos tome što ovo nije utvrđeno, noći izvestan broj posade, nužno je

²⁷ Vidi dok. br. 2, objašnjenje 34.

⁸⁸ Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10.

⁵⁹ Sada: Tomaž nad Praprotnem.

³⁰ Sada: Florjan nad Zmincem.

potrebno da se najpre očisti selo i tek onda se može preći u napad na uporište kod crkve. Upad u selo treba da se izvrši istovremeno sa tri pravca i to sa severa putem Selca — Kališe i putem Češnjica — Kališe. Kod samog nastupanja prema selu moraju se odmah postaviti zasede na k. 634 iznad Češnjice i neposredno iznad Selca na putu Selca — Kališe. Sam napad na Kališe mora biti izvršen energično te neprijatelj mora biti najkasnije do ponoći proteran iz sela. Kad selo bude bilo očišćeno, mora brigada zauzeti položaje u samom selu i odmah zatim, kada grupa na pravcu Sleme zauzme položaje što bliže uporištu, [mora] da izvrši pod vatrenom zaštitom lakih minobacača i mitraljeza sa svih strana istovremeno napad sa minerima i bombašima, koji moraju pomoću plastičnog [eksploziva] uništiti žičanu prepreku. Kad ovo bude izvršeno treba koncentrisati »partop«, »piate« i protivtenkovski top na mestu gde je neprijateljeva odbrana najslabija. Nakon snažne vatrene pripreme ovih oružja i lakih minobacača izvodi zatim brigada juriš na uporište. U tom jurišu treba da se koriste i plastične mine.

U slučaju da ni nakon tog juriša ne bi uspelo zauzeti uporišta, napad treba u jutarnjim časovima da se ponovi nakon vatrene pripreme artiljerije i teških minobacača. Brdski i brzometni top biće ukopani na grebenu između Češnjice i Lanskog rovta (k. 703). Baterija teških minobacača, tj. minobacači iz Vojkove i Prešernove brigade te Prateće čete divizije, nalaziće se na k. 634. Čim bude artiljerija uništila još preostale otporne tačke, moraju jedinice Prešernove brigade odmah izvršiti juriš i uništiti uporište.

Kod toga upozoravamo štab brigade na dve stvari: prvo, veza između jedinica koje napadaju i štaba brigade, odnosno komandnog punkta koji će se nalaziti na grebenu između Slemena i Sv. Križa, mora biti što tešnija, tako da će komandant brigade imati uvid u situaciju i, drugo, brzim i energičnim jurišem treba iskoristiti vatru teškog naoružanja.

Pošto zbog neprijateljevih zaseda i patrola ne možemo računati na iznenađenje, moraju sve jedinice paziti da, uprkos eventualnih zaseda, koje treba proterati, blagovremeno zauzmu određene polazne položaje. Nadalje, treba da se borci odmah kad zauzmu položaje ukopaju i uz podršku lakih minobacača, koje treba

prikupiti u baterije, sprečavaju neprijatelju upotrebu teškog minobacača i topa.

Bataljon koji će se nalaziti u Lajšama,⁵¹ gde treba da je i štab brigade, mora upućivati patrole za vezu do bataljona Vojkove brigade na sektoru Jamnik i Sv. Mohor. Osim toga, mora da upućuje patrole i preko Dražgoša prema Jelovici. Na k. 741, tj. severno od Selca, treba da ima postavljenu zasedu od jednog mitraljeza i dva puškomitraljeza sa zadatkom da spreči eventualnu intervenciju iz Selca ili pak ispad iz Sv. Križa.

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«:

Pošto će napad otpočeti već u 24 časa, to će morati brigada da što hitnije pređe preko drumova Škofja Loka — Selca i zauzme određene položaje.

Bataljon na sektoru Jamnik mora da posedne kote: 827 (Sv. Primož), 811 (Mali vrh) i 726. Zadatak bataljona je da odbaci neprijatelja koji bi pokušavao da iz Krope nastupa prema Jamniku ili, pak, iz Besnice preko Nemilja prema Lajšama.

Jedan bataljon poseda položaje na sektoru Sv. Mohor, gde će se nalaziti i štab brigade. Ovaj bataljon mora da drži pod svojom vatrom i Bukovščicu.

Iako preostali bataljon poseda svoje položaje na Lavtarskom Vrh, ipak mora jednu četu imati na Hrastniku (k. 684) sa zadatkom da spreči neprijatelju nastupanje drumom Škofja Loka — Selca. Ovaj bataljon mora biti u stalnoj signalnoj vezi sa bataljonom Gradnikove brigade kod Sv. Tomaža.

Da se neprijatelju spreči svaka upotreba motorizacije, treba minirati drumove Kropa — Jamnik, Besnica — Nemilje i Škofja Loka — Praprotno. Mine moraju biti što prikrivenije. Po mogućstvu treba da su postavljene između kamenja koje treba miniranjem srušiti na drum. Neka se upotrebe i pešadijske mine.

U Prešernovu brigadu neka se odmah uputi kompletan prateći vod sa teškim minobacačem i dve protivtenkovske puške kao i svi laki minobacači sa pripadajućim ljudstvom.

⁵¹ Sada: Selske Lajše. Na karti 1:1000.000 piše: Zg i Sp. Lajše.

III SNOUB »Ivan Gradnik«:

Bataljon kod Sv. Tomaža treba da postavi jaku zasedu u blizini minskog polja u Soteski. Jedna četa treba da poseda položaje zapadno od mesta gde se odvaja od drumu Škofja Loka — Dolenja Vas put za Lušu i to tako da će moći da drži pod svojom vatrom neprijatelja ako bi ovaj odbacio zasedu u Soteski i pokušavao da nastupa dalje prema Selcima.

Bataljon kod Rupara, gde se nalazi i štab brigade, mora na vrhu Lubnika imati jaču zasedu. Osim toga mora pod svojom kontrolom imati i staze koje vode oko Lubnika. Treći bataljon treba da postavi jaču zasedu kod Sv. Florijana a ostalim snagama poseda položaje na sektoru Okrogovnik — k. 543 (iznad Gabrka). Ovaj bataljon mora da spreči svaki pokušaj neprijatelja da iz Škofje Loke prodre prema Gorenjoj Vasi.

Osim toga, mora brigada u toku ove noći minirati drum Visoko — Mure, oboriti sve telefonske stubove i drveće duž drumu i srušiti na drum kamenje.

U slučaju da bi se, zbog vanredno jakog pritiska, brigada morala povući, poseda svojim jedinicama položaje na sektoru Bukovica — Sv. Lenart³² — Mlaka — Četena Ravan, dok bi u tom slučaju škofjeloški odred poseo položaje na sektoru Javorje — Lom.³³

U Prešernovu brigadu treba odmah uputiti sve lake minobacače sa pripadajućim ljudstvom, kao i dve protivtenkovske puške.

Škofjeloški odred:

Jedan bataljon odreda će zaposesti položaje na Gabrškoj Gori sa osiguranjem u pravcu Visokog. Druga zaseda treba da je postavljena iznad Poljana na k. 528.

Drugi bataljon odreda mora se razmestiti u Mlaki, te će poslužiti kao rezerva divizije. Ovaj bataljon mora imati postavljenu zasedu, jačine jednog voda, u Javorju.

Zadatak odreda je i da minira drum između Visokog i Poljana.

" Sada: Lenart nad Lušo.

^M Sada: Lom nad Volčo.

Divizija [Garibaldi] Natizone [Natisone]:

Za vreme napada na Sv. Križ pomenuta divizija vršiće osiguranje prema Gorenjoj Vasi i Idriji³⁴ tako da će posedati položaje na sektoru Široki lazi (k. 557) — Dolenje Brdo — Hlavče Njive — Vranšek — Cerkljanski Vrh. Sa ovom divizijom neka škofjeloški odred održava stalnu vezu.

Inženjerijski bataljon:

Svi mineri moraju se odmah uputiti u Prešernovu brigadu. Ostale snage nalaziće se na osiguranju prema Sorici tako što će jednu zasedu postaviti između Zabrđa i Trojara a drugu iznad Podrošta i to na putu koji vodi padinama Lajtnika. Osim toga, zadatak Inženjerijskog bataljona je da sruši most kod Podrošta. Pošto se u uporištu Sorica nalaze belogardisti — domoroci, moraju zasede biti budne i obazrive da ne bi došlo do kakvog iznenađenja.

Jeseniško-bohinjski odred osigurava se jednim bataljonom prema Bohinjskoj Bistrici a drugim prema Bledu i Bohinjskoj Beli. Osim toga moraju oba bataljona svakog dana upućivati patrole za vezu u Štab Prešernove brigade.

U toku ove noći mora se izvršiti i miniranje železničke pruge i drumova Bohinjska Bela — Bohinjska Bistrica.

Četa Gorenjskog vojnog područja:

U toku ove noći mora se četa prebaciti na Rovnik gde treba prikriveno da čeka i osmatra eventualno nastupanje neprijatelja prema Jamniku ili Sv. Mohorn. Ukoliko bi neprijatelj stupio u borbu sa našim jedinicama na sektoru Jamnik — Sv. Mohor, četa bi morala odmah otpočeti sa nastupanjem u pravcu borbe i napasti neprijatelja u leđa i na taj način razbiti ga.

Ova četa mora održavati vezu sa Štabom Vojkove brigade.

³⁴ U cilju što boljeg obezbeđenja na pravcu Idrije, Štab 9. korpusa JA naredio je 30. diviziji da 18. slovenačka NOU brigada „Bazoviška“ uputi na položaje Kenda — Log (5 km severno od Idrije) jedan bataljon sa zadatkom kontrole Idrije, drumova Spodnja Idrija — Otalež i Spodnja Idrija — Oblakov Vrh te održavanja tesne veze sa delovima italijanske partizanske divizije „Garibaldi Natizone“ (Natisone) na Cerkljanskom Vrh (vidi AIZDG, k. 22/11: naređenje Štaba 30. divizije JA od 9. marta 1945).

Prateća četa:

Ova četa kreće zajedno sa Prešernovom brigadom i za sve vreme akcije je pod komandom Prešernove brigade. Zbog snažne minobacačke vatre, koju će neprijatelj verovatno upraviti na naše položaje, mora ljudstvo kako kod »piata« i »partopa« tako i kod teških minobacača izgraditi jake zaklone, koji će ga štititi od mina.

Artiljerija:

Artiljerija treba da krene sa sadašnjih položaja u večernjim časovima tako da će najkasnije do 5 časova ujutro biti na svojim položajima na grebenu iznad Češnjice. Protivtenkovski top treba da se kreće pozadi pešadije koja će nastupati preko Kališa te mora tući utvrđenja sa neposrednog odstojanja.

Štab divizija:

Štab divizije nalaziće se u Zeleznikima. Komandno mesto biće kod artiljerije dok će komandno mesto za Gradnikovu brigadu, Skofjološki odred i diviziju [Garibaldi] Natizone biti u Mlaki, gde će se nalaziti jedan član štaba divizije.

Zaštitna četa divizije treba da postavi zasedu, jačine dva puškomitraljeza, južno od Selca, tj. na k. 748, sa zadatkom da zajedno sa ostale dve zasede oko Selca blokira ovo uporište.

Veza: Sve jedinice su dužne da među sobom, kao i sa svojim pretpostavljenim štabovima, održavaju što tešnju vezu. Zbog toga treba kuririma staviti na raspolaganje i konje. Uprkos tome što će radio-veza biti i danju i noću, treba u štab divizije osim toga slati kurire sa pismenim izveštajima.

Kod samog napada na uporište koristićemo i znake raketama kako to odredi operativni odsek divizije. Između položaja na Sv. Tomažu i Hrastniku mora se uspostaviti i signalna veza, a za to je odgovoran štab bataljona za vezu.

Osim toga mora bataljon za vezu uspostaviti i telefonsku vezu i to: postaviti mora telefonski priključak u Mlaki, Javorju i Volči. Ove poslednje neka koriste divizija [Garibaldi] Natizone i bataljon Skofjološkog odreda na Gabrškoj Gori. Isto tako se mora usposta-

viti telefonska veza od Zeleznika do Češnjice, gde mora biti centrala od koje treba sprovesti liniju do baterije minobacača, artiljerije, komandnog mesta divizije i komandnog mesta brigade. Od ovog poslednjeg mora postojati veza sa svim jedinicama koje napadaju. Zbog sigurnosti, treba na opasnim mestima postaviti duplu liniju.

Sanitet: Divizijsko previjalište nalaziće se u Jesenovcu, gde će biti i hirurška ekipa. Onamo treba slati sve **ranjenike** osim onih kod Gradnikove brigade, Škofjološkog odreda ili divizije [Garibaldi] Natizone, koje treba upućivati preko previjališta Škofjološkog odreda ili, pak, direktno u bolnicu.⁸⁵

4) Znaci raspoznavanja.

Znaci noću:

- 9. III uzda — Užice
- 10. III top — Toplice
- 11. III kapa — Karlovac
- 12. III sedlo — Split

Borbeni znaci:

- 9. III Janez — Jože
- 10. III Dušan — Drago
- 11. III Vasja — Vinko
- 12. III Ljubo — Lojze

Znaci danju:

9. 3. Titovka u levoj ruci u predručenju	Desna ruka u odručenju, leva ruka u predručenju
10. 3. Podizanje titovke levom rukom u uzručenje	Kruženje desne ruke bočno
11. 3. Leva ruka sa stisnutom pesnicom u odručenju	Titovka u desnoj ruci u predručenju
12. 3. Kruženje desnom rukom ispred sebe	Desna ruka sa stisnutom pesnicom u predručenju

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU!

M. P.

Politkomesar:
Franko Ivan Iztok
Iztok

Načelnik štaba:
Petelin Stanko Vojko

⁸⁵ O izvršenju prednjih zadataka vidi dok br. 18.

Dostavljeno:

Štabu III SNOUB
Štabu VII SNOUB
Štabu XVI SNOB
Štabu Inž. bat.
Štabu II bat. za vezu
Štabu Zaštit. bat.
Komandi Prateće čete
Štabu Skofjološkog odreda
Artiljeriji
Komandi Gorenj, voj. područja
Operativnom odseku XXXI div.
Štabu IX korpusa na uvid
u arhiv

BR. 14

**IZVEŠTAJ ŠTABA 19. SLOVENAČKE NOU BRIGADE
„SREČKO KOSOVEL” OD 9. MARTA 1945. ŠTABU 30. DI-
VIZIJE JA O BORBAMA NA PODRUČJU TRNOVSKOG
GOZDA¹**

STAB XIX SNOB [SREČKO KOSOVEL]
XXX DIVIZIJE NOV I POJ]

br. 221

1 Arhiv

Položaj dana 9. marta 1945.

Predmet: Operativni iz-
veštaj za 4. i 5. III 45.

ŠTABU XXX DIVIZIJE IX KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

(Top. sekcija Gorica—Tolmin 1:100.000, ital. izdanje)

Dana 4. III prodirao je neprijatelj sve dublje u unutra-
šnjost naše oslobođene teritorije i to, uglavnom, bočnim

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 226/1. Zaglavlje nije pisano na mašini već je otisnut četvrtasti štambilj. Broj delovodnika i datum upisani su mastilom. Deo štambilja je nečitak pa je redakcija dopunila tekst upoređenjem štambilja na ostalim dokumentima i to stavila u četvrtaste zagrade. U gornjem desnom uglu dopisano je u Štabu brigade plavom olovkom „1 Arhiv”.

udarom na frontalnu liniju naših jedinica, i to na sektoru Trnovo — Voglarji — Zavrh — Puštale — Čepovan i na levom krilu od Otlice — Predmeja prema Trnovskom gozdu.² U vezi sa nastalom situacijom osiguravala je naša brigada, zajedno sa 18. i III brigadom, levi bok novouspostavljenih položaja i to: I bataljon zaposeo je položaje od levog donjeg ugla slova »R« od top. naptisa »rif. Alessandro Stella«³ do kote 1267,⁴ II bataljon držao je pod kontrolom kolski put koji izbija na glavni drum Mala lažna — Mrzla Rupa kod k. 1122,⁵ te je svojim desnim krilom bio povezan sa III bataljonom, koji je posedao položaje iznad raskršća na Maloj lažni, a svojim desnim krilom bio povezan patrolama sa 18. SNOUB. Istovremeno je jednu zasedu sa puškomitraljezom imao iznad raskrsnice puteva Mala lažna — Lokve — Nemci. Izviđačke patrole bile su upućivane za kontrolu predterena u pravcu Mrzle Rupe i Predmeje te prema Krnici. Jedna zaseda sa telefonskim aparatom upućena je da drži pod kontrolom drum Predmeja — Mala lažna i to ispod k. 982 (ova zaseda nije izvršila dobijeni zadatak već je samovoljno ostala kod kilometarske oznake 4⁶ bez da je o tome obavestila štab brigade, što je imalo za posledicu da je neprijateljeva kolona krenula od Predmeje i kod k. 982 skrenula sporednim putem i neprimetno stigla do k. 1090, koja je ispred položaja I bat.).

Oko 2 časa posle podne primili smo od 18. SNOUB obaveštenje da je neprijatelj probio njihove položaje, odn. udario u njihov desni bok, te da će se povući prema nama. Oko 4 časa, pak, stigla je neprijateljeva kolona nepoznate jačine od Predmeje do k. 1090 i jednom se patrolom probila do same raskrsnice (kod kamiona). Prihvatili smo borbu te smo odmah unekoliko promenili naše položaje, i to II i III bataljon smo premestili i pojačali, stabilizovali položaje I bataljona i istovremeno zadržali neprijatelja u njegovom nastupanju, te mu onemogućili prodor bilo prema našim položajima bilo drumom prema Mrzloj Rupi tako da bi mogli sa celom brigadom izvršiti povlačenje prema Mrzloj Rupi. U međuvremenu se čitava 18. brigada povukla na odseku korpusnih baraka i nakon međusobne konsultacije sa štabom 18. [brigade] nije bio prihvaćen pokret prema

* O angažovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 156 i 157.

¹ Na karti 1 : 100.000, izdanje G.I. JA, 1956, označeno kao Anina koča. 5 km severno od Predmeje.

⁴ Ova kota nalazi se 1 km zapadno od Anine koče.

⁵ Ova kota nalazi se 1 km severoistočno od Male lažne.

⁶ Ova kilometarska oznaka nalazi se 3 km severozapadno od Predmeje.

Mrzloj Rupci već nekakvom stazom prema G. Trebuši. U konstatacijama štaba 18. [brigade] bilo je kazano da se tom stazom mogu kretati i mule, pa je zato prva krenula 18. [brigada] (oko 20 časova). Zatim smo i mi prikupili bataljone kod baraka (prikupljanje bataljona, zbog netačnog izvršavanja naređenja pojedinih rukovodilaca, nije izvršeno blagovremeno, već sa zakašnjenjem od 3 do 4 časa). Zatim smo oko 3,30 časa 5. III krenuli prema toj stazi. Kad smo stigli do staze utvrdili smo da sa mulama ne možemo nastaviti put, a bilo je već 4 časa ujutro. Sa neprijateljem smo izgubili dodir i zbog toga što je ljudstvo bilo fizički potpuno iscrpljeno bili smo prinuđeni da ostavimo mule i da produžimo sa brigadom kroz klisuru. Kad smo već prešli više od polovine klisure dostigli smo deo 18. [brigade] odvojen od glavnine, koji je spavao na stazi.

Produžili smo još nekoliko napred i naišli na drugi deo 18. [brigade], koji se povlačio zbog toga što je neprijatelj zaposeo izlaz iz klisure kod Gorenje Trebuše. Odmah zatim vraćen je III bataljon da bi u slučaju nastupanja neprijatelja prema stazi mogao da interveniše. Ostali deo brigade je do mraka ostao u klisuri i, kad je 17. SNOB izvršila napad na neprijatelja u Gorenjoj Trebuši sa suprotne strane, naša brigada se sa 18. [brigadom] probila prema Mrzloj Rupci.⁷

III bataljon, koji se nalazio na vrhu, postavio je jednu zasedu prema Velikoj Lažni⁸ a jednu prema Maloj lažni. Posle podne, oko 4 časa, stigla je sa pravca Velika Lažna neprijateljeva grupa od oko 150 ljudi neprimetno do zasede i napala je (komandir čete III bataljona koja je bila određena u ovu zasedu povukao je ljudstvo pozadi položaja, gde su palili vatru, a kod puškomitraljeza je ostavio samo jednog stražara. Ovo je imalo za posledicu da ta zaseda nije mogla prihvatiti borbu, te se ljudstvo rasturilo). Zbog snažnog neprijateljevog pritiska, ostali deo III bataljona morao se povući na uzvišenije položaje kod k. 1448, gde je ostao do 15 časova 6. III. Odavde je grebenom krenuo prema Mrzloj Rupci. Zbog pokreta jakih neprijateljevih patrola drumom Mala lažna — Mrzla Rupa i postavljenih zaseda duž tog drumca, ovaj deo III bataljona nije se mogao probiti prema Mrzloj Rupci, pa se bataljon prebacio preko tog drumca prema vrhu Mali goljak, gde je ostao do 13.30 časova 7. III. Odavde je uspostavio vezu sa brigadom i stigao u njezin sastav u 19 časova istog dana.

⁷ O borbi ostalih jedinica 30. divizije JA u to vreme vidi dok. br. 12.

⁸ Odnosi se na selo Lažna.

Naši gubici: 2 mrtva i 2 ranjena.
Gubici neprijatelja: 11 mrtvih i 6 ranjenih.
Pri prelazu kroz klisuru unesrećilo se zbog neprohodnog terena 7 drugova od kojih su 2 umrla.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Načelnik štaba kapetan:
Isaković Rade

Za operativnog oficira:
Premelč Bogomir

BR. 15

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAPADNO PRIMORSKO OD 9. MARTA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O NEPRIJATELJEVOJ AKCIJI NA PODRUČJU BRDA¹

**OPERATIVNI STAB ZA
ZAP. PRIMORSKO
IX KORPUSA**

Položaj, 9. 3. 1945.
Br. 371

op

Situacijski izveštaj.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek.

Sekcije Tolmin i Gorica 1 : 100.000, ital. izdanje.

Nakon ofanzive u Brdima situacija na našem sektoru opet se normalizovala. Sama ofanziva razvijala se ovako: između 1. i 2. marta Nemci su blokirali čitava Brda. Dana 2. 3. ujutro, patrole II bataljona, koji se nalazio u Skrljevu te se već povukao iz sela, izvestile su da se Nemci nalaze u Neblom, na celom predelu istočnih Brda, tj. Števerjanu, Kojskom, Šmartnu, Biljani, Kozani, a naročito jake grupe su se nalazile u pograničnim selima Medani, Vipolžama i Dobrovu.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/11. U gornjem desnom uglu dopisano je u Štabu 9. korpusa JA mastilom „op“ a na margini prve stranice dole „13.3.“ što označava datum prijema izveštaja u Operativnom odseku.

II bataljon je poseo položaje prema Neblu i Hruševlju. Leđa su mu osiguravale italijanske jedinice na Gluhom Vrhulju.² Zaseda iznad Hruševlja je napala Nemce (rezultat nije poznat), ali se zbog snažne neprijateljeve vatre morala povući. U međuvremenu je oko 170 neprijateljevih vojnika prodrlo na Gluho Vrhulje a da to našima nije bilo poznato a ni italijanske jedinice nisu ih primetile.³ Uto je već saopšteno da se neprijatelj nalazi kod Peternela³ i Dolenja, to znači da su naši bili okruženi sa tri strane te je jedini slobodan put ostao prema Mimiku. U tom pravcu se bataljon i povukao na nove položaje, gde je ostao cele noći.

Ujutro 3. 3. poseli su položaje iznad Gluhog Vrhulja, a Nemci su u strelcima sa 4 strane počeli da nastupaju i to: jednom kolonom sa pravca Hruševlja, sa dve od Nebla i jednom iz Dolenja. U to su stigla 3 kamiona vojske i dva oklopna automobila iz Čedada u Praprotno. Naši su ih dapače napali, ali su se opet zbog nadmoćnosti morali povući na nove položaje u pravcu Kobalara.

Naveče su ponovo pristigli kamioni sa vojskom i to sada u sela Skrljevo, Pristavu kod Peternela i Ibanu. Zbog toga se bataljon povukao u selo Zarščina. Bataljon nije imao nikakvih gubitaka sem jednog borca koji se odvojio i kojeg su ubili kod kuće. Drugih slučajeva dezerterstva nije bilo. Moral je ostao na visini iako su se u tom bataljonu tako reći nalazili sami novomobilisani borci, skrivači i ljudi koji su se odvojili od raznih brigada.

Nemci su 4. 3. zapalili dve kuće na G. Vrhulju. Toga dana je zaseda na Kobalaru ranila 2 Nemca, a kod Skrljeva ubila 5 i 3 ranila. Iz istočnih Brda su se Nemci povukli 5. 3.

U ovom pohodu je, prema izveštajima obaveštajne⁴ službe, bilo angažirano oko 2300 Nemaca, domobranaca, pripadnika MAS,⁵ koji su bili najbrojniji.⁶

U istočnom delu Benečije je situacija normalna. Neprijatelj ne preduzima veće ispade. Tako je 5. 3. u 9 časova izvršio ispad iz uporišta Kobarid kolonom jačine 135 Nemaca

² Šaljiv naziv za selo Vrhovlje; sada: Vrhovlje pri Kožbani.

³ Zaselak sela Hlevnik. Na karti 1:100.000 nije obeležen.

⁴ Reč „obaveštajne“ dopisana je mastilom.

⁵ Skraćenica od „Motoskafo antisomerđibile“ (Motoscafo Antisomergibile) — protivpodmornički motorni čamac. Odnosi se na delove 10. divizije „MAS“ italijanske fašističke republikanske armije. Podrobnije o ovoj diviziji vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 60, objašnjenje 5 i dok. br. 137.

• Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve jedinice bile angažovane na području Brda.

i domobranaca. Vodio ih je poznati podnarednik Ludvik Makuc, koji je po selima rasturao letke. U selu Perati ubili su obaveštajca Komande mesta Kobarid. Neprijatelj je produžio do sela Cepletišče, gde ga je napala patrola komande mesta. Prvi bataljon je bio⁷ poseo položaje sa namerom da kolonu napadne pri povratku ali su to primetili, jer se zbog nepokrivenog terena nije moglo prikriveno približiti položajima. Zbog toga su se Nemci u 15,30 časova vratili drugim putem.

Moral u ovom bataljonu je odličan i borbenost na visini iako je prošao kroz veliku ofanzivu u zapadnoj Benečiji.

U zapadnoj Benečiji neprijatelj još uvek drži uporišta: Breginj 70 Kozaka, Brezje 200 Nemaca, koji patroliraju od sela do sela i prikupljaju hranu, odn. pljačkaju.

I bataljon se još uvek nalazi u istočnoj Benečiji. Nema izgleda da će se situacija u zapadnoj Benečiji raščistiti, jer je u Čanebolu ponovo stiglo oko 200 Kozaka. Zbog toga nema mogućnosti da tamo postoje jače jedinice. Neprijatelj je otpočeo i sa opravljanjem drumu Breginj — Platišče i svih mostova od Atimisa do Nimisa. Izviđa teren po Stolu, što znači da imaju nameru da tu otpočnu sa nekim radovima na utvrđivanju. Civile za rad¹⁸ su već mobilisali.

U dolini Nadiže nalaze se Kozaci u Stupici i u Sv. Peteru, kuda je sada pristiglo i oko 300 republikanaca, od kojih je 70 u Azli. Noću i danju patroliraju ovim drumom, pa je prelazak veoma otežan. Patrole se smenjuju na terenu.

Dana 8. 3. u 9 časova napao je I bataljon patrolu republikanaca, koja je brojila 8 ljudi, i jedan nemački putnički automobil u kome su se nalazila 4 podoficira i 1 kapetan. I bataljon je ubio 3 podoficira, 2 republikanca a 5 je zarobio, te uništio putnički automobil.

Zbog jakog kontrolisanja neprijatelja, kao i nepokrivenog terena, nije nam moguće izvoditi akcije većeg obima, pa smo ograničeni samo na diverzantske akcije.

Još uvek se u Soči nalazi Rezijski bataljon, jer neprijatelj još uvek drži u Reziji uporišta. Ovaj bataljon je ponovo počeo sa mobilizacijom te je od 20. februara do danas mobilisao oko 30 ljudi. Sada je sa drugom komandantom otišao na pohod do IX korpusa po različiti materijal.

Zbog neprijateljeve ofanzive u Brdima su izostale MS⁹ akcije. Kod Pontebe se za sada ne mogu izvoditi MS akcije

⁷ Reč „bio“ dopisana je mastilom.

⁸ Reči „za rad“ dopisane su mastilom.

⁹ Minersko-sabotažne

dok ne primimo minerski materijal i dok se situacija ne normalizira. II MS (četa) već je formirana, odnosno odabrano ljudstvo, ali nema još politkomesara ili politdelegata, koje kod nas veoma teško pronalazimo, a naročito za jednu ovakvu samostalnu četvu.

Ljudstvo naših jedinica stalno je vani bilo u patrolama ili u zasedama. Ostaje jedino osiguranje, koje na tom sektoru mora biti veoma jako. Sve ljudstvo koje ostaje na raspolaganju stalno izvodi obuku i obučava se u novoj taktici, taktici regularne vojske, tako da će biti ljudstvo pripremljeno za budućnost.

Dolinom Soče neprijatelj samo upućuje patrole i to uglavnom levom obalom Soče i to od Kobarida do Tolmina. Ovim drumom ne vrše se pokreti.

Pojačanja i koncentracije nisu primećene, sem pokreta iz uporišta u uporište. Najznačajnije je to što su Nemci stavili Kozake pod komandu republikanaca, te se ovi međusobno ne mogu videti i stalno se svađaju.¹⁰

Pošto je radio-stanica pokvarena, dostavljaćemo pismene izveštaje sve dok se stanica ne opravi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Za komandanta, major:

Derenda Darko Tine¹¹

Tine

Operat. oficir, poručnik:

Perat Alfonz

Perat Alfonz

¹⁰ Podatak nije tačan. Kozачko-kavkaska divizija bila je neposredno potčinjena Komandantu SS i policije u Operativnoj zoni Jadransko primorje (vidi dok. br. 160).

¹¹ Darko Derenda Tine bio je komandant Kobariškog vojnog područja i zamenjivao je komandanta Operativnog štaba za Zapadno primorsko Franju Baveca Branka zbog njegovog odlaska na referisanje u Štab 9. korpusa JA.

BR. 16

IZVEŠTAJ VOJNE OBLASTI 7. KORPUSA JA OD 10. MARTA 1945. GLAVNOM ŠTABU SLOVENIJE ZA FEBRUAR¹

VOJNA OBLAST
VII KORPUSA JUG. ARMIJE
Položaj, 10. III 1945.
br. 1085

IZVEŠTAJ VOJNE OBLASTI VII KORPUSA.

Predmet: Izveštaj za
mesec februar.

1) Odsek za naoružanje.

Sve engleske puške i puškomitraljeze koje smo imali na raspolaganju uputili smo u operativne jedinice i u one pozadinske koje povremeno učestvuju u borbi. Jedino smo Italijanskoj brigadi² ostavili nekoliko italijanskih mitraljeza. Od engleskih automata, kojih smo za poslednja dva meseca primili oko 1.000 komada, predali smo operativnim jedinicama 506 komada, a deo i pozadinskim jedinicama, dok smo ostalih oko 500 komada podelili po naređenju Glavnog štaba. Sve primljene teške engleske minobacače predali smo operativnim jedinicama, a stare italijanske minobacače pre-rađujemo u radionicama za korišćenje engleskih mina. Poslednji pokušaji sa baterijom »partopova«³ su propali, jer se novi upaljači, koji su od aluminija, padom na zemlju slo-me i tako ne dođe do eksplozije. Preduzeli smo potrebno da ovo otklonimo. Za artiljeriju nismo primili nikakav materijal, te operativne jedinice artiljerijsko oruđe skoro nisu upotrebljavale. Ojačali smo ljudstvo u skladištima i članove samog Ōdseka za naoružanje. Iz ugroženih krajeva smo skladišta oružja i municije premestili u manje ugrožene krajeve. U planu imamo:

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 34/11. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

² Odnosi se na 24. italijansku NO brigadu „Fontanot“.

* Vidi dok. br. 2, objašnjenje 34.

a)

Uspostaviti tehničku kancelariju koja će se baviti sa planovima i pronalascima, i

b)

postaviti šefa proizvodnje koji neće vršiti kontrolu⁴ samo nad proizvodnjom u radionicama za naoružanje već i u ostalim radionicama naše pozadine.

Nedostaje nam mašinskih tehničara i inženjera kojima bi pre svega poverili ove poslove i koji bi u radionicama vodili računa o početnim tečajevima za podizanje tehničkog znanja, pre svega teoretskog.

2) *Saobraćajno-tehnički odsek.*

O ovom odseku pre svega navodimo podatke o proizvodnji. Stolarske radionice izrađuju kundake za puške i različit nameštaj, te razne delove iz delokruga rada drugih odseka. Livnice izrađuju kao masovan proizvod porcije i kašike za vojsku. Zbog teške raspodele ovih proizvoda bilo bi potrebno da se razne ustanove obrate sa porudžbinama, koje nisu male, na odseke Vojne oblasti VII korpusa a ne direktno na livnice. Napominjemo da livnice izrađuju proizvode pre svega za ustanove van sastava VII korpusa te da imaju jedinice VII korpusa od svojih livnica veoma malo.

U kovačkim radionicama, pre svega u velikim kovačnicama pored Kupe, izrađuje se alat za radničke bataljone, kao lopate, pijuci, budaci, karete itd.

Kolari izrađuju modele za karete za prevoz teških minobacača, »partopova« i artiljerijske municije i različite manje stvari. Kod kovača moramo da podvučemo da izrađuju alat za sve naše radionice. Limari izrađuju pre svega kazane za vojsku, zatim crvene zvezde za kape i drugo. Otpočet će sa izradom oznaka za identifikaciju mrtvih vojnika.

Sam saobraćaj je veoma otežan zbog slabog stanja drumova, a pre svega zbog saobraćajnih sredstava. Osetan nedostatak je u zaprežnoj stoci te je ovo posebno teško pitanje u vezi sa oranjem njiva i uopšte sa obradom polja.

Organizacija motorizacije se veoma podigla kako u broju automobila tako i u kapaciteti rada radionica i u pogledu [stručnog] usavršavanja kadrova. U planu imamo da organizujemo Saobraćajni odsek i posebni Tehnički odsek.

⁴ Reč „kontrolu“ dopisana je mastilom.

»Novgrad«⁵ teško savlađuje svoje zadatke jer ima stalno preko 200 najboljih radnika na aerodromu,⁶ inače je njegova radna snaga slabijeg zdravstvenog stanja. Preduzeli smo potrebne mere da izvršimo popravku drumova. Biće osposobljena drobilica kamenja na električni pogon.

3) *Ekonomski odsek.*

U zadnja dva meseca uspelo nam je da opremimo vojsku s opremom, cipelama i vešom. Nedostaje još opasača i kapa i torbica za hleb. Krojačnice rade u zavisnosti od materijala pa se sav saveznički materijal odmah preradi. Kožari nedeljno proizvode kože za 60 pari čizama (od toga predajemo 30% Glavnom štabu). Nedostajace nam hroma i stipse, što ćemo pokušati da nabavimo u inostranstvu. Organizovana je radionica za izradu čizama za oficire i radionica za izradu uniformi za oficire. Torbica za hleb biće nedeljno izrađenih po 500, ukoliko neće biti nekih drugih većih porudžbina. Samare izrađujemo u serijama od po 30 komada. Hrana je osigurana sa teritorije Bele krajine za još 20 dana, dok je hrana sa teritorije Novog Mesta već iscrpljena i moguće je prehranjivati se samo na način koji primenjuju operativne jedinice. Neophodno je potrebno tražiti od saveznika da nam odmah dostave velike količine hrane i za naše operativne jedinice. U planu imamo izradu testenina i maskirnih mreža za artiljeriju.

4) *Sanitetski odsek.*

Evakuacija ranjenika je uz pomoć saveznika uspešna i više ne predstavlja baš gorući problem. Prehrana u bolnicama je bolja. Sanitetske radionice dobro funkcionišu. Sastoje se iz jedne sanitetske apoteke, jedne ortopedske radionice i dve radionice sapuna. Sem ostalog, izrađuju kajiše za nosioce ranjenika po ruskom sistemu nazvane »naramnice«. U pozadini se pre svega poklanja velika pažnja izgradnji suhих komora.

5) *Veterinarski odsek.*

Pokazao je uz pomoć [Veterinarskog] odeljenja Glavnog štaba lepe rezultate i sprečio konjsku šugu. Veterinarska bolnica raspolaže i sa komorom pomoću koje su ovo izvršili. Veterinarske radionice dnevno proizvode 500 eksera za pot-

⁵ Skraćenica od: Narodnoosvobodilna vojna gradnja (Narodnooslobodilačka vojna gradnja). Podrobnije vidi tom VI, knj. 16. dok. br. 75, objašnjenje 2.

• Odnosi se na aerodrom na Otoškom polju kod Metlike.

kivanje i 200 potkovic. Veterinarski sarači izrađuju razne cipele i manžete za konje.

U Vojnoj oblasti postavili smo kontrolora oružja za sve pozadinske i operativne jedinice koji se pokazao veoma korisnim. Prema izveštajima koje je dostavljao ovaj kontrolor mogli smo uspešno intervenisati kod štabova i pozivati krivce na odgovornost. Sto se tiče čistoće oružja i municije beležimo u poslednje vreme veliki napredak.

Četvrtog marta organizovali smo izložbu proizvoda vojnih radionica.⁷ Ukupno je na izložbi učestvovalo 42 radionice iz sva tri područja. Izloženo je bilo oko 700 proizvoda. Na izložbi su učestvovala sledeće radionice, u zagradi je broj izloženih predmeta:

Limarska	2	(10)
Bravarska	3	(40)
Kovačke i potkivačke	5	(80)
Livnica	1	(60)
Mehaničarska	1	(30)
Kolarske	4	(20)
Stolarska	1	(20)
Oružarske	3	(100)
Telefonska	1	(3)
Zubotehnička	1	(30)
Ortopedska	1	(40)
Sapunarnica	1	(20)
Hemijsko-farm.	1	(40)
Kožarska	2	(20)
Krojačka	1	(1)
Pletarska	1	(20)
Jorganđijska	1	(6)
Šnajderska	1	(40)
Saračka	2	(40)
Obučarska	2	(20)
Četkarska i izrada sitne robe od drveta	1	(20)
Intend, provijant	1	(20)
»Novgrad«	1	(2)

⁷ Ova izložba priređena je u Crnomelju.

Izložbu je posetilo prvog dana 2.000 posetilaca, a svakog sledećeg dana po 1.500 ljudi. Ukupno je do sada bilo 12.500 posetilaca. Izložbu su razgledali [članovi] Glavnog štaba Slovenije, odeljenja SNOS-a, svi pripadnici savezničkih misija, Podoficirske i Oficirske škole, osnovne škole i gimnazije i velik broj civilnog stanovništva. Iz operativnih jedinica izložbu je razgledala po jedna patrola iz svakog bataljona.

Dosadašnje ustrojstvo Vojne oblasti VII korpusa promenilo se utoliko što su u Notranjskom [vojnom] području ukinute Komande mesta Velike Lašče i Ribnica, a u Dolenjskom [vojnom] području komande mesta Žužemberk i Trebnje. U Bazu u Dalmaciji bilo je upućeno iz pozadinskih jedinica 320 vojnika, među kojima 70 oficira, odnosno starešina. Pripremamo ukidanje Dolenjskog vojnog područja i priključenje istog Belokranjskom [vojnom području].⁸

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Politkomesar:
si. odsutan⁹

Zam. komandanta-potpukovnik:
Dušan Majcen-Nedeljko

⁸ Štab 7. korpusa JA naredio je 11. marta 1945. da se Dolenjsko vojno područje priključi Belokranjskom vojnom području. Dotadašnji komandant Dolenjskog vojnog područja postavljen je za komandanta Belokranjskog vojnog područja (AIZDG, k. 151/11).

⁹ Politički komesar je u to vreme bio Janez Hribar.

BR. 17

IZVEŠTAJ ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „MIRKO BR4ČIČ“ OD 10. MARTA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O BORBI U REJONU MOZIRJA¹

STAB
XIII U. B. „MIRKO BRAČIČ“

OPERATIVNI ODSEK

Na položaju, 10. 3. 1945.

Broj:

Predmet: Dnevni izveštaj.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ

Operativni odsek

na položaju.

Izveštaj o vojnom i političkom radu za dan 9. 3. 1945.

1) Brojno stanje:

a) Jedinica	Na licu	Rashod	Po spisku	(juče)	
Štab brigade	88	2	90	84	
I bataljon	107	28	135	135	
II „	91	50	141	141	
III „	108	40	148	148	
IV „	48	50	98	98	
Inž-teh. četa	30	9	39	39	Razlika
Ukupno:	472	179	651	645	plus 6

b) Obrazloženje razlike: prikomand. 6 (u Štab brigade).

c) Novomobilisanih boraca nije bilo, jer nema mogućnosti.

2) *Razmeštaj brigade:* Štab brigade sa II, III bataljonom i Inž. — tehn. četom u Trnavčama, IV i I bataljon u Poljanama.

3) *Pokreti neprijatelja:* Neprijatelj je nastupao u dve kolone iz Mozirja² u pravcu našeg kantonmana na Trnavčama.

4) *Kontakt s neprijateljem:* Dana 9. 3. 1945. bila je naša brigada smeštena u kantonmanu Trnavče. Pre podne je II U. B. vodila borbu s protivnikom koji je nastupao iz

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.

² Redakcija nije mogla utvrditi koje su se neprijateljeve snage u to vreme nalazile u Mozirju.

Šmihela.³ Pošto je II U. B. zbog nadmoćnosti protivnika odstupila, oko 16 časova stupio je u borbu II bataljon naše brigade koji je bio napadnut u kantonmanu. 1. i 2. četa posele su položaje u samom selu, dok je 3. četa vršila obezbeđenje u pravcu Mozirja na Štruceljevom vrhu. Pošto je neprijatelj tvrdoglavo nastupao u pravcu položaja naše 1. i 2. čete, posela je 3. četa, posle udara u bok protivnika, položaje u selu. Neprijatelj je nastupao u pravcu Trnavča u dve kolone u jačini 100 — 150 ljudi. Posle vatrene dejstva iz teškog naoružanja pokušavao je neprijatelj više puta da upadne u selo, ali je uvek bio odbijen sa gubicima. Bataljon je održao položaje do noći, nakon čega se protivnik povukao. Bataljon je ostao na položaju i obezbeđivao pokret brigade a zatim se kao zaštitnica premestio u selo Poljane.

Neprijateljevi gubici: oko 30 mrtvih i mnogo ranjenih.
Naši gubici: 1 ranjen.

Utrošeno: 1100 metaka za puškomitraljeze, 130 za puške, 160 za automate, 18 lakih mina i 1 ručna bomba.

5) *Naoružanje:*

	[metaka]		[metaka]	
laki minobacač	4 — 111	pušaka	174 — 10217	U municij-
»Piat« ⁴	2 — 42	pištolja	36 — 670	skoj komo-
M. G. ⁵	2 — 2500	prot. p.	3 — 81	ri se nala-
puškomitr.	42 — 19720	ručne bom.	376	zi 4000
automata	70 — 11244	t. »brede«	1 — 560	»Mauzer«
				metaka.

6) *Dnevni rad:* Zbog pokreta u toku čitave noći bio je odmor.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba-poručnik:⁶

Oper. oficir — poručnik:⁷

³ Sada: Šmihel nad Mozirjem. O borbi 2. slovenačke NOU brigade „Ljubo Šercer“ vidi dok. br. 25 i 42.

⁴ Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10. •

⁵ Mašinengever (Maschinengewehr) — puškomitraljez, a broj označava model.

⁶ Načelnik štaba bio je Nikola Dukić.

⁷ Operativni oficir je u to vreme bio Vinko Simončič.

BR. 18

RELACIJA ŠTABA 31. DIVIZIJE OD 12. MARTA 1945. DO-
STAVLJENA ŠTABU 9. KORPUSA JA O NAPADU NA NE-
PRIJATELJEVO UPORIŠTE SV. KRIŽ»

ŠTAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
JUGOSLOVENSKE ARMIIJE

Operativni odsek

Na položaju, dana 12. 3. 1945.

Op. br. 99/45

Predmet: Relacija o borbama pri s
uništenju uporišta Sv. Križ.

ŠTABU IX KORPUSA JUG. ARMIIJE
(Operativni odsek)

(Sekcija Bled, engl, kopija 1:100.000)

1) Zadaci

Pošto je neprijatelj upostavio novo uporište kod Sv. Križa iznad Selaca sa namerom da spreči ma kakvo prevoženje hrane sa sektora Gorenjske na sektor Primorske, štab divizije je podneo štabu IX korpusa predlog- za uništenje ovog uporišta iz sledećih razloga:

1)

Glavni razlog za napad na ovo uporište je bilo to da se ponovo otvori put preko Zeleznika u Gorenjsku, da se time omogući prevoženje hrane, a u isto vreme olakša prelaz naših jedinica na sektor Gorenjske.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22 II.

⁵ Štab 31. divizije dostavio je već 3. marta 1945. Štabu 9. korpusa JA na uvid predlog zapovesti za napad na Sv. Križ. Prema ovoj za-
povesti, 3. slovenačka NOU brigada „Ivan Gradnik“ ne bi bila an-
gažovana u ovoj akciji (vidi AIZDG, k. 276/11). U cilju što boljih
priprema i organizacije sadejstva za napad na Sv. Križ organizovao
je štab 31. divizije JA 7. marta bojnu vežbu za napad na kasarnu
u Govejeku u kojoj su učestvovali dva bataljona 7. slovenačke NOU
brigade „France Prešeren“, Minerska četa inžinjerijskog bataljona,
deo Bataljona za vezu i Prateća četa divizije (vidi dok. br. 53;
AIZDG, k. 277/1: zapovest Štaba 31. divizije JA od 6. marta 1945. i
AIZDG, k. 22/111: izveštaj Štaba divizije od 8. marta).

Pošto je uporište bilo sasvim nanovo uspostavljeno te još nije do kraja utvrđeno, a i više od polovine ljudstva bilo je neizvežbano u borbi, jer su to bili novomobilisani, moglo se računati na brzo uništenje uporišta.

3)

Obzirom na to da su belogardisti³ terorizovali okolno stanovništvo, te da se u isto vreme podigne i moral kod civilnog stanovništva, bilo je potrebno da se uništi ovo novo neprijateljevo gnezdo.

II) Ocena situacije

Sv. Križ: Uporište je brojilo 100 be-ga, od toga je bilo 50 novomobilisanih a ostalo su bili stariji belogardisti, a mnogi među njima su bili partizanski dezerteri. Uporište nije bilo još do kraja utvrđeno. Imalo je pet drveno-zemljanih bunkera od kojih su 4 bila već završena. Naoružanje: 5 ruskih puškomitraljeza, dva francuska protivavionska [mitraljeza], 1 engl, teški minobacač sa 34 mine i 1 »zbrojovka«. Ostali su bili naoružani italijanskim puškama. Samo uporište se nalazilo na prilično nepristupačnom terenu, te je neprijatelj iz crkvenog tornja dominirao nad položajima.

Selca: 50 be-ga i 80 policajaca. Naoružanje: 1 teški i 2 laka minobacača, 1 laki i 1 brzometni top, 6 mitraljeza i 11 puškomitraljeza te 4 automata.

Dol[enja] Vas: 34 žandarma. Naoružanje: 1 mitraljez i 4 puškomitraljeza, 1 teški i jedan laki minobacač.

Praprotno: 30 policajaca. Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 2 mitraljeza i 4 puškomitraljeza te 2 automata.

Sorica: 70 graničara i 16 be-ga. Naoružanje: 1 teški i 4 laka minobacača, 2 mitraljeza i 9 puškomitraljeza te 5 automata.

Osim iz gore pomenutih uporišta, koja se nalaze u samoj Selškoj dolini, postojala je i mogućnost intervencije iz neprijateljevih uporišta u dolini Save, u Bohinju i u Poljan-

® Odnosi se na pripadnike Gorenjskog domobranstva.

skoj dolini. Na intervenciju iz Baške grape nije se moglo očekivati, jer je broj tamošnjih uporišta veoma mali a ljudstvo je određeno samo za zaštitu železničke pruge i obično ne vrši ispade. Predviđali smo i intervenciju motorizovanih snaga iz Škofje Loke prema Selškoj i Polajnskoj dolini, te je zbog toga bio u Soteski, te između Poljana⁴ i Škofje Loke, razrušen i miniran put.

Za izvršenje akcije određene su jedinice XXXI divizije i to: III SNOUB »Ivan Gradnik« sa polaznim položajem na sektoru Mlaka⁵ — Cetena Ravan, VII SNOUB »France Prešeren«, koja se prikupila na sektoru Martinj Vrh, XVI SNOB »J. P.⁶ Vojko«, koja se koncentrisala na sektoru Rastovke — Golica, Inž. bataljon, koji se pre akcije nalazio na Zetini, Zaštitni bat., koji se pre akcije nalazio na Rovtama,⁷ i Prateća četa divizije sa polaznim položajem u Rovtama. Osim jedinica XXXI divizije, bile su XXXI diviziji za vreme akcije pridodate još sledeće jedinice: Artiljerijski divizion sa brdskim topom kal. 75 mm, protivtenkovskim topom kal. 45 mm i brzometnim topom kal. 20 mm, Skofjološki odred, J. B.⁸ odred i četa Gorenjskog vojnog područja.

Osim toga učestvovala je u akciji i italijanska divizija [Garibaldi Natizone (Natisone)], koja je svojim jedinicama obezbeđivala akciju sa pravca Gorenja Vas i Idrija, tako da je posedala položaje na sektoru Široki lazi — Dolenje Brdo — Hlavče Njive, Stara Oselica, Cerkljanski Vrh.

Za vreme akcije raspored naših jedinica bio je ovakav:

VII SNOUB »France Prešeren« imala je zadatak da sa dva bataljona izvrši napad na uporište kod Sv. Križa i na posadu koja se nalazila u selu Kališe. Jedan bataljon se za vreme akcije nalazio u Lajšama kao brigadna rezerva.⁹

III SNOUB »Ivan Gradnik« obezbeđivala je akciju sa pravca Škofje Loke i Poljanske doline te je posedala sektor Sv. Tomaž¹⁰ — Rupar — Sv. Florjan¹¹ — Gabrk. Istovremeno je imala zadatak da temeljito razruši drum Škofja Loka — Poljane.

⁴ Odnosi se na Poljane nad Škofjo Loko.

⁵ Sada: Mlaka nad Lušo.

⁶ Janko Premrl

⁷ Sada: Rovte v Selški dolini. Na karti 1:100.000 piše: Rovt.

⁸ Jeseniško-bohinjski

⁹ Sada: Selške Lajše. Na karti 1:100.000 piše: Zg. i Sp. Lajše.

¹⁰ Sada: Tomaž nad Praprotnem.

¹¹ Sada: Florjan nad Zmincem.

XVI SNOB »J. P.Vojko« imala je zadatak da obezbeđuje akciju sa pravca doline Save i Škofje Loke te je svojim jedinicama zaposela sektor Jamnik — Sv. Mohor — Lavtarski Vrh i u isto vreme rušila drum Škofja Loka — Železniki u Soteski.

Skofjološki odred: je sa jednim bataljonom zaposeo položaje na sektoru Gabrške Gore, a jedan bataljon se nalazio u Mlaki kao rezerva divizije.

Divizija »Garibaldi Natizone«: je obezbeđivala pravac Poljanske doline i sa svojim jedinicama posela položaje na sektoru Široki lazi — Dol. Brdo — Stara Oselica — Hlavče Njive — Cerkljanski Vrh.

Jeseniško-bohinjski odred: je sa jednim bataljonom zaposeo položaje iznad Bohinjske Bistrice a drugim iznad Bohinjske Bele i Bleda, tako da je obezbeđivao akciju sa pravca Bohinj — Bled.

Inžinjerijski bataljon: uputio je minersku četvu u VII SNOUB a sa ostalim jedinicama obezbeđivao akciju sa pravca Sorica — Baška grapa, tako da je zaposeo položaje na sektoru Zabrdno — Trojar i Podrošt.

Prateća četa XXXI divizije bila je za vreme akcije kompletna pridodata VII SNOUB.

Artiljerijski divizion je zaposeo položaje iznad Češnjice.

Četa Gorenjskog vojnog područja zaposela je položaje na Rovniku iznad Besnice.

Zaštitna četa XXXI divizije obezbeđivala je akciju sa pravca Selca tako da je zaposela položaje na koti 748 južno od Selca.

Teren na kome se nalazilo uporište je veoma teško pristupačan. Samo uporište leži na uzvišenju tako da dobro vlada svim prilazima i svim terenom daleko naokolo. Najlakši pristup do uporišta su naše jedinice imale sa jugoistočne i severne strane. Teren kojeg su zaposlele naše jedinice za obezbeđenje akcije bio je svakako povoljan kako na području jedinica koje su akciju obezbeđivale u pravcu doline Save — Škofja Loka, tako i na području jedinica koje su akciju obezbeđivale sa pravca Škofja Loka — Poljanska dolina. Za intervenciju sa motorizovanim snagama postojao je samo pravac od Škofje Loke Selškom dolinom, dok su svi ostali prilazi neupotrebljivi za motorizovane snage.

Početak napada bio je određen za 9. mart 1945. u 24 časa kako bi se jedinice već u toku noći mogle dobro ukopati

na položajima, te se približiti uporištu, a u isto vreme još u toku noći mogle uništiti neprijatelja koji se nalazio u selu Kališe. Neprijatelj je u tom selu bio u toku noći i uništen, dok je uništenje samog uporišta izvršeno danju.

Iako su atmosferske prilike u vreme napada bile povoljne, ipak se moglo računati na priličnu hladnoću, a u isto vreme i na loše puteve koji su bili pod snegom i ledom, što je u mnogome ometalo jedinice u pokretu, a naročito artiljeriju i transportovanje municije i eksploziva.

III) Odluka

Uporište kod Sv. Križa je neprijatelj uspostavio uglavnom sa tim ciljem da bi našim jedinicama sprečio prevoženje hrane sa sektora Gorenjske na sektor Primorske, a drugi cilj mu je bio da što više proširi mrežu svojih uporišta i istovremeno angažuje svoje snage koje bi inače morao uputiti na front. Da bi ponovo otvorili put za Gorenjsku i da u isto vreme neprijatelju pokažemo da nećemo dozvoliti širenje njegovih uporišta na oslobođenu teritoriju, štab divizije je za direktni napad na uporište odredio VII SNOUB sa Pratećom četom, Minerskom četom i delom artiljerije a ostale jedinice su se nalazile na obezbeđenju u pravcu doline Save, Škofje Loke i Poljanske doline.

IV) Zapovest

Pošto je akcija bila poverena XXXI diviziji, štab XXXI divizije je izradio plan za akciju kojeg jedan primerak prilažemo¹¹.

V) Izvršenje

Sve jedinice su sa svojih polaznih položaja krenule naveče 9. marta tako da su zaposele novoodređene položaje do 24 časa. Jedinice VII SNOUB, Prateća četa XXXI divizije, Artiljerijski divizion i Minerska četa prikupili su se u 20 časova u Zeleznikima gde su oformljene pojedine grupe, koje su zatim primile još odgovarajuću municiju i eksploziv pa zatim pošle na izvršenje svojih zadataka.

¹¹ Odnosi se na zapovest od 9. marta 1945 (vidi dok. br. 13).

VII SNOUB »France Prešeren«

Pre akcije se nalazila na sektoru Pečnik¹³ — Goropeke — Vrsnik, te se noću 8/9. 3. prikupila na sektoru Martinj Vrh, odakle je 9. u 18 časova, preko Zeleznika, gde je primila potrebnu municiju, minere, protivtenkovske puške, odeljenja »piat«¹⁴ i lake minobacače, krenula na izvršenje svog zadatka. Teški minobacač brigade priključen je bateriji teških minobacača Prateće čete divizije.

Za direktni napad na uporište određeni su I i III bataljon, dok je II bataljon ostao u Rudnom kao rezerva brigade. Iz Zeleznika, gde su mu pridodati dva »piata« i dve protivtenkovske puške, I bataljon je krenuo prema Sv. Križu, gde je sa severozapada blokirao uporište i tu se ukopao. Jedna četa je učestvovala pri uništenju neprijateljeve posade u selu Kališe. U toku noći bataljon se približio uporištu, te se ukopao i tukao ga vatrom lakog naoružanja. U 7 časova ujutro stupilo je u dejstvo teško naoružanje, »piati«, teški minobacači i topovi, koji su zapalili uporište. Bataljon je, zajedno sa jednom četom II bat., nakon završene artiljerijske vatre prešao na juriš i proterao neprijatelja iz uporišta. Neprijatelju je uspelo da preko pošumljenog terena jednim delom pobegne prema Selcima. Iz Zeleznika je III bataljon pošao prema Kališama, gde se razvio u streljački stroj i nadirao prema selu. Došlo je do sukoba sa neprijateljem koji se nalazio po kućama koje su naši jurišem zauzimali jednu za drugom. Borba je vođena od 23 časa 9. 3. do 4 časa ujutro 10. 3. 45. Neprijatelju je uspelo da se delom ljudstva probije iz uporišta prema Selcima. Ispod ruševina kuća koje su naši minirali izvukli su 4 još živa neprijateljska vojnika, a pod ruševinama je ostalo još nekoliko poginulih. Kad je borba za Sv. Križ¹⁵ bila završena usmerio je bataljon svoj napad na Sv. Križ i zaposeo položaje oko uporišta. Neprijatelj je više puta pokušavao sa ispadom manjih grupa, što mu je na kraju i uspelo. Gubici neprijatelja u ovim akcijama iznose 10 poginulih i veći broj ranjenih te 4 zarobljena. Naši gubici iznose 2 mrtva i 5 lakše ranjenih. Zaplenjeno oružje i municija prikazani su u rekapitulaciji.

¹³ Ovo selo na karti 1:100.000 nije označeno, a nalazi se 4 km severoistočno od Idrije, između sela Ledine i zaseoka Razpotje.

¹⁴ Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10.

¹⁵ Omaška; treba: Kališe (vidi AIZDG. k. 22/11: relaciju Štaba 9. korpusa JA od 15. marta 1945).

Nakon zauzimanja [uporišta] razmestio se u selu Kalíše jedan bataljon, koji je odmah pristupio rušenju bunkera i uporišta te ih u potpunosti srušio. Naveče se brigada sa novim zadacima premestila na sektor Sv. Mohor — Topolje — Pozirao.¹⁶

III SNOUB »Ivan Gradnik«

je za vreme napada na uporište imala zadatak da blokira pravce od Škofje Loke i Poljanske doline. Pre akcije nalazila se brigada na sektoru Dol. Trebuša, odakle se noću 8/9. kamionima prebacila do Crnog vrha, a zatim se koncentrisala na sektoru Mlaka — Cetena Ravan. Naveče 9. 3. zaposela je brigada, u cilju izvršenja svog zadatka, položaje na sektoru Sv. Tomaž — Rupar — Sv. Florijan — Gabrk. Razorila je i minirala drum Škofja Loka — Poljane u blizini Loga.¹⁷ Pri tome brigada nije vodila većih borbi već je oko 10 časova 10. o. m. izvršila napad na zbor belogardista od oko 60 ljudi u uporištu kod Mureta. Na njih je I bataljon otvorio snažnu vatru, te je pri tome poginulo 10 neprijateljevih vojnika a veći broj je bio ranjen. Ubrzo zatim je drumom iz Poljana prema Gabrku stigla kolona od 50 ljudi. Jedinice su napale ovu kolonu i sa njome 4 časa vodile borbu. Naši su izvršili juriš i ukupno ubili 12 neprijateljevih vojnika a veći broj je bio ranjen. Mi nismo imali nikakvih gubitaka.

XVI SNOB »J. P. Vojko«

imala je zadatak da obezbedi akciju sa pravca doline Save i Škofje Loke, te se pre akcije nalazila na sektoru Žirovskog vrha, Javorča i Bukoveca, odakle je 8. o. m. naveče krenula i prikupila se na sektoru Golica — Dragobaček — Rastovke. Za vreme akcije brigada je imala zadatak da po-

" Pošto je bilo neprijateljevo uporište Sv. Križ zauzeto, Štab 31. divizije JA naredio je 10. marta 1945. da se jedinice u toku noći prebace na nove položaje, i to 7. slovenačka NOU brigada „France Prešeren" na pomenuti sektor sa zadatkom da se u toku dana prebaci u rejon Lavtarski Vrh — Srednik — Planica i noću 11/12. marta. zajedno sa komandom Gorenjskog vojnog područja, izvrši prinudni otkup hrane u Zg. i Sp. Bitnje. Međutim, zbog borbe u toku 11. marta, brigada ovaj zadatak nije izvršila (vidi dok. br. 29). Treća slovenačka NOU Brigada „Ivan Gradnik" trebalo je da se prebaci na područje Žirovskog vrha; 16. slovenačka NO brigada „Janko Premrl Vojko" u rejon Leskovicica — Robidnica; Inžinjerijski bataljon na Staru Oselicu; Prateća četa na Novu Oselicu; Udarne četa u Dobračevu a Stab divizije na Sovodenj (vidi AIZDG. k. 276/11).

¹⁷ Sada: Log nad Skofjo Loko.

sedne položaje na sektoru Jamnik — Sv. Mohor — Lavtarski Vrh — Planica, te da u isto vreme razori put u Soteski između Škofje Loke i Praprotna i da izradi zaseke.

U toku akcije brigada nije vodila nikakve borbe sa neprijateljem. Pri prelasku preko drumu naišao je III bataljon na neprijateljevu zasedu, koju je proterao sa položaja. Pri tome je imao jednog poginulog i 3 ranjena. Neprijatelj je na drumu ostavio dvojica kola i nešto opreme. Jedinice su izradile zaselak i minirale drum Kropa — Jamnik, te Besnica — Nemilje.

Skofjološki odred

se za vreme akcije nalazio na obezbeđenju pravca Poljane — Visoko¹⁸ tako što je zaposeo položaje na Gabrškoj Gori. Jedan bataljon je određen u rezervu divizije, te se za vreme akcije nalazio u Mlaki. Odred je i razorio te minirao drum Poljane — Sk. Loka. Za sve vreme akcije nije odred došao u dodir sa neprijateljem.

Inžinjerijski bataljon

se pre akcije nalazio na sektoru Zirovskog vrha kod Vranšeka, te se pred akciju prikupio u Zetini. Za vreme akcije je bataljon obezbeđivao pravac prema Sorici i Baškoj grapi tako što je zaposeo položaje na sektoru Trojar — Zabrdo — Podrošt. U prepodnevnim časovima je iz Sorica stigla neprijateljeva be-ga patrola od 18 ljudi sa velikim rastojanjem. Naši su je napali iz neposredne blizine a zatim se odmah povukli. Borba je vođena jedan čas pa se zatim neprijatelj povukao. Minerska četa Inž. bat. je za vreme akcije bila priključena VII SNOUB te je učestvovala u uništenju neprijatelja u Kališama i kod Sv. Križa.

Prateća četa

se za vreme akcije nalazila pod komandom VII SNOUB. Pratećoj četi bio je pridodat i teški minobacač VII SNOUB i XVI SNOB. Četiri odeljenja »piata« i oba »partopa«¹⁹ bili su pridodati jedinicama VII SNOUB koje su napadale. »Piat« su se približili uporištu i direktnim gađanjem bacali mine u uporište. Teški minobacači bili su postavljeni iznad Ce-

¹⁸ Sada: Visoko pri Poljanah.

•» Vidi dok. br. 2, objašnjenje 34.

šnjice te su zajedno sa artiljerijom sa dobrim rezultatima bacali mine na uporište kod Sv. Križa. »Partopi« nisu stupili u dejstvo. Zaštitno odeljenje sa dva puškomitraljeza je za vreme akcije vršilo demonstrativni napad na uporište Selca.

Artiljerija

je učestvovala u akciji sa brdskim topom kalibra 75 mm, brzometnim topom kal. 20 mm i protivtenkovskim topom kal. 45. mm, te je bila pod direktnom komandom štaba divizije. U toku noći ukopala se artiljerija na položajima na grebenu iznad Češnjice, odakle je u 7 časova ujutro stupila u dejstvo i već prvim pogocima zapalila neprijateljevo uporište, a zatim odličnim pogocima proterala neprijatelja iz uporišta.

Zaštitna četa XXXI divizije

je za vreme akcije zaposela položaje južno od Selaca i time blokirala ovo uporište, a u isto vreme je razorila i minirala drum Selca — Železniki kod Petrovog brda.²⁰

VI) Rekapitulacija:

Naši gubici:

mrtvih 3
ranjenih 8
dezertera 2

Gubici neprijatelja:

mrtvih 32
ranjenih 25
zarobljenih 4

Zaplenjeno:

teški minobacač 1 (neispravan)	
ruski puškomitraljez	2
laka »breda«	1
protivav. mitr.	1
ital. puške	40
»Mauzer« puške	20
»Mauzer« municije	8.000 kom.
automat	1

^K Petrovo brdo na tom odseku na karti 1 : 100.000 nije pro-nađeno.

Osim toga bilo je zaplenjeno još više različite municije i oko 50 oprema, o čemu, pak, još nemamo tačnih izveštaja. Spaljeno i razoreno je uporište i bunker i oko njega.

VII) Kritički osvrt na operacije

Naročito izrazitih grešaka u ovoj akciji nije bilo. Ipak treba upozoriti na neke manje greške koje se u većoj ili manjoj meri pojavljuju kod svih sličnih akcija.

Jedinice VII SNOUB nisu blagovremeno zaposele određene položaje, i to zato što nisu blagovremeno pristigli mineri sa materijalom i potrebnom municijom. Uzrok je bio u tome što nije bilo dovoljno vremena za pripremu same akcije, jer je transportovanje municije i oružja zbog loših puteva i razorenih drumova bilo veoma otežano.

Još uvek se primećuje nedovoljna povezanost između jedinica što znači da veza nije radila bez grešaka. Neke jedinice su ranije stigle na položaje od drugih, te nisu imale uske veze između sebe. Telefonska veza među njima nije bila blagovremeno uspostavljena, jer je telefonski materijal zaostao na putu. Veza raketama nije dejstvovala, jer nismo imali crvenih signalnih raketa.

Pa i sama blokada uporišta nije bila dobro organizovana, jer je neprijatelju uspelo da se probije kroz naše položaje sa prilično malim gubicima, pri čemu glavna krivica leži na pošumljenom zemljištu jugoistočno od uporišta.

Pošto je trajanje akcije bilo veoma kratko, to se veće greške kod naših jedinica nisu pokazale.

VIII) Taktika:

a) Neprijateljeva

Ne možemo kazati da je neprijatelj u ovoj akciji primenio kakvu novu taktiku već se primetilo da je naoružanje i borbeni moral kod neprijatelja na veoma niskom stepenu. Neprijatelj ranije uopšte nije primetio našu koncentraciju, te je na početku napada verovao da se radi o manjem demonstrativnom napadu, a kada je uvideo da se radi o stvarnom napadu primetila se kod njega panika, kako su to izjavili zarobljenici. Mitraljezi, kojih su imali u velikoj meri, zatajili su te nisu mogli da pruže nikakav organizovani otpor.

Demoralizirajući efekat na neprijatelja imala je naša artiljerija, koja ga je odličnim pogocima naterala iz uporišta.

Iz iskaza zarobljenika se vidi da je čitava organizacija komandovanja u uporištu bila slaba, moral ljudstva na niskom stupnju, naoružanje veoma nedovoljno, jer je većina bila naoružana italijanskim puškama, a teški minobacač je imao samo 32 mine.

b) *Naša*

Novu taktiku nismo primenili. Time što su naše jedinice poslednjeg dana pred akciju izvršile dugačke pokrete, tako da neprijatelj našu koncentraciju nije ni osetio, uspelo nam je da neprijatelja iznenadimo uprkos tome što na iznenađenje uopšte nismo ni računali. U akciji je došla do sve većeg izražaja veza između pojedinih jedinica, te je u tom cilju na nekoliko dana pre akcije izvršen i praktičan manevar na terenu. U ovoj akciji se jasno pokazalo da neprijatelja nadmašujemo kako u naoružanju tako i u sposobnosti vođenja operacije.²¹

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Komandant major:
Matejka Evgen Pemc
Matejka

v. d. šefa oper. odseka zastavnik:
Dolenc Franc
Dolenc

²¹ U AIZDG. k. 22 II postoji relacija Štaba 9. korpusa JA od 15. marta 1945. dostavljena Glavnom štabu Slovenije. Redakcija je ne objavljuje jer je skoro identična sa ovom relacijom.

**ZAPOVEST ŠTABA 18. DIVIZIJE JA OD 13. MARTA 1945.
POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVA
UPORIŠTA U ŽABJOJ VASI, GRMU, DALJNEM VRHU,
BRŠLJINU, ŠMIHELU I VINKOVOM VRHU U CILJU
RASTEREĆENJA JEDINICA 15. DIVIZIJE JA U SUHOJ
KRAJINI¹**

Strogo poverljivo!

**ŠTAB
XVIII DIVIZIJE
JUGOSLOVENSKE ARMIJE**
Položaj, 13. III 1945.
Broj: 79/45

**SVIM ŠTABOVIMA BRIGADA, INZINJERIJSKOM I
JURIŠNOM BATALJONU XVIII DIV.**

ZAPOVEST

(Sekcija Novo Mesto 1 : 100.000)

Situacija. Neprijatelj je u poslednje vreme većim snagama vršio ispade na sektor Suhe krajine s ciljem da odbaci naše snage sa desne obale Krke. Jedinice XV divizije su neprijatelja energično napadale i odbijale sa punim uspehom. Borbe na tom sektoru traju i dalje.² Sa sektora Soteska — Straža — Sela³ povukao se neprijatelj i otišao u pravcu žužemberka u pomoć svojim snagama koje vrše akcije u Suhoj krajini. Na desnoj obali Krke, na liniji Šmihel⁴ — Žabja Vas — Št. Jernej,⁵ neprijatelj vrši ispade samo jačim patrolama, jačine oko 30 do 40 ljudi, s ciljem kontrole bližih sela i izvidanja pokreta ili namera naših jedinica. U poslednje vreme je neprijatelj na tom sektoru prestao da vrši dublje ispade, jer se plaši naših snaga koje se nalaze na tom sektoru.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG. k. 191.III.

² Podrobnije o borbama jedinica 15. divizije JA u Suhoj krajini i angažovanim snagama neprijatelja u vremenu od 10. do 14. marta 1945. vidi dok. br. 20.

³ Sada: Sela pri Gorenji Straži.

⁴ Sada: Šmihel pri Novem Mestu.

⁵ Sada: Šentjernej.

Zadatak je naših jedinica da na liniji Vinkov Vrh — Bršljin, tj. na levoj obali Krke, napadnu neprijatelja, a na liniji Šmihel — Mokro Polje da duž drumu vrše napade na neprijateljeve ispadne kolone i iste unište. Ovi zadaci su značajni zbog toga da privučemo na sebe neprijatelja u cilju boljih uspeha jedinica XV divizije.

Na sektoru Suhe krajine se još uvek nalazi XV divizija i Dolenjski odred, gde vode uspešne borbe s neprijateljem. Zbog napred navedene situacije

NAREĐUJEMO:

VIII SNOB ima zadatak da sa jednim bataljonom u 4 časa ujutro napadne neprijatelja u Zabjoj Vasi i na Grmu.⁶ U svanuće neka se bataljon povuče na grebene iznad Gotne Vasi u pravcu Cikave, gde treba da čeka na neprijatelja ako bi eventualno izvršio ispad na taj sektor, propusti ga u dubinu, otseče i uništi. Udarnu četvu mora brigada postaviti na sektor Brusnice — Tolsti Vrh, gde mora zakonspirisana da pričuška neprijateljeve patrole i iste zarobi. Određene položaje mora brigada posedati do 12 časova dana 13. III 1945, a zatim se povlači na stare položaje sa istim zadacima kao i do sada.

IX SNOB ima zadatak da sa jednim bataljonom izvrši napad na neprijatelja u Daljnom Vrh⁸ kod Huda. Ovaj bataljon mora energično napasti neprijatelja u Daljnom Vrh⁸ i, po mogućnosti, uništiti ga. Sa jednim bataljonom mora da napadne Grm kod Gotne Vasi. Napad na Grm mora da izvrši u 4 časa ujutro a zatim se bataljon povlači na položaje Pogance, na grebene u pravcu kota 249 i 229, gde očekuje neprijatelja u slučaju njegovog eventuelnog ispada protiv ovih položaja. Mora da ga propusti u dubinu, odseče od uporišta i uništi. Na ovim položajima mora da bude bataljon do 12

⁶ U bunkerskoj liniji uporišta Novo Mesto, južno od reke Krke, nalazila se 38. posadna četa slovenačkih domobranaca i delovi 1. bataljona „Holm“ (Cholm) 25. SS policijskog puka (AIZDG, AFK k. 283/IV).

⁸ i ¹⁴ Omaška, treba: 14.

⁶ U to vreme se u uporištu Daljni Vrh nalazila 36. posadna četa slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV i Mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 13, snimak 503).

časova dana 13.⁹ o. m., kada se povlači u sastav brigade. Bataljon koji će vršiti napad na Daljni Vrh mora da pređe Krku u 20 časova i to na odseku Potok¹⁰ — Sela, gde će Inženjerijski bataljon izraditi prelaze. Bataljon koji će vršiti napad na Daljni Vrh mora na povratku da pređe reku Krku na istom mestu i to najkasnije do 5 časova ujutro, a zatim da ide u sastav brigade. Postavljene zadatke mora brigada bezuslovno izvršiti!

XXIV INOB »F.«¹¹ ima zadatak da sa jednim bataljonom pređe reku Krku kod Sela danas naveče u 20 časova i izvrši napad na neprijateljevo uporište u Bršljinu.¹² Ovaj bataljon mora da se vrati u sastav brigade, odnosno da pređe Krku na istom mestu u 5 časova ujutro, a zatim se vraća u sastav brigade. Brigada mora da u 4 časa ujutro napadne sa jednim bataljonom Šmihel a zatim se do svanuća zadržava na tom sektoru, nakon čega se povlači na grebene od kote 229 u pravcu kote 165, gde drži položaje do 12 časova. U slučaju eventualnog neprijateljevog ispada mora da propusti neprijatelja u dubinu, odseče ga od uporišta i uništi. Ovo naređenje mora brigada bezuslovno izvršiti. Za prevoženje preko Krke dodeljuje joj se Pontonirski vod, koji će vršiti prevoženje bataljona IX i XXIV brigade.

Jurišni bat. ima zadatak da pređe reku Krku u Soteski pomoću broda i izvrši napad na Vinkov Vrh,¹³ kojeg po mogućnosti treba da zauzme. Napad treba izvršiti energično. Bataljon treba [na povratku] da pređe reku Krku u 5 časova ujutro u Soteski i vrati se u sastav divizije na staro mesto.

Inženjerijski b. XVIII div. ima zadatak da sa Pontonirskom četom preveze bataljon IX i XXIV brigade preko Krke na odseku Sela i vrati ih nazad. Prevoženje preko Krke izvršiće se u 20 časova naveče, a povratak najkasnije u 5 časova ujutro dana 13.¹⁴ III. Bataljon mora

¹⁰ Sada: Potok pri Gorenji Straži.

¹¹ Italijanska NO brigada „Fontanot“.

¹² U bunkerskoj liniji uporišta Novo Mesto, severno od reke Krke, nalazila se 53. posadna četa slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG. AFK. k. 283 IV i Mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 13, snimak 503).

¹³ U to vreme su se u uporištu Vinkov Vrh nalazili delovi 1. bataljona SS puka „Varjagov“ (AIZDG. k. 157 III).

na levoj i desnoj obali Krke da postavi zasede s ciljem obezbeđenja prelaza dok se jedinice ne vrata. Zatim se bataljon vraća u sastav divizije na staro mesto. U slučaju neprijateljevih zaseda na tom sektoru mora bataljon iste oterati i uništiti.

Napomena. Pošto se situacija momentano promenila, moraju bataljoni IX, VIII i XXIV INOB »F« brigade, koji su određeni za napad na uporišta, da napade izvrše danas naveče najkasnije u 20 časova. Sve ostalo mora da se izvrši prema ovoj zapovesti.

Zapovest moraju brigade ozbiljno shvatiti i u potpunosti je izvršiti. Za neizvršenje biće štabovi pozvati na odgovornost.

NA IZVRŠENJE!"

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

V. d. politkomesara-major:

Galič Jovo¹⁶

Komandant-major:

Hribar Janez

Dostavljeno:

Svim štabovima brigada XVIII div,
Inžinjerijskom bataljonu,
Jurišnom bataljonu, i
Štabu VII korpusa na znanje.

P. S. Napomena važi za bataljone VIII, IX i XXIV¹⁷ brigade koji će vršiti napade na neprijateljeva uporišta na desnoj obali Krke. Napad izvršiti bezuslovno *dan*as u 20 časova. Za levu obalu Krke važi kao što je naređeno u zapovesti.

¹⁵ O izvršenju prednjih zadataka vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 13.

¹⁶ Galič Jovo je u to vreme bio pomoćnik političkog komesara.

¹⁷ Broj XXIV dopisan je mastiljavom olovkom umesto ranije brojke X.

**RELACIJA ŠTABA 15. DIVIZIJE JA OD 14. MARTA 1945.
DOSTAVLJENA GLAVNOM ŠTABU SLOVENIJE I ŠTABU
7. KORPUSA JA O BORBAMA U SUHOJ KRAJINI¹**

ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK
Položaj, 14. III 1945.
Opr. br. 53

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
(Operativno odeljenje), i
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

Relacija o borbama u Suhoj krajini
od 10. III do 14. III 1945.

1) Procena situacije.

Zemljište Suhe krajine na kome su se vodile borbe s neprijateljem pretežno je manevarskog karaktera i kao takvo veoma pogodno za manevarske borbe. Čitava Suha krajina predstavlja niz uzastopnih većih ili manjih položaja koji omogućavaju manevar jedinica kako u odbrani tako i u napadu. U sadašnjem kasnom zimskom periodu, kada drveće još nije ozelenelo, čitav teren je prilično pregledan, te su iznenađenja u toku dana skoro isključena, sem u noćima, koje su bile prilično tamne.

Neprijatelj je već 9. o. m. otpočeo sa koncentracijom svojih snaga za dejstva protiv Suhe krajine sa veoma verovatnim ciljem da svojom ofanzivnošću potisne jedinice VII korpusa sa teritorije Suhe krajine, da uspostavi redovnu i nesmetanu komunikacijsku vezu Kočevje — Dvor, da uspostavi u Suhoj krajini neka utvrđena uporišta kako bi na taj način pokušao da onemogući našim jedinicama kontrolu Suhe krajine. Da je neprijatelj imao nameru da u Suhoj krajini uspostavi neka utvrđena uporišta vidi se iz činjenice da je u Zvirčama imao cement i žicu. Za svoje ofanzivne ciljeve

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/4. Broj delovodnika dopisan je mastiljavom olovkom.

koncentrisao je neprijatelj oko 2.000 vojnika mešovitoj sastava: Nemaca, domobranaca i ROA.- U Zvirčama je imao i jedan top-haubicu 75 mm i 1 teški minobacač 120 mm. U Cvibelju i Zafari imao je 4 teška minobacača 120 mm, u Sadinjoj Vasi 2 haubice 100 mm a u Mačkovecu⁴ i Vinkovem Vrh 4 minobacača 81 mm. Inače je neprijateljevo naoružanje bilo uobičajeno pešadijsko, predviđeno po njegovoj formaciji.⁵

Naše snage su iznosile 4 brigade i 1 odred, sa sledećim rasporedom dana 10. III 1945:

Štab XV divizije: Kot — Smuka,

IV brigada: Lašče — Primož — Stara gora,

² Ruska oslobodilačka armija. Odnosi se na SS puk „Varjagov“.

⁵ Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

⁴ Sada: Mačkovec pri Dvoru.

⁵ Neprijatelj je protiv jedinica 15. divizije JA u Suhoj krajini u vremenu od 10—14. marta 1945. angažovao sledeće snage:

a) 1. bataljon slovenačkih domobranaca, koji je 9. marta 1945. krenuo iz Stične pravcem Velike Lese — Hočevje — Kal — Primča Vas — Ratje, gde je stigao idućeg dana u 8 časova ujutro i u toku čitavog dana vodio oštre borbe sa 5. slovenačkom NOU brigadom „Ivan Cankar“, pa se zatim povukao u žužemberk, a 13. marta 1945. vratio se u Stičnu. Na kom pravcu je bio bataljon angažovan 11. i 12. marta redakcija nije mogla utvrditi.

b) Iz Žužemberka u pravcu Gradneca angažovao je 4. bataljon i bataljon „Kasper“, nazivan i 6. bataljon (34. i 52. pešadijska četa i 6. teška četa slovenačkih domobranaca i jedna četa 1. bataljon „Holm“ — Cholm — 25. SS policijskog puka) slovenačkih domobranaca. Redakcija nije mogla utvrditi pravce dejstva ovih snaga. Trinaestog marta 4. bataljon se vratio u žužemberk, dok se bataljon „Kasper“ 14. marta 1945. vratio u Novo Mesto.

c) Bataljon „Gerajs“ (Gercis), nazivan i 5. bataljon slovenačkih domobranaca, iz Velikih Lašča (koji je u vremenu od 1. do 9. marta 1945. bio angažovan na području između reke Krke i demarkacione linije) stigao je 9. marta 1945. u Žvirče, gde je zanoćio i ujutro nastupao u pravcu Vršičeka, gde je vodio borbu sa 15. slovenačkom NO brigadom „Belokranjska“ a zatim prodro u Hinje. U toku 11. i 12. marta dejstvovao je na prostoru Hinje — Žvirče, a 13. marta vratio se u Velike Lašče.

d) Iz Kočevja delove 61. posadne čete slovenačkih domobranaca, ojačane sa 27 ljudi iz Ribnice i 9. četom 3. bataljona 19. SS policijskog puka. Ove snage dejstvovale su na pravcu Polom — Smuka.

e) Delove posade uporišta Velike Lašče (29. i 62. posadna četa slovenačkih domobranaca i 10. četa 3. bataljona 19. SS policijskog puka) koji su dejstvovali u rejonu Brezovi Dol — Ambrus.

f) SS puk „Varjagov“. Pravce dejstva redakcija nije mogla utvrditi.

g) Delove 1. baterije slovenačkih domobranaca iz Velikih Lašča (vidi AIZDG, AFK, k. 2811V i k. 283/IV).

V brigada: Sela⁶ — Vrh⁷ — k. 503,
XII brigada: Smuka — k. 563,
XV brigada: Pleš — k. 574 — k. 577,
Dol. odred: Hinje — Lazina,
Jurišni bataljon: Kot.

Ako uzmemo u obzir da svaki naš bataljon može da postavi na položaje samo 40 do 45 boraca, onda vidimo da je bio neprijatelj u nadmoćnosti skoro tri puta. Ako uzmemo u obzir još njegove koncentrične napade na pojedine naše brigade, onda je bio ponekada u nadmoćnosti pet do šest puta.

Moral i borbenost bataljona SD⁸ je bila prilična, dok bataljona ROA slaba. Moral i borbenost naših jedinica su bili na veoma visokom stepenu što se pokazalo u toku četvorodnevnih borbi i što je u velikoj meri odlučilo o našem uspehu nad neprijateljem.

Verovatnost neprijateljevih napada je bila iz pravca doline Kompolja preko Žvirča na Hinje i bliže kote 577 i 574, iz pravca Ambrusa na Plešivicu i Sela, iz pravca Žužemberka na greben iznad Gradenca i Lipja, iz pravca Jame⁹ na sektor Lašče i iz pravca Kočevja, preko Staroga Loga, na Smuku. Obzirom na neprijateljeve koncentracije kao i na procenu zemljišta, mogao se očekivati glavni napad neprijatelja na naše položaje iz pravca Žvirča u pravcu Hinja. Na taj način bi neprijatelj, zauzimanjem Hinja, došao do svog cilja i olakšao si i zauzimanje drugih položaja koje su držale naše brigade.

II) Odluka.

Obzirom na procenu situacije, na verovatne pravce neprijateljevog nastupanja i na njegov glavni pravac napada, Štab XV divizije odlučio je da izvrši raspored svojih jedinica tako kao što je napred navedeno, tj. najviše snaga na sektoru Hinje — Pleš — Prevole, gde su bili na položajima XV brigada i Dol. odred, na sektor Vrh — Sela V brigada, na sektor Lašče — Primož IV brigada a na Smuki XII brigada, koja je istovremeno bila i divizijska rezerva. Kao divizijska udarna rezerva bio je Jurišni bataljon XV divizije koji je u

⁶ Odnosi se na Sela pri Hinjah.

⁷ Odnosi se na Vrh pri Hinjah.

⁸ slovenačkih domobranaca

⁹ Sada: Jama pri Dvoru.

toku svih borbi bio angažovan u odlučujućim kritičnim situacijama, te je svojom udarnošću doprineo da se tok borbe odlučio u našu korist.

III) Naređenja.

Zbog brze promene situacije izdavana su usmena, telefonska i radio-naređenja, koja su bila u drugom, odnosno u trećem, slučaju kodirana, odnosno šifrovana. Svako naređenje je sadržavalo sve tačke koje su bile potrebne za izvršenje zadataka u datom momentu.

IV) Izvršenje.

Neprijatelj je raspolagao sa sledećim snagama koje je mogao da angažuje u području Suhe krajine: I, IV, V i VI pokretni bataljon SD i tri bataljona ROA. Iz Kočevja je mogao da angažuje još 200 ljudi.

10. III 1945.

Neprijatelj je izvršio ispad na područje Suhe krajine u jačini 2.000 ljudi i to sa 1 pukom ROA, V pokretnim bataljonom SD i 2 četama SS. Jedna kolona je nastupala iz pravca Ambrusa preko Zvirča, odakle je produžila dalje u dve kolone u pravcu k. 574 — Prevole i u pravcu Seč — Polom na drum Smuka — Stari Log. Treća kolona je nastupala iz Ambrusa u pravcu položaja V brigade na Sela — Vrh. Četvrta kolona je nastupala iz Stranske Vasi¹⁰ u pravcu k. 503.

IV brigada. Oko 7 časova ujutro krenuo je neprijatelj iz Jame u dve kolone u pravcu Podgozda i u pravcu Lašča. Obe kolone je odbio I bataljon. Treća kolona, koja je nastupala u pravcu k. 503, sukobila se s bataljonom V brigade.

Vlastiti gubici: 2 lakše ranjena od mine, a neprijateljevi: 8 ranjenih.

V brigada. Neprijatelj, jačine 500 ljudi, nastupao je oko 10,30 časova u pravcu Visejeca. Brigada je odmah sa I bataljonom posela položaje na grebenu iznad sela Sela u pravcu Visejeca, sa III bataljonom položaje iznad Vrha na k. 549, dok je IV bataljon bio na položajima iznad Ratja. Neprijatelj je manjim snagama prodro u Visejec ali ga je odmah zatim proterao iz sela Jurišni vod V brigade. Tada je bila primećena iz pravca Bakerca u pravcu Sela veća [neprijateljeva] kolona. Ova kolona se razvila u strelce i nastupala je u

¹⁰ Sada: Stranska Vas pri žužemberku.

pravcu položaja Austrijskog bataljona. Neprijatelj je bio u velikoj nadmoćnosti zbog čega se morao Austrijski bataljon pod borbom izvlačiti sa položaja na položaj u pravcu sela Sela. Neprijatelj je na svaki način pokušavao da prodre u Sela. I bataljon je sa svojih položaja držao neprijatelja pod stalnom vatrom tako da nije mogao da prodre u selo. Kada je otvorio vatru još naš teški minobacač na neprijateljeve položaje iznad Sela, Austrijski bataljon je u energičnom jurišu naterao neprijatelja u panično bekstvo u pravcu Ratja. Neprijatelj je ponovo koncentrisao jače snage s ciljem da zauzme izgubljene položaje. Kolona koja je nastupala iz Ratja ivicom šume ispod k. 577 s ciljem da dođe iza leđa Austrijskom bataljonu bila je napadnuta od Jurišnog bataljona XV divizije, koji je stigao preko Lopate i Ratja, iz neposredne blizine. Druga kolona koja je nastupala u pravcu Austrijskog bataljona bila je energičnim jurišem odbačena. Obe kolone su se u paničnom bekstvu povukle u pravcu Ambrusa. U begu ih je napao još I bataljon i naneo im teške gubitke.

II bataljon je posedao položaje na k. 503 gde je oko 12 časova izbio neprijatelj sa tri pravca i prinudio II bataljon na povlačenje.

Sopstveni gubici: 1 mrtav i 6 ranjenih, među kojima politkomesar I bataljona drug Matevž Kolar, komandant II bataljona drug Jernej Jare, pomoćnik politkomesara II bataljona drug Milan Vratič i politkomesar čete II bataljona drug Jakob Vrhovšek. Nestala su 2 druga a sa njima 2 puške sa pripadajućom municijom.

Neprijateljevi gubici iznose oko 60 mrtvih i još više ranjenih. Na bojištu je [neprijatelj] ostavio 8 mrtvih. Kasnije je putem obavešt. patrola tačno ustanovljeno da je neprijatelj prenosio 67 ljudi (ranjenih i mrtvih). Kod Visejca ih je pobio III bataljon 19, koje je neprijatelj izvukao iz borbe tek posle dva časa pod zaštitom svoje mitraljeske vatre.

Plen: 4 puške »Mauzer«, 6 šaržera municije za automat MP¹-44, 2 šaržera za »Bren«, 12 redenika municije za »šarac«, 5 pari cipela, 5 opasača sa fišeklijama i još nešto druge opreme.

Jurišni bataljon XV divizije.

Imao je u jurišu na neprijatelja koji je napao položaje Austrijskog bataljona 2 mrtva i 1 ranjenog. Iz stroja je iz-

" mašinen pistolen (Maschinenpistolen) — vrsta nemačkog automata

bacio oko 30 neprijateljevih vojnika. Na bojištu je neprijatelj ostavio 4 mrtva i jednog ranjenog podoficira.

Plen: 1 automat sa 2.000 metaka, 2 pištolja, 6 bombi, 3 šaržera za »zbrojovku« i 3 ranca opreme.

Kada je neprijatelj krenuo u pravcu Ambrusa čula se vatra u pravcu XV brigade. Jurišni bataljon je krenuo u pravcu Hinja i kada je primetio na brdu neku neprijateljevu jedinicu razvio se u strelce i proterao je sa prvog grebena. Pošto mu je nestalo municije, vratio se u kantonman.

Kod Hinja je Jurišni bataljon imao 1 lakše ranjenog.

XV brigada.

Neprijatelj je u više kolona nastupao na sektor Prevole i na k. 563, jugozapadno od Smuke.

Na sektoru Prevole otpočela je borba oko 7 časova ujutro, a kod II bataljona, koji se nalazio na k. 563, oko 9,30 časova.

U pravcu k. 563 nastupao je neprijatelj u jačini 150 ljudi, a na sektor Prevole u jačini oko 250 do 300 ljudi. Razvile su se veoma oštre borbe, posebno na položajima III bataljona na Vršičeku, k. 574. Neprijatelj je otvorio veoma snažnu topovsku i minobacačku vatru na Vršiček i zatim pod zaštitom mitraljeske vatre nastupao protiv položaja III bataljona. Bataljon se zbog neprijateljeve nadmoćnosti izvlačio iz borbe. Prvi bataljon je vodio borbu s neprijateljem na Kant hribu, k. 467 i odbio neprijatelja koji je nastupao u pravcu njegovih položaja. Prvi bataljon je razbio takođe neprijateljevu kolonu koja je kretala u pravcu Poloma. Ova kolona se vratila u Žvirče. Izvlačenje III bataljona sa Vršičeka obezbeđivao je vatrom I bataljon, nakon čega je III bataljon poseo položaje Dečja gora, k. 577. Kada je neprijatelj još snažnije navalio na I bataljon, ovaj se pod borbom povukao na položaje severoistočno od Prevola. U 10 časova je borba unekoliko jenjala. Na k. 574 se neprijatelj potpuno pritajio. Oko 13 časova su dva bataljona napala neprijatelja na Vršičeku, kojeg su poseli u jurišu, ali su ponovo bila odbijena kada je neprijatelj pojačao svoj pritisak posle prethodne snažne topovske i minobacačke vatre. I ponovni juriš XV brigade na Vršiček nije uspeo. Za to vreme je jedan bataljon D. O.¹² poseo k. 577. Oko 16 časova je neprijatelj u tri kolone izvršio ispad protiv položaja XV brigade i prodro u Prevole. Otuda je nastupao [sa jednom kolonom] ivi-

» Dolenjskog [NOP] odreda

com šume iznad drumca Prevole — Pleš, sa drugom kolonom u pravcu Dečje gore a sa trećom kolonom u pravcu k. 577, u ukupnoj jačini preko 600 ljudi. Neprijatelj je izvršio više juriša na pomenute položaje, nakon čega se brigada pod bor-bom povlačila u pravcu Hinje — Hrib¹³ — k. 577. Neprijate-lju je uspelo da posedne k. 577. Zatim je vođena borba na položajima severoistočno od sela Lazina i Hrib. Oko 19 ča-sova neprijatelj se povukao u pravcu Zvirča i Poloma.

Neprijateljeva kolona koja je nastupala u pravcu k. 563 protiv položaja II bataljona bila je odbijena uz gubitke.

Po završenoj borbi posela je brigada stare položaje.

Sopstveni gubici: 3 mrtva i 9 ranjenih. Neprijateljevi gubici: oko 30 mrtvih i 40 ranjenih.

Plen: 1 sanduk municije sa redenikom.

Dol. odred i XII brigada tog dana nisu vodili borbe.

11. III 1945.

Deo pripadnika ROA je krenuo u svoje polazne baze na sektoru Zagradec — Krka.¹⁴

Peti pokretni bataljon, sa nekoliko Nemaca i pripadnika ROA, prikupio se u Struškoj dolini u Zvirčama, odakle je ponovo izvršio ispad u pravcu položaja XV brigade. Druga neprijateljeva kolona, jačine 450 do 500 ljudi, SD i Nemaca, koja se podelila u tri kolone, nastupala je iz Stranske Vasi u pravcu položaja V brigade. Neprijatelj se na k. 503 još uvek zadržava.

Raspored:

Stab divizije i specijalne jedinice: Kot — Smuka,

Jurišni bataljoti: Kot,

Inž-teh. bataljon: Smuka,

IV brigada: Primož, Stara gora, Lašče,

V brigada: Sela, Vrh,

XII brigada: Smuka, k. 563,

XV brigada: Pleš, Prevole, Vršiček, Dečja gora,

Dol. odred: Lazina, Hinje.

¹³ Odnosi se na Hrib pri Hinjah.

¹⁴ Selo Krka na karti 1 : 100.000, izdanje G.I. JA, 1948, nije obeleženo, a nalazi se 8 km južno od Stične.

IV brigada.

U 24 časa su dve čete napale neprijatelja na k. 503. Jedna četa je već zauzela k. 503, a druga četa je nastupala dalje u pravcu k. 516. Neprijatelj, koji se prikrio, hteo je da obide ovu četvu, pa se zbog toga ona morala probijati. U povlačenju je četa imala 2 mrtva i 1 ranjenog, a neprijatelj je imao nekoliko ranjenih.

Čete su se povukle nazad na Staru goru.

V brigada.

U 16 časova otpočeo je nastupati neprijatelj u tri kolone u pravcu Vrh. Jedna kolona nastupala je iz pravca Visejeca, druga iz pravca Plešivice a treća iz Gradenca. Posle jednočasovne borbe morali su se III i II bataljon zbog neprijateljeve nadmoćnosti povući sa položaja iznad Vrh. I i IV bataljon posedali su položaje Sela i iznad Ratja. Kada je neprijatelj nastupao sa k. 549 obezbeđivao je I bataljon snažnom vatrom povlačenje III bataljonu i naneo neprijatelju velike gubitke kada je, u grupama, po čistini nastupao u selo Vrh. Kada je neprijatelj u Vrh prikupio velik broj automatskog oružja i otpočeo s vatrenim dejstvom iz lakih minobacača po I bataljonu morao se i ovaj povući nazad ispod Sela. Neprijatelj je prodro u selo Sela, dok je IV bataljon još uvek držao položaje iznad sela Ratje. Prvi, II i III bataljon poseli su položaje na grebenima u pravcu Lopate i na taj način onemogućili dalje neprijateljevo nastupanje. U sumrak su načelnik Štaba, drug kapetan Jule Košir, i operativni oficir, drug potporučnik Mito, sa nekoliko boraca, bez ikakvih obaveštenja, krenuli u nasilno izviđanje sela Sela. Kada su stigli u selo neprijatelj je udario po njima te je načelnik bio teško ranjen i kasnije podlegao ranama, dok je operativni oficir u bekstvu nazad pao u neku provaliju gde si je razbio lobanju.

U 22 časa koncentrisala je brigada svoje snage za napad na Sela i Vrh. Neprijatelj koji se još nalazio na grebenu iznad Sela je bio energičnim jurišem proteran.

Brigada je zatim posela stare položaje.

Sopstveni gubici: 3 mrtva i 4 ranjena. Među mrtvima su drug kapetan Jule Košir, načelnik [Štaba] brigade i operativni oficir drug potporučnik Jože Močilnikar. Među ranjenima je i komandant III bataljona drug poručnik Mirko Mantelj.

Neprijateljevi gubici: 27 mrtvih i veći broj ranjenih.

XI° brigada. U toku tog dana nije imala borbi.

¹⁵ **Omaška; treba: XII.**

XV brigada.

Posle prethodne snažne artiljerijske i minobacačke vatre na Vršiček, izvršio je neprijatelj oko 14 časova ispad protiv položaja XV brigade. Nastupao je u četiri kolone: iz p; a Bobnovka u pravcu Vršičeka, iz pravca Ratja u pravcu k. 574, iz Žvirča u pravcu Kant hriba i preko Poloma u pravcu sela Pleš. Neprijatelj je imao nameru da opkoli i uništi jedinice XV brigade, ali mu to nije uspelo. Zbog snažnog neprijateljevog pritiska morale su se snage sa Vršičeka posle kraće borbe povući. Kada je neprijatelj već poseo Prevole i nastupao u pravcu Dečje gore morale su se naše jedinice sa Kant hriba pod borbom povući u jugoistočnom pravcu i za to vreme neprekidno napadale neprijatelja koji je nastupao iz Poloma u pravcu Pleša. Zbog neprijateljeve nadmoćnosti morale su se jedinice XV brigade još uvek povlačiti pod borbom. Veoma oštra borba rasplamsala se na položajima k. 577 — Hrib. Pošto se je Dol. odred zbog neprijateljevog pritiska povukao sa svojih položaja poseo je neprijatelj položaje Hinja. Tada je prispeo Jurišni bataljon, koji je energičnim jurišem oterao neprijatelja iz Hinja. Oko 19 časova posela je brigada položaje Pleš — k. 577.

Sopstveni gubici: 1 poginuo i 7 ranjenih. Među ranjenima je i drug kapetan August Durjava.¹⁸

Izgubljeno oružje: 3 »brena«, 1 automat i 7 pušaka.

Neprijateljevi gubici: oko 10 mrtvih i 20 ranjenih.

Dol. odred.

Oko 14 časova otpočeo je neprijatelj nastupanje protiv položaja XV brigade i Dol. odreda. Posle jednočasovne oštre borbe dva bataljona D. O. morala su se povući sa k. 577 na položaje Svinjski vrh — Lazina gde se još nalazio I bat. Posle uspelog juriša Jurišnog bataljona XV divizije poseli su bataljoni D. O. stare položaje.

Sopstveni gubici: 4 ranjena, a neprijateljevi gubici: 3 mrtva i više ranjenih.

Jurišni bataljon XV divizije.

U 15,15 časova krenuo je bataljon iz kantonmana Kot u pravcu Hinja u pomoć XV brigadi i D. O. U blizini Hinja bataljon je bio napadnut vatrom iz automatskog naoružanja

¹⁸ On je tada bio politički komesar 15. NO brigade „Belokranjska“.

iz pravca crkve. Bataljon se odmah razvio u strelce i nastupao u pravcu Hinja. U energičnom jurišu bio je neprijatelj oteran u pravcu Žvirča.

Sopstvenih gubitaka nije bilo, a neprijateljevi nisu poznati.

12. III 1945.

Noću 11/12. o. m. XII brigada i Dol. odred zamenili su položaje.

Raspored.

Štab XV divizije: Kot, Smuka

Jurišni bataljon: Kot,

Inž-teh. bataljon: Rdeči Kamen,

IV brigada: Lašče, Primož, Stara gora,

V brigada: Sela, Vrh,

XII brigada: Pleš, Dečja gora (k. 577),

XV brigada: Lazina, Hinje, k. 391,

Dol. odred: Smuka, k. 563.

Neprijatelj je izvršio ispad protiv položaja jedinica naše divizije: iz Žvirča u jačini 500 do 600 ljudi protiv položaja XII i XV brigade. Istovremno je jedna kolona jačine 150 ljudi nastupala iz Seča u pravcu Hinja. Iz Zagradeca i Žužemberka je neprijatelj izvršio ispad, u jačini 450 ljudi ROA, be-ga i Nemaca, prema položajima V brigade u Selu i Vrh. Jedna kolona, jačine 150 ljudi, izvršila je ispad sa k. 503 i k. 516 u pravcu položaja IV brigade.

IV brigada.

U 15 časova izvršio je neprijatelj ispad u streljačkom stroju sa k. 503 u pravcu položaja III bataljona na Staroj gori. Posle polučasovne borbe je III bataljon, podržan minobacačkom vatrom, odbio neprijatelja.

Sopstveni gubici: 2 ranjena. Neprijateljevi gubici: 6 mrtvih i 8 ranjenih.

V brigada.

U 12,30 časova otpočeo je nastupanje neprijatelj protiv položaja I i II bataljona na Vrh — k. 549. Bataljoni su propustili neprijatelja u neposrednu blizinu a zatim otvorili

na njega snažnu vatru i oterali ga nazad. Zatim je neprijatelj otpočeo nastupanje u više kolona dok je artiljerijskom vatrom dejstvovao po gore pomenutim položajima. Tom prilikom zapalila se suva trava i lišće na k. 549. Zbog neprijateljeve nadmoćnosti morali su se I i II bataljon povući sa ovih položaja na nove položaje iznad Lopate, k. 442. Austrijski bataljon, koji se nalazio na položajima iznad sela Sela, štitio je svojom vatrom povlačenje I i II bataljona. Pošto je posle povlačenja XV brigade sa njenih položaja pretio neprijateljev pritisak na V brigadu i sa ovog pravca, povukli su se i III i IV bataljon na položaje iznad Lopate. Po usmenom naređenju komandanta divizije prebacila se brigada na sektor Lipje — Cisti vrh.

Sopstvenih gubitaka nije bilo. Neprijateljevi gubici: 14 mrtvih i još veći broj ranjenih.¹⁷

XII brigada.

U 11 časova izvršio je neprijatelj u tri kolone ispad iz pravca Zvirča. Jedna kolona nastupala je jugozapadno od drumca preko k. 467 (Kant hrib) u pravcu Plešivice,¹⁸ druga kolona preko k. 605 — Vršičeka — Prevola u jugozapadnom pravcu prema k. 577, treća kolona preko k. 574 — jugozapadno od Ratja u severozapadnom pravcu k. 577. Brigada je u 11,45 časova prihvatila borbu sa svim kolonama. Bataljon koji se nalazio na Plešivici¹⁹ morao se, zbog suviše velikog neprijateljevog pritiska, u 12,30 časova povući na položaje jugozapadno od Lazine. Ostala dva bataljona koja su vodila borbu s neprijateljem na k. 577 morala su se povući u 14 časova na greben severozapadno od Lazine. U 16 časova izvršila je brigada juriš i to: II bataljon preko k. 577, I bataljon severoistočno od Pleša u pravcu Ratja, a III bataljon jugozapadno od Pleša u pravcu Prevola i dalje u pravcu Kant hriba. Brigada je gonila neprijatelja neprekidno od 16 do 19 časova tako da je bio prinuđen da se povuče u Zvirče. Zbog energičnog gonjenja neprijatelj nije mogao da upotrebi teški minobacač 120 mm kojeg je dovezao do samih Prevola, već je morao istog odmah povući. U 19 časova posela je brigada stare položaje Dečja gora — Pleš.

Sopstveni gubici: 1 poginuo i 6 ranjenih. Među ranjenima su i načelnik Štaba brigade drug kapetan Marjan Žit-

¹⁷ Podrobnije o borbama 5. slovenačke NOU brigade „Ivan Cankar“ od 10. do 13. marta 1945. vidi dok. br. 26.

¹⁸ i » Omaška; treba: Pleš.

nik, politkomesar III bataljona i komandir čete I bataljona. Poginuo je komandant II bataljona drug Lindič.²⁰

Neprijateljevi gubici nisu poznati, ali su morali biti znatni.

XV brigada.

Oko 10,30 časova otpočeo je neprijatelj nastupanje u više kolona u pravcu položaja brigade. Prvi se s neprijateljem sukobio na Kant hribu oko 11 časova I bataljon. Pošto su kretale još dve kolone iz pravca Žvirča i Poloma morao se I bataljon povući preko položaja Mečence, odakle je napao kolonu koja je nastupala iz Poloma preko Seča. Kada je neprijatelj izbio na položaje XII brigade na k. 574 — Prevole [i nastupao] u pravcu Pleša povukao se i I bataljon u severoistočnom pravcu prema položajima II bataljona u Hinjama i na taj način se izvukao iz neprijateljevog manevra opkoljavanja. Oko 12 časova napao je II bataljon neprijatelja koji je nastupao iz pravca Pleša. Neprijatelj se razvio u strelce i nastupao dalje u pravcu Hinja i Hriba. Po povlačenju jedinica XII brigade sa Dečje gore poseo je te položaje neprijatelj i otvorio snažnu mitraljesku vatru na položaje Hinje — Hrib, te na taj način omogućio lakše nastupanje svojih jedinica iz Pleša i Seča u pravcu položaja II bataljona. Neprijatelju prvi juriš nije uspeo. Zatim je otpočeo da dejstvuje snažnom topovskom i minobacačkom vatrom po položajima Hinje i Hrib. Posle jednočasovne vatre uspelo mu je da prodre u Hinje, odakle se II bataljon povukao na položaje severoistočno od sela Lazina, odakle je napadao neprijatelja. Oko 14 časova napala je brigada neprijatelja na Dečjoj gori i u Hribu i, zajedno sa Jurišnim bataljonom XV divizije i jedinicama XII brigade, u jurišu oterala neprijatelja i posela stare položaje. Brigada je i dalje gonila neprijatelja vatrom i pokretom sve do Prevola. Padom mraka prestala je borba s neprijateljem koji se povukao u Zvirče.

Sopstveni gubici: 3 mrtva i 7 ranjenih. Među ranjenim je i komandant I bataljona drug poručnik Janez Kozar.

Neprijateljevi gubici: oko 20 mrtvih i 25 ranjenih.

Jurišni bataljon XV divizije.

U 14 časova krenuo je bataljon iz kantonmana Kot u pravcu Hinja s ciljem da odbaci neprijatelja. U podnožju se bataljon razvio u strelce i odmah na juriš oterao neprijate-

²⁰ Anton Lindič

lja iz sela. Prva četa, koja je vršila napad levo od sela Hinje, dočekala je bežeću neprijateljevu kolonu i energično je napala. Zatim je čitav bataljon nastupao u pravcu Zvirča i gonio neprijatelja. Neprijatelj koji se zadržao na grebenu iznad Prevola propustio je bataljon s ciljem da ga opkoli. Neprijateljeva kolona jačine 40 ljudi pokušavala je da preseče put između Pleša i Prevola, a dve druge kolone iznad Vršičeka i iznad Zvirča pokušavale su da udare u leđa bataljonu. Bataljon se odmah okrenuo nalevo krug i došao u blizinu neprijatelja na 4 m. Odmah je izvršio juriš i otpočeo sa manevrom opkoljavanja tako da je bio neprijatelj prinuđen na panično bekstvo. Tom prilikom bilo je zaplenjeno nešto municije.

Sopstvenih gubitaka nije bilo. Neprijateljevi gubici: oko 30 mrtvih i ranjenih.

Dol. odred. U toku dana nije vodio borbe.

13. III 1945.

Jurišni bataljon XV divizije i jedinice IV brigade zauzeli su na juriš k. 503 i k. 516 na kojima je neprijatelj bio utvrđen.

Sopstvenih gubitaka nije bilo. Neprijateljevi gubici: 3 mrtva i 7 ranjenih.

Plen: 3 puške, nešto municije »Mauzer« i oprema.

Neprijatelj se još uvek nalazio u Kompoljskoj dolini i to V pokretni bataljon i jedna četa Nemaca. Patrolama pokušava da kontroliše Zvirče, Ambruš, Korinj i Tisovec. Svoje snage povukao je iz sela Krka do Žužemberka, na levu obalu Krke.

Sopstveni i neprijateljevi gubici od 10. do 14. III 1945:

Sopstveni gubici: 21 mrtav, 49 ranjenih i 3 nestala.

Neprijateljevi gubici: oko 200 mrtvih i 270 ranjenih.

Int-teh. bataljon je 11. o. m. minirao položaje Gubčeve brigade, a 13. o. m. su ponovo minirani položaji IV brigade. Dana 14. o. m. otišao je minirati k. 503 i k. 516.

V) Kritički osvrt.

Verovatno je neprijatelj nameravao da uspostavi komunikacijsku vezu Kočevje — Dvor i uspostavi utvrđena uporišta u Suhoj krajini, ali u tome nije uspeo. Pre svega je to zasluga visokog borbenog morala i borbenosti svih boraca, odličnih manevara komandanata brigada i bataljona, koji su

već na početku osujetili svaki neprijateljev manevar opkoljavanja i razbijanja naših jedinica, i velike požrtvovanosti i izdržljivosti svih starešina i boraca u toku borbi.

Možemo reći da ove borbe spadaju među najljuće od sviju borbi koje je vodila XV divizija sa svojim jedinicama, da su karakteristične po svojoj ustrajnosti i odlučnosti — ne dozvoliti neprijatelju ni najmanji privremeno postignut uspeh. Pojedine faze borbi, kao i žilavost otpora, a posebno još izvršeni juriši i protijuriši, bili su majstorski izvedeni. Ogorčenost borbi vidi se i po tome što je iz stroja bio izbačen priličan broj naših bataljonskih i brigadnih starešina. Naročito majstorski je bio izvršen juriš Jurišnog bataljona XV divizije, XV i XII brigade dana 13. III 1945, kada su sve starešine i borci kao jedan čovek i jedan streljački stroj planuli na neprijatelja. Neprijatelj nije ni za trenutak izdržao silinu juriša već se iz privremeno zauzetih položaja odmah u begu povukao. Neprestano gonjenje neprijatelja od strane naših jedinica odmah po izvršenom jurišu nije dalo mogućnosti da odmah organizuje odbranu, te se morao povući sve do Zvirča.

Neprijatelj je doživeo potpuni neuspeh, a XV divizija je sa svojim jedinicama doživela jedan od svojih najvećih uspeha. Da navedemo samo jednu činjenicu: izbacila je iz borbe 450 do 500 neprijateljevih vojnika.

Sve priznanje treba odati i komandantu Jurišnog bataljona drugu Pušenjaku-Uraganu²¹ koji je izvežbao svoj bataljon tako da mu dejstvuje besprekorno te je u borbama postigao samo uspehe.

Neprijatelj je ponovo osetio žilavost i otpornost našeg otpora kao i visoku borbenost i silovitost našeg borca u napadu i jurišu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za²² Načelnik[a] Štaba, major: Šef Operat. odseka, poručnik:²³

Tominec Milan

M. P.

Rado Pušenjak Uragan

- Reč „za“ dopisana je crvenom olovkom. Milan Tominec je tada bio komandant divizije.

²¹ Šef Operativnog odseka je u to vreme bio Miroslav Stepančić.

**ZAPOVEST ŠTABA 31. DIVIZIJE JA OD 15. MARTA 1945.
POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA
U LAŽNI, NA KOBILICI I U LOKOVECU¹**

ŠTAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Na položaju, 15. mar. 1945.
Br. 262

388

ZAPOVEST

Sekcija Tolmin — Vrhnika — Bled — Trst
Jugoslovensko izdanje 1 : 100.000

Zbog velikih pobjeda Crvene armije na istoku i saveznika na zapadu, u posljednjim mjesecima na čitavom području Slovenije neprijatelj je otpočeo sa jačim ofanzivnim udarima sa ciljem da si obzbedi komunikacije, da naše snage prinudi na defanzivu, te da se na taj način barem unekoliko oporavi i obezbedi za slučaj kakvog ponovnog napada saveznika sa ciljem iskrcavanja.

Naročito i uporan pritisak neprijatelj vrši na sektor IX korpusa koji djeluje na najosjetljivijem području čitavog odbrambenog sistema neprijatelja, prema južnom frontu, a naročito posle dogovora Tito — Aleksander.²

Neprijatelj je otpočeo sa ofanzivom priličnim snagama i odbacio naše jedinice sa Trnovske i Banjške planote. Zbog toga si je IX korpus postavio zadatak da neprijatelja, koji

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 278/III. U gornjem desnom uglu dopisano je crvenom olovkom „388“, što verovatno označava broj delovodnika jedne od potčinjenih jedinica.

* Vrhovni komandant NOV i POJ, maršal Jugoslavije Josip Broz Tito, vodio je u Beogradu, 24. februara 1945, razgovore sa savezničkim komandantima maršalom Fjedorom Tolbuhinom, komandantom 4. ukrajinskog fronta Crvene armije i feldmaršalom Haroldom Aleksandrom, komandantom anglo-američke 15. grupe armija. Ugovoreno je, pored ostalog da snage NOVJ do 30. marta počnu operacije dolinom r. Une prema Lici i Gorskotarskom kotaru, da bi na sebe privukle nemački 97. armijski korpus iz Istre i Slovenačkog primorja i olakšale savezničku ofanzivu prema severnoj Italiji. (Hronologija oslobodilačke borbe narodu Jugoslavije 1941—1945, izdanje VII, Beograd, 1964. strana 1066.)

se smestio na Trnovskoj planoti, odbaci u dolinu. U tom zadatku učestvovala je kompletne XXXI i XXX divizija te artiljerija korpusa.³

SITUACIJA:

Neprijateljeve snage:

Grgar: 100 ljudi; Puštale: 50 ljudi; Čepovan: 150 ljudi; Kobilica: 50 ljudi; Lažna: 50 ljudi; Lokve: 100 ljudi; Otlica: 300 ljudi; Trnovo: 150 ljudi; Lokovec: 300 ljudi; Voglarji: 50 ljudi. Naoružanje: pre svega pešadijsko. Neprijatelj se nalazi uglavnom po civilnim kućama i u zasedama oko sela.⁴

PLAN OPERACIJA:

XXX divizija postavlja osiguranje prema Predmeji i Krnici, vrši energičan napad na Lokve i onemogućava neprijatelju da pritekne u pomoć Velikoj Lažni.⁵

XXXI divizija vrši napad na Veliku Lažnu, Kobilicu i Lokovec te Udarnu četvu postavlja kao osiguranje u Vojsko, te se obezbeđuje prema Puštalama.

Divizija »Garibaldi Natizone« postavlja jednu brigadu prema Sv. Luciji⁶ na sektor Slap⁷ — Pečine — Ponikve kao osiguranje a drugu brigadu na sektor Vojsko.

Artiljerija otpočinje odmah sa dejstvom čim budu zauzeti Kobilica i Velika Lažna te zatim stupa u akciju prema Čepovanu i Lokovecu.

Zadaci XXXI divizije.

Jedinice XXXI divizije vrše direktan napad i to:

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« vrši napad na Lokovec. Pridodat joj je protivtenkovski top artiljerije korpusa i odeljenje »PIAT«⁸ iz Prateće čete XXXI divizije.

³ Redakcija nije pronašla zapovest štaba 9. korpusa JA za izvršenje ovog zadatka.

⁴ O angažovanim snagama neprijatelja na ovom području vidi dok. br. 159.

⁵ Odnosi se na selo Lažna. O izvršenju ovog zadatka 30. divizije JA vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 34.

• Sada: Most na Soči.

⁷ Sada: Slap ob Idrijci.

III SNOUB »Ivan Gradnik« vrši direktan napad na Kobilicu i po zauzimanju Kobilice produžava sa napadom na Veliku Lažnu te, nakon toga, zajedno sa VII SNOUB »France Prešeren«, napada Čepovan. Ovaj napad III SNOUB vrši sa dva bataljona dok jedan bataljon postavlja kao osiguranje prema Puštalama sa pravca Lokoveca. Pridodati su joj protivtenkovski top i Prateća četa XXXI divizije.

VII SNOUB »France Prešeren« vrši direktan napad na Veliku Lažnu.

IZVRŠENJE:

Napad vrše jedinice XXX i XXXI divizije noću 15/16. marta o. g. tačno u 5 časova ujutro.⁹

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« se u toku današnjeg poslepodneva prikuplja na Pečinama¹⁰ a zatim, padom mraka, kreće preko Slapa i Idrije u Grudnicu. Tu joj se priključuje protivtenkovski top i nastavlja dalje poljskim putem Grudnica — Špilenca do Prevala.¹¹ Jedan bataljon poseda položaje severno iznad Lokoveca na koti 994,¹² drugi jugozapadno od Vrhovča na koti 843,¹³ a jednim bataljonom poseda kotu na brdu Volnik¹⁴ to jest kota 955 jugozapadno od Lokoveca. Štab brigade i Prateća četa treba da ostanu u zaseoku Na Levpama. Sam napad treba da se izvrši sa svih strana odlučno i energično da bi se [neprijatelj], po mogućstvu, naterao u kakvu kuću, a zatim stupaju u dejstvo teški minobacač i protivtenkovski top. Samo posjedanje položaja treba da se izvrši pažljivo jer postoji mogućnost da neprijatelj iznad samog sela na sve strane drži zasede. Brigada mora održavati vezu

⁸ Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10.

⁹ Zbog najavljenog dejstva savezničke avijacije napad je otpočeo posle dejstva avijacije (vidi tom, XI, knj. 4, dok. br. 34 i 39).

¹⁰ Brigada je u rejon Pečine — Zagomilca stigla ujutro 13. marta 1945 (vidi dok. br. 27).

»Na karti 1:100.000 piše: Pod Prevalom.

" Kota 994 (Rojčev hrib) nalazi se južno od Lokoveca, te je ovo verovatno greška, pa bi trebalo da piše k. 940 (Koprivnik).

» Vrhovč i kota 843 na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nisu pronađeni.

» Na karti 1:100.000 piše: Bojnik, k. 955. Zvaničan naziv je Volnik.

sa bataljonom VDV^{1a} brigade koji će biti na Vrhovecu i sa bataljonom III udarne brigade koji će se nalaziti na koti 849¹⁶ i 994 na osiguranju prema Puštalama.

III SNOUB »Ivan Gradnik« vrši energičan napad na zasedu (kod) na Kobilici te mora [neprijatelja] jurišem oterati. U slučaju da zaseda na Kobilici bude odmah proterana, poseda jedan bataljon položaje na Kobilici a sa jednim bataljonom odmah vrši sa severne strane napad na Veliku Lažnu. U slučaju da prvi juriš na Kobilicu bude odbijen, mora se otvoriti snažna minobacačka vatra i vatra iz brzometnog topa na zasedu na Kobilici i ponovo izvršiti juriš da naši zauzmu položaje. Nakon zaposedanja Kobilice treba odmah obavestiti artiljeriju. Bataljon koji se nalazi na osiguranju prema Puštalama poseda jednom četom kotu 712 iznad raskrsnice poljskih puteva, jednu četvu ima na koti 827 i koti 994. Ovaj bataljon ima zadatak da drži pod kontrolom poljski put koji od glavnog drumu iz doline Čepovana vodi prema Lokovecu. Vezu održava sa bataljonom XVI brigade koji se nalazi na koti 842.¹⁷

VII SNOUB »France Prešeren« vrši direktan napad na Veliku Lažnu sa pravca Male lažne. Jednim bataljonom kreće od Male lažne po grebenu severoistočno od Lokava preko kote 1046 i zauzima kotu 1040, na kojoj će neprijatelj sigurno imati zasedu. Drugi bataljon mora posesti položaje na koti 1046 i zaposesti sve dominantne tačke severno od sela. Jednom četom mora zauzeti kotu 1012 severno od sela a jednom četom kotu 863.¹⁸ Odlučnim pokretom moraju bataljoni proterati neprijatelja sa okolnih grebena u samo selo a zatim ga se mora teškim minobacačima i »PIATIMA« uništiti u samim kućama. Pošto postoji verovatnoća da će se neprijatelj već nalaziti na položajima, moraju se bataljoni pri posedanju položaja kretati konspirativno i pažljivo stići na određene položaje jer samo na taj način će neprijatelj biti iznenađen te će ga se moći izbaciti sa položaja. VII SNOUB »France Prešeren« održava usku vezu sa XVII SNOB »Simon Gregorčič« koja vrši napad na Lokve.

¹⁵ Vojska državne varnosti. Odnosi se na bataljon 2. brigade 1. slovenačke divizije KNOJ-a.

Ova kota na karti 1:100.000 nije pronađena.

¹⁷ Kote 712, 827 i 824 nisu pronađene na karti.

¹⁸ Kote 967 i 863 na karti 1:100.000 nisu obeležene.

Prateća četa: se pridaje sa teškim minobacačem III SNOUB »Ivan Gradnik« na Vršama.

Štab divizije će se nalaziti u Dolenjoj Trebuši a komandno mesto na Vršama.

Hirurška ekipa i divizijsko previjalište nalaziće se u Dolenjoj Trebuši.

Veza:

VII SNOUB »France Prešeren« održava telefonsku vezu sa XXX divizijom a radiofonsku vezu sa III udarnom brigadom, koja će se nalaziti na Vršama.

XVI brigada mora održavati telefonsku vezu sa komandnim mestom divizije, koje će se nalaziti na Vršama, a radiofonsku vezu sa Štabom divizije.

III udarna brigada mora održavati telefonsku vezu sa komandnim mestom divizije.

Bataljon III udarne brigade koji se nalazi iznad Puštala mora održavati signalnu vezu raketama sa Štabom XVI brigade a isto tako mora i *Štab XVI brigade* održavati signalnu vezu raketama sa komandnim mestom.

Udarna četa nalazi se na osiguranju prema Idriji.

Upozoravamo jedinice da blagovremeno zauzmu položaje tako da napad bude izvršen 16. o. m. tačno u 5 časova ujutro na sva uporišta istovremeno, kako bi odlučnim i energičnim napadom iznenadili neprijatelja u svim uporištima i time mu onemogućili da se orijentiše. Pre svega treba III SNOUB »Ivan Gradnik« da zauzme odmah položaje na Kobilici, nakon čega će moći efikasno da sadejstvuje i artiljerija sa položaja na Kobilici.

Veliki značaj kod samog napada odigraće veza između pojedinih jedinica i tačaka. Blagovremeno obaveštavanje o situaciji i o položajima omogućiće da pojedini komandanti imaju uvek tačan uvid u situaciju.

Jedinice koje se nalaze na osiguranju moraju bojnim patrolama držati pod kontrolom sva neprijateljeva uporišta koja dolaze u obzir na njihovom sektoru osiguranja. Sve pokrete i premeštanja neprijatelja treba odmah javiti na komandno mesto divizije.¹⁹

¹⁹ O izvršenju prednjih zadataka vidi dok. br. 23 i tom XI, knj. 4, dok. br. 39.

Borbeni znaci

15. III Miha — Marko
16. III Lojze — Luka
17. III Tine — Tone

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Politkomesar:
Franko Ivan Iztok
Iztok

Komandant major:
Matejka Evgen Perne
Matejka

Dostavljeno: Štabu III SNOUB
Štabu VII SNOUB
Štabu XVI SNOB

BR. 22

**IZVEŠTAJ ŠTABA 4. BATALJONA 18. SLOVENAČKE NOU
BRIGADE „BAZOVIŠKA" OD 15. MARTA 1945. ŠTABU 9.
KORPUSA JA O BORBENIJ AKTIVNOSTI BATALJONA U
PRVOJ POLOVINI MARTA¹**

STAB IV BATALJONA XVIII SNOUB

Op

Na položaju dana 15. III 1945.
Br. 323/17

Predmet: Operativni izveštaj
od 25. [II] do 15. III 1945.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ

na položaju

28. II 1945. U sporazumu sa Ok[ružnim] NOO izvršio je naš bataljon konfiskaciju crnoberzijancima koji su iz uporišta prevozili drumom Trst —

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 300/1. Broj delovodnika dopisan je mastilom. U gornjem desnom uglu dopisano je u Štabu 9. korpusa JA olovkom: „Op" a na margini prve stranice dole: „8.4." što označava da je tog dana izveštaj primljen u Operativnom odseku.

Rijeka drva u Trst. Zaplenili smo sledeću robu: 5 kola, 10 grla zaprežne stoke, 2000 kg brašna, 14.500 kg duvana, 25 kg soli i 14.636 lira. Sav materijal je predat Ok. privrednoj komisiji, sem novca, koji je bio dostavljen sudu Istarskog vojnog područja. Kod toga je bilo uhapšeno 6 lica sposobnih [za vojsku] te smo iste uputili na Istarsko vojno područje.

2. III 1945. Bojna patrola od 6 ljudi krenula je u zasedu u blizinu uporišta Divača i tu zarobila dva nemačka vojnika.² Zaplenjene su 2 italijanske puške i 1000 lira u gotovom novcu. Oba su upućena na Istarsko vojno područje.
3. III 1945. je IV četa pošla na rekviziciju u selo Hrušicu **i tu zaplenila 6 grla stOke.**
4. III 1945. U sporazumu sa Ok. NOO izvršio je bataljon konfiskaciju crnoberzijancima na drumu Trst — Rijeka. Zaplenjeno je bilo više metarskih centi brašna, 1 metarski cent karbida i različit drugi materijal, te 58.000 lira. Pošto je neprijatelj bio odmah obavešten, na mesto gde je konfiskacija bila izvršena stigla je jaka nemačka patrola, tako da nismo mogli da zaplenimo stoku i kola, a oduzeli su i povelu sa sobom i sve brašno. Što je ostalo od konfiskovanog materijala predali smo Ok. privrednoj komisiji, napred pomenuti iznos smo poslali Istarskom vojnom području, a i tri uhapšena muškarca, koji su bili sposobni za vojnu službu.
8. III 1945. je naša diverzantska grupa sa dve nagazne mine minirala voz na železničkoj pruzi Divača — Št. Peter.³ Pošto je jedna mina zatajila, u toj akciji je bila samo malo oštećena lokomotiva i uništena jedna šina. Saobraćaj je bio obustavljen 5 časova.

² Pripadali su 1209 (M) bataljonu za osiguranje nemačke 188. brdske lovačke divizije, koji je krajem januara 1945. stigao iz područja Pontebe na područje Slovenačkog primorja i Istre (vidi AIZDG, nemački fond, k. 82/11). Bataljon je bio jačine oko 600 ljudi, formiran u četiri čete. Četvrta i 3. četa obezbeđivale su železničku prugu Divača — Kozina (AIZDG, k. 64 III). Redakcija nije mogla utvrditi gde su se nalazile 1. i 2. čete tog bataljona.

³ Sada: Pivka.

10. III 1945. Patrola IV čete je zarobila jednog četnika kojeg smo uputili na Istarsko vojno područje.
11. III 1945. Naša minersko-sabotažna grupa minirala je na-gaznim minama prugu Kozina — Divača. Dana 12. III 45. naišao je na iste teretni voz. Pri tome je bila oštećena jače lokomotiva i dva vagona. Uništeno je bilo 30 m koloseka. Saobraćaj prekinut za 8 časova.
12. III 1945. Naša IV četa je u blizini Gradišča na drumu Trst — Rijeka izvršila akciju. Napala je 3 nemačka biciklista i jedan automobil. Ubijeni su jedan nemački kapetan, direktor neke veće fabrike u kojoj se proizvodi materijal za okupatora, jedan italijanski finans, dva biciklista (vojnika, nemačka kurira) te su bili zarobljeni šofer i jedan biciklista. Zaplenjeno je bilo sledeće: 1 automat, 2 pištolja, 2 opasača, nekoliko odela i obuće i 6000 lira koje smo podelili među borce. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Neprijatelj na našem sektoru izvodi svakog dana ispade sa jakim patrolama od po 200 ljudi. Te patrole su ili neđičevske ili nemačke. U poslednje vreme, to jest od 10. pa do danas, ojačao je neprijatelj neka uporišta i uspostavio na našem sektoru nekoliko novih. Raspored naših jedinica je isti kako smo to već izvestili u izveštaju za mesec februar.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Politkomesar:
Kuntarič Franc

Komandant major:
Šivec Matevž

IZVEŠTAJ ŠTABA 31. DIVIZIJE OD 17. MARTA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O BORBAMA U REJONU CEPOVANA¹

ŠTAB

XXXI DIV. IX KORPUSA J. A.

Operativni odsek

Op

Na položaju, dana 17. 3. 1945.

Op. br. 104/45

Predmet: Vojni izveštaj za
16. mart 1945.

ŠTABU IX KORPUSA JUGOSLOVENSKE ARMIIJE
(Operativni odsek)

(Sekcija Bled, jug. izd. 1:100.000 i
sekcija Tolmin, ital. izd. 1:100.000)

III SNOUB „Ivan Gradnik“:

se u toku noći sa dva bataljona prikupila na sektoru Vrša, a jedan se bataljon nalazio na osiguranju prema Puštalama te je u toku noći zaposeo kote 712, 827² i 994 sa zadatkom³ da kontroliše puteve koji od glavnog drumca za Cepovan izvode prema Lokovecu. Zadatak bataljona koji su bili prikupljeni na Vršama je bio da, uz podršku jednog brzometnog topa i teških mitraljeza, zauzmu vrh Kobilice i proteraju neprijateljevu zasedu koja se tu nalazila. Oko 7 časova je drumom iz Čepovana prema Dol. Trebuši kretala neprijateljeva kolona od oko 120 ljudi sa 4 topa i 8 kola. Bataljon koji se nalazio na koti 879⁴ je, uz podršku vatre dva teška mitraljeza i jednog brzometnog topa, sa svim naoružanjem napao kolonu i u potpunosti je razbio. Pri

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/11. U gornjem desnom uglu dopisano je mastiljavom olovkom u Štabu 9. korpusa JA „Op“ što znači da je izveštaj dostavljen Operativnom odseku.

² Kote 712 i 827 na karti 1:100.000 nisu pronađene.

³ i ⁴ Ove zadatke postavio je Štab 31. divizije JA 15. marta 1945 (vidi dok. br. 21).

⁴ Ova kota na karti 1:100.000 nije pronađena.

tome su bila ubijena 24 neprijateljeva vojnika i 20 ranjenih. Neprijatelj je na drumu ostavio sav materijal, jedan protivtenkovski top, dva brzometna topa, dvoja kola opreme, veću količinu različite municije i dve radio-stanice, zaplenjeno je bilo i 6 konja, a 4 konja su ubijena i nekoliko je bilo ranjeno. Tačnije podatke o zaplenjenom materijalu izneti ćemo u izveštaju — relaciji.⁵ Mi nismo imali nikakvih gubitaka.

U poslepodnevnim časovima je bat. koji se nalazio u zasedi iznad Puštala napao neprijateljevu kolonu od oko 50 ljudi koja je iz Čepovana kretala prema Grgaru. Rezultat ove borbe još nam nije poznat.

Pošto neprijatelj prilikom napada na kolonu koja je kretala iz Čepovana prema Dol. Trebuši nije reagovao, jedinice brigade su odmah zaposele Kobilicu. U toku dana je neprijatelj sa kote 1040 na Lažni tukao položaje na Kobilici. U večernjim časovima je neprijatelj, jačine oko 80 ljudi, nadirao sa pravca Dol. Trebuše prema Kobilici, ali je bio odbijen.

Posle vazdušnog napada na Čepovan prodrle su jedinice sa položaja kod Vrša u strelcima u Dol i Čepovan i zaposele ih, jer se neprijatelj tu više nije nalazio.

VII SNOUB „France Prešeren“

imala je zadatak⁶ da se premesti sa sektora Vojsko — Mrzla Rupa, te da svim jedinicama napadne neprijatelja u Vel. Lažni⁷ i na koti 1040 iznad Vel. Lažne. Brigada je ceo dan napadala neprijatelja a predveče oko 18 časova jurišem zauzela kotu 1040 i proterala neprijatelja i sa Velike Lažne. Brigada se u toku noći nastanila u Vel. Lažni. Detaljniji rezultati o borbama još nam nisu poznati.⁸

XVI SNOB „J. P. Vojko“

imala je zadatak⁹ da u toku dana posedne položaje oko Lokoveca i da protera neprijatelja koji se nalazi u selu. Pošto se neprijatelj već u toku noći povukao iz Lokoveca, zaposela je brigada jednim bat. položaje na grebenu iznad Čepovana u pravcu Lokoveca. Oko 14 časova pokušao je neprijatelj, jačine oko 50 ljudi s jed-

⁵ Ovu relaciju redakcija nije pronašla. Podrobnije o zaplenjenom materijalu i borbi tog dana vidi dok. br. 47.

⁷ Odnosi se na selo Lažna.

⁹ Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 29.

nim topom, ispad iz Čepovana prema Puštalama. Jedinice koje su se nalazile u zasedi iznad drumu Čepovan — Grgar napale su ovu kolonu i neprijatelja jurišem proterale. Pri tome su jedinice zaplenile jedan brzometni top, dve „Mauzer" puške, jednu laku „bredu", veću količinu municije za teške i lake minobacače i „Mauzer" puške i nešto opreme. Naši gubici pri tome iznose: 1 mrtav i jedan ranjen. Gubici neprijatelja još nisu poznati. Nakon završenog vazdušnog napada na Čepovan zauzele su jedinice Čepovan. Zatim su iz Čepovana dve čete u strelcima krenule prema V. Lažni gde su proterale neprijatelja koji se nalazio na sedlu između Kobalice i V. Lažne.¹⁰

Inžinjerijski bataljon:

se nalazio na sektoru Stara Oselica kod Slajkara i Vranšeka te je kontrolisao drum Gorenja Vas — Fužine.

Udarna četa:

se nalazila na sektoru Vojsko sa zadatkom da obezbeđuje akciju sa pravca Idrije, te se razmestila na Kočevšu. Već u jutarnjim časovima nadirao je neprijatelj iz Idrije prema našim položajima. Naši su propustili prethodnicu i sa neposredne blizine udarili na glavninu. Pri tome se kolona razbila. Ubrzo zatim se neprijatelj koncentrisao i ponovo napao naše položaje vatrom teškog minobacača i topa. Bataljon Italijanske brigade¹¹ koji je bio upućen u pomoć nije stupio u akciju. Posle podne pristiglo je neprijatelju ponovo pojačanje iz Idrije tako da je ukupna jačina iznosila oko 300 ljudi, pa je zatim ponovo napao naše položaje, ali je bio protivjurišem odbijen.¹² Gubici neprijatelja u ovim borbama iznose oko 20 mrtvih i veći broj ranjenih, a trojica su zarobljena. Dva zarobljenika bila su teško ranjena. U ovim borbama je zaplenjen jedan mitraljez „šarac", dva automata, 3 „Mauzer" puške, 2 pištolja, jedan dvo-

¹⁰ Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 27.

¹¹ Bio je to bataljon „Mamara" 156. brigade „Bruno Buoci" (Buozzi) italijanske partizanske divizije „Garibaldi Natizone" (Natisone). Vidi operativni dnevnik divizije „Garibaldi Natizone" u AIZDG, k. 227/1.

¹² Verovatno su angažovani delovi 2. bataljona 10. SS policijskog puka koji se u to vreme nalazio u Idriji (AIZDG, k. 63/11).

gled, 3 sanduka municije za „šarac“, nekoliko bombi i veća količina opreme. Naši gubici iznose 2 mrtva, 6 teško i 3 lakše ranjena.

Prateća četa:

se sa teškim minobacačem nalazila u sastavu III SNOUB te je učestvovala u napadu na neprijateljevu kolonu na drumu Čepovan — Dol. Trebuša. Dva „piata“¹³ su bila u sastavu VII SNOUB a dva u sastavu XVI SNOB. Četa je pri napadu na neprijateljevu kolonu zaplenila cev brzometnog topa, nešto municije i opreme.

Dopunski bataljon:

se nalazio u selu Planina¹⁴ te je imao samo osiguranja za sopstvene potrebe.

Štab divizije:

se nalazio u Dol. Trebuši. Komandno mesto se za vreme akcije nalazilo na Vršama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

za¹ Komandant major: V. d. šefa Oper. odseka, zastavnik:

M. P.

Matejka Evgen Pemc

16

Dolenc Franc

Dolenc

ⁿ Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10.

¹⁴ Sada: Planina pri Cerknem.

¹⁵ Dopisano olovkom.

Potpis nečitak.

IZVEŠTAJ ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „MIRKO BRACIČ“ OD 17. MARTA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O BORBI U REJONU ZAVODNJE¹

ŠTAB
XIII U. B. „MIRKO BRACIČ“
Operativni odsek
Na položaju, 17. 3. 1945.
Broj:
Predmet: Dnevni izveštaj.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ

Operativnom odseku

na položaju.

Izveštaj o vojnom i političkom radu dana 15. 3. 1945.

1) *Brojno stanje:*

Jedinica	Na mestu	Rashod	Po spisku	(juče)
Štab brigade	78	8	86	86
I bataljon	64	51	115	135
II „	78	28	106	141
III „	100	55	155	155
IV „	73	57	130	130
Ukupno:	393	199	592	647 minus 55

b) *Obrazloženje razlike:* prikomand. 2 (u I bat.),
brisanih iz spiska 57 (I bat. 22,
II bat. 35).

c) *Novomobilisanih nije bilo jer nema mogućnosti.*

2) *Raspored brigade:* Štab brigade sa II, III i IV bataljonom u Zavodnju, I bataljon na Ravnama.

3) *Pokreti neprijatelja:* Neprijatelj je iz Šoštanja kretao u tri kolone u pravcu našeg kantonmana.²

4) *Kontakt s neprijateljem:* Dana 15. 3. 45. dobio je IV bataljon zadatak da odbije sve pokušaje neprijatelja da

¹ *Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.*

² *Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.*

prodre na naš sektor. U ranim jutarnjim časovima je IV bataljon poseo položaje iznad Zavodnja i duž drumu koji iz Šoštanja izvodi u pravcu Sv. Vida.³ Prva snažnija neprijateljeva grupa, jačine približno 150 ljudi, približila se i upala u selo Zavodnje oko 7 časova. Odmah je prešla u napad 1. četa IV bataljona i ovu grupu razbila i naterala je iz Zavodnja u pravcu Šoštanja. Druga snažna neprijateljeva grupa koja je posle podne nastupala u istom pravcu bila je takođe dočekana i u jurišu naterana u bekstvo u pravcu Šoštanja odakle je i došla. Drumom iz Šoštanja približilo se i 8 tenkova, ali i oni nisu olakšali borbu neprijatelju. Borci naše 1. čete izdržali su neprijateljev pritisak i istoga naterali u panično bekstvo. Neprijatelj je navodno dovezao u Šoštanj 4 puna automobila ranjenih i mrtvih. Bile su zaplenjene 3 nove »Mauzer« puške i veći broj ručnih bombi. Naši gubici: poginuo je komandant IV bataljona drug Aubar Jože, ranjeno je bilo 5 drugova, među kojima jedan teže.

Utrošili smo 1200 metaka za puškomitraljez i puške, 1000 metaka za automate, 11 lakih mina i 10 ručnih bombi.

5) *Naoružanje:*

		[metaka]		
lakih mino- bacača	47	pušaka	157 —	6362
»Piatak« ⁴	30	pištolja	28 —	519
mitra- ljeza	5 — 4490	prot. puš.	3 —	20
puško- mitra- ljeza	33 — 11084	ručnih bombi		397
auto- mata	58 — 8720			

U municij-
skoj
komori
brigade
nalazi se
oko 4.000
»Mauzer«
metaka.

6) *Dnevni rad.* Bataljoni su se nalazili na položajima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba-poručnik:⁵

Oper. oficir-poručnik:⁶

> Sada: Šentvid pri Zavodnju.

⁴ Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10.

⁵ Načelnik Štaba je u to vreme bio Nikola Dukić.

• Operativni oficir je tada bio Vinko Simončič.

IZVEŠTAJ ŠTABA 2. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „LJUBO ŠERCER“ OD 18. MARTA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI U PRVOJ POLOVINI MARTA»

STAB
II SNOUB „U. ŠERCER“
Na položaju, 18. 3. 1945.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ

na položaju.

IZVEŠTAJ

o borbama od 1. do 11. 3. 1945.

1) Situacija.

Divizija je bila koncentrisana na sektoru Sv. Gore i istočno u pravcu Save. Kada je neprijatelj primetio naše veće koncentracije² otpočeo je, u početku sa manjim snagama, to jest sa kolonama od 200 do 300 ljudi, napade na naše jedinice, i istovremeno je koncentrisao jače snage u Trbovlju, Zagorju,³ Kamniku, Trojanama i Sp. Savinjskoj dolini. Kada je neprijatelj poseo drum Krašnja — Trojane — Vransko napao je sa jačim snagama diviziju koja je još bila u pokretu i imala nameru da se razmesti sa obe strane druma Blagovica — Vransko. Namera neprijatelja je bila pre svega da razbije naše jedinice na manje grupe a zatim da ih uništi.⁴ Neprijateljev plan je propao. Za to vreme je u Štajersku stigla 2.SS ukrajinska divizija »Galicien«⁵. Ova divizija je stupila u akciju sa zadatkom da zatvori liniju Šoštanj — Sv. Vid⁶ — Črna, a ostalim snagama da izvrši šire okruženje na-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG. k. 336/V.

* Divizija se koncentrisala u ovom rejonu u vezi sa predviđenim prelaskom r. Save u cilju prebacivanja u Dolenjsku (vidi dok. br. 76 i tom VI, knj. 18, dok. br. 123).

⁵ Sada: Zagorje ob Savi.

⁴ Na toj prostoriji angažovani su delovi 14. SS divizije (vidi AIZDG, k. 52/1: izveštaj Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba Slovenije od 1. aprila 1945).

⁵ Pogrešno; treba: 31. SS divizija »Galicien" (vidi dok. br. 1, objašnjenje 17).

• Sada: Šentvid pri Zavodnju.

ših jedinica na taj način što je neprijatelj poseo sva brda, a pre svega Mozirske [planine]. Neprijateljeve snage brojale su 15.000 ljudi i to samo iz 2.SS divizije, ne računajući pri tome snage koje su bile koncentrisane na sektoru Trojane — Blagovica — Kamnik. Kada je brigada otkrila neprijateljev plan probila se iz obruča na sever, to jest na Sv. Danijel, a zatim na Pohorje.

2) Tok borbi.

Dana 28. februara: Brigada je bila razmeštena na Rovišču ispod Sv. Gore. U ranim jutarnjim časovima nastupala je iz pravca Vača protiv položaja našeg 2. bataljona kolona jačine oko 200 ljudi, koju je bataljon jurišem odbacio, ali se kasnije neprijatelj ukopao u blizini uporišta Vače i u toku čitavog dana vršio manje ispade. Istovremeno je došlo do kontakta s neprijateljevom patrolom, jačine 50 ljudi, koja je došla iz pravca Save i koja se posle kraće borbe povukla.

Neprijateljevi gubici: oko 35 mrtvih i ranjenih.
Naši gubici: 4 mrtva i 5 ranjenih (2 su ranama podlegla).

Dana 1. 3. 1945. došlo je do borbe prilikom prelaza druma Trojane — Zagorje, kada je neprijatelj pokušavao da odseče 2 naša bataljona. Posle dvočasovne borbe bataljoni su prešli drum. Istovremeno je neprijatelj nastupao u pravcu sela Ržiše,⁷ ali je bio posle kraće borbe nateran u bekstvo.

Neprijateljevi gubici: 10 mrtvih i veći broj ranjenih.
Naši bez gubitaka.

Dana 2. 3. 1945. brigada je bila smeštena na Ržišu. Do borbe tog dana nije došlo. Primećene su bile neprijateljeve koncentracije: u Zagorju 2000, Trbovlju 2000, Trojanama 600 ljudi.

Dana 3. 3. 1945. Brigada se u toku noći morala prebaciti iz Ržiša, preko druma Blagovica — Trojane, na sektor Gorenje (Šipek). Prilikom prelaza druma, istočno od Blagovice, vodila se kraća borba s neprijateljem koji se nalazio u zasedi, a zatim se brigada razmestila u Gorenju.

Neprijateljevi gubici: najmanje 5 mrtvih i veći broj ranjenih. *Naši gubici:* 4 ranjena.

⁷ Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA. 1949, piše: Aržište.

- Dana 4. 3. 1945. Brigada je bila razmeštena na Crnom Vrh^s iznad Motnika. Borbi nije bilo. Neprijatelj je iz Maribora prebacivao svoje snage u Zg. Savinjsku dolinu, a koncentracije je vršio još u Kamniku, Vranskom i Sv. Peteru.⁹
- Dana 6. i 7. 3. 1945. nalazila se brigada na Glisniku iznad Motnika. Zbog jakih neprijateljevih koncentracija na drumu Blagovnica — Trojane — Kamnik i Novoj Štifi prebacila se brigada u toku noći preko Slopnika na Zekovec iznad Rečice.¹⁰
- Dana 8. 3. 1945. Brigada se nalazila na Zekovecu. Primećene su jake neprijateljeve koncentracije u Šoštanju, a posednuti su bili St. Florijanska jaruga,¹¹ Bele Vode, Smrekovec, Kramarica, Sv. Vid, Mozirje i Rečica. Tačnih podataka nismo mogli dobiti, jer su bili svi pokreti civila najstrože zabranjeni. Do borbi tog dana nije došlo.
- Dana 9. 3. 1945. Brigada je ostala na istim položajima. Raspored je bio sledeći: 1. bat. iznad Gostečnika i vršio obezbeđenje u pravcu Šmihela;¹² 4. bat. kod Sv. Radegunde¹³ i obezbeđivao pravac od Mozirske koče; 2. bat. na položajima kod Zekoveca, gde je bio i 3. bat., koji su obezbeđivali pravce Prečno, Brdo, Mozirje. Južno od Zekoveca nalazila se na položajima XIII brigada.¹⁴ U prepodnevnom časovima otpočeo je nastupanje neprijatelj iz Smihela a istovremeno i od Mozirske koče. Jačina je bila oko 500 ljudi. Istovremeno je neprijatelj uputio jače snage protiv naših položaja na Brdu i Prečnu. Najoštrija borba vodila se u toku čitavog dana i pred večer nas je neprijatelj prinudio te smo se morali povući sa dotadašnjih položaja na nove položaje i iste zaposeli zapadno od potoka Trnava do Medvedjaka. Za vreme celodnevne borbe bilo je u Trnavčama zapaljenih više sporednih zgrada gazdinstava. U ranim jutarnjim časovima 10. 3. 1945. brigada se premestila na nove položaje Medvedjak — Ostri vrh.

^s Sada: Črni Vrh v Tuhinju.

• Sada: Šempeter v Savinjski dolini.

¹⁰ Odnosi se na Rečicu ob Savinji.

» Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1948, piše: Št. Florijanski potok.

¹⁸ Sada: Šmihel nad Mozirjem.

¹⁵ Sada: Radegunda.

¹⁴ O borbi 13. slovenačke NOU brigade „Mirko Bračić“ vidi dok. br. 17.

Neprijateljevi gubici: oko 50 mrtvih i isti broj ranjenih.

Naši gubici: 4 mrtva i 4 ranjena. U ovim borbama bila je već angažovana 2. ukrajinska SS divizija »Galicien«.

Dana 10. 3. 1945. Kada se brigada prebacivala sa starih položaja na nove položaje Ostri vrh — Visočnik,¹⁵ naišla je kod Mozirske kočice na neprijateljevu zasedu, koja je bila, posle kraće borbe, naterana u bekstvo, nakon čega je brigada posela položaje kota 1555, 1579, 1270 i Visočnik, dok je neprijatelj već od ranije imao posednute položaje kota 1590, 1329, 1372, Roma k. 1377, Smrekovec k. 1569, Krnes i Kamen, te Krumpačnik i Atelšek. Borba je vođena čitav dan. Neprijateljevi ispadi iz Boskoveca i Kala bili su od manjeg značaja, ali je neprijatelj koncentrisao jake snage na Zaloki, Romi do Kamena, s ciljem da okruži brigadu. Do ozbiljnijih sukoba je došlo kod Visočnika gde je neprijatelj izvršio 3 juriša na naše položaje, ali je svaki put bio odbijen sa velikim gubicima. Pred veče se povećao pritisak iz Crnog vrha, kota 1372, protiv naših položaja iznad Visočnika. Primećene su bile kolone koje su kretale iz pravca Rome na Kamen.

Neprijateljevi gubici: oko 40 mrtvih i još veći broj ranjenih.

Naši gubici: 2 mrtva i 4 ranjena.

Dana 11. 3. 1945. brigada je bila razmeštena ispod Konjšice 1 na koti 894. Oko 10 časova stigla je do naših položaja iz pravca Kortnera kolona jačine oko 400 ljudi. Posle 3-časovne borbe kolona je bila potpuno razbijena, te su naši borci tom prilikom zaplenili 2 teška minobacača i 1 mitraljez. Još za vreme borbe nastupao je neprijatelj u 3 kolone, koje su brojile po 100 ljudi, iz pravca Rečice na kotu 894 i iz Poljana u pravcu Konjšice. Pripremu za ovaj napad [neprijatelja] vršile su 2 baterije kalibra 100 do 150 mm, koje su preko 2 časa najsnažnijom vatrom dejstvovala po našim položajima. Kada je topovska vatra prestala, neprijatelj se je približio našim položajima, ali je bio jurišem nateran u bekstvo u samu dolinu. Posle ovog našeg uspeha artiljerija je ponovo otpočela sa vatrenim dejstvom po našim položajima, a neprijatelj je još jedanput napao iz pravca Poljana i Kortnera, ali je bio odbijen.

¹⁵ Imanje, 8 km severozapadno od Mozirja.

Ljudstvo već drugi dan nije primilo nikakvu hranu, ali je uprkos toga izdržalo sve napore i pokazalo najviši borbeni moral. Naveče je brigada izvršila pokret preko Trnavča i Zekoveca na Jazbine.

Neprijateljevi gubici: oko 70 mrtvih i najmanje toliki broj ranjenih, 2 zarobljena.

Naši gubici: 7 mrtvih i 8 ranjenih.

Dana 12. 3. 1945. stigla je brigada u jutarnjim časovima iznad Jazbina, ispod Šmihela. Neprijatelj je još uvek imao posednute sve položaje kao 9. i 10. 3, s tom razlikom što su se snage iz jaruge Ljubije i St. Florijanske jaruge prebacile u pravcu severa na visove.

Brigada je zatim produžila put na Lom, gde je ostala jedan dan, a zatim na Sv. Danijel, gde je ostala do 16. 3. Baš tog dana je neprijatelj iz pravca Sv. Vida izvršio napad na naše položaje kod Prevalnika, ali je bio odbijen. Noću 16/17. 3. brigada je prešla drum i železničku prugu Slovenj Gradec — Mislinja i razmestila se na Razborci.

U svim ovim borbama naneli smo neprijatelju sledeće gubitke: oko 210 mrtvih i oko 260 ranjenih. Naši gubici: 17 mrtvih, 21 ranjen, 55 nestalih (gro nestalih je ostao u patrolama koje će se verovatno vratiti).

Zaplenili smo 27 pušaka, 2 teška minobacača (1 neispravan), 21 minu za teški minobacač, 1 »šarac« [model] 42, 9500 »Mauzer« metaka, 1 automat, 3 pištolja, 25 tromblonskih bombi.

Naši gubici u oružju: 25 pušaka, 4 mitraljeza, 3 automata, 2200 metaka različite municije. (Većina ovog oružja se nalazi kod nestalih.)

Utrošak municije: 6400 metaka »Mauzer«, 11500 engleske, 5000 metaka različite municije, 4000 metaka za automate, 51 mina za laki minobacač, 15 mina za »Piat«¹⁸ i 60 ručnih bombi.

Kritička ocena.

Opšta kritika.¹⁷ Za uspešan manevar brigade morao bi Stab brigade dobiti blagovremeno sve podatke o neprijatelju i njegovim namerama. Obaveštajna služba je, uostalom, vršila kontrolu nad pojedinim uporištima, ali nije imala većeg uvida [u situaciju], te nije bilo moguće predviđati neprija-

¹⁸ Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10.

¹⁷ Reč „kritika“ dopisana je mastilom umesto ranije reči „situacija“.

teljeve namere. Tek kada je neprijatelj imao već raspoređene svoje snage, videli su se neprijateljevi planovi. Moral boraca je bio na visini uprkos tome što dva dana nisu primili nikakvu hranu.

Moral neprijatelja je bio na početku na visokom stepenu, ali je, zbog neuspeha, moral veoma opao, te su se pojedinci počeli javljati našim jedinicama, a i njegova udarnost je potpuno popustila. Brigada je vodila borbe na otvorenom zemljištu samo tamo gde su joj iste bile nametnute, inače je manevrom izbegavala sve neprijateljeve zasede i na taj način prešla preko svih neprijateljevih obruča.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Načelnik Štaba, pporučnik:
Lado Lavrenčić

Operativni oficir:
Jakob Meško

BR. 26

IZVEŠTAJ ŠTABA 5. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „IVAN CANKAR“ OD 19. MARTA 1945. ŠTABU 15. DIVIZIJE JA O SITUACIJI I BORBAMA KRAJEM FEBRUARA I U MARTU NA PODRUČJU SUHE KRAJINE¹

ŠTAB
V SNOUB „IVAN CANKAR“
nos. ord. Nar. Osi. I reda
položaj 19. III 45.
br. 68/45

OPERATIVNOM ODSEKU XV DIVIZIJE VII
KORPUSA J. A.

položaj.

Operativni izveštaj za mesec [dana od] 20. II do 20. III 1945.

Situacija: U toku poslednjeg meseca [od] 20. II do 20. III posedala je naša brigada položaje Sela² — Vrh³ sa zadatkom da

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 189a/III.

² Odnosi se na Sela pri Hinjah.

³ Odnosi se na Vrh pri Hinjah.

kontroliše teren u pravcu Ratje, Visejec i Žvirče, te da odbije svaki napad neprijatelja na taj sektor, a u slobodno vreme da izvodi obuku sa ljudstvom. U tom periodu izvršio je neprijatelj samo jednom ispad prema Ratju i poseo kotu 574 (Vršiček) sa koje su ga naše jedinice naterale u bekstvo. Ovu kotu je neprijatelj u više juriša pokušavao da ponovo zauzme, ali je uvek bio odbijen. Na kraju je neprijatelj prikupio jače snage, te mu je uspelo da potisne naše snage sa te kote. U ovim borbama je neprijatelj imao osetne gubitke. Do 26. II neprijatelj nije više pokušavao da nadire na naše položaje, a zatim se brigada premestila na sektor Lašče — Primož — Stara gora⁴ i tu posedala položaje te sprečavala neprijatelju sve pokušaje ispada iz Stranske Vasi⁵ i Žužemberka. U dva ispada i nadiranja na položaje Primož — Stara gora nanele su naše jedinice neprijatelju osetne gubitke tako da se zbog toga morao bekstvom povući na polazne položaje. Uprkos tome što je neprijatelj kod drugog ispada na naše položaje koncentrisao vatru iz svih teških minobacača i artiljerije, ipak nije postigao nikakav uspeh, te se pobeđen vratio u uporište. Posle drugog ispada premestila se naša brigada ponovo na položaje Sela — Vrh sa istim zadacima koje je i ranije imala na ovim položajima.®

U vreme 10. II⁷ i 12. ovog meseca preduzeo je neprijatelj ofanzivne operacije prema našim položajima u kojima je koncentrisao vojnike ROA,⁸ be-ga i nešto Nemaca. Imao je nameru da po svaku cenu prodre na područje Suhe krajine, preko Lašča, u Dvor. Ali su mu naše jedinice energičnim napadima i jurišima sprečile ovaj plan, te mu razbile sve snage, tako da se nakon trodnevnih borbi morao u paničnom bekstvu povući u uporišta sa gubicima kakvih do sada na ovom sektoru još nije imao. U ovim akcijama je neprijatelj upotrebljavao i nešto artiljerije i teških minobacača i njihovom vatrom tukao naše položaje, ali nam nije naneo veće gubitke. Nakon trodnevnih akcija neprijatelj je bio razbijen i nesposoban da nastavi sa ofanzivom.⁹

⁴ Brigada je posela ove položaje po naredenju Štaba 15. NO divizije od 25. februara 1945 (vidi AIZDG. k. 188/III).

⁵ Sada: Stranska Vas pri Žužemberku.

⁸ Pošto su se jedinice ove brigade deset dana danonoćno nalazile na položajima Lašče — Primož — Stara gora. Štab 15. divizije JA naredio je 5. marta 1945. da brigadu na ovim položajima smeni 12. slovenačka NOU brigada s tim da 5. slovenačka NOU brigada „Ivan Cankar“ i dalje zadrži jedan bataljon na k. 503 (vidi AIZDG, k. 188/III).

⁷ Omaška; treba: III, što se vidi iz daljeg teksta i dok. br. 20.

⁸ Vidi dok. br. 20, objašnjenje 2.

⁹ O angažovanim snagama neprijatelja u Suhoj krajini u vremenu od 10. do 14. marta 1945. vidi dok. br. 20, objašnjenje 5.

Inače na tom sektoru nema neprijatelj stalno smeštene svoje snage već je, preko Žvirča — Ambrusa — Korinja, nastupalo nešto njegovih manjih snaga ili kakve jače patrole. Van uporišta neprijatelj kontroliše sektor samo patrolama.

Borbe: Dana 21. II krenula su naša tri bataljona u pravcu Žvirča i iste prekontrolisali, ali se neprijatelj tu nije nalazio. Sa dva bataljona smo odmah u pet kolona krenuli u pravcu kote 574, koju je neprijatelj već poseo. Njega smo energičnim jurišem proterali sa kote u samo selo Prevole.¹⁰ U tom napadu smo zaplenili jedan »bren« i uhvatili jednog teško ranjenog belogardistu. Odmah, čim smo zaposeli ovu kotu, povukli smo III bataljon, koji nam je osiguravao leđa sa pravca Žvirča. Neprijatelj je pet puta jurišem pokušavao da povrati ovu kotu (574), ali je uvek uz teške gubitke bio odbijen. Na ovoj koti smo vodili borbu dva sata i izvršili juriš u samo selo, ali smo bili odbijeni. Neprijatelj je sve svoje snage koncentrisao u Prevolama, te po svaku cenu nadirao na kotu 574, gde mu je bio jedini izlaz. Razlog našeg povlačenja sa ovog položaja je u tome što je mina kod teškog minobacača eksplodirala na pet metara od cevi i ubila načelnika štaba brigade i ranila dva druga. U tom momentu je neprijatelj u koloni nadirao iz Prevola na kotu 574, iskoristio ovaj momenat te [nas] jurišem odbacio sa ove kote.

Gubitke neprijatelja cenimo na 22 mrtva i 30 ranjenih. Zaplenili smo jedan puškomitraljez »Bren«.

Naši gubici: 5 mrtvih i 9 ranjenih. Među poginulima su i načelnik štaba brigade ppor. Semeja Franc, komandant II bataljona kapetan Šteblaj Franc Žarko i komandir 2. čete I bataljona drug Sadar.¹¹ Izgubili smo puškomitraljez »Bren«. Dana 28. II 45. u 4 časa ujutro izvršio je neprijatelj ispad iz Stranske Vasi, preko Stavče Vasi, prema našim položajima na Primožu, koje je držao Austrijski bataljon. Jačina neprijatelja je bila oko 40 ljudi, koji su se nakon kraće borbe povukli. Pri tome smo imali jednog mrtvog Austrijanca. Ostalih gubitaka nije bilo.

Gubici neprijatelja: nisu tačno utvrđeni, ali je tačno utvrđeno da je poginuo jedan vlasovac.

Isto tako je u 5 časova neprijatelj nadirao i iz Stranske Vasi prema koti 503, prema položajima III bataljona, i to jačine

¹⁰ Borba je vođena sa 5. bataljonom (zvaničan naziv bio je bataljon „Gerajs“ — Gereis) slovenačkih domobranaca koji je 20. februara 1945. krenuo iz Velikih Lašča u pravcu Hinja (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 94 i 96).

¹¹ Alojz Sadar

30-40 ljudi sa četiri puškomitraljeza, ali je i on nakon kraće borbe bio odbačen na polazne položaje.¹² Naših gubitaka nije bilo. Gubici neprijatelja nisu utvrđeni, ali se po tragovima krvi vidi da ih je imao. Imao je 5 mrtvih i 9 ranjenih.

Dana 3. III 45. Neprijatelj je artiljerijskom vatrom počeo da tuče selo Lašče, a u isto vreme je nastupala i jedna kolona, jačine 60 ljudi, iz Jame u pravcu Lašča i to u 14,30 časova. Kad je neprijatelj primetio da kreću naše snage iz Lašča na položaje te da nas neprijatelj tuče vatrom teškog minobacača, isti se povukao u selo Jama.¹³ Kod minobacačke vatre na selo Lašče imali smo 6 ranjenih i jednog poginulog. Neprijatelj je pokušavao da prodre i na kotu 503, na položaj VIII brigade, ali je bio odbijen.

Dana 5. III 45. je neprijatelj ujutro u 5,30 časova počeo da tuče naše položaje vatrom iz artiljerije i teških minobacača, koja je trajala do 7 časova. Neprijatelj je koncentrisao svoje snage u Sadinjoj Vasi¹⁴ i preko Jame krenuo u pravcu Primoža i prema položajima II bataljona, u ukupnoj jačini 500 ljudi.¹⁵ U 6 časova je naš jurišni vod bio upućen na Podgozd sa zadatkom da napadne neprijatelja ukoliko se tu nalazi. Neprijatelj se u Podgozdu nalazio u jačini 150 ljudi, pa ga je jurišni vod energično napao i naterao iz sela u panično bekstvo. Kod toga je jurišni vod zaplenio cev teškog minobacača. Zatim se morao vod povući u pravcu Lašča, te je zaposeo položaje istočno od Lašča. U 7 časova je neprijatelj koncentrisao čitavo automatsko naoružanje i probio se između Austrijskog i našeg II bataljona na Primožu. Austrijski bataljon se odmah povukao i napustio položaje.

II bataljon, koji se povukao nešto niže i ponovo zaposeo položaje, energično je napao neprijatelja, te mu sprečio dalji prodor. Odmah je I bataljon pošao u pomoć II bataljonu i energično napao neprijatelja, koji je držao položaje na dužini od 200 metara, nakon čega smo probili kroz sredinu položaja. U to vreme je otpočeo neprijatelj da napada sa boka, te su naša dva bataljona bila prinuđena da se ne-

¹² Ove ispade izvršili su delovi 4. bataljona (zvaničan naziv bio je bataljon „Lindner“) slovenačkih domobranaca i verovatno delovi SS puka „Varjagov“ koji su se u to vreme nalazili na području žužemberka (vidi AIZDG, AFK, k. 283 IV — pov. br. 104).

¹³ Sada: Jama pri Dvoru.

¹⁴ Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

¹⁵ Ispad su izvršili 31. i 32. četa 4. bataljona slovenačkih domobranaca i delovi SS puka „Varjagov“ (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV pov. br. 112).

koliko povuku i tu poseli položaje. Kod energičnog juriša imali smo tri poginula i izgubljen je jedan puškomitraljez. Odmah čim je neprijatelj otpočeo da nastupa prema Laščama, te je upao u selo, krenuo je I bataljon iz Primoža u strelcima kroz šumu prema Laščama i udario neprijatelju u leđa te ga naterao u panično bekstvo prema Jami. Kad je neprijatelj počeo da beži iz Lašča, naš jurišni vod, koji se nalazio istočno od Lašča, odmah je izvršio juriš na neprijatelja koji je bežao, te mu naneo teške gubitke. Pošto je neprijatelj imao mnogo mrtvih i ranjenih, držao je po svaku cenu položaje ispod Lašča tako dugo dok nije svoje poginule i ranjene prebacio preko Krke.

Gubici neprijatelja iznose: 40—45 mrtvih i više ranjenih. Nekoliko poginulih je neprijatelj ostavio na bojištu.

Naši gubici: 7 mrtvih i 6 ranjenih. Među njima je ranjen politički komesar Austrijskog bataljona.

Zaplenili smo jedan automat »šturm šnelfajer¹⁶ (Schnelfeuer)«, pet šaržera za isti, nešto rezervne municije, cev teškog minobacača, pištolj »Valter«, jedan raketni pištolj sa trideset raketa i jedan dvogled.

Dana 10. III 45. izvestila je naša patrola III bataljona da kreće neprijateljeva kolona od 500 ljudi u pravcu Visejeca. Odmah nakon primitka obaveštenja zaposela su sva tri bataljona položaje i to: I bataljon na grebenu iznad sela Sela u pravcu Visejeca, III bataljon je posedao položaje iznad Vrhna na koti 549 a IV bataljon je poseo položaje iznad Ratja. Neprijatelj je manjim snagama prodro u selo Visejec, nakon čega ga je jurišni vod proterao iz sela. Sa pravca Bakerca u pravcu Sela primećena je jača kolona. Ova se kolona razvila u strelce i nadirala prema položajima Austrijskog bataljona. Pošto je pritisak na ovaj bataljon bio suviše velik, to se morao povući sa ovog položaja. Neprijatelj je zaposao ovaj greben, te po svaku cenu hteo da prodre u selo Sela. I bataljon, koji se nalazio iznad sela Sela, držao je neprijatelja pod neprekidnom vatrom, te mu nije uspelo da izbije u selo. Odmah nakon toga, kad je neprijatelju pošlo za rukom da protera Austrijski bataljon, počeo je teški minobacač da tuče položaje nakon čega je Austrijski bataljon energično napao neprijatelja i naterao ga u panično bekstvo u pravcu Ratja. Ponovo je neprijatelj koncentrisao jače snage i krenuo prema našim položajima kako bi ponovo zauzeo izgubljene položaje. Kolonu koja je iz Ratja nastupala ivicom šume ispod kote 577, sa ciljem da zađe za leđa Austrijskom

" jurišni automat

bataljonu, napao je Jurišni bataljon XV divizije, a na drugu kolonu koja je nastupala u pravcu Austrijskog bataljona izvršio je Austrijski bataljon energičan juriš, naterao neprijatelja u panično bekstvo i naneo mu velike gubitke, tako da je neprijatelj morao svoje poginule ostavljati na bojištu te je odbacivao od sebe oružje, municiju i opremu. Neprijatelj, od oko 800 ljudi, koji je nastupao prema našim položajima imao je za cilj da po svaku cenu zauzme selo Sela. Kad je neprijatelj panično bežao, napao ga je snažno sa boka I bataljon i naneo mu osetne gubitke. II bataljon je posedao položaje na koti 503. U 12 časova je neprijatelj sa tri strane izvršio snažan pritisak na ovu kotu, pa je II bataljon bio prinuđen da se povuče. Neprijatelj je preciznom vatrom teškog minobacača tukao naše položaje.

U ovoj borbi je II bataljon imao tri ranjena i to su teško ranjeni komandant bataljona, pom. politkomesara bataljona i politkomesar čete.

Gubici neprijatelja iznose oko 86 mrtvih, od toga je neprijatelj na bojištu ostavio 14 mrtvih i isto toliki broj ranjenih. Tačno smo utvrdili da je neprijatelj sa sobom nosio 67 ljudi (ranjenih i mrtvih). III bataljon je na Visejcu ubio 19, koje je neprijatelj ostavio na bojištu, te ih stalno štitio vatrom teških mitraljeza i nakon dva sata ih odvukao.

Zaplenili smo 4 »Mauzer« puške, 6 šaržera i nešto municije za »šturmšnefajer«, dva šaržera za »Bren«, 12 redenika za »šarce« pune metaka, 5 pari cipela, 5 opasača sa fišeklijama i nešto opreme.

Sopstveni gubici: 1 mrtav i 6 ranjenih, od toga su bili ranjeni politkomesar 1. bataljona drug Kolar Matevž, komandant II bataljona drug Jare Jernej, pom. politkomesara II bat. drug Vratič Milan i politkomesar čete u II bat. drug Vrhovšek Jakob, a 2 druga su nestala.

Od oružja smo izgubili 2 puške sa pripadajućom municijom, koje nedostaju.

Dana 11. III 45. U 16 časova je neprijatelj počeo da sa tri kolone nadire u pravcu Vrh, koje su se kretale jedna sa pravca Visejca, druga sa pravca Plešivice i treća sa pravca Gradenca. III bataljon je držao položaje iznad Vrh ispod kote 549 u pravcu Visejca, a II bataljon je držao položaje ispod Vrh u pravcu Gradenca. Nakon borbe od jednog časa morali su se II i III bataljon povući zbog nadmoćnosti neprijatelja, koji je nadirao na naše položaje. Sektor kojeg su ova dva bataljona držala bio je veoma širok te ova dva bataljona nisu mogla izdržati pritisak neprijatelja.

I i IV bataljon su posedali položaje kod Sela i položaje iznad Ratja. Kad je neprijatelj nastupao sa kote 549 štitio je I bataljon snažnom vatrom povlačenje III bataljona i naneo neprijatelju, koji je u grupama nadirao u selo Vrh preko same čistine, velike gubitke. Neprijatelj je koncentrisao mnogo automatskog oružja na Vrh i snažno tukao lakim minobacačem I bataljon, nakon čega se i ovaj bataljon morao povući. Ovaj bataljon se nikako ne bi povukao, ali je komandant bataljona pogrešno shvatio naređenje komandanta brigade, koji je naredio da bataljon snažnom vatrom štiti povlačenje III bataljona, a ovaj je shvatio da treba bataljon da se povuče. Zatim je neprijatelj prodro u selo Sela.

IV bataljon je i nadalje držao položaje iznad sela Ratje, nakon čega su I, II i III bataljon zaposeli položaje na grebenima iznad Lopate, te neprijatelju sprečili dalji prodor. Bez ikakvog obaveštenja krenuli su drug načelnik kapetan Jule i oper. of. brigade sa ovih položaja u samo selo Sela, a da pre toga nisu obavestili komandanta brigade. Kad su stigli u selo udario je neprijatelj po njima i teško ranio načelnika tako da je zbog toga umro, a oper. oficir je pobjegao i pao u neku provaliju, te razbio glavu. Obojica su poginuli zbog sopstvene gluposti i neobazrivosti. U 22 časa smo prikupili sve snage za napad na Sela i Vrh. I bataljon je imao zadatak da pod zaštitom Austrijskog bataljona, koji se nalazio još na starim položajima, izbije u samo selo, dok su II i III bataljon imali zadatak da zauzmu selo Vrh i kotu 549. Neprijatelj se još nalazio na grebenu iznad Sela odakle je energičnim jurišem proteran. Nakon toga smo zaposeli stare položaje.

U borbama smo imali tri poginula i četiri ranjena. Među njima su drug načelnik brigade Košir Jule i oper. oficir brigade drug Močilnikar Jože. Ranjen je bio i komandant III bataljona drug poručnik Mantelj Mirko.

Gubici neprijatelja iznose: 17 mrtvih i veći broj ranjenih. Dana 12. III 45. u 12,30 časova počeo je neprijatelj da nastupa prema položajima I i II bataljona koji su se nalazili na Vrh — kota 549. Naša dva bataljona su pustila neprijatelja u neposrednu blizinu i udarila na njega i odbacila ga. Zatim je neprijatelj u više kolona počeo da nastupa prema položajima, a artiljerijskom vatrom je tukao naše položaje, te pri tome zapalio kotu 549. Zbog nadmoćnosti neprijatelja bila su prinuđena naša dva bataljona da se povuku sa ovih položaja na nove položaje na kotu 442 iznad Lopate. Austrijski bataljon, koji se nalazio iznad sela Sela, štitio je povlačenje I i II bataljona sa položaja Vrh. Pošto se prema pu-

canju utvrdilo, a i videlo se, da se XV brigada¹⁷ povlači sa položaja kota 577 — Lazina, te je postojala mogućnost da neprijatelj iz Hinja krene u pravcu Lopate i Sela, prebacili smo se sa još dva bataljona na položaje iznad Lopate. Prema usmenom dogovoru sa komandantom divizije, premestili smo se na sektor Lipje — Cisti vrh. U borbi je neprijatelj imao 14 mrtvih i više ranjenih.

Budući da su povlačenje štitali naši mitraljezi, nismo imali nikakvih gubitaka, ni poginulih ni ranjenih.

Naši gubici: U ovom mesecu smo imali 18 mrtvih i 31 ranjenog, te dva nestala. Među poginulima su bili načelnik [Štaba] brigade drug ppor. Semeja Franc, drugi načelnik [Štaba brigade] kapetan Košir Jule, ppor. Močilnikar Jože oper. of., komandant II bataljona kapetan Šteblaj Franc Žarko, komandir 2. č. I bat. drug Sadar. Među ranjenima je bio politkomesar Jernej, kom. III bat. drug por. Mantelj Mirko, pom. politkom. Austrijskog bataljona, komandant II bataljona drug por. Jarc II bat. drug Vrtič Milan. Izgubili smo puškomitraljez »Bren« i dve puške sa odgovarajućom municijom.

Moral boraca je dobar, što se pokazalo u borbama gde je ljudstvo najvećom upornošću i energijom odbijalo i napadalo neprijatelja, te mu pri tome nanosilo ogromne gubitke, zbog čega je brojno nadmoćniji neprijatelj morao odustati od svojih planova i vraćati se u svoja uporišta teran od naših boraca. Osim toga im podižu moral i opšti svetski politički i vojni događaji te svakodnevno bombardovanje neprijateljevih uporišta na našoj teritoriji.

Disciplina boraca je na zadovoljavajućem stepenu, ali se još uvek podiže i izgrađuje na vojnim i političkim časovima. Nižim rukovodiocima, kao i borcima, kalemi se duh samoinicijative, što je ranije nedostajalo, naročito kod nižeg kadra. Stalno se održavaju teoretski i praktički vojni časovi o zauzimanju položaja, odnosno prihvatnih položaja, o korištenju zaklona i rukovanju automatskim oružjem. Politička svest boraca je dobra, ali se na političkoj nastavi još uvek izgrađuju.

Ishrana je dovoljna, iako je ponekad skromna, ali se kod toga vide poteškoće pri nabavci, jer je teren gde istu nabavljamo iscrpljen. Odeća i obuća zadovoljava, ipak bi trebalo još nekoliko šinjela, pantalona, bluza i rublja te čarapa, i to: 16 šinjela, 18 pantalona, 15 bluza, 250 pari čarapa, 285 pari donjeg rublja, 52 para cipela i nešto ostale opreme.

¹⁷ Podrobnije o borbama ostalih jedinica 15. NO divizije u vremenu od 10. do 14. marta 1945. u Suhoj krajini vidi dok. br. 20.

Stanje brigade zadovoljava. Najveće su poteškoće kod postavljenja rukovodioca jer smo ih u poslednjim borbama mnogo izgubili, a brigada u njima već jako oskudeva. Uglavnom bi najviše trebalo vojnika, da sa njima barem delimično popunimo svoje jedinice, kod kojih se brojno stanje već jako smanjilo.

P. s. Neprijatelj je imao preko 200 ranjenih i 189 mrtvih, od čega je na bojištu ostavio 18 poginulih.

U ovom mesecu smo zaplenili: jedan »štrumšnefajer«, 11 šaržera i veću količinu municije za isti, jedan puškomi-traljez »Bren«, dva okvira za »Bren«, 12 redenika za »šarac« punih metaka, 1 pištolj »Valter«, 1 raketni pištolj sa 30 raketa, 5 pari cipela, 5 opasača sa fišeklijama i nešto opreme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar major;
Emil Dolčič

Komandant kapetan:
Mojškerc Vinko

BR. 27

IZVEŠTAJ ŠTABA 16. SLOVENAČKE NO BRIGADE „JANKO PREMRL VOJKO“ OD 19. MARTA 1945. ŠTABU 31. DIVIZIJE JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI NA PODRUČJU TRNOVSKOG GOZDA I U GORENJSKOJ¹

ŠTAB 16. BRIGADE JA
„[ANKO] PREMRL VOJKO“
Operativni odsek
Položaj 19. 3. 45.

Predmet: Mesečni izveštaj
od 23. 2. do 22. 3. 45.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE (Operativni odsek)

I

U ovom periodu je naša brigada izvodila samo manje akcije. Poslednje nedelje vodila je veće borbe sa neprijateljem. Delimično je imala i manje pokrete, samo su tri po-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 277/11.

canju utvrdilo, a i videlo se, da se XV brigada¹⁷ povlači sa položaja kota 577 — Lazina, te je postojala mogućnost da neprijatelj iz Hinja krene u pravcu Lopate i Sela, prebacili smo se sa još dva bataljona na položaje iznad Lopate. Prema usmenom dogovoru sa komandantom divizije, premestili smo se na sektor Lipje — Čisti vrh. U borbi je neprijatelj imao 14 mrtvih i više ranjenih.

Budući da su povlačenje štitali naši mitraljezi, nismo imali nikakvih gubitaka, ni poginulih ni ranjenih.

Naši gubici: U ovom mesecu smo imali 18 mrtvih i 31 ranjenog, te dva nestala. Među poginulima su bili načelnik [Štaba] brigade drug ppor. Semeja Franc, drugi načelnik [Štaba brigade] kapetan Košir Jule, ppor. Močilnikar Jože oper. of., komandant II bataljona kapetan Steblaj Franc Žarko, komandir 2. č. I bat. drug Sadar. Među ranjenima je bio politkomesar Jernej, kom. III bat. drug por. Mantelj Mirko, pom. politkom. Austrijskog bataljona, komandant II bataljona drug por. Jarc II bat. drug Vrtič Milan. Izgubili smo puškomitraljez »Bren« i dve puške sa odgovarajućom municijom.

Moral boraca je dobar, što se pokazalo u borbama gde je ljudstvo najvećom upornošću i energijom odbijalo i napadalo neprijatelja, te mu pri tome nanosilo ogromne gubitke, zbog čega je brojno nadmoćniji neprijatelj morao odustati od svojih planova i vraćati se u svoja uporišta teran od naših boraca. Osim toga im podižu moral i opšti svetski politički i vojni događaji te svakodnevno bombardovanje neprijateljevih uporišta na našoj teritoriji.

Disciplina boraca je na zadovoljavajućem stepenu, ali se još uvek podiže i izgrađuje na vojnim i političkim časovima. Nižim rukovodiocima, kao i borcima, kalem se duh samoinicijative, što je ranije nedostajalo, naročito kod nižeg kadra. Stalno se održavaju teoretski i praktički vojni časovi o zauzimanju položaja, odnosno prihvatnih položaja, o korištenju zaklona i rukovanju automatskim oružjem. Politička svest boraca je dobra, ali se na političkoj nastavi još uvek izgrađuju.

Ishrana je dovoljna, iako je ponekad skromna, ali se kod toga vide poteškoće pri nabavci, jer je teren gde istu nabavljamo iscrpljen. Odeća i obuća zadovoljava, ipak bi trebalo još nekoliko šinjela, pantalona, bluza i rublja te čarapa, i to: 16 šinjela, 18 pantalona, 15 bluza, 250 pari čarapa, 285 pari donjeg rublja, 52 para cipela i nešto ostale opreme.

¹⁷ Podrobnije o borbama ostalih jedinica 15. NO divizije u vremenu od 10. do 14. marta 1945. u Suhoj krajini vidi dok. br. 20.

Stanje brigade zadovoljava. Najveće su poteškoće kod postavljenja rukovodioca jer smo ih u poslednjim borbama mnogo izgubili, a brigada u njima već jako oskudeva. Uglavnom bi najviše trebalo vojnika, da sa njima barem delimično popunimo svoje jedinice, kod kojih se brojno stanje već jako smanjilo.

P. s. Neprijatelj je imao preko 200 ranjenih i 189 mrtvih, od čega je na bojištu ostavio 18 poginulih.

U ovom mesecu smo zaplenili: jedan »štrumšnefajer«, 11 šaržera i veću količinu municije za isti, jedan puškomi-traljez »Bren«, dva okvira za »Bren«, 12 redenika za »šarac« punih metaka, 1 pištolj »Valter«, 1 raketni pištolj sa 30 raketa, 5 pari cipela, 5 opasača sa fišeklijama i nešto opreme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar major;

Emil Dolčič

Komandant kapetan:

Mojškerc Vinko

BR. 27

IZVEŠTAJ ŠTABA 16. SLOVENAČKE NO BRIGADE „JANKO PREMRL VOJKO“ OD 19. MARTA 1945. ŠTABU 31. DIVIZIJE JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI NA PODRUČJU TRNOVSKOG GOZDA I U GORENJSKOJ¹

STAB 16. BRIGADE JA

„J[ANKO] PREMRL VOJKO“

Operativni odsek

Položaj 19. 3. 45.

Predmet: Mesečni izveštaj
od 23. 2. do 22. 3. 45.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE (Operativni odsek)

I

U ovom periodu je naša brigada izvodila samo manje akcije. Poslednje nedelje vodila je veće borbe sa neprijateljem. Delimično je imala i manje pokrete, samo su tri po-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 277/11.

slednja [pokreta] bila napornija. U ovom mesecu smo imali manje i jednu veću akciju. Izvođene su akcije u cilju snabdevanja.

II

23. 2. 45. Sve jedinice brigade nalazile su se u Vojskom; II bataljon u Mrzloj Rupi. Ovaj bataljon ima zasedu, jačine jedne čete, u Kočevšu. Stalno upućuje patrole drumom do Nikove i levim grebenom do Rejca. Vezu održava sa [delom] III bataljona koji se nalazi kod posednika Mohoriča. I bataljon se nalazi u Voglarjima. III bataljon se nalazi u Vojskom. Ovaj bataljon ima zasedu na Brdu i stalno drži pod kontrolom drum Spodnja Idrija — Oblakov Vrh. Jedno odeljenje sa teškim mitraljezom je na k. 1087. Vezu održava sa II bataljonom. U toku noći premestio je zasedu na Brdu na nove položaje kod posednika Mohoriča. Ova zaseda ima zadatak da drži izvidnicu na k. 974,² te da upućuje patrole drumom prema Beli.³ Vezu održava sa III bataljonom. Stab brigade sa Pratećom četom nalazi se u Vojskom.
24. 2. 45. Jedinice su se nalazile na starim položajima.
25. 2. 45. U toku jučerašnjeg dana izvršile su jedinice brigade pokret na nove položaje i to: I bataljon je od Voglarja krenuo preko Lokvi — Čepovana u Dol. Trebušu, odakle se prevezao do Cerkna. U večernjim časovima nastavio je sa pokretom i to preko Čepheza, Kladja,⁴ Svodnja, Vodica⁵ i Ledina na Pečnik.⁶ Odmah je uputio zasedu jačine jedne čete u Razpotje. Patrole je upućivao prema Plestenicaraan i Sp. Idriji. II bataljon je, zajedno sa III bataljonom i Štabom brigade, krenuo preko Vojskog, Oblakovog Vrh, Jagršča, Otaleža, Ledina na svoje

¹ Ova kota na karti 1:100.000 nije pronađena.

² Odnosi se na Idrijsku Belu.

³ Izveštaj je pisan po karti 1:100.000, italijansko izdanje. Ovaj zaselak nije obeležen na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1949, a nalazi se 3 km jugoistočno od Cerkna.

⁴ Na kartama 1:100.000 i 1:25.000 Vodice nisu ucrtane. To je usamljena kuća 500 m istočno od Praprotnog brda, trig. 1006 (6 km severno od Idrije).

⁵ Ovo selo na karti 1:100.000 nije označeno, a nalazi se 4 km severoistočno od Idrije, između sela Ledine i zaseoka Razpotje.

određene položaje: II bataljon na Goropeke i odmah zaposeo položaje, a III bataljon na položaje na Vrsnik. Po dolasku na nove položaje postavile su jedinice potrebna osiguranja. Štab brigade i Prateća četa su na Govejeku. Iz Vojskog su jedinice pošle u 7 časova ujutro i stigle na određene položaje u 20 časova.

26. 2. 45. Jedinice su se nalazile na starim položajima.

27. 2. 45. Jedinice su se nalazile na starim položajima.

U 17 časova je I bataljon sa jednim vodom i jednom teškom »bredom« pošao u zasedu u Ravne⁷ radi obezbeđenja prema Veharšama⁸ zbog akcije za snabdevanje.

U isto vreme je i II bataljon zbog akcije za snabdevanje pošao na obezbeđenje.

U isto vreme je III bataljon otišao na akciju u cilju snabdevanja u Zavratac. Zbog neprijateljevih zaseda u tom selu akcija nije uspela.

Jedan vod sa dva PM⁹ i jedno odeljenje teške »brede« je I bataljon uputio u zasedu na Ravne u cilju osiguranja prema uporištu Veharše zbog akcije za snabdevanje. Vod je zaposeo položaje na Ravnama. U vreme kad je III bataljon vodio borbu sa neprijateljem ovaj vod nije imao nikakvih borbi.

U cilju obezbeđenja akcije za snabdevanje uputio je II bataljon jedan vod sa dva PM u pravcu Sv. Tri Kralja¹⁰ i Rovtama¹¹ u zasedu istočno od k. 753, iznad samog drumu koji vodi u Rovte. Drugu zasedu, jačine jednog voda, sa dva PM, postavio je pored drumu u blizini Sopotske vodenice sa zadatkom da spreči pokrete neprijateljevih patrola iz uporišta Sv. Tri Kralja. Treću zasedu, jačine jednog voda, sa 2 PM, uputio je da se priključi

⁷ Sada: Ravne pri Zireh.

⁸ U uporištu Veharše nalazilo se 1. bataljon 1. slovenačkog udarnog puka Slovenskega narodnega varnostnega zbora (vidi Mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 7, snimak 473).

• puškomitraljeza

¹⁰ Sada: Vrh nad Rovtami.

¹¹ U uporištima Sv. Trije Kralji (Vrh nad Rovtami) i Rovte nalazila se u to vreme 44. posadna četa slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK. k. 279/11 i Mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 13, snimak 500).

odeljenju nenaoružanih drugova, koji su bili upućeni do intendanta bataljona da bi uz put izvršili prinudni otkup u Izgorju, do kojeg, pak, nije došlo, jer se III bataljon sukobio sa neprijateljem. Ova zaseda se, po ugovorenom znaku raketama, povukla iz zasede u sastav bataljona, a zatim je ceo bataljon krenuo na nove položaje na Zirovski vrh, nakon što ga je smenio III bataljon. III bataljon, koji je imao zadatak da izvrši prinudni otkup u selu Zavratac, krenuo je u 19,15 časova sa starih položaja. Bataljon je kretao pravcem Sovra — Podklanec — Zaklanec.¹¹ Obezbeđivao se pretihodnicom i zaštitnicom. Kad je bataljon stigao do Podklanca napao je neprijatelj iz zasede, koju je, u jačini 50 ljudi, držao u Zavratacu, naša dva obavestajca koji su pošli sat i po pre bataljona da izvide da li se neprijatelj nalazi u zasedi ili u patroli. Bataljon je odmah postavio jedan vod desno od Zavrataca, koji je došao u dodir sa neprijateljem i vodio borbu dva i po časa. Drugi vođ je upućen levo od Zavrataca, te se neprimetno privukao neprijatelju iza leđa i pokušavao da ga protera sa položaja. Glavnina bataljona, pak, stigla je do dve kuće u Zavratacu. Nakon borbe od 20 minuta pristigla je neprijatelju pomoć iz Veharša i zašla iza leđa našoj levoj pobočnici tako da se ova morala odmah povući, jer je neprijatelj otpočeo sa okružavanjem naše leve pobočnice. Ova pobočnica se, pod zaštitom voda, povukla nakon borbe od dva i po časa zajedno sa celim bataljonom na polazne položaje. Neprijatelj je deštovao minabacačom i unakrsnom vatrom, koju je upravio na naše položaje. Neprijatelj je bio u zasedi po kućama u selu Zavratac a kolona koja je neprijatelju pristigla u pomoć zaposela je položaje iznad sela. Nakon borbe, koja je vođena dva i po sata, pokušali su naši da neprijatelja proteraju iz sela. Pošto je neprijatelj bio brojčano nadmoćniji, te držao strategijski bolje položaje, morali su se naši, pod zaštitom vatre svog naoružanja, povući na polazne položaje. Borba je vođena dva sata. Posle borbe krenuo je bataljon na nove položaje u Goropeke.

¹¹ Zaklanec ne postoji u tom rejonu; verovatno bi trebalo da stoji: Zavratac.

28. 2. 45. nalazile su se jedinice [na sektoru] Ledine — Zirovski vrh.

I bataljon se nalazi: jedna četa u Razpotju, te se osigurava sa stražama i patrolama. Jedan vod, sa dva PM i jednom teškom »bredom«, u Vrsniku. Preostali dio bataljona nalazi se u Pečniku, te upućuje patrole u pravcu Gore, Marofa, Kladnika i Plestenica.

II bataljon se nalazi na Zirovskom vrhu. Jedan vod je u zasedi kod Kočarja sa zadatkom da obezbeđuje sve puteve koji vode iz Gorenje Vasi prema Fužinama. Jedna zaseda sa dva PM postavljena je između Dobrave i Todraža kako bi sprečila svaki neprijateljev prodor ovim drumom, a jedna zaseda, jačine jednog voda, nalazi se kod posednika Mraka sa zadatkom da spreči ispad neprijatelja iz uporišta Ličine. Sve tri zasede su povezane među sobom.

III bataljon se nalazi u Goropekama. Jedan vod sa 2 PM je u zasedi u Logu. Patrole upućuje prema Sovri i Novoj Vasi.¹³

1. 3. 45. Jedinice su se nalazile u Ledinama — Zirovski vrh. I bataljon nalazi se na istim položajima kao juče. II bataljon se nalazi na istim položajima kao juče. Jedna četa je od 22 do 3.30 časa izvršila demonstrativni napad na uporišta Gorenja Vas i Lučine. Nakon završenog napada prebacivala je sa preostalim delom bataljona namirnice i stoku iz Todraža u Žiri.¹⁴

III bataljon na istim položajima.

2. 3. 45. Sve jedinice su se nalazile na starim položajima sa istim zadacima.
3. 3. 45. Sve jedinice su se nalazile na istim položajima, sem što je II bataljon demonstrativno napadao uporišta Gorenja Vas — Lučine kao prethodnih noći.
4. 3. 45. Nalazile su se na istim položajima.
5. 3. 45. Jedinice su se nalazile u Ledinama — Zirovskom vrhu.

¹³ Sada: Nova Vas pri Žireh.

¹⁴ Prinudni otkup stoke i hrane izvršila je u Dolomitima 7. slovenačka NOU brigada „France Prešeren“ (vidi dok. br. 4).

I bataljon na istim položajima.

II bataljon na istim položajima. Ujutro u 7,30 časova je napustio položaje na Zirovskom vrhu i preuzeo položaje III bataljona u Goropekama.

U 18,30 časova krenuo je bataljon ponovo na stare položaje na Zirovskom vrhu sa napred pomenutim osiguranjem.

6. 3. 45. nalazile su se jedinice na istim položajima.

II bataljon na Zirovskom vrhu sa jednom zasedom od 2 PM i jednom teškom »bredom« na k. 961. Danju izvidnice, noću patrole u pravcu uporišta Lučine. Jednu patrolu upućuje do Kočarja za vezu sa 7. SNOUB, drugu prema Todražu, a treću za vezu na k. 961.

7. 3. 45. Sve jedinice su se nalazile na istim položajima.

I bataljon je prisustvovao manevru¹⁵ 7. SNOUB.

8. 3. 45. Brigada se nalazila na položajima Zirovski vrh.

I bataljon se nalazi na Javorču. Osigurava se sa zasedom iznad Kočarja, koja ima pod kontrolom sve komunikacije koje iz Gorenje Vasi vode prema Fužinama. Patrole upućuje prema Todražu i za vezu sa brigadom.

II bataljon se nalazi na Zirovskom vrhu, te se sa patrolama osigurava u pravcu uporišta Lučine i sa drugom prema Todražu i k. 961. Jedan vod sa dva PM i teškom »bredom« ima u zasedi na k. 961.

III bataljon se nalazi u Kladju, te se osigurava u pravcu Gorenje Vasi jednom zasedom sa dva PM. Patrole upućuje prema Lajšama i odražava vezu sa I bataljonom i brigadom.

Brigada se u toku noći premestila na nove položaje: I bataljon Golica, II bataljon Rastovke a III bataljon u Stirpnik. Štab i Prateća četa na Ojstrom Vrh. Brigada je sa starih položaja krenula u 21,30 čas i stigla na nove položaje 9. 3. 45. u 10 časova.¹⁶

9. 3. 45. Brigada se nalazi na položajima: I bat. Zgornja

Golica, II bat. Rastovke, III bat. kod Stirpnika.

I bat. je krenuo sa starih položaja u 10 časova i stigao na nove položaje Zgornja Golica 9. o. m. u

¹⁵ Misli se na bojnu vežbu na kasarnu u Govejeku (vidi dok. br. 18, objašnjenje 2).

¹⁶ Brigada se prebacila u ovaj rejon u vezi sa napadom 7. slovenačke NOU brigade „France Prešeren“ na neprijateljevo uporište Sv. Križ (vidi dok. br. 13).

10 časova. Osigurava se u pravcu uporišta Selce s tim da ima jednu zasedu od jednog voda sa dva PM i jednim odeljenjem teške »brede« severno od Zgornje Golice, k. 957, u blizini crkve Sv. Miklavža. Jednim odeljenjem se osigurava i to jednim PM na k. 705 s tim da ima uvid na drum Studeno — Selca, a drugim odeljenjem sa 1 PM nalazi se na k. 957 kao zaštitnica teške »brede«. Za šire osiguranje upućuje bojne patrole u pravcu kantonmana Stirpnik u cilju povezivanja sa III bataljonom. Drugu patrolu upućuje u pravcu Rastovke sa ciljem da se poveže sa II bat.

II bataljon je u 10 časova krenuo sa starih položaja, te je 9. o. m. u 10 časova stigao na nove položaje Rastovke. Osigurava se prema zapadu i to prema posedniku Logarju tako da ima postavljenu zasedu jačine 1 voda na k. 890, 200 m severozapadno od posednika u Rastovkama. Za šire osiguranje upućuje bojne patrole. Jednu u pravcu III bat., da sa njime održava vezu, a drugu šalje iz kantonmana u pravcu Sv. Lenarta¹⁷ do Luše.

III bataljon je u 22 časa krenuo sa starih položaja i stigao u 10 časova na nove položaje kod Stirpnika. Osigurava se u pravcu uporišta Praprotno i Dolenja Vas tako da ima jedan vod sa 2 PM postavljen jugoistočno od samog posednika. Pod kontrolom drži sve komunikacije koje iz Praprotna vode prema njegovim položajima. Drugi vod ima u zasedi na k. 729 tako da osigurava severnu stranu prema Selcama. Za šire osiguranje upućuje bojne patrole. Jedna patrola kreće stalno iz kantonmana prema Sp. Luši, a drugu upućuje na istok prema uporištu Praprotno.

Štab brigade se nalazi na Ojstrom Vrh.

Pravac kretanja: Fužine — Hotavlje — Malenski Vrh — Javorje — Četena Ravan — Zapreval, odakle su se bataljoni rasporedili na svoje položaje.

10. 3. 45. Brigada se nalazi na položajima: I bat. Lavtarski Vrh, II bat. na Jamniku, III bat. kod Sv. Mohora, Štab brigade kod Sv. Mohora.

I bataljon je u 5 časova krenuo sa starih položaja i u 6 časova stigao na nove položaje kod Stirpnika

¹⁷ Sada: Lenart nad Lušo.

do III bataljona, odakle je krenuo od Sv. Tomaža¹⁸ do Pamerjevog mosta.¹⁹ Na samom drumu je bataljon naišao na zasedu i primorao je na povlačenje. Naši gubici u borbi iznose 1 mrtav i 3 ranjena. Gubici neprijatelja nam za sada nisu poznati. Neprijatelj je na drumu ostavio dvoja kola i nešto opreme što smo povelili sa sobom. Neprijatelj je bio jačine 20 ljudi i na pokretu prema Škofjnoj Loki. Zatim je bataljon, kad je proterao neprijatelja, razorio put i izradio zaseke [i minirao] nagaznim minama. Zatim je bataljon krenuo preko Križne Gore i zaposeo položaje na Lavtarskom Vrh. Jedna četa ovog bataljona je zaposela položaje na k. 684 na Hrastniku sa zadatkom da spreči neprijateljev prodor drumom Škofja Loka — Selca. Ovaj bataljon je preko signalista u neprekidnoj vezi sa bataljonom Gradnikove brigade koji se nalazi kod Sv. Tomaža. Bataljon se na novim položajima ukopao.

II bataljon je u 17 časova krenuo sa starih položaja do Stirpnika ka III bataljonu odakle je, zajedno sa III bataljonom i štabnom patrolom, produžio pravcem Bukovica — Knape — Bukovščica i preko Sv. Mohora, te se razmestio u 5 časova ujutro 10. o. m. na Jamniku. Osigurava se tako da ima jednu zasedu na k. 827 (Sv. Primož), a drugu zasedu na k. 811 (Mali vrh) i 726. Ove zasede su postavljene da spreče eventualni ispad neprijatelja koji bi pokušavao da nastupa iz Kroke prema Jamniku ili pak iz Besnice preko Nemilja prema Lajšama.²⁰ U isto vreme je bataljon postavio zaseke na drumu koji vodi iz Kroke u Jamnik i iz Besnice preko Nemilja prema Lajšama, te je istovremeno drum i minirao. Patrolama je povezan sa III bataljonom.

III bataljon je krenuo sa starih položaja zajedno sa II bataljonom preko drumu i zaposeo položaje kod Sv. Mohora. Zadatak ovog bataljona je da se osigurava prema Bukovščici. Putem patrola je povezan sa I bataljonom.

Sada: Tomaž nad Praprotnem.

Pamerjev most na karti 1:100.000 nije obeležen.

Sada: Selske Lajše. Na karti 1:100.000 piše: Zg. in Sp. Lajše.

11. 3. 45. Brigada se nalazila na položajima: I bat. u Robidnici, II bat. u Lazama,²¹ a III bat u Leskovici. Prateća četa i Štab brigade u Robidnici.

I bataljon je stigao na nove položaje u Robidnici i to: Jedna četa je razmeštena u Slugovoj dolini²² te upućuje patrole prema Davči i Farjem Potoku.²¹ Jednu zasedu od 1 PM ima na raskrsnici na Crnom vrhu. U samom kantonmanu se osigurava stražama i patrolama. Pravac kretanja Lavtarski Vrh — Bukovica — Stirpnik — Sv. Lenart — vojnički drum — Crni kal — Slugova dolina — Robidnica. U Bukovici je za prelaz brigade preko drumu dao bataljon 1 četu na osiguranje prema Dolenjoj Vasi a drugu prema Praprotnom. Bataljon je sa starih položaja krenuo u 23 časa, te stigao na nove položaje 11. o. m. u 13 časova.

II bataljon je pošao sa starih položaja u 22,30 časova iz Jamnika i Pozirna, te je dalje kretao u sastavu brigade na nove položaje u Laze, kuda je stigao u 13 časova. Patrole upućuje prema Novakima, te održava vezu sa III bataljonom. Jednu patrolu šalje prema Krnicama²⁴ do Podpleča.²⁵

III bataljon je krenuo sa starih položaja u 23 časa i stigao 11. o. m. u 12,30 časova na nove položaje u Leskovici. Osigurava se tako da šalje jednu patrolu do II bataljona a po jednu prema Srednjem Brdu i Cabračama. Jednu zasedu ima na k. 745 a drugu na k. 914.²⁶ Bataljon je kretao u sastavu brigade.

Štab brigade i Prateća četa nalaze se u Robidnici.

12. 3. 45. Jedinice brigade su se nalazile na istim položajima. I bataljon se osigurava sa jednom zasedom na Crnom vrhu i jednom patrolom koju upućuje prema Davči i Farjem Potoku.

²¹ Ovo selo na karti 1:100.000 nije obeleženo, a nalazi se između sela Robidnica i Leskovica.

« Predeo 1500 m istočno od Crnog vrha, k. 1268 (7 km severoistočno od Cerkna). Na karti 1:100.000 nije obeležen.

^a Zvaničan naziv je Potok.

" Sada: Krnice pri Novakih. Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1949, nije obeleženo, a nalazi se 7 km severoistočno od Cerkna.

¹⁵ Na karti selo Podpleče nije obeleženo, a nalazi se 3,5 km istočno od Cerkna.

" Kote 745 i 914 na karti 1:100.000 nisu pronađene.

II bataljon se osigurava sa dva stražarska mesta.

III bataljon se osigurava sa dva stražarska mesta. Između 8 i 10 časova izvršila je brigada pokret u Dol. Novake. I bat. u G. Novakima, II bat., III bat., Prateća četa i Štab brigade u Dol. Novakima. Osiguranje sa stražarskim mestima. U toku današnjeg dana brigada se još jednom premestila do šentviške planote na određene položaje.

13. 3. 45. Brigada je stigla na nove položaje u 5 časova ujutro, te se rasporedila na položaje:

I bataljon se nalazi na Zagomilci, te se osigurava sa jednom zasedom, jačine 1 PM, na k. 834,²⁷ jednu patrolu upućuje prema Bukovu i jednu prema Ponikvama za vezu sa II bataljonom.

II bataljon se nalazi na Zagomilci, te se osigurava jednom zasedom jačine jednog voda, koja je postavljena prema Sv. Luciji,²⁸ jednim odeljenjem sa 1 PM u pravcu Kneže, a dve patrole šalje prema Sv. Luciji i prema Kneži.

III bataljon se nalazi na Pečinama, te se osigurava sa dve zasede: jedna jačine odeljenja na k. 654, sa jednim PM i jednom teškom »bredom«, te vrši osiguranje prema Dol. Trebuši i Bači,²⁹ a druga zaseda, jačine odeljenja sa 1 PM, [postavljena] je u pravcu Prapetna.

Štab brigade i Prateća četa na Pečinama.

14. 3. 45. Jedinice su se nalazile na istim položajima.

I bataljon se u jutarnjim časovima, zbog napada neprijatelja na II bataljon, ceo nalazio na položajima.

II bataljon je u 5,45 časova napao neprijatelj, koji je nastupao u tri kolone prema našim položajima, ukupno svega oko 120 ljudi, sastavljenih od Italijana i nekoliko Nemaca.³⁰ Neprijatelj je bio nao-

²⁷ Ova kota nalazi se 500 m zapadno od zaseoka Zagomilca.

²⁹ Sada: Most na Soči.

²⁸ Odnosi se na Baču pri Modreju.

³⁰ Ispad su verovatno izvršili delovi italijanskog policijskog dobrovoljačkog bataljona „Adriatische Kistenland II“ (Adriatische Küstenland) koji se nalazio na obezbeđenju železničke pruge Sv. Lucija (sada: Most na Soči) — Podbrdo (AIZDG, k. 63'II).

ružan lakim naoružanjem i 1 lakim minobacačem. Pošto je naša jedinica bila još blagovremeno obaveštena, sačekala ga je već na položajima koje je posela na pravcu neprijateljevog nastupanja. Nakon prve neprijateljeve vatre na naše položaje pustili su naši neprijatelja u blizinu samih mitraljeških gnezda i otvorili vatru na neprijatelja, pa je neprijatelj imao prilične gubitke. Kad se neprijateljeva vatra smanjila, prešli su naši na juriš i naterali ga u panično bekstvo. Nakon borbe od tri časa imao je neprijatelj 8 mrtvih i 6 ranjenih. Prema novijim izveštajima saznali smo da je izbačeno iz stroja ukupno 23 neprijateljeva vojnika. Na našoj strani bio je 1 teže i tri lakše ranjena. *III bataljon* se nalazi na istim položajima.

15. 3. 45. su se nalazili na istim položajima. U 19 časova premestile su se sve jedinice sa starih položaja, te se prikupile kod Štaba brigade i zajedno krenule kod Slapa³¹ preko Idrijce i dalje poljskim putem na nove položaje na Grudnicu.³²
16. 3. 45. Brigada se nalazi na položajima:
I bataljon se nalazi u Lokoyecu — Lažna. Osigurava se po grebenu iznad Čepovana po zasedama do Lokoveca. Jedna izvidnica bila je severozapadno od Čepovana. U 14 časova približio se jedan vod sa 2 PM i jednim teškim mitraljezom do samog drumu koji vodi u Lokovec sa namerom da neprijatelju spreči izlazak iz Čepovana. Ova zaseda je u 14,30 časova napala neprijateljevu kolonu jačine 50 ljudi, koja se iz Čepovana probijala prema Puštalama. Pošto, zbog najavljenog vazdušnog napada³³ na Čepovan, nije bilo moguće potući neprijatelja, bataljon nije imao uspeha. Još pre vazdušnog napada izvršilo je jedno odeljenje juriš na top kojeg je neprijatelj ostavio na drumu, te su ga pod neprijateljevom vatrom odvukli na bezbedno mesto. Nakon završenog napada izvršio je, zajedno sa *II bataljonom*, juriš na Čepovan. Upu-

" Sada: Slap ob Idrijci.

³² Brigada se prebacila na ove položaje u vezi sa napadom na Lokovec (vidi dok. br. 21).

³³ Bombardovanje Čepovana izvršilo je šest savezničkih aviona i bacilo 26 raketnih bombi (vidi Stanko Petelin; *Osvoboditev Slovenskega primorja, Založba Soča, Nova Gorica, 1965, str. 144*).

ćene su dve patrole: jedna prema Lokvama a druga prema Grgaru. Ostali deo bataljona bio je upućen na položaje iznad Čepovana. Kasnije je bila upućena i jedna četa sa teškim mitraljezom iznad Čepovana u Drage. U Dragama se ova četa osiguravala zasedom jednog voda.

II bataljon se nalazi na položajima Vrhovč.³⁴ Na položajima je bio zapadno od Čepovana. U 15 časova su 1. i 2. četa u strelcima krenule prema Velikoj Lažni.³⁵ Pošto se na sedlu Kobilice još nalazio neprijatelj, proterala je prva četa jurišem neprijatelja, a zatim su obe čete zaposele njegove položaje. Jedna četa je ostala na položajima zapadno od Čepovana.

III bataljon se nalazi na Krvavcu,³⁶ te je osiguravao sve komunikacije koje vode iz Grgara i Puštala do Krvavca.

Prateća četa je zaposela položaje na vrhu Lokoveca, a zatim je zauzela položaje iznad Čepovana i napadala neprijatelja u Čepovanu koji se povlačio iz Čepovana.

Stab brigada i Zaštitna četa su se nalazili između Lokoveca i Gorenjeg Lokoveca.³⁷

17. 3. 45. Brigada se nalazila na položajima Lokovec — Čepovan. U 8 časova ujutro prikupila se cela brigada kod crkve u Lokovecu i krenula do Čepovana, te se razmestila između Čepovana i Dola. Zbog očekivanja na odlazak sa kamionima osiguravali smo se samo stražama.

I i II bataljon su u 17 časova krenuli na položaje u Lokovec (kod crkve). Odmah po dolasku *II bataljona*, koji je imao zadatak da zauzme visinske tačke, napao je neprijatelj lakim naoružanjem iz crkve, udaljene 70 do 100 metara. U isto vreme je na čistinu, pod neprijateljevom vatrom, naišao automobil, koji je odmah potražio zaklon. Zatim su se postepeno povlačili i otpočeli sa okružavanjem neprijatelja oko crkve. Neprijatelj je snažno

^M Na karti 1:100.000 nije pronađeno.

³⁵ Odnosi se na selo Lažna.

³⁶ Zaselak, 6 km zapadno od Čepovana, između zaseoka Breg i Kuščerji. Na karti 1:100.000 nije obeležen.

³⁷ Gorenji, Dolenji i Srednji Lokovec; sada: Lokovec.

reagovao. Nakon dvočasovnog okružavanja i približavanja proterali smo sa dva juriša neprijatelja, a zatim smo zauzeli položaje u pravcu Grgara, kao i sve visinske tačke, tako da smo dominirali nad čitavim položajem kojeg smo dobili u zadatak da zaposednemo. Upućivali smo i bojne patrole u pravcu kuda se neprijatelj povlačio.

III bataljon je sa gore pomenutih položaja u 20,30 časova krenuo u Lokve gde je trebalo da zauzme k. 1185, te da se poveže sa Gradnikovom brigadom, koja se nalazila na Velikoj Lažni.³⁸

Prateća četa je bila na starim položajima, te se osiguravala sa stražama i patrolama.

18. 3. 45. Brigada se nalazi u Lokovecu, samo se *III bataljon* nalazi u Lokvama.

I bataljon je zauzeo položaje južno od crkve u Lokovecu posle traganja *II bataljona* za neprijateljem, kojeg je prethodne večeri proterao od crkve. U pokretu radi obezbeđenja druma Puštale — Dol. Lokovec, pala je četa u zasedu koja se nalazila u kući kod Gorjupa. Četa se odmah razvila u strelce i na neprijateljevu zasedu otvorila snažnu vatru. Borba je vođena četvrt časa. Zbog prejake neprijateljeve vatre morala se ova četa, pod zaštitom 1 PM, povući na visinske tačke tako da je imala kontrolu nad kućom u kojoj se nalazio neprijatelj. U 9 časova bila je upućena bojna patrola od 1 PM i 5 ljudi da pregleda sektor na kome se nalazio neprijatelj. Naišla je na neprijateljevu patrolu i odmah, sa odstojanja 30 — 40 metara, otvorila na nju vatru. Neprijatelj je odmah pobegao. U 13 časova je bataljon dobio zadatak da napadne neprijatelja, te da ga protera sa položaja koje je posedao na visinskim tačkama. Prva četa je krenula sa ciljem da se približi neprijatelju na 30 m, a neprijatelj ju je sačekao sa bombama. Četa je odmah zauzela zaklone i otvorila snažnu vatru i izvršila juriš na neprijatelja. Četa je bila odbačena, ali je odmah ponovila juriš, koji je bio ponovo odbijen. Opet je krenula na juriš i naterala neprijatelja na bekstvo i tako zauzela neprijateljeve položaje. Ova četa se približila nepri-

^M O borbenoj aktivnosti 3. slovenačke NOU brigade „Ivan Gradnik“ vidi dok. br. 47.

jateljevim položajima na jurišno odstojanje pod zaštitom teških »breda« koje su bile postavljene na visinskim tačkama. Ovaj bataljon je vodio stalne borbe sa neprijateljem od 13 do 22 časa. U 19 časova približilo se više grupa neprijateljevim položajima i nakon tri juriša proterali su neprijatelja sa uzvišenja na niže položaje. U ova tri juriša su borci pri jurišu uzvikivali: živela JA, živeo Tito, itd.

II bataljon je, posle jučerašnjeg napada na crkvu u Lokovecu, zajedno sa I bat. gonio neprijatelja i terao ga. II bataljon držao je položaje desno od I bataljona, to jest jugozapadno od crkve u Lokovecu. II bataljon je napadao na neprijateljeve položaje od 5,30 do 20 časova. Ubrzo je 1. četa zauzela uzvišenja na istoj visini gde je [neprijatelj] imao izvidnicu jačine 20 do 25 ljudi. Prvi vod je krenuo prema neprijatelju sa zadatkom da mu se prikriveno približi, te da ga napadne bombama i protera sa položaja. Već na odstojanju od 30 do 40 metara primetio je neprijatelj da se naši privlače njemu. Neprijatelj je na vod otvorio vatru. Odmah je četa koja je štitila vod otvorila snažnu vatru na neprijateljeve položaje. Ovaj vod se približio samom vrhu, te je već bacao bombe na neprijatelja. Neprijatelj je krenuo u protivnapad. Naši su se morali povući na ranije položaje. Neprijatelj je na vrhu brda utvrđen, ima jake bunkere od kamena, tako da je prilaz do njega otežan.

II bataljon je na starim položajima, a 1. četa se osigurava prema Trati³⁹ i Sv. Luciji.

III bataljon se nalazi na položajima Lokve, k. 1185, te ima vezu sa Gradnikovom brigadom, koja se nalazi u Vel. Lažni. Prema naredenju štaba divizije, otišao je bataljon privremeno u sastav XXX divizije.

Prateća četa se nalazi na položajima između Čepovana i Dola. Obezbeđuje se stražom. U 12 časova je jedinica otišla na položaje u Lokovecu u sastav I bataljona. Teški minobacač je imala na položaju

³⁹ Na karti 1:100.000 nije pronađeno. Verovatno greška, pa bi trebalo da piše: Vrata, zaselak 4 km severno od Čepovana.

kod popaljenih kuća kod Crnika⁴⁰ i minama obasipavala neprijateljeve položaje. Nakon završene akcije razmestila se četa u blizini štaba brigade.

19. 3. 45. Brigada je na položajima, te ima dodir sa neprijateljem u Dol. Lokovecu. I bat. je južno od crkve, II bat. jugozapadno od crkve u Lokovecu, III bat. je u sastavu XXX divizije. Prateća četa i Štab brigade su pored drumu iznad crkve kod posednika u Podrobarjima.⁴¹

I bataljon je na položaju i ima dodir sa neprijateljem. U toku današnjeg dana nastavljeno je sa manjim i većim pritiskom. Do 12 časova nije vodio većih borbi. Posle podne je neprijatelj pokušavao da prodre na levom krilu našeg bataljona, te da iznenadi naše na položajima, jer se kroz pošumljen teren približio do na 15 metara od naših položaja. Naši su ga primetili i obasuli bombama i naterali u bekstvo. Pri tome su zaplenili jedan engl. automat. Neprijatelj se povukao na svoje ranije položaje, te na tom pravcu nije više pokušavao da se probije. Oko 16 časova poginuo je drug kom. 1. čete Srna Jože, kojeg je snajperista pogodio u glavu. U 18 časova dobio je [bataljon] zadatak od štaba brigade da mora jurišati na neprijateljeve položaje, ali to na nijednom odseku nije bilo moguće da se izvrši. Ali smo na levom krilu našeg bataljona prodrli na druge uzvišene tačke koje je ranije držao posednute neprijatelj. U isto vreme je učestvovala i artiljerija pa smo mogli pod zaštitom teške »brede« uputiti mitraljeske trojke napred. Učestvovala je i grupa iz II bataljona te je zauzela visinsku tačku koju je neprijatelj utvrdio i na njoj imao izvidnicu. Po naređenju štaba brigade uputili smo jednu bojnu patrolu od 2 PM. Patrola se vratila i izvestila gde je neprijatelj.

II bataljon poseda položaje od I bat. pa do brda M. Ucia, k. 944 i k. 924.⁴² Pre podne je bilo samo

⁴⁰ Na karti 1:100.000 nije pronađeno. Verovatno bi trebalo da stoji: Crnci (na karti: Cerne), zaselak 2 km jugozapadno od Čepovana.

⁴¹ Zaselak sela Srednji Lokovec, na karti 1:100.000 nije obeležen.

⁴² Brdo Učija k. 944 i kota 924 nisu obeleženi, na karti 1:100.000 izdanje G.I. JA, 1949, a nalaze se 3,5 km jugozapadno od Čepovana između brda Volnik, k. 955 (Bojnik) i Pirče, k. 907.

nekoliko pucnjeva iz pušaka. Današnjeg dana držao je bataljon stare položaje i nismo kretali napred. Pucali smo samo onda kad smo primetili neprijatelja. Posle podne je komesar brigade⁴⁵ izvršio pregled naših položaja, te je pri tome, sa odstojanja od 15 metara, bio ranjen u levu nogu ispod kolena. Naveče je udarni vod istog bataljona, posle završene artiljerijske vatre, izvršio juriš na neprijateljeve položaje. Bacili su nekoliko bombi i ispalili nekoliko rafala iz puškomitraljeza. Pošto neprijatelj nije pružio otpor, to su sa lakoćom zauzeli neprijateljeve položaje. Verovatno je neprijatelj već pobjegao za vreme artiljerijske vatre. Naši su položaj zadržali.

III bataljon je u sastavu XXX divizije.

Prateća četa se nalazi na položajima iznad crkve u Lokovecu kod štaba brigade. Posle podne je otišlo jedno odeljenje teškog minobacača i minama tuklo položaje neprijatelja.

3. 45. Brigada je na položajima u dodiru sa neprijateljem kod Dolenjeg Lokoveca. I bataljon je južno od crkve, II bataljon je jugozapadno od crkve u Lokovecu, III bataljon je u sastavu XXX divizije, Prateća četa i štab brigade su pored drumova iznad crkve, kod posednika u Podrobarjima.

1. bataljon

je odmah u zoru otpočeo da napada neprijatelja, a mitraljeske trojke približile su se neprijatelju. Kad je prekinuta vatra teškog oružja, prešli smo odmah na levom krilu našeg bataljona na juriš. Neprijatelj nas je odbacio, pa smo još jednom ponovili juriš i ponovo bili odbačeni. Pri tome smo izgubili druga Brenc Andreja, a zatim smo još jednom pošli na juriš. U ovo vreme se neprijatelj približio našim položajima i napao naše položaje snažnom vatrom. Izvršili smo juriš i proterali neprijatelja na stare položaje. U 16 časova pristigao nam je u pomoć 3. bataljon 3. SNOUB i poseo položaje na levom krilu. Jednu četvu smo uputili neprijatelju u leđa kako bi ga iznenadili i zbacili sa položaja. Neprijatelj je na ovo bio pripremljen, pa četa nije mogla izvršiti zadatak.

⁴⁵ Jože Lenart

se nalazi na položajima koje je dan ranije zauzeo. Današnjeg dana vladao je skoro mir samo je tu i tamo bio ispaljen po koji metak ili rafal na neprijatelja kada se on pojavio. Patrole upućuje prema položajima brigade NO,⁴⁴ a jednu patrolu šalje kroz dolinu prema neprijatelju. Jednu četu ima u rezervi, a pri štabu brigade ima uže osiguranje.

Prateća četa

se nalazi kod štaba brigade na položaju duž puta iznad crkve. U 11 časova je ponovo krenula sa teškim minobacačem na položaje i tukla vatrom položaje neprijatelja.

21. 3. 45.⁴⁵ Brigada je na položajima u dodiru sa neprijateljem u Dolenjem Lokovecu. I.⁴⁶ bataljon se nalazio na istim položajima, te je imao samo sukobe snajperista preko celog dana do 16 časova južno od crkve. 2. bataljon je na Lokovecu jugozapadno od crkve. 3. bataljon je u sastavu 30. divizije.

1. bataljon

se nalazio na istim položajima, te je preko celog dana imao samo sukobe snajperista. Zatim je neprijatelj sa više strana pokušao da se probije na desnom krilu našeg bataljona. Naši borci su neprijatelja naterali u bekstvo. Neprijatelj je tukao naše položaje teškim minobacačima te je pri tome bio ranjen jedan drug. Bataljon se, uprkos pritiska neprijatelja, još uvek nalazi na starim položajima. Jedino se teška »breda« neko-liko povukla za slučaj ako bi se neprijatelj probio, pa bi tako štitila ceo položaj. Neprijatelju je pristiglo pojačanje, te je pod veće vatrom iz brzometnog topa tukao naše položaje. Neprijatelj se sa svojih položaja povukao u nepoznatom pravcu.

⁴⁴ Narodne odbrane. Odnosi se na 2. brigadu Narodne odbrane 1. slovenačke divizije KNOJ-a.

⁴⁵ Datum je dopisan olovkom, jer je otkinut gornji levi ugao ove stranice dokumenta.

⁴⁶ Broj „1“ upisan je olovkom.

je u dodiru sa neprijateljem na položajima koje je imao prethodnog dana. U toku dana bila je samo manja aktivnost. Patrole upućuje prema položajima brigade NO koja se nalazi na našem desnom krilu.

3. bataljon

je u sastavu 30. divizije.

Prateća četa

se nalazi kod štaba brigade na položajima duž puta iznad crkve. Upućuje patrole i vrši uže osiguranje.

22. 3. 45. Brigada se nalazi u Lokvama, 1. bataljon u Dolenjem Lokovecu, 2. bataljon Velika Lažna, a 3. bataljon se nalazi u sastavu 30. divizije.

1. bataljon

je poseo položaje 2. bataljona, te drži još i svoje položaje u Dolenjem Lokovecu. Pre podne vladao je mir. Posle podne je vodio kratke borbe sa neprijateljem. Položaji se nisu izmenili.

2. bataljon

je ujutro u 4 časa krenuo iz Dolenjeg Lokoveca i stigao na nove položaje u Veliku Lažnu u 7,45 časova. Jednim PM smo se osigurali prema Gorenjoj Trebuši. Patrolu šaljem prema Mrzloj Rupi a izvidnicu prema Kobilici.

3. bataljon se nalazi u sastavu 30. divizije.⁴⁷

Štab brigade i Prateća četa

su juče u 4 časa ujutro zajedno krenuli sa starih položaja u Lokve. Osiguravaju se sa jednom zasedom na sedlu [dru- ma] Čepovan — Lokovec.

⁴⁷ O borbama 3. bataljona u sastavu 30. divizije JA vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 34.

Gubici neprijatelja:

27 mrtvih
31 ranjen
1 zarobljen

Naši gubici:

11 mr-tvih
16 ranjeno
2 nestala
7 dezertera

Mobilisan:

1 drug

Zaplenjeno:

3 »Mauzer« puške
1 ital. puška
2 pištolja
5 vojničkih sprema
1 automat engl.
2 raketna pištolja i rakete
1 radio-stanica
10 teških mina za minobacač
60 lakih mina za minobacač
1 »breda«
1 brzometni top
3000 metaka za »Mauzer«
2000 metaka za »šarac«

Izgubljeno:

1 automat
1 italijanska puška

Uništeno: 2 kamiona

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. komandanta
pporučnik:
Griželj Rudolf Vardar
Griželj Rudolf Vardar

V. d. operativnog oficira
poručnik:
Ravnik Alojz Veko
Veko

M. P.

**NAREĐENJE ŠTABA 7. KORPUSA JA OD 20. MARTA 1945.
GODINE 15. I 18. DIVIZIJI ZA ZAMENU POLOŽAJA I ZA-
DACI DIVIZIJA NA TIM POLOŽAJIMA¹**

100

**ŠTAB
VII KORPUSA JUGOSL. ARMIJE**

Dana 20. marta 1945.

br. 1095

STROGO POVERLJIVO!

U ruke Štaba

ŠTABOVIMA XV I XVIII DIVIZIJE

Zbog nastale potrebe izvršiće se noću 20/21. o. m. zamena položaja operisanja obe divizije.² Zbog toga

NAREĐUJEMO:

- 1) *XVIII divizija*. Noću 20/21. o. m. mora da uputi na sektor Suhe krajine dve svoje brigade, koje će posesti položaje V i XII brigade XV divizije. Sa ove dve brigade mora da ide i Štab divizije sa svim prištapskim jedinicama, sem Pionirsko-pontonirske čete.

Po dolasku V i XII brigade na položaje upućenih brigada XVIII divizije, povlači još ostale dve brigade na sektor Suhe krajine, koje će zameniti na položajima ostale dve brigade XV³ divizije. Na sektoru Suhe krajine i dalje će ostati IV brigada »Matija Gubec«, koju privremeno uzima pod svoju komandu Štab XVIII divizije.⁴

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 193 III. Broj delovodnika dopisan je crvenom olovkom. U gornjem desnom uglu dopisano je olovkom „100“, verovatno u Štabu 15. divizije JA, a označava broj delovodnika.

² Jedinice 15. divizije JA nalazile su se na položajima u Suhoj krajini od 10. februara 1945 gde su vodile skoro svakodnevne borbe (vidi dok. br. 2, 20 i 26).

³ Broj „XV“ dopisan je mastilom umesto ranijeg broja „XVIII“.

⁴ Prema naredenju Štaba 18. divizije JA od 31. marta 1945. trebalo je da 8. slovenačka NO brigada „Fran Levstik“ poseda položaje Stara gora — Primož — Lašče, koje je do tada držala 4. slovenačka NOU brigada „Matija Gubec“. Po preuzimanju položaja poseda 4. slovenačka NOU brigada „Matija Gubec“ položaje Veliko Lipje. Medutim, zbog neprijateljevog dejstva, 21. marta 1945, iz Ozlja, Stativa i

Zadatak divizije: kontrolisanje područja na desnoj obali Krke sve do linije Ribnica — Kočevje. Mora se obezbediti u pravcima svih postojećih neprijateljevih uporišta. U slučaju neprijateljevih ispada na taj sektor mora divizija isti održati pod svaku cenu. Kod ovih zadataka divizija ne sme da bude pasivna već mora stalno da upućuje veće ili manje snage preko Krke i vrši napade na neprijatelja na levoj obali Krke, te na drumu St. Vid⁵ — Novo Mesto. Minerske grupe upućivati na miniranje železničke pruge Grosuplje — Kočevje i na sve drumove na svom operativnom području po kojima se prevozi neprijateljeva vojska.

- 2) *XV divizija.* Po dolasku prve dve brigade i Štaba XVIII divizije, prebacuju se V i XII brigada na položaje Podgrad — Birčna Vas. Sa brigadama kreće i Štab divizije sa svim prištapskim jedinicama. Sledećeg dana [Štab] divizije povlači još XV brigadu, dok brigadu »Matija Gubec« ostavlja pod operativnom komandom [Štaba] XVIII divizije od kojeg će dobiti specijalni zadatak. ZADACI⁶ DIVIZIJE: što tešnja blokada Novog Mesta, napadanje i odbijanje svih ispadnih kolona iz Novog Mesta u pravcu položaja divizije, upućivanje većih i manjih delova snaga preko Krke s ciljem napada na neprijatelja na liniji Novo Mesto — Mirna Peč i Novo Mesto — Št. Jernej,⁷ upućivanje minerskih grupa i jurišnih odeljenja na miniranje železničke pruge i drumova koje koristi neprijatelj i hvatanje pojedinaca ili manjih grupa. Po dolasku divizije na nove položaje odmah pristupiti parenju brigada s time da će biti prva na redu XI⁸ brigada, koja će dobiti specijalni zadatak. U diviziji treba pre svega pojačati vojnu nastavu, te se mora pri tome uvežbavati ljudstvo i starešine u upoznavanju svih vrsta oružja kao i u korištenju tog oružja za dejstvo. U divizi-

Netretiča u pravcu Kupe, upućena je 8. slovenačka NO brigada „Fran Levstik“ u Belu krajinu (vidi dok. br. 33, objašnjenje 7), pa je 4. slovenačka NOU brigada „Matija Gubec“ ostala i dalje na tadašnjim položajima (vidi AIZDG. k. 155T). Deveta slovenačka NO brigada trebalo je da poseda položaje Pleš — Prevole, 10. slovenačka NOU brigada „Ljubljanska“ položaje Sela (Sela pri Hinjah) — Vrh (Vrh pri Hinjah), a 24. italijanska NO brigada „Fontanot“ položaje Srpuka i Hinje, koje je do tada posedala 15. slovenačka NO brigada „Belokranjska“ (vidi AIZDG, k. 191/III).

⁵ Sada: Šentvid pri Stični.

⁶ Reč „zadaci“ dopisana je mastilom.

⁷ Sada: Šentjernej.

⁸ Omaška, jer se 11. slovenačka NO brigada „Miloš Zidanšek“ nije nalazila u sastavu 15. divizije JA. Verovatno bi trebalo „XII“.

ji će se održati više kraćih kurseva za koje će biti izdato naknadno naređenje.

Posle zamene položaja divizija, dostavite Štabu korpusa pismeni izveštaj.⁹

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Komandant — potpukovnik:
Franc Poglajen

BR. 29

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „FRANCE PREŠEREN“ OD 20. MARTA 1945. ŠTABU 31. DIVIZIJE JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI KRAJEM FEBRUARA I U MARTU U GORENJSKOJ I NA PODRUČJU TRNOVSKOG GOZDA¹

**STAB
VII SNOUB „FRANCE PREŠEREN“
OPERATIVNI ODSEK**

Na položaju, dana 20. 3. 45.

Op. br. 174/45

Predmet: Mesečni izveštaj za
period od 20. 2. do 20. 3. 1945.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA JA

(Operativnom odseku)

Dana 20. 2. 45. Brigada se nalazila na sektoru Zirovski vrh — Kladje i to: I bataljon kod Bukovca i Blaža, II bataljon kod Sv. Antona.² III bataljon

" O izvršenju prednjih zadataka vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 13.
¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 277/11. Broj delovodnika dopisan je crvenim mastilom.

« Odnosi se na Zirovski Vrh Sv. Antona; sada: Zirovski Vrh nad Gorenjo Vasjo.

je u toku noći vršio akciju u cilju snabdevanja u Hotovljama kod Poljana,³ a zatim se premestio na položaje kod Javorča na Zirovskom vrhu, gde je ostao do 10 časova, pa je zatim krenuo u Novu Vas kod Žirija kamo je stigao u 12 časova i uredio si kantonman. Štab brigade, sa Štabnom i Pratećom četom, nalazio se u Kladju kod Pivka odnosno Kladnika.⁴

I bataljon se osiguravao prema Lučinama, a II bataljon prema Gorenjoj Vasi, dok III bataljon prema Račevi.⁵

Dana 21. 2. 45. Brigada se nalazila na istim položajima kao prethodnog dana, sa istim osiguranjem, osim III bataljona, koji se prebacio u Goropeke, te se osiguravao prema Sv. Tri Kralja⁶ i Sovri.

Dana 22. 2. 45. Brigada je posedala iste položaje kao prethodnog dana sa istim osiguranjem. Jedna četa III bataljona je u 13,30 časova pošla u zasedu na Razpotje. Dana 21. 2. 45 u 22 časa je jedna desetina sa PM⁷ iz II bataljona demonstrativno napala Gorenju Vas, te se u 24 časa bez gubitaka vratila u kantonman. U toku noći je jedan vod iz I bataljona kod Sv. Neže⁸ vršio ekonomsku akciju.

U čast formiranja Crvene armije zapalila je brigada kresove po okolnim uzvišenjima.

Dana 23. 2. 45. Položaji brigade bili su isti kao prethodnog dana, sa istim osiguranjem, osim III bataljona, koji se prebacio na sektor Govejek — Razpotje, te tu postavio osiguranje prema Idriji. Kad je jedan vod iz I bataljona, hteo da posedne položaje kod Sv. Urbana,⁹ gde je tre-

³ Odnosi se na Poljane nad škofjo Loko.

⁴ Naziv imanja u selu Kladje. Na karti 1:100.000 nije obeležen.

⁵ Selo Račeva na karti 1:100.000 nije obeleženo, a nalazi se u dolini istoimenog potoka, 2,5 km jugoistočno od Žiri.

• Sada: Vrh nad Rovtami.

⁷ puškomitraljezom

⁸ Na karti 1:100.000 nije pronađeno.

• Odnosi se na Zirovski Vrh Sv. Urbana; sada: Zirovski Vrh nad Zalo.

balo da postavi zasedu, napao ga je neprijatelj koji se nalazio na obezbeđenju prevoženja hrane iz Gorenje Vasi za Lučine. Nakon kraće borbe morao se vod, zbog nadmoćnosti neprijatelja, povući na više položaje. Gubitaka nismo imali.

II bataljon se u 20 časova premestio na nove položaje u Goropeke, te postavio osiguranje u pravcu Sv. Tri Kralja i održavao vezu sa I bataljonom na Golom vrhu.

U 18 časova izvršio je Štab brigade, sa Štabnom i Pratećom četom, preko Žirija i Govejeka pokret na položaje kod Ledina.

Isto tako se i I bataljon u toku noći premestio na nove položaje na sektoru Gore, te postavio osiguranje prema Idriji i Veharšama.

Dana 24. 2. 45. Brigada se nalazila na sektoru Gore — Govejek — Razpotje — Ledine — Koprivnik i to: I bataljon je bio na području Gore, te se osiguravao prema Idriji i Veharšama, II bataljon se nalazio u Koprivniku kamo se u toku noći prebacio iz Goropeka, III bataljon se nalazio na sektoru Govejek — Razpotje, dok je Štab brigade, sa Štabnom i Pratećom četom, bio u Ledinama.

U 16 časova je neprijatelj iz Veharša¹⁰ sa tri kolone od po 30 do 40 ljudi napao položaje I bataljona u Gorama. Zbog snažnog pritiska morao se bataljon povući na uzvišenije položaje. Borba je vođena do 17,30 časova, te je neprijatelj imao 3 mrtva i 1 ranjenog. Bataljon nije imao gubitaka.

Dana 23. 2. 45. u 22 časa napala je jedna četa II bat. demonstrativno Gorenju Vas a zatim se, po izvršenom napadu, premestila u Koprivnik.

Dana 25. 2. 45. Brigada se nalazila na sektoru Gore — Ledine — Govejek — Razpotje — Koprivnik. U 18 časova približila se položajima I bataljona u Gorama neprijateljeva kolona od 80

¹⁰ U uporištu Veharše nalazio se I. bataljon I. slovenačkog udarnog puka Slovenskega narodnega varnostnega zbora (vidi Mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 7, snimak 473).

ljudi. Naši su je pustili na odstojanje od 10 do 20 m i zatim na nju otvorili vatru tako da se u paničnom bekstvu rasturila. Pri tome je neprijatelj imao 7 mrtvih i 4 ranjena dok na našoj strani nije bilo gubitaka. Zaplenili smo 400 metaka za PM »Breda«, 2 rezervne cevi za isti, 1 sanduk za municiju za PM »Breda«, 2 šaržera za automat i 6 šajkača.

U 22 časa je I bataljon izvršio pokret sa dosadanjih položaja na nove položaje na Zirovski vrh kod Bukovca i Blaža te postavio osiguranje prema Lučinama i Sv. Tri Kralja.

II bataljon je u toku noći izvršio pokret na stare položaje na Zirovski Vrh Sv. Antona, te postavio osiguranje prema Gorenjoj Vasi. III bataljon se u 21 čas sa dosadanjih položaja premestio na nove položaje na Zirovski vrh do Javorča i postavio osiguranje prema Lučinama.

Štab brigade, sa Štabnom i Pratećom četom, premestio se na stare položaje kod Pivka odnosno Kladnika u Kladju.

Dana 26. 2. 45. Brigada se nalazila na sektoru Zirovski vrh — Kladje i to:

1 bataljon je posedao položaje kod Bukovca i Blaža,

II bataljon kod Sv. Antona i Kočara,

III bataljon kod Javorča i

Štab brigade, sa Štabnom i Pratećom četom, kod Pivka i Kladnika u Kladju.

U 8,45 časova je prema položajima II bataljona na k. 587 izbila iz Gorenje Vasi neprijateljeva kolona od oko 40 ljudi. Naša zaseda je odlučno napala kolonu i ubila 2 a ranila 2 neprijateljeva vojnika. Mi nismo imali gubitaka.

Dana 27. 2. 45. Položaji brigade bili su isti kao prethodnog dana. U 18 časova prikupila se brigada kod Javorča na Zirovskom vrhu odakle je zatim krenula preko drumca Gorenja Vas — Lučine kod Todraža na Pasju ravan¹¹ na sektoru

¹¹ Naređenje za akcije u Dolomitima izdao je Štab 31. NO divizije 26. februara 1945. godine (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 119).

Dolomita. Pri tome je I bataljon krenuo pola sata pre ostalog dela brigade kao prethodnica da bi razbio eventualne neprijateljeve zasede. Brigada je bez smetnji stigla na svoje mesto, sem I bataljona, koji je kod Podskalara naišao na neprijateljevu zasedu i nije mogao zaposesti određene položaje, jer je neprijatelj tu bio utvrđen, a teren u okolini nije pošumljen, tako da nije bilo moguće neprijatelja proterati. Bataljon se zatim razmestio kod Kuzoveca i ispod k. 1030.

II bataljon se razmestio kod Omejeca, ispod k. 1030, III bataljon kod Ogrina i

Štab brigade, sa Štabnom i Pratećom četom, kod Omejeca 2.

Dana 28. 2. 45. Brigada se nalazila na sektoru Pasja ravan i to: I bataljon je bio raspoređen ispod k. 1030 i kod Kuzoveca, te je postavio osiguranje prema Crnom Vrh i Podskalaru, gde se još uvek nalazi neprijatelj. II bataljon se nalazio ispod k. 1030 kod posednika Omejeca 1, te postavio osiguranje prema Crnom Vrh. III bataljon se nalazio kod Ogrina i imao osiguranje prema Lučinama.

Štab brigade, sa Štabnom i Pratećom četom, nalazio se kod Omejeca 2, te se osiguravao sa stražarskim mestima i izvidnicom.

Brigada je u večernjim časovima izvršila ekonomsku akciju na sektoru između Lučina i Crnog Vrh sa dva bataljona i delom Štabne čete, dok je I bataljon za vreme akcije blokirao neprijateljevo uporište Crni Vrh. Akcija je bila uspešna i u redu se izvršila bez da je neprijatelj intervenisao. Nakon akcije su se bataljoni vratili na svoje položaje.

Dana 1. 3. 45. Brigada se nalazila na istim položajima kao prethodnog dana i imala ista osiguranja.

U 19,30 časova krenula je brigada preko Kremenika i Bukovog Vrh sa dosadašnjih položaja na nove položaje na sektor Sv.

Ožbolt¹² — Sv. Andrej¹³ — Sv. Barbara gde je zaposela sledeće položaje:

I bataljon je zaposeo položaje kod Aliča, te je imao na k. 920 zasedu, jačine 1 voda sa 2 PM, jedno odeljenje sa teškim mitraljezom je zaposelo položaje na k. 879 i obezbeđivala teren prema Črnom Vrh.

II bataljon je zaposeo položaje kod Sv. Barbare i jednim vodom sa 2 PM poseo k. 819, a jedno odeljenje sa PM nalazilo se iznad doline Hrastenice.

III bataljon se smestio kod Sv. Andreja, gde je postavio zasedu od 1 voda sa teškim mitraljezom na k. 647, a drugi vod je postavio kod crkve. Patrolama se osiguravao prema Bodovljama.

Štab brigade se smestio kod Janšča kod Sv. Ožbolta, a Prateća četa na Sv. Ožboltu.

Dana 2. 3. 45. Brigada se nalazila na sektoru Alič — Kopačev vrh — Sv. Ožbolt — Sv. Barbara — Sv. Andrej, sa istim osiguranjem kao što ga je imala kad je stigla na ovaj sektor.

U 14 časova napao je neprijatelj, jačine oko 40 ljudi, koji je izbio u leđa zasedi, zasedu I bataljona na k. 920. Pri tome smo imali 2 ranjena, a izgubili smo 1 PM »Bren«. Naveče se neprijatelj povukao na svoj polazni položaj Crni Vrh.

U večernjim časovima i u toku noći vršila je brigada ekonomsku akciju i to:

I bataljon je vršio prinudni otkup u Selu.¹⁴ U selu se nalazila neprijateljeva be-ga¹⁵ patrola od 20 ljudi, koja se rasturila kad je primetila naše drugove. Neprijatelj nije intervenisao.

II bataljon je vršio prinudni otkup u selu Gosteče, te se za vreme akcije osiguravao prema Dragi. Neprijatelj nije intervenisao.

¹² Sada: Ožbolt nad Zmincem.

¹³ Sada: Andrej nad Zmincem.

¹⁴ Sada: Selo nad Polhovim Gradcem.

¹⁵ Bela garda. Odnosi se na pripadnike Gorenjskega domobranstva.

III bataljon je vršio prinudni otkup u Pungertu, te se osiguravao prema Škofjoj Loki. Neprijatelj je pokušavao da interveniše, ali je bio odbijen, pa se, zatim, otkup uspešno i u redu okončao.

Nakon završene akcije vratili su se bataljoni i zaposeli svoje stare položaje.

Dana 3. 3. 45. Brigada se nalazila na istom sektoru, sa istim osiguranjem kao prethodnog dana. U 19 časova izvršila je brigada sa 2 bataljona pokret sa dosadašnjih položaja na položaje na sektoru Pasje ravni, dok je III bataljon bio u pratnji transporta stoke i materijala preko Loga¹⁶ i druma Poljane — Škofja Loka i Gabrške Gore do Javorja, gde je sve predao Transportnoj četi XXXI divizije. Transport je u redu stigao na svoje mesto.

I bataljon je, kad je stigao na mesto, zaposeo položaje na k. 1030 sa zadatkom da blokira neprijateljevo uporište Crni Vrh.

II bataljon je zaposeo položaje kod Ogrina i Lomoveca,¹⁷ te se osiguravao prema Lučinama.

Šta brigade, sa Štabnom četom, razmestio se na Pasjoj ravni kod Kosmača.¹⁸

Oko 16 časova pojavio se neprijatelj ispred položaja II bataljona na Osojniku, gde se kod crkve nalazila zaseda od 1 teškog i 1 lakog mitraljeza. Pošto je neprijatelj iznenadio zasedu, izgubili smo 1 teški i 1 laki mitraljez »Breda«. Poginula su 2 druga, a 3 su nestala. Neprijatelj je imao 2 mrtva.

Dana 4. 3. 45. Brigada se nalazila na sektoru Pasja ravan, sa istim osiguranjem kao prethodnog dana, osim III bataljona, koji se nalazio u Javorju, kuda je transportovao stoku i materijal zaplenjen za vreme prinudnog otkupa u Gostecama, Pungertu i Selu.

U 18 časova izvršio je I bataljon, sa svim vrstama naoružanja, demonstrativni napad na

¹⁷ Sada: Log nad Škofjo Loko.
¹⁸ i Imanja u rejonu Pasja ravan. Na karti 1:100.000 nisu obeležena.

uporište Crni Vrh, a zatim je izvršio prinudni otkup na prostoriji Brložnik — Bazovica.¹⁹ U napadu je učestvovala i Prateća četa, koja je izbacila iz teškog minobacača 5 mina na Crni Vrh. II bataljon je vršio ekonomsku **aKciju** na prostoriji između Lučina i Crnog Vrha. Nakon završene ekonomske akcije, brigada se, sa 2 bataljona, Štabnom i Pratećom četom, premestila sa dosadanjih položaja na nove položaje na sektor Zirovskog vrha i to:
I bataljon kod Bukoveca i Blaža,
II bataljon kod Sv. Antona,
III bataljon, koji je u 2,30 časova 5. 3. 45. stigao iz Javorja preko Malenskog Vrha i Hotavlja, poseo je položaje kod Javorča, a Štab brigade, sa Štabnom i Pratećom četom, smestio se kod Pivka i Kladnika na Kladju.²⁰

Dana 5. 3. 45. Brigada se nalazila na sektoru Zirovskog vrha, te je I bataljon bio kod Bukoveca i Blaža, i osiguravao se prema Lučinama i Sv. Tri Kralja.

II bataljon se nalazio kod Sv. Antona i Kočara, te je posedao k. 587 i 510 kod Gorenje Vasi i upućivao bojne patrole prema Gorenjoj Vasi.

III bataljon se nalazio kod Javorča, te vršio osiguranje prema Lučinama. Kod Sv. Urbana je bataljon imao zasedu od 1 voda sa 2 PM. Štab brigade, sa Štabnom i Pratećom četom, nalazio se u Kladju.

Dana 6. 3. 45. premestila se brigada sa dosadanjih položaja u 6,30 časova u selo Dobračeva kod Žirija, osim II bataljona, koji je ostao na starijim položajima kod Sv. Antona na Zirovskom vrhu i održavao vezu sa bataljonom XVI SNOB na Golom vrhu.²¹

I bataljon se razmestio u Dobračevi kod Kolara.

¹⁹ Na karti 1:100.000 nije pronađeno.

²⁰ O aktivnosti brigade u Dolomitima vidi i dok. br. 4.

²¹ Vidi dok. br. 27.

III bataljon je bio isto tu, to jest u Dobračevu kod Kovača. Štab brigade, sa Štabnom i Pratećom četom, razmestio se kod Pogačnika.²²

Dana 7. 3. 45. krenula je brigada sa 2 bataljona i Pratećom četom iz Dobračeve na položaje u Govejeku, gde je demonstrativno napala uporište Govejek, tj. bivšu italijansku kasarnu.²³

I bataljon je napadao uporište sa jugozapadnog pravca a III bataljon sa jugoistoka. Napad je otpočeo u 10,30 časova i trajao je do 15 časova.

Nakon završenog napada premestila se brigada na položaje na sektor Pečnik²⁴ — Govejek — Vrsnik, sem II bataljona, koji je ostao na svojim položajima.

I bataljon se razmestio u Pečniku i postavio osiguranje prema Idriji i Veharšama.

III bataljon se smestio u Vrsniku i postavio osiguranje prema Rovtama i Sovri.

Štab brigade je u 16,30 časova krenuo iz Dobračeva, preko Žirija, u Govejek, kamo je stigao u 18 časova i postavio osiguranje.

Prateća četa, koja je učestvovala u napadu, razmestila se u Govejeku i postavila mitraljesku trojku kao osiguranje prema Žirovnici. U 7,30 časova tog dana napali su obavestajni oficiri naše brigade neprijateljevu kolonu od 50 ljudi koja je iz Sorice išla prema Petrovom Brdu po hranu, te su tom prilikom ubili 4 neprijateljeva vojnika a jednog ranili. Naši nisu imali gubitaka. Neprijatelj se u paničnom bekstvu rasturio.

Dana 8. 3. 45. Brigada se nalazila na sektoru Vrsnik — Pečnik — Govejek, osim II bataljona, koji je bio na Žirovskom vrhu kod Sv. Antona, odakle se u 11,30 časova premestio na nove položaje u Goropeke i postavio osiguranje prema Sv.

" Kolar, Kovač i Pogačnik su nazivi imanja u selu Dobračeva i na karti 1:100.000 nisu obeležena.

²⁵ Izvršena je bojna vežba kao priprema za napad na neprijateljevo uporište Sv. Križ (vidi dok. br. 18, objašnjenje 2).

²⁴ Ovo selo na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1949. nije obeleženo, a nalazi se 4 km severoistočno od Idrije, između sela Ledine i zaseoka Razpotje.

Tri Kralja i Rovtama. Jedna četa je zaposela položaje na Golom vrhu i osiguravala se prema Lučinama.

Dana 7. 3. 45. krenula je jedna četa II bataljona sa Zirovskog vrha, preko Trebije — Hotavlja — Hlavčih Njiva i Dol. Brda, ka Srednjoj Vasi²⁵ na drum Poljane — Gorenja Vas, gde se nalazila u zaštiti minera koji su minirali 5 m dugačak most na drumu i razrušili ga. Minirali su i na 4 mesta drum u pravcu Gorenje Vasi i na 4 mesta prema Poljanama. Četa se u 10 časova 8. 3. 45. vratila u sastav bataljona.

Dana 9. 3. 45. U toku noći prebacila se brigada na sektor Martinj Vrh te se je:

I bataljon smestio kod Megušara i Smrekara²⁶ i osiguravao prema Selcima,

II bataljon se razmestio kod Posečnika i osiguravao prema Crnom kalu.

III bataljon se smestio kod Mohoriča, te se osigurao sa stražarskim mestima.

Štab brigade, sa Štabnom četom, smestio se kod Toneta,²⁷ a Prateća četa kod Birta.

U 18 časova krenula je brigada sa ovih položaja preko Zeleznika i to:

I bataljon dalje prema Češnjici i Rudnu na Sleme, sa zadatkom da odande napadne i uništi neprijateljevo uporište Sv. Križ.

II bataljon je pošao do Rudna i ostao tu kao rezerva brigade za vreme napada na neprijateljeva uporišta Sv. Križ — Kališe.

III bataljon je pošao do Studena i odande u strelcima nastupao prema neprijateljevom uporištu Kališe, sa zadatkom da ga napadne i uništi.

Štab brigade, sa Štabnom četom, krenuo je preko Češnjice do Rudna i tu se rasporedio. Prateća četa je pošla dalje do Češnjice, te se, zatim, priključila Pratećoj četi divizije iznad Češnjice, odakle je učestvovala pri napadu na uporišta Kališe — Sv. Križ.²⁸

¹⁵ Sada: Srednja Vas-Poljane.

^M i ¹⁷ Imanja u rejonu Martinj Vrh. Na karti 1:100.000 nisu obeležena.

⁸¹ Zapovest za napad na neprijateljevo uporište Sv. Križ izdao je Štab 31. divizije JA 9. marta 1945 (vidi dok. br. 13).

Dana 10. 3. 45. U 23 časa 9. 3. 45. otpočeo je napad na neprijateljeva uporišta Sv. Križ — Kališe i to tako da je I bataljon u strelcima nastupao sa Slemena prema uporištu Sv. Križ, prišao u blizinu uporišta i tu se ukopao. Bataljonu su priključene 2 AT ²⁹ puške iz Prateće čete. Neprijatelj je odmah reagovao i otvorio vatru iz bunkera i crkve. U 5 časova se I bataljonu priključila jedna četa II bataljona, a zatim je bataljon, sa 2 čete i ovom četom, nakon završene minobacačke vatre sa naše strane prešao u 9,30 časova na juriš i proterao neprijatelja iz uporišta Sv. Križ, to jest iz crkve i zgrade parohije, tako da se ovaj razbegao kroz šumu prema Selcima. Po okončanoj akciji smestio se bataljon u Rudnom, odakle je u 19 časova pošao na nove položaje u Topolje, kamo je stigao 11. 3. 45. u 2 časa i postavio osiguranje prema Selcima.

II bataljon se za vreme akcije kao rezerva brigade nalazio u Rudnom. U 5 časova je jedna četa otišla u sastav I bataljona i učestvovala u uništenju uporišta Sv. Križ.

Bataljon je posle uništenja uporišta krenuo iz Rudna u Kališe, gde je u toku dana raskopavao ruševine i rušio bunkere do 24 časa, a zatim krenuo na nove položaje u Pozirno.

III bataljon je imao zadatak da sa pravca Studena napadne uporište Kališe. Bataljon je nadirao u strelcima, te se približio uporištu na 100 m, tu se ukopao i otpočeo sa napadom. Neprijatelj, koji se nalazio po kućama, je odmah reagovao. Borba je vođena do 10 časova 10. 3. 45, kad je bataljon pošao na juriš i proterao neprijatelja iz uporišta Kališe i ostalih zgrada. Mineri su minirali zgradu u kojoj se nalazio neprijatelj i ispod ruševina izvukli 5 živih neprijateljevih vojnika. Kad je borba za Kališe završena, upravljen je napad prema Sv. Križu.

Nakon uništenja oba uporišta ostao je III bataljon u Kališama, gde je u toku dana raskopavao ruševine uporišta i rušio bunkere.

**** anti (protiv) tenkovske**

a zatim se, u 20,30 časova, premestio na nove položaje na Sv. Mohor, kamo je stigao u 0,30 časova 11. 3. 45. i postavio osiguranje prema Čepuljama.

Štab brigade, sa Štabnom četom, krenuo je u 19 časova iz Rudna, preko Lajša,³⁰ u Zabrekve, te se tu razmestio u 2 časa. Isto tako i Prateća četa.³¹

Dana 11. 3. 45. Brigada se, nakon uništenja uporišta Kališe — Sv. Križ, premestila na sektor Sv. Mohor — Pozirao — Topolje — Zabrekve i to: I bataljon se smestio u Topolju i postavio osiguranje prema Selcima.

II bataljon se smestio u Pozirnom i osiguravao se prema dolini Bukovščice.

III bataljon se smestio delom u Zabrekvama a delom na Sv. Mohoru, gde je kod crkve imao zasedu od 1 mitraljeza i 1 puškomitraljeza, te je upućivao bojne patrole prema Čepuljama.

Štab brigade, sa Štabom i Pratećom četom, nalazio se u Zabrekvama.

U 11 časova je neprijatelj, jačine 100 ljudi, napao zasedu II bataljona na k. 644. Borba je vođena do mraka, te je neprijatelj tukao naše položaje teškim minama. Pri tome smo imali 1 ranjenog, a na strani neprijatelja je bilo 10 mrtvih i 2 ranjena.³²

Dana 12. 3. 45. Brigada se nalazila na istim položajima kao prethodnog dana. U 18,30 časova krenula je brigada sa dosadanjih položaja, preko Zeleznika i Farjeg Potoka,³³ u Novake, kamo je stigla u 7,30 časova 13. 3. U isto vreme je na Lavtarski Vrh upućen jedan vod sa 2 PM iz III bataljona, sa minerima, sa zadatkom da minira i sruši tamo crkvu i zgradu parohije.

Sada: Selške Lajše. Na karti 1:100.000 piše: Zg. i Sp. Lajše.

³¹ Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Sv. Križ vidi dok. br. 18.

³² Brigada je prebačena u ovaj rejon sa zadatkom prinudnog otkupa hrane u Zg. i Sp. Bitnje, ali je zbog borbe sa neprijateljem odustala od tog zadatka (vidi izveštaj Štaba 31. divizije JA od 13. marta 1945. u AIZDG, k. 22 III).

³³ Zvaničan naziv je Potok

Dana 13. 3. 45. u 7,30 časova stigla je brigada u Dol. Nova-ke, gde je skuvan jedan obrok hrane, a zatim se kamionima prevezla do Dol. Trebuše, odakle je produžila sa pokretom na nove položaje u Vojsko, gde je posela sledeće položaje:

I bataljon je poseo položaje u Mrzloj Rupi, te se osiguravao prema Idriji i Gor. Trebuši.

II bataljon se rasporedio ispod Kotlovskog vrha i upućivao bojne patrole prema Trohi i Kodru.

III bataljon se razmestio u Vojskom.

Stab brigade sa Štabom i Pratećom četom, bio je na Jelenjem Vrh u kod Jelenčeka.⁵⁴

Dana 15. 3. 45. vratio se u sastav bataljona vod koji je bio upućen 12. 3. 45. na Lavtarski Vrh, gde je srušio crkvu i spalio zgradu parohije.

Dana 16. 3. 45. krenula je brigada sa dosadašnjih položaja, preko Mrzle Rupe i Male lažne, putem prema Velikoj Lažni,⁵⁵ sa zadatkom da napadne i uništi neprijateljevo uporište u Velikoj Lažni.

U tom cilju je:

I bataljon poseo položaje na k. 1041° prema k. 1040, gde se nalazio neprijatelj, te se povezo sa II bat., koji se nalazio na k. 947.^{3T}

II bataljon je imao i zadatak da spreči neprijatelju ispad prema Kobilici, te je držao pod vatrom drum Mala lažna — Čepovan.

III bataljon je zaposeo k. 1041 i vršio napad na samo uporište. Napad je otpočeo u 13 časova, no neprijatelja se nije moglo proterati sa položaja jer se ukopao. Tek kad je stupio u dejstvo naš teški minobacač, zauzeli su bataljoni jurišem k. 1040 i upali u selo Vel. Lažna

⁵⁴ Imanje Jelenček na karti 1:100.000 nije obeleženo. Brigada je prebačena u rejon Vojsko po naređenju Štaba 31. divizije JA od 12. marta 1945 (vidi AIZDG, k. 276/11) u vezi sa predviđenim napadom jedinica 31. divizije JA na neprijatelja u rejonu Čepovana (vidi dok br. 21).

⁵⁵ Odnosi se na selo Lažna.

»• Oдавде, па даље, је писан извештај по карти 1:25.000. италијанско издање. Кота 1041 налази се 500 м јужно од брда Безлјавник, триг. 1040.

" Кота 947 налази се 750 м североистоочно од триг. 1040 (Безлјавник).

u 18 časova. Neprijatelj se u paničnom bekstvu razbegao prema dolini. Nakon završene akcije smestila se brigada u Vel. Lažni i osiguravala se prema Čepovanu. U ovoj akciji smo imali 1 mrtvog i 2 ranjena, dok nam neprijateljevi gubici još nisu poznati. Zaplenili smo više sprema, više šinjela, 1 kompl. tromblonsku pušku sa 9 mina, 250 metaka za »bren«, 3 ručne bombe, 1 okvir metaka za »šarac«.

Dana 17. 3. 45. u 6 časova premestila se brigada sa položaja u Velikoj Lažni, preko Lokava, na nove položaje na sektor Trnovo — Voglarji — Sedovec — Rijavci i to:

I bataljon je zaposeo položaje u Trnovom i na k. 626 postavio zasedu od 2 PM. Bojne patrole upućuje prema Lokvama i Sv. Mihaelu.³⁸

II bataljon je poseo položaje u Rijavcima i upućivao bojne patrole u Krnicu za održavanje veze sa Mornaričkim odredom.³⁹

III bataljon se smestio u Sedovecu i iznad raskrsnice puteva Zagorje — Ravnica postavio zasedu, jačine 1 voda sa 2 PM. Drugi vod je zauzeo položaje iznad Fobiza.⁴⁰ Bojne patrole je slao prema Podgozdu. Jedna četa je zauzela položaje istočno od Sedoveca. Štab sa Štabnom i Pratećom četom smestio se u Voglarjima.

Dana 18. 3. 45. Brigada se nalazila na sektoru Tarnova d. Selva⁴¹ — Carbonari⁴² — Sottobosco⁴³ i to:

I bataljon se nalazio u selu Carbonari (Voglarji), te je sa 1 četom, ojačanom teškim mitraljezom, posedao k. 809, a druga četa je posedala položaje po grebenu iznad Sedoveca.

³⁸ Sada: Šmihel. Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1948, piše: Št. Mihel.

³⁸ Mornarički odred bio je operativno potčinjen Štabu 18. slovenačke NOU brigade „Bazoviška“ (vidi dok. br. 37).

⁴⁰ Italijanski naziv za zaselak Fobca.

⁴¹ Italijanski naziv za selo Trnovo.

⁴¹ Italijanski naziv za selo Voglarji.

⁴³ Italijanski naziv za zaselak Podgozd.

II bataljon se nalazio u Tarnovi kamo se pre-mestio iz Rialza⁴⁴ u 3 časa ujutro i zaposeo sa 3 PM i odeljenjem teškog mitraljeza k. 626. Po grebenu jugozapadno od Tarnove povezao se sa I bataljonom. Na stazi od S. Michaela⁴⁵ prema Tarnovi imao je u zasedi 1 vod sa 2 PM. Bojne patrole je slao prema Carnizzi⁴⁶ za vezu sa Mornaričkim odredom i prema Casali Nemci.⁴⁷

III bataljon se nalazio u Sottobosco, kamo se premestio iz Sedoveca u 20,30 časova 17. 3. 45. Jedan vod sa 2 PM je poseo položaje iznad Fobize, a drugi vod položaje po grebenu severozapadno od sela Sedovec. Jedna četa je bila na položajima na grebenu iznad sela Za-gorje.

U 4 časa je jedan vod, sa 2 PM i minerima, minirao i porušio drum u dužini od 4 m između Dola i Prevala. Srušeno je i 3 m pod-zitka na drumu, tako da je saobraćaj bio o-bustavljen 24 časa. U toku noći bile su postav-ljene mine na drumu Raunizza⁴⁸ — Tarnova i kod njih postavljena straža.

Stab brigade, sa Štabom i Pratećom četom, nalazio se u selu Carbonari (Voglarji).

Dana 19. 3. 45. Brigada se nalazila na istom sektoru kao prethodnog dana, sa istim zadacima i osigu-ranjem.

U 1 čas ujutro je jedan vod sa 2 PM iz III bat. minirao i srušio drum između Gargara⁴⁹ i Chiapovana⁵⁰ u dužini od 3 m i širini 1,5 m, tako da je put bio onesposobljen za nekoliko časova. Tom prilikom je sa pravca Chiapovana stigla neprijateljeva patrola koju je vod napao i oterao je. Pri tome smo zaplenili 200 granata za brzometni top od 2 cm, 1 akumulator sa kablom i 1 šatorsko krilo, te 1 čuturicu.

⁴⁴ Italijanski naziv za zaselak Rijavci.

⁴⁵ Italijanski naziv za Sv. Mihael (sada: Šmihel).

⁴⁶ Italijanski naziv za zaselak Krnica.

⁴⁷ Italijanski naziv za selo Nemci.

⁴⁸ Italijanski naziv za selo Ravnica.

⁴⁹ Italijanski naziv za selo Grgar.

⁵⁰ Italijanski naziv za selo Čepovan.

Dana 20. 3. 45. Brigada se nalazila na sektoru Carbonari — Tarnova d. Selva — Carnizza i to:

I bataljon je zaposeo položaje III bat. u Carnizzi,

II bataljon je ostao na starim položajima u Tarnovi, dok je

III bat. zaposeo položaje I bataljona u Carbonari.

Štab brigade, sa Štabnom i Pratećom četom, ostao je na starom mestu.

I bataljon se iz Carbonara u 9 časova premestio u Carnizzu i zaposeo na k. 919 položaje sa teškim mitraljezom, a ispod k. 1095⁵¹ poseo je položaje drugi teški mitraljez sa PM, a na samoj koti je postavljen 1 PM. Ovi položaji su kontrolisali sve puteve koji iz doline vode prema našim položajima. Jedno odeljenje sa PM bilo je postavljeno iznad S. Michela.

U 7,45 časova je iz S. Michela prodro neprijatelj (četnici), u jačini od 50 ljudi, do položaja II bat. Naši su ga pustili u neposrednu blizinu i ubili 5 a ranili 3 neprijateljeva vojnika. Tom prilikom je zaplenjen 1 PM »šarac«, 150 metaka, 4 puške, 8 bombi, 1 čebe, 2 šinjele, 4 opasača i 4 uprtača, 1 kantica ulja, 1 torbica za dvogled, 2 torbice za municiju i 3 četurice.

U toku noći, jedan vod iz III bataljona minirao je i srušio drum kod sela Dol u dužini od 8 m i širini od 4 m a dubini od 3 m, tako da je ovaj onesposobljen najmanje za 24 časa.

Rekapitulacija

Gubici neprijatelja:	mrtvih	45
	ranjenih	22
	zarobljenih	6
	Ukupno	73

⁵¹ Kota 1095 nalazi se 500 m jugozapadno od brda Jenčeriya, trig. 1154.

Naši gubici:	mrtvih	5
	ranjenih	9
	Ukupno	14

Zaplenili smo:

- 2 protivavionska francuska mitraljeza
- 2 ruska laka mitraljeza
- 1 pm »Breda«
- 1 pm »šarac«
- 7 pušaka »Mauzer«
- 47 ital. pušaka
- 1 automat
- 61 ručna bomba
- 5000 metaka za AA-⁵²francuske mitraljeze
- 12.900 različitih metaka
- 4.⁵³200 granata 2 cm za brzometni top
- 8 rezervnih cevi za mitraljez
- 5 šaržera za automate
- 1 kompl. tromblonska puška sa 9 mina
- 1 šaržer za »šarca«
- 8 sanduka šaržera za francuske AA-mitraljeze
- 1 teški minobacač (neispravan)
- 15 mina za teški minobacač
- 1 akumulator sa kablom
- 18 šinjela
- 4 opasača i 4 uprtača
- 2 šatorska krila
- 1 kantica ulja
- 4 čaturice
- 2 torbice za municiju
- 1 čebe
- 1 torbica za dvogled
- 6 šajkača i mnogo opreme sa rancima
- 1 sanduk za municiju za PM »Breda« i
- 3 torbice
- te veća količina raznog alata i lopata, ašova, eksera itd.

" anti (proti) avionski

⁵⁵ Broj 4 dopisan je olovkom.

Izgubili smo:

1 teški mitraljez »Breda«, 1 ital. pušku sa 20 metaka
1 puškomitraljez »Breda«, 1 engl. pušku sa 50 metaka
1 PM »Bren« (obe puške od dezertera)

Nedostaje nam 1 PM »Breda«, kojeg je poneo dezertar Sušnik sa 80 metaka (vratio se).⁵⁴

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba kapetan: Operativni oficir poručnik:
Nardin Karei Jakec Peterca Anton Miha
M. P.

BR. 30

IZVEŠTAJ ŠTABA JESENIŠKO-BOHINJSKOG NOP ODREDA OD 21. MARTA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O MINERSKIM AKCIJAMA NA ZELEZNICKU PRUGU JESENICE — BOHINJSKA BISTRICA¹

STAB J. B.² ODREDA

Minerski referent

Na položaju dana 21. 3. 45.

Br. 17/45

Predmet: mesečni izveštaj.

ŠTABU IX KORPUSA J. A.

Operativni odsek

Inženjerski referat

- 1.) U toku meseca marta, t. j. od 20. II do 20. III 45. bilo je izvršeno 13 MS³ akcija.
Bilo je uništeno: 2 lokomotive, 6 vagona, oštećena 2 železnička mosta, 1 rezervoar za vodu, 1 bunker, uništeno

⁵⁴ Ova rečenica precrtana je olovkom, a dopisano je „vratio se“.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 295a/V.

² Jeseniško-bohinjskog

³ minersko-sabotažnih

1258 m koloseka, na 16 mesta prekinuti telefonski vodovi. Pri tome je bilo ubijeno 11 neprijateljevih vojnika i 7 ranjeno.

U ovim akcijama smo utrošili sledeći minerski materijal: 124 kg plastika »Nobel 808«, 54 detonatora, 21 kom. inicijalnih punjenja, 12 prskalica, 111 m detonujućeg štapina, 30 m sporogorećeg štapina, 3 hemijska upaljača.

Ukupno je saobraćaj bio obustavljen, od[nosno] prekinut, 281 čas. Dana 25. II je prilikom miniranja žel. pruge došlo do nezgode koja je izazvala dva gubitka. Pri nameštanju mine aktivirala se mineru mina i ubila dva druga.

- 2.) Broj akcija u ovom mesecu osetno je porastao. Uzrok tome je poboljšanje vremenskih prilika, pošto je u proteklom mesecu glavna smetnja bio sneg. Osim toga smo u proteklom mesecu bili 15 dana u pokretu. Sav pomenuti eksploziv je bio sto posto iskorišten. Kao napomenu vam javljamo da je kod poslednjeg mesečnog izveštaja omaškom bila prikazana zaliha eksploziva od 392 kg. Pravilno treba da glasi 292 kg.
- 3.) Od poslednjeg mesečnog izveštaja povećao se minerski vod J. B. O. kako po broju tako i po kvalitetu. U vod smo naime dobili pionire. Sada se nalazi, od. broji, minerski vod 16 drugova. Od toga je 12 minera i 4 pionira. Dva druga su poginula. Spisak sa imenima je priložen.⁴
- 4.) Minerskih, od. pionirskih, kurseva nismo imali, već su 4 druga bila na minersko-pionirskom kursu XXXI divizije, a 1 drug je bio na minerskom kursu u Metliki. Svi pomenuti su sada priključeni minerskom vodu J. B. O.
- 5.) Stalno dobijamo tekuću literaturu, to jest: Partizanski dnevnik, Radio-vesti, Naša vojska, Ljudska pravica itd. Stručne literature o miniranju za sada imamo dovoljno, ali se mineri interesuju za neku brošuru »Pionir«, koju je, navodno, izdao Štab IX korpusa, a do danas je još nismo primili.
- 6.) Nekih naročitih poteškoća pri formiranju našeg Minerskog voda⁵ nemamo, ali smo mišljenja da bi bilo dobro

⁴ Redakcija ovaj spisak ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k. 295a/V.

⁵ Dana 22. februara 1945. formiran je kod Štaba odreda Minerski vod od dotadašnjih minerskih odeljenja 1. i 2. bataljona (vidi izveštaj Štaba 1. i 2. bataljona od 22. februara 1945. u AIZDG, k. 295a/V).

da se minerskom vodu dodeli jedan laki bacač »P i a t«⁶ kojeg bi se moglo stopostotno iskoristiti na žel. pruzi u akciji na lokomotive i oklopne vagone, koji su priključeni skoro svakom vozu.

Pregled M.S. akcija.

- Akcija br. 1. 1) Akcija je bila izvršena 20. II 1945.
2) Minirali su mineri I bataljona J. B. O.
3) Minirana je bila železnička pruga.
4) Miniranje je izvršeno između Boh. Bistrice i Nomenja.
5) Izbačen je iz koloseka voz, lokomotiva oštećena, tri vagona uništena, 20 m koloseka uništeno. Saobraćaj obustavljen 24 časa.
6) U akciji je utrošeno: 8 kg plastike, 2 detonatora, 2 inicijalna punjenja, 2 rasprskača, 5 m detonujućeg štapina.
- Akcija br. 2. 1) Akcija je izvršena 22. II 1945.
2) Minirao je Minerski vod J. B. odreda.
3) Miniran je železnički vod.
4) Miniranje je izvršeno između Boh. Bistrice i Nomenja.
5) Srušen je bio železnički most, te je kod toga uništeno 32 m koloseka i prekinuta telefonska veza. Saobraćaj obustavljen 72 časa.
6) U akciji je utrošeno: 10 kg plastika, 2 detonatora, 2 inicijalna punjenja, 2 rasprskača na potezanje, 10 m detonujućeg štapina.
- Akcija br. 3. 1) Dana 23. II 1945.
2) Minerski vod J. B. odreda.
3) Železnička pruga.
4) Između Boh. Bistrice i Nomenja.
5) Uništeno je bilo 1.000 m koloseka, saobraćaj obustavljen za 24 časa. Telefonska veza prekinuta na 9 mesta.
6) U akciji utrošeno: 30 kg plastika, 30 detonatora, 20 m sporogorećeg štapina.

• Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10.

- Akcija br. 4. 1) Dana 25. II 1945.
 2) Minerski vod J. B. odreda.
 3) Železnička pruga.
 4) Između Boh. Bistrice i Nomenja.
 5) Uništeno 42 m koloseka, telefonska veza prekinuta na tri mesta. Saobraćaj obustavljen 16 časova.
 6) 22 kg plastika, 3 inicijalna punjenja, 3 detonatora, 2 rasprskavača, 18 m detonujućeg štapina. Ovom prilikom su smrtno nastradala dva minera.
- Akcija br. 5. 1) Dana 28. II 1945.
 2) Minerski vod J. B. odreda.
 3) Rezervoar za vodu kojeg koriste za snabdevanje lokomotiva i za kasarnu.
 4) Iznad Boh. Bele.
 5) Rezervoar je bio razmera 6 X 6 m, te je potpuno razoren.
 6) 8 kg plastika, 2 detonatora, 2 inicijalna punjenja, 10 m detonujućeg štapina.
- Akcija br. 6. 1) Dana 2. III 1945.
 2) Minerski vod J. B. odreda preko legalca Mirka.⁷
 3) Bunker u kome se povremeno nalazio neprijatelj.
 4) Na drumu između Bitnja i Boh. Bistrice.
 5) Bunker je onesposobljen za svako korišćenje.
 6) 6 kg plastika, 1 hem. upaljač, 1 detonator, 1 inicijalno punjenje.
- Akcija br. 7. 1) Dana 6. III 1945.
 2) Minerski vod J. B. odreda.
 3) Železnički most dug 15 m.
 4) Most između stanica Dovje-Mojstrana i Hrušice.
 5) Most je bio uništen na dva mesta, telefonska veza prekinuta na dužini od 30 m. Saobraćaj je bio prekinut 96 časova.
 6) 15 kg plastika, 2 hem. upaljača, 2 inicijalna punjenja, 2 detonatora, 10 m detonujućeg štapina.

⁷ Jože Cesar Mirko, omladinac iz sela Jereka kod Bohinjske Bistice.

- Akcija br. 8.
- 1) Dana 9. III 1945.
 - 2) Minerski vod J. B. odreda.
 - 3) Bila je minirana železnička pruga da bi se izbacio voz iz koloseka. Nemačka patrola koja je pre vremena prošla žel. prugom aktivirala je minu. Kod toga su poginula tri neprijateljeva vojnika a četiri bila ranjena. Saobraćaj obustavljen 12 časova.
 - 4) Miniranje izvršeno između stanica Podkočna⁸ i Blejska Dobrava.
 - 5) Kod toga je uništeno 32 m koloseka, prekinuta telefonska veza, saobraćaj obustavljen za 12 časova.
 - 6) 6 kg plastika, 2 detonatora, 1 inicijalno punjenje, 1 rasprskič, 10 m detonujućeg štapina.

- Akcija br. 9.
- 1) Dana 10. III 1945.
 - 2) Minerski vod J. B. odreda.
 - 3) Bio je miniran voz.
 - 4) Između stanica Podkočna i Blejska Dobrava.
 - 5) Izbačen voz iz koloseka, uništeno 16 m koloseka, telefonska linija prekinuta na dva mesta. Saobraćaj obustavljen 12 časova.
 - 6) 10 kg plastika, 2 detonatora, 1 inicijalno punjenje, 1 rasprskič, 12 m detonujućeg štapina.

- Akcija br. 10.
- 1) Dana 9. III 1945.
 - 2) Minerski vod J. B. odreda.
 - 3) Bila je postavljena mina da bi se izbacio voz iz koloseka.
 - 4) Između stanica Podhom — Bled.
 - 5) Minu je pre vremena aktivirala vojnička patrola. Uništeno 20 m koloseka, ubijen jedan oficir i 4 vojnika. Koliko je bilo ranjeno još nije poznato. Saobraćaj obustavljen 8 časova.
 - 6) 4 kg plastika, 1 rasprskič, 1 inicijalno punjenje, 2 detonatora.

⁸ Na karti 1:100.000 nije obeleženo, a nalazi se 3 km jugoistočno od Jesenica.

- Akcija br. 11. 1) Dana 9. III 1945.
2) Minerski vod J. B. odreda.
3) Mina je bila postavljena prilikom poslednjeg miniranja rezervoara 28. II 45.
4) Na istom mestu kao kod miniranja rezervoara 28. II 1945.
5) Na minu je naišla nemačka patrola. Ubijeni jedan oficir i 2 vojnika.
6) 4 kg plastika, 1 rasprskič, 1 inicijalno punjenje, 2 detonatora.

- Akcija br. 12. 1) Dana 19. III 1945.
2) Minerski vod J. B. odreda.
3) Mina je bila postavljena da bi se izbacio voz iz koloseka.
4) Između stanica Podhom — Bled.
5) Iz koloseka je iskočila lokomotiva, koja je bila oštećena, a 3 vagona potpuno uništena.
Saobraćaj obustavljen 12 časova.
6) 10 kg plastika, 1 rasprskič, 2 detonatora, 2 inicijalna punjenja, 12 m detonujućeg štapina.

- Akcija br. 13. 1) Dana 18. 3. 1945.
2) Minerski vod J. B. odreda.
3) Bila je minirana železnička pruga.
4) Između žel. stanica Soteska i Boh. Bela.
5) Uništeno je bilo 32 m koloseka, telefonska veza prekinuta, saobraćaj obustavljen 6 časova.
6) 6 kg plastika, 2 detonatora, 2 inicijalna punjenja, 1 rasprskič, 12 m detonujućeg štapina.

Stanje minerskog materijala na dan 30. 3. 1945:

150 kg plastika »Nobel 808«
94 detonatora
150 električnih detonatora
5 nagaznih mina od po 5 kg
10 nagaznih mina od 1 kg
72 inicijalna punjenja
20 upaljača na potezanje
10 upaljača na pritisak
80 pogačica
32 hem. upaljača

1 kalem izolirne trake
3 tube lepka
684 m detonujućeg štapina
170 m sporogorećeg štapina
2 klešta.

Minerski vod J. B. odreda ne raspolaže nikakvim drugim
minerskim materijalom od[nosno] alatom.

Prilog: Pregled brojnog stanja ljudstva Minerskog voda
J. B. O. Stanje eksploziva Minerskog voda J. B. O.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant poručnik:

Leban Ivan
I. Leban

Minerski referent vodnik:

Kravanja Stane
Stane Kravanja

M. P.

BR. 31

**PETNAESTODNEVNI IZVEŠTAJ ŠTABA LACKOVOG NOP
ODREDA OD 21. MARTA 1945. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZO-
NE SLOVENIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI ODREDA¹**

**ŠTAB LACKOVOG ODREDA
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS**

Položaj, dana 21. 3. 1945.

Operativni odsek

Broj: 35/45

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

Operativni odsek

Predmet: petnaestodnevni izveštaj
za vreme od 9. — 21. 3. 1945.

Naslovu se dostavlja dole napisan petnaestodnevni iz-
veštaj za vreme od 8. do 21. marta 1945.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 337/IV.
Broj delovodnika dopisan je mastilom.

9. 3. 1945. LO- se nalazio na Rošutama, kota 1449.

Ćitav odred je u 9 časova izvršio pokret na Lamprehtov hrib (Lamprechtsberg) kod Etendorfa [Ettendorf], gde je stigao u 12 časova. U bat. je održana vojna i politička nastava. Dezertirala su trojica drugova, po nacionalnosti Ukrajinici, od kojih je jedan poneo i pušku.

U ekonomsku akciju je otišlo 11 drugova i do nelo nešto hrane za prehranu ljudstva.

10. 3. 1945. LO se nalazio na istom položaju, I bataljon 500 m više i istočno od Štaba i II bataljona.

U 10 časova približila se našoj zasedi, koja se nalazila nekih 400—500 m severoistočno od našeg logora (Štaba odreda i II bat.), neprijateljeva patrola jačine oko 15 vermana i policajaca, naoružana sa jednim mitraljezom, nekoliko automata i puškama. Kada je naša zaseda otvorila vatru, patrola se odmah povukla i iz daljine otvorila vatru u pravcu našeg logora. Na položaje je odmah bio upućen II bataljon, ali u kontakt s neprijateljem nije došao.

Posle podne u 15 časova ponovo se pojavio neprijatelj, koji je sa sobom iz Etendorfa doveo pomoć. Ovog puta brojao je oko 30—40 ljudi, što se nije moglo tačno utvrditi, a naoružan je bio sa 3 puškomitraljeza »šarac«, većina automatima i puškama. Neprijatelj je došao sa severne strane. Posle kraće borbe, u kojoj se neprijatelj koristio dobrim zaklonima iza stena, ponovo je morao da beži. Naši borci nisu mogli jurišati na neprijatelja, jer je isti imao dobre zaklone, kao i zbog dubokog snega (oko 60 — 70 sm), po kome se teško kretati.

U 16,30 časova neprijatelj je po treći put pokušavao da nam nanese gubitke, jer je otpočeo s napadom sa severoistočne strane. Kada je neprijatelj naišao na našu zasedu, koja je otvorila na njega vatru, zauzeo je položaje i započela je polučasovna borba u kojoj je neprijatelj imao jednog mrtvog i 5 teško ranjenih. Mi smo imali 2 mrtva, među kojima komandira čete druga Črnivšeka.³

² Lackov [NOP] odred

⁵ Anton Črnivšek

U borbi su nestala 2 druga.
Gubitaka u oružju nismo imali, a takođe nismo ništa zaplenili.

Naš moral i borbenost: vrlo dobri. Međutim, za neprijatelja se može tvrditi da nije pokazao suviše veliku borbenost.

Treba napomenuti da je Stab odreda sa II bataljonom, odmah posle prve borbe u 10 časova, izvršio pokret i priključio se I bataljonu, i to zbog boljih položaja. U 19 časova je kompletan odred izvršio pokret na Kolbenvald (Brandel), gde je stigao u 23,30 časa.

11. 3. 1945. LO se nalazio na istim položajima kao prethodnog dana. Neprijatelj nije bio primećen.

U bat. je održana vojna i politička nastava.

Dana 10. 3. 1945. dezertirala su 3 druga Ukrajinca, svi bez oružja.

U 19 časova otišao je jedan bataljon u ekonomsku akciju u St. Georgen. Tom prilikom je bataljon napao tamošnju posadu Folksšturma, koja se nalazila zabarikadirana u jednoj gostioni. U borbi, koja je trajala jedan čas, Folksšturm je imao 5 poginulih i veći broj ranjenih. Tačan broj mrtvih i ranjenih se nije mogao ustanoviti, jer su se u zgradu u kojoj se nalazio Folksšturm bacale bombe, a napolju ih se nabrojalo 5. Dalje je bataljon zarobio jednog pitomca škole »Hitlerjugend«⁴ kod kojeg je pronađen plan akcije protiv partizana (nas). Pitomac je sledećeg dana pušten na slobodu. Oduzeta mu je samo odeća i cipele u zamenu za staru odeću i cipele.

Mi u ovoj borbi nismo imali nikakvih gubitaka. Neprijatelju je zaplenjeno 5 italijanskih pušaka, 1000 metaka i 4 pištolja. Sem toga izvršena je i ekonomska akcija.

Bataljon se vratio u svoj logor u 4 časa ujutro dana 12. 3. 1945.

12. 3. 1945. LO je u 4 časa izvršio pokret i to u šumu, 1 km severno od Drajek kogela, gde je stigao u 8,45 časova. Treba napomenuti da se iz dokumenta koji se nalazio kod zarobljenog iz škole »Hitlerjugend« videlo da je ofanziva (hajka) bila predviđena za 12. 3. 1945. Otpuštena su bila 3

⁴ Hitlerova omladina

Ukrajince zbog nepoverenja. Odred je danas imao odmor.

Neprijatelj, jačine 200 vermana i folksšturma, koji je stigao iz Etendorfa i St. Georgena, patrolirao je po Svajceraju i logoru gde smo se mi nalazili.

U 18 časova ODRED je izvršio pokret na Cirmu.

13. 3. 1945. LO se nalazio na Cirmi, I bataljon 1 km severno od Cirme. Neprijatelj nije bio primećen. Stigla su 4 druga dobrovoljca sa sektora VII b,⁵ svi bez oružja i u civilnom odelu. Dezertirao je jedan drug i jedna drugarica, oboje bez oružja. Zbog nepoverenja bio je otpušten jedan drug Ukrajinac. U ekonomsku akciju je otišlo 30 drugova i donelo nešto hrane za prehranu ljudstva.
14. 3. 1945. LO se nalazio na istim položajima kao prethodnog dana. Neprijatelj nije bio primećen. U bat. je održana vojna i politička nastava. Došla su dva druga, stara partizana, koja su pobjegli iz zatvora u Gracu. Obojica su bili bez oružja i u civilnom odelu. Jedna patrola je otišla po ranjenike i nije se još vratila. O. C.⁶ je izvestio da neprijatelj kopa protivtenkovske rovove u Sv. Ožbaltu,⁷ i to duž glavnog drumca, kao i 500 m od opštinske zgrade u pravcu Sv. Lovrenca.⁸ Takođe se kopaju protivtenkovski i streljački rovovi u Fali.
15. 3. 1945. LO je u 2 časa ujutro izvršio pokret na Viel (Tipold), kota 916, gde je stigao u 6,30 časova. Patrola koja je otišla po ranjenike vratila se danas sa istima. Ranjenici su bili smešteni na sigurno mesto. U bat. održana je voj. i polit. nastava i odredni sastanak članova KP.

⁵ Šifrovani naziv za područje Ptujsko polje — Slovenske gorice. Slovo „b" označava užu rejon tog područja (AIZDG, k. 332a'II).

* Obaveštajni centar

• Sada: Ožbalt.

⁸ Verovatno se odnosi na železničku stanicu Sv. Lovrenc; sada: Lovrenc na Pohorju.

O. C. je izvestio da su Titovi avioni uništili na železničkoj stanici Sv. Lovrenc jednu lokomotivu.

Zamak u Vurbergu, koji je bio bombardovan od Titovih aviona, potpuno je uništen.

U prvom tornju zamka u Ptuju nalazi se nekoliko vagona municije za pancerfaust,⁹ a takođe i u podrumima zamka.

16. 3. 1945. LO se nalazio na Vielu (Tipold), kota 916. Neprijatelj nije bio primećen. Po bataljonima je održavana vojna i politička nastava. U ekonomsku akciju su otišla 3 druga i donela nešto hrane, odnosno sanitetskog materijala.
77. 3. 1945. LO se nalazi na Vielu, kota 1246¹⁰ gde je izvršio pokret u vremenu od 4 do 6 časova. Neprijatelj nije bio primećen. Stiglo je 10 novih boraca-dobrovoljaca i to: 6 sa sektora VII b i 4 sa sektora V.¹¹ Po nacionalnosti su Rusi. Sobom su doneli 3 puške. Dva druga su dezertirala i odnela 2 puške. U ekonomsku akciju je otišlo 27 drugova i donelo nešto hrane za prehranu ljudstva.
18. 3. 1945. LO se nalazio na istim položajima kao prethodnog dana. Obaveštajci su izvestili da se neprijatelj, jačine 60 — 70 ljudi, naoružanih većim brojem automata, puškomitraljezima i puškama, nalazi u našem starom logoru, tj. kod Tipolda. U 10 časova otišao je na položaje čitav odred, gde se nalazio do 14 časova. Položaji su posедnuti na grebenu brda istočno od logora. Neprijatelj, koji je došao iz Unter Frezena, vratio se, posle pretresa izvršenog kod Tipolda, u polaznu bazu. Odred je u 14 časova ponovo otišao u svoj stari logor. Jedna patrola od 10 drugova bila je upućena na Kozjak po oružje i municiju.
79. 3. 1945. LO je izvršio pokret na Altenhite (Altenhütte) u vremenu od 3 do 5,30 časova. Neprijatelj nije bio primećen.

⁹ ručna protivtenkovska pesnica

¹⁰ Ova kota na karti 1:100.000 izdanje G.I. JA, 1949, nije pronađena.

¹¹ Šifrovani naziv za područje Maribor — Pohorje (AIZDG, k. 332a/II).

Stiglo je 23 druga-dobrovoljca: 6 sa sektora VII b, 3 sa sektora V, dok su ostali bili Rusi i Ukrajinici koji su pobjegli sa rada u Teznu kod Maribora.

U odred se vratio jedan drug koji je nestao 17. 2. 1945. i sa sobom doneo i pušku.

Vratila su se 4 druga iz patrole koja je otišla u Slov. gorice, dok su preostali još ostali tamo. Sa sobom su doneli izveštaj da su 2 druga iz ove patrole poginula u borbi sa četnicima. Tačnijih podataka još nemamo. Patrola će se uskoro vratiti u odred.

U 20 časova bacio nam je saveznički avion: 52 automata, 15000 metaka za automat, 370 šaržera za autom., 11650 metaka za engleske puške, nešto eksploziva i minerskog materijala, 8 šinjala, 17 pantalona, 2 vunena kaputa, 2 kožna kaputa, 1 kišnu kabanicu, 17 šatorskih krila, 12 potkošulja, 13 košulja, 6 džempera, 14 peškira, 80 pari čarapa, 4 m platna za kišne kabanice, 7 gaća i 5 vunenih pokrivača.

20. 3. 1945. LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana. U toku dana neprijatelj nije bio primećen. U bataljonima je čišćeno oružje i deponovan materijal kojeg je bacio saveznički avion.

Dva druga bila su prekomandovana, jedan u Korušku grupu a drugi je otišao preko Drave. Zbog pokušaja dezertiranja sa oružjem, bio je osuđen od voj. suda na smrt jedan drug. Kazna je bila izvršena u 19 časova.

U borbi, dana 11. o. m., nestala su dva druga što je bilo zaboravljeno da se upiše.

U 19,15 časova odred je izvršio pokret na nove položaje.

21. 3. 1945. LO je stigao u 0,30 časova na nove položaje Kolbenvald¹² [Kolbenwald]. Odred je stigao do kuće na Kolbenvaldu — Brandelu. Komandir 2. čete 1. bat. je otišao da pozove gazdu, odnosno gazdaricu. Kada je pomenuti komandir došao do vrata kuće, koja su bila prividno zatvorena i potpuna tama, neko je između vrata viknuo

» Na karti 1:100.000 nije obeleženo.

»šen«¹³ [schön] i u tom momentu ispalio rafal iz automata na komandira. Komandir, koji je bio od pomenutog, dakle od neprijatelja, pogođen, ostao je na licu mesta mrtav. Odmah posle tog rafala na komandira Grosa¹⁴ otpočelo je opkoljavanje i vatreno dejstvo na kuću u kojoj se nalazio neprijatelj u jačini 25 vermana. Neprijatelj, kada je uvideo da je opkoljen, otpočeo je da se žestoko brani dejstvujući iz kuće vatrom iz mitraljeza, automata i tromblona. Posle jednočasovne borbe naši su kuću zauzeli na juriš.

Neprijatelj je imao 10 mrtvih i veći broj teško i lakše ranjenih, što se videlo po tragovima krvi. Morao je imati veći broj teško ranjenih, što se videlo po tome što su zdravi vukli po snegu ranjenike. Mi smo imali jednog mrtvog i jednog [ranjenog]. Neprijatelju je zaplenjeno: 5 pušaka »Mauzer«, 2 puškomitraljeza »šarac«, 2000 metaka za »šarca«, 200 metaka za »zbrojovku«, 557 metaka pronašlo se u 5 ranaca i 8 uniformi.

Mi nismo imali gubitaka u oružju, sem municije koja je utrošena.

Moral i hrabrost kod neprijatelja bili su dobri, a kod nas vrlo dobri.

U 3,45 časa odred je izvršio pokret na nove položaje Cirma, gde je stigao u 11,30 časova.

Bataljoni su se u toku čitavog dana nalazili na položajima, ali neprijatelj se nije pojavio u blizini. Naveče je otišlo u ekonomsku akciju 16 drugova, koji se do danas još nisu vratili.

Od čete na Pohorju nemamo nikakvih izveštaja. Preduzeti su potrebni koraci da se sazna šta je sa njom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. komandanta, poručnik:¹⁵

Operat. oficir:¹⁶

» lepo

¹⁴ Franjo Gros

¹⁵ Vršilac dužnosti komandanta bio je Jože Bertonec Rudi.

¹⁶ Operativni oficir je tada bio Ivan Zorko.

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAPADNO PRIMORSKO OD 22. MARTA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI POTČINJENIH JEDINICA KRAJEM FEBRUARA I U MARTU¹

**OPERATIVNI ŠTAB ZA
ZAP. PRIMORSKO**

IX korpusa JA

Položaj, 22. 3. 1945.
Br. 970

Op

ŠTABU IX KORPUSA JA

Operativni odsek.

Predmet: mesečni operativni izveštaj od
23. 2. do 22. 3. 1945.

Sekcije 1 : 100.000, italijansko izdanje, Gorica, Tolmin, Udine [Videm], Ponteba, Tarvisio [Trbiž].

Dana 20. 2. 1945. Grupa snajperista Režijskog bataljona ubila je u 18 časova neprijateljevog stražara kod utvrđenja u Klužama.

Gubici neprijatelja: mrtav — — — 1
Utrošeno municije za pušku »Mauzer« 5

Dana 23. 3.² 1945. Grupa Režijskog bataljona minirala je i razorila između Boveca i Kluža telefonski kabel RIM—BERLIN. Kabel je presečen na dužini od 2 m.

Utrošeno eksploziva: plastika — 3 kg

Dana 24. 3.³ 1945. Patrola od 10 ljudi Beneškog bataljona krenula je sa položaja bataljona sa zadatkom da pokupi telefonsku žicu od kote 199 do kote 193⁴ (t. j. na telefonskoj liniji Kobarid — Tolmin).

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226a I. U gornjem desnom uglu dopisano je crvenom olovkom u Štabu 9. korpusa JA „Op“, što označava da je izveštaj dostavljen Operativnom odseku, na margini prve stranice dole „14.4“, što označava datum primitka.

* i ^s Omaška; treba: 2.

* Kota 199 nalazi se na drumu 3 km jugoistočno od Kobarida, a k. 193 četiri km.

Nakon završene akcije otvorio je neprijatelj vatru iz teškog mitraljeza i lakog minobacača i tom prilikom, omaškom, napao sopstvenu patrolu, te ubio jednog belogardistu⁵ a dva ranio.

Gubici neprijatelja:

odneto žice m	—	—	—	—	—	200
razbijeni svi izolatori						
oborenih tel. stubova	—	—	—			16
mrtvih	—	—	—	—	—	1
ranjenih	—	—	—	—	—	2

Dana 25. 2. 1945. Grupa od 10 ljudi II bataljona je između Plava i Zamedvedja postavila zasedu s teškom »bredom«. Zaseda je sa odstojanja od 350 m napala autobus. Autobus je pogođen u sredinu, te su razbijena sva stakla.

Gubici neprijatelja:

mrtvih	—	—	—	—	—	3
ranjenih	—	—	—	—	—	4

Utrošeno municije:

za tešku »brodu«	—	—	—	—	62
za puške »Mauzer«	—	—	—	—	3

Dana 28. 2. 1945. Grupa od 16 ljudi iz II bataljona postavila je u dolini Soče, između Anhova i Kanala, zasedu s teškom »bredom« i 2 puško-mitraljeza.

Zaseda je napala nemački kamion pun nemačkih vojnika, koji je vozio pravcem Gorica — Kanal. Dobio je pun pogodak, te je skrenuo i preturio se u duboku jarugu pored puta. Uto je naišao drugi kamion sa istog pravca i otvorio iz celog naoružanja vatru na položaje zasede. Pošto je u isto vreme i bočna zaseda otvorila vatru na belogardističku patrolu od 20 ljudi, koja je dolazila iz Anhova prema našim položajima, to se zaseda morala odmah povući.

Gubici neprijatelja:

mrtvih	—————	—	—	—	7
ranjenih	—————	—	—	—	8
kamion razbijen.					

⁵ Odnosi se na pripadnike Slovenskega narodnega varnostnega zbora.

Utrošeno municije: _____
 za tešku »bredu« — — — 80
 za puškomitraljez — — — 40

Među poginulima su bila i tri oficira.

Dana 5. 3. 1945. Drug st. vodnik Oskar® se na putu za naš štab zaustavio kod svoj kuće. U to [vreme] je naišla republikanska patrola (oko 40 ljudi) i selo opkolila. Drug Oskar je sa kućnog praga ubio 2 republikanca, probio se kroz obruč i kod toga zaplenio jedan dugačak šaržer pun metaka za italijanski automat.

Gubici neprijatelja: mrtvih — — — 1
 ranjenih — — — 1

Plen: dugačak šaržer i 40 metaka za italijanski automat.

Utrošeno municije: za automat — — — 40
 ital. i engl, bomba

Između 2. i 5. 3. Sada smo saznali da je u vreme ofanzive između 2. i 5. marta⁷ II bataljon ubio 5 neprijateljevih vojnika i 5 ranio.

Gubici neprijatelja: mrtvih — — — 5
 ranjenih — — — 5

Naši gubici: mrtvih _____ — 1
 ranjenih — — — 1

Utrošeno municije: dana 4. 3. o. g.
 za puškomitraljez — — — — 100
 za »Mauzer« — — — — 16
 za ital. puške — — — — 10
 za automate — — — — 40

Ostalih dana naši napadi nisu bili uspešni.

Dana 8. 3. 1945. Patrola od 14 ljudi, naoružana sa dva puškomitraljeza, 2 ruske puške i 3 automata, postavila je zasedu s obe strane drumu između Loga i Stupice. Tačno u 9 časova napala je naša zaseda odeljenje republikanske patrola koja je stigla iz Kobarida.⁸

• Oskar Ciglič

⁷ Odnosi se na neprijateljevu akciju na području Brda (vidi dok. br. 15).

⁸ U uporištu Kobarid su se u to vreme nalazili delovi 1. bataljona SS policijskog puka „Bocen“ (Bozen), delovi 1. bataljona alpinskog puka „Tagliamento“ i posada pripadnika Slovenskega narodnega varnostnega zbora (vidi AIZDG, k. 63; 11 i nemački fond, k. 199/1).

Neprijateljevo odeljenje koje je napadnuto brojilo je 13 ljudi, među kojima su bila 4 Nemca, koji su se nalazili u putničkom automobilu.

Borba je vođena 30 minuta. Neprijatelj je reagovao iz sela Log. Naši drugovi su se povukli bez ikakvih gubitaka.

Gubici neprijatelja: mrtvih 5 (među njima 2 nemačka podof.)

ranjenih 3 (među njima republikanski kap)

zarobljenih 5

Putnički automobil potpuno uništen.

Zaplenjeno:

italijanski puškomitraljez	—	—	—	—	1
puške »Mauzer«	—	—	—	—	2
italijanske puške	—	—	—	—	4
automati (ital.)	—	—	—	—	1
pištolj »Bereta«	—	—	—	—	1
pištolj »Efenka«	—	—	—	—	1
metaka za ital. mitr.	—	—	—	—	300
„ za puške »Mauzer«	—	—	—	—	59
„ za ital. puške	—	—	—	—	332
„ za automate	—	—	—	—	87
„ za pištolj »Bereta«	—	—	—	—	4
„ za pištolj »Efenka«	—	—	—	—	4
bombi	—	—	—	—	17
opasača	—	—	—	—	8
cipela (pari)	—	—	—	—	2
odela	—	—	—	—	1
italijanski novac Lit	—	—	—	—	2231
maraka	—	—	—	—	243
rubalja	—	—	—	—	9

Te različiti planovi o utvrđenjima kod Kobarida, razna pisma koja su pisali kućama i različiti ordeni.

Utrošeno municije:

za ital. puškomitraljez	—	—	—	—	60
za »Bren«	—	—	—	—	50
za razne puške	—	—	—	—	140
za automate	—	—	—	—	133

Dana 9. 3. 1945. U 10 časova je izvidnica II bataljona izvestila da se neprijatelj nalazi u Medani, Do-

brovu i Biljani. Bataljon je odmah postavio tešku »bredu« u zasedu na dominantnu tačku u Drnovku, jednu desnokrilnu pobočnicu od 6 ljudi sa puškomitraljezom, koja je zaposela položaje istočno od Medane, i levokrilnu pobočnicu od 6 ljudi zapadno od Medane. U 12 časova je levo krilo kod sela Dobrovo napalo neprijatelja sa odstojanja od 250 m, a u isto vreme je zaseda teške »brede« napala sa odstojanja od 1000 m, nakon čega se neprijatelj u paničnom begu počeo povlačiti iz sela u kojima je pljačkao. Napljačkali su životne namirnice, nešto vina i sena. Moral civilnog stanovništva veoma je visok, jer su videli da neprijatelj beži, a ono što je napljačkao morao je ostaviti (jaja su izgubili na samom putu).

Neprijatelj je brojio oko 70 ljudi — Nemaca i fašista.

Gubici neprijatelja:

ranjenih — — — — — 2

Utrošeno municije:

za tešku »bredu« — — — — 160

za puškomitraljez — — — — 100

za puške »Mauzer« — — — — 20

za ital. puške — — — — 22

Dana 9. 3. 1945. U 18 časova je jedna grupa od 6 ljudi iz II bataljona otišla u Krmin da preseče telefonski kabl između Krmina i Spese. Grupa je pokupila 300 m kabla (telefonskog), a svega ukupno su rasekli oko 2000 m (nisu sve mogli poneti sa sobom jer je bio omotan oko stabala, pa i zbog toga što ih je neprijatelj primetio i počeo da baca rakete, te da patrolira drumom i tenkovima i blindama).

Gubici neprijatelja: metara kabla — 400

Dana 10. 3. 1945. U 3 časa ujutro je sa položaja istog bataljona krenula patrola od 15 ljudi u zasedu iznad Plava.⁹ U 8 časova ujutro je stigla

• U uporištima u dolini reke Soče, od Gorice do Kanala, nalazio se italijanski dobrovoljački bataljon »Adriatische Kistenland I« (Adriatische Küstenland). Vidi AIZDG, nemački fond, k. 199/1.

neprijateljeva kolona sa kolima i konjima, koja je imala nameru da opljačka Vrhovlje.¹⁰ Bili su fašisti i Nemci, te ih je bilo oko 50. Kad su došli do naše zasede, koja ih je pustila na odstojanje od 150 m, napala ih je vatrom teške »brede« i 2 puškomitraljeza. Neprijatelj se u paničnom bekstvu povukao.

Gubici neprijatelja:	mrtvih	—	—	7
	ranjenih	—	—	7
	ubijeno konja	—		2

Utrošeno municije:	za tešku »bredu«	650
	za laku »bredu«	300
	za ital. puške	— 30
	za puške »Mauzer«	10

Pošto im je ponestalo municije morali su se naši povući, iako je u to vreme već počela da nastupa druga kolona od oko 40 ljudi. Kad se patrola vratila, krenula je odmah druga patrola od oko 14 ljudi sa zadatkom da napadne neprijatelja koji je u to vreme već stigao na Vrhovlje, te su ga naterali na bekstvo. Morao je ostaviti sve stvari koje je opljačkao, sem 1 krave, koju je već ranije odvuкао. Morao je ostaviti 3 krave, 1 kola sa senom, 600 litara vina i nešto drugih namirnica, što smo zaplenili i vratili vlasnicima.

Gubici neprijatelja:	mrtvih	—	—	7
	ranjenih	—	—	7

Utrošeno municije za tešku »bredu«	—	350
------------------------------------	---	-----

Dana 12. 3. 1945. je patrola od 6 drugova iz I bataljona postavila zasedu na drumu Kobarid — Breginj i čekala na patrolu kozaka, koja je trebalo da stigne u Breginj. Patrolu su primetili civili i izvestili kozake koji su vozili jedna kola sena pa su se kozaci rasporedili na velikom rastojanju kad su se približili položaju zasede. Kozaci su bili naoružani

^w Sada: Vrhovlje pri Kojskem.

jednim »brenom« i ostali puškama. Bilo ih je 12. Ipak su ih naši napali, ali su se nakon kraće borbe morali povući.

Gubici neprijatelja: mrtvih	—	—	1
ranjenih	—	—	3

Utrošeno municije: za »bren«	—	—	40
za automate	—	—	60
za puške	—	—	15

Neprijatelju je odmah pristiglo pojačanje, koje je jedan sat pucalo po padini preko koje su se naši povukli.

Dana 14. 3. 45. je grupa od 9 drugova I bataljona, naoružana jednim »brenom« i 2 automata, napala kolonu kozaka, sastavljenu od 25 ljudi, 27 konja i 3 kola.

Naoružani su bili poluautomatskim ruskim puškama, automatima i običnim puškama. Ova kolona je stigla iz uporišta Biacis,¹¹ na desnoj obali Nadiže, u selo Pleljano, k. 161¹² da pljačka seno i stoku. Naša patrola ih je napala na povratku između sela Pleljano i Antro u 15,30 časova. Neprijatelj se kretao sa velikim rastojanjem, te su ga naši pustili na 20 m i otvorili vatru iz celokupnog naoružanja. Neprijatelj je odmah zauzeo položaje i prihvatio borbu, koja je vođena do 16,45, tj. jedan čas i četvrt. Zatim je neprijatelju pristigla pomoć, te su se naši morali povući.¹³

Naši su videli da su 4 kozaka pala na zemlju, koje su zatim vukli kroz jarugu. Zbog toga možemo da računamo na 2 mrtva i 2 lako ranjena, što ćemo još naknadno izvestiti.

Akcija nije uspela kako bi trebalo zbog slabih položaja i čistine, pa i zbog četiri no-

¹¹ Slovenački naziv je Bijače.

¹² Kota 161 se ne nalazi u tom rejonu.

¹³ U rejonu Čedada (Cividale) i u uporištima u dolini r. Nadiže nalazio se u to vreme Kozачki konjički puk Kavasko-kozačke divizije (AIZDG, k. 63/11 i nemački fond, k. 199/1).

vomobilisana, koji su bili prvi puta u borbi (mi sa svakom patrolom šaljem po 3—5 novomobilisanih da se malo prekaie i naviknu na borbu, jer samo tako postaju borci).

Gubici neprijatelja: mrtvih	—	—	2
ranjenih (teško)			2
ubijeno konja	—		4
Zaplenjeno: konja	—	—	—
kožne torbice	—	—	3
bombe	—	—	2
metaka za ital. puške			12

nekoliko kg namirnica i kokoški (mного kokoški je pobjeglo jer kozaci nisu imali vremena da ih pohvataju).

Utrošeno municije: za automate	—	95
za engl. puške	—	18
za »bren«	—	75
za ruske puške	—	28
za »Mauzer puške		75

Dana 15. 3. 45. je patrola od 2 druga, pod rukovodstvom obavještajnog oficira II bataljona, zarobila na glavnom drumu Ločnik — Gorica marešala¹⁴ alpinaca.

Pošto patrola nije bila pažljiva, pokušao je uz put da pobjegne, pa je jedan drug ispalio za njim rafal iz automata i ubio ga.

Zaplenjen je jedan pištolj »Bereta« sa 3 metka, 1 nemački opasač, komplet odelo sa šinjelom, par cipela, 4460 Lit (od čega 2000 u bonovima).

Dana 17. 3. 1945. je grupa od 14 drugova iz II bataljona, naružana teškom »bredom« i puškomitraljezom »Breda« a ostali puškama, zaposela položaje između Prelesja i Sabotina, sa zadatkom da napadne pokrete neprijatelja u dolini Soče. U 7 časova su pravcem Gorica

¹⁴ Najstariji podoficirski čin.

— Tolmin naišla tri neprijateljeva kamiona. Zaseda ih je napala sa odstojanja od 400 m, ali je municija zakazala (municija je bila stara, dobili smo je u nekom bunkeru). Nakon prvog rafala zaustavio se prvi kamion, a kad je »breda« zakazala nastavio je polako put. Ostala dva su pošla za njim. Neprijatelj je reagovao vatrom puškomitraljeza i teških minobacača iz uporišta Plave. Akcija nije uspela zbog loše municije.

Utrošeno municije: za tešku »brodu« 20

Dana 17. 3. 1945. je patrola od 6 ljudi iz II bataljona izvršila akciju na telefonski kabel između Krmina i Spese, liniju kojom su bili povezani nemački štabovi.

Grupa je pokupila i odnela 600 m kabla a 1000 m rasekla.

Gubici neprijatelja: rasečeni kabel 1600 m

Dana 18. 3. 1945. je patrola od 3 čoveka u Ločniku zarobila italijanskog karabinijera. Presvukli su ga u staro odelo i uputili na O.C. K.V.P.¹⁵

Zaplenjeno: karabinijerski »tambur«,¹⁶ uniforma i čizme.

Dana 18. 3. 1945. je grupa od 3 druga iz I MSV¹⁷ ispod Sabotina u blizini Soče napala grupu nedičevaca, koji su zbog bombardovanja pobjegli iz Gorice. Naši su sa odstojanja od 600 m pucali puškama »Mauzer«.

Gubici neprijatelja: mrtvih — — 1
ranjenih — — 1

Utrošeno municije: za »Mauzer« — 6

Dana 18. 3. 1945. je nastradao drug Badin Alojz (Volpe) iz I MSV. Pripremao se da sa obaveštajcem krene u patrolu u Furlaniju, te je čistio o-

¹⁵ Obaveštajni centar Kobariškog vojnog područja.

" revolver sa dobošem

¹⁷ minersko-sabotažni vod

Zaplenjeno:

Konja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Puškometraljez »Breda«	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Puške »Mauzer«	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Italijanske puške	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Automati	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 ¹⁸
Pištoľji	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 ¹⁹
Metaka za puškometraljez	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300
„ „ italijanske puške	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	344
„ „ »Mauzer«	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60
„ „ automate	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127
Bombi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 9
Metaka za pištoľje	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
Šaržera za engl, automate	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Šaržera za ital „ „ (dugi)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
„ ital. „ „ (kratki)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3

Različiti materijah

Šinjela vojničkih	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Cipela pari	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Čizama „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Odela kompletnih	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Kožnih torbica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Italijanskih lira	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3690
„ „ (u bonovima)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2000
Maraka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	243
Rubalja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
Razne telefonske žice i kabla m	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12.200

Medu zaplenjenim materijalom je bio zaplenjen i plan o utvrđenjima u blizini našeg sektora.

Naši gubici:

Mrtvih	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Ranjenih	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Ukupno	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Sprema	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4

¹⁸ Dopisano mastilom umesto ranijeg broja 3.

¹⁹ Dopisano mastilom umesto ranijeg broja 4.

Utrošeno municije:

za tešku »bredu«	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1022
za puškomitraljez »Breda«	—	—	—	—	—	—	—	—	—	560
za »Bren«	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105
za automate	—	—	—	—	—	—	—	—	—	368
za puške »Mauzer«	—	—	—	—	—	—	—	—	—	224
za ital. puške	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70
bombi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
nagazne mine (pešadijske)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
eksploziva kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3

Napomena:

Među poginulim neprijateljima su i 3 oficira (1 nemački kapetan) i dva republikanska oficira, 3 podoficira (dva nemačka 1 republikanski).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Za komandanta major:
Derenda Darko Tine²⁰
služ. odsutan
Politkomesar:²¹
Marjan¹²

Operat. oficir poručnik:
Perat Alfonz
Perat Alfonz

²⁰ Darko Derenda Tine je bio komandant Kobariškog vojnog područja. Zamenjivao je Franju Baveca Branka, komandanta Operativnog štaba za Zapadno primorsko, zbog njegovog odlaska na referisanje u Štab 9. korpusa JA.

²¹ Dopisano mastilom „služ. odsutan“ i „politkomesar“

²² Marjan Zdravljich

ZAPOVEST ŠTABA 18. DIVIZIJE JA OD 24. MARTA 1945.
POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA
U KALU, TISOVCU, V. i M. KORINJU I KAMNOM
VRHU¹

Strogo poverljivo!

ŠTAB

XVIII DIVIZIJE VII KORPUSA

Položaj, dana 24. III 1945.

Broj: 86/45

SVIM ŠTABOVIMA BRIGADA XVIII DIV. I ŠTABU IV
BRIGADE »MATIJA GUBEC«.²

ZAPOVEST

(Sekcija Novo Mesto — Cerknica 1 : 100.000)

Situacija.

Od Štaba VII korpusa dobili smo naređenje³ da moramo izvršiti napad na neprijatelja koji se nalazi u Kalu, Tisovcu i Korinju. Na tom sektoru nalazi se V pokretni bataljon iz Velikih Lašča sa dve čete i jedna četa I pokretnog bataljona iz Stične. Jačina neprijatelja je oko 350 do 400 ljudi.⁴ Neprijatelj se na

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 191/III.

² Četvrta slovenačka NOU brigada „Matija Gubec“ bila je, po naređenju Štaba 7. korpusa JA od 20. marta 1945, pod operativnom komandom Štaba 18. divizije JA (vidi dok. br. 28).

³ Redakcija ovo naređenje Štaba 7. korpusa JA nije pronašla.

⁴ Osamnaestog marta 1945. krenuo je iz Stične 1. bataljon (zvaničan naziv mu je bataljon „Kel“ — Köhl) slovenačkih domobranaca u Kal, gde je otpočeo sa utvrđivanjem. Noću 23/24. marta 1945. položaje u Kalu posela je nemačka „B“ četa iz 5. bataljona slovenačkih domobranaca a 1. bataljon slovenačkih domobranaca je 24. marta krenuo u pravcu Novog Mesta (vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV-pov. br. 123, 130, 141 i 143). Za „nemačku „B“ četetu, koja se pominje u izveštajiima Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva i koja je bila pridana 5. bataljonu slovenačkih domobranaca, redakcija pretpostavlja da je tako naziva Kazneno popravna četa XVIII. (sa sedištem u Velikim Laščama), koja je, naredbom Višeg vođe SS i policije u 18. vojnom okrugu od 14. februara 1945, formirana od pripadnika slovenačkih domobranaca koji su bili osuđeni po SS i policijskom sudu, a izdržavanje kazne im je bilo odloženo zbog toga da

tom sektoru nalazi uglavnom zbog toga da bi vršio obezbeđenje doline Kopolja kako ne bi iz iste crpile hranu naše jedinice. U Kalu ima neprijatelj svu komoru a snažnije zasede u Tisovecu i Korinju. Verovatno ima zasedu i na Kamnom Vrh⁵, a manje zasede na uzvišenjima oko Kala. Napad na uporišta Kal, Tisovec i Korinj mora da se izvrši danas u toku noći u 2 časa⁶ na gerilski način. U vezi sa time

NAREĐUJEMO:

VIII brigada.

Ostaje i dalje u Beloj krajini kod Belokranjskog [vojnog] područja zbog eventualnih promena na reci Kupi.⁷

IX brigada.

Ima zadatak da sa jednim bataljonom izvrši napad na neprijatelja u Kalu i to sa pravca kote 439 i Ambrusa. Napad mora da izvrši na taj način da se neprimećeno približi i zatim upadne u samo selo i zauzme zgradu za zgradom. Jednim bataljonom brigade vrši napad na Tisovec, takođe na gerilski način. Iz pravca kote 578 izvršiće napad na Kal Jurišni bataljon naše divizije u isto vreme i na isti način. Brigada treba da prida bataljonu koji će vr-

še iskažu u borbi. Komandir čete je bio SS hauptsturmfirer Lindbrodt. U ovu četvu verovatno su bili uključeni i osuđeni pripadnici nemačkih oružanih snaga (vidi AIZDG, AFK, k. 283 IV i k. 293/III). Noću 18/19. marta 1945. krenuo je iz Velikih Lašča 5. bataljon slovenačkih domobranaca u rejon Struge gde je otpočeo sa utvrđivanjem, vršio ispade i upućivao patrole u raznim pravcima Suhe krajine (vidi AIZDG, AFK, k. 283 IV).

⁵ Sada: Kamni Vrh pri Ambrusu.

⁶ Misli se na 2 časa ujutro 25. marta 1945.

⁷ Pošto je neprijatelj 21. marta 1945. izvršio ispad iz uporišta Ozalj, Stative i Netretić u pravcu Metlike (vidi dok. br. 35), predviđalo se da je njegov cilj da pređe r. Kupu i uništi aerodrom na Otoškom polju, pa je zbog toga ova brigada upućena 22. marta u Belu krajinu (AIZDG, k. 151/1, k. 153/1 i k. 157/1).

šiti napad na Kal lake minobacače i »Piat-e«. ⁸ Napad mora da organizuje tako da se konspirativno približi u blizinu uporišta i otpočne gerilski napad. Treba voditi računa da će biti iskorišteno sve oružje. Uporište treba da bude što pre zauzeto. Kod napada upotrebljavati signalne pištolje. Napad mora da otpočne noćas tačno u 2 časa. Za vreme pokreta u pravcu uporišta morate biti oprezni [jer postoji mogućnost] da neprijatelj ima daleko izvan uporišta neke zasede. U slučaju da postoje ove zasede, morate ih opkoliti i potpuno uništiti. Treba da vodite računa i o tome da uhvatite nekog živog neprijateljevog vojnika. Do 7 časova ujutro neka brigada posedne iste položaje koje sada poseda, i sa istim zadacima. Bataljon koji ostaje na starim položajima treba da bude oprezan kako ne bi bio iznenađen.

X brigada.

Ima zadatak da sa jednim bataljonom na gerilski način izvrši napad na neprijatelja na Kamnom Vrh u iznad Ambrusa. U slučaju da tamo ne bude neprijatelja, treba da bataljon nastupa grebenom u pravcu Kala. Jedan deo treba da ostavi iznad drum koji vodi iz Ambrusa u Zagradec, sa zadatkom osiguranja, dok ostalim snagama podržava napad na Kal na isti način kao i ostale snage. Jurišna četa mora da izvrši napad na Korinju na taj način da upadne u uporište i zatim otpočne napad. Verovatno da neprijatelj ima iznad Korinja zasedu, koju treba da napadne. Pošto ne znamo gde se neprijatelj nalazi i u kojem Korinju, mora ga četa sama potražiti. Napad

⁹ Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10.

mora da otpočne noćas u 2 časa. Do 7 časova ujutro treba da se jedinice vrate na stare položaje, gde ostaje brigada sa istim zadacima kao i do sada. U napadu treba brigada da koristi signalne pištolje.

XXIV INOB⁹ »Fontanot«. Ostaje na istim položajima sa istim zadacima. Treba da bude oprezna i mora dobro kontrolisati određeni joj sektor.

IV brigada »M. Gubec«. Ostaje na istim položajima i sa istim zadacima.

Jurišni bat. XVIII div. Ima zadatak da na gerilski način napadne neprijatelja u Kalu s pravca kote 578, tj. tako kao što je izvršio napad na Vinkov Vrh.¹⁰ Treba da se kreće s bataljonom IX brigade koji će izvršiti napad na Kal. Napad treba da otpočne u 2 časa. Do 8 časova ujutro treba da se bataljon vrati na stare položaje.

Napomena.

Sve jedinice koje će vršiti napad moraju da otpočnu napad tačno u određeno vreme, da brzo upadnu u sela i brzo unište uporišta. Za vreme pokreta treba da budu oprezne za slučaj da bi eventualno imao neprijatelj posednute grebene izvan uporišta. Ovaj neprijatelj se mora bezuslovno opkoliti i uništiti. Prilikom napada izvršiti koncentraciju oružja a za međusobno sporazumevanje koristiti signalne pištolje. X brigada treba da ima posednutu takođe kotu 503.

Brigade treba da shvate ovu zapovest ozbiljno, te ju pravilno izvrše. Treba dobro da proračunaju put iz sadašnjih položaja kako bi blago-

⁹ Italijanska NO brigada

¹⁰ Napad na Vinkov Vrh izvršio je Jurišni bataljon noću 13/14. marta 1945 (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 13 i AIZDG, k. 153/1).

vremeno krenuli, da bi mogli u određeno vreme otpočeti sa napadom.

NA IZVRŠENJE!"

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

V. d. politkomesara:
Vinko Hafner

Komandant — major:
Hribar Janez

PS: Za napad su svetlosni signali: 2 crvene rakete.
Upali u uporište: 1 zelena i 1 bela raketa.
Neprijatelj je izvršio izpad: 1 zelena raketa.
Povlačenje: 1 bela i 1 crvena raketa.

Za osvetljavanje uporišta se moraju upotrebljavati samo bele rakete.

BR. 34

IZVEŠTAJ ŠTABA 17. SLOVENAČKE NO BRIGADE „SIMON GREGORČIČ“ ŠTABU 30. DIVIZIJE JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI BRIGADE OD 2. FEBRUARA DO 24. MARTA 1945. NA PODRUČJU TRNOVSKOG GOZDA¹

ŠTAB
17. SNOB „SIMON GREGORČIČ“
Mesečno poročilo² za
vremenski period od
23. 2. do 24. 3. 1945.

ŠTABU XXX DIVIZIJE IX KORPUSA
JUGOSLOVENSKE ARMADE³
(operativni osek)

sekcija Postojna — Gorica — Tolmin 1 : 100000, it. izd.

Situacija: U tome mesečnom periodu, naša brigada kretala se je, zadržavala i borila pretežno na sektoru Trnovskoga gozda i sektoru Vojskoga.

¹¹ O izvršenju vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 13.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u AIZDG, k. 284/1.

¹ izveštaj
¹ armije

Na sektorima na kojima se je u ovom mesečnom periodu zadržavala naša brigada, neprijatelj je vršio ofanzivne operacije kojima je težio da odbaci naše jedinice čim⁴ dalje sa sektora Trnova — Čavna i Predmeje — Otlice i na taj način osigurati sebi komunikacisku liniju Gorica — Vipavska dolina — Postojna, koju zaradi⁵ oštećenih željezničkih komunikacija nujno⁶ mora imati sigurnu za nesmetano izvođenje svojih transporta ljudstva i materijala.

Izvođenjem te svoje zamisli, neprijatelj je dolazio do dvojakog uspeha, jer je prvo na taj način osigurao sebi komunikacijsku liniju Gorica — Vipavska dolina — Postojna od naših napada i uznemiravanja, a sa druge strane, time je odbacio naše jedinice od svojih baza za snabdevanje i otežao ishranu kao i snabdevanje drugim materijalom.

Ta neprijateljska pojačana ofanzivna aktivnost može se tumačiti slabom situacijom po njega na bojištima istočne i zapadne Evrope kao i pojačanim bombardiranjem iz zraka njegovih življensko⁷ važnih željezničkih komunikacija, radi čega je primoran sve pokrete in⁸ transporte ljudstva i materijala vršiti po suhoputnim komunikacijama, od kojih je jedna od najvažnijih po njega komunikacija koja od Gorice, preko Vipavske doline i Postojne, vodi za Ljubljanu, a koja je za njega nesigurna sve dotle, dok se naše jedinice nalaze na sektoru Trnovo — Čaven — Predmeja — Otlica i prema Colu.

Značajno je, da je neprijatelj te svoje ofanzivne operacije proti našim jedinicama vršio sa trupama koje su se nalazile na prolazu,⁹ dok je snage koje su se nalazile u dolini Vipave i na Krasu povukao i zamenio sa formacijama četni-

⁴ što

⁵ zbog

« neophodno

! životno

i j

» Podatak nije tačan. O snagama neprijatelja angažovanim na području Trnovskog gozda vidi dok. br. 156 i 157.

ka i domobranaca, koje mu formacije sačinjavaju posebne sile zalednog¹⁰ značaja.

Kao zaključak može se reći da neprijatelj tim ofanzivnim operacijama hoće na svaki način odbaciti naše jedinice daleko unazad od tog važnog po njega sektora, verovatno iz razloga, što taj sektor predstavlja za njega pozadinu bojišta, a vrlo lahko¹¹ može predstavljati i samu bojištnu prostoriju u slučaju kakvih desantnih operacija od strane saveznika.

U tom mesečnom periodu su jedinice naše brigade imale sa neprijateljem nekoliko borbi i to na otketu Col — Otlica i na sektoru Vojskog, kojom prilikom su nanele neprijatelju gubitke u ljudstvu i materijalu.

Celo vreme tog mesečnog perioda jedinice naše brigade nalazile su se zajedno.

U sledećem mesečnom periodu staviti će se verovatno pred našu brigadu mnogo teži zadaci, a to iz razloga što će neprijatelj po svaku cenu težiti razbiti i odbaciti naše jedinice sa toga sektora i na taj način osigurati sebi pozadinu fronte za nesmetano vršenje pokreta trupa i transporata materijala.

Uspešno izvršenje zadataka, koji će se staviti pred jedinice naše brigade, biti će veoma otežano izvesti radi opadanja števličnog¹² stanja moštva¹³ po jedinicama, koje je konstantno i rapidno, a dolazi kao posledica palih, ranjenih i poslanih u škole, za koje moštvo nema skoro nikakve popune.

Nacrt štaba: Početkom tog mesečnog perioda brigada je morala izvršiti pokret sa oteka Erzelja na drugu stranu Vipavske doline, na Nanos, radi izbegavanja neprijateljske ofanzive.¹⁴

¹⁰ pozadinskog

¹¹ lako

¹² brojnog

¹³ ljudstva

¹⁴ Delovi nemačke 188. brdsko-lovačke divizije, u jačini oko 1.200 ljudi, otpočeli su 25. februara 1945. akciju na području Krasa i Vipavske doline protiv 17. slovenačke NO brigade „Simon Gregorčič“. Međutim, brigada se pre početka ove neprijateljeve akcije prebacila na Nanos (vidi izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa NOVJ od 28. februara 1945. u AIZDG, k. 238 I).

Po dolasku na Nanos, izvršila je brigada, shodno dobivenom naređenju štaba divizije, pokret na sektor Col — Otlica i odmah po dolasku na taj sektor imala je borbe sa neprijateljem koji je prodirao sa Cola i Ajdovščine. Zbog premoći neprijatelja, brigada je bila primorana izvršiti povlačenje na sektor Vojskog, na kojem je malo po dolasku vodila borbe sa neprijateljem koji je debusirao¹⁵ sa Vel. Lažni¹⁶ u Gor. Trebušo. Tog neprijatelja jedinice naše brigade su razbile i izbacile iz sela.

Učestvovala je nakon toga u ofanzivnim operacijama našeg korpusa i to na sektoru Male Lažne — Lokve, sa kojeg je sektora bila povučena na sektor Vojskog, gde je vodila borbe sa neprijateljem koji je prodirao iz Idrije.

Brigada se nalazi na sektoru Vojskog i osigurava pravac Idrije.

AKCIJE JEDINICA 17. SNOB „S. GREGORČIČA“ U MESEČNOM PERIODU

od 24. 2. 1945 do 24. 3. 1945 godine.

27. 2. 1945. Toga dana jedinice naše brigade nalazile su se na polazajima Dol. Otlica¹⁷ — Kuk¹⁸ — Sinji vrh in pri Peterlinu¹⁹ sa sledećim rasporedom:

Štab brigade i prateća četa na Otlici (kod crkve)

1. bataljon na Sinjem vrhu
2. bataljon pri Peterlinu
3. *bataljon na Kuku — u Zlebici*²⁰

1. bataljon naše brigade posedao je položaje na samom Sinjem vrhu sa zadatkom da spreči svako neprijateljsko nadiranje od pravca Cola, levom stranom ceste Col — Otlica.

¹⁵ izbio

Odnosi se na selo Lažna.

¹⁷ Zvaničan naziv je Otlica. Na italijanskoj karti 1:100.000 i karti G.I. JA, izdanje 1949. piše: Dol. Otlica.

¹⁸ Zvaničan naziv sela je Kovk. Na karti 1:100.000 piše: Kolk.

¹⁹ Naziv imanja u rejonu Sinjeg vrha, trie. 1001. Na karti 1:100.000 nije obeleženo.

²⁰ Na karti 1:100.000 nije obeleženo.

2. bataljon posedao je položaje na robu²¹ iznad Ajdovščine i to: kotu 827—745—840—856 sa zadatkom da spreči svako neprijateljsko nadiranje preko prelaza Podrta Gora²² i prelaza koji od s. Grivče vodi proti²³ znamenju na robu.²⁴

3. bataljon posedao je položaje po visinskim točkama desno od ceste Col — Otlica, a ispred sela Kuk, sa zadatkom da spreči svako neprijateljsko nadiranje od pravca Cola desnom stranom ceste Col — Otlica, preko Male Gore.

Oko 13.30 h toga dana počeo je neprijatelj nadirati ispod naših položaja koje je držao 2 bataljon, proti Predmeji, verovatno sa namerom da udari u bok 19. SNOB »S. Kosovela«. 2. bataljon napao je na neprijatelja vatrom svog teškog automatskog naoružanja. Istočasno²⁵ je od strane štaba brigade izvršeno posjedanje dela položaja između 2. bataljona i položaja koje je držao inženjerski bataljon XXX divizije sa štabnom patrolom i delom prateće čete. Borba je na tim položajima vođena celoga dana do uvečer, kada je neprijatelj, razbijen od strane 2 bataljona, povukao svoje snage u dolinu.

Istoga dana oko 14 h počeo je neprijatelj prodirati od pravca Cola proti Otlici, u jačini oko 150 ljudi. U svojem nadiranju naišao je na položaje 1. bataljona na Sinjem vrhu i, pošto je od istog zadržan, preneo je svu težinu napada na naše levo krilo, na položaje koje je držao naš 3. bataljon, težeći da masiranjem svojih snaga na levo krilo bataljona zbací istog sa položaja i stvori sebi slobodan put na Otlicu, a istočasno da udarom u bok i pozadinu naših položaja zbací naše jedinice sa položaja.

Neprijatelj je na položaje 3. bataljona pritiskao svom silom, izvršio je dva puta juriš, ali je bio svaki njegov pokušaj odbijen.

Borba je trajala do 1 h na dan 28. 2. 1945.

²¹ na ivici (grebenu)

²² Brdo na karti 1:100.000 nije obeleženo.

" prema

²⁴ Odnosi se na krst koji se nalazi na grebenu iznad Ajdovščine k. 845.

²⁵ Istovremeno

28. 2. 1945. Oko 1 h u noći neprijatelj je uspeo da probije položaje koje je držao inženjerski bataljon XXX divizije na pravcu crkve kod Otlice. O tome smo bili obavješteni i poslali na položaj moštvo štabne zaštite koja nije uspela zadržati neprijatelja i radi toga je naređeno povlačenje brigade na položaje iznad Otlice. Istovremeno obavješteni su bataljoni da se povuku sa starih položaja i posednu nove položaje i to:

1. bataljon imao je da posedne kotu 1110 (M. Rotondo)²⁶ sa zadatkom da spreči svaku neprijateljsku intervenciju od strane Cola i Zadloga.

2. bataljon poseo je položaje na koti 1113 (Obrezovec) iznad sela Otlice, sa zadatkom da zadrži eventualno neprijateljsko nadiranje kao i da pokuša da u pogodnom momentu, izvršenjem protivnapada, zbací neprijatelja u dolinu.

3. bataljon posedao je položaje po koti 1091,²⁷ desno od crkve na Otlici, sa istim zadatkom kao i 2 bataljon.

Oko 10 h neprijatelj je počeo nadirati proti položajima koje su držali naši bataljoni. Bataljoni su prihvatili borbu, izvršili juriš i odbacili neprijatelja na stare položaje. Borba je trajala do 19 h.

1. 3. 1945. Toga dana su naše jedinice posedale sledeće položaje:

1. bataljon, kotu 1110,

2. bataljon, kotu 1091, a

3. bataljon držao je položaje i osiguranje prema Zadlogu i Maloj Gori.

Oko 10 h toga dana neprijatelj je počeo prodirati prema položajima koje je držao 2. bataljon. Bataljon je primio borbu i odbacio neprijatelja prema polaznim položajima. Na položajima koje je držao naš 1 bataljon neprijatelj je pokušavao samo jednom sa napadom i bio odbijen.

» Obli vrh, trig. 1110.

" Ova kota se nalazi 1 km severozapadno od Obrezoveca (k. 1113).

Gubitci neprijatelja: 3 mrtva, 8 ranjenih.

Naši gubitci: 3 mrtva, 2 teško ranjena i 4 lako ranjena koji se nalaze na ambulantnom lečenju.

Izgubljen materijal: 1 puškomitraljez »Bren«

Utrošena municija: 3420 metaka za teški mitraljez »Breda«, 6155 metaka za pm²⁸ »Bren«, 1373 metaka za pm »Breda«, 2000 metaka za engleske puške, 655 metaka za italijanske puške, 64 mina za laki bacač, 7 mina za teški bacač, 6 ručnih bombi.

6. 3. 1945. U svojoj ofanzivi na jedinice naše divizije neprijatelj je dopro preko celog masiva Trnovskog gozda i da stigne do krajne ivice severne strane toga masiva.

Jedno odeljenje nepoznate jačine zauzelo je i poselo položaje u i oko sela Gorenje Trebuše i naša brigada dobila je zadatak da neprijatelja koji se je nalazio u i oko sela Gorenja Trebuša napadne i razbije.

Za izvršenje toga zadatka bataljoni naše brigade krenuli su u napad oko 14.30 h, potpomagani vatrom teškog bacača.

Čim su naše jedinice krenule u napad, neprijatelj se je počeo povlačiti u pravcu Mrzle Rupe. Naše jedinice su neprijatelja gonile dok se nije zanočilo.

Naši gubitci: ništa.

Neprijateljski gubitci: 2 mrtva, 1 ranjen, i 3 zarobljena.

Zaplenjen materijal: 3 torbe sa nešto sanitetnog materijala, 1 kutija municije za »Šarac« sa oko 300 metaka, 1 opasač sa nožnicom, 2 italijanske puške, 2 puške »Mauser«, 2 doboša za »Šarac« sa 70 metaka.

Utrošena municija: 1275 metaka za pm »Bren«, 745 metaka za teški mitraljez »Breda«, 215 metaka za englesku pušku, 650 za pm »Bren«, 70 metaka za italijanske puške, 42 metaka za laki bacač, 16 mina za teški bacač, 200 metaka za tešku »Breda«.

²⁸ puškomitraljez

11. 3. 1945. Toga dana oko 22 h krenula je iz logora u Gor. Trebušam jedna patrola 1 bataljona, jačine 10 vojnika, u pravcu Vel. Lažni sa zadatkom da napadne i razbije neprijateljske patrole koje kontroliraju Vel. Lažne i greben proti Kozji steni.

Patrola je zauzela položaje oko 5.30 h i, pošto se neprijatelj nije pojavljivao na tom delu sektora, to je oko 9 h počela kontrolirati Vel. Lažne i susrela neprijateljsku patrolu, jačine oko 15 vojnika, koju je napala. Neprijatelj je prihvatio borbu potpomagan sa vatrom mitraljeza svojih zaseda koje su se nalazile na položajima, tako da je naša patrola bila prisiljena da napusti položaje i da se povuče za Gor. Trebušu.

Neprijateljski gubitci: 6 mrtvih, 4 teško ranjena

Naši gubitci: 1 mrtav, 1 lako ranjen

Naši gubitci u materijalu: 1 pm »Bren«, 1 engleska puška, 300 metaka za »Bren.«

Utrošena municija: 420 metaka za pm »Bren«, 126 metaka za englesku pušku, 7 mina za teški bacač.

17. 3. 1945. Prilikom vršenja pokreta sa Lokvi preko Male lažne, jedna četnička patrola napala na komoru i zaštitnicu naše brigade. Zaštitnica prihvatila borbu i povukla se posle kraćeg puškaranja.

Neprijateljski gubitci: 1 ranjen

Utrošena municija: 46 metaka za pm »Bren«, 24 metka za engl, puške.

18. 3. 1945. Oko 10 h toga dana jedinice naše brigade počele su sa napadom na položaje koje je posedao neprijatelj na Gnezdama.²⁹ Uspele su zbaciti neprijatelja sa njegovih pretstražnih položaja i prisilile ga da se povuče na glavne položaje. Borba je toga dana vođena do oko 1 h noću 19. 3. 1945.

19. 3. 1945. Toga dana naše jedinice napale su neprijatelja koji se je nalazio na položajima na Gnje-

²⁹ Posed, 7 km zapadno od Idrije.

zdama. Posebnih uspeha nije bilo iz razloga, što je neprijatelj bio prejako utvrđen. I tom prilikom bili su zauzeti neprijateljski pretstražni položaji.

Na dan 20. 3. 1945 neprijatelj se je povukao u pravcu Idrije.

Neprijateljski gubitci: 23 mrtva, 24 ranjena i 4 zarobljena.

Naši gubitci: 5 mrtvih, 3 ranjena.

Zaplenjen materijal: 1 municijska kutija za »Šarac« i 300 metaka za »Šarac«.

Izgubljen materijal: 1 puškomitraljez »Bren«, 2 engleske puške, 150 metaka za »Bren« i 9 šaržera za pm »Bren«.

Utrošena municija: 4430 metaka za pm »Bren«, 1430 metaka za engleske puške, 1160 metaka za mitraljez »Breda«, 720 metaka za brzostrelke,³⁰ 242 metka za italijanske puške, 46 ručnih bombi, 118 mina za laki bacač, 46 mina za teški bacač.

REKAPITULACIJA

uspeha 17. SNOB »S. Gregorčiča« u mesečnom periodu od 23. 2. 1945 do 24. 3. 1945 godine.

Neprijateljski gubitci: 34 mrtva, 38 ranjenih i 7 zarobljenih.

Naši gubitci: 9 mrtvih i 6 ranjenih.

Zaplenjeni materijal: 2 municijske kutije za »Šarac«, 670 metaka za »Mauser«, 8 pušaka, 2 doboša za »Šarac«, 3 torbice sa nešto sanitetskog materijala, 1 opasač sa nožnicom, 2 pištolja.³¹

Izgubljen materijal i oružje: 3 puškomitraljeza »Bren«, 3 engleske puške, 450 metaka za »Bren, 9 šaržera za »Bren«.

Utrošena municija: 5525 metaka za teški mitraljez »Breda«, 12976 metaka za puškomitra-

automate

Dopisano mastilom „2 pištolja“.

ljez »Bren«, 1373 za laki mitraljez »Breda«, 3795 metaka za engleske puške, 967 metaka za italijansku pušku, 720 metaka za brzostrelku, 224 mina za laki bacač komplet, 66 mina za teški bacač komplet, 52 ručne bombe.

BR. 35

**IZVEŠTAJ ŠTABA BELOKRANJSKOG NOP ODREDA OD
24. MARTA 1945. GLAVNOM ŠTABU SLOVENIJE O BOR-
BAMA U REJONU REŠTOVO — BUBNJARCI — SELA ZA-
KANJSKA¹**

**ŠTAB
BELOKRANJSKOG ODREDA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Položaj, 24. III 1945.**

Operativni izveštaji
za dane od 20. do 23. III 1945.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
(Operativni odsek²)

Položaj.

Dana 21. o. m., u ranim jutarnjim časovima, izvršio je neprijatelj ispad iz uporišta Ozalj i Stative, u ukupnoj jačini oko 1500 do 2000 ljudi, i nastupao u tri kolone u pravcu Ribnika.³

³² Kraj dokumenata nije pronađen.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 29/11. Adresat je dopisan mastilom.

² Omaška; treba: odeljenje.

³ Ove kolone sačinjavali su: „C“ lovački nastavni bataljon iz Karlovca, dve satnije Ozaljske bojne, 10. bojna iz D. i G. Stativa i, verovatno, delovi 30. bojne iz Mahična. Ispad je izvršen, verovatno, s ciljem obezbeđenja pokreta neprijateljevih snaga, neutvrđene pripadnosti, iz Zagreba u pravcu Ogulina (vidi informativni izveštaj Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba Slovenije od 21. marta 1945. u AIZDG, k. 20/IV).

Jedna kolona, jačine 500—600 ljudi, nastupala je u pravcu Reštova. Prvi bat. ovog odreda je već 20. o. m. u ranim jutarnjim časovima krenuo sa položaja u pravcu Sv. Filip — Reštovo — Orlakovo s ciljem kontrole terena. Patrola koja se nalazila u Orlakovu primetila je u 10 časova neprijatelja koji je nastupao iz uporišta Ozalj prema položajima bataljona. Bataljon je poseo položaje kod Reštova i propustio neprijatelja na odstojanje od 200 m, kada je otvorio snažnu vatru. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i više ranjenih. U neprijateljevim redovima je nastala pometnja. Zbog neprijateljeve nadmoćnosti, bataljon se, pod zaštitom mitraljeske vatre, organizovano povukao u pravcu Sv. Filipa. Za vreme borbe stigao je neprijatelj sa drugim delom svoje kolone iza leđa bataljona, tako da je bataljon bio tučen sa dve strane. Bataljon je poseo položaje duž crkvenog zida i napao neprijatelja koji se iza naših leđa spremao na juriš. Neprijatelj je ovde imao 2 mrtva i više ranjenih. Među mrtvima je bio poznati koljač Boldin. Pošto je našem bataljonu ostao slobodan prolaz samo još u pravcu Kupe, iskoristio je istog i bez gubitaka se povukao u pravcu Jurova. Zatim je ovaj bataljon bio u zasedi do 22. o. m. do 15 časova, nakon čega je, zajedno sa Of. školom i IV bataljonom, bio angažovan u čišćenju sela Zakanje. Za vreme pokreta prema Jurovu, priključilo se 12 drugova iz I bataljona II bataljonu i zajedno sa II bataljonom dejstvovalo oko sela Sela.⁴ Posle kraćeg zadržavanja u Jurovu, bataljon je prešao Kupu i poseo položaje kod Križ[evske] Vasi, dok je položaje kod Jurova poseo IV bataljon. Noću 20/21. o. m. imao je bataljon zasedu, jačine 15 ljudi, u Jurovu kao i u toku dana 21. i 22. o. m. Noću 22/23. o. m., u 22 časa, krenuo je bataljon na kontrolu terena, i to jedna četa u pravcu Brihovo — Zaluka⁵ — Pravutina — Paka — Sopčić-Vrh, a druga u pravcu Ribnika i vratile se u 6 časova dana 23. o. m. a zatim je bataljon bio u zasedi na Kohanjcima. Bataljon nije imao gubitaka ni u ljudstvu ni u oružju.

II bataljon nalazio se dana 20. i 21. o. m. na položajima Božakovo. Dvadeset prvog u jutarnjim časovima, primetio je neprijateljevu kolonu koja je nastupala iz Kamanja u pravcu Reštova i Bubnjarca. Bataljon je napao kolonu sa položaja Božakovo, dok je neprijatelj odgovorio mitraljeskom i minobacačkom vatrom. U 10,30 časova tog dana krenuo je bataljon preko Rosalnica i Jurovskog Broda i poseo položaje Sela Zakanjska. Tu je, zajedno sa jednom četom I bataljona, u tri kolone krenuo u pravcu neprijateljevih po-

⁴ Odnosi se na Sela Žakanjska.

⁵ Odnosi se na Zaluku Lipničku.

ložaja, koji se nalazio u Selima. 1. četa ovog bataljona kretala je levo, kroz Gor. Bukovac," i u streljačkom stroju napala neprijatelja. 2. četa kretala je između Gor. Bukovca i Zakanja, sa istim zadatkom, dok je četa I bataljona kretala kroz Zakanje. Kada su se čete približile u neposrednu blizinu sela, neprijatelj je otvorio snažnu mitraljesku vatru i sve čete su prihvatile borbu, koja je trajala 30 min. Zbog nadmoćnosti neprijatelja i pošto je neprijatelj, koji je nastupao iz Reštova preko Sv. Filipa u pravcu Sela, napao jednu četvu ovog bataljona u leđa, bataljon se povukao na nove položaje, gde je produžio borbu. U ovoj borbi je bataljon imao 2 mrtva, 4 ranjena i 3 nestala. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i veći broj ranjenih. U 18 časova povukao se bataljon na položaje Križevska Vas. Dana 22. o. m. u 2 časa noću, krenuo je bataljon iz Križ[evske] Vasi iznad Jurovskog Broda sa zadatkom da, zajedno sa Of. školom, napadne Sela. Zbog neprijateljeve nadmoćnosti i pošto je neprijatelj poseo i Gor. Bukovac, napad na Sela nije se mogao izvršiti. Zbog toga je napao Gor. Bukovac i držao položaje ispred Sela i Gor. Bukovca do 16 časova. Neprijatelj je u dva juriša pokušavao da zauzme položaje bataljona, ali je bio snažnim protivnapadom oteran i naneti su mu osetni gubici. U 16 časova je neprijatelj otpočeo povlačenje u svoju polaznu bazu. Bataljon ga je na povlačenju napadao i gonio do Reštova. U 21 čas se bataljon premestio u Jurovo. Za vreme juriša na naše položaje imao je neprijatelj 5 mrtvih i veći broj ranjenih, dok bataljon u tom vremenu nije imao nikakvih gubitaka.

Dana 23. III u 4 časa ujutro krenuo je bataljon u Sela i po uzvišenjima na Jugovac, sa zadatkom da prekontroliše sela i uhvati vozare koji su ustašama prevozili napljačkani materijal. Posle kontrole Jugovca, krenuo je bataljon za Breznik⁷ i dalje za Sela, gde još uvek drži položaje.

IV bataljon je dana 21. 3. posedao položaje desno iznad drumu Jur. Brod — Ribnik i sela Brihovo — Kohanjac, gde ga je sa pravca Ribnik i Sela napao neprijatelj i u jurišu pokušavao da ga izbací sa položaja. Posle polučasovne teške borbe, izvršio je neprijatelj, još jačim snagama, drugi juriš, pa se bataljon morao povući na položaj Jurovo. Tu je bataljon ostao do 10 časova 22. o. m. i zadržao neprijatelja tako da nije mogao dalje od Brihova. U 10 časova se bataljon prebacio na položaje Jurovski Brod, gde je ostao do 15 časova i odbio neprijateljev juriš, koji je izvršen protiv njegovih položaja. U 15 časova je neprijatelj otpočeo povlačenje u

⁰ Odnosi se na Gornji Bukovac Žakanjski.

⁷ Odnosi se na Breznik Žakanjski.

pravcu polazne baze. Jedna četa ovog bataljona krenula je u pravcu Sv. Filip — Reštovo, s ciljem da napadne neprijatelja u bok, ali se neprijatelj povukao preko sela Breznik. Druga četa je krenula u selo Sela, gde je posela položaje i pretražila selo. Četa koja je kretala preko Sv. Filipa prekontrolisala je selo Reštovo, te se u 23 časa vratila u sastav bataljona. Bataljon je tu ostao na položajima do 6 časova ujutro dana 23. o. m., a zatim je kompletan krenuo ponovo u pravcu Sv. Filip — Reštovo, te ostao na položajima do 11 časova. Pošto neprijatelj nije bio primećen, vratio se u 13 časova u Križevsku Vas, a zatim u Rosalnice. Neprijateljevi gubici: 7 mrtvih i veći broj ranjenih. Bataljon nije imao gubitaka ni u ljudstvu ni u materijalu.

Zel[ezničarska] četa je, zajedno sa spec, vodovima pri Štabu odreda, dana 21. o. m., odmah po odlasku II bataljona sa položaja kod Božakova, posela njegove položaje. Ovde je vodila borbu s neprijateljem koji se nalazio u selima Orlakovo i Reštovo i koji je mitraljeskom i minobacačkom vatrom dejstvovao po njezinim položajima. Noću 21/22. o. m. u 1 čas stigao je na ove položaje jedan bataljon Istarske brigade⁸ i poseo položaje Božakovo — Rakovec,⁹ dok je Žel. četa sa spec, vodovima posela položaje Božakovo — Rosalnice i iste držala do 23. o. m. do 12 časova. Zaseda koja se nalazila u Radovičima napala je 22. o. m. u 10 časova neprijatelja u Bubnjarcima, kada je otpočeo graditi bunkere, i oterala ga iz sela.

Za vreme borbi je teško odeljenje, uspešnom vatrom i dobrim pogocima iz 1 ital. i 1 teškog engleskog minobacača, dejstvovalo po neprijateljevim položajima Sela Zakanjska, Zakanje, Bubnjarci, Orlakovo, Kamanje (zamak) i drugim. Neprijateljevi gubici: 26 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubici: 2 mrtva, 4 ranjena i 3 nestala.

Utrošak municije dostavićemo vam naknadno.

Za čitavo vreme borbe bili su prisutni članovi Štaba odreda

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Clan Štaba:
Zalar Janez¹⁰

V. d. Oper. oficira, poručnik:
Keržan Franc

⁸ Odnosi se na bataljon 2. istarske brigade 43. divizije JA, koja se u to vreme nalazila na sektoru Vivodine (vidi dok. br. 92).

⁹ Na karti 1:100.000 izdanje G.I. JA, 1948, ovo selo označeno je kao Rotouz.

¹⁰ Janez Zalar je bio pomoćnik političkog komesara odreda.

IZVEŠTAJ ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „SLAVKO ŠLANDER“ OD 27. MARTA 1945. OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE O STANJU U BRIGADI I O BORBENOJ AKTIVNOSTI U DRUGOJ POLOVINI FEBRUARA I U MARTU¹

STAB 6. SNOUB
„SLAVKO ŠLANDER“

15. II ____ 30. 3.

Položaj, 27. 3. 1945.
6-tonedeljni vojni izveštaj
za vreme od 15. 2. — 30. 3. 1945.

OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE²

Položaj.

Po Vašem naređenju od 25. o. m.,³ dostavljamo 6-tonedeljni voj. izveštaj za vreme od 15. 2. 1945. — 30. 3. 1945. o sledećem:

1) U vremenu od 15. 2. do uključno 17. 2. 1945. brigada se nalazila i kretala na sektoru Šipek (Velika i Mala Raven).
od 18. 2. — 21. 2. i 22. 2. na sektoru Tuhinja (Crni Vrh⁴ i Češnjice⁵);

dana 23. i 24. 2. brigada se nalazila na sektoru Čemšenik u selu Dobrljevo;

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 333/1. U gornjem desnom uglu dopisano je u Štabu brigade olovkom „15. II — 30. 3.“, što označava vreme na koje se izveštaj odnosi.

² Po naređenju Glavnog štaba Slovenije od 13, odnosno 14. februara 1945, trebalo je da se Operativni štab 6. i 11. brigade rasformira (vidi tom VI. knjiga 18, dok. br. 123, objašnjenje 2). Međutim, Štab 4. operativne zone Slovenije nije postupio po ovom naređenju. Kako je komandant Operativnog štaba 6. i 11. brigade, Andrej Četinski Lev, bio postavljen 28. februara 1945. za komandanta Štajerske grupe odreda, to je kasnije postavljen za komandanta Operativnog štaba 6. i 11. brigade Franc Sever Fronta. Operativni štab 6. i 11. brigade rasformiran je 7. aprila 1945 (vidi dok. br. 76, objašnjenje 97).

³ Redakcija ovo naređenje ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k. 333/1.

⁴ Sada: Črni Vrh v Tuhinju.

⁵ Sada: Češnjice v Tuhinju.

od 25. 2. do 28. 2. 1945. brigada se nalazila na sektoru Kolovrat, u selu Zahrib;
dana 1. i 2. marta 1945. brigada se nalazila na sektoru Čemšenik, u Ržišama;^B
dana 3. 3. na sektoru Šipek, u selu Gabrje;
od 4. marta do 9. marta brigada se nalazila na sektoru Tuhinja;
od 10. — 15. marta brigada se nalazila i kretala po Menini planini;
dana 16. marta brigada se nalazila na sektoru Šipek, u selu Gabrje;
dana 17. i 18. marta [nalazila se] na sektoru Kolovrat, u selu Vrh⁷;
dana 19. i 20. marta brigada se nalazila na sektoru Vača, u Štancim Lažima;
dana 21. marta brigada se nalazila na sektoru Kolovrata, u selu Suhi Potok;
od 22. do 24. marta [nalazila se] na sektoru Čemšenik, u selu Znojile;
dana 25. marta na sektoru Šipek, u selu Gabrje;
od 26. marta dalje [nalazi se] na sektoru Kolovrata, u selu Tlačnica.

2) U tom vremenu je naša brigada vodila sledeće borbe i to:

Dana 21. 2. 1945. vodio je KZO⁸ borbu [na položajima] Veliki Hrib — Laze⁹ s neprijateljem, jačine preko 100 ljudi, uglavnom SS-ovci, gestapovci i domaće izdajice. Odredu je pošao u pomoć jedan dobro naoružan vod naše brigade, koji je udario neprijatelja u leđa. Prema izjavama civila, neprijatelj je u ovoj borbi [imao] oko 15 mrtvih i približno i[sti] broj ranjenih. Naši gubici: 1 mrtav — komandant 6. SNOUB drug poručnik Boris.¹⁰

Dana 28. februara 1945. približila se našim položajima u selu Zahrib neprijateljeva kolona, koja je bila odbijena našom mitraljeskom vatrom. Odbijena kolona je kasnije dobila pomoć i udružene snage ponovo su pokušavale da se približe našim položajima. Ali i ova neprijateljeva kolona je bila odbijena na polazne položaje. Mi nismo imali nikakvih gubitaka, a neprijatelj 3 mrtva i nekoliko ranjenih.

⁸ Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1949, piše: Aržiše.

⁷ Sada: Vrh pri Mlinšah.

^R Kamniško-zasavski [NOP] odred. Redakcija nije pronašla izveštaj Štaba odreda o ovoj borbi.

Sada: Laze v Tuhiniu.

¹⁰ Boris Winter

Dana 1. 3. 1945. kretala je 1 neprijateljeva patrola — po-bočnica, jačine oko 20 ljudi, iz Loga" u pravcu Gamberka. Naša zaseda, koja se nalazila na Ržišama, otvorila je na ovu patrolu daljnju pešadijsku vatru i proterala je. Gubitaka nije bilo ni na jednoj strani.

Dana 13. marta približavala se neprijateljeva kolona po-ložajima 11. brigade na Menini planini. Naš I bat. udario je ovoj koloni u bok, te ju je, zajedno sa 11. brigadom, naterao u bekstvo. Na našoj strani nije bilo gubitaka, a neprijateljevi nam nisu poznati.

Dana 15. marta 1945. naša brigada se nalazila na položa-jima Menine planine. Neprijatelj se približio našim položa-jima u više kolona, sa kojima je brigada vodila borbu od 9 pa sve do 14 časova.¹² Borba je bila prilično žilava, jer je neprijatelj bio u ogromnoj nadmoćnosti. Neprijateljevi gu-bici: 35 — 40 mrtvih i ranjenih, a naši gubici: 4 mrtva, 6 ran-jenih i 10 nestalih. Od neprijateljeve mine bio je oštećen engleski laki minobacač.

3) Pregled brojnog stanja ljudstva, oružja i municije kojeg smo dostavili 26. o. m.¹³ je i danas nepromenjen, sa razlikom što je dan[as] upisano u brojno stanje ljudstva još 5 drugova i to 3 Ukrajinca, 1 terenski radnik i 1 nestao.

U vremenu od 15. 2. do danas je bilo 5 mrtvih, 8 ranje-nih, 31 dezertar i 9 nestalih. Novomobilisanih boraca nije bilo. Ponovo mobilisanih (uključenih) boraca koji su se sa-krivali, primljenih od KZO i raznih komandi mesta, bilo je u tom vremenu ukupno 100.

Izgubljenog oružja u tom vremenu nije bilo. Za to vre-me je primljeno sledeće oružje: 3 puškomitraljeza, 3 auto-mata, 3 pištolja, 2 poluautomatske puške, 21 razna puška i 1 laki engleski minobacač.

4) Moral i disciplina su bili u početnom periodu, za ko-jeg dostavljamo izveštaj, prilično umanjeni zbog toga što je nedostajalo municije, a na borcima se još uvek odražavala [neprijateljeva] zimska ofanziva. Izrazitih slučajeva nediscipline nije bilo. U poslednje vreme su moral i disciplina vidno

¹¹ Log u tom rejonu nije pronaden. Verovatno greška, pa bi trebalo da stoji: Loke; sada: Loke pri Zagorju.

¹² Redakcija nije mogla utvrditi sa kojim je neprijateljevim snagama brigada vodila borbe.

" Verovatno se odnosi na dnevni izveštaj Štaba brigade od 26. marta 1945, iz kojeg se vidi da je tog dana brigada (Štab brigade i zaštita. 1, 2. i 3. četa i Trupna komora) imala po spisku 143, u ras-hodu 21 i na licu 122 čoveka. Naoružanje: 1 laki engleski minobacač sa 50 mina, 14 puškomitraljeza sa 6405 metaka, 21 automat sa 3890 metaka, 2 poluautomatske puške sa 280 metaka 53 puške sa 4183 metka, 14 pištolja sa 284 metka i 129 ručnih bombi (AIZDG, k. 333/1).

porasli. Naročito borbena disciplina, što se lepo videlo u poslednjim borbama koje je vodila brigada. Strojeva disciplina je još uvek prilično slaba kod ljudstva koje je primljeno u poslednje vreme, ali se i ona polagano popravlja.

5) Kulturno-propagandni i prosvetni rad je zbog čestih pokreta, malog brojnog stanja i [potrebe za] relativno jakim obezbeđenjem prilično zaostao. Kulturni odbori su postojali, ali su, prema novoj reorganizaciji, ukinuti. Na tom polju se radilo više individualno na taj način što se pišu zidne novine, uvežbavaju pevački horovi i održavaju razni kulturni časovi. I u ovom pogledu se stanje u poslednje vreme koliko-toliko popravilo.

6) Brigada nema svoju samostalnu obaveštajnu službu. Obaveštajnu službu je za našu brigadu obavljao OC¹⁴ Oper. štaba 6. i 11. brigade. Za svoje uže obezbeđenje vršila je brigada bliža taktička i borbena izviđanja putem izviđačkih i bojnih patrola. Izveštaje naših izviđačkih i bojnih patrola dostavljali smo OC-u Oper. štaba.

7) Služba veze je prilično bolna tačka jer, sem kurira i vezista, nismo imali na raspolaganju nikakvog drugog sredstva za održavanje veze. Za održavanje veze najviše smo upotrebljavali lični kontakt i sporazumevanje. Na tom planu biće potrebno još mnogo rada da bi se poboljšala služba veze.

8) Snabdevanje hranom vršeno je uglavnom putem ekonomskih akcija i rekvizicija na terenu na kojem se brigada nalazila. Snabdevanje odećom, obućom i vešom vršeno je sa terena, ali je u tom pogledu bilo manje uspeha. Uglavnom se ovo obezbeđivalo sa materijalom kojeg su nam bacili saveznički avioni.

Što se tiče hrane, može se reći da je bila potpuno zadovoljiva. Sem retkih slučajeva, dnevno su pripremljena 3 obilna obroka. Najviše teškoća je brigada imala sa hranom kada se nalazila na području Menine planine.

9) Zdravstveno stanje bilo je u tom vremenu uglavnom zadovoljavajuće. Zaraznih bolesti nije bilo. Najviše oboljenja je bilo zbog nazeba, plikova i crnog prišta. Manji procenat su sačinjavala reumatična oboljenja i prehlade. Za vreme logorovanja higijenske prilike su prilično popustile, što će reći da se vašljivost povećala i zanemarivala se lična higijena. Higijenske prilike su se odmah poboljšale kada je brigada koristila naseljena mesta. Problem je bio u pravilnoj i brznoj evakuaciji ranjenika do bolnica i sličnih sanitetskih ustanova kojih nema na raspolaganju. Isto je i sa nabavkom

¹⁴ Obaveštajni centar

potrebnog [sanitetskog] materijala. U pogledu ovog materijala stanje se vidno poboljšalo kada smo primili od saveznika barem najnužniji sanitetski materijal.

10) Da bi se popravilo stanje brigade i povratila udarna moć, ubuduće bi bilo neophodno potrebno da se u prvom redu poveća brojno stanje brigade. Ljudstvo bi bilo manje angažovano na obezbeđenju i raznim drugim dužnostima, te bi se poboljšalo političko i vojno vaspitanje, što je sada otežano.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:¹⁵

Komandant-poručnik:¹⁶

BR. 37

IZVEŠTAJ ŠTABA 30. DIVIZIJE OD 28. MARTA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O BORBAMA NA PRAVCU COL — PREDMEJA¹

STAB XXX DIVIZIJE
IX KORPUSA NOV IN* POJ
OPERACIJSKI ODSEK

Cp

Št.³ 208

Položaj dne 28. III. 1945

Operacijsko poročilo⁴ za
23. do 27. III. 1945.

ŠTABU IX KORPUSA — Operativni odsek

Dostavlja se kratak pregled operacija jedinica XXX Divizije.⁵

¹⁵ Politički komesar je u to vreme bio Adolf Jevšnik Lvov.

¹⁶ Komandant je tada bio Ivan Mušič Štefan.

¹ Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u AIZDG, k. 226 I. Zaglavlje nije pisano na mašini već je otisnut četvrtasti štambilj. Broj delovodnika i datum upisani su mastilom. U gornjem desnom uglu dopisano je u Štabu 9. korpusa JA mastiljavom olovkom „Op“ što znači da je izveštaj dostavljen Operativnom odseku.

⁸ i

^a Br[oj]
⁴ izveštaj

⁵ Ova rečenica dopisana je mastilom u Štabu 30. divizije JA.

23. III. 1945.

Puškomitraljeska patrola III. bataljona 17. brigade napala je na putu Kanomlja — Idrija luksuzni automobil, u kome su bila 4 Nemca. Patroli je pošlo za rukom da ubije dvojicu od njih i jednoga rani. Ostala dvojica otvorila su vatru iz brzostrelki."

24. III. 1945.

Patrola [od] 9 vojnika, naoružanih sa dva puškomitraljeza, napala je na putu Srednja Konomlja — Idrija jedno neprijateljsko odeljenje, jačine 40 vojnika, na povratku sa pljačkaškog pohoda. Neprijatelj se razbežao na sve strane. Podaci o njegovim gubicima nisu poznati.

18. *Brigada* nalazila se i dalje na pravcu Cola sa sledećim rasporedom: I. bataljon k. 845, sa kontrolom staza koje silaze prema Vipavskoj dolini; II. bataljon levo od k. 845, sve do trigonometrijske tačke 1110; III. bataljon od k. 845⁷ i 931 održavajući vezu sa Mornaričkim odredom na k. 1027 i 1068.⁸

Počevši od 11 časova neprijatelj je počeo da dejstvuje u jačini 100 ljudi protiv III. bataljona. Zbog jakog neprijateljskog pritiska i opasnosti da bude obuhvaćen s desna, bila je upućena 3. četa II. bataljona kao pojačanje. Istovremeno jedna neprijateljska kolona, jačine 150 vojnika, pritiska prema položajima II. bataljona. Postepeno neprijatelj pojačava svoj streljački stroj, tako da raspolaže sa 500 ljudi. U 14 časova, onemogućen u napredovanju, neprijatelj, pojačan artiljerijskom in minobacačkom vatrom, tuče naše položaje.⁹

Pridolaskom jedinica 3. brigade na Predmeju, stvara se mogućnost za izvođenje jednog bočnog manevra, operišući preko Križne Gore prema Gozdu. U 20 časova III. bataljon 3. brigade zamenio je III. bataljon I.¹⁰ brigade koji je bio prebačen na Malu Goru da bi izvršio obezbeđenje od Zadloga posedanjem k. 1066 — 1024.¹¹ Bilo je izdato naređenje da se

⁸ automata

⁷ Izveštaj je pisan po karti 1:100.000. italijansko izdanje. Kota 845 nalazi se 500 m istočno od trig. 1110 (Obli vrh).

⁸ Kota 1027 nalazi se 2 km severoistočno od Oblog vrha (trie. 1110) dok je kota 1068 na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1949, označena sa k. 1066 (Crni rob).

* O angažovanim snagama vidi dok. br. 172.

¹⁰ Omaška; treba: 18" (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 34).

" Ova kota nalazi se 500 m severoistočno od k. 1066 (Crni rob).

u ponoć izvrši napad sviju snaga s tim da II. bataljon, izbijanjem na k. 1034, preko k. 930 dejstvuje u neprijateljsku pozadinu. Krajnji zadatak bio je zasedanje trigon. tačke 1002 M. Signi.¹²

U 24 časa otpočeo je opšti napad. Našim delovima uspelo je da brzim in energičnim nastupanjem proteraju neprijatelja sa sviju položaja zasednutim¹³ od njega. II. bataljon 3. brigade sa svojim dejstvom u pozadinu mnogo je olakšao frontalni rad drugih snaga. U 01.30 časova M. Signi bio je u potpunosti zasednut.

Naši gubici: 2 mrtva i 5 ranjenih.

Neprijateljski gubici: »0¹⁴ mrtvih i 25 ranjenih.«

Zaplenjeni materijal: 1 mitraljez 7.62 m m tipa »Maksim«, ruski model, 13 pušaka, 1 protivtenkovska puška, 12.000 metaka, 20 ručnih bombi, i raznovrsna vojnička oprema. Povraćen je i jedan puškomitraljez »Bren« izgubljen u ranijim borbama. Kod 3. brigade bili su neprijateljski gubici: 3 mrtva, 1 ranjen i 1 zarobljen.

25. III. 1945.

Raspored snaga prema Colu bio je sledeći: I. bataljon 18. brigade K. 827, na čijem levom krilu je bio I. bataljon 3. brigade — jako oslabljen borbama na Podgozdu; 2. bataljon 3. brigade držao je trigonometrišku tačku 1002 M. Signi; III. bataljon 16. brigade međuprostor između trigon. tačke 1002 i k. 865; III. bataljon 3. brigade k. 865 i 931; Mornarički odred k. 1027 — 1068; III. bataljon 18. brigade k. 1068 — 1024 — 1024.

Oko 08 časova jedna kolona koja je pokušala da priđe k. 827, da bi pojačala dva mitraljeska gnezda ispod imenovane kote, bila je odbačena i istureni mitraljezi bili su prinuđeni da se povuku.

Mobilizacija nije izvođena, i mogućnosti za njeno izvođenje u sadašnjim okolnostima potpuno otpadaju. Njeno izvođenje u sadanjim prilikama apsolutno ne dolazi u obzir i kao takve otpadaju.

¹² Sinji vrh. Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1948, označen sa trig. 1001.

¹³ Zasednutim

¹⁴ Tako stoji i u originalu. Verovatno bi trebalo umesto znaka da stoji broj 2.

Pitanje dezertacije,¹⁵ koje je bilo uvek najbolnije pitanje za nas, uzima maha i, ukoliko se bližimo završetku događaja, moramo računati na nje[ga].

17. brigada: jedan dezertirao iz II. bataljona sa oružjem.

18. brigada: [2] dezertirala iz I. bataljona;

Veza sa 19. brigadom nije uspostavljena.¹⁶

26. III. 1945.

17. brigada:

Štab brigade i I. bataljon Troha; II. bataljon Kočevše; III. bataljon Rovtarjev Vrh.¹⁷

18. brigada:

Na položajima od Otlice prema Colu.

19. Brigada:

Ne raspolaže se sa podacima, pošto ne postoji nikakva veza sa njom.

3. Brigada:

Nalazi se na položajima sa 18. brigadom.

Iniinjer ski bataljon:

Predmeja. Na položajima zaposedajući greben nad Vipavskom dolinom.

Udarna četa:

Na Krasu.

Štab divizije:

Kuća pri zapaljenoj školi — Predmeja.

Oko 05.45 časova neprijatelj je započeo sa artilerijom da tuče po našim položajima, u prvom redu protiv Sinjeg hriba — dejstvujući sa dva protitankovska topa kal. 47 m/m, jednim minobacačem kal 81 m/m i jednim četverocevnim top-mitraljezom kal. 20 m/m. Koristeći se time neprijatelj je počeo da podilazi našim položajima napredujući u dve kolone. Desna kolona, jačine do 200 ljudi, dejstvovala je prema koti 845, leva kolona, jačine preko 250 ljudi, bila je usmerena protiv Sinjeg hriba. U 7.30 časova II. bataljon 3. briga-

¹⁵ dezertiranja

O dejstvu 19. slovenačke NOU brigade „Srečko Kosovel“ vidi dok. br. 83 i tom XI, knj. 4, dok. br. 34.

¹⁷ Zaselak sela Vojsko; na karti nije obeležen.

de naglo je napustio svoje položaje, što je izazvalo povlačenje i ostalih snaga, time i napuštanje Sinjeg vrha. Sledeći raspored bio je: I. bataljon 18. brigade i I. bataljon 3. brigade K. 845 isključno sa putem Col — Predmeja; II. bataljon 3. brigade ispod trigonometrijske tačke 1110 M. Rotondo¹³ levom stranom puta koji vodi od »P« iz reči Pietrogalo¹⁹ prema M. Rotondo; III. bataljon 16. brigade trigon. tačka 1110; III. bataljon 3. brigade K. 845 — 937; Mornarički odred K. 1027 i 1068; III. bataljon 18. brigade na Maloj Gori K. 1066 — 1024; II. bataljon 18. brigade nalazio se u rezervi, imajući jednu četvu na K. 1113 Obrezovec; dok su druge dve bile na Otlici, od kojih jednu bi imao da baci iza trigon. tačke 1110 i K. 931, da bi udarila desnoj neprijateljskoj koloni u bok in pozadinu. Bacač 3. brigade nalazio se na skalama²⁰ severno od K. 816²¹ — kapelica. Automatski top bio je postavljen kod kuća u visini »K« iz natpisa Dol. Do 12 časova nije bilo nikakvih značajnih poteza. Neprijatelj je uglavnom zaposedao naše napuštene položaje. U 13 časova I. bataljon 18. brigade naglo je napustio svoje položaje i povukao je se na bezimenu kotu severozapadno [od] K. 845. Razlog, drskije neprijateljsko podilaženje na tom pravcu. Sve snage dobile su naređenje da po svaku cenu zadrže svoje položaje, I. bataljon 18. brigade, pojačan jednom ruskom četom,²² dobio je zadatak da po svaku cenu protera neprijatelja, što mu je u 16 časova pošlo za rukom i nastavio je sa daljim proterivanjem neprijatelja. U 17 časova III. bataljon 18. brigade suzbio je pokušaj borbenog izviđanja jedne skupine od 50 vojnika. (Desna neprijateljska kolona je bila skroz neaktivna do toga momenta.) U ponoć I. i II. bataljon 18. brigade i II. bataljon 3. brigade izvršili su iznenadni napad na neprijateljske položaje. Neprijatelj je brzo počeo da zapušta pozicije nudeći beznačajni otpor. U 0.30 časova naši su zaposeli Sinji vrh. Potpomaganje II. bataljona 3. brigade uopšte nije došlo do izražaja usled njegovog slabog vodstva. U 05.30 časova povraćeni su i zaposednuti svi položaji od prethodnog dana.

Naši gubici: 3 ranjena (1 teško i 2 lako).

Neprijateljski gubici: 24 mrtva, 40 ranjena i 3 zarobljena.

¹⁸ Obli vrh

¹⁸ Petrogalovc

²⁰ stenama

²¹ Ova kota nalazi se 1500 m zapadno od Oblog vrha, trig. 1110.

²² Odnosi se na četvu 2. bataljona 18. slovenačke NOU brigade „Bazoviška“. Drugi bataljon bio je sastavljen od pripadnika raznih nacionalnosti SSSR-a.

Zaplenjeno: 2 »Šarca«, 1 puškomitraljez »Brauning«, 1 laka »Breda«, 16 pušaka; 3 brzostrelke, 9 revolvera, 6300 metaka, 35 ručnih bombi, 2 dogleda, te razan vojnički materijal i oprema.

Kod 3. brigade:

Naši gubici: 6 ranjenih.

Izgubljeno: 1 puškomitraljez »Breda«, 1 mitraljez »Breda« i 5 pušaka:

Neprijateljske izgube:²³ 9 mrtvih i 12 ranjenih:

Zaplenjeno: 1 »Šarac«, 2 puške, 1000 metaka i 3 ručne bombe.

Ukratko zadržaćemo se na prikazivanju našeg i neprijateljskog rada. U zadnjim borbama pokazalo se da je neophodno potrebna velika kontrola našeg komandnog kadra. Na položaju nedovoljno vrše kontrolu svoga ljudstva, padaju pod njegov uticaj, nedovoljno odlučan i energičan, nesložni u borbi. Mora po svaku cenu da se učini pritisak na komandni kadar, da bi se na taj način uklonili svi nedostaci kod boraca.

Mora se napomenuti na jednu pogrešku višeg komandnog kadra, da su jedinice u borbenom rasporedu izmešane, što onemogućava da se jedinice drže pod neposrednom kontrolom.

U pogledu neprijatelja mora se naglasiti da nikad nije raspolagao sa jednom organičnom celinom, već je ljudstvo bilo sakupljeno iz raznih jedinica i na taj način improvizirao potrebne mu borbene jedinice. Ljudstvo nije bilo međusobno povezano, uz to neizvežbano i sa nesposobnim vodstvom. To je objašnjenje za tako velike gubitke pretrpljene od neprijatelja.

27. III. 1945

Tokom 27. III. ne beleži se nikakve promene u rasporedu jedinica, sa izuzetkom da su se I. i II. bataljon 18. brigade nalazili u rezervi na Otlici i držanje fronta uzela na sebe 3. brigada. Neprijatelj celoga dana vrši vatreni pritisak na položaje 3. brigade prvenstveno na K. 1002. Pre podne ograničio se na izbacivanje malih izviđačkih odeljenja. U 18 časova izvršio je snažnu topovsku pripremu (po eksplozijama sudeći, učestvovali su veći kalibri) koristeći se maglom, bacio je u napad protiv Sinjeg vrha kolonu jačine 200 vojnika. Taj njegov pokušaj bio je najenergičnije odbačen.²⁴

²³ gubici

²⁴ 0 borbama 3. slovenačke NOU brigade „Ivan Gradnik“ u to vreme vidi dok. br. 47, a jedinica 30. divizije JA vidi dok. br. 56 i tom XI, knj. 4, dok. br. 34

Naše izgube: 3 ranjena.
Uništeno: 1 mitraljez »Breda«.
Po primljenim podacima ne beleži se nijedan slučaj dezertacije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. D. Načelnika poručnik:
Đukić Nikola
Đukić Nikola

Šef, poročnik
Jankovič Dragoslav
Drag. Janković

BR. 38

**MESEČNI IZVEŠTAJ ORGANIZACIJSKOG ODELJENJA
GLAVNOG ŠTABA SLOVENIJE OD 31. MARTA 1945. GE-
NERALŠTABU JA O ORGANIZACIJI POZADINSKIH JEDI-
NICA I USTANOVA, MOBILIZACIJI I ŠKOLSTVU¹**

**JUGOSLOVENSKA ARMIIJA
GLAVNI ŠTAB SLOVENIJE
ORGANIZACIJSKO ODELJENJE
31. marta 1945.
Broj 231**

Kopija 231

**MESEČNI IZVEŠTAJ ORGANIZACIJSKOG ODELJENJA
GLAVNOG ŠTABA SLOVENIJE**

za mesec mart 1945.

ORGANIZACIJA.

U mesecu martu je bila izvršena sledeća organizacija:

1. Bio je izrađen konačni plan za vojnu organizaciju pozadinske službe u Sloveniji.²
2. Na široj konferenciji s Predsedništvom SNOS-a određene

• Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 34 II. Broj delovodnika dopisan je mastilom. U gornjem desnom uglu dopisano je mastilom u Organizacijskom odeljenju Glavnog štaba Slovenije „kopija 231“. Da je izveštaj dostavljen Generalštabu JA vidi se iz delovodnog protokola koji se nalazi u k. 34/IV.

¹ Odnosi se na projekat organizacije pozadinskih jedinica i ustanova Komande Slovenije posle oslobođenja čitave Slovenije. Podrobnije o ovoj organizaciji vidi AIZDG, k. 34 III.

su smernice za što uspješni zajednički rad vojnih i civilnih vlasti, pre svega u saobraćaju, u organizaciji trgovine, zanata i industrije.³

3. U Dalmaciji je ustanovljena Baza Gl. štaba Slovenije (Armijska baza), koja preuzima snabdevanje jedinica i ustanova Gl. štaba Slovenije.⁴
4. Kod Gl. štaba Hrvatske je obrazovana privremena prelazna baza za snabdevanje iz glavne Baze.⁵
5. Dolenjsko i Belokranjsko vojno područje su spojeni.

FORMACIJA.

Izrađeni su formacijski pregledi za sve jedinice koje dolaze u obzir u vojnoj organizaciji pozadinske službe Slovenije (Komanda Slovenije).

MOBILIZACIJA.

Zbog većih ofanzivnih operacija na čitavoj teritoriji Slovenije, mobilizacija se na područjima na kojima još nije bila izvršena (IV operativna zona) nije mogla izvršiti. Na području VII korpusa je mobilizacija bila u potpunosti izvršena već u januaru. Na području IX korpusa je mobilizacija bila delimično izvršena u januaru, a kasnije zaustavljena zbog neprijateljevih ofanzivnih operacija.

Uopšte uzevši, na teritoriji koju kontroliše Jugoslovenska armija u Sloveniji više ne postoje mogućnosti za mobilizaciju.

ŠKOLSTVO.

Na području Slovenije postoje:

1. Oficirska škola,
2. Podoficirska škola,
3. Tečajevi u operativnim jedinicama.

* Sastanak je održan 6. marta 1945. Podrobnije o zaključcima sa tog sastanka vidi izveštaj Organizacijskog odeljenja Glavnog štaba Slovenije od 8. marta 1945. u AIZDG, k. 34/111.

³ Ova baza formirana je 22. februara 1945. u Biogradu na moru (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 109).

⁵ Prelazna baza Štaba baze u Biogradu na moru obrazovana je u Otočcu s ciljem što boljeg snabdevanja jedinica Glavnog štaba Slovenije (AIZDG, k. 141/2).

Oficirska škola ima sledeće tečajeve:

Pešadijski, artiljerijski, inženjerijski, obaveštajni, intendantski, radio-telegrafski, tečaj za vezu, saobraćajni, tečaj za naoružanje i tečaj za izgradnju vojne oblasti.

Od ranijih tečajeva ukinuti su Viši pešadijski tečaj i tenkovski tečaj. Nanovo su otvoreni saobraćajni tečaj i tečaj za naoružanje.

Oba tečaja će po svoj prilici trajati mesec dana. Dosadašnji pešadijski tečaj će nastavni program povećati i pitomce osposobiti za [dužnosti] do komandanta bataljona. Svi tečajevi kod Oficirske škole odgovaraju svojim zadacima i od tečaja do tečaja se usavršavaju. Bilo bi poželjno da Vrhovni štab,⁶ u cilju što veće popune tečajeva, dostavi nastavne programe, udžbenike i druga uputstva.

Podoficirska škola ima sledeće tečajeve:

Pešadijski, artiljerijski, inženjerijski, intendanski, tečaj za politdelegata, za vezu, saobraćajni tečaj i tečaj za puškare. U Podoficirskoj školi je ukinut tečaj za trupne veze.

Uskoro će se otvoriti Viši veterinarski tečaj koji će trajati 50 dana.

U operativnim jedinicama su bili sledeći tečajevi:

Dvomeseci tečaj u Artiljerijskoj brigadi VII korpusa, tečaj za stručno usavršavanje u bataljonima za vezu i inženjerijskim bataljonima VII i IX korpusa i tečajevi za jurišne pionire u svim jedinicama. Tečajevi u operativnim jedinicama su, uz saradnju instruktora Oficirske i Podoficirske škole, odlično uspeli.

Nivo Oficirske i Podoficirske škole se stalno podiže pošto instruktori koriste ruske knjige koje su dobili i na osnovu istih usavršavaju nastavne programe. Glavno načelo u svim školama je da se teorija prikazuje na samom terenu, na vežbama. Obe škole, kako Oficirska tako i Podoficirska, uvele su, obzirom na činjenicu da vodimo uglavnom noćne borbe, i brojne noćne vežbe.

Stručna literatura. Ruske stručne literature koju smo primili je relativno dosta prevedeno i prevodi se pripremaju za štampu. U ovom mesecu su izašli iz štampe: »Prelazi preko reka« i »Inženjerac«, a u štampi su: »Vojni stručni list«, »Artiljerijske vežbe«, »Streljački bataljon« i dr.

⁶ Omaška; treba: Generalštab JA (vidi dok. br. 1, objašnjenje 2).

MORNARICA

Organizacijskom odeljenju je priključen delegat za mornaricu. Delegat je organizovao evidenciju pomorskog osoblja koje se nalazi u VII i IX korpusu, IV operativnoj zoni i inostranstvu. Vodi evidenciju o naoružanju Mornaričke grupe (kod IX korpusa), evidenciju o jugoslovenskim i italijanskim ratnim i trgovačkim brodovima koji se nalaze u Jadranskom moru (Pni [pomorsko-]jobalski sektor). Upućivao je mornare u Mornaričku grupu.

MOTORIZACIJA.

U sporazumu sa Saobraćajno-tehničkim odeljenjem, ustanovljene su potrebe za motorizovanim jedinicama. Šofersko-**tenKovski** tečaj kod Oficirske škole Gl. štaba **bio** je ukinut. Nanovo je organizovana šoferska škola kod baze Gl. štaba Slovenije, sa zadatkom da za što kraće vreme osposobi što veći broj šofera za samostalno upravljanje kamionima. U školu su bili upućeni i pitomci poslednjeg tenkovskog tečaja, koji će završiti još praktični deo koji će trajati 14 dana. Sama škola će trajati 5 nedelja. Instruktori su bili upućeni iz Oficirske škole i Auto-komande, a ostale će Škola dobiti iz baza u Dalmaciji i Italiji. [U školu] za tenkovske oficire u SSSR bilo je upućeno 5 drugova iz Tenkovske čete VII korpusa i ostalih jedinica.

GEODETI.

U mesecu martu 1945. je Geodetska sekcija izvršila sledeće radove:

1. Za usavršavanje stručnog znanja boraca i starešina naše vojske izdala je sekcija ukupno 51 knjigu, [dalje]. Osnovni pojmovi topografije i čitanje karata i Priručnik za čitanje karata *sa ukupno preko 4.600 slika* izradenih na ozalit-papiru. Slike su delimično u bojama. Knjige su bile podeljene Oficirskoj i Podoficirskoj školi, a deo i operativnim jedinicama.
2. Raznim jedinicama i ustanovama bilo je *dodeljeno 772 razne sekcije 1 : 100.000* koje su primljene od zapadnih saveznika, te *213 raznih preglednih karata* koje su primljene od Geografskog instituta Jug. armije.
3. *Sekcija je izradila 611 raznih kopija karata sopstvene izrade i planova* na ozalit-papiru, od kojih ih je bilo *izdato*

- vojsci i civilnim vlastima 547 karata i planova, dok se razlika između izdatih i izrađenih karata nalazi u zalihima.
4. Sekcija je kasirala na platna 32 razne sekcije 1 : 100.000.
 5. U 9 kompleta Slovenije 1 : 200.000 ucrtan je projekat političko-upravne i vojne podele Slovenije.
 6. Za arhiv Naučnog instituta pri Predsedništvu SNOS-a izrađena je kopija svih karata, planova i knjiga koje je do sada izradila sekcija.
 7. U pomenutom vremenu je sekcija, pored napred navedenih radova, izradila matricu grada Maribora s okolinom u razmeru 1 : 5.000.
 8. U radu je izrada matrice grada Celoveca u razmeru 1 : 11.000.

NAORUŽANJE.

U mesecu martu je bila izvršena popuna oružjem i municijom sa sledećim savezničkim pošiljkama (vidi priloženi obrazac).⁷

Stanje oružja i municije:

U VII korpusu je potrebna popuna municije. Stanje u IX korpusu [je takvo da] je potrebna popuna municijom. Stanje u IV operativnoj zoni nije nam poznato jer, uprkos urgiranja, nismo primili odgovarajući izveštaj.

Artiljerijska brigada VII korpusa je primila 7 topova 75 mm sa 1.575 kompletnih granata.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

II pomoćnik načelnika štaba, Zastupa načelnika odeljenja,
potpukovnik:⁸ komesar:⁹

⁷ Pregled naoružanja i municije koji redakcija ne objavljuje, nalazi se u AIZDG, k. 33'IV, podaci o primljenoj savezničkoj pomoći u k. 32/IV.

⁸ Drugi pomoćnik načelnika Glavnog štaba Slovenije bio je u to vreme Milan Lah.

⁹ U to vreme je zastupao načelnika odeljenja Vladimir Senk, koji je imao rang političkog komesara brigade.

**IZVEŠTAJ ŠTABA 4. BATALJONA 18. SLOVENAČKE NOU
BRIGADE „BAZOVIŠKA“ OD 31. MARTA 1945. ŠTABU 9.
KORPUSA JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI NA PODRUČJU
BRKINA¹**

STAB IV BATALJONA XVIII SNOUB

„BAZOVIŠKA“

Na položaju dana 31. III 1945.

Br. 395/17

Predmet: Operativni izveštaj za
period od 15. do 31. o. m.

ŠTABU IX KORPUSA JUG. ARMIJE

(Operativni odsek)

na položaju

Dostavljamo vam operativni izveštaj za period od 15. do 31. marta 1945.

15. III 1945: Nedićevci su izvršili ispad u selo Suhorje i, pošto su bili izdani, opkolili bunker u kome su se nalazili 4 rukovodioca VDV¹ i 2 člana civilnih foruma. Naša 1. četa je odmah, čim je bila obavještena, upućena sa jednim članom štaba u napred pomenuto selo kako bi napadom spasila okružene drugove. Na položaj je stigla prekasno, jer je neprijatelj već pre toga odveo zarobljene drugove.
17. III 1945: Patrola IV čete je transportovala na Istarsko vojno područje 6 uhapšenika. Istog dana je 3. četa izvršila rekviziciju u selu Jablanici.
18. III 1945: Patrola 4. čete je u blizini uporišta Podgrad napala nemačku patrolu i zarobila 2 nemačka vojnika koji su kasnije, pri pokušaju da pobjegnu našoj patroli, bili ubijeni. U ovoj akciji bila su zaplenjena različita akta, koja su predata našem O. C.⁵ da ih pošalje u štab IX korpusa. (O. C.).

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 300/1. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

⁵ Vojska državne varnosti. Na području Brkina dejstvovao je 5. bataljon 1. brigade 1. slovenačke divizije KNOJ-a.

¹ Obaveštajnom centru

19. III 1945: Patrola 4. čete je u selu Obrovu, na glavnom drumu Trst — Rijeka, zarobila 1 četnika i uhapsila 1 civila koji se nalazio u njegovom društvu. Pomenuti su bili upućeni u XXX diviziju. Zaplenjeno je bilo 4.000 lira i 1 harmonika.
23. III 1945: II četa je otišla na položaje duž drumu Trst — Rijeka i tu napala nemačku patrolu. Pošto je neprijateljeva patrola u odnosu na našu četvu bila srazmerno nadmoćnija, povukla se naša četa sa položaja nakon kraće vatre na neprijatelja. Neprijateljevi gubici se na licu mesta nisu mogli utvrditi. Prema izjavama civila, ubijen je 1 nemački vojnik a jedan ranjen. Naši nisu imali gubitaka.
25. III 1945: Neprijatelj, u jačini oko 200 ljudi, vojnici po narodnosti Nemci i četnici, izvršio je ispad iz uporišta Podrgrad na sektor Brkina. U 13 časova su širim obručem okružili naš logor u kome se nalazio štab bataljona sa odsecima i 2 čete. Odmah po primitku obaveštenja o nameri neprijatelja, probili smo se kroz neprijateljev obruč na novi položaj. Pri napadu je neprijatelj imao dva mrtva i više ranjenih vojnika. Naši gubici: dva mrtva, dva zarobljena i jedan ranjen. Zbog otežanog kretanja brojnije grupe, poslali smo još istog dana 2 čete, kao samostalne jedinice, dalje od štaba bataljona, i to 1. četvu na sektor severne SI. Istre, a IV četa je ostala na području Brkina.
28. III 1945: Kad se neprijatelj vraćao iz akcije koju je izvršio na naš sektor, pošla je naša II četa u zasedu i u blizini glavnog drumu Trst — Rijeka napala nemačku kolonu na povratku. U toj akciji su ubijena 4 i ranjena 4 nemačka vojnika. Na našoj strani smo imali 1 ranjenog. Neprijatelju nismo mogli ništa da zaplenimo, jer se naša četa morala zbog pristiglog pojačanja odmah povući.

U napred pomenutim izveštajima nismo pomenuli ispade neprijatelja koje preduzima svakog dana, i sa više patrola, na ovom području. To su nedićevske, četničke i nemačke patrole.

Raspored naših jedinica je ovakav: 1. četa se nalazi u severnom delu SI. Istre, 2. četa i IV četa, te štab sa obaveštajnim centrom, vodom za vezu i minersko-sabotažnom grupom zajedno u Brkinima, a 3. četa na sektoru Pivke.

Treba napomenuti da sada, zbog jake neprijateljeve kontrole, nije moguće vršiti mobilizaciju i transportovati mobilisane.

Prilažemo vam obrasce brojnog stanja oružja, municije, minerskog materijala, prevoznih sredstava i ljudstva.⁴

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Politkomesar:
Kuntarič Franc

Komandant major:
Šivec Matevž

BR. 40

**IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA JA OD 31. MARTA 1945.
GLAVNOM ŠTABU SLOVENIJE O BORBENOJ AKTIVNOS
TI POTCINJENIH JEDINICA U MARTU¹**

BR. 41

**PREGLED BORBENE AKTIVNOSTI 1. SLOVENAČKE NOU
BRIGADE „TONE TOMŠIČ“ OD 1. DO 31. MARTA 1945.
GODINE¹**

2

1. III 1945. Čemšenik — Dobrljevo — Dobrljevo, ispod k. 910. U toku prošle noći izvršila je brigada pokret u pravcu Save s ciljem da istu pređe. Neprijatelj je otvorio vatru na naše jedinice, ali

⁴ Redakcija ove priloge ne objavljuje, a nalaze se u AIZDG, k. 300/11.

¹ Redakcija ovaj izveštaj ne objavljuje jer je već objavljen u 4. knjizi XI toma kao dokumenat br. 13.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 336/III. Pregled je, verovatno, pisan u Štabu 14. udarne divizije JA, pošto za isto vreme postoje i pregledi o borbenoj aktivnosti 2. slovenačke NOU brigade „Ljubo Šercer“ (vidi dok. br. 42) i 13. slovenačke NOU brigade „Mirko Bračić“ (vidi dok. br. 43).

¹ Deo pregleda o borbenoj aktivnosti brigade od 11. do 28. februara 1945. objavljen je u tomu VI, knj. 18 kao dokumenat br. 127.

nije imao uspeha. Zbog konspiracije prelaza preko reke, na ovu vatru se nije odgovorilo. Posle neuspelog prelaza Save, brigada se premestila na položaje Čemšenik — Dobrljevo. U Dobrljevu su se nalazile Švabe, koje su naši borci napali i oterali iz sela. Neprijatelj je imao gubitke koji se nisu mogli utvrditi. Na našoj strani 2 ranjena.

2. III 1945. Na istim položajima. Neprijatelj nije bio primećen. Borbi nije bilo.
3. III 1945. U jutarnjim časovima izvršen je pokret na položaje Dolgo Brdo.³ Neprijatelj je na ovim položajima držao zasedu te je, posle dolaska brigade na položaje, otvorio vatru iz mitraljeza. Izvršen je napad na selo. Neprijatelju je uspelo da iz sela izvuče nešto snaga i sa istima udari u naš bok, pa se zbog toga brigada povukla u pravcu Strme Njive i Rebru, krećući se sutjeskom između oba brda. Tom prilikom je neprijatelj otvorio vatru sa oba brda, a takođe i u leđa. Zbog teške situacije, izvršen je juriš na Reber i na Strmu Njivu. Sa prvih položaja, tj. sa Rebera, nepr. se morao povući, a sa Strme Njive je uspeo izvršiti par protivnapada. Na ovim položajima su borbe trajale do 16 časova, dok neprijatelj nije povukao svoje snage sa položaja. Brigada se zatim koncentrisala na položajima Breznik i posela takođe k. 918⁴ iznad Dobrljeva.⁵

Neprijatelj je imao 40 mrtvih i 38 ranjenih.

Naši gubici: 13 mrtvih, 20 ranjenih i 8 nestalih.

Među poginulima je komandant brigade drug Murat (Anton Plešnik). Od oružja je izgubljen 1 puškomitraljez, 9 pušaka i 1000 metaka.

4. III 1945. Brigada je tog dana posela položaje Dobrljevo ispod Svete planine, k. 918, a dva bataljona iznad Tlačnice. Primećeni su bili pokreti neprijatelja između Podšentjurja i Čemšenika i na drumu Motnik — Šmartno ob Dreti. Borbi nije bilo.

³ Sada: Dolgo Brdo pri Mlinšah.

⁴ Ova kota na karti 1 : 100.000. izdanje G. I. JA, 1949, nije pro-nađena.

⁵ Zaselak, 10 km zapadno od Zagorja ob Savi.

5. III 1945. Na položajima Sp. Okrog^B — Tlačnica. Neprijatelj je bio primećen na drumovima Motnik — Vransko i Trojane — Vransko. Do borbi nije došlo.
6. III 1945. Na položajima Laseno — Vel. Rakitovec — Mali Rakitovec. Neprijatelj je bio primećen na drumu Trojane — Domžale, jačine 300 ljudi, sa bojnom komorom. Do borbi nije došlo.
7. III 1945. Na položajima Dupeljne, k. 638 — Dupeljne, k. 685. Na drumovima Zagorje⁷ — Trojane, Trojane — Vransko i u Tuhinjskoj dolini bili su primećeni neprijateljevi pokreti. Do borbi s ovim kolonama nije došlo.
8. III 1945. Bio je predviđen pokret na položaje Limbarske gore. Zbog posednutog drumu [od strane neprijatelja], brigada se premestila na položaje Vel. vrh, k. 685 i tu ostala u bivaku. Posle pada mraka posela je položaje severno od Dupeljna a zatim Koseze⁸ — Kal⁹ — Tlačnica — Peče. Neprijateljeve kolone bile su primećene na drumu Domžale — Trojane [i] iz pravca Litija — Limbarska Gora — Krašnja — Krajno Brdo — Tuhinjska dolina sa ciljem Koruška. Do borbi nije došlo.
9. III 1945. Na istim položajima. Neprijatelj nije bio primećen. Borbi nije bilo.
10. III 1945. U toku dana bio je izvršen pokret na položaje Vel. Vrh¹⁰ — Tlačnica — Dolgo Brdo. Neprijatelj je bio primećen na Limbarskoj gori, Pogledu i Negastrnu. Borbi nije bilo.
11. III 1945. Na položajima Koseze — Tlačnica — Dolgo Brdo (**Maček** — Rogač — Obreza"). Neprijateljevi pokreti bili su primećeni u pravcu Limbarske gore [i] u pravcu Koseza. Borbi nije bilo.

• Spodnji i Zgornji Okrog; sada: Okrog pri Motniku.

⁷ Sada: Zagorje ob Savi.

⁸ Odnosi se na Zgornje Koseze.

• Zaselak, 2 km južno od Blagovice.

¹⁰ Veliki Vrh u tom rejonu ne postoji. Verovatno se odnosi na selo Vrh; sada: Vrh pri Mlinšah.

" Maček, Rogač i Obreza su nazivi imanja. Na karti 1 : 100.000 nisu obeleženi.

12. III 1945. Na položajima Ravne¹² — sev. zap. strana Sv. Gore — Smučidol. U 8 časova približila se neprijateljeva kolona, jačine 200 ljudi, položajima 3. bataljona u Smučidolu i iz neposredne blizine otvorila vatru na bataljon. Pošto je neprijatelju uspelo prodreti kroz položaje 3. bataljona, napala ga je u bok jedna četa 2. bataljona, koja je neprijatelja prinudila na povlačenje. Borba je vođena na čistini i bataljon je imao 9 mrtvih i 11 ranjenih. Izgubljeno je 7 pušaka i 1 puškomitraljez. Neprijatelj je imao 8 mrtvih i 11 ranjenih.
13. III 1945. Na položajima Tlačnica — Kal — Vrh. Borbi tog dana nije bilo.
14. III 1945. Na istim položajima. Protiv položaja 3. bataljona kretalo je 50 be-ga.¹³ U kratkoj borbi je neprijatelj bio oteran i zaplenjena je bila 1 puška i 20 kg šećera.
15. III 1945. Bio je izvršen pokret na položaje Golče, ispod Sv. planine. Primećena je bila neprijateljeva kolona [koja je kretala] iz Zagorja u pravcu Vodic — Jablana — St. Lambert¹⁴ — Borje. Bila je jačine 30 do 40 ljudi. Zbog kasno primljenog izveštaja, do borbe nije došlo.
16. III 1945. Na istim položajima. Borbi nije bilo.
17. III 1945. Na istim položajima: Vrh — Kal — Tlačnica. Bez borbi.
19. III 1945. Na položajima Stance Laze — Zerenik — Stance Laze. Bez borbi.
20. III 1945. Na istim položajima. Bez borbi.
21. III 1945. Na položajima Zvarulje — Vrh — Dolgo Brdo. Neprijatelj, jačine 200 ljudi, bio je primećen na drumu Zagorje — Podšentjur, odakle je u manjim grupama krenuo u pravcu položaja brigade. Do borbe je najpre došlo kod sela Zvarulje, gde

¹² Sada: Ravne pri Mlinšah.

¹³ Bela garda. Odnosi se na pripadnike Gorenjskega domobranstva. Decembra 1944. i početkom 1945. istočno od linije Domžale — Kamnik obrazovane su posade od pripadnika Gorenjskega domobranstva u sledećim uporištima: Dolsko, Kresnice, Litija, Vače, Županje Njive i Luče (Arhiv SUP Ljubljana, Gorenjsko domobranstvo, k. 7 i k. 458).

¹⁴ Sada: Šentlambert.

se nalazio 1. bataljon, a uskoro zatim i na položajima 3. bataljona na Dolgom Brdu. Prva kolona je bila jačine 50 ljudi, druga 70 ljudi, dok je ostatak kolone nastupao iz trećeg pravca, takođe u pravcu 3. bataljona. Odmah posle prvih hitaca prešli su naši borci na juriš i prinudili neprijatelja na povlačenje. Na položajima 3. bataljona branio se neprijatelj ogorčeno i borba je trajala 3 časa. Posle podne je neprijatelj dobio pojačanje od 150 ljudi, koje nije uspelo da zadrži naše borce, te se neprijatelj i sa ovim snagama morao povući sa položaja.

Neprijatelj je imao 25 mrtvih, 30 ranjenih i 2 zarobljena.

Naši gubici: 1 mrtav i 1 ranjen. Zaplenjeno: 8 pušaka, 2000 metaka, 30 mina i 5 uniformi.

22. III 1945. Na položajima Čemšenik — Razbor — Sv. Primož — Križe — k. 910. Manje neprijateljeve grupe nalazile su se: u Dobrljevu 11, u Brezjama 5, ispod sela Razbor 6 ljudi. Odmah u jutarnjim časovima otpočele su ove grupice sa vatrenim dejstvom po našim borcima tako da se privremeno nije moglo ustanoviti gde se nepr. nalazi i u kojoj jačini. Odmah su bile upućene jake bojne patrole, koje su utvrdile pravo stanje. Neprijatelj je bio raspršen.

Neprijateljevi gubici nisu poznati. Naši: 1 mrtav i 1 ranjen. Plena nije bilo.

23. III 1945. Na položajima k. 910 — Velika planina iznad Čemšenika — Križe — k. 774 — Zabreznik; Štab u Razboru. U 10,30 časova naišao je jedan vod na neprijateljevu kolonu nepoznate jačine. Neprijatelj je bio proteran. Izgubljen je bio 1 puško-mitraljez i 1 puška. Gubitaka u ljudstvu nije bilo.

24. III 1945. Na istim položajima. U 10 časova je iz Vranskog prodro neprijatelj na severne padine Velike planine, u jačini 400 Ukrajinaca, i napao naše borce na položajima. Posle kraće borbe uspelo je neprijatelju da pređe naše položaje, zbog čega se brigada morala povući i izvršiti pregrupisanje svojih snaga. Posle povlačenja neprijatelja naši su ponovo poseli svoje položaje.

Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 1 ranjenog.
Mi smo imali 1 mrtvog i 2 ranjena.

25. III 1945. U bivaku na Velikoj planini. Neprijatelj, jačine 100 ljudi, otvorio je, u 6,30 časova, vatru na Štab brigade, koji se nalazio na položajima kod Sv. Lenarta.¹⁵ Napad je bio iznenadan. Odmah smo imali 3 mrtva i 1 ranjenog. U protivnapadu je 1. bataljon naterao neprijatelja, koji se povukao preko Javora, u polaznu bazu Trbovlje. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 3 ranjena.
26. III 1945. Na položajima Vrh — Dolgo Brdo. Nepr., jačine 27 ljudi, kretao se u pravcu naših položaja, ali je promenio pravac i do borbe nije došlo.
27. III 1945. Na istim položajima. Iz Vača je u blizinu naših položaja, iz pravca Kandrša, stiglo 30 be-ga. Jedan bataljon je izvršio napad. Neprijatelj se je odmah povukao. Borba je vođena 1 sat. Gubitaka nije bilo.
28. III 1945. Posle pada mraka izvršila je brigada pokret ka Savi s ciljem da je pređe. Pošto to nije bilo moguće, premestila se na položaje Stance Laze (na Zorenk¹⁶). Borbi nije bilo.
29. III 1945. Na položajima Vrh — Dolgo Brdo. Bez borbi.
30. III 1945. Na istim položajima. Bez borbi.
31. III 1945. Na istim položajima. Bez borbi.¹⁷

U tom vremenu je neprijatelj imao sledeće gubitke:

<i>u ljudstvu:</i>	mrtvih	—	—	—	—	159	ljudi
	ranjenih	—	—	—	—	171	„
	zarobljenih	—	—	—	—	2	„
	Izbačeno iz stroja	—	—	—	—	332	nepr.

<i>u materijalu,</i>	zaplenjeno:	puškomit.	—	kom.
		pušaka	—	9 „
		metaka	2000	„
		mina	—	30 „
		uniformi	—	5 „

¹⁵ Sada: Vrhe.

¹⁶ Omaška; treba: Žerenik, zaselak, 8 km severozapadno od Litije.

¹⁷ O borbenoj aktivnosti brigade u tom periodu vidi i dok. br. 76.

Naši gubici:

<i>u ljudstvu</i> , poginulih	—	—	—	—	33	druga
ranjenih	—	—	—	—	49	„
nestalih	—	—	—	—	10	„
Izbačenih iz stroja	—				92	druga

u materijalu, izgubljeno u borbi:

puškomitr.	—	—	—	—	2	kom.
pušaka	—	—	—	—	16	kom.
metaka	—	—	—	—	1000	kom.

BR. 42

PREGLED BORBENE AKTIVNOSTI 2. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „LJUBO ŠERCER“ OD 1. DO 31. MARTA 1945. GODINE'

1. III 1945. U toku noći izvršen je pokret ka Savi s ciljem da se ista pređe. Prelaz nije bio moguć zbog velikog vodostaja reke, pa se brigada vratila i posela položaje Aržiše³ ispod Velike planine.

Neprijateljeva patrola, nepoznate jačine, približila se kantonmanu i bila je od naših zaseda odbačena. Gubici se nisu mogli utvrditi. Prilikom prelaska 4. bataljona preko drumu Zagorje⁴ — Vransko, došlo je do sukoba sa neprijateljevom kolonom, jačine 100 ljudi, koja se kretala u pravcu Zagorja. Bataljon je neprijatelja napao i držao položaje do 19 časova, nakon čega se

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 336'V. Pregled je, verovatno, pisan u Štabu 14. udarne divizije JA, jer za isto vreme postoje i pregledi o borbenoj aktivnosti 1. slovenačke NOU brigade „Tone Tomšič“ (vidi dok. br. 41) i 13. slovenačke NOU brigade „Mirko Bračič“ (vidi dok. br. 43).

² Deo pregleda o borbenoj aktivnosti brigade od 10. do 28. februara 1945. objavljen je u tomu VI, knj. 18. kao dokumenat br. 128.

³ Pravilno: Ržiše. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1949, piše: Aržiše.

⁴ Sada: Zagorje ob Savi.

- povukao u selo Aržiše. Neprijateljevi gubici: 10 mrtvih i više ranjenih. Naši gubici: 1 ranjen.
2. III 1945. Na istim položajima. Kontakta s neprijateljem nije bilo.
 3. III 1945. Na položajima Gorenje, severno od Blagovice. Prilikom prelaska druma Krašnja — Motnik, neprijateljeva zaseda otvorila je vatru na našu prethodnicu. Posle kraće borbe zaseda je bila proterana. Neprijateljevi gubici nisu poznati. Naši gubici: 4 ranjena.
 4. III 1945. Na istim položajima. Borbi nije bilo.
 5. III 1945. Izvršen pokret na položaje Crni Vrh⁵ kod Češnjica" u Tuhinjskoj dolini. Borbi nije bilo.
 6. III 1945. Izvršen pokret na položaje Dolina.⁷ Kontakta s neprijateljem nije bilo.
 7. III 1945. Na istim položajima. Borbi nije bilo.
 8. III 1945. Izvršen pokret na položaje Sv. Radegunda⁸ na Mozirskim planinama. Borbi nije bilo.
 9. III 1945. Na istim položajima. Neprijatelj, nepoznate jačine, napao je iz pravca Belih Voda naše položaje iznad Šmihela.⁹ Manevrom smo izbegli okruženju i održali naše položaje do noći, kada je izvršen pokret. U borbi, koja je trajala čitav dan, na položajima Globoko — Šmihel imao je neprijatelj 60 mrtvih i oko 70 ranjenih. Naši gubici: 4 mrtva, 5 ranjenih i 1 nestao; izgubljeno 5 pušaka, 1 puškomitraljez, 2 automata i 1 pištolj.
 10. III 1945. Na istim položajima. Brigada je u toku čitavog dana vodila borbu s neprijateljem koji je nastupao iz pravca Mozirska koča, Bele Vode, Visočnika i [Sv.] Radegunde. Jačina neprijatelja nije se mogla utvrditi. Prema izveštajima obavestajne službe, to su bili delovi 14. ukrajinske SS divizije. Padom mraka brigada se

⁵ Sada: Črni Vrh v Tuhinju.

⁶ Sada: Češnjice v Tuhinju.

⁷ Zaselak, 8 km jugozapadno od Vranskog.

" Sada: Radegunda.

• Sada: Šmihel nad Mozirjem.

koncentrisala i premestila u blizinu Rečice.¹⁰ Neprijateljevi gubici: 39 mrtvih i oko 80 ranjenih. Zaplenjeno: 1 automat, 2 puške, 1 pištolj i nešto vojne opreme. Naši gubici: 2 mrtva, 8 ranjenih i 1 nestao. Izgubljene 3 puške i oštećen 1 puškomitraljez.

11. III 1945. Na istim položajima, gde je u toku čitavog dana vodila borbe na položajima Poljane — Tirske peči i Poljane — Medvedjak. Jačina neprijatelja oko 300 — 400 ljudi iz okolnih uporišta. Manevrom i bočnim napadima bili su razbijeni svi neprijateljevi napadi. Zbog pomoći koju je neprijatelj dobio iz Ljubnega,¹¹ brigada se povukla ka Šmihelu. Neprijateljevi gubici: 31 mrtav, oko 50 ranjenih i 12 nestalih. Zaplenjeno: 2 puškomitraljeza, 7 pušaka, 1 minobacač sa 24 mine, 8000 metaka i nešto vojne sprema. Naši gubici: 10 mrtvih i 7 ranjenih. Izgubljeno 800 metaka i 2 ručne bombe. Nestalo: 2 puškomitraljeza, 9 pušaka, 1 automat, 7 ručnih bombi i 1800 metaka.
12. III 1945. Brigada se ponovo premestila na položaje Sv. Radegunda. Kontakta s neprijateljem tog dana nije bilo.
13. III 1945. Bio je izvršen pokret na položaje Zavodnje. Kontakta s neprijateljem nije bilo.
14. III 1945. Brigada je izvršila pokret na položaje Sv. Danijel na Razboru. Kontakta s neprijateljem nije bilo.
15. III 1945. Na istim položajima. Borbi nije bilo.
16. III 1945. Na istim položajima. U 7,30 časova približavala se položajima bataljona na Zgornjem Razboru neprijateljeva kolona. Naše zasede su otvorile vatru na neprijatelja i time omogućile bataljonu da posedne položaje i prihvati borbu, koju je vodio do 17 časova. U pomoć mu je bio

¹⁰ Odnosi se na Rečicu ob Savinji.

¹¹ Odnosi se na Ljubno ob Savinji. U ovom uporištu se u to vreme nalazio 2. bataljon 19. SS policijskog puka, dok je u uporištu Gornji Grad bio 1. bataljon ovog puka (vidi AIZDG, k. 52/1: izveštaj Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba Slovenije od 1. aprila 1945).

upućen i 1. bataljon. Neprijatelj je bio odbijen, te se u dve kolone uputio u pravcu Sv. Vida¹² i Slovenj Gradeca. Neprijateljevi gubici: 13 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubici 3 ranjena. Plena nije bilo.

17. III 1945. Izvršen pokret u Razborcu, na Pohorju. U dolini Mislinje došlo je do sukoba između neprijateljevih i naših patrola, kojom prilikom je neprijatelj imao 2 mrtva i 2 ranjena. Na našoj strani nije bilo gubitaka.¹³
21. III 1945. Brigada se nalazila na položajima Skomarje na Pohorju i premestila se iznad Pake. Neprijatelj je, u tri kolone, napao naše položaje u Skomarju i to iz pravaca Zreče, [Slovenske] Konjice i Vitanje. Jačina nepoznata. Dva bataljona su odmah posela položaje i vodila borbu do povlačenja ostalog dela brigade sa Pohorja na Paku. Neprijatelj je imao 12 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubici: 1 mrtav. Zaplenjeno: 2 puške, 1 pištolj i nešto metaka.
22. III 1945. Na istim položajima. Kontakta s neprijateljem nije bilo.
23. III 1945. Izvršen pokret na Paški kozjak. Borbi nije bilo.
24. III 1945. Na istim položajima. Borbi nije bilo.
25. III 1945. Na istim položajima. Borbi nije bilo.
26. III 1945. Izvršen pokret na položaje Zg. Završe.¹⁴
Borbi nije bilo.
27. III 1945. Na istim položajima. Borbi nije bilo.
28. III 1945. Izvršen pokret ka Sv. Danijelu u Razboru.
Borbi nije bilo.
29. III 1945. Na istim položajima. Borbi nije bilo.
30. III 1945. Izvršen pokret na Plešivec (Urška gora).
Borbi nije bilo.

¹² Sada: Šentvid pri Zavodnju.

¹⁵ O borbenoj aktivnosti brigade od 1. do 17. marta 1945. vidi i dok. br. 25.

¹⁴ Zg. i Sp. Završe; sada: Završe.

31. III 1945. Izvršen pokret na položaje Št. Andraž¹⁵ kod Velenja. Borbi nije bilo.¹⁶

U tom vremenu je neprijatelj imao sledeće gubitke:

ranjenih 236
zarobljenih 17

Izbačenih iz stroja, 458 (i još veći broj, što je neustanovljeno);

u materijalu zaplenjeno: puškomitraljeza 2
automata 3
pušaka 19
pištolja 3
minobacača 1
metaka 8000
ručnih bombi 7

Naši gubici:

u ljudstvu, poginulo 40
ranjenih 48
nestalih 18

Izbačenih iz stroja 106

u materijalu, izgubljeno u borbi: puškomitr. 3
pušaka 22
automata 5
pištolja 4
metaka 2600
ručnih bombi 7

¹⁵ Sada: Andraž nad Polzelo.

¹⁶ O borbenoj aktivnosti brigade u tom periodu vidi i dok. br. 76.

**PREGLED BORBENE AKTIVNOSTI 13. SLOVENAČKE
NOU BRIGADE „MIRKO BRACIC“ OD 1. DO 31. MARTA
1945. GODINE¹**

4. III 1945. Pokret s položaja Ravne³ na položaje Kandrše — Peče. Borbi nije bilo.
5. III 1945. Pokret na položaje Gabrovnica — Češnjice (sev. od drumu Krašnja — Blaeovica). Borbi nije bilo.
6. III 1945. Na istim položajima. II bataljon, koji je bio na Vrh⁴ u zasedi radi obezbeđenja Gabrovnice, sukobio se oko 17 časova, prilikom bacanja savezničkog materijala,⁵ s belogardističkom patrolom, jačine oko 60 ljudi, te ju je, posle kraće borbe, oterao. Neprijateljevi gubici: 4 mrtva. Naši bez gubitaka.
7. III 1945. Na položajima Črni Vrh⁶ — Golice — Češnjice.⁷ Borbi nije bilo.
8. III 1945. Na Menini planini. Borbi nije bilo.
9. III 1945. Na položajima Trnavče — Poljane. Kada se brigada nalazila u selu Trnavče, po podne je počeo nastupati neprijatelj, nakon što je potisnuo II U. B. sa njenih položaja u dve kolone, jačine 100 — 150 ljudi, u pravcu Trnavča. U samom selu je držao položaje II bataljon, koji je

¹ Kopija originala (pišanog na mašini) u AIZDG, k. 336 VI. Pregled je, verovatno, pisan u Štabu 14. udarne divizije JA, jer za isti period postoje i pregledi o borbenoj aktivnosti 1. slovenačke NOU brigade „Tone Tomšič“ (vidi dok. br. 41) i 2. slovenačke NOU brigade „Ljubo Šercer“ (vidi dok. br. 42).

^a Deo pregleda o borbenoj aktivnosti brigade od 10. do 28. februara 1945 objavljen je u tomu VI, knj. 18, kao dokumenat br. 129.

¹ Sada: Ravne pri Mlinšah.

⁴ Sada: Vrh nad Krašnjo.

⁵ Tog dana su četiri saveznička aviona bacila municiju, minobacače i opremu u rejonu Golice (vidi depešu br. 5 Štaba 4. operativne zone Slovenije od 7. marta 1945 upućenu Glavnom štabu Slovenije, u AIZDG. k. 46 1).

⁶ Sada: Crni Vrh v Tuhinju.

⁷ Sada: Češnjice v Tuhinju.

imao osiguranje u pravcu Štruceljevog vrha. Posle vatrenog dejstva iz teškog naoružanja, neprijatelj je pokušavao da upadne u selo, ali je uvek bio sa gubicima odbijen. Četa koja se nalazila na Štruceljevom vrhu napala je u bok neprijatelja i posela položaje u selu. Bataljon je držao položaje do pada mraka, kada se protivnik povukao, a bataljon je obezbeđivao pokret brigade, i zatim se, kao zaštitnica, povukao u selo Poljane.

Neprijateljevi gubici: oko 30 mrtvih i mnogo ranjenih. Naši gubici: 1 ranjen."

10. III 1945. Na položajima Ter — Medvedjak — Ter (kod Podlesnika⁹).

11. III 1945. Na položajima Medvedjak.

Brigada je posela položaje na kotama 1555 i 1566. U rezervi i kao zaštita Štaba divizije ostao je IV bataljon. Neprijatelj je imao posednute vrhove i položaje ispred naših [položaja], sa polaznom bazom Mozirska koča — Planina.¹⁰ Oko 8 časova je III bataljon prvi raspalio po neprijatelju i razvila se borba koja je trajala 1,5 čas. U ovoj borbi su se pojedinci 2. čete III bat. približili na 30 m od švapskih položaja, odakle su bacali ručne bombe i naneli neprijatelju teške gubitke. Zbog nadmoćnog neprijateljevog pritiska i nedovoljne međusobne povezanosti bataljona, brigada i Štab divizije, pod zaštitom III bataljona, počeli su se povlačiti u pravcu Poljana. Pri pokretu je prethodnica naišla na neprijateljevu kolonu, jačine 70 — 100 ljudi, koju je u kratkom jurišu razbila i naterala u bekstvo i pri tome zaplenila 4 mitraljeza. Protiv položaja II bataljona kretale su 2 neprijateljeve kolone: iz Mozirja, u jačini oko 300 ljudi, i iz Sv. Florijana¹¹, u jačini 200 ljudi. Razvila se oštra borba uz upotrebu lakog i teškog oružja kao i ručnih bombi. Neprijatelju je, posle više pokušaja, oko 10 časova uspelo da po-

⁹ Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 17.

⁹ Imanje, na karti 1:100.000. izdanje G.I. JA, 1949, nije obeleženo.

¹⁰ Na karti nije pronađeno.

¹¹ Sada: Sv. Florijan pri Šoštanju.

sedne deo položaja III bataljona, čime je dobio mogućnost bočnog napada na naše položaje. Naređeno je povlačenje i tom prilikom se, u 15,30 časova, II bataljon, koji je bio u zaštitnici, sukobio sa jakom neprijateljevom kolonom koja je nastupala protiv naše kolone. Bataljon je do 19,30 časova držao položaje ispod Konjšice i na taj način obezbeđivao redovno povlačenje brigade. Prvi bataljon, koji je imao posednute položaje Bela peč,¹² sukobio se, istovremeno sa ostalim bataljonima, s neprijateljem koji se pojavio na grebenima Medvedjaka. Posle oštre borbe, u kojoj je neprijatelj upotrebljavao i teško naoružanje, uspeo mu je da bataljonu udari u bok, a delimično se je približio našim položajima na jurišno odstojanje, te je bataljon bio prinuđen na povlačenje. Povlačenje brigade i Štaba divizije izvršeno je pod borbom.¹³ Neprijateljevi gubici: oko 50 mrtvih, 1 zarobljen i veći broj ranjenih. Zaplenjeno: 4 mitraljeza sa 800 metaka.

Naši gubici: 8 mrtvih i 4 ranjena.

12. III 1945. Na položajima Lokovec (Lepa Njiva) — Skorno.¹⁴ Iz izveštaja obaveštajaca saznalo se da se u nekoj kući nalaze švapski ranjenici. Na pomenuto mesto je upućena patrola, koja je opkolila kuću i zarobila 5 vojnika — Ukrajinaca. Jednom je uspeo da pobegne. Svi zarobljeni su bili naoružani.
Neprijateljevi gubici: 5 zarobljenih.
13. III 1945. Brigada na Visočkom vrhu kod Belih voda. Borbi nije bilo.
14. III 1945. Na položajima Zavodnje — Ravne. Borbi nije bilo.
15. III 1945. Na položajima Zavodnje — Ravne. U ranim jutarnjim časovima približavala se drumom iz Šoštanja neprijateljeva kolona, jačine oko 150

¹² Na karti nije pronađeno. Verovatno se odnosi na brdo Tirske peči, k. 1266.

¹³ U to vreme je neprijatelj angažovao na području Mozirskih planina 29. i 31. pešadijski puk 14. SS divizije (vidi depešu Obaveštajnog centra Štaba 4. operativne zone Slovenije br. 23 od 13. marta 1945, upućenu Glavnom štabu Slovenije, u AIZDG, k. 46/1).

¹⁴ Sada: Skorno pri Šoštanju.

ljudi, i upala u selo Zavodnje. Neprijatelj je bio napadnut i oteran iz sela u pravcu Šoštanja. Druga jaka neprijateljeva kolona, koja je posle podne nastupala u istom pravcu, bila je takođe dočekana i jurišem naterana u bekstvo u pravcu Šoštanja. Drumom iz Šoštanja približavalo se i 8 tenkova ali neprijatelj, uprkos njegove premoći, nije mogao probiti [položaje] naše zasede. Neprijateljevi gubici nisu ustanovljeni. Neprijatelj je dovezao u Šoštanj 4 automobila mrtvih i ranjenih. Zaplenjene su bile 3 puške i veći broj ručnih bombi.¹⁵

Naši gubici: poginuo je komandant IV bataljona drug Jože Aubar i 4 ranjena.

16. III 1945. Na položajima Zavodnje. U 16,30 časova napao je neprijatelj, uz podršku tenkova, artiljerije i minobacača, položaje brigade. Svi neprijateljevi pokušaji, kao i tri juriša, bili su odbijeni, a [naši] položaji ostali su nepromenjeni. Neprijateljevi gubici: oko 50 mrtvih i 70 ranjenih. Naši gubici: 2 mrtva i 7 ranjenih.
17. III 1945. Brigada na Paškom kozjaku. Borbi nije bilo.
18. III 1945. Na položajima Paški kozjak. Borbi nije bilo.
19. III 1945. Na položajima Brežno (Javornik) — Resnik — Sv. Jošt — Brdce.¹⁶ Borbi nije bilo.
20. III 1945. Na položajima Kamna Gora. Bez borbi.
21. III 1945. Na položajima Kamna Gora. Borbi nije bilo.
22. III 1945. Na položajima Grušče — Tolsti Vrh — Jazbine. Borbi nije bilo. <
23. III 1945. Na položajima Javornik — Glažuta. U 6 časova pojavila se iz pravca Stora neprijateljeva kolona, koja je kretala u pravcu Mrzle Planine protiv položaja II bataljona. Neprijatelja je u bok napao IV bataljon i naterao ga u panično bekstvo. Neprijatelj se zatim prikupio i otpočeo nastupati u 13 časova sa svih strana, a 5 časova je dejstvovao artiljerijskom i minobacačkom vatrom po našim položajima. Naše položaje je mitraljirao i iz aviona. Neprijatelj je bio, uprkos nadmoćnosti, zadržan i odbijen.

¹⁵ Podrobnije t> ovoj borbi vidi dok. br. 24.

" Sada: Brdce nad Dobrno.

Neprijateljevi gubici: 15 mrtvih i veći broj ranjenih, 1 zarobljen.

Naši gubici: 5 mrtvih i 4 nestala. Nestalo 2 automata i 8 pušaka.¹⁷

24. III 1945. Na položajima Rakovec. U 13 časova bila je primećena neprijateljeva kolona, jačine 60 ljudi, koja je kretala u pravcu Št. Vida,¹⁸ gde se podelila u tri grupe. Jedna od ovih grupa je naišla na našu zasedu i bila naterana u bekstvo. Odmah zatim otpočeo je neprijatelj da dejstvuje po našim položajima artiljerijskom vatrom koja nije nanela nikakvih gubitaka. U 14 časova došao je III bataljon u kontakt s većom neprijateljevom grupom, koju je napao u bok i prinudio je na povlačenje. Neprijateljevi gubici: 2 mrtva i 10 ranjenih. Naši gubici: 3 mrtva i 6 ranjenih.¹⁹
25. III 1945. Na položajima Kraberk. U sumrak pripuzala se neprijateljeva patrola do Štaba brigade i napala ga, nakon čega se Stab povukao. Naši gubici: 5 ranjenih.
26. III 1945. Na položajima Konjiška gora. Oko 12 časova približala se položajima III bataljona neprijateljeva patrola, jačine oko 30 ljudi, koja je posle kraće borbe bila odbijena. Oko 15 časova napala je naše položaje neprijateljeva grapa jačine oko 200 ljudi. Neprijatelj je nastupao u streličkom stroju sa svih pravaca i razvila se oštra borba, koja je trajala do 18 časova, nakon čega se brigada, preko Tolstog Vrha i Konjiške Vasi, povukla u pravcu Pohorja.
Neprijateljevi gubici: oko 20 mrtvih i mnogo ranjenih.
Naši gubici: 1 mrtav i 3 ranjena.²⁰

¹⁷ O ovoj borbi postoji u AIZDG, k. 336 VI izveštaj Štaba brigade od 24. marta 1945. Redakcija ga ne objavljuje jer ne iznosi ništa novo.

¹⁸ Odnosi se na Št. Vid kod Grobelnog; sada: Šentvid pri Grobelnem.

" Tog dana rasformiran je 2. bataljon i njegovo ljudstvo uključeno u 1. i 4. bataljon, zbog njihovog malog brojnog stanja. Bataljon je prethodnog dana imao po spisku 106, u rashodu 28 i na licu 78 boraca (vidi izveštaj Štaba brigade od 24. i 25. marta 1945. u AIZDG, k. 336 VI).

» O ovoj borbi postoji u AIZDG, k. 336/VI, izveštaj Štaba brigade od 27. marta 1945. koji redakcija ne objavljuje, jer ne iznosi ništa bitno novo.

27. III 1945. Na položajima Greh. U pokretu preko Okoške Gore naišla je kolona na švapsku patrolu, koju je u jurišu proterao IV bataljon. Neprijateljevi gubici: 1 mrtav, zaplenjena 1 puška.
28. III 1945. Ujutro se brigada premestila na sektor Kot, gde je ostala do 13 časova, a zatim je, zbog neprijateljevih koncentracija,²¹ krenula dalje. Kod Hudinje je naša kolona naišla na švapsku zasedu, gde je komandant Jurišnog bataljona²² kundakom ubio stražara — Ukrajinca. Brigada je, ne upustivši se u borbu, promenila pokret u pravcu Luže i, pošto je bila i tu primećena zaseda, brigada se prikrila u šumama levo i desno od doline Ločnika.
29. III 1945. Brigada [se nalazila] na položajima u šumi kod Resnika s ciljem da izbegne snažnu neprijateljevu akciju čišćenja. Pošto je I bataljon bio primećen od strane neprijatelja, krenuo je u pravcu Pohorja i zatim se kretao samostalno. Borbi nije bilo.
30. III 1945. Na položajima kod Resnika. Borbi nije bilo.
31. III 1945. Na položajima kod Resnika. Borbi nije bilo.²³ U ovom periodu neprijatelj je imao sledeće gubitke:
<i>u ljudstvu,</i>	mrtvih		316
	ranjenih		155
	zarobljenih		11
Izbačenih iz stroja			482
- (i još veći broj, što nije ustanovljeno).
- u materijalu,* zaplenjeno: 5 mitraljeza,
6 automata,
13 pušaka,
5 pištolja
1 »bazuka«
10 ručnih bombi,
2300 metaka.
- Uništen kamion i ubijene 4 mule.

²¹ Neprijatelj je u vremenu od 26. do 30. marta 1945. vršio sa delovima 14. SS divizije generalno čišćenje Pohorja (vidi depeše štaba grupe odreda br. 23 "od 29. marta, i br. 30, od 2. aprila 1945, upućene Glavnom štabu Slovenije, u AIZDG, k. 46/1).

²² Odnosi se na 4. bataljon (vidi tom VI, knj. 17, dok. br. 54).

²³ O borbenoj aktivnosti brigade u ovom periodu vidi i dok. br. 76 i 118.

Naši gubici:

<i>u ljudstvu</i> , poginulih	44
ranjenih	65
nestalih	6

Izbačenih iz stroja 115
u materijalu: 3 automata i 9 pušaka.

BR. 44

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „TONE TOMŠIČ“ OD 2. APRILA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O NEUSPELOM PRELAZU REKE SAVE U REJONU LITIJE¹

STAB
I SNOUB „TONE TOMŠIČ“
Na položaju, 2. IV 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE

na položaju.

Dnevni izveštaj o vojnom i političkom radu za dan 2. IV 1945.

1) *Brojno stanje:*

a) Jedinica:	Po spisku:	U rashodu:	Na licu:	Dan ranije:	Razlika po spisku:
uži štab	6	–	6	6	–
širi štab	14	–	14	14	–
štabne patrole	34	–	34	34	–
I bataljon	125	12	113	125	–
II bataljon	119	–	119	117	2
III bataljon	132	19	113	132	–
Ukupno:	430	31	399	428	2

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG. k. 336/III.

Objašnjenje razlike po spisku:

Dolazak

Odlazak:

2 upisana iz KZO!-

Objašnjenje rashoda:

na bolovanju	15
nestalih	8
na službenom putu .	5
dezertera...	3
ukupno	31

Novomobilisanih boraca: nije ih bilo.

Razmeštaj i obezbeđenje brigade.

Razmeštaj: Stab brigade sa I i III bataljonom nalazili su se do 17,30 časova na Vrh³, a II bataljon na Dolgom Brdu.⁴ U 17,30" časova brigada je izvršila pokret u pravcu Save s ciljem da istu pređe. Na Savu je došla oko 23 časa.

Obezbeđenje: I bataljon je imao 4 mitraljeske trojke oko sela Vrh, jednu čet^u na položaju u pravcu Hmelna i jednu izviđačku patrolu u pravcu Medije. II bataljon imao je tri zasede i to u pravcima Kandrša, Kolovrata i Zvarulja. Sem toga imao je upućene tri patrole i postavljenu jednu osmatračnicu. III bataljon je imao jednu mitraljesku trojku u pravcu Tlačnice, drugu u pravcu Medije i dva osmatrača. Sem toga, bataljoni su imali dobro logorsko osiguranje.

Neprijateljevi pokreti: nije ih bilo.

Kontakt s neprijateljem: Posle dolaska brigade na Savu, udarila je neprijateljeva posada iz uporišta Ponoviče po našem II bataljonu, koji se nalazio u prethodnici brigade. Švabe su upotrebljavale, pored uobičajenog naoružanja i mitraljeza, takođe i minobacač. Posle jednočasovne borbe intervenirala je i posada sa železničke stanice Sava, koja je otvorila par rafala iz protuavionskog topa, ali je vatra, odnosno putanja, bila slabo usmerena, tako da je potpuno promašila svoj cilj. Posada u Ponovičama je i nadalje pružala otpor i to do 2,30 časa, nakon čega je brigada, zbog priličnog nedostatka čamaca, morala da odustane od namere da pređe Savu. U to vreme je i prestala borba. Posada u Ponovičama brojala je 60 ljudi, dok je jačina neprijatelja na železničkoj stanici Sava iznosila 45 policajaca i 25 žandarma. Zatim je brigada izvršila pokret u Kobiljek, na Sv. Gori.

² Kamniško-zasavskog [NOP] odreda

³ Sada: Vrh pri Mlinšah.

⁴ Sada: Dolgo Brdo pri Mlinšah.

⁵ Dana 1. aprila 1945 (vidi dok. br. 76)

Dnevni rad: je zbog noćnog marša otpao.

Hrana; triput dnevno, dobra.

Ustajanje: je zbog pokreta otpalo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:⁶ Operativni oficir:⁷ Načelnik Štaba, poručnik:⁸

BR. 45

IZVEŠTAJ ŠTABA 17. SLOVENAČKE NO BRIGADE „SIMON GREGORČIČ“ OD 3. APRILA 1945. ŠTABU 30. DIVIZIJE JA O BORBAMA PRILIKOM PROBOJA IZ OKRUŽENJA U REJONU VOJSKO'

STAB

XVII. SNOB „S. GREGORČIČA“

Na položaju 3. 4. 1954.

Štev.² 178³

Operacijsko poročilo³

o borbi na dan 1.

4. 1945.—

ŠTABU XXX DIVIZIJE

operativni otek

Sekcija Idrija 1 : 100000, ital. izd.

U noći 31/1.4.45. dobila je naša brigada zadatak da se, u sastavu drugih jedinica naše divizije i IX korpusa,⁴ probije

⁶ Politički komesar je bio Bojan Skrk.

⁷ Operativni oficir je tada bio Henrik Rajter.

⁸ Načelnik štaba je u to vreme bio Marjan Jerin.

¹ Original (pisan mastilom, na srpskohrvatskom jeziku) u AIZDG, k. 284 1. Zaglavlje nije pisano mastilom već je otisnut četvrtasti štambilj. Datum i broj delovodnika dopisani su mastilom.

² Broj

³ izveštaj

⁴ Ovu kolonu sačinjavala je 30. divizija (bez 19. slovenačke NOU brigade „Srečko Kosovel“) sa 3 slovenačkom NOU brigadom „Ivan Gradnik“ 31. divizije (vidi dok. br. 56). Stab 9. korpusa JA sa svim odsecima, artiljerija 9. korpusa (bez topova koji su bili ranije zakonspirisani), Mornarički odred, pozadinske jedinice i ustanove, političke organizacije i organi vlasti (vidi Stanko Petelin: Osvoboditev Slovenskega primorja, Založba Soča, Nova Gorica, 1965, str. 148—149).

iz neprijateljskog obruča in sicer⁵ na pravcu Škrbina — Mrzla Rupa — Ogalce® — Oblakov Vrh pod svaku cenu.

Neprijatelj je, radi uništenja naših jedinica na pravcu našeg probijanja, poseo liniju Gor. Trebuša — Gačnik⁷ — Ogalce — Vojsko — Troha sa trupa [ma] italijanske narodnosti — (fašistima), u jačini oko 600 vojnika, i ta linija mu je imala biti linija užeg osiguranja. Sem te linije, poseo je i liniju šireg osiguranja po grebenu i dominantnim kotama severno od puta Sp.⁸ Trebuša — Oblakov Vrh — Idrija sa trupama četnika, u jačini oko 500 vojnika.

Pošto su nam namere neprijatelja bile poznate, štab se je odlučio da izvrši probijanje tih linija po svaku cenu i na taj način da izvuče živu silu svojih jedinica iz obruča.

Formiranje kolone za izvršenje probijanja izvršeno je u Mrzloj Rupi i pokret je počeo na dan 1. 4. 45 oko 2 h noću.

Dužina kolone otežavala je izvršenje pokreta tako da je kolona svojim čelom stigla na Oblakov Vrh oko 5,30 h po danu.

Neprijatelj, koji se je nalazio u zasedama od Gančika do Ogalca, otvorio je vatru na sredinu naše kolone.

Kada je viđeno da je neprijatelj opazio naše namere i reagirao na iste napadom, izvršeno je posedanje položaja od strane jedinica sa namerom da se vodi borba sa neprijateljem do pada mraka i da se potom, pod zaštitom noći, izvrši probijanje.

Za izvršenje tog zadatka izvršeno je od strane jedinica naše brigade posedanje položaja po grebenima (kotama) od Ogalca pa u desno do zavoja puta koji od sedla ispod Obi. Vrha vodi na Stržnikar, i to:

1. i 2. bataljon poseo je položaje protiv Oblakovem Vrhu s tim da je 1. bataljon posedao položaje na istočnoj strani kote i iznad ceste Obi. Vrh — Idrija, dok je 3. bataljon posedao položaje iznad Obi. Vrha i proti Gor. Trebuši.

Borba je počela oko 5.30 h proti neprijatelju koji je u kolonicama prodirao proti našim položajima sa namerom da nas sa istih zbaci i potera u dolinu gde bi nas lako razbio i uništio.

⁵ i to

⁶ Na karti 1 : 100.000, izdanje G.I. JA. 1945, piše: Na Ogalcah.

⁷ Imanje, 750 m jugoistočno od Perdenskog vrha. k. 983. Na karti 1:100.000 nije obeleženo.

⁸ Pravilno: Dolenja.

" podržan

U napadu, neprijatelj je bio pomagan⁹ vatrom iz svojih teških bacača, kao i od bacača sa druge strane puta Sp. Trebuša — Obi. Vrh — Gor.¹⁰ Idrija.

U izvršenju napada neprijatelj nije pokazivao velike energije i doslednosti, tako da se je većinom vršilo obstreljevanje¹¹ položaja vatrom autom, naoružanja i vatrom bacača.

Sva približavanja koje je neprijatelj izvršio proti našim položajima odbijena su energičnim držanjem naših boraca koji su, shvatajući ozbiljnost situacije, energično branili posednute položaje.

Borba je trajala preko celog dana od 5.30 h izjutra do oko 18 h uvečer, kada je bilo naređeno povlačenje sa položaja, podela hrane i sprema za pokret — probijanje.

Neprijatelj je bio očigledno zbunjen pojavom naših jedinica na svome sektoru i sigurno je držao da je napadnut od naše strane.

2. bataljon naše brigade, koji je osiguravao pokret cele kolone iz pravca Gor. Trebuše — Mrzle Rupe i posedao položaje u Mrzli Rupi, bio je napadom sovražnika¹² odrezan¹³ od glavnine (nalazio se je u zaštitnici) te nije do sada stigao u sastav naše brigade, radi čega nismo u stanju dati podatke o borbi, gubitcima i uspesima istog. Podatke ćemo poseti¹⁴ naknadno, kada se isti bude vratio u sastav naše brigade.¹⁵

Neprijateljski gubici: 11 mrtvih i oko 20 ranjenih.

Naše izgube¹⁶: 4 lakše ranjena — pogrešan¹⁷ celi 2. bataljon i 12 tovariša¹⁸ 1. bataljona čija usoda¹⁹ nam ni znana.²⁰

Zaplenjeno oružje: 1 pištolja kal 9 mm, 1 tromblon sa 4 bombe, 200 metaka za Mauser, 1 komplet uniforma sa opsačem.

Izgubljeno oružje: 3 puške, 1 p. m.²¹ »Bren« pogrešan (sa zasedom od 1. bat.).

¹⁰ Omaška; treba: Spodnja.

¹¹ gađanje

¹² neprijatelja

¹³ odsečen

¹⁴ Omaška; treba: poslati,

¹⁵ Vidi dok. br. 75.

¹⁶ gubici

¹⁷ nestao

¹⁸ drugova

¹⁹ sudbina

²⁰ poznata

²¹ puškomitraljez

Porabljena— municija: 470 metaka za tešku »Bredu«, za p. m. Bren 2780 metaka, 1720 metaka za engl. puške, 670 metaka za l.[aki] m.[itraljez] »Breda«, 376 metaka za brzo-strelke,^{1>1} ručnih bombi 17 komada, mina za laki bacač 17 kom. sa 19 kapisli (2 neispravne), 7 mina za teški bacač.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

V. D. Komandant, poručnik
Korenčič Anton

Oper. ofic. poručnik
Svoboda Velimir

17 br.²⁴

BR. 46

**ZAPOVEST ŠTABA 7. KORPUSA JA OD 4. APRILA 1945.
POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATE-
LJEVO UPORIŠTE U STRUGAMA¹**

**STAB
VII KORPUSA JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Br.: 1131
Dana, 4. aprila 1945.**

ZAPOVEST

(Sekcija Novo Mesto i Cerknica
1 : 100.000)

1) Situacija. Na svim sektorima VII korpusa u toku poslednje sedmice nije bilo veće neprijateljeve aktivnosti. Bilo je primećeno ubrzano utvrđivanje već postojeće linije Zlebič — Sv. Ana, koja se sada produžuje u pravcu Struga i verovatno dalje u dolinu Krke.

Na sektoru operisanja jedinica Korpusa neprijatelj se nalazi u sledećim uporištima: Struge—V pokret, bataljon, oja-

ⁿ utrošena
^{ss} automate
²⁴ Dopisano olovkom.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG u Ljubljani, k. 154/1. Broj delovodnika dopisan je olovkom.

čan sa 10. četom 19. SS pol. puka i sa 3 topa manjeg kalibra;¹ Kal—2 čete be-ga¹ iz IV i V pokret, bat.;⁴ Kočevje—2 čete 19. SS pol. puka i 2 čete be-ga;⁵ Ribnica—1 četa 19. SS pol. puka i 1 posadna četa be-ga;⁶ Velike Lašče—1 četa 19. SS pol. puka i 1 posadna četa be-ga;⁷ Žužemberk—IV pokret, bataljon;⁸ Sadinja Vas,⁹ Vinkov Vrh i Dvor—2 bataljona ROA;¹⁰ Novo Mesto—1 bataljon 25. SS pol. puka, III bataljon ROA i 4 posadne čete;¹¹ Višnja Gora,¹² Stična—¹³ Št. Vid,¹⁴ Občine—I i II

² U to vreme se u uporištu Struge nalazio 5. bataljon (nemački zvanični naziv bataljon „Gereis“) slovenačkih domobranaca (25. i 114. pešadijska i 5. teška četa slovenačkih domobranaca, i 10. četa 3. bataljona 19. SS policijskog puka) i 1. baterija (4 haubice 100 mm) slovenačkih domobranaca, koja je prebačena iz Velikih Lašča (jedna haubica stigla 27. marta a ostale tri 2. aprila 1945. godine) i poseia vatrene položaje u rejonu sela Paka (AIZDG, AFK k. 281 IV). Redakcija nije mogla utvrditi da li se tu nalazila još i nemačka „B“ četa, koja se ranije nalazila u ovom uporištu.

³ Bela garda; odnosi se na Slovensko domobranstvo.

⁴ U ovom uporištu nalazio se 1. bataljon (16, 22, 28. pešadijska i 1. teška četa) slovenačkih domobranaca, bez 16. čete, koja se nalazila u Marinčoj Vasi, sa zadatkom obezbeđenja mosta preko reke Krke (AIZDG, AFK, k. 281 IV).

⁵ U uporištu Kočevje u to vreme su se nalazile sledeće neprijateljeve snage: Štab 3. bataljona sa 9. i 12. četom 19. SS policijskog puka, ojačan artiljerijom i tenkovima, 11. i 61. posadna četa slovenačkih domobranaca (AIZDG, k. 64 IV, k. 157/I-III i AFK, k. 283 IV -pov. br. 104 i k. 292 VI).

⁶ U Ribnici se u to vreme nalazio deo 1. i 115. posadne čete slovenačkih domobranaca i 11. četa 3. bataljona 19. SS policijskog puka. Ostali deo 1. posadne čete nalazio se u uporištu Sv. Gregor a 115. posadne čete u Ortneku i Zlebiču (AIZDG, k. 64 IV, k. 157/I-III i AFK, k. 283 III-IV).

⁷ U to vreme su se u uporištu Velike Lašče nalazile 29. i 62. posadna četa slovenačkih domobranaca i Kaznena popravna četa XVIII (AIZDG, AFK, k. 283 III-IV).

⁸ U Žužemberku se nalazio 4. bataljon slovenačkih domobranaca, koji je 28. marta 1945. bio ojačan jednom nemačkom četom i artiljerijom (nepoznate pripadnosti). Vidi AIZDG, AFK, k. 283 IV.

⁹ Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

¹⁰ Skraćenica od: Ruska oslobodilačka armija; odnosi se na SS Sonderregiment I, odnosno puk „Varjagov“ (vidi tom VI, knj. 18, dok, br. 115. objašnjenje 5).

¹¹ U Novom Mestu u to vreme nalazili su se: delovi 1. bataljona „Holm“ (Cholm) 25. SS policijskog puka, dve art. baterije, deo oklopne čete, 3. bataljon puka „Varjagov“, 38. i 53. posadna četa i Stabna četa slovenačkih domobranaca, te bataljon „Kasper“ — nazivan i 6. bataljon (34. i 52. pešadijska i 6. teška četa slovenačkih domobranaca i jedna četa 1. bataljona „Holm“ 25. SS policijskog puka) slovenačkih domobranaca (AIZDG, k. 64/111 k. 157/I-III i AFK, k. 283/IV i k. 299 IV).

¹² U ovom uporištu nalazila se 26. posadna četa slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 283 IV — pov. br. 30).

pokret, bataljon,¹⁵ a VI pokret, bataljon je u pokretu u pravcu Kostanjevica.¹⁶

Zadaci. Da bi se sprečilo dalje utvrđivanje u pravcu Krke i da bi se istovremeno očistila teritorija Suhe krajine od neprijatelja, dobile su jedinice VII korpusa zadatak da napadnu i unište neprijateljevo uporište u Strugama (Pri Cerkvi),¹⁷ a zatim produže sa ofanzivnim operacijama u pravcu Kala i Žužemberka. U operacijama treba da učestvuju sledeće jedinice: XV divizija sa 3 brigade, XVIII divizija, Artiljerijska brigada VII korpusa, odeljenje tenkova i Belokranjski odred. U vezi s time

NAREĐUJEMO:

XVIII divizija

ima zadatak da izvrši direktan napad na uporište u Strugama i vrši obezbeđenje u pravcu Ribnice i Kočevja na sledeći način: sam napad izvršiti sa dve brigade sa polaznih položaja [severno] kota 589 (Hribka) — Kozin hrib (kota 567) — k. 534 i južno sa polaznih položaja na ivici šume od Kolenče Vasi — Tržič — Podtabor — Jermov laz. Određene polazne položaje za napad zauzeti pred svanuće. Odmah po artiljerijskoj vatrenoj pripremi, u borbenom poretku nastupati sa sviju strana i sužavati obruč oko uporišta s tim da bri-

¹³ U to vreme se u ovom uporištu nalazila 71. posadna četa slovenačkih domobranaca i škola za borbu protiv bande (Bandenkempfung). Vidi AIZDG. AFK. k. 281 IV.

¹⁴ Sada: Šentvid pri Stični. U ovom uporištu nalazila se 39. posadna četa slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 281/IV).

¹⁵ Treći bataljon slovenačkih domobranaca nalazio se u uporištima Veliki Gaber i Občine. Šestog marta 1945. bio je rasformiran, pa je 22. četa uključena 17. marta u 1. bataljon slovenačkih domobranaca, 15. četa postala je posadna u uporištu Veliki Gaber, dok je 21. četa postala posadna i zajedno sa 3. teškom četom, ostala u uporištu Občine. U uporištima duž drumu Ljubljana — Novo Mesto, sem posadnih četa slovenačkih domobranaca, nalazile su se i manje posade iz sastava 14. SS divizije (Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 10, snimak 569 i AIZDG. AFK, k. 281/IV i k. 283/IV).

" Sada: Kostanjevica na Krki. Iz izveštaja Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva ne vidi se da je bataljon „Kasper“, odnosno 6. bataljon slovenačkih domobranaca, u to vreme bio upućen u pravcu Kostanjevice (Kostanjevica na Krki). Vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV.

¹⁷ Zvaničan naziv naselja: Pri Cerkvi-Struge.

gada koja će vršiti napad sa severa, uz podršku teškog naoružanja, zauzme kotu 476. Po zauzimanju kote mora brigada, uz podršku artiljerijske vatre, prodreti u Lipu, stići do drumova i preseći uporište na dva dela. Brigada sa južne strane mora u svom početnom nastupanju zauzeti Kolenču Vas, Tržič, Podtabor i Paku, te se na svom levom krilu, kod Potiskaveca, združiti sa brigadom koja će vršiti napad sa severa. Zatim obe brigade, uz podršku vatre iz teškog naoružanja i artiljerije i u sadejstvu sa tenkovima, nastupaju u sam centar uporišta Pri Cerkvi. Napad i prodori u uporište moraju biti brzi i energični, kod čega treba do maksimuma koristiti efekat dejstva naše artiljerije i minobacačkih baterija.

Sa XXIV brigadom vršiti obezbeđenje u pravcu Kočevja na položajima Mala Gora — Makoše (k. 825). Brigada treba da se poveže sa bataljonom BO¹⁸ [koji se nalazi] na položajima Klinja Vas — Koblarji i to putem kurirske stanice koju će postaviti bataljon BO na raskršnici drumova Mlaka¹⁹ — Mala Gora i Cerkev²⁰ — Mala Gora.²¹

Jedna brigada ove divizije mora da bude u divizijskoj rezervi na položajima južno od Zvirča i severno, na koti 563. Jedan bataljon ove brigade uputiti na Sv. Anu sa zadatkom da izvrši napad na neprijateljevo uporište na koti i protera grupu belogardista koja čuva radnike na radovima utvrđivanja na liniji Zapuže²² — Seljan²³ — Sv. Ana. Radnike sposobne za borbu mobilisati. Po izvršenju ovog zadatka bataljon mora da posedne položaje

¹⁸ » Belokranjski [NOP] odred

Sada: Mlaka pri Kočevju.

²⁰ Odnosi se na selo Stara Cerkev.

²¹ Štab 7. korpusa JA naredio je 4. aprila 1945. da bataljon Belokranjskog NOP odreda koji se nalazio na položajima oko Kočevja noću 5/6. aprila posedne pomenute položaje sa zadatkom da spreči neprijateljev prodor iz Kočevja u pravcu Male Gore, održava vezu sa jedinicama 24. italijanske NO brigade „Fontanot” i jedinicama 1. brigade 1. slovenačke divizije narodne odbrane, koje će vršiti blokadu Kočevja sa jugoistoka (AIZDG, k. 21/IV).

²² Sada: Zapuže pri Ribnici.

²³ Zaselak, 3 km severno od Ribnice.

Seijan — Sv. Ana i vrši kontrolu u pravcu Ribnice.²⁴

XV divizija sa tri brigade

ima zadatak obezbeđenja u pravcima Kal, žužemberk i Dvor na sledeći način:

Sa jednom brigadom blokira uporište u Kalu na položajima: k. 578 — k. 439 — zapadne padine Kamnog vrha do Ambrusa. Uporište demonstrativno napasti.

Sa dve brigade vrši obezbeđenje na liniji Plešivica — Sv. Katarina — k. 516 — k. 503 — Primož — Lašče.

Dve čete Jurišnog bataljona zadržati u divizijskoj rezervi južno od Ambrusa, a 1 četu uputiti u dolinu Kompolje — Zdenska Vas sa zadatkom obezbeđenja sa tog pravca. Ova četa Jurišnog bataljona mora da se poveže sa brigadom XVIII divizije koja će vršiti napad na uporište u Strugama sa severne strane. Brigadu »Matija Gubec« zadržati na sektoru Novo Mesto.²⁵

" Na osnovu ove zapovesti, štab 18. divizije JA izdao je 5 aprila 1945. zapovest u kojoj je naredio 8. slovenačkoj NO brigadi „Fran Levstik" da izvrši napad na neprijateljevo uporište u Strugama sa juga, a 10. slovenačkoj NOU brigadi „Ljubljanska" da ga napadne sa severa, dok je 9 slovenačka NO brigada bila određena za divizijsku rezervu (AIZDG, k. 191 III).

²³ Redakcija nije pronašla zapovest Štaba 15. divizije JA za izvršenje ovih zadataka. Kako su se jedinice 15. divizije JA u to vreme nalazile na položajima južno od Novog Mesta, iste su se, noću 4/5. aprila 1945, prebacile u Suhu krajinu i sledećeg dana posele sledeće položaje: 5. slovenačka NOU brigada „Ivan Cankar" blokirala je neprijateljevo uporište u Kalu 12. slovenačka NOU brigada posela je položaje Pleševica — Sv. Katarina, a 15. slovenačka NO brigada „Belokranjska" posela je položaje Lašče — Primož (vidi izveštaj štaba 15. divizije JA od 17. aprila 1945. u AIZDG, k. 21 IV). Pošto su zbog odlaska jedinica 15. divizije JA. položaji južno od Novog Mesta na liniji Plemberk — D. i G. Teška Voda — D. i G. Lakovnice — Sv. Florjan bili posednuti samo jedinicama 4. slovenačke NOU brigade „Matija Gubec", štab 7. korpusa JA naredio je 4. aprila 1945. da Podoficirska škola 7. korpusa JA obrazuje dva bataljona jačine po 120 ljudi, koji treba da idućeg dana posednu položaje na liniji Brčna Vas — Veliki Podljuben — D. i G. Mraševo — r Krka 7a obiedinjavanje dejstva ovih snaga obrazovan je Operativni štab, za čijeg komandanta je postavljen Tone Kramarič, komandant 4. slovenačke NOU brigade „Matija Gubec", a za političkog komesara Ignac Ferfila politički komesar Podoficirske škole 7. korpusa JA (AIZDG, k. 21/IV).

Artiljerijska brigada

neposredno će podržavati napad XVIII divizije na uporište u Strugama sa položaja istočno od Žvirča. Za izvršenje zadatka formiraće 1 divizion od 7 topova kal. 75 mm. Divizion će biti pod neposrednom komandom Štaba korpusa. Drugi divizion mora za vreme operacija preuzeti zadatak obezbeđenja kao pešadijska jedinica. Na svaki top dodeliti po 100 granata. Artiljerijska osmatračnica na koti 589.

Pokret brigade²⁶ se mora izvršiti noću 4/5. o. m do položaja Topla Reber,²⁷ gde će biti dnevni odmor. Određenog dana za napad mora brigada blagovremeno krenuti na vatrene položaje, te biti spremna za dejstvo u zoru.

Tenkovska četa sa
dva tenka od 7 tona
i 2 tenka od 3 tone

ima zadatak da sadejstvuje pešadijskim brigadama kod napada na samo uporište.²⁸ Po potrebi će se pojedini tenkovi dodeljivati i na pravcima neprijateljeve intervencije. Naknadna naređenja Tenkovska četa će dobiti na licu mesta.

Veza. Šef odseka za Vežu [Štaba] VII korpusa mora odmah sastaviti plan veze za sve jedinice korpusa. Centar veze kod Štaba korpusa. Oba štaba divizije i Štab Artiljerijske brigade treba da budu povezani sa Štabom korpusa radijom, telefonom i kuririma. Isti način održavanja veze i između brigada i štabova divizija. Po mogućnosti do bataljona uspostaviti telefonsku vezu, a bezuslovno kurirsku, signalnu sa zastavicama i raketama. Tablicu signala za rakete mora sastaviti šef odseka za vezu [Štaba] VII korpusa. Raketne znake moraju davati Štabu korpusa i sve jedinice koje se nalaze na obezbeđenju.

Komandna mesta. Štab korpusa Prevole, osmatračnica Štaba korpusa k. 576; Štab XV divizije Visejec; Štab XVIII divizije Zvirče a Štab Artiljerijske brigade istočno od Zvirča.

²¹ Brigada se nalazila u Crmošnjicama (AIZDG, k. 153 I).

²⁷ Odnosi se na Dolenju i Gorenju Toplu Reber; sada: Topla Reber,

²⁸ Tenkovska četa se u vreme izdavanja ove zapovesti nalazila u selu Vrčice (AIZDG, k. 153/1),

Inženjerija. Inženjerijski bataljon XV divizije mora da minira sve prilaze ispred svojih položaja i drumove: Kal — Zagradec, Zdenska Vas — Kmpolje i Zdenska Vas — Čušperk. Inženjerijski bataljon XVIII divizije minira drum Kočevje — Mala Gora a, u slučaju potrebe, i Mala Gora — Polom i Mala Gora — Stari Log; mora da sruši sva izgrađena utvrđenja na liniji Zapuže — Seljan — Sv. Ana. Na ovim položajima ugrađuje mine. Takođe mora da minira položaje ispred Makoša.

Obaveštajna služba. Za čitavo vreme operacija mora budno kontrolisati čitav sektor, a naročito uporišta u Kočevju, Ribnici, Velikim Laščama i, u pravcu Grosuplja, sektor Zdenska Vas — Čušperk — Ilova Gora — Hočevje i Žužemberk — Zagradec. Izveštaje dostavljati štabu svoje jedinice i pretpostavljenom [obaveštajnom] centru putem najhitnijih sredstava za vezu.

Sanitetska služba. Divizijska previjališta odrediće štabovi divizija, a Korpusno previjalište sa hirurškim ekipama obe divizije u Toploj Reberi. Evakuacija ranjenika vršiče se na sledeći način: od Zvirča do Smuke sa malim kamionom »SPA«, a otuda dalje do Tople Reberi prenos će vršiti sanitetske čete. Prevoz ranjenika iz Tople Reberi do bolnice vršiče se kamionima.

Intendantska služba. Za sve jedinice koje će sudelovati u operacijama mora intendantura korpusa obezbediti hranu za dva dana i pripremiti je za deljenje jedinicama u bazi za snabdevanje u Toploj Reberi.

Početak operacija 6. o. m. u zoru.

Znaci raspoznavanja jedinicama su dostavljeni posebno.

Na izvršenje!⁹

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik V. d. komandanta — potpukovnik:
si. odsutan Franc Poglajen

M. P.

^a O izvršenju prednjih zadataka vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 25 i 38.

IZVEŠTAJ ŠTABA 3. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „IVAN GRADNIK“ OD 4. APRILA 1945. ŠTABU 31. DIVIZIJE JA O BORBAMA ZA VREME NEPRIJATELJEVE OFANZIVE NA PODRUČJU TRNOVSKOG GOZDA¹

**STAB
III UB „IVAN GRADNIK«
OPERATIVNI ODSEK**

Na položaju 4. 4. 45.

Predmet: Izveštaj o borbama
od 16. 3. do 4. 4. 45.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE

16. 3. 45. Jedinice brigade vodile su borbu sa neprijateljevom kolonom koja je nadirala drumom iz Cepovana prema Kobilici. Jačina neprijateljeve kolone bila je oko 150 ljudi, koji su bili naoružani teškim naoružanjem i sa sobom su imali više kola opreme i namirnica. Oko 8 časova stigla je ova kolona u blizinu naših položaja, pa smo je odmah napali vatrom teškog naoružanja, i to minobacačem, teškim mitraljezima i brzometnim topom. Ubrzo je neprijatelj bio potpuno razbijen te se u paničnom bekstvu povukao prema Cepovanu.

Pošto je naša brigada imala zadatak da posedne Kobilicu, a kako se tog momenta neprijatelj nije nalazio na Kobilici, bila je odmah upućena jedna četa da zaposedne Kobilicu. Deo neprijateljeve kolone koja je bila razbijena, kretao je sa suprotne strane prema vrhu Kobilice. Ovu kolonu smo tukli vatrom teškog minobacača tako da nije mogla toliko brzo da se kreće da bi preduhitrila našu četvu koja je nastupala preko suprotne padine. Neposredno pre izbijanja neprijatelja na vrh Kobilice, posela je naša četa visinsku tačku i prihvatila borbu sa neprijateljem koji je veoma odlučno napadao. Borba je vođena nekako pola sata, nakon čega je neprijatelj bio odbijen. Naše položaje na Kobilici je tukao snažnom vatrom i neprijatelj iz Lažne i isto tako pokušavao da zauzme Kobilicu, što mu, pak, nije uspelo, jer su ga naši dobro tukli.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226/IV.

Nakon bombardovanja Čepovana i okoline od strane savezničke avijacije, nastupala je jedna naša četa u strelcima prema Cepovanu. Kad je stigla do Čepovana, ovaj je već bio bez neprijatelja, te ga je držala Vojkova brigada, pa se četa vratila prema svojim položajima. Na povratku je ova četa dobila naređenje da krene na sedlo između Kobilice i Lažne da bi sprečila eventualno nadiranje neprijatelja sa te strane prema Cepovanu. Kad je četa stigla neposredno pred sedlo, naišla je na neprijatelja koji se već nalazio na sedlu i iz neposredne blizine, bombama i vatrom iz automata, napao naše. Naši su odmah prihvatili borbu, ali su se zatim, zbog loših položaja, morali povući. Borba je vođena nekako pola časa.

I bataljon imao je postavljene tri zasede, i to na drumu Grgar — Čepovan. Kad se, nakon bombardovanja Čepovana od strane savezničke avijacije, kretala prema Grgaru neprijateljeva kolona od oko 40 ljudi, istu su napale sve tri zasede i potpuno je razbile. Tu je neprijatelj imao 10 poginulih i 15 ranjenih.

Gubici neprijatelja u ovim borbama iznose 30 mrtvih i 43 ranjena. Neprijatelju je zaplenjeno: 2 brzometna topa, 1 protivtenkovski top, 40 pušaka, 2 automata, 4 pištolja, 2 rezervne cevi za brzometni top, 150 granata za protivtenkovski top, 4.000 granata za brzometni top, 40.000 metaka za puško-mitraljeze, 1.250 metaka za automate, 76 šaržera za »zbrojovku«, 10 šaržera za francuski mitraljez, 2 sanduka alata i rezervnih delova za brzometni top, 50 ručnih bombi, 10 kg eksploziva, 35 m štapina, 1 radio-stanica, 1 minodetektor, 14 konja sa opremom, 6 konja je ubijeno, 40 kompletnih vojničkih sprema, 70 šinjela, 2 kola hrane, 1 ranac sanitetskog materijala, 50 mina za laki minobacač, 40 šlemova, 20 m redenika za »šarac«, 3 raketna pištolja, 40 raketa.

Naši gubici: 6 ranjenih, izgubljen jedan puško-mitraljez »Breda«. U ovim borbama neprijatelj nije upotrebio neku naročitu taktiku, već je pokušavao da brzo zaposeda uzvišenja što mu, pak, nije uspevalo. U ovim borbama je neprijatelj bio u potpunoj defanzivi.

17. 3. 45. Bila je primećena veća neprijateljeva kolona na drumu prema Cepovanu. Ova se kolona nalazila

iznad Puštala, te je nastupala prema Cepovanu, ali ju je naš 2. bataljon odmah napao vatrom teških mitraljeza i minobacača. Kolona je potpuno razbijena, te se neprijatelj u toku noći povukao prema Grgaru.

19. 3. 45. Oko 17 časova primećena je neprijateljeva kolona od 100 ljudi koja je nastupala iz Grgara prema Cepovanu. Ovu kolonu su naši odmah napali i razbili je. Neprijatelj se u toku noći povukao u polazno uporište.
20. 3. 45. Neprijatelja u Lokovecu smo tukli vatrom teškog minobacača i brzometnog topa, a 3 bataljon je u Lokovecu vodio borbu sa neprijateljem, pri čemu je neprijatelj imao 2 mrtva i 3 ranjena.
21. 3. 45. Oko 12 časova otpočeo je neprijatelj da nastupa od Grgara prema Puštalama u jačini 200 ljudi sa tri tenka. Kad se neprijatelj približio našim položajima, napali smo ga odmah vatrom teških mitraljeza i teškog minobacača. Neprijateljeva pešadija se odmah rasturila i razbegla na sve strane. Neprijatelj je naše položaje tukao snažnom vatrom iz topova sa tenkova i teških minobacača. Oko 15 časova počeo se neprijatelj povlačiti natrag prema Grgaru.
- U 18 časova je neprijateljeva pešadija počela da nastupa prema položajima 1. bataljona. Neprijatelj je nastupao u jačini oko 80 ljudi. Naši su odbijali neprijatelja, te je borba vođena do 22 časa. Pri tome je neprijatelj imao 5 mrtvih i 3 ranjena.
23. 3. 45. Neprijatelj, jačine 60 ljudi, nastupao je prema položajima 3. bataljona iznad Podgozda, kojeg su naši odmah napali i odbacili natrag prema Grgaru. Vatrom teškog minobacača tukli smo neprijateljeve položaje u Lokovecu.
24. 3. 45. Brigada se sa svojih starih položaja premestila na nove položaje u Otlici. Cim smo stigli u Otlicu, krenuo je 3. bataljon na položaje ka 18. brigadi u Otlici i odmah stupio u borbu sa neprijateljem, te je bio na položajima do večeri.
1. bataljon je zamenio položaje sa 2. bataljonom iznad Puštala. Kad je neprijatelj probio položaje Vojkove brigade,² približio se položajima

* O borbama 16. slovenačke NO brigade „Janko Premrl Vojko“ vidi dok. br. 62.

našeg 2. bataljona, koji je odmah stupio u borbu sa neprijateljem i odbacio ga. Zatim se bataljon povukao prema Lokvama i na celom putu vodio borbu sa neprijateljem.

Oko 20 časova su 2. i 3. bataljon krenuli sa Otllice i nastupali prema selu Gozd, dok je u isto vreme 18. brigada napadala na Sinji vrh. Za vreme nastupanja prema selu bataljon je naišao na neprijateljevu zasedu, koju je razbio. U tom napadu su ubijena 3 Nemca i 1 zarobljen. Zaplenjene su 2 italijanske puške, 2 »Mauzer« puške, 5 rezervnih cevi za »šarca«, 1.000 metaka za »šarac«, 1 pištolj, 2 šinjela, 2 čebeta, 1 bluza, 1 šatorsko krilo. Mi nismo imali gubitaka.

26. 3. 45. U ranim jutarnjim časovima počeo je neprijatelj da tuče položaje 2. bataljona na Sinjem vrhu snažnom vatrom artiljerije, brzometnih topove i teških minobacača. Za vreme ove snažne neprijateljeve vatre iz teškog naoružanja, uspelo mu je da probije položaje bataljona. Neprijatelj je na položaje izvršio četiri juriša, te je tri puta odbijen a tek četvrti put mu je uspelo da probije položaje. Pošto je neprijatelj zauzeo kotu 1002,³ morala su se i ostala dva bataljona povući na nove položaje, jer su se nalazila na levom i desnom krilu 2. bataljona.

3. bataljon se prebacio na uzvišenje desno od kote 1110. Prema položajima ovog bataljona nastupao je neprijatelj jačine oko 60 ljudi. Neprijatelja su pustili u neposrednu blizinu, a zatim na njega otvorili snažnu vatru, nakon čega je neprijatelj bio odbijen. Borba sa neprijateljem vođena je jedan sat, a zatim se neprijatelj povukao na polazni položaj.

Gubici neprijatelja u ovim borbama iznose 9 mrtvih i 12 ranjenih.

Neprijatelju je bilo zaplenjeno: 1 sanduk sa 6 šaržera i municijom za »zbrojovku«.

Naši gubici: 5 ranjenih, izgubljena 1 teška »breda«, 1 puškomitraljez »Breda« i 5 pušaka.

27. 3. 45. Noću 26/27. 3. 45. je bataljon 18. brigade⁴ izbacio neprijatelja sa kote 1002. Jedna četa našeg bataljona je nastupala prema selu Gozd da bi sa

³ Odnosi se na k. 1001 (Sinji vrh). Na kartama italijanskog izdanja Sinji vrh je označen sa k. 1002.

boka napala neprijatelja. Na putu je četa naišla na neprijatelja i potpuno ga razbila. Neprijatelju su zaplenili: 1 »šarac«, 350 metaka za isti, 2 puške, 3 ručne bombe, 1 čebe, 1 šinjel. Ubijen je jedan neprijateljev vojnik a 1 ranjen. Naši gubici iznose dva ranjena.

Oko 17 časova je neprijatelj ponovo počeo da tuče naše položaje na **Koti** 1002 snažnom artiljerijskom i minobacačkom vatrom. Pod zaštitom vatre, oko 200 ljudi neprijateljeve pešadije kretalo je prema položajima bataljona. Naši su neprijatelja odlučno napali te ga dva puta odbili. Veoma žestoka borba vođena je više od jednog časa, nakon čega se neprijatelj povukao na polazne položaje prema Colu.⁵

Gubici neprijatelja iznose 3 mrtva i 4 ranjena. Naši gubici: 3 ranjena, izgubljen je 1 mitraljez »Breda«, koji je razbila topovska granata.

29. 3. 45. Oko 11 časova je neprijatelj počeo da nastupa prema položajima levo od kote 1002, te je nastupanje podržavao snažnom minobacačkom i artiljerijskom vatrom. Neprijatelj je izvršio dva juriša na naše položaje, ali je oba puta odbijen. Naši gubici u ovim borbama iznose 5 ranjenih.

30. 3. 45. U 8 časova ujutro počeo je neprijatelj veoma snažnom artiljerijskom, minobacačkom i pešadijskom vatrom da tuče naše položaje na koti 1002. Neprijatelj je vršio pritisak na položaje u jačini 200 ljudi pešadije. Kako je bila veoma gusta magla, te se nije ništa videlo, to je neprijatelj veoma dobro iskoristio i probio prve položaje bataljona. Borba sa neprijateljem na veoma bliskom odstojanju vođena je preko dva časa. Neprijatelj je za sve vreme snažnom minobacačkom vatrom tukao položaje. Zatim je neprijatelj izvršio snažan juriš, te je našim mitraljezima ponestalo municije, nakon čega je neprijatelj zaposeo vrh kote.

Pošto je neprijatelj zauzeo uzvišenje, morala su se i ostala dva bataljona povući na nove položaje. Gubici neprijatelja iznose 10 mrtvih i 15 ranjenih.

⁴ O borbama 18. slovenačke NOU brigade „Bazoviška“ u rejonu Sinji vrh vidi dok. br. 37 i 80.

⁵ Neprijatelj je tog dana izvršio pregrupisanje svojih snaga na tom pravcu (vidi dok. br. 172).

Naši gubici iznose 2 mrtva, 11 ranjenih i 3 zarobljena. Izgubljen je 1 puškomitraljez i 2 puške.

1. 4. 45. Kad je brigada, zajedno sa XXX divizijom,⁸ bila u pokretu na nove položaje preko Vojskog, napao ju je neprijatelj. 2. bataljon je odmah krenuo na položaje koje, pak, nije mogao dugo da drži, jer mu je ponestalo municije, pa se zatim sa štabnom patrolom povukao prema Dol. Trebuši i zatim u Prapetno.

Isto tako su i 1. i 3. bataljon krenuli na položaje, ali ih je neprijatelj odmah odvojio od ostalog dela brigade. Bataljoni nisu mogli da pruže neprijatelju bilo kakav otpor jer su bili potpuno bez municije. Sa ova dva bataljona još do sada nismo mogli uspostaviti bilo kakvu vezu.⁷

Koliki su naši gubici još nismo mogli ustanoviti, jer brigada još nije prikupljena. Od dela brigade koji se nalazi na licu utvrdili smo da su samo 2 bila mrtva i 2 ranjena. Nedostaje i Prateća četa sa teškim minobacačem i mulama.

Gubici neprijatelja: 59 mrtvih, 80 ranjenih i 3 zarobljena. Neprijatelju zaplenjeno:

2 brzometna topa	55 ručnih bombi
1 protivtenkovski top	10 kg eksploziva
1 »šarac«	35 m štapina
46 pušaka	1 radio-stanica
2 automata	1 minodetektor
2 rezervne cevi za top	14 konja sa opremom
5 pištolja	6 konja ubijeno
5 rezer. cevi za »šarac«	40 kompletnih vojničkih sprema
150 grana za pr. tenk. top	73 šinjela
4000 granata za brzometni top	3 čebeta
41350 metaka za p.mitraljeze	1 bluza
1250 metaka za automate	2 kola hrane
82 šaržeri za »zbrojovku«	1 ranac sanitetskog materijala
10 šaržera za franc, mitr.	50 mina za laki minobacač
3 raketna pištolja	40 šlemova
40 raketa	20 m redenika za »šarac«
2 sanduka rez. delova za brzom, top	

⁸ Divizija je vršila proboj iz okruženja u pravcu Šentviške gore (vidi dok. br. 56).

⁷ Borci ova dva bataljona priključili su se brigadi kasnije po grupama. Podrobnije vidi Stanko Petelin: Gradnikova brigada, Založba Soča, Nova Gorica, 1966, str. 490—500.

Naši gubici: 4 mrtva, 32 ranjena, 3 zarobljena, 10 nestalo, 6 dezertera.

Izgubljeno: 2 teške »brede«, 3 puškomitraljeza, 5 pušaka.

Brojno stanje ljudstva na licu: 159.

Odsutna su dva kompletna bataljona i Prateća četa. Kakvi su gubici u ljudstvu i materijalu u borbama u Vojskom još ne možemo javiti dok se ne vrate bataljoni.

Brojno stanje oružja na licu:

29 engleskih pušaka	6 »brena«
14 italijanskih pušaka	2 lake »brede«
9 »Mauzer« pušaka	1 teška »breda
14 automata	63 bombe
12 pištolja	

Municije je bilo utrošeno:

- 10.000 metaka za laku »bredu«
- 15.000 metaka za tešku »bredu«
- 4.500 metaka za puške »Mauzer«
- 26.000 metaka za »bren«
- 100 bombi
- 100 mina za laki minobacač
- 90 mina za teški minobacač

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Kvaternik Anton
A. Kvaternik

Operativni oficir st. vodnik:
Sink Danilo
D. Sink

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA SLOVENIJE OD 5. APRILA 1945. ZA FORMIRANJE NOVOMEŠKOG, METLIŠKOG, ČRNOMELJSKOG I KOČEVSKOG ODBRAMBENOG SEKTORA¹

JUGOSLOVENSKA ARMIJA
GLAVNI ŠTAB
SLOVENIJE
Položaj, 5. 4. 1945.

NAREDBA

U cilju da se organizuje odbrana slobodne teritorije Bele krajine, da se za odbranu iskoriste sve vojne i civilne ustanove koje su sposobne za borbu, da se prilagodi sistem komandovanja i potčinjenosti, da se objedine brojne ustanove u potreban broj komandi sektora, te da se preko ovih komandi pripremi pravac event, pokreta pojedinih ustanova, organizujemo sledeće odbrambene sektore:

- I Novomeški sektor,
- II Metliški sektor,
- III Črnomeljski sektor,
- IV Kočevski sektor.

Svi ovi sektori su pod komandom Štaba VII korpusa. Zbog toga se moraju komande sektora povezati sa komandnim mestom Štaba korpusa i istovremeno s Glavnim štabom.

NOVOMEŠKI SEKTOR

Komandant sektora je komandant divizije VII korpusa.

Na ovom sektoru dejstvuju:

- 1) jedna divizija VII korpusa,
- 2) Tenkovski odred,
- 3) Komanda mesta Novo Mesto,
- 4) Artiljerija VII korpusa.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 18/1.

Ovaj odbrambeni sektor obuhvata položaje od Suhadola (Gorjanci) do Podturna² kod Toplica.³ Sektor je već delimično utvrđen i radovi na utvrđivanju se produžavaju.

Mesto glavnine i taktičke rezerve u rejonu Uršna Sela — Ljuben — Sušice.

METLIŠKI SEKTOR

Komandant sektora je potpukovnik Mile Cubrić, komandant Ofic. škole.

Jedinice koje sastavljaju snage ovog odbrambenog sektora su:

- 1) Oficirska škola,
- 2) Belokranjski odred,
- 3) Komanda mesta Metlika.

Odbrambeni sektor obuhvata položaje na Žumberku u rejonu Vivodina — Krašić, sev. od Kupe i u rejonu Kamanje — Breznik,⁴ juž. od Kupe.

Druga odbrambena linija obuhvata položaje Krašnji Vrh — Radovica — Slamna Vas — Kupa do Primosteka.

Ovaj odbrambeni sektor utvrditi po sistemu dubinskih dominirajućih taktičkih odpornih tačaka.

Jedinice ovog sektora moraju da izbegavaju taktiku pasivne odbrane, već moraju da budu uvek spremne da sa jačim borbenim grupama vrše ofanzivne akcije.

Pravci odakle su mogući neprijateljevi pritisci su sledeći:

Brežice — Kostanjevica⁵ preko Sošica — Metlika,

Samobor — Krašić — Vivodina — Metlika,

Karlovac — Ozalj — Metlika, i

Stative — Netretić — Ribnik — Jurovski Brod — Metlika.

Najvažniji prelazi preko Kupe su kod Jurovskog Broda. Najvažniji taktički položaji:⁶ Vivodina, Drašiči, Radovica, Krašnji Vrh, Breznik, Sv. Filip, Sela,⁷ Zakanje i leva obala Kupe.

⁵ Sada: Podturn pri Dolenjskih Toplicah.

² Odnosi se na Dolenjske Toplice.

⁴ Odnosi se na Breznik Žakanjski.

³ Sada: Kostanjevica na Krki.

⁶ Dopisano mastilom „najvažniji takt. položaji“.

⁷ Odnosi se na Sela Žakanjska.

CRNOMELJSKI SEKTOR

Komandant sektora je major Pavšič Štefan, oficir u Oper, odeljenju Gl. štaba Slovenije.

Jedinice koje sastavljaju snage ovog odbrambenog sektora su sledeće:

- 1) Komanda Belokranjskog voj. područja,
- 2) „ mesta Črnomelj,
- 3) „ „ Vinica,
- 4) Radni bataljon,
- 5) NOVGRAD,⁸
- 6) Zašt[itna] četa Škole za vezu,
- 7) Vazduhoplovna baza II i V, Protivtenkovska četa i četa KNOJ-a,
- 8) Ekipe EKG⁹ i EKR,¹⁰
- 9) Komanda TVⁿ stanica,
- 10) Baza 80,
- 11) Okružni izvršni odbor Bele krajine.
- 12) PK SKOJ-a.

Odbrambeni sektor obuhvata položaje na levoj obali Kupe od Primosteka do zapadno od Vinice.

Verovatni pravci neprijateljevog pritiska:

Ozalj — Jurovski Brod — Metlika,
iz Karlovca: Stative — Netretić — **Ribnik** i na prelaze preko Kupe kod Primosteka, Adlešiča i Marindola,
iz Ogulina na Bosiljevo i Vinicu.

Najvažniji taktički položaji, obzirom na pravce neprijateljevog pritiska, su sledeći:

Primostek, Podzemelj, Krasinec, Griblje, Adlešiči, [V.] Plešivica, Marindol, Vinica i Zezelj.

Komanda ovog sektora raspoređuje na osnovnim taktičkim položajima samo deo svojih snaga, a glavnina pred-

⁸ Skraćenica od Narodnoosvobodilna vojna gradnja.

• Ekipe Gorjanci

¹⁰ Ekipe Rog. Po naredenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 1. decembra 1944. bili su aerodromi, odnosno mesta za spuštanje savezničkog materijala, sa četama EKK (Ekipe Kvasica), EKR (Ekipe Rog), i-EKG (Ekipe Gorjanci), njihovi delegati i materijal, potčinjeni Štabu 7. korpusa NOVJ. Po naredenju Vojne oblasti 7. korpusa NOVJ od 5. januara 1945. bilo je ukinuto mesto za spuštanje materijala Ekipe Kvasica i ona rasformirana a njezino ljudstvo dodeljeno ekipama Rog i Gorjanci (vidi AIZDG, k. 156/V).

¹¹ terenskih veza

stavlja pokretnu rezervu koju je moguće upotrebiti za razbijanje event, upada i za protivofanzivne akcije na desnoj obali Kupe.

Ovaj sektor treba da se poveže i koordinira borbe sa borbama hrvatskih jedinica koje se nalaze u blizini (Karlovački odred, Karlovačko voj. područje i jedinice 43. divizije).

KOČEVSKI SEKTOR

Komandant sektora je komandant brigade N.O.¹²

Jedinice koje sačinjavaju snage tog odbrambenog sektora su sledeće:

- 1) dva bataljona brigade KNOJ-a,
- 2) bataljon Belokranjskog odreda,
- 3) Komanda mesta Stari Trg ob Kolpi,
- 4) „ „ Kočevje.

Odbrambeni sektor obuhvata položaje od Kupe do Kočevskog roga.

Glavnina i taktička rezerva u rejonu Nemška Loka — Hrib.¹³

Sektor treba kontrolisati do samog Kočevja.

Ovaj sektor je izrazito manevarski, te jedinice moraju organizovati odbranu elastično i ofanzivno. Sektor treba utvrditi nizom dubinskih otpornih tačaka. U slučaju većeg pritiska na ovaj sektor, treba predvideti pojačanje iz korpusne rezerve.

KORPUSNA REZERVA

Jedinice koje sastavljaju korpusnu rezervu su:

- 1) Podoficirska škola VII korpusa,
- 2) Radionice 99 D,
- 3) Partijska škola,
- 4) Škola OZN-e.

Komandant je major Janek,¹⁴ komandant Podof. škole VII korpusa.

" Narodne odbrane. Odnosi se na 1. brigadu 1. slovenačke divizije KNOJ-a.

" Sada: Hrib pri Koprivniku.

¹⁴ Dular Janez Janek

U svim jedinicama odbrambenih sektora se formiraju jedinice za vezu, za obaveštajnu službu, inženjerijske i za operativnu pozadinsku službu (transport, intendantura, sanitet, veterina i naoružanje).

Komande odbrambenih sektora moraju da izvrše vojnu organizaciju u desetine, vodove, čete i bataljone.

Kod civilnih jedinica treba postaviti na komandna mesta borce koji su bili duže vremena u jedinicama Jugosl. armije.

Odmah treba otpočeti sa borbenom obukom i obukom u gađanju i to postepeno po desetinama, vodovima, četama i bataljonima.

Komandanti sektora moraju u roku dva dana po primitku ovog naređenja da dostave tačna brojna stanja svih jedinica sa oznakom brojnog stanja sposobnih za borbu i koliki je broj manje sposobnih za borbu.

Treba izvestiti o stanju naoružanja sa primedbom o minimalnim potrebama u pogledu popune oružjem.

Svu ovu formaciju i obuku treba izvršiti u roku nedelje dana po primitku naređenja.

Po završenom formiranju izvršiće Štab korpusa manevr jedinica sva četiri sektora. Plan manevra treba da pripremi Štab korpusa. U ovom manevru treba da učestvuju sve jedinice i ustanove.

Organizacija odbrambenih sektora mora da se izvrši u najstrožoj konspiraciji.¹⁵

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Politkomesar:¹⁶

Komandant, general-major:
Dušan Kveder¹⁷

Dostavljeno: VII korpusu, Ofic. školi,
Podofic. školi, Belokr. odredu,
Belokr. voj. području,
diviziji KNOJ-a.

¹⁵ O izvršenju vidi dok. br. 86 i 92.

" Za političkog komesara Glavnog štaba Slovenije, umesto Borisa Kidriča, koji je preuzeo poslove oko organizovanja organa narodne vlasti, postavljen je, naredbom Generalštaba JA od 26. marta 1945, Viktor Avbelj Rudi. tada politički komesar 9. korpusa JA. Zbog neprijateljeve ofanzive protiv 9. korpusa JA, on je, u svojstvu političkog komesara Glavnog štaba Slovenije, ostao kod 9. korpusa sve do 1/1 aprila, kada je krenuo u Glavni štab Slovenije, gde je stigao 21. aprila 1945. godine (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 45/111).

¹⁷ Narodni heroj, umro 12. marta 1966. godine.

IZVEŠTAJ ŠTABA LACKOVOG NOP ODREDA OD 6. APRILA 1945. ŠTABU ŠTAJERSKE GRUPE ODREDA NOV I PO SLOVENIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI KRAJEM MARTA I POČETKOM APRILA¹

**STAB LACKOVOG ODREDA
GRUPE ODREDA NOV I PO SLOVENIJE**
Položaj, dana 6. 4. 1945.
Operativni odsek
40/45

Predmet: Petnaestodnevni izveštaj
za vreme od 22. 3. — 6. 4. 45.

ŠTABU GRUPE ODREDA NOV I PO SLOVENIJE²

Operativni odsek

na položaju.

Naslovu se dostavlja petnaestodnevni izveštaj operativnog oficira kod Lackovog odreda i to za vreme od 22. 3. — 6. 4. 1945.

22. 3. 1945. LO³ se nalazio na Cirmi.

U 6,30 časova napao je neprijatelj, jačine 30 ljudi, naoružan sa 2 mitraljeza, većim brojem automata i puškama, i koji je došao iz Sabote, našu zasedu koja se nalazila istočno od logora. Zaseda je odmah prihvatila borbu i vodila borbu sve dotle dok nisu poginula 2 druga iz zasede a mitraljescu uspelo pobeći. Odred je odmah otišao na položaje i otvorio vatru u pravcu neprijatelja koji je poseo položaje 400 metara istočno od logora, odakle je vatrom dejstvovao u kuću i ambar. Posle tričetvrtčasovne borbe naši su prinudili neprijatelja na povlačenje i na taj način ga naterali u pravcu severa u ja-

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 337/IV. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

² Zvaničan naziv je bio: Stab Štajerske grupe odreda NOV i PO Slovenije (vidi AIZDG, k. 338¹).

» Lackov [NOP] odred

ragu. U ovoj borbi imali smo 2 poginula. Kakve gubitke je imao neprijatelj nismo mogli ustanoviti.

Od oružja smo izgubili 1 automat i 1 pušku.

Nestalo je 6 drugova i 3 puške.

Neprijatelju nije ništa zaplenjeno.

Pošto je odred saznao da je neprijatelj protiv nas otpočeo se ofanzivom (hajkom), izvršio je odmah posle borbe pokret oko 1 km jugoistočno od logora, gde je poseo položaje. Posle podne, oko 16 časova, neprijatelj je po našim starim položajima otpočeo dejstvo minobacačkom vatrom, ali bez uspeha.

Patrola koja je otišla dana 21. 3. 1945. u ekonomsku akciju vratila se danas u 14 časova sa nešto hrane.

U 22,30 časa izvršio je odred pokret na nove položaje.

23. 3. 1945. LO je stigao na nove položaje u 8 časova ujutru i to u šumu Kren gefele.

Osmatračnice su primetile 2 neprijateljeve grupe, svaka oko 80 ljudi, koje su išle od kuće do kuće i tražile partizane. Naoružanje neprijatelja se nije moglo utvrditi.

Dnevnog rada nije bilo jer su bataljoni bili čitav dan na položajima.

U 18,15 časova izvršen je pokret na nove položaje.

24. 3. 1945. LO je stigao u 2 časa ujutro na nove položaje Garanas v. d. (Kerter Ahte, 700 m južno od kote 1297).

Neprijatelj nije bio primećen. Obaveštajci su izvestili da neprijatelj još uvek vrši hajku.

Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.

Čitav odred nalazio se na položajima.

U ekonomsku akciju je otišlo 20 drugova i donelo nešto hrane za prehranu ljudstva.

25. 3. 1945. LO se nalazio na istim položajima kao prethodnog dana.

Neprijatelj nije bio primećen.

Bataljoni su se čitav dan nalazili na položajima.

Održana je vojna i politička nastava.

U ekonomsku akciju je otišla jedna patrola koja je donela nešto hrane za prehranu ljudstva.

26. 3. 1945. LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
Bataljoni su se nalazili čitav dan na položajima.
Održana je vojna i politička nastava.
U ekonomsku akciju je otišla jedna patrola koja je donela nešto hrane za prehranu ljudstva.
Dezertirao je jedan drug Ukrajinac, koji je poneo sa sobom jednu pušku »Manliher« sa 20 metaka.
Odred je u 19,30 časova izvršio pokret na Ohsenvald (Ochsenwald), kota 1252.
27. 3. 1945. LO se nalazio na Ohsenvaldu, kota 1252.
Neprijatelj nije bio primećen.
Bataljona su bila čitav dan na položajima.
U bataljonima je održana vojna i politička nastava.
U ekonomsku akciju je otišlo 30 drugova koji su doneli nešto hrane za prehranu ljudstva.
Stigla su 2 nova borca-dobrovoljca, po nacionalnosti Rusa, obojica bez oružja i u civilnom odelu. Pobegla su iz radnog logora u Gracu.
28. 3. 1945. LO je izvršio pokret na nove položaje Ohsenvald—Brendel (od 2,30 do 4 časa).
Neprijatelj nije bio primećen.
Bataljoni su se nalazili čitav dan na položajima.
U bataljonima je održana vojna i politička nastava. Za vreme pokreta nestao je jedan drug. Stiglo je 26 novih boraca-dobrovoljaca, od kojih 3 Slovenca, 15 Rusa, 3 Francuza, 1 Italijan, 2 Hrvata i 2 Poljaka. Slovenci su dezerteri iz nemačke vojske, dok su ostali pobegli iz radnih logora u Mariboru. Od novih boraca 12 ih je bilo obučenih u različite uniforme, dok su ostali imali civilnu odeću. Pomenuti su sobom doneli 4 puške.
U 19,30 izvršio je odred pokret na nove položaje.
29. 3. 1945. LO je u 3,30 časova stigao na nove položaje Viel, kota 916 (Tipold).
Primećena je bila u blizini Rotveina⁴ neprijateljeva grupa od 30 SS-ovaca, koja nije došla u kontakt s nama.

⁴ Na karti 1 : 100.000, izdanje G.I. JA, 1948, nije pronađeno.

Bataljoni su se nalazili čitav dan na položajima. U bataljonima je održana vojna i politička nastava.

Za vreme pokreta nestao je jedan drug.

U ekonomsku akciju je otišlo 23 druga i donelo nešto hrane za prehranu ljudstva.

30. 3. 1945. LO je izvršio pokret na Cirmu (od 4,30 do 6 časova). Neprijatelj nije bio primećen. Međutim, obaveštajci su javili da neprijatelj još uvek vrši hajku.

Bataljoni su se nalazili čitav dan na položajima. Od 26 novih boraca koji su stigli dana 28. o. m. bila je i jedna žena—dobrovoljac, koja je bila danas, sa još jednim drugom, likvidirana. Oboje su bili u vezi sa Gestapoom i u naš odred su bili upućeni zbog špijunaže.

Stigla su dva dobrovoljca, po nacionalnosti Ru- sa, obojica bez oružja, a jedan u uniformi.

U 18,45 časova izvršen je pokret na nove položaje.

31. 3. 1945. LO je stigao u 1,30 čas na nove položaje Sv. Jernej nad Muto.⁵

Neprijatelj nije bio primećen.

Bataljoni su bili čitav dan na položajima.

U ekonomsku akciju je otišlo 20 drugova koji su doneli nešto hrane.

1. 4. 1945. LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.

Neprijatelj, 30 SS policajaca, stigao je do škole u Rotveinu, gde je, navodno, trebalo da se mi nalazimo. Odred s njim nije došao u kontakt. Bataljoni su se čitav dan nalazili na položajima. Nesretnim slučajem je jedan drug lakše ranio u ruku jednog svog druga. Pomenuti je odvezen u bolnicu.

U 19,30 časova izvršio je odred pokret na nove položaje.

2. 4. 1945. LO je u 5 časova ujutro stigao na nove položaje Sv. Urban. Neprijatelj nije bio primećen.

Bataljoni su bili čitav dan na položajima.

U ekonomsku akciju je otišla patrola od 6 ljudi i donela nešto hrane za prehranu ljudstva.

⁵ Sada: Branik nad Muto.

Odred je izvršio pokret na Brezni Vrh (od 20 do 22 časa).

3. 4. 1945. LO se nalazio na istim položajima kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
Bataljoni su se čitav dan nalazili na položajima.
U bataljonima je održana vojna i politička nastava.
Jedan drug, koji je nestao u borbi 7. 3. o. g., vratio se danas.
Jedna četa od 30 drugova otišla je u akciju na drum Marenberg⁶ — Brezno, gde je trebalo da minira jedan betonski most. Akcija nije uspela zbog stalnih pokreta neprijatelja koji se povlači sa istočnog fronta.
U 19,30 časova izvršen je pokret na Remšnik, 1 km jugozapadno od kote 800, gde je [odred] stigao u 21 čas.
4. 4. 1945. LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.
Neprijatelj nije bio primećen.
Bataljoni su se nalazili čitav dan na položajima.
U bataljonima je održana vojna i politička nastava.
Jedna patrola bila je upućena na drum Marenberg — Brezno sa zadatkom da napadne neprijatelja koji se tu povlači, a zatim da se odmah povuče ne upuštajući se s njim u borbu.
5. 4. 1945. LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.
Na susednom brdu, približno 800 m od našeg logora, bila je primećena neprijateljeva patrola, jačine 18 policajaca, naoružanih jednim mitraljezom, jednim automatom i puškama. Bataljoni su bili čitav dan na položajima u očekivanju da neprijateljeva patrola stigne do naših zaseda. Zbog toga nismo napali pomenutu neprijateljevu patrolu, koja nas je verovatno primetila i udaljila se od nas.⁷

⁶ Sada: Radije ob Dravi.

⁷ Zbog dezorganizacije nemačkih jedinica u pozadini fronta i učestalog dezertiranja, 4 i 5. aprila 1945. godine vršili su 1. i 2. bataljon 14. SS grenadirskog nastavnog i dopunskog puka kontrolu

Patrola koja je bila juče upućena u sabotažnu akciju na drum Marenberg — Brezno vratila se danas u 7 časova. Patrola je 4 km ispred Marenberga postavila dve zasede, obe na jednoj strani druma, čekajući pogodni momenat za napad na neprijatelja. Kada su prošla našu zasedu oklopna vozila i približili se kamioni puni vojnika, obe zasede su otvorile mitraljesku vatru, a grupa bombaša, koja se nalazila u sredini između zaseda, otpočela je bacati ručne bombe. Uspeh akcije bio je taj da su dva kamiona, zajedno sa ljudstvom, potpuno razbijena a jedan osobni automobil se zapalio, dok je jedan kamion bio teško oštećen. Koliko je bilo ljudskih žrtava nije se moglo ustanoviti, a sigurno su bili neprijateljevi gubici veoma osetni. Patrola se posle napada odmah uputila u odred. U ekonomsku akciju su otišla 22 druga i donela nešto namirnica za prehranu ljudstva. Jedna patrola od 25 drugova dobila je zadatak da donese iz Austrije sklonjeno oružje i municiju.

6. 4. 1945. LO je izvršio pokret na nove položaje Brezni Vrh (od 4 do 6 časova).
Neprijatelj nije bio primećen.
U prekomandu — u Korušku grupu — su otišla 23 druga Rusa. Stiglo je 15 novih boraca-dobrovoljaca: 5 Slovenaca, od kojih su trojica dezerteri iz nemačke vojske a dva sa sektora VIIb," 6 Srba, 2 Hrvata i 2 Crnogorca. Svi su pobegli iz radnih logora u Gracu.
Bataljoni su bili čitav dan na položajima.

područja Ivnik (Eibiswald — Ajbisvald) — Arvež (Arnfels) — Lipnica (Leibnitz — Lajbnic) — Glinica (Gleinstäten — Glajnsteten) sa zadatkom kontrole: vojnih isprava svih pripadnika nemačke vojske, uključujući SS-jedinice pripadnika Organizacije Tot (Todt) i radne službe; vozila, zaprega, oružja i municije; vojnih štabova, iz kojih je trebalo odvesti sve suvišno osoblje a pripadnike mađarske vojske sprovesti do komandnih mesta bataljona (vidi zapovest komandanta 1. i 2. bataljona 14 SS grenadirskog nastavnog i dopunskog puka od 3. aprila 1945. u AIZDG, k. 345/1).

⁸ Šifrovani naziv za područje Ptujsko polje — Slovenske gorice. Slovo „b" označava uži rejon tog područja (AIZDG, k. 332a II).

U vojno-sabotažnu akciju na drum Marenberg — Ivnik (Eibiswald [Ajbisvald]) otišlo je 15 drugova sa zadatkom da tu napadnu neprijatelja koji se povlači.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. komandanta, poručnik:⁹

Operativni oficir:¹⁰

BR. 50

ZAPOVEST ŠTABA 7. KORPUSA JA OD 7. APRILA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVA UPORIŠTA U VINKOVOM VRHU I U DVORU¹

STAB

VII KORPUSA JUG. ARMIJE

Položaj, 7. IV 1945.

ZAPOVEST

(Sekcija Novo Mesto 1 : 100.000)

Situacija. Posle delimično uspele borbe na sektoru Suhe krajine u toku jučerašnjeg i današnjeg dana,² koncentrisao je neprijatelj veće snage u Strugama³ i Žužemberku,⁴ a uporište u Kalu pojačao na 500 ljudi sa ciljem da u toku sledećih dana izvrši veći ispad prema položajima naših snaga u Suhoj krajini.

⁹ Vršilac dužnosti komandanta je u to vreme bio Jože Bertonec Rudi.

¹⁰ Operativni oficir je tada bio Ivan Zorko.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 154/1.

- Odnosi se na napad jedinica 18. divizije JA na neprijateljevo uporište u Strugama i borbe koje su usledile na tom području (vidi tom XI knj. 4, dok. br. 25 i 38).

® Zbog napada na neprijateljevo uporište u Strugama upućena je noću 6. 7. aprila 1945. tom uporištu pomoć: jedan bataljon SS puka „Varjagov”. delovi 1. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Ribnice i dva voda iz uporišta Velike Lašče (AIZDG, AFK, k. 281/IV).

⁴ Redakcija nije mogla utvrditi da li su, i koje, neprijateljeve snage stigle u to vreme kao pojačanje uporištu žužemberk.

Neprijateljeva uporišta [na području] operisanja Korpusa su: žužemberk—oko 1000 ljudi be-ga⁵ i Nemaca; Sadinja Vas—150 ROA⁷ sa Štabom puka; Dvor—300 ROA i štab bataljona; Vinkov Vrh—150 ROA; Kal—500 be-ga i Nemaca; Struge—oko 800 be-ga i Nemaca; ostala uporišta nepromenjena.⁸

Zadatak. Da bi se sprečio neprijatelj plan ispada u Suhu krajinu, jedinice će izvršiti napad na neprijateljeva uporišta u Vinkovom Vrh i Dvoru. Zbog toga

NAREĐUJEMO:

- 1) XV divizija ima zadatak da u toku noći 7/8. o. m. prebaci dve brigade, sa Štabom divizije i Jurišnim bataljonom, preko Krke u rejonu Kot. Prelaz Krke treba da se izvrši najkasnije do 3 časa ujutro na gumenim čamcima, što će organizovati inženjerski tečaj Podoficirske škole pod rukovodstvom Šefa inž. odseka por. Koželja.⁹ Zadatak je brigada da u zoru napadnu neprijateljeva uporišta u Vinkovom Vrh, Dvoru i Srednjem i Velikom Lipovecu. Pre napada pešadije artiljerija će izvršiti snažnu koncentraciju vatre na uporište Vinkov Vrh, a zatim na Dvor. Prelaz se mora izvršiti u najvećoj konspiraciji tako da neprijatelj ne primeti brigade pre početka artiljerijske vatrene pripreme. Jedna brigada ima zadatak da pred zoru posedne položaje Cegelnica¹⁰ i na ivici šume kod Stavče Vasi, i obezbeđuje u pravcu Stranske Vasi.¹¹ Po napadu na Dvor, mora brigada, uz pomoć tenkova, da upadne u Jama¹² i pripremi prelaz preko Krke.¹³

⁵ Bela garda; odnosi se na pripadnike Slovenskega domobranstva.

⁶ Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

⁷ Ruska oslobodilačka armija; odnosi se na SS puk „Varjagov“ (vidi tom VI. knj. 18, dok. br. 115, objašnjenje 5).

⁸ O neprijateljevim snagama u ovim uporištima vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 25, objašnjenje 4 — 10.

⁹ Anton Koželj

¹⁰ Zaselak, 2 km južno od žužemberka.

¹¹ Sada: Stranska Vas pri žužemberku.

¹² Sada: Jama pri Dvoru.

¹³ Redakcija nije pronašla zapovest Štaba 15. divizije JA kojom se naređuju ovi zadaci. O njihovom izvršenju vidi tom XI knj. 4, dok. br. 38.

IV brigada ostaje i dalje na sektoru Novo Mesto.

- 2) XVIII divizija ima zadatak da do 10 časova naveče sa dve brigade posedne položaje Lašče — Primož — kota 503 — k. 516 i Sv. Katarinu, a sa dve brigade položaje Dečja gora — Hinje — Smuka.¹⁴ Štab divizije u Lipjama. Zadatak je divizije da vrši obezbeđenje u pravcu Kočevja, Struga, Kala i Žužemberka.
- 3) Artiljerijska brigada će sa I divizionom topova kal. 75 mm učestvovati u napadu XV divizije na uporište u Vinkovom Vrh, a zatim u Dvoru. Divizion topova postaviti na vatrene položaje Lašče — Kneževa roka. Artiljeriji se pridaje minobacačka baterija XV divizije.
- 4) Komandno mesto Štaba korpusa u Kotu, osmatračnica na koti 432.
- 5) Baza za snabdevanje i divizijska previjališta na starim položajima.
- 6) Početak akcije 8. o. m. u zoru.
- 7) Znaci raspoznavanja već su poslani prema naređenju. Raketni znaci: spremni smo za napad; prenesite artiljerijsku vatru — zelena raketa.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik:
Hribar¹⁵

V. d. komandanta
potpukovnik:
Franc Poglajen

Dostavljeno:
Štabovima XV i XVIII divizije
Artiljerijskoj brigadi
Gl. štab¹⁰

¹⁴ Na osnovu ovog naređenja izdao je Štab 18. divizije JA 7. aprila 1945. zapovest u kojoj je naredio: 8. slovenačkoj NO brigadi „Fran Levstik“ da posedne položaje Hinje — Dečja gora (k. 577); 9. slovenačkoj NO brigadi da sa dva bataljona posedne položaje Sv. Katarina — k. 516, a sa jednim bataljonom položaje Vrh (Vrh pri Hinjah); 10. slovenačkoj NOU brigadi „Ljubljanska“ da posedne položaje Primož — Lašče, i 24. italijanskoj NO brigadi „Fontanot“ da sa dva bataljona posedne grebene oko Smuke, a sa jednim bataljonom Kravski vrh (AIZDG, k. 191 III).

¹⁵ Janez Hribar

" Dopisano olovkom „Gl. štab“. Odnosi se na Glavni štab Slovenije.

RELACIJA ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 8. APRILA 1945. DOSTAVLJENA ŠTABU 7. KORPUSA JA O NAPADU NA NE-PRIJATELJEVO UPORIŠTE U STRUGAMA¹

BR. 52

NAREĐENJE ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 10. APRILA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA PRELAZ U OFANZIVU RADI PRUŽANJA DIREKTNE POMOĆI CRVENOJ ARMIJI¹

746
28. IV 45.

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
JA I PO SLOVENIJE
Položaj, dana 10. IV 1945.
Broj: 9/45

Št.

ŠTABU KOKRŠKOG ODREDA²

Položaj

Kucnuo je istorijski dan za narode Jugoslavije, a posebno za slovenački narod zbog činjenice da je Crvena armija prešla granicu Slovenije i otpočela sa čišćenjem naše zemlje od Hitlerovih hordi.³ Najseverniji deo Titove Jugoslavije na-

¹ Redakcija ovu relaciju ne objavljuje jer je već objavljena u 4. knjizi XI toma kao dokumenat br. 25.

² Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 338 II. Redakcija objavljuje primerak dostavljen Štabu Kokrškog NOP odreda. U gornjem levom uglu dopisano je u Štabu Kokrškog NOP odreda masilom „746 28. IV 1945“, što označava broj delovodnika Štaba odreda i datum primitka, a u gornjem desnom uglu crvenom olovkom „Št“, što verovatno označava Štab.

³ Ovo naređenje je primio i Štab 14. udarne divizije JA, te ga je, u prepisu, 12. aprila 1945, dostavio potčinjenim jedinicama sa napomenom da ga dobro prouče i odmah pristupe njegovom izvršenju (AIZDG, k. 334 IV).

⁴ U vremenu od 28. marta do 4. aprila 1945, delovi 27. i 57. armije Crvene armije probili su u svom nastupanju front 2. nemačke oklopne armije i oslobodili Prekomurje, a zatim usmerili svoja dejstva u pravcu Austrije. U oslobođenom Prekomurju tamošnji poli-

lazi se uoči konačnog oslobođenja. Stigla je Armija koja nam je kroz četiri godine teške i neravnopravne borbe u najtežim časovima davala onu neprocenjivu moralnu podršku koja nam je bila potrebna da bismo mogli izdržati sav nalet fašističkog terora. Sa nesmanjenim poverenjem gledali smo na Crvenu armiju kod njezinog povlačenja ispred nadmoćnijih neprijateljevih bandi 1941. godine, kao i tada kada su se vodile odlučujuće borbe za Moskvu, Lenjingrad i Staljingrad. U dubokom ubeđenju da će Crvena armija slomiti udarnu snagu fašističkih armija, vodili smo neumoljivu borbu na našoj slovenačkoj zemlji. Bezbroy neprijateljevih ofanziva, koje su imale za cilj da unište našu vojsku, razbili smo samo zbog toga što smo imali moralnu podršku i uzor heroizma u Crvenoj armiji. Uprkos tome što smo bili udaljeni na hiljade km od Crvene armije, bili smo ubeđeni da će nastupiti čas kada ćemo se sastati u bratskom zagrljaju sa našom slavnom Crvenom armijom. Ogromna je pomoć koju su nam pružala braća sa istoka, kojima se nećemo moći nikada u dovoljnoj meri odužiti. Pomoć koju smo mi pružali Crvenoj armiji time što smo rušili komunikacije, ometali saobraćaj i angažovali u našoj zemlji brojne neprijateljeve jedinice je minimalna u odnosu na žrtve koje je položila ova slavna armija za oslobođenje Evrope.

Danas, kada nas razdvaja samo par desetina km od Crvene armije, naša je dužnost, više nego ikada ranije, da razvijemo maksimalnu ofanzivnost. Svi borci, podoficiri, oficiri i politkomesari IV oper. zone su dužni da sa najvećim požrtvovanjem i heroizmom stupe u ofanzivu i da do najmanjih detalja izvrše naređenja svojih štabova. Neprijatelj baca sve raspoložive snage na front protiv Crvene armije. Uprkos tome što je jasno da nema snage na svetu koja bi mogla zaustaviti pobedonosni pohod naše bratske Armije, on hoće barem da uspori napredovanje i time napravi iz naše lepe slovenačke zemlje ruševine i pretvori u pepeo još ona malobrojna sela i gradove koji su do sada ostali neoštećeni. Nemački fašizam hoće da napravi iz naše zemlje ono što je napravio sa svojom vlastitom zemljom. Svaki metar hoće da pretvori u ratno poprište, uništi civilno stanov-

tički radnici odmah su obrazovali Okružni i dva sreska odbora OF, dok je ljudstvo Prekomurske čete (ova četa formirana je krajem januara 1945. od boraca koji su decembra 1944. stigli u Prekomurje iz Štajerske i Dolenjske, i brojala je pri formiranju 12 boraca) obrazovalo Komandu vojnog područja sa komandama mesta Murska Sobota, Dolnja Lendava, Salovci, Gornja Lendava, Beltinci i Ročevci, sa zadatkom mobilizacije i osiguranja granice prema Madarskoj (vidi Ferdo G?dina: Prekmurje 1941—45, izdala Pomurska založba, Murska Sobota, 1967. str. 137—174),

ništvo i na taj način postigne ono što nije mogao da postigne za 4 godine, a to je da sa frontom uništi slovenački narod. Da sprečimo ove neprijateljeve zločinačke namere i da pružimo što veću direktnu pomoć našoj bratskoj Crvenoj armiji.

NAREĐUJEMO:

- 1) Sve jedinice IV operativne zone moraju odmah (ukoliko još nisu) stupiti u odlučnu ofanzivu. Za direktnu pomoć Crvenoj armiji je potrebno da kontrolišemo sve komunikacije (drumove i železnice) sa našim ofanzivnim operacijama. Pojačati aktivnost minersko-sabotažnih vodova na železničkim prugama koje još upotrebljava neprijatelj za slanje transporata na front ili za odvoz narodne imovine u svoju nemačku jazbinu.
- 2) Treba formirati u svakoj jedinici posebne minerske grupe sa specijalnim zadatkom veštog i stručnog miniranja drumova na kojima se kreću neprijateljeve kolone. Srušiti treba sve drumske mostove. Postavljati zasede duž drumova tako da neće proći neometano ni jedna neprijateljeva kolona kroz teritoriju koju kontrolišu naše jedinice. Razbijati i napadati se moraju svi transporti s ciljem uništenja neprijateljeve žive sile i materijala. Uzimati iz ruku oružje neprijateljeve vojske i istim naoružavati novomobilisane drugove. U neprijateljevu vojsku koja se kreće u pravcu fronta unositi demoralizaciju brzim, veštim i odlučujućim jurišima. Čitav put neprijateljevih pokreta do fronta mora da bude povezan sa borbom. Za neprijatelja mora da bude čitava teritorija IV operativne zone jedan sam front. Kao što moramo ometati upućivanje neprijateljevih pojačanja na front, tako moramo težiti za tim da sprečimo neprijatelju povlačenje iz naše zemlje. Naše geslo mora da bude **NE IZGON OKUPATORA IZ NAŠE ZEMLJE VEĆ UNIŠTENJE NEPRIJATELJA U NAŠOJ ZEMLJI.**
- 3) U jedinicama brigada i odreda treba da se formiraju posebni vodovi, sastavljeni iz najboljih drugova, sa specijalnim zadatkom hvatanja pojedinih neprijateljevih vojnika s ciljem da se ustanove [neprijateljeve] jedinice. Neophodno je potrebno da budemo tačno obavješteni o svim neprijateljevim jedinicama koje se nalaze na frontu ili su pak određene na front. To ćemo postići jedino na taj

način ako budu udarni vodovi sastavljeni zbilja iz najboljih drugova, koji neka budu po mogućnosti obučeni u neprijateljeve uniforme, a upotrebljavati se moraju isključivo i samo za hvatanje neprijateljevih vojnika. Sve jedinice su dužne da najkraćim putem izveštavaju Štab IV operativne zone o pripadnosti, odnosno o identifikaciji neprijateljevih jedinica koje se kreću na njihovom sektoru. Obaveštajni centri su dužni da čitav svoj aparat usmere u tom pravcu, da ga popune najboljim borcima, te da nas najvećom brzinom izveštavaju. Štabovi brigada, divizije i odreda moraju pružati svu pomoć i imati razumevanje za potrebe obaveštajne službe. Specijalni vodovi, koji će se formirati u jedinicama, moraju da budu najveća podrška obaveštajnoj službi.⁴

¹ Generalštab JA je 5. aprila 1945. uputio Glavnom štabu Slovenije sledeću depešu: „Odobravam da 14. divizija ostane u Štajerskoj i neka razvije najjaču aktivnost na komunikacije i na saobraćaj. Preko nje težite uhvatiti i vezu sa prethodnicama Crvene armije. Br. 94. 5.4.“ (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 41 III). Na osnovu ovog naređenja Generalštaba JA, uputio je Glavni štab Slovenije, 5. i 6. aprila 1945, Štabu 4. operativne zone Slovenije sledeće depeše: „Za 4. zonu 5.4. br. 18. S obzirom na brzo nastupanje Crvene armije u Sloveniji i nastupajućom dezorganizacijom nemačkih snaga u Štajerskoj, 4. zona i 14. div. ne premeštaju se u Dolenjsku, već ostaju u štajerskoj. Detaljnije direktive slede. Kveder.“ [Dušan Kveder Tomož, komandant Glavnog štaba Slovenije], 6. 4. 45. „Br. 19 [1] Važno je što pre spojiti se na CA [Crvenom armijom]. Na levoj obali Drave može [da bude] samo Lackov odred. Divizija može samo tada kada CA stvori mostobrane. Najpogodniji kontakt [sa Crvenom armijom] sa Pohorja u Mariboru ili zapadno od Maribora. 2) Važno da, u slučaju borbe CA za Maribor, sa severa i istoka naše snage dejstvuju sa Pohorja u pravcu Maribora i sadejstvuju u oslobođenju Maribora. 3) Glavnina divizije neka manevriše na prostoru zapadno [od] linije Zidani Most — Celje — Dravograd sa tendencijom što bliže Pohorju, tj. na Mozirskim [planinama].“ „Br. 20. 4.) 13. brig, neka bude na Pohorju i sačinjava prethodnicu glavnine. Zadatak: što više dezorganizovati nemačku pozadinu, drumske i žel. komunikacije, pre svega Maribor — Dravograd i Maribor — Celje. Brigadi uputite radio-stanicu; ako ne ide drugačije, uzmite je od druge brigade. 5) Zadatak glavnine i odreda je da što više ruše komunikacije, pre svega drumske, uništavanje transporata pre svega [na komunikacijama] Ljubljana — Celje; Celje — Dravograd i Dravograd — Celovec. 6) Štedeti živu silu i kadrove i ne nasedati većim napadima neprijatelja.“ „Br. 21. 7) Grupa [odnosi se na Štab Štajerske grupe odreda NOV i PO Slovenije] se rasformira. [Štab] zone zadržaće pod svojom komandom svu operativnu i pozadinsku vojsku. Sve brigade uključite u diviziju. Oper. štab [odnosi se na Operativni štab 6. i 11. brigade] se rasformira. Leva [Andrej Cetinski Lev, komandant Štaba Štajerske grupe odreda] predložite za funkciju u [Štabu] zone ili [Štabu] div.; privremeno neka ide kao predstavnik [Štaba 4. operativne zone Slovenije] u 13. brig. 10) Predložite odmah komandan-

- 4) Svi štabovi moraju sem ofanzive težiti za tim da razviju i izvrše najširu mobilizaciju svih za oružje sposobnih muškaraca. Svugde gdegod se kreću brigade moraju štabovi, pre svega politkomesari i [njihovi] pomoćnici, stupiti u kontakt s političkim organizacijama u cilju što uspešnijeg izvršenja potpune mobilizacije. Objaviti neumoljivu borbu protiv zelenokadrovaca.

O sprovođenju u rad pomenutih direktiva dužni su štabovi da svakodnevno izveštavaju o uspehu.⁵

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Politkomesar:
Matevž Hace

Komandant-potpukovnik:
Stante Peter

la Štajerskog [vojnog] područja koje će obuhvatati čitavu Štajersku, sem Koruške. Predložite komandanta Koruškog [vojnog] područja. Predložite komandanta mesta Maribor. Predviđajte ostale komandante mesta koje ćete sami postaviti". „Br. 22. 11) Iz Kamniško-zasavskog i Kokrškog odreda uzmite iz svakog po 100 boraca i ojačajte 6. i 11. brig, svaku sa 100 boraca, zajedno sa komandnim kadrom. Po ljudstvo treba da ide jedan predstavnik [Štaba] zone. [Savezničke] misije pripadaju Štabu zone. Kveder". Dana 10. aprila 1945. uputio je Glavni štab Slovenije Štabu 4. operativne zone Slovenije sledeću depešu: „Br. 50. Sada veoma važno da se zna koje nemačke snage, jačina i pravci pokreta kroz Štajersku. Obavezno naredite da se svim ubijenim Nemcima oduzmu dokumenta, svakog zarobljenog detaljno i brzo saslušajte i najbržom vezom direktno" nas izvestite o glavnim podacima. Formirajte posebne grupe za hvatanje zarobljenika u obav. svrhe" (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 46/11).

⁵ O izvršenju vidi dok. br. 60 i 76.

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAPADNO PRIMORSKO OD 10. APRILA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O BORBI U REJONU LIVEKA«

Op

OPERATIVNI ŠTAB ZA
ZAP. PRIMORSKO
IX KORPUSA JA
Položaj, 10. 4. 1945
br. 559

ŠTABU IX KORPUSA JA

Operativni odsek

Predmet: operativni
izveštaj.

Sekcija Tolmin 1 : 100.000, italijansko izdanje.

Dana 7. 4. 1945 je iz uporišta Kobarid oko 120 Nemaca stiglo do sela Perati kod Liveka (k. 813). Od tih 120 ljudi je 45 krenulo prema Liveku, gde su se pripremali za pohod prema Ravnama,² gde se nalazio na položajima I bataljon, jačine 50 ljudi. Kad je komandant I bataljona uočio njihovu nameru, rasporedio je odmah svoje ljudstvo, i to: 1. četu na k. 1243, a 20 ljudi, sa 2 puškomitraljeza i 1 teškom »bredom«, u neposrednu blizinu Liveka.

Nemačka kolona je u 12,10 časova stigla u neposrednu blizinu naših položaja, te su je naši odmah napali. Nemci su odmah zauzeli zaklone i pružili otpor. I iz Liveka, te sa kote 813, su otpočeli da **tuKu** naše položaje minobacačkom vatrom, ali bez uspeha.

U 13 časova je I bataljonu pristiglo u pomoć 30 drugova iz Beneškog bataljona, pod ko-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226a I. Broj delovodnika dopisan je mastilom. U gornjem desnom uglu dopisano je u Štabu 9. korpusa JA mastilom „Op“, što označava da je izveštaj predat Operativnom odseku.

² Sada: Livške Ravne. Na karti 1 : 100.000, 1949, piše: D. i G. Ravne.

mandom druga zam. komandanta bataljona, naoružani sa 4 automata, 1 teškom »bredom«, 2 puškomitraljeza i lakim minobacačem, a ostali puškama. Napali su Nemce koji su se utvrdili u istočnom delu sela G. Ravne. Napali su ih minobacačkom vatrom i proterali iz zaklona na čistinu, nakon čega su izvršili juriš. U istom momentu je izvršila juriš i četa I bataljona koja se nalazila na položajima ispod kote 1243. U prvom naletu su naši borci zarobili 4 Nemca, a u drugom naletu, u kome su jurišali samo borci I bataljona, zarobljeno je još 8. Odmah nakon prvog juriša Nemci su počeli panično da beže, odbacivali su opremu i oružje. Za vreme bekstva tukli su ih sa položaja iznad Liveka svojom vatrom teška »breda« i minobacač. Nišandžija puškomitraljeza »Bren« i nišandžija lake »brede« nalazili su se stalno pozadi Nemaca i pratili ih u stopu sve do sela Liveka. Dalje naši borci nisu mogli, jer su Nemci pružali sa položaja k. 813 i sa položaja severozapadno iznad sela Liveka žestok otpor i kao ljudi pucali iz celokupnog oružja sa kojim su raspolagali. U 14 časova je iz Kobarida pristiglo u pomoć 100 ljudi. Naši su se morali povući na stare položaje. U 15 časova je pristigao u pomoć veći broj domobranaca, nakon čega su otvorili vatru na selo Ravne i, pod zaštitom snažne vatre, počeli da nadiru prema Ravnama i k. 1243. Naši su ih opet napali vatrom iz teške »brede«, te ih za neko vreme zaustavili. U 18,30 časova su Nemci izvršili juriš na k. 1243 a naši su i ovaj juriš odlučno odbili. Pri tome su 2 Nemca ubijena i 2 ranjena. U drugom jurišu je Nemcima uspelo da zauzmu ovu kotu, nakon čega su se naši morali povući.

Kasno noću povukli su se i drugovi koji su držali položaje u neposrednoj blizini Liveka. Od tih drugova su 3 pošla na brdašce sa suprotne strane, da sa leđa izvrše napad na Nemce na k. 813. Kad su se približili položajima, u dva navrata su ih napali članovi sreskog komiteta, zbog čega nisu mogli da izvrše svoj zadatak, ali su ipak u 21,30 čas u

neposrednoj blizini sela Perati napali nemačku zasedu i pri tome ranili 2 Nemca. Nemci su iz sveg raspoloživog naoružanja otvorili snažnu vatru na sve strane.

Nemci, po broju oko 50 ljudi, koji su zauzeli k. 1243 zanoćili su zatim u selu G. Ravne. Rano ujutro pošli su u streljačkom stroju kroz šumu u pravcu Liveka, odakle su u 8 časova krenuli u pravcu Idrska i Kobarida. Isto tako su napustili i položaje na koti 813 i oko sela Perati, te u 10,30 krenuli u pravcu Kobarida. Represalije nisu sprovodili, sem što su domobranci spalili 6 šupa za seno, od kojih su 2 bile pune sena, a iz sela Perati povelili sa sobom 3 starija muškarca. U borbama i jurišima poginulo je oko 20 Nemaca, a 10 do 15 je bilo ranjeno, od kojih je jedan na putu umro. Poginuo je i jedan kapetan SS a drugi kapetan SS bio je ranjen. Ljudstvo koje je angažovano u ovoj akciji bilo je pretežno sastavljeno iz »tirolskih četa«, te je bilo pretežno starijih godišta. Učestvovali su i [slovenački] domobranci iz Kobarida.³ Njihov moral je veoma nizak, te su proklinjali one koji su ih poslali na ovaj pohod. Neki nemački oberlajtnant⁴ je u jednoj kući kod Perata plakao kao dete jer je u bekstvu uganuo nogu te se plašio da će morati još da beži a on to neće moći.

Moral naših drugova je odličan, borbenost odlična, za vreme juriša su se jedan sa drugim takmičili ko će ubiti više Nemaca ili ih žive uhvatiti.

Zaplenjena je velika količina oružja i različitog materijala.

Mi nismo imali nikakvih gubitaka osim 4 lako ranjena, od kojih su samo dvojica otišli u bolnicu.

³ U Kobaridu se nalazio 1. bataljon SS policijskog puka „Bočen“ (Bozen) i posada pripadnika Slovenskega narodnega varnostnega zbora (vidi dok. br. 162 i AIZDG, k. 238 I i III: izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa JA od 19. aprila 1945. godine).

* natporučnik

— Uspeh akcije —

Gubici neprijatelja: poginulih	20	
zarobljenih	13	
teško i lako ranjenih	10	— 15
Zaplenjeno: pušaka »Mauzer«	13	
automata	3	
puškomitraljeza »Breda«	5	
pištolja	5	
ručnih bombi	18	
opasača	15	
fišeklija	24	
dvogleda	1	
municija za »Mauzer«	572	
„ za automate	78	
za pištolje	42	
cipela — pari	8	
bluza	12	
pantalona	9	
torbica	6	
ručnih i džepnih časovnika	9	
šatorskih krila	6	
čebadi	1	
metaka za p. mitraljez »Breda«	100	
ranaca sa sanitetnim materijalom		
novaca	12.794	(lira)
Utrošak municije:		
za mitraljez »Breda«	630	
za p. mitraljez »Breda«	740	
za p. mitraljez »Bren«	100	
za puške »Mauzer«	288	
za engleske puške	496	
za ruske poluautomatske puške	50	
za italijanske puške	434	
za automate	650	
mina za laki minobacač	6	
kapisli za minobacač	6	
Naši gubici:		
lako ranjenih	4	

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant kapetan:

Operat. oficir poručnik:

IZVEŠTAJ ŠTABA ŠKOFJOLOŠKOG NOP ODREDA OD 10.
APRILA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O NEPRIJATELJE-
VOJ OFANZIVI PROTIV JEDINICA ODREDA¹

STAB
ŠKOFJOLOŠKOG ODREDA
OPERATIVNI ODSEK
Na položaju, 10. 4. 45.
Broj . . .'45

Op

ŠTABU IX KORPUSA JA

Predmet: Izveštaj o toku ofanzive
na sektoru ŠO-

Dana 18. 3. su naše obaveštajne patrole izvestile o prvim neprijatelje'vim koncentracijama na sektoru Besnica — Nemilje — Kropa. Neprijateljeve kolone, jačine po oko 150 ljudi, vršile su prvog dana samo manje probne ispade na tamošnjem terenu i na jugoistočnu ivicu Jelovice. Sledećeg dana su patrole izvestile o većim neprijateljevim kolonama na Jelovici, koje su iz pravca Radovljice i iz pravca Bleda nastupale u pravcu Dražgoša i Prtovča. Prve neprijateljeve jedinice pojavile su se u Dražgošama dana 20.³ 3. naveče. Istog dana su se naše udarne grupe sukobile i s neprijateljem koji je nastupao preko Jamnika i nanele mu gubitke od 7 mrtvih i više ranjenih. U jutarnjim časovima dana 21. 3. odred se, po naređenju Štaba korpusa, premestio na sektor Zetina — Cebrače — Leskovica. Tog dana su se pojavile nove kolone iz raznih pravaca, koje su nastupale na sektor ŠO.⁴

Kolona koja je nastupala preko Jelovice, jačine oko 500 ljudi, razdvojili se u Dražgošama i u jačini od oko 250 ljudi nastupala je, preko Prtovča i Jesenoveca, u pravcu Martinj Vrha, a druga kolona, iste jačine, usmerila se na Rudno i

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG. k. 294 a I. U gornjem desnom uglu zelenoplavom olovkom je dopisano u Štabu 9. korpusa JA: „Op“, a na margini prve stranice dole: „17. 4.“, što označava datum primitka i da je izveštaj upućen Operativnom odseku.

² Skofjološkog [NOP] odreda

³ Ispravljeno crvenom olovkom, umesto ranijeg broja 23.

⁴ O angažovanim snagama neprijatelja u ovoj ofanzivi vidi dok. br. 165.

Češnjicu, odakle je nastupala dalje za Železnike i Martinj Vrh. Kolona od oko 300 ljudi, koja je nastupala iz Jamnika, takođe se usmerila u pravcu Martinj Vrha. Za to vreme nastupale su dve kolone: jedna preko Gabrške Gore, jačine oko 300 ljudi, i druga, jačine oko 200 ljudi, iz Loga⁵ u Poljanskoj dolini, preko Delnica. Iz Luše u Selskoj dolini, preko Sv. Lenarta⁶ i Rovta,⁷ nastupala je kolona jačine oko 300 ljudi. Dalje su patrole tog dana izvestile da nastupaju dve neprijateljeve kolone jačine po 250 ljudi preko Davče, i to jedna preko posednika Majdlica a druga direktno preko Zalog Loga u pravcu Područja.⁸

Te kolone su nastupale prikupljeno i to vanredno polaganim tempom, te su dana 21. i 22. marta potpuno blokirale čitav sektor od Rovta do Porezena i Cerkljanskog. Iz pravca Gorenje Vasi neprijatelj se prva dva dana nije pojavio u većim masama. Za vreme ove blokade, tj. za ova dva dana, sve neprijateljeve jedinice su se znatno pojačale, ali njihov broj nije bilo moguće ustanoviti.

Dana 23. 3. odred se još uvek nalazio na starim položajima na Crnom kalu i na sektoru Cabrače — Leskovic. Odred je čitav dan održavao tesne veze sa susednim jedinicama, tj. sa italijanskom divizijom⁹ i Komandom Gorenjskog vojnog područja. Tog dana je došlo [do] čestih sukoba s neprijateljem koji je pipao, odnosno pretraživao teren iznad Gorenje Vasi. Noću 23/24. marta premestile su se sve jedinice odreda, zajedno sa italijanskom divizijom, jedinicama [Gorenjskog vojnog] područja i Obkomom,¹⁰ na Crni vrh, odakle bi se zatim, preko Davče, prebacile na drum u Selškoj dolini i istog prešle. Ovim jedinicama se je na Crnom vrhu priključila i XIX brigada. Pošto je kolona bila predugačka, odnosno pošto je suviše rano svanulo, jedinicama nije bilo moguće da se povuku preko Davče, pa su se zbog toga vratile natrag na Crni vrh. Tu su štabovi i komande svih jedinica izradili zajednički plan na osnovu kojeg je trebalo da se jedinice još iste noći, tj. 24/25. marta, prebace preko Selške doline na područje Jelovice.

Plan je bio sledeći: XIX brigada, sa jedinicama [Gorenjskog] vojnog područja, neka se preko Davče prebaci na drum

⁵ Sada: Log nad škofjo Loko.

⁶ Sada: Lenart nad Lušo.

⁷ Sada: Rovte v Selski dolini. Na karti 1:100.000 piše: Rovt.

⁸ Odnosi se na Gorenjsko vojno područje.

⁹ Odnosi se na italijansku diviziju „Garibaldi Natizone“.

¹⁰ Oblasnim komitetom [KP za Gorenjsku]

i istog pređe između Zalog Loga i Podrošta. Jedinice odreda, italijanska divizija i Obkom krenuli bi blegoškim drumom¹¹ i uzvišenjima iznad Golice i Stirpnika, a zatim se, podeljeni, prebacili preko drumu: jedan deo između Selca i Dolenje Vasi, a drugi deo između Dolenje Vasi i Bukovice, na levu obalu Sore.¹²

Između 5 i 6 časova naveče krenule su jedinice sa Crnog vrha i preko Blegoša kretale se u pravcu Rovta. Tada je odred prekinuo vezu sa [Gorenjskim vojnim] područjem i XIX brigadom, te se držao jedinica sa kojima se zajedno kretao.¹³ Obaveštajne patrole su izvestile da se na Martinj Vrh u nalazi velik broj neprijateljevih vojnika, ali se njihova jačina nije mogla utvrditi. Čitav put od Crnog vrha do Rovta je prošao mirno i u potpunom redu. Kada su jedinice stigle do kote 890, tj. do mesta gde se blegoški drum povija oko Mladog vrha u pravcu Rovta, zapevali su neprijateljevi »šarci«. Neprijatelj je imao drum na tom mestu snažno posednut, a sem toga sva uzvišenja iznad i ispod drumu. Tu je započela silovita borba sa mnogo nadmoćnijim neprijateljem, koji nije ni pomišljao na povlačenje. Naše jedinice su izvršile više juriša i razbile nekoliko zaseda ispod drumu. II bataljon, koji je jurišao na zasede iznad drumu, bio je odbačen, ali je ipak toliko uspeo da je za vreme juriša omogućio prolazak delu kolone. Za to vreme je neprijatelj dobio sa pravca Rovta još pojačanje, te mu je uspeo da upadne na sam drum, te je na taj način podelio kolonu na dva dela. Sada je deo koji se probio produžio put po uzvišenjima pored Rovta i iznad Golice, i na svom putu morao se stalno probijati kroz [neprijateljeve] zasede. Ovaj deo je još iste noći dospao do drumu, te istog prešao u potpunom miru i zaustavio se na sektoru Sv. Mohor — Jamnik. Ostali deo kolone, koji se prve noći nije mogao probiti, podelio se na više manjih jedinica koje su, svaka za sebe, i nekoliko sledećih dana manevrisale na sektoru oko Blegoša i Koprivnika, a zatim se i pojedinačno probijale preko drumu.

Neprijatelj je za čitavo vreme nastupao samo u većim kolonama sa kojima je obišao sve puteve i detaljno pretražio sve pašnjake. Kasnije je neprijatelj kontrolisao teren samo sa patrolama, jačine 50 do 70 ljudi. Nadalje je držao za-

¹¹ Odnosi se na drum koji iz Škofje Loke izvodi na planinu Blegoš.

¹² Odnosi se na Selšku Soru.

» O borbenoj aktivnosti 19. slovenačke NOU brigade „Srečko Kosovel“ za vreme neprijateljeve ofanzive vidi dok. br. 83 i tom XI, knj. 4 dok. br. 34.

sede na svim prolazima i raskrsnicama. Ovu nemačku taktiku je dobro iskoristila i be-ga,¹⁴ koja je sa malim patrolama za čitavo vreme ofanzive pretraživala teren i postavljala pokretne zasede.

Kako je već ranije napomenuto, odred smo, iz taktičkih razloga, rasformirali na manje jedinice, kojima je zatim bilo moguće da se probiju kroz neprijateljeve zasede i preko drumu na levu obalu Sore.

Veze sa susednim jedinicama smo imali tesne i tačne do naveče 24. marta i to neposredne na položajima a sa komandama kurirske veze. Kada smo se naveče 24. 3. podelili u dve kolone, veze su između ove dve kolone bile prekinute, pošto je neprijatelj za to vreme već prodro i poseo sve prolaze. Sa italijanskom divizijom i Obkomom održavali smo čitavo vreme tesnu vezu i delimično je održavali još i zatim kada smo bili podeljeni na manje jedinice.

Do sada smo formirali dve čete po 35 drugova. Inžinjerijska četa, 28 drugova, još uvek je na svom mestu. Kod Štaba odreda nalazi se 10 drugova. Ovo brojno stanje stalno se povećava, jer se vraćaju drugovi koji su se razbegli, a dobijamo i novomobilisane drugove.

Obe čete su naoružane sa 8 puškomitraljeza i 2 mitraljeza, a ostali drugovi sa puškama. I brojno stanje naoružanja stalno se menja. Sve promene brojnog stanja ljudstva i naoružanja dostavljamo vam u redovnim dnevnim operativnim izveštajima.

Naši kadrovi su se u toku ofanzive u velikoj većini pokazali nedoraslim svojim funkcijama. Naročito vojne starešine su se razbile i još do danas se nisu svi vratili, dok su se političke starešine iskazale prvo kao borci i drugo pokazali su da su svesni, jer su se svi, sem retkih iznimaka, već vratili na svoja mesta i u sastav svojih jedinica.

Za gornje tražimo uzrok u tome što su bili kadrovi uglavnom smenjeni pred ofanzivu, jer su stare starešine otišle na nova službena mesta.

Od starešina je odred izgubio komandanta odreda,¹⁵ šefa Obaveštajnog centra,¹⁶ nestao je referent za vezu i veći broj komandira i nižih starešina. O gubicima starešina ne možemo još da damo tačne podatke jer se još svi nisu vratili u sastav odreda.

¹⁴ Odnosi se na pripadnike Gorenjskega domobranstva.

¹⁵ Oto Vrhunec Blaž

" Janko Keržar Jelen

Ofanziva je pokazala velike slabosti naših starešina i svakog ponaosob stavila pred činjenicu da u odlučujućem trenutku pokaže svoju predanost, borbenost i političku svest. Kada se odred ponovo koncentriše moraćemo zbog toga u štabovima bataljona kao i u komandama četa izvršiti temeljitu reorganizaciju.

Vlastite gubitke cenimo na 20 do 30 poginulih, te 8 dezertera, dok je ostalo ljudstvo u manjim grupama po čitavoj teritoriji našeg odreda, a neki čak na teritoriju JBO,¹⁷ pa se sada polako vraćaju u sastav naših jedinica. Prema izveštajima civila i neprijateljevi gubici prilikom našeg proboja bili su znatni, ali ih je neprijatelj vešto prikrilo tako da o njima nismo mogli dobiti tačne podatke.

Koliko se do sada vratilo boraca, isti imaju visoku političku svest, ali je njihova borbenost unekoliko popustila. Popustila je i disciplina, ali se ista ponovo diže. Obzirom na najnovije svetske događaje, podiže se već i borbeni moral i disciplina boraca i starešina. Borci su postali ponovo oduševljeni i jedva čekaju da se odred ponovo organizuje i otpočne ponovo vraćati neprijatelju udare kako bi se osvetili za svoje poginule drugove.

Na našoj teritoriji neprijatelj još stalno vrši patroliranje sa patrolama jačine oko 50 ljudi. Mi smo od raznih civila saznali da je neprijatelj izjavio da mora vršiti patroliranje zbog toga da spreči ponovno organizaciju jedinica, jer zna da još nije normalno stanje, te da se grupe drugova još uvek nalaze na terenu. Do sada se naše jedinice još nisu sukobile sa ovim patrolama, jer iste još nisu došle na sektor gde se nalazimo. Civilno stanovništvo je veoma oduševljeno i radosno što se vojska ponovo vratila na svoja mesta i drugove u svemu potpomaže.

Potvrđujemo prijem vašeg dopisa i izveštavamo da smo, obzirom na direktive koje sadrži, izdali posebno naređenje, koje prilažemo.¹⁸ Komandama četa i štabovima bataljona izdali smo u tom smislu i usmena uputstva. Za prikupljanje razbeglih upućujemo redovne patrole.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Politkomesar:
Volčič Tone
Volčič Tone

Zam. komandanta, poručnik:
Sivec Franc
Sivec Franc

¹⁷ Jeseniško-bohinjskog [NOP] odreda

¹⁸ Redakcija ovo naređenje nije pronašla.

IZVEŠTAJ ŠTABA NOTRANJSKOG NOP ODREDA OD 11.
APRILA 1945. ŠTABU 7. KORPUSA JA O BORBENOJ AK-
TIVNOSTI U MARTU I POČETKOM APRILA¹

STAB
NOTRANJSKOG ODREDA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Položaj, 11. IV 45.
Broj: 202

ŠTABU VII KORPUSA JA—OPERATIVNI ODSEK

Na položaju.

Predmet: mesečni operativni izveštaj
od 10. III do 10. IV 45.

SITUACIJA. Neprijatelj se nalazi u sledećim uporištima:
Rakek, Cerknica, Martinjak, Št. Peter,² Postojna, Logatec,
Ribnica i Vel. Lašče.

Iz svih ovih uporišta neprijatelj vrši ispade na teritoriju koju kontroliše naš odred. Najaktivniji je neprijatelj iz uporišta Rakek i Cerknica iz kojih najčešće vrši ispade na našu teritoriju. Neprijatelj još uvek primenjuje konspirativne pokrete koristeći se šumskim putevima i noćnim pokretima. To zbog toga što se u pomenutim uporištima nalaze domoroci koji dobro poznaju sve puteve.

Naš odred je formiran u dva bataljona, bataljon u dve čete; obaveštajni vod i četvu za vezu. Formirane su minerske grupe koje se sada nalaze u bataljonima i dejtstvuju kao snajperske grupe i to zbog toga što nema dovoljno ljudstva.

AKCIJE ODREDA.

Dana 11. III izvršio je neprijatelj iz uporišta Cerknica ispad sa 30 — 40 ljudi, koji su držali zasedu iznad Goričice, i sačekao naše obaveštajne patrole koje su se sukobile s neprijateljem u tom selu. Neprijatelj je pustio našu patrolu na

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 199/11. Broj delovodnika dopisan je olovkom.

² Sada: Pivka.

odstojanje od 15 m i tada otvorio snažnu vatru iz automatskog oružja. I naša patrola je otvorila snažnu vatru, te se morala povući, ali bez gubitaka.

Dana 12. III izvršio je neprijatelj iz Cerknice ispad u Lošku dolinu.³ Obilaznim manevrom u toku dana i noći imao je nameru da uništi čitav odred. Cete koje su se nalazile u zasedama sprečile su neprijateljevu nameru. Borbe su vođene na sektoru Vrh — Babno Polje i Babno Polje — Bukovica. Neprijatelj je nastupao u jačini 800 — 1000 ljudi, tj. II pokretni bataljon i dve čete iz Vrhlike i Borovnice, koje su se nalazile u Cerknici.⁴ Glavni napad neprijatelja na odred je bio dana 13. o. m. u 5,30 časova ujutro. U ovoj akciji je neprijatelj imao 15 mrtvih i više ranjenih. Naši gubici: 4 mrtva, 3 zarobljena i 5 nestalih.

Dana 17. III je neprijatelj nepoznate jačine izvršio ispad iz Ribnice.⁵ Naši bataljoni su se u 18,30 časova sukobili s neprijateljem na sektoru Retje — Mali Log i vodili borbu do 22,30 časa. Neprijatelj je imao 22 mrtva i više ranjenih. Mi nismo imali gubitaka.

Dana 23. III je grupa SKOJ-evaca kod Zerovnice ubila 4 be-ga i više ih ranila. Mi nismo imali gubitaka.

Dana 24. III je iz Gorenjeg Jezera neprijatelj nepoznate jačine izvršio ispad. Jedna grupa SKOJ-evaca ga je energično napala iz Škrilja. Neprijatelj se posle kraće borbe povukao. Tom prilikom je neprijatelj imao 2 mrtva i više ranjenih.

Dana 26. III, u ranim jutarnjim časovima, izvršio je neprijatelj, jačine 400—500 ljudi, ispad iz uporišta Ribnica na sektor Loškog potoka.⁸ Držao je zasedu na Taboru,⁷ na koti 868, gde se nalazio i teški minobacač, na koti 825 i koti

³ Ispad je izvršio 2. bataljon slovenačkih domobranaca (4, 17, 47. i 48. pešadijska i 2. teška četa) iz Cerknice, u jačini 403 vojnika. Bataljon se nalazio u širem rejonu Babnog Polja do 15. marta 1945. sa zadatkom pretresa terena (vidi izveštaj komandanta 2. bataljona slovenačkih domobranaca od 17. marta 1945. u AIZDG, AFK, k. 280 IV).

⁴ Odnosi se na 4. četu slovenačkih domobranaca koja se do 26. februara 1945. nalazila u Borovnici, kada je prebačena u Cerknicu i ušla u sastav 2. bataljona slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 277 III i k. 280 IV).

⁵ U izveštajima Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva ovaj ispad nije registrovan.

⁶ Ispad su izvršili delovi posadnih četa slovenačkih domobranaca iz Ribnice (1. i 115. posadna četa) i Kočevja (11. i 61. posadna četa). Jedanaesta posadna četa slovenačkih domobranaca strela je u Kočevje iz Šmarja 26. februara 1945 (vidi AIZDG, AFK k. 283'IV — pov. br. 104 i 141, i Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 13, snimci 504 i 505).

⁷ Predeo u rejonu sela Hrib (sada: Hrib-Loški potok).

823 i posedao položaje severoistočno od sela Retje. Naše jedinice su napale neprijatelja i vodile borbu dva časa sa položaja na kotama 830, 920 i 957. Zbog snažne neprijateljeve minobacačke vatre i nadmoćnosti neprijatelja koji je nastupao u više kolona protiv naših položaja s ciljem da nas opkoli, poseli smo nove položaje od kote 957 do kote 877, odnosno istočno od ove linije. Bile su upućene snajperske grupe sa zadatkom da napadnu neprijatelja i otkriju njegove namere. Neprijateljevi gubici: 6 mrtvih i više ranjenih. Mi nismo imali gubitaka. Patrola koja je bila upućena u selo Hrib⁸ sukobila se u selu [s neprijateljem] i, pošto je bila napadnuta iz kuća bombama i vatrom iz automata, izgubila je »bren« ali se sama spasila.

Dana 28. III kretao je neprijatelj iz pravca Klanci u pravcu naših položaja koje smo imali na Devinu. Neprijatelj, jačine oko 300 ljudi, imao je sa sobom teški minobacač.⁹ Naša zaseda je neprijatelja odmah energično napala. Neprijatelj je otpočeo sa jurišem na naše položaje i dejstvom iz minobacača. Zbog brojne nadmoćnosti neprijatelja, morale su se naše jedinice povući. Neprijatelj je imao 4 mrtva i više ranjenih. Mi nismo imali gubitaka.

Istog dana je snajperska grupa vodila borbu s neprijateljem jačine 30—40 ljudi¹⁰ na sektoru Loškog potoka. Neprijatelj se posle kraće borbe povukao u polazno uporište. Neprijateljevi gubici su bili 2 mrtva i 3 lakše ranjena.

Dana 31. III. Noću 30/31, neprijatelj, jačine 70 ljudi, izvršio¹¹ je ispad u Lošku dolinu, ali se pre dolaska naših jedinica povukao. Na Gorenjem Jezeru se srušio jedan saveznički avion, iz kojeg je iskočilo više padobranaca. Naš bataljon se podelio u više grupa sa zadatkom da spase padobrance kako ne bi pali u ruke neprijatelju.

⁸ Sada: Hrib-Loški potok.

⁹ U vremenu od 19. marta do 5. aprila 1945. bio je 2. bataljon slovenačkih domobranaca angažovan u Primorskoj protiv jedinica 9. korpusa JA (vidi dok. br. 174). Redakcija pretpostavlja da je u ovom ispadu bilo angažovano ljudstvo bataljona koje nije otišlo u Primorsku i, verovatno, delovi posadnih četa iz Rakeka (6. i 7. posadna četa).

¹⁰ Ovo je bila patrola slovenačkih domobranaca iz uporišta Kočevje (vidi AIZDG, AFK, k. 283 IV — pov. br. 141).

¹¹ Ovo je bila patrola iz uporišta Sv. Gregor (delovi 1. posadne čete slovenačkih domobranaca). Vidi AIZDG, AFK, k. 283/IV — pov. br. 149.

Dana 31. o. m. vodila je snajperska grupa borbu na Bloškoj planoti i tom prilikom uhvatila jednog kaplara be-ga i više ih ranila.

Dana 2. IV dobili smo iz savezničkog aviona 9 Amerikana.

Dana 4. IV izvršio je neprijatelj iz Cerknice ispad u Cerknišku dolinu i na sektoru Žerovnice — Grahovo sukobio se s našom snajperskom grupom. Tom prilikom je neprijatelj imao 2 mrtva i 3 ranjena. Noću 3/4. se vođa snajperske grupe bos približio stražaru i ubio ga. Neprijatelj je odmah otvorio snažnu vatru pa je grupa vodila borbu oko jedan sat. Ubila je stražara i 4 ranila. Noću 4/5. bila je napadnuta od zasede snajperska grupa i tom prilikom smo imali jednog mrtvog i 3 ranjena.

Dana 6. IV. Neprijatelj je iz uporišta Cerknica i Martinjak izvršio ispad noću 6/7. Naše jedinice su ga napale i odbacile u polazna uporišta. Borba je trajala jedan sat, a vodila se na Križnoj gori i Devinu. Zbog noćne borbe, neprijateljevi gubici nam nisu poznati. Mi nismo imali gubitaka.

Dana 10. IV je neprijatelj u ranim jutarnjim časovima izvršio u tri kolone ispad iz uporišta Cerknica u Lošku dolinu. Jačina neprijatelja je bila 180 — 200 ljudi.¹² Naše jedi-

¹⁵ Ispad je izvršila 3. četa, ojačana sa po jednim vodom iz 1. i 4. čete 5. bataljona slovenačkih domobranaca iz Cerknice, u ukupnoj jačini 206 ljudi (vidi izveštaj komandanta 5. bataljona slovenačkih domobranaca od 11. aprila 1945. u AIZDG, AFK, k. 283TV). Na osnovu naređenja višeg vođe SS i policije u 18. vojnom okrugu od 28. marta 1945, dotadašnji bataljoni slovenačkih domobranaca" preimenovani su, i to: bataljon „Kel" (Köhl), nazivan i 1. bataljon (16, 22. i 28. pešadijska četa), u I bataljon; bataljon „Lindner-", nazivan i 4. bataljon (31. i 32. pešadijska i 4. teška četa), u II bataljon; bataljon „Rupnik", nazivan i 2. bataljon (4, 17, 47. i 48. pešadijska i 2. teška četa), u V bataljon; bataljon „Gerajs" (Gereis), nazivan i 5. bataljon (25. i 114. pešadijska i 5. teška četa slovenačkih domobranaca i 10. četa 19. SS policijskog puka), u VI bataljon i bataljon „Kasper", nazivan i 6. bataljon (34. i 52. pešadijska i 6. teška četa te jedna četa 1. bataljona „Holm" — Cholm 25. SS policijskog puka), u X bataljon. Dotadašnje čete u bataljonima dobile su brojne nazive od 1—5, u zavisnosti od broja četa u bataljonu. O ovim promena izvestio je Organizacijski štab Slovenskega domobranstva potčinjene jedinice svojim naredjenjem pov. br. 899 od 7. aprila 1945. godine (vidi AIZDG, AFK, k. 282/V). Međutim, 3. bataljon slovenačkih domobranaca, koji se nalazio u uporištima Občine i Veliki Gaber, bio je 6. marta 1945. rasformiran a njegova 22. četa uključena 17. marta u 1. bataljon (bataljon „Kel") slovenačkih domobranaca, 15. četa postala je posadna u uporištu Veliki Gaber, dok je 21. četa postala posadna i, zajedno sa 3. teškom četom, ostala u uporištu Občine (vidi Mikroteku VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 10, snimak 569 i AIZDG, AFK, k. 281 IV i k. 283'IV).

nice su neprijatelja odmah napale i vodile borbe iznad sela Nadlesek, na koti 590, oko sela Kozarišče, Šmarate i Pudoba i gonile ga u pravcu polaznog uporišta. Neprijatelj se je u paničnom bekstvu povlačio u uporište. Neprijateljevi gubici: 8 mrtvih i 12 ranjenih. Naši gubici: 3 mrtva.

Ljudstvo se stalno vojnički i politički izgrađuje. Sastanci starešina [štaba] bataljona sa starešinama četa stalno se održavaju kada je to potrebno.

Moral ljudstva je zbog poslednjih uspehah akcija na visini. Služba veze je prilično otežana zbog toga što nedostaje ljudstva i materijala.

Obaveštajna služba je takođe otežana jer nam nedostaje ljudi.

Naoružanje odreda je zadovoljavajuće.

U poslednjim borbama, tj. od 10. III do 10. IV 45, imao je neprijatelj 66 mrtvih i veći broj ranjenih. Zarobljen je bio jedan be-ga.

Naši gubici: 8 mrtvih, 5 nestalih, 4 zarobljena i 3 ranjena. Prilažemo obrazac br. 1, 2, 3, 4 i 5.¹³

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, kapetan: M. P. Komandant, poručnik:¹⁴
Gačnik Humbert

¹³ Redakcija ove priloge nije pronašla.

¹⁴ Komandant je tada bio Miha Zupančič.

IZVEŠTAJ ŠTABA 30. DIVIZIJE OD 12. APRILA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O SITUACIJI I BORBAMA ZA VREME NEPRIJATELJEVE OFANZIVE NA PODRUČJU TRNOVSKOG GOZDA¹

ŠTAB
XXX DIVIZIJE IX KORPUSA
JUGOSLOVENSKE ARMIIJE
Operativni otsek
Br. 211
12. IV 1945. god.

Relacija borbi od 16. III
do 5. IV 1945. god.

ŠTABU IX KORPUSA — OPERATIV. ODSEK

(Top. sekcija, Tolmino [Tolmin], Idria [Idrija], Gorica, Postumia [Postojna] 1 : 100.000 ital. izd.)

Dostavlja se relacija borbi XXX Divizije, vođene U vremenskom periodu od 16. III do 5. IV. t. g. Pomenuta relacija, zbog nastalih prilika i nagle promene u situaciji (arhiva sa svim primljenim operacijskim izveštajima bila je zakonspirirana), nije mogla da bude razrađena u onim razmerama i zahtevima, koji se postavljaju za njenu obradu. Naglašuje se, da su svakodnevno bili dostavljeni operacijski izveštaji sa 30. p. m. zaključno.

I. ZADATAK

Jedinice XXX Divizije bile su sa 4. III odbačene sa linije Otlica — Predmeja — Trnovo — Lokve na greben Vojsko,² okružen izrazito usečenom klisurom koju gradi sa severne i sev. zapadne³ strane reka Trebuša, dok je sa sev. istočne i istočne strane ograđen bezimenom rečicom⁴ (koja

¹ Original (pisan mastiljavom olovkom, na srpskohrvatskom jeziku) u AIZDG, k. 226 I, a kopija u k. 22/11.

* Vidi dok. br. 12.

³ Omaška; treba: zapadne i jugozapadne.

⁴ Odnosi se na potok Hotenja.

izvire ispod sedla Oblakov⁵ i izliva se u Idrijcu kod Dol. Trebuše) i Konomeljskom rekam. Nemci su gospodarili skalovitim⁶ grebenom koji se proteže na sev.-istočnoj i istočnoj ivici Trnovskog gozda.

S obzirom da se nalazimo u završnoj fazi vojne protiv nacističke Nemačke, čiji konačni slom pitanje je samo časa, što proizlazi iz preokreta vojno-političke prirode, pred jedinice IX Korpusa istavili su [se] specijalni i delikatni zadaci, koji imaju izrazito politički karakter u vezi sa pitanjem Slovenskog Primorja — Primorske. Bez obzira na vojničke uslove borbe, treba utvrditi i očuvati naša prava na taj deo naše zemlje, pred pohlepom italijanskih imperijalista, potpomognuti međunarodnom reakcijom. U te svrhe trebalo je izvršiti pregrupisanje i koncentrisanje snaga, baciti ih u ofanzivu, ustremivši naše dejstvo na pravcu na kome leži Trst. Time bi se približili njemu i bavili se u njegovoj blizini, da bi u momentu rasula nacističkih bandi mogli da ostvarimo krajnji cilj naše operativne zamisli zapolositi Trst — centar Primorske.

U te svrhe štab Korpusa stavio je u zadatak XXX Diviziji da u uzajamnoj saradnji i sudelovanju sa jedinicama XXXI [divizije] izvrši sve pripreme za naskok na Trnovski gozd i pošto izbori i osigura sebi oslone položaje, preduzme i produži ofanzivno dejstvo prema unutrašnjosti pomenute visoravni. Morala je izbiti na liniju Predmeja — Otlica, preko Lokvi i Male lažne jednom brigadom, dok sa drugom direktno delovala.⁷ Posedanjem određenom linijom trebalo je proširiti osnovicu i izvršiti bočno osiguranje prema Krnici — Trnovu i Colu. Kao druga etapa u operativnom planu došla bi do izražaja mogućnost silaska XXX Divizije u Vipavskoj dolini sa zadatkom da preduzme eliminisanje srpskih fašističkih snaga⁸ dok bi XXXI Divizija vršila osiguranje na Trnovskoj visoravni i omogućavala eventualno izvlačenje i prihvatanje snaga iz doline.

Jedinice italijanske divizije [Garibaldi] »Natzione« za to vreme vršile bi osiguranje na šentviškoj planoti protiv Sv.

⁵ Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA. 1949, ovo sedlo nije obeleženo a nalazi se u rejonu Oblakov Vrh, zaselak, 13 km severozapadno od Idrije.

⁶ Stenovit im

⁷ U vezi sa napadom jedinica 9. korpusa JA na neprijateljeva uporišta na području Trnovskog gozda 16. marta 1945, dobila je 30. divizija zadatak da sa jednom brigadom izvrši napad na neprijatelja u Lokvama (vidi dok. br. 21)."

⁸ U Vipavskoj dolini i na Krasu u to vreme bila je raspoređena četnička Dinarska divizija (AIZDG, k. 63/11).

Lucije⁹ i na Vojskom protiv Idrije. 19. brigada, koja je bila na odmoru i preformiranju na Cerkljanskom — Kladje,¹⁰ zatvarala bi prilaz iz Poljanske doline i osiguravala jedinicama u ofanzivi njihovu pozadinu.

II. SITUACIJA

1.) Uoči priprema akcija koje su imale da započnu sa 16. III, konstatuje se skidanje i odvođenje neprijateljskih snaga sa Trnovskog gozda, čime je njihov broj znatno smanjen. Tačne podatke o neprijatelju obaveštajna služba nije bila [u stanju] da pruži zbog teškoća u tom pogledu. Ipak na pravcu Vojsko — Lokve — Trnovo i Predmeja — Col sakupljeni su bili sledeći podaci koji su bili relativni i služili su da se da tek predstava o odnosu neprijatelja.

V. Lažne¹¹ 80 vojnika, Čepovan 200—250, Lokve 150, Lokovec 300, Rijavci — Trnovo, 250, Grgar do 300, od Predmeje do Cola računa se da je bilo 1000 ljudi. Jedinice su bile heterogenog sastava — tu su bile zastupljene razne srpske formacije, slovenački belogardisti, italijanske fašističke snage, grčke jedinice, kao i snage SS policije, sastavljene iz pripadnika međunarodnog evropskog ološa.¹² Jedinice Wehrmacht-a koje su dotle učestvovala, povučene su nazad u svoja ishodišta. Do 7. III. protiv XXX Divizije bile su angažovane jedinice 710. nemačke pešadijske divizije dislocirane oko Palmanova, prvenstveno je bio zastupljen njen 730. pešadijski puk.¹³ Naoružanje neprijateljskih snaga, prvenstveno nemačkih, bilo [je] savremeno pešadisko naoružanje nemačke izdelave,¹⁴ ostalih grupacija bilo raznovrsno i neujednačeno. Svaka operativna grupa bila je ojačana sa nekoliko oruđa težeg pešadiskog naoružanja — bilo da se radi o minobacačima kal. 81 mm., protitankovskih topova kal. 47 mm. ili top-mitralje-

⁹ Sada: Most na Soči.

¹⁰ Zaselak, 3,5 km jugoistočno od Cerkna. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

¹¹ Odnosi se na selo Lažna.

¹² O angažovanim snagama neprijatelja u ofanzivi pod šifrom „Frilingsanfang“ (Frühlingsanfang — početak proleća) i „Vinterende“ (Winterende — kraj zime) u vremenu od 19. marta do 6. aprila 1945. na području Gorenjske i Trnovskog gozda vidi dok. br. 165, 168, 169, 170, 172, 173, 174, 175, i Stanko Petelin: Osvoboditev Slovenskega primorja, Založba Soča, Nova Gorica, 1965. str. 112 — 117 i 128 — 130.

¹³ U neprijateljevoj akciji „Ribecal III“ (Rübezahl) na području Trnovskog gozda, pored ostalih jedinica, angažovana su dva bataljona 730. pešadijskog puka nemačke 710. pešadijske divizije (vidi dok. br. 156 i 157).

¹⁴ izrade

za kal. 20—25 m. Pored toga neprijatelj je uvek imao na raspoloženju dovoljno municije, da nije morao] da je šteti, što je uvek obilno koristio. Zadatak neprijatelja bio je da naše trupe nabaci u unutrašnjost teritorije, koja se nalazi pod našom kontrolom, — izrazite reljefnosti, teško prohodna van postojećih putova i staza, sav teren pasivan i iscrpljen, uz to da dejstvom sa raznih pravaca preduzme opkoljavanje i pokuša uništenje naših snaga na malom prostoru. Time bi postigao udaljenje od svojih Komunikacijskih pravaca, lišio nas izvora opskrbe hranom i u slučaju da mu pođe za rukom razbijanje i uništenje naših četa.

Što se tiče morala kod neprijateljskih vojnika može se karakterizirati kao zadovoljavajući i trupa dovoljno borbena, iz razloga da se vodstvo nalazi u rukama nemačkog komandnog kadra, koje nema nikakvog obzira prema svojim plaćenim slugama i zahteva od njih maksimum, da bi se postigla zamisao više komande koja rukovodi operacijama.

2.) Naše sile, pored XXXI Divizije,¹⁵ koje su neposredno uzele učešća u operacijama bile su 17. i 18. brigada. Njihovo brojno stanje, zbog prethodnih učestalih borbi, bilo je jako smanjeno, da je efektiv jednog bataljona kretao se između 45—55 boraca — izuzetak je sa 2. bat. 18. brigade, koji je mogao da računa sa 150 boraca. Naše naoružanje je raznovrsno, pretežno englesko; na potporu teškog pešadiskog naoružanja nije se mnogo računalo iz [radi] njegovog malog broja i pogrešne taktičke upotrebe. Njegov odnos je bio prosečno 1 »Breda« kal. 8 mm na bataljon, 2 minobacača kal. 45 mm, protitankovske puške i 1 minobacač kal 80—81 mm. na brigadu. Bombe za minobacače kal. 80—81 mm. bile su retke, isti slučaj je i sa ostalom municijom koja je bila u ograničenoj količini — duže i teže borbe dovele bi u pitanje popunu utrošene municije. Pitanje ishrane jedinica za vreme borbe postavljalo se kao i municije. Borci morali su se zadovoljiti sa 500 gr mesa i supom iz kivanog mesa. Bez obzira na sve teškoće materijalne prirode moral jedinica i njihova borbenost bili su na zavidnoj visini.

3.) Zemljište, na kome su imale da se razviju operacije, je čisto planinskog karaktera, prosečne visine 900 metara, sa istaknutim i naglašenim topografskim oblicima: zbog svoje specijalne konfiguracije terena, pošumljenosti, otežane i ograničene prolaznosti — prohodnosti zahteva maksimum napora od trupe bilo u borbi bilo na maršu. Za savlađivanje

¹⁵ O borbama jedinica 31. divizije JA za vreme neprijateljeve ofanzive u vremenu od 19. marta do 6. aprila 1945. vidi tom XI. knj. 4, dok. br. 39.

terena potrebno je dosta vremena zbog okomitog penjanja i spuštanja (najobičnije distance od nekoliko kilometara koje na normalnom terenu zahteva 1—2 časa marša, na dotičnom terenu traži se najmanje 2 put više).

4.) Operacije bile su započete u drugoj polovini meseca marta i vođene su [u] prvim danima meseca aprila. Zemljište u unutrašnjosti Trnovskog gozda bilo je pod snegom, da je bilo onemogućeno kretanje tovarne stoke, jer je stoka propadala u njemu. Strana visoravni koja gleda prema Vipavskoj dolini bila je izložena uticaju toplog vetra, koji dolazi s mora preko Krasa, Vipave¹⁶ i iz doljnog dela Soče, tako da je se sav sneg bio otopio. Naglih promena u dnevnoj temperaturi nije bilo, tako da trupe nisu bile izložene atmosferskim nepogodama.

5.) Operacije su se vodile tokom sviju 24 časa. Mora se naglasiti zbog odnosa u snagama i naoružanju pribegavalo se noćnim borbama, da bi se povratili izgubljeni položaji tokom dana, i na taj način neutralisala neprijateljska nadmoćnost.

III ODLUKA

S obzirom na nastalu vojničku situaciju na ratnom prištu i političkih zadataka, koji su se istavili pred nama, više komande — Korpus i Divizija donele su odluku da preduhitre neprijatelja pošto je njegov broj smanjen i izbiju mu inicijativu iz ruku naglim i energičnim prelazom u napad na celoj dužini linije fronta — neposrednim, zajedničkim jednovremenim napadom XXX i XXXI Divizije od Predmeje do Vrša iznad Čepovana, dok bi italijanska divizija imala na sebe da preuzme bočno osiguranje protiv Idrije i Sv. Lucije.¹⁷ Potek¹⁸ operacija vremenski morao je da se skрати, jer bi svako odugovlačenje i otezanje bilo samo naša šteta. 17. brigada imala je da izvrši posedanje Lokvi, dok je 18. brigada imala da zaposedne liniju Predmeja — Otlica.

IV ZAPOVEST

Zapovest za početak operacija 16. III. 45. bila je dostavljena trupama i Korpusu.¹⁹ Tokom daljih operacija rad je

¹⁴ Odnosi se na Vipavsku dolinu.

¹⁷ Vidi dok. br. 21.

¹⁸ Tok

" Redakcija nije pronašla zapovest Štaba 30. divizije JA za izvršenje ovih zadataka.

bio regulisan izdavanjem pismenih zapovesti, radio depešama, telefonskim naređenjima i usmeno na terenu izdavana su potrebna naređenja i direktive.

V. RAZVOJ OPERACIJA

Daje se kratak, brz i sumaran pregled rada 17. i 18. brigade i 3. brigade iz sastava XXXI. divizije, koja je povremeno spadala u operativni sastav XXX Divizije, hronološkim redom, sa pregledom ukupnih podataka za svaku brigadu posebno.

16. III 1945

3. brigada na putu od Čepovana prema Kobilici napala je nepr. kolonu jačine 150 vojnika i uspela je da je razbije i odbaci, da posle vazdušnog napada na Čepovan uđe u njega i posedne ga.

17. brigada poseda Lokve, koje je dan ranije nepr. napustio.

18. brigada posela je određene položaje na Predmeji posle savez. bom. cele te linije. Četa 3. bat. na maršu za zaposedanje K 1212 naletela je na K 1177²⁰ na nepr. kolonu i povukla se u pravcu Mrzla Rupa.

17. III 1945.

3. br. sa položaja na Zavrhu prisilila je nepr. grupu od 80 voj., u pokušaju da se probije od Puštala ka Čepovanu, da se povuče.

17. br., zbog infiltriranja nepr. delova na Gnezda, zaposela je Vojsko — Mrzlu Rupu. Ograničena delatnost izviđačkih delova.

18. br. pokušaj prisilnog izviđanja protiv položaju 2 bat. odbit.

18. III 1945

17. br. napala nepr. na položajima na Gnezda levo i desno od puta Vojsko — Idrija, uspevši da ga za nešto potisne.

18. br. Nepr. u 2 kolone, jačine 350, napada položaje K 1001²¹ — 1091 — 1169,²² obilno potpomogati težim oruđima i prisiljava levo krilo na povlačenje prema Coreninu.²³ 2 čete 2 bat.

²⁰ Ova kota nalazi se 1 km severno od Medvedjeg vrha (k. 1404).

²¹ Odnosi se na trig. 1001 (Sinji vrh).

²² Kota 1091 nalazi se 2 km, a k. 1169 1,5 km severozapadno od Oblog vrha, trig. 1110.
²³ Korenina

Št. 107
III. Društvo
"Miroslav" - 10. 11. 1945
br. 211
14. IV. 1945 god.

Adrijana Kovač, od 16. III
do 5. IV. 1945 god.

Št. 107 III. Društvo - Operativni odred

(Kop. ulaznog, Coburno, Loris, "Miroslav" - Gost. - mla. 1:100.000 (tla. i. v. d.))

Postavljeno u skladu s. 107 III. Društvo, podjela u nemer-
nom broju od 16 III. do 5. IV. 1945 god. (Coburno, Loris, "Miroslav" - Gost. - mla. 1:100.000 (tla. i. v. d.))
Št. 107 III. Društvo, podjela u nemer-
nom broju od 16 III. do 5. IV. 1945 god. (Coburno, Loris, "Miroslav" - Gost. - mla. 1:100.000 (tla. i. v. d.))

I. Radostak

Medicinsko III. Društvo, hitno su u III. Društvo, podjela u nemer-
nom broju od 16 III. do 5. IV. 1945 god. (Coburno, Loris, "Miroslav" - Gost. - mla. 1:100.000 (tla. i. v. d.))
Št. 107 III. Društvo, podjela u nemer-
nom broju od 16 III. do 5. IV. 1945 god. (Coburno, Loris, "Miroslav" - Gost. - mla. 1:100.000 (tla. i. v. d.))

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 56

udaraju u bok nepr. između K 1074²⁴ i 1105, prisilivši ga da se povuče na trig, tačku 1002 Sinji vrh.

19. III 1945

3. br. odbacuje grupu od 100 voj. nazad prema Grgaru.

17. br. produžava borbu sa nepr. ojačanim teš. peš. naoružanjem, jurišajući na njega u nekoliko mahova.

18. br. Nepr. se pod zaštitom zaštitničkih delova povukao [u] Gozd — Col.

20. III 1945

3. br. na Zavrhu bila je izložena tokom dana minobacačkoj vatri; njen I bat. sa 16. br. kod Lokovca, zadržavaju nepr. dalje prodiranje.

17. br. dopušta da joj se nepr. neprimećeno povuče.

18. br. poseda, pojačana sa 3. bat. 16. br., položaje prema Colu K 827, 856, tr. tač. 1002, K 865, 931, 1068,²⁵ Toga dana na Colu se nalaze 500 voj. potpomognuti sa 2 tenka. Preduzete su mere protitankovske odbrane i vršena intenzivna patrolna izviđačka služba.

21. III 1945

3. br. odbija pokušaj proboja kolone 200 [neprijateljevih vojnika na pravcu] Grgar — Čepovan u saradnji sa 2 tenka. Pešadija vatrom raspršena.

18. br.: 2. bat. u 20.00 u dve kolone izvršio je napad na s. Gozd, nadirajući desno K 877,²⁶ levo K 806 i 983. Nepr. pruža očajni otpor, da bi stvorio mogućnost pridolaska pojačanja sa Cola.

22. III 1945

3. br. odbija pokušaj nasilnog borbenog izviđanja od Puštala u jačini 60 voj. Na Lokovcu delatnost minobacača.

18. br. Nepr., posle vatrene pripreme artiler. i minobacača, dejstvuje levo i de[sno] od puta Col — Otlica protiv Sinjeg vrha.

Desna kolona od 120 pritiska o[d] Gozda, leva 150 od Cucco.²⁷ Njihovo nadiranje bilo je blokirano, zbog t[oga] jedna ko-

¹⁴ Ova kota nalazi se 700 m severno od Oblog vrha, trig. 1110.

" Kota 1068 nalazi se 2 km severoistočno od Oblog vrha, trig. 1110.

" Ova kota nije pronađena.

" Kovk

Iona 80 [vojnika] iz Vipav. doline pokušava bezuspejno da izbije preko grebena Stenjaka²⁸ da se dočepa K 827. S e vreme napada je bio po[t]pomagan vatrom iz teških oruđa.

23. III 1945.

17. br. Jedna patrola napala limuzinu kod Idrije.

18. br. Nepr. 500 voj. vrši pritisak u pravcu pružanja puta; zbog defanzivnog stava 3. bat. 16. br. (koji je privremeno prekomandovan 18. br.) moralo je da se izvrši posjedanje sledećih prihvatnih položaja: K 856, tr. tač. 1110, K 845, 931, 1068.

24. III 1945.

17. br. napad puš. mitr. patrole na jednu nepr. pljačkašku grupu kod Idrije.

3. br.: 2. i 3. bat. bačena je prema Otlici. Tokom noći učestvuje u napadu na pravcu Gozda, uspevši da razbije zasede.

18. br. preko dana odbija nepr. stremljenja da probije našu liniju fronta. Tokom noći 2. bat. uspeva da povрати izgubljene položaje i da obvlada Sinjim Vrhom.

Linija fronta bila je produžena u levo posedanjem K 1066 i 1024.²⁹

26. III. 1945

Raspored snaga koje su operisale na pravcu Cola bio je sledeći:

1/18. k. 827, 2/3. tr. tač. 1002, 3/16. 865; 3/3 865 — 831; MO³⁰ 18. [brigade] 1027 — 1068; 3/18. 1066, 1024; 2/18 u rezervi Otlica.

Nepr. je počeo napa[da]jući u 2 kolone: desna 100 [ljudi] protiv 3/3 i 3/16 dok je leva 200 [ljudi] usmerena protiv Sinjeg Hriba.³¹ 2/3., zbog brojne nadmoćnosti i vatrenog pritiska, bio je primoran da se povlači, što je izazvalo povlačenje ostalih snaga. Odmah je bio bačen 2/18, koji je sprečio dalje infiltriranje nepr., odbio ga i povratio delimično i izgubljen teren. Tokom noći 2/18 razbio je zasedu, prote-rao nepr. i zaseo Sinji Vrh — 2 bat./3 br. koji je bio bačen u napad zalutao je u tami tako da nije pružio potporu 2/18.

²⁸ Na karti nije obeleženo.

" Kota 1024 nalazi se 750 m istočno od Crnog roba, k. 1066.

³⁰ Mornarički odred. U to vreme bio je pod operativnom komandom Štaba 18. slovenačke NOU brigade „Bazoviška" (vidi dok. br. 80).

" Omaška; treba: Sinjeg vrha.

27. III 1945

Kasno po podne nepr. je vršio nasilno borbena izviđanje naših položaja jakom formacijom u iznosu 200 voj., potpognut art. i minobacačkom vatrom.

29. III 1945

Tokom popodneva bila je prebačena 16. br. XXXI Divizije. S tim je raspored bio izmenjen. 3. br. na desnom krilu, 16. br. na liniji Špičasti Vrh — [Na] Kobilici — Križna Gora, dok je iza 16. br. i na levom krilu bile su razvučene jed. 18. br.

Zadatak je bio ofanzivnim radom eliminisati nepr. pritisak sa pravca Cola jer bi neprijatelj na tom pravcu bio izložen bočnom dejstvu kao i onom iz pozadine. Koristeći maglu nepr. je započeo sa aktiv, patrola na celom frontu, posebno od Zadloga protiv 18. br. 2/18. energično je suzbio sve te pokušaje.

Nepr. uspeva da zaposedne k 1066 na koju je 3 put jurisao. U 24.00 2 18. pomoću 16. br. uspeva da zaposedne izgublenu kotu.

3. br. slomila je pokušaj nepr. prodora protiv Sinjem Hribu potpomognuta minobacačem.

30. III 1945.

3. br. ispad nepr. u jačini 200, potpomognut jakom vatrom uspeo je, po završenom jurišu, da se dočepa Sinjeg Vrh.

18. br. na njenom odseku nikakva nepr. aktivnost. Tokom noći demonstrativni napad sa 16. br. u vezi sa projektovanim maršem XXXI na Pivku preko Vodica. Održavan je stalan vatreni kontakt sa nepr.

31. III 1945.

17. br.: zaseda: 1. bat. prema M. laznama otvorila je vatru na nepr. patrolu 20 voj. koja je pokušala da se probije u pravcu Mr. Rupe.

18. br. 30/31. raspored: 3 bat. tr. tač. 1110 — 845

1 „ 845 — 931

2 „ [i] MO na starim položajima

16. br. skoncentrisana k. 931 — 964.

Tokom noći 1. i 3/18. zasedali su k 939 i 930, dok su se jutrom prebacili u već određene. Za vreme izvlačenja na određene položaje 3. bat/18, zakasnio je da je nepr. pre njega poseo tr. tač. 1110. 3. br. je bila prinuđena da se povuče da

ne bi bila odrezana.³² 1. i 3/18. zaseli su liniju položaja K 1113, 1074, 1103. Nepr. je pokušao da brzim i smelim pokretima, potpomognut jakom vatrom, da do kraja privede neočekivan i lako postignut uspeh. U 22.00 18. br. se je skoncentrisala prema Kozjim stenama sa zadatkom da se preko Mr. Rupe i pored Vojskog probije na Sentvišku Planotu.

Marševski red: 3/18, štab div.; Inž. bat. i Artilerija. Neprijatelj je posedao već liniju Vojsko, Na Ogalcah,³³ Trohu, Gačnik,³⁴ Gorenja Trebuša, put prema Sp.³⁵ Trebuši s druge strane [jej]kontrolisao put Oblakov Vrh — Idrija. Njegova jačina mora da je bila na zaposednutom delu oko 1000 voj.

1. IV. 1945.

17. [brigada] formirala je kolonu od 2 bataljona u Mr. Rupci, dok je treći bat. osiguravao na mestu prema Gor. Trebuši. Pravac kretanja greben prema Na Ogalcah — Stržnikar. Nepr. pojačava na pravcu Oblakov [Vrh] i pritiska za Vojsko, s namerom da zbaci 17. br. u usku dolinu. Borbe se vode tokom celog dana. Treći bataljon ostaje odrezan, sa delom štaba XXX Div., 2 bataljona 3 br., Inž. bataljonom i Artilerijom.

3. br. s jednim batalj. formira levu kolonu koja se kreće iznad Gor. Trebuše.

18. br. vrši proboj na liniji Na Ogalcah — Gačnik: 1. i 2. bat. prema Sp. Trebuši, 3. bat. više u desno. 1. i 2. bat. probijaju obruč izvršivši nekoliko juriša.

Po noći jed. koje su se probile koncentrišu se na Šentviškoj planoti.³⁶

3. IV. 1945.

18. br. zaseda nad Slapom³⁷ razbila je jednu nepr. patrolu.

4. IV. 1945.

18. br. poseda Pečine — Roče — Prapetno.³⁸ Nepr. napreduje u 2 kolone: Oblakov Vrh — Sp. Trebuša i Vojsko

³² odsečena

³³ Zvaničan naziv zaseoka je: Ogalce.

³⁴ Imanje, 750 m jugoistočno od Perdenskog vrha, k. 983. Na karti 1:100.000 nije obeleženo.

³⁵ Zvanično: Dolenja.

³³ Podrobnije o borbama jedinica 30. divizije JA za vreme ove neprijateljeve ofanzive vidi dok. br. 37, 45, 75, 80, 83 i tom XI. knj. 4, dok. br. 34, a o borbama 3. slovenačke NOU brigade „Ivan Gradnik“ dok. br. 47 i tom XI, knj. 4, dok. br. 39.

³⁷ Sada: Slap ob Idrijci.

^M Sada: Prapetno Brdo.

Sp. Tr. u jačini 300 voj. Nepr. zaposeda K 614, ali biva sa jurišem zbačen.

4/5. izvršen je marš preko Daberja na Šebrelje da bi se izbegao nov pokušaj opkoljavanja preduzet od neprijatelja iz dubine.

VI. REKAPITULACIJA

Iznosi se rekapitulacija uspeha i neuspeha u materijalnom smislu po jedinicama, potom za celu diviziju kao celinu.

III brigada

Naši gubici: 4 mrtva, 32 ranjena, 10 nestalih, 6 dezertiralo
2 t. »Brede«, 3 puš. mitraljeza, 5 pušaka.
Nedostaju podaci za 2 bataljona.

Neprijateljski: 59 mrtvih, 80 ranjenih, 3 zarobljena.

1 pr. tenk. top, 2 brzostrelna topa, 1 »Šarac«,
46 pušaka, 2 brzostrelke,³⁹ 5 pištolja, 3 ra-
ketna pištolja, 55 ruč. bombi, 150 granata
kal. 47 mm. 4000 metaka za brzostr. top, 6300
metaka,

14 konja zarobljeno, 6 ubitih. Uz to najrazno-
vrsnija ratna sprema.

17. brigada

Naši: 5 mrtvih, 7 ranjenih

6 pušaka, 1 puškomitraljez, 150 metaka.

Neprijateljski: 40 mrtvih, 52 ranjenih, 4 zarobljena,

2 puške, 2 pištolja, 600 metaka.

Nedostaju podaci za 1 bataljon.

18. brigada

Naši: 23 mrtvih, 35 ranjenih, 3 zarobljena, 8 dezertera.

1 puš. mitraljez, 250 metaka

Nepr.: 160 mrtvih, 202 ranjena, 3 zarobljena.

2 puškomitraljeza, 3 »Šarca«, 30 pušaka, 1 mitraljez,

" automata

1 pr. tankov, puška, 3 brzostr., 10 pištolja, 55 ručnih bombi, oko 30.000 metaka.

Nedostaju podaci za Mornarički odred.

Ukupno za 17. i 18. brigadu

Naši 28 mrtvih, 42 ranjena, 3 zarobljena, 8 dezertiralo.

gubici: 2 puškomitraljeza, 6 pušaka, 400 metaka.

<i>Neprijateljski</i>	200 mrtvih	254 ranjena, 7 zarobljenih
		55 ručnih bombi
<i>gubici:</i>	1 mitraljez	30.000 raznovrsnih metaka
	3 Šarca	mnogobrojni ratni materijal
	2 puš. mitraljeza	i vojnička sprema.
	34 pušaka	
	3 brzostrelke	
	12 pištolja	
	1 protitank. puška	

VII KRITIČKI PREGLED OPERACIJA

Ako pokušamo da se osvrnemo na protekle operacije u odnosu na nas, one su trebale da budu ofanzivnog karaktera u svom bitstvu: izbijanje na Trnovski Gozd i silazak u Vipavsku dolinu. Prva etapa nosila je to ofanzivno obeležje dok je druga bila defanzivna sa ofanzivnim ispadima, koji je bio naročito izrazit pri probijanju obruča. Druga etapa predstavlja negativni bilans u našem operaciskom planu, jer u odsudnom trenutku i na odsudnom mestu nismo imali potrebne snage da izBORIMO rešenje borbe u našu korist — na pravcu Cola, da [bi] posle mogli slobodno da manevrišemo po unutrašnjim pravcima, jer bi imali snage skoncentrisane. Kada je se to pristupilo u zadnjem trenutku bilo je već kasno, neprijatelj je izvršio osetna pojačanja, uz to naš rad je bio mrtav, nesređen i nekoordinisan dovoljno.

Što se tiče neprijatelja, on je sebi ispostavljao 3 cilja u izvođenju zamišljenih ofanzivnih radnji: političke, vojničke i ekonomske prirode.

Zahvaljujući specijalnoj konfiguraciji terena, komunikaciskim pravcima i snagama koje je odredio za postizanje postavljenih ciljeva, neprijatelj je odpočeo sa opkoljujućim

manevrom iz dubine dejstvujući u više napadnih kolona. Tom prilikom vršio je na odabranom pravcu moćan pritisak što je izazivalo skidanje naših snaga sa drugih pravaca — time je se davala mogućnost napredovanja na svim ostalim pravcima. Nepr. je postepeno sužavao обруч oko nas, težeći da nas stisne na što manjoj površini i imajući u vidu reljefnost terena da nas nabaci na takvo mesto gde bi bili izloženi najbrutalnijem uništenju. U te svrhe ostavlja kanal prema Mrzloj Rupci, dok vrši posedanje svih dominantnih tačaka severno i sev. istočno od nje.

Operacije čije je dirigovanje preuzeo neprijatelj, bile su naglo prekinute i naše trupe pošteđene opasnih borbi, koje su se ocrtavale u najcrnijim bojama za nas. Ta dva činioca su u prvom redu, nagli i preko svakog očekivanja preokret koji je nastao u razvoju vojne situacije, koja je bila u skladu sa političkom situacijom, drugo, uspelim probojem jedinice IX Korpusa izvukle su se iz klješta, da bi nepr. bio prinuđen da izvrši novo pregrupisanje svojih snaga i njihovim ustremljenjem.

VIII TAKTIČKI RAD

Činjenica je da su naše jed. u povelju i pod najtežim pogojima⁴⁰ se organizuju i formiraju taktička tela — nose karakter improvizacije, uz to neizvežbanost jedinica, bez međusobne povezanosti, tehnika komandovanja nesavladana — spoticanja na svakom koraku. Nama je potrebno mnogo — trupa i komandni kadar treba da [se] uče i osposobe za rešavanje zadataka. Ima dosta gradiva da se obvlada i sigurno rukuje njim. Na naš dosadašnji rad dovoljno smo ukazivali, zadržaćemo se po pitanju višeg komandnog kadra. Protekle operacije imale su poseban karakter. Bližimo se radu regularne trupe. Imali smo liniju fronta, koju ne smemo da zapustimo, kako to zahteva gerila u kritičnom momentu, operisali sa 2—3 taktičke jedinice, imali svoj operacijski i komunikacioni pravac i pozadinu fronta.

Konstatuje se da raspored taktičkih tela nije bio pravilan, sa određenim delom fronta i zonom dejstva, razne jedinice bile su međusobno pomešane, što je otežavalo pregled situacije i naročito komandovanje. Mora se naglasiti da nije postojala povezanost između taktičkih jedinica, da bi njihova dejstva bila planski usklađena.

⁴⁰ uslovima

Služba izviđanja uopšte nije došla u obzir bilo za račun nižeg ili višeg komandovanja, uz to obaveštajni organi nisu uspeli da se snađu — treba dati pravilne pojmove i regulisati trupnu obaveštajnu službu da zna šta treba da radi i kako. Tehničko održavanje veze je bilo jednostrano, da nije moglo da odgovori zahtevima.

Pred nama se ispostavio problem popune utrošene municije, komandni kadar tom pitanju ne poklanja pažnje, traži da se izvrši popuna a način ne interesuje ga.

Postajući regularna armija naš komandni kadar ima i mora da uzme u studiju razne probleme, na pr. organizacija službe snabdevanja municijom, hranom, evakuacija ranjenika, taktička upotreba veze, organizacija pozadine i razne službe. Komandni kadar pokazuje težnju da prepusti to ljudima koji odpravljaju odgovarajuću kompetencu, dok on neće da je upozna.

U pogledu nepr. ne bi imalo šta da se kaže o njegovom taktičkom radu, jer je na momente njegov komandni kadar zaprepasćavao svojim suludim vođenjem jedinice. To se da pravdati da su jedinice bile formirane na brzu ruku od raznih žandarmerijskih stanica, sa nedovoljnim automatskim naoružanjem, ljudima preko 45 god. mobilisanim oktobra 1944. To se u prvom redu odnosi na SS policiju kod Cola. Primećena je kod njih tendenca infiltriranja s obzirom na njihov veliki broj, prostran front i našu malobrojnost. Svaka desetina dobila je zadatak — napred, ne obzirajući se ni levo ni desno. Zabit se u nepr. odbranbeni sistem, rastrojiti ga, dezorganizovati ga, uzdrmati ga. Stvar vrlo teška, zahteva prvoklasnu trupu, sa dobrim vodstvom, izvežbanu i naoružanu za borbu pod tim taktičkim zamislama. Nepr. je obilno koristio svoje teško naoružanje, mora se podvući da je u pogledu uspeha gađanja podbacio i daleko izostaje iza posluge minobacača 3. brigade i automatskog topa koje su posluge dale sjajne rezultate u gađanju za vreme poslednjeg noćnog zauzimanja Sinjeg Hriba. Uspeh postignut 100% s obzirom da nisu vršene dnevne pripreme i da je već pao mrak kad su oruđa bila plasirana — konture cilja su se samo ocrtavale.

S. F — S. N

Komandant, kapetan⁴¹
Bavec Tone Cene

M.P.

Šef, poručnik
Drag. M. Janković

⁴¹ Dopisano mastilom potpisnika preko ranijeg teksta: „V. d. načelnika — poručnik“.

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „TONE TOMŠIČ“ OD 12. APRILA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O BORBI U REJONU ŠT. ILJA¹

13-IV 584 po spisku

ŠTAB
I SNOUB „TONE TOMŠIČ“
Na položaju, 12. IV 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE

na položaju.

Dnevni izveštaj o vojnom i političkom radu za dan 12. IV 1945.

1) *Brojno stanje:*

a) Jedinica	Po spisku	U rashodu	Na licu	Juče	Razlika po spisku
uži štab	6	—	6	6	—
širi štab	10	—	10	10	—
štabna patrola	30	1	29	30	—
I bataljon	157	47	110	157	—
II bataljon	160	2	158	145	15
III bataljon	194	6	188	143	51
Ukupno:	557	56	501	491	66

Obrazloženje razlike po spisku:

Dolazak

Odlazak

Upisan 51 Mađar, koji su bili u službi nemačke vojske.¹

./.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 336/III. U gornjem desnom uglu dopisano je mastiljavom olovkom u Štabu brigade „13-IV 584 po spisku“.

² Odnosi se na Mađare koji su se 5. aprila 1945. predali patroli 4. operativne zone Slovenije. Oni su služili u lakoj PAA bateriji 5. divizionu 76. PA puka u uporištu šture. Sobom su poneli lično naoružanje dok su sa PA topova skinuli zatvarače (AIZDG, k. 20/V, k. 46.1 i k. 341/1).

Upisano 15 novomobilisanih boraca

Ukupno 66

Obrazloženje rashoda:

na bolovanju . .	10
na službenom putu	44
nestalih	2
Ukupno	56

Razmeštaj brigade i obezbeđenje:

Razmeštaj: Štab brigade i dve čete I bataljona bili su razmešteni u selu Ponikva,³ a jedna četa na službenom putu — po oružje u Sav. dolinu; II i III bataljon u Studencu.

Obezbeđenje: I bataljon je imao dve čete u zasedi na raskrsnici drumova Št. Janž⁴ — Dobrna — Velenje. Jedna četa u rashodu.

II bataljon je imao zasedu od tri voda na k. 389; jednu četu u zasedi na k. 482; jedan vod u selu Studence i jednu zasedu u pravcu Žaleča. Sem toga imao je jednu četu u zasedi kod mosta između Podkraja i k. 389.

III bataljon je imao samo logorsko osiguranje.

Neprijateljevi pokreti bili su primećeni: iz Velenja je krenulo u pravcu Št. lija⁵ i na Podkraj 60 neprijateljevih vojnika s ciljem da tu prikuplja hranu i eventualno napadne naše jedinice ako na iste naide. Drugi pokret neprijatelja, jačine 160 ljudi, primećen je između Št. Janža i Dobrne. Naveče se to ljudstvo vratilo nazad u Dobrnu.

Kontakt s neprijateljem. U 10 časova je bila brigada obavještena da kreće preko Podkraja protiv njezinih položaja neprijatelj jačine 60 ljudi. U pravcu Gradiča, iznad Št. lija, odmah je krenuo II bataljon sa jednom četom, a sa drugom četom preko Trnjave® u pravcu Št. lija i do samog Št. lija. Dolaskom na položaje zatekli smo neprijatelja koji je terao 13 grla stoke koja je bila oduzeta zemljoradnicima u okolini Gradiča. Odstojanje između nas i Nemaca bilo je oko 600 metara čistine. Uprkos tome, izvršili smo odmah napad na

* Odnosi se na Zgornju i Spodnju Ponikvu, sada: Ponikva pri Žalcu.

³ Sada: Vinska Gora.

⁵ Sada: Laze.

« Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1949, nije pronađeno.

kojeg su Nemci reagovali veoma slabom mitraljeskom vatrom, ali veoma snažnom minobacačkom vatrom (upotrebili su dva minobacača). Odmah posle napada razbegli su se i krenuli u pravcu Št. lija, dok su stoku morali ostaviti, pa je kasnije bila vraćena vlasnicima. Borba je trajala tričetvrt časa sa sledećim rezultatom: Nemci su bili proterani, oduzeto im je bilo 13 grla stoke. Mrtvih nije bilo ni na jednoj strani. Na našoj strani nije niko bio ranjen. Neprijatelj je imao dva ranjena.

Utrošak municije:

80 metaka za »bren«
15 metaka za »šarac«
15 metaka za puške.

Dnevni rad. Bataljoni su bili čitav dan na položaju pa je zbog toga dnevni rad otpao.

Hrana. Ljudstvo je dobilo tri puta na dan dobru hranu.

Ustajanje u 5,30 časova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:⁷ Operativni oficir:⁸ Načelnik Štaba, poručnik:⁹

⁷ Politički komesar je bio Bojan Skrk.

⁸ Operativni oficir je tada bio Jernej Danev.

⁹ Načelnik štaba je u to vreme bio Marjan Jerin.

IZVEŠTAJ ŠTABA LACKOVOG NOP ODREDA OD 12. APRILA 1945. ŠTABU ŠTAJERSKE GRUPE ODREDA NOV I PO SLOVENIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI NA PODRUČJU KOZJAKA¹

**ŠTAB LACKOVOG ODREDA
GRUPE ODREDA NOV I POS**
Operativni odsek
Na položaju, dana 12. 4. 1945.

Predmet: Dnevni izveštaji
od 7. do 12. 4. 1945.

ŠTABU GRUPE ODREDA NOV I POS²

Operativni odsek

na položaju.

Položaj dana 7. 4. 1945. LO³ se nalazio na Breznom Vrh.

U 10,30 časova je stražar sa osmatračnice izvestio da kreće neprijateljeva patrola od 25 policajaca⁴ iz pravca Remšnik drumom koji vodi ka Sv. Pankraciju.⁵ Štab odreda je odmah uputio patrolu ispod crkve Sv. Pankracija sa zadatkom da napadne neprijatelja. Kada je neprijatelj stigao u blizinu patrole, koja je već zauzela položaje, otvorila je patrola vatru te, posle četvrtčasovne borbe, naterala neprijatelja u panično bekstvo. Tom prilikom je zarobila 4 neprijatelja, među kojima je jedan bio potporučnik, dvojicu ubila, jednog teže i dva lakše ranila. Mi nismo imali gubitaka. Neprijatelju je bilo zaplenjeno: 4 puške »Mauzer«, 1 automat, 3 pištolja, 4 opasača, 1 šinjel, 1 kišna kabanica, 3 letnje bluze, 1 pantalone, 1 šatorsko krilo i 1 par cipela.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 337/IV.

² Zvaničan naziv je bio: Stab Štajerske grupe odreda NOV i PO Slovenije (AIZDG, k. 338T).

³ Lackov [NOP] odred

⁴ Patrola je bila iz Žandarmerijske čete „Kale“ (Gendarmerie Einsatzkompanie Kahle) koja se u to vreme nalazila u uporištu Remšnik (vidi AIZDG k. 337/IV).

⁵ Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1949, piše: Sv. Panerac.

Stigla su 4 nova borca — dobrovoljca sa sektora VIIb.^o

U prekomandu na Pohorje otišla su četiri druga.

Položaj, dana 8. 4. 1945. LO se nalazio u Gradišću.⁷

Neprijatelj nije bio primećen.

Bataljoni su se čitav dan nalazili na položajima.

Stiglo je 7 novih boraca-dobrovoljaca: 4 Rusa i 3 Slovenca sa sektora VIIb.

Dvanaest drugova je otišlo u ekonomsku akciju i donelo nešto hrane.

Jedna četa je otišla u vojnu akciju u pravcu Lučana gde je zaplenila od Mađara 6 pištolja, 1 automat, 3 puške i 5 uniformi.

Položaj, dana 9. 4. 1945. LO se nalazio na istim položajima kao prethodnog dana.

Neprijatelj nije bio primećen.

U bataljonima je održana vojna i politička nastava.

Bataljoni su bili čitav dan na položajima.

U ekonomsku akciju je otišlo četrnaest drugova. Kada su pomenuti drugovi pokucali na vrata gde je trebalo da se akcija izvrši, došao je da otvori vrata neprijatelj, koji je ispalio metak iz pištolja u pravcu vođe patrole, koji je na licu mesta poginuo. Odmah zatim je započela četvrtčasovna borba u kojoj su poginula tri neprijatelja. Pošto je neprijatelj u blizini mesta borbe ispalio signalne rakete, povukli su se naši drugovi i krenuli u logor.

Vratila se četa koja je morala da donese iz Austrije zakonspirisano oružje i municiju. Četa svoj zadatak nije izvršila jer je bio prolaz preko druma Ivnik — Marenberg⁸ nemoguć zbog neprijatelja koji se povlačio.

U 20 časova otišlo je trideset drugova u vojnu akciju u Lučane gde bi trebalo da razoružaju, odnosno mobilišu iz logora u kome su se nalazili Mađari.

Položaj, dana 10. 4. 1945. LO se nalazio na istom položaju kao prošlog dana.

Neprijatelj nije bio primećen.

Vratila se patrola koja je otišla dana 28. p. m. u Slovenske gorice na mobilizaciju. Njezin izveštaj prilažemo.⁹

• šifrovani naziv za područje Ptujsko polje — Slovenske gorice. Slovo „b" označava uži rejon tog područja (AIZDG, k. 332a/II).

⁷ Sada: Gradišče na Kozjaku.

⁹ Sada: Radije ob Dravi.

• Redakcija ovaj izveštaj nije pronašla.

Stiglo je 9 novih boraca-dobrovoljaca: 6 Srba, 1 Hrvat, 1 Slovenac i 1 Poljak. Sobom su doneli 2 »Mauzer« puške.

U ekonomsku akciju je otišlo 20 drugova koji su doneli nešto hrane.

Patrola od 30 drugova, koja je otišla u akciju dana 9. o. m. vratila se i sobom donela tri telefona i 1 radio-aparat što je zaplenjeno u mađarskom logoru.

Pedeset drugova je otišlo u akciju u Lučane gde bi trebalo da dovedu iz logora Mađare sa oružjem i municijom.

U prekomandu preko Drave je otišlo 58 drugova u pratnji 17 drugova. Pratnja je na povratku u jedinicu na drumu između Brezna i Ožbalt¹⁰ napala vojni kamion i potpuno ga uništila, te zaplenila 1 mitraljez »SS«, 4 puške i 600 metaka.

Dana 8. 4. o. g. stiglo je u odred 22 Mađara — dezertera koji su sobom doneli 1 pušku i 1 pištolj.

Položaj, dana 11. 4. 1945. LO je izvršio pokret na Gradišće ka posedniku Železniku.¹¹

Neprijatelj je bio primećen u starom logoru u jačini 9 ljudi.

Trideset drugova je otišlo u Lučane, odakle bi trebalo da dovedu jednu grupu Mađara. Pošto je neprijatelj ovaj logor već ispraznio, patrola se vratila.

Vratila se patrola od pedeset drugova koja je dovela 54 Mađara. Pomenuti su sobom doneli: 1 »šarac«, 1 mađarski mitraljez, 19 austrijskih pušaka, 12 pušaka »Mauzer«, 3 automata, 3 pištolja, 1 rusku pušku, 19 redenika municije za »šarac«, 23 ručne bombe sa drškom, 127 ručnih bombi bez drške, 2430 metaka za mađarske automate, 1 signalni pištolj, 3865 »Mauzer« metaka, 3 pancersfausta,¹² 1950 metaka »SS«.

Položaj, dana 12. 4. 1945. LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.

Neprijateljeva patrola, jačine 15 policajaca, kretala je Brezniškom jarugom. Patrola je bila naoružana jednim puškomitraljezom, 1 automatom i puškama. Upućena je bila jedna patrola [sa zadatkom] da napadne ovu neprijateljevu patrolu, ali se ona već ranije povukla.

Jedna četa je otišla u akciju na drum između Fale i Ožbalt, gde bi trebalo da minira drum i čeka na neprijatelja koji se istim povlači i napadne ga. Drum je bio miniran ali neprijatelja ovog puta nije bilo. Četa se u 7 časova vratila u jedinicu.

¹⁰ Odnosi se na Sv. Ožbalt; sada: Ožbalt.

¹¹ Na karti 1:100.000 nije označeno.

¹² Protivtenkovske ručne pesnice

Petnaest drugova je ponovo otišlo u Austriju po oružje i municiju koja je zakonspirisana.

Stiglo je 5 Mađara-dezertera.

Dana 19. 3. o. g. bila su kod Ivnika zarobljena od neprijatelja 2 naša druga-obaveštajca, koji su imali kod sebe) pušku i 2 pištolja. Za vreme sprovođenja u neprijateljevo uporište jednom drugu je uspelo pobeći.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. komandanta, pporučnik¹³: Operativni oficir¹⁴:

BR. 59

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA JA OD 13. APRILA 1945.
GLAVNOM ŠTABU SLOVENIJE O BORBAMA POTCINJE-
NIH JEDINICA ZA VREME NEPRIJATELJEVE OFANZIVE¹

**STAB IX KORPUSA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
OPERATIVNI ODSEK
Položaj, 13. 4. 1945.**

Izveštaj o ofanzivi od
19. 3. do 2. 4. 45.

GLAVNOM ŠTABU SLOVENIJE

Operativno odeljenje

Odmah posle ponovne likvidacije uporišta Trnovo, koja je izvršena 24. februara 45,² neprijatelj je prikupio u okolini Gorice, Vipave i na Colu jače snage s kojima je otpočeo da vrši ofanzivne ispade protiv jedinica XXX divizije i 3. SNOUB »Ivan Gradnik« koje su se tada nalazile [na području] Trnovska planota — Otlica. 4 dana su 18. SNOUB »Bazovi-

¹³ Vršilac dužnosti komandanta je bio Jože Bertoncelj Rudi.

¹⁴ Operativni oficir je tada bio Ivan Zorko.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 5—1/2, k. 537.

² Napad na uporište u Trnovu nije izvršen jer je neprijatelj noću 23/24. februara 1945. isto iznenada napustio (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 122, objašnjenje 6).

ška« i 3. SNOUB »Ivan Gradnik« odbijale sve neprijateljeve pokušaje da prodre preko Ravnice na Trnovo. 19. SNOUB »Srečko Kosovel« i 17. SNOB »Simon Gregorčič« onemogućavale su neprijateljevo nastupanje iz Vipavske doline i Cola u pravcu Predmeje. Kada je neprijatelj uvideo da preko Ravnice ne može da prodre, uputio je preko Banjske planote (koja nije bila kontrolisana od naših jedinica) u Čepovan kolonu, jačine 250 ljudi, sa zadatkom da izbije u Lokve i na taj način prinudi naše jedinice, koje su se nalazile u Trnovu, da se povuku na sektor Lokve — Velika Lažna.³ Za to vreme se 19. SNOUB »Srečko Kosovel« već povukla na Male lažne, a 17. SNOB »Simon Gregorčič« bila je ubrzanim maršem upućena u Vojsko da osigura prihvat ostalim jedinicama. Time je neprijatelj potisnuo naše jedinice daleko od Vipavske doline, jedinog izvora odakle su crpile hranu. Neprijatelj je bio svestan da će morati dok se naše jedinice nalaze na Trnovskoj planoti da drži na tom sektoru veće snage, pa je posle 2-dnevnog odmora otpočeo ponovno da nastupa iz Predmeje u pravcu Lokava, iz Trnova preko Krnice⁴ u pravcu Male lažne i Lokava i iz Čepovana na Veliku Lažnu. Naše jedinice vodile su defanzivnu borbu po težkom, šumovitom i dubokim snegom pokrivenom zemljištu i posle 3-dnevne borbe povukle su se na sektor Dolenja Trebuša — Gačnik — Gorenja Trebuša — Vojsko.

Istovremeno su Nedićeve i četničke jedinice posele Pivku, Vipavsku dolinu i Kras.

Na sektoru Gorenjske uspostavio je neprijatelj prvih dana marta novo uporište Sv. Križ i Lajše,⁵ jačine 100 ljudi, da nam na taj način zatvori jedini put kojim je IX korpus imao vezu sa dolinom Save.⁶ 7. SNOUB »Fr. Prešeren« i 16. SNOB »Janko Premrl Vojko« nalazile su se za to vreme u Dolomitima u prehrambenoj akciji.⁷ Ovu priliku je neprijatelj iskoristio, pa se u novopostavljenom uporištu užurbano utvrđivao. Dana 7. marta bilo je stanje na teritoriji IX korpusa sledeće: novouspostavljena uporišta na Colu, Otlici, Predmeji, Trnovu, Nencima, Podgozdu, Lokvama, Velikoj Lažni. Srednjem Lokovecu,⁸ a sa snažnim patrolama kontro-

* Odnosi se na selo Lažna.

* Zaselak 13 km istočno od Gorice.

⁵ Sada: Selške Lajše. Na karti 1 : 100.000 piše: Zg. i Sp. Lajše.

* Uporište kod Sv. Križa uspostavili su 28. februara 1945. pripadnici Gorenjskega domobranstva (vidi dok. br. 13, objašnjenje 20).

⁷ Vidi dok. br. 4.

⁸ Srednji, Dolenji i Gorenji Lokovec; sada: Lokovec. Srednji Lokovec je onaj deo sela gde se nalaze crkva, škola i trgovina, što predstavlja centar sela.

lisao je Trnovski gozd. Iz doline Bače neprijatelj je vršio češće ispade na šentvišku planotu. U Gorenjskoj je sa novouspostavljenim uporištem Sv. Križ i Lajše, koje dominira daleko iznad Zeleznika i Selške doline, zatvorio komunikaciju koja izvodi preko Kroke do Save.

Štab IX korpusa je u to vreme stajao ispred dve alternative: ili uništiti uporište Sv. Križ i time ponovo osigurati slobodan prolaz do Save, ili se svim raspoloživim snagama okrenuti u pravcu Trnovske planote i na taj način iznuditi si pristup u za nas toliko važnu Primorsku. Pošto je neprijatelj u to vreme bio na Trnovskoj planoti još brojno snažan, odlučio je Štab IX korpusa da uništi [uporište] Sv. Križ — Lajše.

9. 3. 45. je 7. SNOUB »France Prešeren«, uz podršku divizionu prateće artiljerije (brzometni i protivtenkovski top) i Prateće čete XXXI divizije, napala Sv. Križ — Lajše i isto posle 8-časovne borbe zauzela, dok su 3. i 16. brigada odbile intervencije koje su pokušavale da idu u pomoć napadnutom uporištu iz pravca Škofje Loke i doline Save. Obezbeđenje u pravcu Poljanske doline i Idrije vršili su škofjološki odred i jedinice divizije »Garibaldi Natizone«. Tom prilikom bilo je ubijeno 10 be-ga, 15 je bilo ranjeno i 4 zarobljena. Zaplenjeno: 60 pušaka, 1 teški minobacač, 2 protivavionska mitraljeza, 2 ruska mitraljeza, 2 automata, 30 miņa za teški minobacač i preko 20.000 metaka razne municije.⁹

Za to vreme su jedinice XXX divizije, koje su se nalazile na sektoru Vojsko — Gorenja Trebuša, vršile nasilno izviđanje Trnovske planote. Prema izveštajima koje smo primili, neprijatelj je povukao gro svojih snaga sa tog sektora i ostavio samo manja uporišta, jačine 100 — 200 ljudi, sem u Colu, gde je za to vreme [posada] brojala oko 700 ljudi. To stanje se smatralo pogodnim za prelazak u ofanzivu na tom sektoru. U Gorenjskoj bi ostali JBO¹⁰ u okolini Bohinjske Bistrice, ŠO" na sektoru Selške doline, a obezbeđenje u pravcu Poljanske doline i Idrije preuzele bi brigade »Triestina d'assalto«, [158. brigada »Antonio] Gramsci« i 19. brigada, koja se u to vreme nalazila u rejonu Cerkljanskog Vrha sa zadatkom reorganizacije. XXX i XXXI divizija imale bi zadatak da pređu u napad i izbace neprijatelja sa Banjške planote, Čepovana i Trnovske planote, a iz Predmeje i Otlice da ga potisnu na Col gde bi ga snažno blokirale. Napad je bio predviđen za 14. mart sa sledećim rasporedom [snaga]:

• **Podrobnije o napadu na Sv. Križ vidi dok. br. 18.**

¹⁰ **Jeseniško-bohinjski odred**

" **škofjološki odred**

16. brigada sa 1. bataljonom 3. brigade trebalo je da se prebaci u neposrednu blizinu Srednjeg Lokoveca, 3. brigada postavlja 2 bataljona i 1 artiljerijski divizion na Vrše, 7. brigada zauzima Velike Lažne, 17. brigada vrši napad na Lokve i sprečava neprijatelja da ide u pomoć uporištu u Velikoj Lažni, 18. brigada vrši obezbeđenje u pravcu Otlice i Cola, Mornarički odred poseda Krnicu, 157. brigada [»Gvido] Picelli« poseda Ponikve i vrši obezbeđenje u pravcima Sv. Lucije¹² i Bukova, dok 156. brigada [»Bruno] Buozzi«, zajedno sa Udarnom četom XXXI divizije, poseda Vojsko sa obezbeđenjem u pravcu Idrije.

Taj plan pokvario nam je neprijatelj koji je 13. marta, u jačini 150 ljudi, prodro iz Velike Lažne u Gorenju Trebušu. 17. brigada vodila je s njim borbu i 14. marta u jutarnjim časovima uspela je da ga protera u polazno uporište.

13. marta prodrla je iz Idrije [preko] Čekovnika na Kočevše kolona od 250 ljudi, sa kojom je vodila tešku borbu 18. brigada i 14. marta prinudila je da se, zbog teških gubitaka, povuče na Nikovu. U ovoj borbi je neprijatelj imao oko 25 mrtvih, zaplenjen je bio 1 »šarac«, nekoliko pušaka, preko 10.000 metaka i mnogo druge opreme.¹³

15. marta je na svim sektorima vladalo zatišje, sem kod Ponikava na Sentviškoj planoti, gde se Vojkova brigada sukobila sa neprijateljevom patrolom od 60 ljudi koja je došla iz Slapa.¹⁴ U ovom sukobu je neprijatelj imao 15 mrtvih.¹⁵

Ovo zatišje se iskoristilo i sve jedinice su u toku ove noći izvršile pokrete na određena im mesta gde su se prikriveno zadržavale, očekujući da pređu u napad posle bombardovanja savezničke avijacije. Pre podne tog dana nastupala je iz Cepovana u pravcu Kobilice [neprijateljeva] kolona, jačine 150 ljudi sa artiljerijom. Bataljoni Gradnikove [brigade] koji su se nalazili u Vršama napali su je i u odlučnom jurišu naterali u bekstvo. Tom prilikom su ubili 62 neprijatelja, 77 su ih ranili i 2 zarobili. Zaplenjeno: 3 brzometna topa, 1 protivtenkovski top, 1 puškomitraljez, 4 automata, 44 [puške] »Mauzer«, 7 ital. pušaka, 2 signalna pištolja, 2 rezervne cevi za brzometni top, 6.000 granata za brz. top, 150 granata za protivtenk. top, 23.000 metaka »Mauzer«, 350 metaka za franc. mitraljez, 4.250 metaka za automat, 76 okvira za »zbrojovku«, 2 radio-stanice, 14 konja sa opremom, 50

¹² Sada: Most na Soči.

» Vidi dok. br. 80.

¹⁴ Sada: Slap ob Idrijci.

¹⁵ Ova borba vođena je 14. marta 1945. s neprijateljem jačine 120 ljudi (vidi dok. br. 27).

oprema, 80 šinjela, 200 mina za minobacač i mnogo drugog vojnog materijala.¹⁶ U isto vreme kada je borba na Kobilici dostigla svoj vrhunac, bombardovala je saveznička avijacija Cepovan, Puštale, Grgar i Trnovo. Zatim su sve jedinice prešle u napad. XVI brigada »J. P. V.«¹⁷ nastupala je preko Srednjeg Lokoveca u pravcu Čepovana, VII brigada »Fr. Prešeren« je u 18 časova zauzela uporište V. Lažna, jačine 120 ljudi, odakle je neprijatelj pobjegao preko G. Trebuše u Idriju. XVII brigada »Simon Gregorčič« posela je Lažne, koje su bile prazne. XVIII brigada »Bazoviška« vodila je borbu s nemačkim patrolama koje su pokušavale da prođu u pravcu Trnovskog gozda. Tog dana je Udarna četa XXXI divizije napala kolonu, jačine 150 ljudi, koja je pokušavala da iz Idrije prođe u Čekovnik. Tom prilikom je neprijatelj imao 20 mrtvih, zaplenjen je bio jedan »šarac« i 5 pušaka i bio prinuđen da se povuče do Nikove. Istog dana je kolona od 160 četnika kretala preko Križne Gore za Mrzlu Rupu, od kojih je 80 ostalo u Mrzloj Rupi, a 80 ih je dolinom Bele kretalo nazad za Zadlog. Ovoj grupi od 80 ljudi koja je ostala u Mrzloj Rupi priključilo se 120 ljudi koji su pobjegli iz uporišta V. Lažna, a zatim su sledećeg dana, tj. 17. marta, zajedno krenuli preko Vojskog za Idriju.

17. marta je neprijatelj krenuo u pravcu Gorice, samo što je u Grgaru ostavio 300 ljudi. XVI brigada »J. P. Vojko« premestila se u pravcu Fobce i posela Podlaku i Sr. Lokovec. III brigada »Ivan Gradnik« posela je Podgozd i Zavrh, a VII brigada »F. Prešeren« Voglarje, Ravnicu, Trnovo i Krnicu. Mornarički odred vratio se u sastav XVIII brigade. 156. brigada [»Bruno Buozzi«] posela je Ponikve, a 157. brigada [»Gvido Picelli«] ostala je u Vojskom. Tog dana je XVII brigada »S. Gregorčič« izvršila pokret u Vojsko. Na svim sektorima je vladalo zatišje, samo se III brigada sukobila sa kolonom od 80 ljudi, koja je pokušavala da prođe dolinom Puštala u pravcu Čepovana.

18. marta prodrlo je iz Sv. Lucije u Ponikve 250 ljudi sa kojima je vodila borbu 156. brigada. U pomoć su joj bila iz Vojskog upućena dva bataljona 157. brigade. Borba se vodila čitavog dana. Neprijatelj je u toku noći ostao na položajima Ponikve. U Vojskom su XVII brigada i Udarna četa XXXI divizije napale nemačku kolonu u Čekovniku i uspele da je nekoliko potisnu u pravcu Idrije. Na sektoru Grgara neprijatelj nije vršio nikakav pritisak. U samom Grgaru bilo je koncentrisano oko 900 ljudi sa dve blinde, tri tenka, tri

¹⁶ Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 47.

¹⁷ Janko Premrl Vojko

brozmetna topa i dva PT topa. Iz Gola je neprijatelj, jačine 300 ljudi, prodro u pravcu položaja XVIII brigade, koju je, uz podršku teškog oružja, prinudio na povlačenje na Obli vrh. Još iste noći prešao je II bataljon XVIII brigade u napad i neprijatelj se povukao na Sinji vrh (kota 1002).

19. marta je na sektoru Grgara još uvek vladalo zatišje. U Vojskom je XVII brigada napala neprijatelja kod Cekovnika, a iz Ponikava se neprijatelj tog dana povukao u Sv. Luciju. XVIII brigada je vodila čitav dan borbu oko Sinjeg vrha i prinudila neprijatelja da se povuče u Col i u selo Gozd.

20. marta je XVIII brigada, ojačana III bataljonom XVI brigade, držala položaje u pravcu Cola. Tog dana se u Colu nalazilo oko 500 ljudi sa dva tenka. VII brigada je vodila borbu kod Ravnice s kolonom od 120 ljudi i istovremeno odbila kod Sv. Mihaela¹⁸ kolonu jačine 50 ljudi. Tom prilikom je neprijatelj imao 4 mrtva i 1 zarobljenog. Zaplenjen je jedan »šarac«. Istovremeno dok je neprijatelj nastupao u pravcu položaja VII brigade, nastupala je iz Grgara u pravcu Zagorja kolona od 120 ljudi protiv III brigade, ali je bila na putu napadnuta od savezničke avijacije, pa se vratila u polazno uporište. Iz Grgara u pravcu Podlake nastupao je neprijatelj u jačini 400 ljudi, dok je jedna kolona, jačine 150 ljudi, nastupala iz Ravna, preko Bata, na Kanalski Vrh. Tog dana je vodila ogorčene borbe XVI brigada. Istog dana stiglo je u Idriju pojačanje od 450 ljudi iz II bataljona I puka SDK,¹⁹ koje je, zajedno sa pojačanjem od 250 policajaca, krenulo u Masore. U susret njima upućena je odmah Udarne četa XXXI divizije, koja je vodila sa njima borbu u toku dana. Iz Vojskog se neprijatelj povukao u Idriju.

Tog dana, na sektoru Gorenjske, otpočela je nastupanje 14. SS divizija, podržana Rupnikovim udarnim bataljonom,²⁰ četničkim odredima i be-ga iz uporišta u Dolomitima. Na sektor šentviška planota — Davča stiglo je 35 kamiona SS-Wafen brigade iz sastava 24. divizije²¹ (ukupno je nastupalo oko 10.000 ljudi). Podrobnijih podataka o tome kako je izvođena ofanziva na tom sektoru još nemamo, jer su se jedinice koje su se tu nalazile izvukle iz neprijateljevog obruča u pravcu Bohinjske Bistrice.

¹⁹ Sada: Šmihel. Na karti 1:100.000. izdanje G.I. JA, 1948, piše: St. Mihel.

" Srpskog dobrovoljačkog korpusa

Odnosi se na 2. bataljon slovenačkih domobranaca. O njegovom dejstvu vidi dok. br. 174.

²¹ Odnosi se na SS brdsku brigadu Kraških lovaca, neposredno potčinjenu 97. armijskom korpusu (vidi dok. br. 168).

21. marta je na sektoru Grgara neprijatelj dobio pojačanje od 300 ljudi, koje je krenulo na Banjšku planotu kao pojačanje jedinici koja je vodila borbu protiv XVI brigade. Neprijatelj je prinudio jedinice XVI brigade u defanzivu i brigada je polagano odstupala u pravcu Sr. Lokoveca. Borba se vodila sa kote na kotu. III brigada je odbila kolonu od 200 ljudi koja je, uz podršku dva tenka, pokušavala da proдре iz Grgara u Čepovan. XVIII brigada je te noći u dve kolone napala neprijatelja u selu Gozd. Neprijatelj se očajnički branio i pokušavao pod svaku cenu da održi položaje dok ne dobije pomoć iz Cola. Iz Masore je krenula snažnija neprijateljeva kolona u Sebrelje, gde su sa njom vodile borbu 156. i 157. brigada.

22. marta je u toku čitavog dana XVI brigada odbijala ogorčene napade neprijatelja koji je pokušavao da je iz Srednjeg Lokoveca potisne u Čepovansku dolinu. Nakon pada mraka prešli su bataljoni XVI brigade u odlučan protivnapad i na taj način si poboljšali položaje. Italijanske jedinice vodile su manje defanzivne borbe na vrhu Šebrelja. III brigada je odbila kolonu od 60 ljudi koja je pokušavala nasilno izviđanje Puštalske doline. Na sektoru XVIII brigade nastupao je neprijatelj, posle snažne artiljerijske i minobacačke vatre, iz Gozda u dve kolone u pravcu Kolka i Sinjeg vrha. Naši su bili prinuđeni da napuste Sinji vrh, dok je kolona koja je nastupala u pravcu Kolka bila razbijena i naterana u polaznu bazu. Istovremeno je pokušavalo 80 ljudi da iz Vipavske doline proдре stazom u Otlicu. I oni su bili odbijeni. Još isto veče prešao je II bataljon XVIII brigade u protivnapad i oterao neprijatelja. Tom prilikom je zaplenio 7 mitraljeza, 21 pušku i mnogo municije. Neprijatelj je ostavio na bojištu 21 mrtvog, među kojima jednog kapetana i dva poručnika.

23. marta. Na sektoru Srednjeg Lokoveca vršio je neprijatelj snažan pritisak na XVI brigadu. Uspelo mu je da posedne najvišu kotu iznad S. Lokoveca (994) i postavio je snažne zasede od Banjšice do Kanalskog Vrh. Istovremeno je dobio pojačanje od 300 ljudi na sektoru Ravnice. Vojkova brigada više nije bila u stanju da zadržava neprijateljevo nastupanje, pa se zbog toga Štab korpusa odlučio da napusti Banjšku planotu i da Vojkova brigada posedne položaje III brigade »I. Gradnik«, a Gradnikova brigada da krene u pravcu Cola, kao pojačanje XVIII brigadi. Artiljerija, koja se do tog vremena nalazila na Vršama i vršila obezbeđenje [u pravcu] Slapa, dobila je zadatak da krene na Banjšku plano-

tu, na sektor Hoje,²² te da se tu zadrži. Na sektoru Cola je neprijatelj ponovo poseo Sinji vrh i naše jedinice su se povukle na Obli vrh. Na sektoru Vojsko neprijatelj je bio neaktivan. Takođe je bio neaktivan i na vrhu Šebrelja.

24. marta uspelo je neprijatelju da prodre u Lokve, pa je time došao iza leđa jedinicama XVI brigade koje su se nalazile kod Zavrha. Istovremeno je pod zaštitom art. i minob. vatre probio položaje Vojkove i Prešernove brigade i izbio na Voglarje [i] Podgozd. VII i XVI brigada su se povukle na sektor Krnic a, Mala lažna, Medvede brdo.²⁸ Ovo stanje je ostalo nepromenjeno sve do 29. marta. Na sektoru XVIII i III brigade vršeni su manji napadi svakog dana. Neprijatelj je pokušavao da obiđe naše levo krilo i front se protegnuo do Male Gore iznad Zadloga. Za to vreme se SS-Wafen brigada 24. divizije prebacila u Dol. Trebušu i Gor. Trebušu, a Vojsko je posednuto sa 500 ljudi. U Zadlog je stiglo 250 ljudi SDK sa Rupnikovim bataljonom, 44. i 45. četa SDMB,²⁴ 100 ljudi iz Logateca, jedan bataljon I puka SDK, 150 Grka i oko 500 ljudi ROA,²⁵ tako da se na sektoru Col — Zadlog prikupilo oko 4.000 ljudi. Za to vreme su neprijateljeve jedinice koje su se nalazile na Banjškoj planoti posele Vrše, Kobilicu, a ostatak je krenuo na sektor Trnovo — Lokve, gde su vršene koncentracije za dalje operacije. Artiljerija, koja se nalazila na Banjškoj planoti, zbog neprijateljeve aktivnosti, povukla se u Pečine, a otuda u Vojsko. Takođe su se 156. i 157. brigada povukle sa vrha Šebrelja u Vojsko, odakle su, zajedno sa artiljerijom, krenule preko Mrzle Rupe na Kozje stene iznad Otlice. XVII brigada se iz Vojskog premestila na sektor Mrzla Rupa — Hudo polje i vršila obezbeđenje u pravcu Male lažne, gde su patrole imale sukobe s neprijateljem.

30.²⁶ marta pozvata je XVI brigada sa Male lažne da krene na sektor Križna Gora sa zadatkom da, zajedno sa XVIII i III brigadom, probije blokadu na liniji Zadlog — Col. Neprijatelj je u to vreme bio tako snažan da im to nije uspelo. Vođene su teške borbe sa brojno nadmoćnijim ne-

« Zaselak u rejonu sela Levpa. Na karti 1:100.000 nije obeležen.

¹® Omaška; treba: Medvedji vrh.

²⁴ Slovenskega domobranstva

¹⁵ Ruske oslobodilačke armije

²⁸ i " Datumi su dopisani mastilom umesto ranijih datuma: 29. i 30.

prijateljem koji je pokušavao da prodre na položaje naših jedinica, ali one nisu odstupale.

31.²⁷ marta. Neprijatelj je vršio snažniji pritisak na VII brigadu, koja se nalazila na Maloj lažni. Istovremeno je poseo Krnicu. Štab korpusa je odlučio da se XXXI divizija sa sve tri brigade i pokretnim bolnicama, te italijanskom divizijom »Garibaldi Natizone«, probije preko Zadloga na Pivku, odakle bi italijanska divizija sa pokretnim bolnicama krenula u Dolenjsku. Pošto je VII brigada zakasnila u svom dolasku u Otlicu, ostale su jedinice tog dana još na svom mestu. Za to vreme je neprijatelj poseo Selovec²⁸ i Caven, a glavna kolona je, pod zaštitom I tenka, nastupala iz Male lažne u pravcu Predmeje. Položaje iznad Predmeje poseli su artiljerija i ital. divizija, koji su do mraka zadržavali neprijateljevo nastupanje.

Pošto je nastala opasnost da nas neprijatelj potisne u Kozje stene, gde bi bili izloženi uništenju. Štab IX korpusa naredio je XXXI diviziji da se po svaku cenu u toku noći sa VII i XVI brigadom i pokretnim bolnicama, preko Javornika, probije na Pivku. Divizija »Garibaldi Natizone« mora se u toku noći probiti kroz Trnovski gozd na Banjšku planotu, dok su XXX divizija, III brigada i artiljerija imale zadatak da se preko Vojskog probiju u Šebrelje i otuda dalje na sektor Cerkna.

XXXI diviziji i diviziji »Garibaldi Natizone« je uspelo da se probije kroz neprijateljeve položaje bez da su bile primećene od neprijatelja. XXX divizija je odmah po dolasku u Vojsko vodila tešku borbu s neprijateljem, pošto je neprijatelj imao posednute sve visinske tačke u Vojskom, Gačniku i Vogalcima.²⁹ Takođe je bio posednut i vrh Šebrelja. Kada je neprijatelj primetio jače naše snage u Vojskom, uputio je iz Dol. i Gor. Trebuše pojačanje od 500 ljudi. Ovaj momenat su iskoristile naše jedinice i noću 1/2. aprila probile se na šentvišku planotu. Sledećeg dana ih je sledio neprijatelj, i na sektoru Dol. Trebuše — Stopnik — Ponikve razvile su se oštre borbe, koje su trajale do noći. Neprijatelj je povukao sve svoje snage iz vrha Šebrelja, Vojskog i Trebuše i angažovao ih u borbi kod Ponikava. Time je bio vrh Šebrelja prazan i jedinice XXX divizije su krenule iz šentviške planote na vrh Šebrelja i na Vojsko.

²⁸ Na karti 1:100.000 nije pronađeno.

²⁹ Omaška; treba: Ogalce. Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1948, piše: Na Ogalcah.

Sopstveni gubici:

Za vreme svih ovih operacija imale su III, XVII i XVIII brigada 28 mrtvih, 42 ranjena, 3 zarobljena i 8 dezertera.

Bila su izgubljena 2 puškomitraljeza, 6 pušaka i 400 metaka.

Neprijateljevi gubici:

240 mrtvih, 254 ranjenih, 7 zarobljenih. Zaplenjeno: 1 mitraljez, 5 »šaraca«, 2 puškomitraljeza, preko 100 pušaka, 6 automata, 12 pištolja, 1 protivtenkovska puška, 50.000 metaka razne municije, 4 topa i mnogo različitog vojnog materijala.

Rekapitulacija

Čitavu ofanzivu možemo podeliti nekako u dva razdoblja. U prvom razdoblju je neprijatelj, posle koncentracije oko 10.000 ljudi nemačke i satelitske vojske na sektoru Gorenjske, Cerkna i Dolomita, poseo pomenutu teritoriju, istu temeljito pretražio, ostavio na njoj garnizone i blokirao je. Takvo stanje je ostalo na tim sektorima čitavo vreme dok je neprijatelj vršio ofanzivu na severnu Primorsku. Ukoliko ljudstvo koje je vršilo ofanzivu na sektoru Gorenjske, Cerkna i Dolomita nije bilo neophodno potrebno za kontrolu i blokadu, premestio je istog na ostali deo severne Primorske. Na tom delu je neprijatelj bio sve do prebacivanja ovih snaga stvarno u defanzivi zbog pritiska koji su vršile naše jedinice od 16. 3. na sektoru Čepovan — Grgar i Otlica — Col. Sve do 28. 3. je bilo dovođenje neprijateljevog pojačanja postepeno, toliko koliko je bilo neprijatelju nužno potrebno da izdrži pritisak naših jedinica i održi u svojim rukama baze odakle će moći da vrši ofanzivu.

Poslednjih dana marta (28. — 31.) premestio je neprijatelj sa Banjške planote (SS-Waffen brigadu) na sektor Trnovski gozd i Vojsko a na sektor Zadlog be-ga pokretni bataljon, Nedićeve bataljone I puka SDK i nekoliko jedinica ROA gen. Vlasova. Sa ovim jedinicama počeo je izvoditi plansku ofanzivu na tom sektoru. Za to vreme, od 20.3, kada je stvarno otpočela ofanziva, pa do 7.4, kada je ofanziva na svim sektorima počela jenjavati, bilo je neposredno u akciji protiv jedinica IX korpusa JA 18.000 do 20.000 ljudi nemačke i satelitske vojske. Prema dosadašnjim konstatacijama, od svih satelitskih jedinica odigrala je glavnu ulogu be-ga, što se može zaključiti po prisustvu generala Rupnika.

Iz toka ofanzive se vidi da ju je neprijatelj temeljito pripremio i, uprkos tomu što mu je stvarno nedostajalo žive sile za istu, koncentrisao srazmerno velike snage, ali je pri tome nastojao da ostavi što manje svojih operativnih jedinica, koje su mu bile nužno potrebne na svetskim bojištima. Kod izbora satelitske vojske vodio je računa da odabere zbilja najbolju. Stvarno su bile sve jedinice koje su bile u akciji protiv nas po svome kvalitetu i obučenosti na visokom stepenu.

Neprijatelj je, pored cilja da očisti teritoriju od naših jedinica i iste uništi, oduzeo od civilnog stanovništva sva materijalna dobra.

Liniju G. Trebuša — Vojsko — Masore — Idrija — Zadlog — Crni Vrh — Col upotrebio je neprijatelj kao liniju za blokadu, a nastupanje je vršio sa zapada, gde je koncentrisao, pored snaga koje su se već od ranije nalazile na sektoru Trnovo — Lokve — Grgar, i snage koje su se zadržavale na sektoru Banjške planote i Lokoveca. Istovremeno je i pojačao kontrolu i aktivnost u Vipavskoj dolini.

Već odmah na početku ofanzive primetilo se da neprijatelj pokušava da potisne jedinice IX korpusa u Trnovski gozd da bi ih tu uništio. Da se jedinice ne bi mogle probiti iz tog obruča, postavio je snažne dubinske zasede i zatvorio sve izlaze.

Najoštrije borbe u toku ofanzive vodile su se na sektoru Zadlog — Col i dana 1. 4. na sektoru Vojsko i 4. 4. na sektoru D. Trebuša — Št. Viška Gora³⁰ — Slap. Na osnovu dosadašnjih konstatacija i izveštaja koje smo primili, neprijatelj je u ofanzivi imao oko 800 ljudi izbačenih iz stroja (ovde nije uračunata Gorenjska). Samo na sektoru Zadlog — Col imao je neprijatelj dana 31. 3. oko 450 ljudi izbačenih iz stroja.

Greška koju su načinile naše jedinice u ovoj ofanzivi je pre svega u tome što su se, uprkos toga što smo na samom početku videli nameru neprijatelja, jedinice nehotimice povlačile u pravcu Trnovskog gozda.³¹

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Pom. načelnika Štaba, ppukovnik:

Franjo Rustja

³⁰ Sada: šentviška Gora.

" Podrobnije o borbama jedinica 9. korpusa JA za vreme ove neprijateljeve ofanzive i angažovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 37, 45, 47, 54, 56, 62, 75, 83, 165, 168, 169, 170, 172, 173, 174, 175 i tom XI, knj. 4, dok. br. 34 i 39.

NAREĐENJE ŠTABA 14. UDARNE DIVIZIJE JA OD 13. APRILA 1945. POTČINJENIM JEDINICAMA O NOVIM OPERATIVNIM SEKTORIMA BRIGADA I BUDUĆIM ZADACIMA¹

4
18. 4. 45.
A

ŠTAB
XIV U. DIVIZIJE JUG. ARMIJE
Na položaju, 13. IV 1945.
Br.: 19

JEDINICAMA XIV U. DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE
NA POLOŽAJU.

Sekcija Ljubljana — Celje — Rogatec 1 : 100.000

Naše jedinice moraju da pružaju C. A.,² koja je prešla na tetitoriju Štajerske, pomoć tako što će stupiti u ofanzivu na komunikacije, da ruše železničke mostove i napadaju neprijateljeve kolone.³ Zbog toga biće brigadama određeni pojedini sektori na kojima će jedinice moći da planski stupe u ofanzivu.⁴ Zbog toga

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 333/1. Broj delovodnika dopisan je mastiljavom olovkom. U gornjem desnom uglu dopisano je mastiljavom olovkom ⁴ — Redakcija nije mogla utvrditi značenje ove napomene. „18. 4. 45 A”

¹ Crvenoj armiji

⁵ Naređenje za ofanzivu na komunikacije izdao je, na osnovu naređenja Glavnog štaba Slovenije, Štab 4 operativne zone Slovenije 10. aprila 1945. godine (vidi dok. br. 52).

⁴ U cilju realizacije postavljenih zadataka, štab 4. operativne zone Slovenije izvestio je 10. aprila 1945, depešom br. 93 Glavni štab Slovenije da će 14. divizija, sa tri brigade i 3. brigadom 1. slovenačke divizije KNOJ-a, posesti položaje duž drumu Celje — Maribor sa zadatkom da se grupišu što bliže Mariboru, dok će se 6. slovenačka NOU brigada „Slavko Slander” i 11. slovenačka NO brigada „Miloš Zidanšek” prebaciti istočno od reke Savinje. A depešom br. 94 od istog dana izvestio je da jedinice već kreću na gore navedene položaje (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 46/11). Međutim, Glavni štab Slovenije nije se složio sa ovakvim rasporedom snaga pa je istog dana, tj. 10. aprila 1945, uputio sledeću depešu Štabu 4. operativne zone Slovenije: „Br. 44. Posebno vas upozoravamo da previše ne žurite sa upućivanjem brigada suviše u pravcu

NAREĐUJEMO:

I SNOUB »T. Tomšič«. Brigada ima svoj operativni sektor: Sp. Savinjska [dolina] — Paški kozjak — Celje — [Slovenske] Konjice. Brigada mora svakodnevno postavljati na drumovima zasede, rušiti mostove na drumovima i železničkim prugama. Na svom sektoru mora brigada izvršiti potpunu mobilizaciju svih za vojsku sposobnih i pohvatati sve zelenokadrovce koji se još nalaze na toj teritoriji.

II SNOUB »Lj. Serčer« ima sektor: Šmihel⁵ — Crna — zapadno od železničke pruge Dravograd — Šoštanj. Na tom sektoru brigada mora svakodnevno da postavlja zasede na komunikacijama Šoštanj — Slovenj Gradec, a takođe mora da uništi železničku prugu između Šmarta⁶ i Šoštanja. Ukoliko postoje mogućnosti za uništenje uporišta na tom sektoru, treba da se ista napadnu i zauzmu. Brigada neka na sektoru Crna — Guštanj⁷ pomoću patrola pohvata zelenokadrovce, a takođe izvrši na svom sektoru mobilizaciju sposobnih za oružje.

VI SNOUB »S. Slander« ima sektor: Kamnik — Gornji Grad — Mozirje — Domžale — Trojane. Brigada neka na ovom sektoru izvrši mobilizaciju za vojsku sposobnih, izradi zaseke i minira drumove Kamnik — Gornji Grad i Kamnik — Motnik. Brigada treba svakodnevno da postavlja na ovim komunikacijama zasede i vrši napade na neprijateljeve patrole.

XI SNOB »M. Zidanšek« ima sektor Dobrovlje — Revirji.⁸ Brigada treba da postavlja zasede na komunikacijama, vrši mobilizaciju u Spodnjoj Savinjskoj [dolini] i Revirjima a takođe treba da pohvata sve zelenokadrovce koji se tu još

istoka. Duž Drave su sada prilične koncentracije Nemaca i brigade mogu doći u težak položaj. Dobro pratite pokrete i koncentracije neprijatelja. 13. brig. neka se približi Mariboru. Pokret divizije izvršiće se kada otpočne borba za Maribor. Do tada čuvajte jedinice, pripremajte se za veće borbe i uništavajte transporte u dubljoj pozadini nepr. KVEDER". [Dušan Kveder Tomaž, komandant Glavnog štaba Slovenije]. Međutim, Štab 4. operativne zone Slovenije je, depešom od 19. aprila 1945. izvestio Glavni štab Slovenije da jedinice, zbog čekanja na saveznički materijal, ne mogu razviti potrebnu ofanzivnu aktivnost (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 46/11).

⁵ Sada: Šmihel nad Mozirjem.

• Odnosi se na Šmartno ob Paki.

⁷ Sada: Ravne na Koroškem.

⁸ Naziv za područje ugljenokopnog bazena Trbovlje — Hrastnik — Zagorje ob Savi.

nalaze. Po mogućnosti neka brigada sruši mostove na Savinji.

XIII SNOUB »M. Bračič« ima sektor jugoistočnog Pohorja, s tim da dnevno vrši napade na neprijatelja na drumu Celje — Maribor. Brigada neka, po mogućnosti, uputi jedan bataljon par dana na železničku prugu Dravograd — Maribor, sa zadatkom da sačeka neprijateljev transport. Brigada mora da ima Minerski vod na železničkoj pruzi Maribor — Dravograd, koji će svakog dana rušiti prugu. Brigada mora izvršiti mobilizaciju svih za vojsku sposobnih na istočnom delu Pohorja i na Ptujском polju.

Brigade moraju da budu što inicijativnije. Cesto se događa da je u pojedinim uporištima minimalna posada, pa je zbog toga potrebno takav momenat iskoristiti i napasti neprijatelja. Brigade moraju svakodnevno vršiti napade na neprijatelja gde god se pokaže.⁹

Brigade moraju organizovati dobru obaveštajnu službu kako bi dobile blagovremeno [potrebne] podatke. Nastojati da u zasedu upadnu neprijateljeve komore koje skoro svakog dana kreću ovim komunikacijama. Takođe moraju brigade voditi računa da neprijatelju ne uspe da iznenadi naše jedinice prilikom većih pokreta neprijateljevih kolona. Treba da izbegavate frontalne borbe. Uvek težite da bude inicijativa u vašim rukama.

Svaka brigada mora svakodnevno u prvoj radio-vezi, tj. od 7. do 10 časova, izvestiti o rasporedu svojih jedinica.¹⁰ U istoj depeši izvestite o vojničkom radu brigade za taj dan, to jest o postavljenim zasedama, mobilizaciji i rušenju komunikacija ukoliko je to predviđeno za taj dan. Vreme prve radio-veze odrediće radio-telegrafisti. Za tačno izveštavanje odgovorni su štabovi brigada.

Izveštaji koje ćete dostavljati treba da budu kratki i jasni. Međutim, treba izveštavati o svim akcijama, o gubicima — našim i neprijateljevim — a takođe o plenu i [našim] gubicima [u materijalu]. Sada se događa da pojedini

⁹ O izvršenju prednjih zadataka vidi dok. br. 76.

¹⁰ Problem radio-veza u jedinicama 4. operative zone Slovenije bio je u to vreme veoma akutan zbog nedovoljnog broja i istrošenosti radio-stanica, generatora i nedostatka rezervnih delova. Stab zone dobio je od Saveznika nekoliko radio-stanica i rezervnih delova, tako da je do 9. aprila uspostavio radio veze sa svim brigadama. Međutim, zbog taktičko-tehničkih karakteristika radiostanica (SCR) i zemljišta, radio-veze nisu ni dalje najbolje funkcionisale (AIZDG. k. 46 II).

štabovi izveštavaju: likvidirali smo Hudo luknjo¹¹ i Šoštanj,¹² a o rezultatima ovih akcija ne izveštavaju. Primili smo samo izveštaj da je ubijeno 60 neprijatelja, da smo ga iznenadili, a još do danas nemamo nikakvih izveštaja šta je bilo zaplenjeno neprijatelju. Takođe smo danas primili tri ili četiri depeše, a najvažnije depeše o rasporedu brigade nismo primili. Ovo se odnosi na rad II U. B.

U poslednje vreme povećao se administrativni rad u svim brigadama, te su nam zbog toga potrebne dobre kurirske veze između štabova brigada i divizije, a ne da se ova pošta predaje kurirskim stanicama, kao što se do sada radilo, pa je na taj način izgubila do dolaska u Štab divizije svaku vrednost. Od danas pa ubuduće morate svakog drugog dana dostaviti poštu u Štab divizije direktnim kurirom.

Štab XIII brigade treba da upozori šifrante da budu u svom radu savesni, te da se više interesuju nego do sada da se depeše bolje dešifruju, jer su bile do sada sve nerešljive.

Personalni odseci neka do određenog vremena dostave Štabu divizije sve tražene izveštaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Načelnik Štaba-major:
Miće Došenović

Komandant-pukovnik:
Kovačić Ivan¹³

¹¹ Napad na neprijateljevo uporište u Hudoj luknji izvršila je 8. aprila 1945. godine 13. slovenačka NOU brigada „Mirko Bračić“ (vidi dok. br. 76 i 135).

¹² Odnosi se na ekonomsku akciju u Šoštanju, koju je izvršila noću 10 11. aprila 1945. godine 2. slovenačka NOU brigada „Ljubo Sercer“ (vidi dok. br. 76 i 135).

¹³ Narodni heroj. Umro 14. novembra 1963. godine.

IZVEŠTAJ ŠTABA 2. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „LJUBO ŠERCER“ OD 14. APRILA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI NA PODRUČJU ŠOŠTANJA¹

ŠTAB
II SNOUB „U. ŠERCER“
Na položaju, 14. 4. 1945.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE JUG. ARMIJE

na položaju.

Brigada je u toku današnjeg dana bila razmeštena na Rdečniku — Pečovniku.² Iz priloženih dnevnih izveštaja vidi se rad brigade i položaji na kojima se brigada nalazila u toku poslednjih dana.

Posle akcije na Šoštanj,³ gde smo zaplenili veće količine kože i pobili oko 60 Švaba, brigada je bila stalno u akcijama i zasedama. U Šoštanju nismo zaplenili oružje pošto je samo nekoliko naših boraca, na čelu sa obaveštajcem Vičarom,⁴ upalo u švapske spavaonice i tu sa automatima i bombama pobilo neprijatelja. Za to vreme stigla je [neprijatelju] pomoć, pa su se morali naši povući i osigurati samo odvoženje kože. Kao što je već intendant izvestio, bilo bi potrebno da se koža podigne i podeli kako se ne bi pokvarila, odnosno pala u ruke neprijatelju.

Posle akcije u Šoštanju upućivali smo svakog dana zasede, jačine jednog bataljona, na drumove Velenje — Mislinja i Mislinja — Slovenj Gradec. Uspeh je imao samo 2. bataljon, koji je na drumu Mislinja — Slovenj Gradec uništio 2 neprijateljeva kamiona, ubio 22 neprijatelja, ranio oko 15, zarobio 5 i zaplenio 11 pušaka, prilično municije i mnogo opreme.⁵

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 336 V.

² Rdečnik i Pečovnik su nazivi imanja, 7 km severno od Šoštanja.

³ Akcija na šoštanj izvršena je noću 10 11. aprila 1945. godine (vidi dok. br. 76 i 135).

⁴ Redakcija nije mogla utvrditi njegovo pravo ime i prezime.

⁵ Ovu akciju je izvršio 2. bataljon 12. aprila 1945. godine (vidi pregled borbene aktivnosti 2. slovenačke NOU brigade „Ljubo Šercer“ od 27. decembra 1944. do 12. maja 1945. u AIZDG, k. 336/V).

Nadalje smo vodili dvaput borbe u Ravnama,⁶ gde smo jednom naterali neprijatelja u uporište Šoštanj a drugi put smo neprijatelja prinudili na povlačenje do Zavodnja, a zatim smo se, zbog minobacačke vatre, prebacili na Rdečnik — Pečovnik.

Danas⁷ je neprijatelj poseo grebene iznad drumu Zavodnje — Sv. Vid⁸ — Crna. Kao što su javili obaveštajci, ovim drumom kretala je neprijateljeva [kolona] s konjima i kuhinjama u pravcu Crne, dok je s druge strane stiglo iz Crne u Sv. Vid oko 200 Ukrajinaca. Jačina neprijatelja koji drži drum ceni se na oko 1000 [ljudi] koji raspolažu sa tri topa. Do sada još nismo mogli utvrditi da li neprijatelj samo obezbeđuje komunikaciju ili ima nameru da preduzme ofanzivne akcije protiv naših jedinica. Zbog ovih koncentracija brigada će u toku noći izvršiti lokalni pokret.⁹

U brigadu se javio politkomesar Operativnog štaba drug Školski¹⁰ i preuzeo dužnost politkomesara brigade, iako naređenja za njega i bivšeg politkomesara Sonca¹¹ još nismo primili. Politkomesar Sonc je još uvek bolestan. Njegova bolest se ponekog dana poboljša a zatim se ponovo pogorša. Zdravlje zam. komandanta druga Viktora¹² dobro napreduje. Imamo poteškoće sa njegovim nošenjem; zbog toga molimo da nam za nekih 10 dana ustupite sedlo, jer će za to vreme potpuno ozdraviti.

Sa mobilizacijom na našem sektoru ima teškoća, a takođe ovde nema dosta zelenokadrovaca. Više njih se nalazi u Zg. Savinjskoj dolini i preduzeli smo sve da ih uključimo u brigadu.

Danas ćemo u I U.B. uputiti 7 drugova koji su se izgubili od svoje jedinice, odnosno potucali se oko svojih domova.

Putem depeša svakodnevno izveštavamo o rasporedu jedinica, a takođe i o akcijama. Radiofonske šifre do sada

⁶ Borbe u Ravnama vodila je brigada 11. i 13. aprila 1945. godine (vidi dok. br. 76 i 135).

⁷ Dt pisano mastilom.

⁸ Sada: Šentvid pri Zavodnju.

⁹ Brigada se prebacila u rejon Graške Gore (vidi dok. br. 76).

¹⁰ Jože Jakoš Školski

¹¹ Ivan Sonc

¹² Viktor Tisovec

još nismo primili. Stalno imamo vezu sa XIII brigadom, a povremeno i sa XI [brigadom].

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M.P.

Politkomesar:
Jože Jakoš-Školski

Komandant-kapetan:
Jakič Jože

BR. 62

IZVEŠTAJ ŠTABA 16. SLOVENAČKE NO BRIGADE „JANKO PREMRL VOJKO“ OD 14. APRILA 1945. ŠTABU 31. DIVIZIJE JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI ZA VREME NEPRIJATELJEVE OFANZIVE NA PODRUČJU TRNOVSKOG GOZDA I PIVKE«

STAB XVI BRIGADE J. A.

»Janko Premrl Vojko«

Operativni odsek

Položaj, dana 14. aprila 1945.

Dopis br: 1/45

Predmet: Relacija o borbama
od 16. 3. do 14. 4. 1945.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE J. A. OPERATIVNOM ODSEKU

Dana 16. III u 19 časova krenula je brigada sa položaja kod Pečina na nove položaje u Lokovec. Zadatak brigade je bio da, u korpusnoj akciji pri napadu na odbrambeni sistem koji zatvara prilaze u južnu Primorsku i do mora, uništi uporište Lokovec u kome se nalazilo, rastureno po okolnim visinskim tačkama, oko 400 neprijateljevih vojnika. Nakon zauzimanja Lokoveca bio je zadatak brigade da sadejstvuje u napadu na Čepovan.²

Po dolasku u blizinu Lokoveca, naša obaveštajna služba je izvestila da je neprijatelj napustio položaje kod crkve u

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 277/1.

² Zapovest za izvršenje ovih zadataka izdao je Štab 31. divizije JA 15. marta 1945 (vidi dok. br. 21).

Lokovecu, te da se nalazi još samo u Dol. Lokovecu.³ Brigada je zaposela položaje: I bataljon Lokovec — Lažna na k. 901,⁴ Drugi bataljon Vrhovec, III bataljon Krvavec,⁵ Štab i Prateća četa u Sr. Lokovecu.

17. III. U toku dana napao je I bataljon neprijateljevu kolonu od 50 ljudi koja je kretala iz Čepovana prema Puštalama. Zbog velikog odstojanja, napad nije bio uspešan. U toku napada aviona na Čepovan, jedno odeljenje I bataljona jurišalo je i zaplenilo brzometni top, a ostali deo bataljona, zajedno sa Drugim bataljonom, nakon završenog napada, izvršio je juriš na Čepovan. II bataljon je zaposeo položaje istočno više Čepovana, a jednom četom je izvršio napad i jurišem proterao neprijateljevu grupu sa sedla Kobilica. Ova četa je ostala na položaju i preko noći. U toku noći se čitava brigada povukla na stare položaje u Lokovec.

18. III. U osam časova krenula je brigada prema Čepovanu, te se razmestila na livadi između Čepovana i Dola. U 17 časova su I i II bataljon krenuli na Lokovec sa zadatkom da posednu položaje kod crkve. Odmah pri iskrcavanju sa kamiona napao je neprijatelj II bataljon mitraljskom vatrom iz crkve. Bataljon je protivjurišem proterao neprijatelja sa visinskih tačaka iznad crkve i istu zauzeo. I bataljon, pak, zaposeo je položaje duž grebena iznad Dol. Lokoveca. III bataljon je krenuo iz Čepovana u Lokve sa zadatkom da uspostavi vezu sa Gradnikovom brigadom.

19. III nalazila se brigada sa I i II bataljonom na položajima u Lokovecu, dok je III bataljon bio na položajima u Lokvama. U 8 časova je jedna četa I bat. za vreme izviđanja neprijateljevih položaja pala u zasedu kod Gorjupa. Četa se razvila u strelice i zauzela visinske tačke iznad kuće. II četa I bat. izvršila je juriš na visinske tačke i trećim jurišem zauzela uzvišenja zapadno od Dol. Lokoveca. I bat. je sve od 13 do 20 časova vodio borbu u Dol. Lokovecu. II bataljon je sa polovinom bataljona zaposeo položaje na desnom krilu I bataljona i pokušao sa napadom na vrh Učije, ali je bio odbijen. III bataljon je priključen XXX diviziji.

20. III. Brigada je u stalnom dodiru sa neprijateljem u Dol. Lokovecu. Neprijatelj napada na levom krilu I bataljona, ali

³ Dolenji, Srednji i Gorenji Lokovec, sada: Lokovec.

⁴ Izveštaj je pisan po karti 1:100.000, italijansko izdanje. Karta 901 nalazi se jugoistočno od zaseoka Lažna (2 km severno od Čepovana).

⁵ Zaselak, 5,5 km zapadno od Čepovana, između zaseoka Breg i Mokrini. Na karti 1:100.000 nije obeležen.

I bataljon drži svoje položaje severno od Gorjupa u Dol. Lokovecu. U 18 časova je, uz podršku artiljerije koja je tukla vrh Učije, II bataljon jednom četom zauzeo pomenuti vrh i na njega postavio pet puškomitraljeza. Neprijatelj je do 20 časova vršio snažan pritisak na I bataljon, koji se nalazio na položajima od k. 944⁷ do k. 924.⁷ Pri tome je ranjen komesar brigade⁸ a poginuo je 1 [drug] iz I bataljona.

21. III. Brigada je u stalnom dodiru sa neprijateljem na Dol. Lokovecu, gde su raspoređeni na položaje I bataljon od k. 944 do k. 924 i II bataljon od Učije do drumu Sr. Lokovec — Banjšice. Odmah u zoru je I bataljon otpočeo sa napadom na levom krilu, ali je, usprkos 2 juriša, bio odbijen. Na ovom krilu je neprijatelj poboljšao položaje, nakon čega ga je I bataljon, uz pomoć III bataljona III brigade,¹¹ izbacio sa starih položaja. II bataljon je održavao vezu sa brigadom NO,¹⁰ a inače je na položajima dolazilo samo do puškaranja. Prateća četa je vatrom iz minobacača tukla neprijateljeve položaje.

22. III. Prvi i II bataljon se još uvek nalaze u stalnom dodiru s neprijateljem u Dol. Lokovecu, te su aktivni snajperisti. III bataljon je još uvek u sastavu XXX divizije. Stab brigade se nalazi u Sr. Lokovecu, zajedno sa Prištapskom četom, već 4. dan. Kod Štaba brigade nalazi se i Prateća četa. Neprijatelj je u toku dana brzometnim topom tukao naše položaje. Zatim je brigada krenula u Lokve, a II bataljon je zaposeo položaje u Vel. Lažni.¹¹ I bataljon, pak, ostao je u Dol. Lokovecu te je, pored svojih, zaposeo još položaje II bataljona. Brigada je obezbeđivala u pravcu Mrzle Rupe i Trebuše. Dan je prošao mirno.

23. III. Brigada je na položajima u Lokvama. U toku dana je I bataljon vodio borbe u Dol. Lokovecu sa nadmoćnijim neprijateljem. Zbog pritiska triju neprijateljevih kolona morao se bataljon povući na položaje kod crkve. U 4 časa ujutro je Drugi bataljon pošao u pomoć I bataljonu i zaposeo uzvišenja kod crkve i zapadno od crkve. U borbi u toku dana naneo je I bataljon neprijatelju osetne gubitke. U 10

• Brdo, k. 944, 3,5 km jugozapadno od Čepovana. Na karti 1:100.000 nije obeleženo.

⁷ Ova kota nalazi se na brdu Učija.

⁸ Jože Lenart

" O borbama 3. slovenačke NOU brigade „Ivan Gradnik" vidi dok. br. 47.

¹⁰ Narodne odbrane. Odnosi se na delove 2. brigade 1. slovenačke divizije KNOJ-a.

¹¹ Odnosi se na selo Lažna.

časova je Štab brigade pošao iz Lokava i smestio se u Sr. Lokovecu. III bataljon se još uvek nalazi u sastavu XXX divizije. Neprijatelj je snažnim pritiskom proterao I bataljon sa svih uzvišenja severno od Dol. Lokoveca, tako da je brigada bila prinuđena na povlačenje. U 20 časova se brigada prikupila i preko Čepovana krenula u Lokve, kuda je stigla u 24 časa.

24. III. Brigada je zaposela položaje u Zavrhu. I bataljon je zaposelo položaje na raskrsnici puteva Čepovan — Lokve — Puštale. U 13 časova je jedna četa pošla u pomoć II bataljonu u Zavrhu. Stigla je prekasno, pa se morala probijati preko Lokvi u Vel. Lažnu. II bataljon je, zajedno sa brigadom, krenuo do Zavrha i zatim dalje u Podgozd, gde je poseo položaje bataljona Gradnikove [brigade] koji se prevremeno povukao. Bataljon još nije uspostavio vezu ni desno sa Gradnikovom brigadom ni levo sa Prešernovom brigadom¹² kad je već bio napadnut sa boka i fronta. Bataljon se jurišem probio i zaposelo u 16 časova položaje iznad Lokava. Nakon prikupljanja krenuo je, zajedno s Štabom brigade, na Malu lažnu. U ovoj borbi je Drugi bataljon izgubio dve trećine svog ljudstva — nestali i poginuli. Prateća četa je zajedno sa komorom, zbog pritiska neprijatelja, bila upućena iz Zavrha prema Lokvama, te je kod Lokvi pala u neprijateljevu zasedu. Pri tome je četa izgubila jednu protivtenkovsku pušku, teški minobacač i komoru, mule, te skoro čitavu hranu. Sve jedinice naše brigade koje su se povlačile prema Lokvama tukao je neprijatelj koncentričnom vatrom sa uzvišenja zapadno i južno od Lokava, kamo je stigao kroz šumski teren iz Zavrha i Puštala. Brigada je sa I i II bataljonom zaposela nove položaje na Maloj lažni. III bataljon se još uvek nalazi u sastavu XXX divizije.

25. III. Brigada se nalazi na Maloj lažni. I bataljon je na položajima iznad Mrzle Rupe a II bataljon na položajima na raskrsnici puteva Mala lažna — Lokve — Nemci. III bataljon je u sastavu XXX divizije. U toku dana na položajima nije bilo ništa novo.

26. III. nalazila se brigada na istim položajima kao 25. III. Brigadi je priključena Prateća četa divizije, koja je na položajima na desnom krilu II bataljona. U toku dana nije bilo nikakvih promena.

¹² O borbama 7. slovenačke NOU brigade „France Prešeren“ \idi tom XI. knj. 4, dok. br. 39.

27. III. Brigada se nalazi na istim položajima sa istim osiguranjem kao 26. III. Preko dana na položajima brigade nije bilo ništa novo. Prateća četa je priključena II bataljonu.

28. III. Brigada se do 18 časova nalazila na istim položajima. U 14 časova vratio se u sastav brigade III bataljon.¹³ U 18 časova je cela brigada krenula u Otlicu, gde se razmestila po kućama kod crkve.

29. III. Brigada se u toku dana odmarala u Otlici. Održana je vojnička konferencija. U 15 časova je brigada sa sva tri bataljona krenula u pojačanje u Malu Goru. Prvi bataljon je zaposeo položaje istočno od vodenice u Maloj Gori i napao na k. 1066 te k. 1024,¹⁴ ali je bio odbijen. II bataljon je zaposeo položaje duž drumu u pravcu Idrijske Bele, te nije vodio borbe. III bataljon je poseo položaje iznad raskrsnice puteva Otlica — Zadlog — Mrzla Rupa i održavao vezu sa II bataljonom i Mornaričkim odredom. U 22 časa je III bataljon, zajedno sa Ruskim bataljonom,¹⁵ zaposeo položaje na k. 1066 prema koti 1012.¹⁶

30. III. U toku noći ostala je brigada na istim položajima, te je vladalo zatišje. U 11 časova je neprijatelj, uz podršku vatre jedne baterije, napao položaje I i III bataljona. Ruski bataljon se zbog snažne vatre povukao, zbog čega su se morali povući i I i III bataljon. Povlačenje je bilo u neredu, te smo kod toga imali prilične gubitke. Posle pomenutog povlačenja zaposeli su I i III bataljon, zajedno s Štabom brigade, uzvišenja na liniji Otlica — Idrijska Bela.

31. III. Brigada se nalazi na položajima koje je zaposela posle jučerašnjeg povlačenja. U jutarnjim časovima je neprijatelj na čitavom sektoru otpočeo sa napadom i na kraju, preko položaja XVIII brigade,¹⁷ izbio na k. 1010. Brigada se morala povlačiti prema zapadu, to jest prema Idrijskoj Beli. Pri tome je neprijatelj sa k. 1010 artiljerijskom i mitraljeskom vatrom tukao položaje cele brigade. Brigada je do 18 časova osiguravala koncentraciju divizije, a zatim, u 20

¹⁵ O borbama ovog bataljona koji se nalazio pod operativnom komandom Štaba 18. slovenačke NOU brigade „Bazoviška“ 30. divizije JA vidi dok. br. 80 i tom XI, knj. 4, dok. br. 34.

¹⁴ Ova kota nalazi se 750 m istočno od Crnog roba, k. 1066.

¹³ Odnosi se na 2. bataljon 18. slovenačke NOU brigade „Bazoviška“.

¹⁶ Kota 1012 nalazi se 500 m severoistočno od Crnog roba, k. 1066.

¹⁷ O borbama jedinica 30. divizije u to vreme, vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 34, a o angažovanim snagama neprijatelja dok. br. 165, 168, 169, 170, 172, 173, 174 i 175 u ovoj knjizi.

časova, krenula kao zaštitnica divizije na nove položaje u Javornik. Za vreme marša osiguravala je brigada pokretnu bolnicu na putu preko Koševnika, Idrijskog Loga i Loma do Javornika.¹⁸

1. V. Brigada je u 11 časova stigla sa sva tri bataljona na Javornik. Osiguravala je uzvišenja iznad Javornika. Osiguranja je imala prema Crnom Vrh, Kanjem Dolu i Lomama. Preko dana se brigada odmarala.

2. IV. Brigada se nalazi na starim položajima, sa istim osiguranjem do 15 časova, a zatim kreće kao zaštitnica pokretne bolnice na nove položaje kod Sv. Lovrenca. U novom logoru je brigada imala samo uže osiguranje i jednu zasedu kod crkve.

3. IV. Brigada se nalazi na istim položajima. U 18 časova kreće Stab brigade sa II i III bataljonom, kao zaštitnica pokretne bolnice, preko Strmice i Skrbca¹⁹ za Notranjsku. Sa zasedama na drumu Planina — Postojna, I bataljon je osiguravao pokret, a zatim se, po prelasku brigade preko železničke pruge, vratio na stare položaje.

4. IV. Do 22 časa pokret II i III bataljona preko Dana do Prezida. Do 12 časova nalazi se I bataljon na starim položajima a zatim kreće, u sastavu VII brigade, na položaje iznad Gorenja.

5. IV krenula je brigada iz Prezida u Čabar kamo je stigla u 15 časova, dok je I bataljon u toku noći zaposeo nove položaje ispod Hrušice. Preko dana nije bilo ništa novo.

6. IV nalazila se brigada u Čabru gde je primila materijal, izvršila dezinfekciju odela boraca, a zatim se vratila u Prezid gde je stigla u 24 časa. I bataljon je u toku dana ostao na položajima ispod Hrušice a u 18 časova je povukao ljudstvo sa položaja na k. 897 i k. 887, te poseo položaje na k. 866 i 920.²⁰ 3. četa se nalazila na položajima iznad kasarne u Podkraju. Po dolasku u selo Podkraj, bataljon je izvršio prinudni otkup.

7. IV odmarala se brigada sa II i III bataljonom preko celog dana u Prezidu. U 6 časova je I bataljon napao tri neprijateljeve kolone i to: na drumu iz Cola, na drumu iz Vipavske Bele²¹ i na drumu sa Nanosa. Zbog nebudnosti stra-

¹⁹ O borbenoj aktivnosti brigade u to vreme vidi i tom XI, knj. 4, dok. br. 39.

¹⁹ Usamljena kuća kod železničke pruge, 3,5 km severoistočno od Postojne. Na karti nije obeležena.

²⁰ Redakcija ovu kotu nije pronašla.

²¹ Zvaničan naziv sela je Bela.

žara približio se neprijatelj sasvim bataljonu. Nakon borbe od dva sata morao se bataljon povući prema Sv. Lovrencu kuda je stigao u 15 časova. Pri povlačenju se Prateća četa odvojila, te se tek 9.[IV] vratila u sastav brigade. U ovoj borbi je bataljon naneo neprijatelju osetne gubitke, ali se zbog slabih veza i sam rasturio.

8. IV krenula je brigada sa II i III bataljonom iz Prezida, preko Mašuna — Škocjana — duž železničke pruge,²² na nove položaje. Prvi bataljon je preko dana ostao na položajima kod Sv. Lovrenca i imao zasedu na k. 1019, kojom je kontrolisao Studeno.

9. IV bila je brigada sa II i III bataljonom u pokretu iznad Palčja, duž pruge preko Skrbca i Strmice, na nove položaje kod Sv. Lovrenca, kuda je stigla 10. IV u 4 časa ujutro. Za sve ovo vreme ostao je I bataljon na položajima kod Sv. Lovrenca, a borbe nisu vođene.

10. IV nalazila se brigada do 18 časova na položajima kod Sv. Lovrenca, gde su se II i III bataljon odmarali, dok je I bataljon imao zasedu na koti 1019 i iznad Strmice. Zaseda iznad Strmice je napala neprijatelja u Strmici, koji je, u jačini od 50 ljudi, stigao u selo. Isto tako je ova zaseda napala neprijatelja i prethodnog dana. Nanela mu je izvesne gubitke. U 18 časova premestili su se II i III bataljon na nove položaje zajedno sa Štabom brigade i Pratećom četom. II bataljon je zaposeo položaje na k. 783, a III bataljon na koti 827, dok je I bataljon ostao na starim položajima kod Sv. Lovrenca sa istim osiguranjem.

11. IV nalazila se brigada na istim položajima, te neprijatelj nije ispoljio nikakvu aktivnost.

12. IV brigada na istim položajima iznad sela Gorenje kod Postojne. U 10,30 časova napao je neprijatelj sa tri grupe od po 8 ljudi položaje II bataljona, a zatim je izvršio napad sa 50 do 60 ljudi u streljačkom stroju. Bataljon je napad odbio, pa je neprijatelj u 15 časova sa istom formacijom, ojačanom sa dve kolone od po oko 60 ljudi, napao III bataljon. Istovremeno je napadao i položaje II i I bataljona. Do 18 časova odbijali su bataljoni sve napade neprijatelja. U tom momentu je neprijatelj, sa oko 160 ljudi, napao s fronta i boka III bataljon, koji se, zbog suviše jakog pritiska, povukao. Posle povlačenja III bataljona, bio je prinuđen na povlačenje

²² Pravac kretanja nije jasan. Brigada je iz Prezida, preko Mašuna i pored Palčja, kretala u pravcu Skrbeča, gde je prešla železničku prugu (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 59).

i II bataljon. Bataljoni su se prebacili na nove položaje. II bat. je zaposeo k. 953 i uspostavio vezu sa I bataljonom na koti 1019. III bataljon, pak, zaposeo je raskrnicu puteva kod k. 764 i uspostavio vezu sa II bat. Neprijatelj je napao na položaje I bat. i zauzeo kotu 829.²³ U toku noći ostala je brigada na istim položajima. Za vreme borbi nanela je brigada neprijatelju osetne gubitke, dok smo mi, zbog minobacačke vatre, imali 4 mrtva i 7 ranjenih.

13. IV nalazila se brigada do 4 časa na istim položajima. U toku noći uputio je II bataljon bojnu patrolu na stare položaje, koju je neprijatelj napao i razbio. U 5,30 časova probila je neprijateljeva kolona od 40 ljudi liniju između II i III bataljona istočno od k. 1019 i time onemogućila povlačenje čete I bat. koja se nalazila u zasedi na k. 1019. Zbog ovog prodora primili su svi bataljoni naređenje da se povuku u pravcu Hrušice. II bataljon, sa Štabom brigade, Štabnom i Pratećom četom povlačio se preko raskrsnice kada je neprijatelj napao položaje III bataljona, koji je osiguravao pokret. Nakon kraće borbe, bataljon je odbio napad, te se povukao u Hrušicu. Pri povlačenju naišao je I bataljon kod Strmice na neprijateljevu zasedu, te se razbio na tri dela. Pojedine grupe su se povukle u Hrušicu. Brz prodor i magla prouzrokovali su neorganizovano povlačenje, zbog čega je broj nestalih velik. U 17 časova je brigada zaposela nove položaje sa sledećim rasporedom: I bat. je zaposeo položaje na k. 908 i 827, II bat. na Streliškom vrhu k. 1265 i 1138, a III bataljon je zaposeo položaje na k. 1018 i 934. Brigada upućuje patrole prema Podkraju, Hrušici, Novom Svetu i Kalcama. Brigada se na tom sektoru, bez ikakvih borbi, nalazila još i 15. IV.

Rekapitulacija.

U toku borbi od 16. III do 14. IV, gubici koje smo naneli neprijatelju, odnosno koje smo mi imali iznose:

Gubici neprijatelja: 94 mrtva
 77 ranjenih
 1 zarobljen

Naši gubici: 20 poginulih
 53 ranjena
 87 nestalih
 30 dezertera

Kote 953, 764 i 829 na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, nisu pronadene.

<i>Gubici u materijalu:</i>	Naši gubici u materijalu:
Zaplenjeno neprijatelju:	1 teški minobacač sa
1 brzometni top	47 mina
1 radio-stanica	2 protivtenkovske puške
1 p. mitraljez »Breda«	1 mitraljez »Breda«
3 puške »Mauzer«	11 puškomitraljeza
2 pištolja	61 puška
2 raketna pištolja	59 ručnih bombi
7000 raznih metaka	6326 raznih metaka
10 teških i	5 automata
10 lakih mina	3 pisaaće mašine
1 automat i	4 mule i
više oprema	1 konj

KRITIČKI OSVRT NA AKCIJE:

Za vreme borbe pokazale su se u našoj brigadi veće greške, koje su za posledicu imale velike gubitke u ljudstvu i materijalu. Jedna od najvećih grešaka bila je u tome što naši rukovodioci pridaju suviše mali značaj održavanju veze, te premalo kontrolišu položaje ili, pak, uopšte ne kontrolišu položaje koje zaposeda njihova jedinica, što onemogućava pravilno manevrisanje i pravilno povlačenje u slučaju potrebe. Očitija greška rukovodioca je u tome što se ne raspoređuju pravilno po jedinicama, odnosno što se za vreme borbe rukovodioci pretvore u borce i nišandžije. Osim toga, rukovodioci se suviše olako odnose prema gubicima kako u ljudstvu tako i u naoružanju, te je kampanja za njihovo otklanjanje sprovedena suviše kasno. Isto tako se i kazne prema drugovima koji su odbacivali oružje primenjuju suviše malo. Jedan od glavnih uzroka je u tome što je brigada gotovo čitav mesec vodila isključivo delanzivne borbe, koje su prouzrokovale gubitke bez vidnijih uspeha. Osim toga, hrana je bila veoma oskudna ili čak sasvim nedovoljna. U velikoj meri je na moral boraca uticala i činjenica što je neprijatelj, bilo pijan ili trezan, uporno istrajao u napadima, čak i po čistinama, te što je neprijatelj manevrisao malim grupama, koje su se probijale u pozadinu naših položaja.

U poslednjoj ofanzivi pokazao je neprijatelj sposobnost brzog manevrisanja sa malim grupama, čemu naše jedinice

nisu bile dorasle zbog nedostatka samoinicijative i odlučnosti u napadu.

Osim toga, treba imati u vidu i nedostatak municije.²⁴

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba p. poruč:
Pavle Kogoj

Operativni oficir:
Stare"

BR. 63

**ZAPOVEST ŠTABA 7. KORPUSA JA OD 15. APRILA 1945.
POTCINJENIM JEDINICAMA ZA PROTIVNAPAD NA NE-
PRIJATELJA NA ODSEKU SV. PETER — LUŠKA GORICA¹**

**ŠTAB
VII KORPUSA JUGOSLOVENSKE ARMIJE**

Br. 1149

Dana 15. aprila 1945.

ZAPOVEST

(sekcija Novo Mesto 1 : 100.000)

Situacija: Nakon uspešne neprijateljeve ofanzive na sektoru Suhe krajine, odbacio je neprijatelj naše snage na liniju Kunče — Podstenice — Grofja miza sa namerom da uspostavi komunikaciju Velike Lašče — Hinje — Žužemberk, koju je potpuno osigurao i ovladao njome. S obzirom na ovaj postignuti uspeh, nastavio je neprijatelj s ofanzivnim operacijama pravcem Soteska — Podhosta — Podturn² — Toplice,³ sa namerom da odbaci naše snage sa desne obale Krke

²⁴ Ova rečenica dopisana je mastilom.

²⁵ Avgust Stare

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/IV. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

² Sada: Podturn pri Dolenjskih Toplicah.

® Odnosi se na Dolenjske Toplice.

i na taj način produži sa uspostavljanjem komunikacije Žužemberk — Novo Mesto.

Saznavši za ovaj cilj neprijatelja, izvršeno je u toku noći 14/15. o. m. pregrupisanje naših snaga tako da se XVIII divizija iz Roga⁴ prebacila na sektor Težka Voda — Birčna Vas — Toplice — Podhosta i krenula u protivnapad na neprijateljeva uporišta u Podhosti i Meniškoj Vasi, u kojima su se nalazila 2 bataljona ROA,⁵ u ukupnoj jačini oko 400 ljudi. Nakon kratke, veoma uspešne borbe, neprijatelj je bio potpuno razbijen i proteran preko Krke.⁶ Da bi se ubuduće sprečila neprijateljeva aktivnost na sektoru Novo Mesto — Soteska, izvršice snage XV divizije protivnapad na desno krilo neprijateljevog rasporeda na položajima Sv. Peter — Topla Reber⁷ — Komolec — k. 912 — Luška gorica. U vezi s tim

NAREĐUJEMO:

1. XV divizija, sa sve četiri brigade, ojačana VIII brigadom XVIII divizije, I divizionom I slov. Artiljerijske brigade

ima zadatak da u zoru 16. o. m. izvrši napad na neprijateljeve položaje Sv. Peter — Topla Reber — Komolec. Nakon zauzimanja ove linije, neprijatelja goniti u pravcu Deden vrha. Nakon izvršenja ovog zadatka upravititi dejstva na neprijateljeve utvrđene položaje k. 912 — Rdeči Kamen — Reber — Luška gorica, te ne-

⁴ Odnosi se na Kočevski rog.

⁵ Vidi dok. br. 20, objašnjenje 2.

⁶ Podrobnije o borbama jedinica 7. korpusa JA i angažovanim snagama neprijatelja u Suhoj krajini i u rejonu Dolenjskih Toplica vidi dok. br. 81 i 87 i tom XI, knj. 4, dok. br. 38.

⁷ Odnosi se na Dolenju i Gorenju Toplu Reber; sada: Topla Reber.

prijatelja oterati u pravcu Šmuke.

Za uspješnije izvršenje pridodaje se diviziji 1 divizion topova 75 mm i 1 baterija poljskih topova, koji se stavljaju pod operativnu komandu divizije.⁸

2. XVIII divizija, sa tri brigade, ojačana Podoficirskom školom

ima zadatak da kontroliše sektor Novo Mesto — Šoteska i spreči svaki ispad neprijatelja sa leve na desnu obalu Krke. Divizija mora sa manjim ili jačim snagama, prema potrebi, vršiti pritisak na neprijatelja na levoj obali Krke od Šoteske prema Novom Mestu.

Kontrolisati mora sve prelaze preko Krke, naročito kod Šoteske.⁹

⁸ Redakcija nije pronašla, zapovest Štaba 15. divizije JA za izvršenje ovog zadatka a o izvršenju vidi dok. br. 81.

• Na osnovu ove zapovesti, Štab 18. divizije JA naredio je, 15. aprila 1945. godine 9. slovenačkoj NO brigadi da sa jednim bataljonom posedne položaje k. 311 (Pristava kod Dolenjskih Toplica), sa jednim bataljonom položaje iznad Vavte Vasi, a jednim bataljonom Drganja Sela; 10. slovenačkoj NOU brigadi „Ljubljanska“ da sa jednim bataljonom posedne položaje k. 346 — k. 232 (južno od D. i G. Težka Voda), jednim bataljonom položaje Vinja Vas — Podgrad, a jednim bataljonom V. Cerovec; 24. italijanskoj NO brigadi „Fontanot“ da sa dva bataljona posedne položaje Birčna Vas, sa zasedama na liniji Sv. Florijan — Ušive — Ruperč Vrh, a sa jednim bataljonom položaje D. i G. Lakovnice; Podoficirskoj školi 7. korpusa JA da sa jednim bataljonom posedne položaje k. 268, a jednim bataljonom položaje zapadno od k. 186 (zapadno i jugozapadno od Dolenjskih Toplica). Svim jedinicama je naredeno da se na posednutim položajima što bolje ukopaju i održavaju što tešnju međusobnu vezu (vidi AIZDG, k. 191/III). O izvršenju vidi dok. br. 87.

IZVEŠTAJ ŠTABA 30. DIVIZIJE OD 16. APRILA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O RASPOREDU I STANJU JEDINICA I BORBI 17. SLOVENAČKE NO BRIGADE „SIMON GREGORČIČ“ U REJONU CEPOVANA¹

STAB
XXX DIVIZIJE IX KORPUSA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE

Operativni odsek

Br. 213

Na položaju 16. IV. 1945.

Dnev. operacijski izveštaj
za 12. i 13. IV. 1945. god.

ŠTABU IX KORPUSA JUGOSL. ARMIJE

Operativni odsek

(Top. sekcija Tolmino — Gorizia 1 : 100.000 ital. izdanje)

Raspored jed.: 3. brigada: štab br. Jelenji Vrh, 1. bat. nad cestom Mrzla Rupa—Idrija, 2. bat. Mrzla Rupa. 17. brigada: 12. IV. štab br. i III bat (njemu je priključen II bat), I bat. Bendija. 13. IV. štab br. Rezija,² I bat. Kumar, III Zg.³ Trebuša. U 07.00 brigada je započela sa pokretom prema V. Lažnima.⁴ 18. brigada: štab br. Vojsko, 1. bat. Rovtarjev Vrh,⁵ 2. Kočevše, 3. bat. Troha. 19. brigada: nalazi se u Sluga⁶ ([karta] Bled j. iz.)

¹ Original (pisan mastiljavom olovkom na srpskohrvatskom jeziku) u AIZDG, k. 226 I.

- Omaška; treba: Razazija, zaselak sela Gorenje Trebuše.

² Pravilno: Gorenja.

³ Odnosi se na selo Lažna.

⁴ Zaselak sela Vojsko. Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA. 1949, piše: Rovtar.

⁵ Odnosi se na predeo Slugove doline 1500 m istočno od Črnog vrha, k. 1268 (7 km severoistočno od Cerčna). Na karti 1 : 100.000 • nije obeležen.

Inž. bat. Kras — Vipava⁷
Udarna četa: Kras.

Brojno stanje: Po spisku 1959, u rashodu 786, na licu 1173.
3 br. na licu 181.

Mobilizacija: Ne beleži se u izveštajima.

Dezertiranje: 12. IV. kod 19. br. jedan dezertirao iz I. bat.
13. IV. Iz 3. br. 2 dezertirala.

Delo⁸ jedinica: Sve jedinice, sem 17. br. koja je bila na maršu. imale su strojevi i borbeni egzercir, sa čišćenjem oružja. Tokom 10. IV. zaseda 17. br. prema Gor. Lokovcu⁹ napustila je položaj i mitraljez »Breda«, pošto je dozvolila da bude iznenađena od jedne nepr. patrole.
12. IV. Jedna nepr. patrola, jačine 100 ljudi, dolazeći od Vrata, uspela je oko 06.00 č. stazom koja ide preko prvog »a« iz [natpisa] Frata¹⁰ da priđe Versa" gde je se nalazila 17. br., neopaženo da se privuče, u zadnjem trenutku zapažena od zasede. Na dati znak uzbuje bataljon je odmah pohitao da zauzme položaje. Nepr. je levo i desno od sela posedao sve čuke. Bez obzira na nepovolne uslove, borba je primljena da bi se obezbedilo povlačenje komore stazom, boljom pešačkom, koja izbija na konjsku stazu — mulattieru-koja ide od okuke puta Čepovan — Sp.¹² Trebuša od »Chi« iz [natpisa] Poggio di Chipovano,¹³ pa neucrtanom stazom pored bezimenog potoka (koji se uliva u Idrijcu) na most južno od k. 205, odatle boljom peš. stazom desnom obalom r. Trebuše na Gor. Trebušu. Za vreme kretanja po stazi kolona je bila izložena mitraljeskoj vatri sa grebena posednutih od neprijatelja. Naši gubici: 1 mrtav, 4 ranjenih i 52 pogrešanih¹⁴ — neki su se već vratili.

⁷ Odnosi se na Vipavsku dolinu.

⁸ Rad

⁹ Gorenji, Dolenji i Srednji Lokovec; sada: Lokovec.

¹⁰ Zaselak, 3,5 km severno od Čepovana, "između zaseoka Vrata i Občina. Na karti 1:100.000 nije obeležen.

¹¹ Italijanski naziv za zaselak Vrše.

¹² Pravilno: Dolenja.

¹³ Italijanski naziv za zaselak Podčepovan.

¹⁴ nestala

Pogrešaju se 2 »Brena« i 31 puška.
Nepr. gubici 5 mrtvih, broj ranjenih neutvrđen.

Za sada izvodi se preformiranje brigada — po formaciji koja odgovara broj. stanju jedinice, to je bilo javljeno u predhodnom izveštaju. To izvođenje vrši se pod kontrolom drugog op. of. druga poručnika Ibraimovića.¹⁵ On se, po završenom radu kod 17. br., nalazi sada kod 19. br. Po njegovom izveštaju 17. br. je preformirana i da se kod komandnog kadra ispoljavaju veliki nedostaci: mala i nedovoljno posvećena pažnja ljudstvu, nedovoljna kontrola i držanje ljudstva i postoje znaci nedisciplinovanosti.

Sto se tiče moralnog stanja ono može da se kvalifikuje kao zadovoljavajuće.

Treba povećati porciju dnevnog sledovanja kvalitativno i kvantitativno, jer fizičko stanje trupe nije na visini zbog velike iscrpljenosti. Zahtevati od saveznika nove pošiljke oružja (počevši od pušaka do PIAT-a¹⁶ i sred. minobacača kal. 80 mm) jer se oseća veliki nedostatak, isto tako da se u pogledu naoružanja otklone velike teškoće u pogledu opskrbe municijom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(2ig)

Komandant kapetan¹⁷
Bevec Tone

Šef poručnik
Drag. Janković¹⁸

¹⁵ Ibro Ibraimović

Vidi dok. br. 5. objašnjenje 10.

¹⁷ Dopisano mastilom potpisnika umesto ranijeg teksta: „V. d. Načelnika, poručnik“.

¹⁸ Dragoslav Janković

IZVEŠTAJ ŠTABA 31. DIVIZIJE OD 16. APRILA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI U MARTU NA PODRUČJU GORENJSKE, BANJSKE PLANOTE I TRNOVSKOG GOZDA¹

BR. 68

IZVEŠTAJ ŠTABA 30. DIVIZIJE OD 17. APRILA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O NAPADU NA NEPRIJATELJEVA UPORIŠTA U GORJANSKOM I ZGORNJIM GORJIMA I O BORBI U REJONU ROBIDNICE¹

ŠTAB
XXX DIVIZIJE IX KORPUSA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Operativni odsek
Br. 216
Na položaju 17. IV 1945.

Operacijski izveštaj za
14. i 15. IV 1945. god.

ŠTABU IX KORPUSA J. A.

Operativni odsek

(Top. sekcija Tolmino [Tolmin], Idria [Idrija], Gorizia [Gorica] 1 : 100.000, it. izd.)

Raspored: 17. brigada na dominantnim položajima oko Vel. Lažni.²

18. brigada: štab Vojsko, 1. bat. Rovtarjev Vrh³, III Troha, II Kočevše.

19. brigada: štab Pičker,⁴ I bat. Stara Oselica,

¹ Redakcija ovaj izveštaj ne objavljuje jer je već objavljen u 4. knjizi XI toma kao dokumenat br. 39.

² Original (pisan olovkom, na srpskohrvatskom jeziku) u AIZDC k. 226/1.

³ Odnosi se na selo Lažna.

⁴ Zaselak sela Vojsko. Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1949. piše: Rovtar.

⁵ Omaška; treba: Preškar, imanje, 6,5 km jugoistočno od Cerkna.

II bat. Davča (top. sek. Bled, jug. iz.)
3. brigada: štab Kotlovski Vrh — Bončina,⁵ I
bat. K. 924, II bat. Mrzla Rupa.
Inžinjerski bat.: Vipavska dolina.
Udarna četa: Kras.

Štev." stanje: Brojno stanje ljudstva na dan 15. IV 45.:
Po spisku 1456, u rashodu 342, na licu 1124.⁷

Mobilizacija: Nije bila izvođena.

Dezertiranje: Ne beleži se ni jedan slučaj dezertiranja.

Delo:*

3. brigada redovno vojničko vežbanje. 15. IV u 08 č. 1 bat.
je krenuo da transportira municiju za XXXI Diviziju.

18. brigada: Čišćenje oružja, rad streljačke desetine u na-
padu.

Nedostaju izveštaji za 19. br., Inžinj. bat. i Udarnu četou.

17. brigada: 14. IV čišćenje oružja i sastanak funkcionera
po voj. liniji — o utvrđivanju i o odnosu starešina do boraca
-vojnika. 15. IV oko 07 č. zaseda I bat. na tr. tački 1185
iznad Lokvi bila je iznenadena od strane neprijatelja. Pod
zaštitom magle dve kolonice, jačine od po 25 vojnika, podi-
šle su levo i desno vrhu, otvorivši iznenada vatru. Istovre-
meno jedna patrola, od prilike iste jačine, dolazeći iz Pu-
štala, kroz šumu pokušala je da izbije na tr. tač. 1040 posed-
nutu od jedne zasede III bat. Zaseda je preciznom vatrom
suzbila patrolu i primorala je da se povuče. Oko 09 č. obe
skupine [povukle su se,] prva prema Zavrhu, druga prema
Puštalu. Naši gubici: 3 mrtva, 3 ranjena; 1 laka »Breda« sa
500 metaka. Nepr. gubici: 3 mrtva, broj ranjenih neutvrđen.

Dodatak oper. izveštaju.

5. IV udarna četa XXX Div. u saradnji [sa Udarnom četom]
XXXI Div. napala je nepr. postojanku⁹ Gorjansko zasednutu
od Kozaka. Četa 30. Div. preduzela je osiguranje prema Na-
brežini sa 2 voda, dok je treći bio u rezervi. Direktan napad
je izvela četa 31. div. sa bombašima 30. Div. Napad je trajao
2 časa, nedostatak težeg oružja onemogućio je likvidaciju.

⁵ Imanje, na karti nije obeleženo.

⁶ Brojno

⁷ Pogrešno zbrojeno; treba: 1114.

⁸ Rad

⁹ uporište

Sutradan posada se je povukla u Nabrežinu. Ne beleže se naši gubici, oni nepr. nepoznati. Za sada četa vrši strogu kontrolu Spodnjeg Krasa.

8. IV 19. br. koja se borila na Uskovnici, u saradnji s komand. mesta Bleda izvršila je likvidaciju nepr. postojanke — žandarmerijske stanice Zg. Gorje. Zg. Gorje, žandarmerijska stanica u blizini Bleda, bila je posednuta od 18 žandarma nemačke narodnosti, močno¹⁰ utvrđena, zgrada utvrđena i opasana žičanom ogradom, sa istočne strane nalazio se bunker od armiranog betona. Postojanka je imala dva stražarska mesta, što je apsolutno nedovoljno, velika pažnja polagala se na utvrđenost. Za napad od strane 19. br. određena je jurišna grupa od 16 vojnika sa 3 p. mitraljeza, istu grupu dala je komanda mesta Bleda. Napad je počeo u 23 č. Dva druga, obučena u nemačku uniformu, snabdevena geslima,¹¹ upala su u dvorište i likvidirala oba stražara. Potom je započeo generalni napad na samu zgradu i trajao 2 sata. U 02 postojanka je bila likvidirana i spaljena. Naši gubici: 1 lakše ranjen (kom. mesta Bled), 1 nestao i 2 lakše ranjena. Nepr. gubici: 18 mrtvih (od kojih 1 oficir i 3 podoficira). Zaplenjen je: 1 mitraljez »Martin« (poljski), 5 pušaka, 2 brzostrelke, 5 pištolja, 10.000 metaka i velika količina hrane i sprema. Napominje se da nepr. nije pokušao da interveniše, mada je u Bledu bilo 500 — 600 vojnika.¹²

12. IV nepr. kolona, jačine 200 — 250 četnika i be-ga,¹³ kretala od Kopačnica — Krnica¹⁴ — Robidnica sa namerom da napadne 19. br. u Robidnica (t. s.¹⁵ Idria). Kolona je u 05 č. naletala, na raskrsnici Krnica — Robidnica — Novaki, na našu zasedu. 1. i 2. bat. odmah su zaseli položaje iznad sela, dajući vremena nenaoružanim da se povuku prema Sluginoj dolini.¹⁶ Nepr. je pokušao da proдре u selo, što mu nikako [nije] polazilo za rukom — manje skupine uspele su delimično da se dočepaju prvih kuća i dve spalili. Dotle je jedna grupa od 100 [ljudi] pokušala da zaobide naše desno krilo i udari celom rasporedu u leđa. Jedna naša puš. mitr. desetina uspeła je svojim drskim dejstvom da izazove smetnju kod te grupe, da je raskroji i natera na povlačenje. Do

¹⁰ snažno

¹¹ lozinkom

¹⁴ O napadu na ovo neprijateljsko uporište postoji u AIZDG, k. 289a I. izveštaj Štaba brigade od 13. aprila 1945. Redakcija ga ne objavljuje, jer ne iznosi ništa bitno novo.

" bela garda

¹⁴ Sada: Krnice pri Novakih. Na karti 1 : 100.000 nije obeleženo.

¹⁵ topografska sekcija

" Vidi dok. br. 66, objašnjenje 6.

13.30 č. nepr. je pokušavao da protera naše sa zasednutih položaja, ne uspevši u tome u 14.00 č. prekinuo je sa daljim pritiskanjem u tom smislu i počeo je da se povlači. Po svemu sudeći, nepr. nije imao zadatak da po svaku cenu postigne postavljene cilje, već više uznemiravajućeg karaktera.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

V. d. Načelnika, poručnik
Đukić Nikola

Šef, poručnik
Drag.¹⁷ Janković

BR. 69

IZVEŠTAJ ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „SLAVKO SLANDER“ OD 18. APRILA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O BROJNOM STANJU BRIGADE I BORBI U REJONU MOTNIKA¹

ŠTAB 6. SNOUB
„SLAVKO SLANDER“
Položaj, 18. 4. 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE
JUGOSLOVENSKE ARMIIJE

Položaj.

Izveštaj o vojnom i političkom radu za dan 17. 4. 1945.

1) *Brojno stanje:*

	Po spisku	U rashodu	Na licu	Juče	Razlika po spisku
a) Jedinica					
uži štab	5		5	5	
širi štab	15		15	15	
štabna patrola	27	2	25	27	—
I bataljon	106	8	98	106	—
II bataljon ¹⁾	100	8	92	100	—
Ukupno	253	18	235	253	—

¹⁷ Dragoslav

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG. k. 333/1.

- Brigada je početkom aprila 1945. godine brojala oko 150 ljudi, rar-poređenih u Štab brigade, zaštitu Štaba, 1, 2. i 3. četu i Trupnu komoru (vidi dok. br. 36, objašnjenje 13. i dnevne izvešta-

Obrazloženje razlike po spisku: nema.

Obrazloženje rashoda:

u bolnici i na bolovanju	3
na službenom putu	8
zaštita ranjenika	4
nestalih	3
Ukupno	18

Novomobilisanih i dobrovoljaca: nije ih bilo.

Raspored i osiguranje brigade: Štab brigade sa oba bataljona raspoređeni su na Velikoj Raveni.

Obezbeđenje: I bataljon vršio je obezbeđenje sa 1 zasedom (1 odeljenje) u pravcu Blagovice, 1 mitraljeska trojka nalazila se u pravcu Šipeka i sa 1 patrolom.

II bataljon: zaseda, jačine 1 čete, obezbeđivala je u pravcu Trojana i Konfinara.³ Sem toga, ova zaseda upućivala je i potrebne patrole.

Sem toga, bataljoni su imali dobro logorsko osiguranje sa potrebnim brojem stražarskih mesta.

Neprijateljevi pokreti: u toku dana glavnim drumom Vransko — Domžale kretali su neprijateljevi transporti. Neprijateljeva pobočnica (60—70 ljudi) kretala je od Konfinara u pravcu Trojana ivicom glavnog druma. I u toku noći glavnim drumom kretale su neprijateljeve motorizovane kolone.

Kontakt s neprijateljem: na zasedu II bataljona naše brigade, koja se nalazila na položajima kote 860 — jugoistočno od sela Velika Raven, naišla je neprijateljeva pobočnica, jačine 60—70 ljudi. Naša zaseda je na nju otvorila snažnu vatru i zadržala je toliko vremena dok nije stigla u pomoć još jedna četa našeg II bataljona.

je Štaba brigade za taj period u AIZDG, k. 333 1). Na osnovu naređenja Glavnog štaba Slovenije (vidi dok. br. 52. objašnjenje 4), brigada je ojačana ljudstvom iz Kamniško-zasavskog NOP odreda i novomobilisanim borcima tako da je njezino brojno stanje 9. aprila 1945. iznosilo po spisku 223, u rashodu 16, a na licu 207 bolaca. Tog dana je Štab brigade izvršio reorganizaciju dotadašnjih četa i formirao 1. i 2. bataljon, svaki sa po dve čete. Dana 11. aprila 1945. Štab brigade uputio je predlog Štabu 14. udarne divizije JA za postavljenje novoformiranih štabova bataljona i komandi četa (vidi depešu br. 89 od 10. aprila u AIZDG, k. 46/1, izveštaj Štaba brigade od 10. aprila i predlog Štaba brigade za postavljenje štabova bataljona i komandi četa od 11. aprila 1945. u AIZDG, k. 333/1).

³ Naziv imanja u selu Zajasovnik. Na karti nije obeleženo.

Posle približno jednočasovne borbe neprijatelj je bio oteran sa ivice na glavni drum. Borba je vođena između 7 i 8 časova ujutro.

Mi smo imali 1 lakše ranjenog od neprijateljeve mine. Neprijatelj je imao 3 mrtva i 7 ranjenih.

Zaplenjeno nije bilo ništa jer se do ubijenih Švaba nije moglo doći zbog snažne neprijateljeve vatre sa glavnog drumu.

Neprijatelj je u toku čitavog dana produžio sa vatrenim dejstvom (retkom vatrom) iz minobacača po našim položajima.

U ovoj borbi je utrošeno 500 metaka mitraljeske i 60 metaka puščane municije te 3 lake mine.

Drugi kontakt s neprijateljem imali smo kada smo juče uputili 1 snažan vod da sruši most kod Ločice.⁴ Ovaj vod nije uspeo da dođe do mosta (oko 21 čas) pošto je most imao jako osiguranje. Vod se povukao nešto unazad i čekao na pogodan momenat da se ponovo približi mostu. Ovaj pokušaj ponovio je oko 4 časa ujutro. Pošto je most još uvek bio pod stražom, vod je napao stražu mitraljeskom vatrom i ručnim bombama. I ovog puta mu nije uspelo da se približi mostu, jer je neprijatelj snažnom vatrom reagovao na ovaj napad i prinudio naš vod da odustane od svoje namere. Mi nismo imali gubitaka, a neprijatelj je imao veći broj ranjenih. Bilo je utrošeno 110 metaka mitraljeske municije i 3 defanzivne bombe.

O trećem kontaktu s neprijateljem dostavljamo poseban izveštaj/

Dnevni rad: posebnih vojnih i političkih časova juče u bataljonima nije bilo pošto su se isti nalazili na položajima. Prilikom obilaska položaja starešine su imale individualne debate.

Hrana: triput kuhana. Hrana je bila dobra i obilna.

Razno: u pravcu Revirjev⁶ bila je upućena jača mobilizacijska patrola, koja se nije uspela probiti preko glavnog drumu Vransko — Domžale, pošto je bio jako osiguran zbog transporta. Ova patrola je pokušavala da pređe pomenuti drum prvi put naveče a drugi put oko 4 časa ujutro.

⁴ Sada: Ločica pri Vranskem.

⁵ Vidi dok. br. 70.

⁶ Naziv za područje ugljenokopnog bazena Trbovlje — Hrastnik — Zagorje ob Savi.

Već ranije upućena mobil, patrola u Sav. dolinu nije se još vratila. Vratila se patrola koja je bila za vezu sa por. Harkovom⁷ i sobom dovela 1 lekara-dobrovoljca.

S preostalim ljudstvom je brigada sinoć održala kraći miting u Motniku. Miting je dobro uspeo. Učestvovanje civilnog stanovništva je bilo prilično.

Omladina iz Motnika nam je na mitingu poklonila krasnu zastavu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Oper. oficir,	Komandant, poručnik:
Adolf Jevšnik	poručnik:	Mušič Stefan ⁸
	Vlado Šepec	

BR. 70

IZVEŠTAJ ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „SLAVKO SLANDER“ OD 18. APRILA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O RUŠENJU MOSTA KOD BLAGOVICE I NAPADU NA NEPRIJATELJEVU MOTORIZOVANU KOLONU¹

STAB 6. SNOUB
„SLAVKO SLANDER“
Položaj, 18. 4. 1945.

Izveštaj o akciji.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE
ARMIJE.

S položaja Velika Raven uputili smo 1 vod (20 ljudi sa 3 puškomitraljeza) iz sastava II bataljona naše brigade, pod komandom politkomesara bataljona druga Sava² sa zadatkom da sruši most kod sela Petelinjek u blizini Blagovice, na glavnom drumu Vransko — Domžale.

⁷ Franc Kumer Harkov

⁸ Ivan Mušič Stefan

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 333/1.

² Anton Grašič Savo

Most je bio betonski, I reda, nosivosti 15 tona, širok 6 metara, bez potpornih stubova.

Početak akcije, postavljanjem zaseda za osiguranje samog miniranja, bio je u 21 čas. Miniranje mosta je otpočelo u 22 časa.

Raspored voda bio je: 1. zaseda u pravcu Blagovice a 2. zaseda u pravcu Trojana.

Miniranje mosta izvršeno je na sledeći način: sa 5 vanjskih mina, svaka od po 14 kg eksploziva plastik Nobel 808, bila su minirana oba naslona mosta, dok bok nije bio miniran. Mine su bile povezane sa brzogorećim štapinom (jer drugog materijala nismo imali) koji je bio privezan za nemačku bombu («Stilerca»³) na poteg, a otuda dalje običnim kanapom.

Miniranje mosta završeno je u 23 časa.

Most je bio potpuno srušen i za duže vreme neupotrebljiv.

Po završenom miniranju vod se povukao u zasedu na položaje iznad mosta.

Oko 3 časa kretala je drumom neprijateljeva motorizovana kolona koja se morala kod mosta zaustaviti. Iz prvih kamiona iskrcali su se vojnici da pregledaju i poprave most. Na ovo ljudstvo je naša zaseda otvorila iznenadnu vatru. Zbog snažne neprijateljeve mitraljeske i minobacačke vatre, te vatre lake artiljerije, zaseda se morala povući.

Naših gubitaka nije bilo. Neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i ranjenih. Zaplenjeno nije bilo ništa.

Oko 6,30 časova napali su naši avioni »Titovci« automobilsku kolonu koja je bila zaustavljena kod mosta i tom prilikom, prema izveštaju obav. patrola, bilo je uništeno ukupno 8 vozila (od toga 6 teških kamiona, 1 auto-cisterna i 1 poluteretni automobil). Sva napadnuta vozila su izgorela.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Operativni oficir,	Komandant, poručnik:
Adolf Jevšnik	poručnik:	Mušič Štefan ⁴
	Vlado Šepec	

³ Vrsta nemačke ručne bombe sa drvenim drškom.

⁴ Ivan Mušič Štefan

IZVEŠTAJ ŠTABA NOTRANJSKOG NOP ODREDA OD 18.
APRILA 1945. ŠTABU 7. KORPUSA JA O BORBAMA NA
PROSTORU LOŠKA DOLINA — ČABAR — BROD NA KUPI¹

STAB
NOTRANJSKOG ODREDA
JUGOSLOVENSKE ARMIIJE
Položaj, 18. IV 45.
Broj: 203

ŠTABU VII KORPUSA — OPERATIVNI ODSEK

Na položaju.

Predmet: Operativni izveštaj
od 10. IV do 17. IV 45.

Dana 11. IV izvršio je neprijatelj jačine 10.000 ljudi, ispad iz pravca Mašuna. Kolona od 5.000 ljudi kretala je pravcem Babno Polje — Prezid — Parg,² a druga kolona je kretala pravcem Loška dolina — Bloke.² Drugi bataljon je napao kolonu koja je kretala pravcem Mašun — Babno Polje — Prezid i vodio sa njom borbu do 12 časova noću. Zbog neprijateljeve nadmoćnosti naše jedinice su se morale povući u pravcu Trave. Neprijatelj je tom prilikom imao 20 mrtvih i više ranjenih. Mi nismo imali gubitaka.

Dana 12. IV, u ranim jutarnjim časovima, otpočeo je neprijatelj nastupanje pravcem Parg — Tršće i Trava i poseo visinske tačke iznad Trave, Parga, Čabra i Podplanine. Naše jedinice su imale patrolne sukobe. Naših gubitaka nije bilo, a neprijateljevi nisu poznati.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 199/11. Broj delovodnika dopisan je mastiljavom olovkom.

² Ove kolone sačinjavali su 2, 3. i 4. puk Srpskog dobrovoljačkog korpusa (SDK), koji su se do tada nalazili na prostoru Št. Peter (sada: Pivka) — Ilirska Bistrica — Mučiči i dve brigade Ličkog korpusa četničke Dinarske divizije, koja se od početka marta nalazila na Krasu i u Vipavskoj dolini, te nemački bataljon, „Buhberger“ (Buchberger) iz sastava nemačke 188. brdske divizije. Ove snage, jačine oko 3.500 ljudi, prebačene su na prostoriju Čabar — Kočevje — Kočevska Reka — Osilnica sa zadatkom da spreče prodor jedinica 4. armije JA tim pravcima i da dejstvuju u bok i pozadinu ove Armije (AIZDG, k. 52/1, k. 157/1, k. 233/III i AFK, k. 281/IV i k. 283 IV).

Dana 13. IV otpočeo je neprijatelj nastupanje iz Čabra u pravcu Trave i poseo položaje zapadno od Trave, dok su naši položaji bili istočno od Trave. Naše jedinice vodile su 5-časovnu borbu s nastupajućim neprijateljem. Pošto je neprijateljeva nadmoćnost bila suviše velika, naše jedinice su se morale povući na kote 975 i 944 i postavile zasedu na drum Čabar — Osilnica. Tom prilikom je neprijatelj imao 42 mrtva i više ranjenih. U prvoj depeši o ovoj borbi izvestili smo da je neprijatelj imao 22 mrtva, ali smo naknadno dobili izveštaj da je imao 42 mrtva.

Dana 14. IV krenula je neprijateljeva kolona, jačine oko 300 ljudi, iz Čabra u pravcu Osilnice. Naše zasede su ovu kolonu napale i vodile borbu oko dva sata. Pomenuta kolona je posle dvočasovne borbe krenula nazad u Čabar. Istovremeno je neprijatelj u više kolona počeo nastupati prema našim položajima iz pravca Trave i Drage s ciljem da opkoli i uništi naše jedinice. Neprijateljev cilj smo blagovremeno otkrili i u tome ga sprečili. Neprijatelj je tom prilikom imao 6 mrtvih i više ranjenih. Mi smo imali dva nestala, od kojih se jedan u toku dana vratio. Drugih gubitaka nismo imali. Zbog zakonspirisanih jedinica koje su se nalazile na tom sektoru, nismo smeli da prihvatimo borbu, jer bi u tom slučaju bile otkrivene, pa smo se povukli da bi se ljudstvo nekoliko odmorilo i nahranilo, jer su već pet dana trajale oštre borbe na sektoru Inlaufa.³

Dana 15. IV nastupao je neprijatelj još uvek dalje u pravcu Ravne — Borovec⁴ — Inlauf. Naše jedinice su se u ranim jutarnjim časovima prebacile severozapadno od Bosljive Loke. Naše patrole su se sukobile s neprijateljem. Na položajima na kojima smo se nalazili, takođe nismo smeli da prihvatimo borbu, zbog bolnice koja se nalazi na tom sektoru. Noću 15/16. premestili smo se na sektor Brod na Kupi, s ciljem da napadnemo neprijatelja u slučaju njegovog nastupanja iz Čabra u pravcu Broda [na Kupi], gde se još uvek nalazimo.

Naše jedinice imale su sledeći raspored: Štab sa spec, vodovima u selu Prezid, a bataljoni su bili podeljeni na pojedine grupe, da bi tačnije kontrolisali teren. Pošto je neprijatelj 8. IV izvršio ispad u Lošku dolinu i vešto izbegao naše zasede, ponovo smo koncentrisali bataljone i uputili Drugi bataljon u Lošku dolinu, gde je 10. o. m. vodio borbu iznad sela Nadlesek, na koti 590 i oko sela Kozarišče i Šmarata te

³ Zaselak, 500 m južno od Boroveca (sada: Borovec pri Kočevski Reki). Na karti 1:100.000 nije obeležen.

⁴ Sada: Borovec pri Kočevski Reki.

Pudob, te gonio neprijatelja u pravcu njegove polazne baze.⁵ Neprijatelj je imao 8 mrtvih i 12 ranjenih. Mi smo imali 3 mrtva. Istog dana smo uputili I bat. sa zadatkom da smerii II bataljon. II bataljon se noću 10/11. vratio u kantonman i sledećeg dana odmah prihvatio borbu. U trenutku neprijateljevog upada u Babno Polje imali smo sastanak Štaba odreda. Štab je svakodnevno pokušavao da uspostavi vezu s bataljonom, što mu zbog brojnih neprijateljevih zaseda i pokreta nije uspelo. Čim uspostavimo vezu, izvešćemo o njegovim borbama.

Od [Štaba] VII korpusa smo primili depešu, datiranu sa 16. o. m., koju smo primili 17. o. m. naveče, da uspostavimo vezu sa divizijom »Garibaldi«, što smo i učinili.⁶

Dana 18. o. m. primili smo depešu od [Štaba] VII korpusa da već tri dana nemate nikakvih naših izveštaja. Naše depeše su bile redovno predavane, kao i u ostalim danima, a pošto [naša] radio-stanica nije mogla uspostaviti vezu sa vama, naredili smo da se pomenute depeše predaju Glavnom štabu, ali je radio-telegrafista odgovorio da je to nemoguće. Molimo vas da utvrdite da li je to zbilja bilo nemoguće, a zatim da preduzmete potrebne mere. Depeše su zatim bile predate preko telefona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Politkomesar, kapetan:
Gačnik Humbert

Komandant, poručnik:
Zupančič Miha

³ Borba je vođena sa delovima 5. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi dok. br. 55).

⁶ Odnosi se na italijansku partizansku diviziju „Garibaldi Natisone“ (Natisone) iz sastava 9. korpusa JA, koja je 13. aprila 1945. krenula, u jačini od oko 800 ljudi, iz Gorenje Trebuše na teritoriju 7. korpusa JA. Noću 15/16. aprila prešla je železničku prugu Ljubljana — Trst, a zatim se kretala preko Notranjske — Loškog potoka u pravcu Kočevska Reka — Brod na Kupi. Dvadesetog aprila 1945, po naređenju Štaba 4. armije JA, stavljena je pod komandu 7. korpusa JA, koji ju je stavio u rezervu (AIZDG, k. 20/V). Vjerovatno tada divizija dobija naziv divizija „Garibaldi“. Po naređenju štaba 7. korpusa JA od 30. aprila 1945, divizija je reorganizovana tako da je od njenog ljudstva formirana jedna brigada, a kao druga brigada u diviziju je uključena 24. italijanska NO brigada „Fonlanot“ (vidi dok. br. 115).

**IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA JA OD 19. APRILA 1945.
GLAVNOM ŠTABU SLOVENIJE O BORBAMA U REJONU
DOLENJSKE TOPLICE — D. i G. TOPLA REBER¹**

BR. 73

**ZAPOVEST ŠTABA 9. KORPUSA JA OD 19. APRILA 1945.
POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVA
UPORIŠTA NA PROSTORU TRNOVSKE PLANOTE¹**

STROGO POVERUIVO!

**STAB IX KORPUSA
JUGOSLOVENSKE ARMIIJE**

Položaj, dana 19. 4. 45.

Br.: 234/44.

ZAPOVEST

Sekcija Gorica i Tolmin 1 : 100.000
englesko-italijansko izdanje

Prema izveštajima naše obavestajne službe, neprijatelj je, u vezi sa velikim porazima koje doživljava na zapadnom, istočnom i jugoslovenskom frontu, povukao sa našeg sektora skoro svu svoju vojsku. Na našem sektoru je ostavio pre svega satelitsku vojsku, koja se zadržava pre svega u ravnici južne Primorske, dok je brdske grebene na sektoru Puštale — Zavrh — Predmeja — Col — Bukovje poseo jedinicama policije, sa ciljem da nas na taj način zadrži [dalje] od važnih komunikacija i da nam spreči upad u Vipavu² i na Kras. Snage koje su raspoređene na tom sektoru nisu velike, a, sem toga, razbacane su po manjim grupama i sa nedovoljnim, pre svega satelitskim, rezervama. Gorica ima, npr., tako malu posadu kakvu mi do sada još nismo zabeležili.

Vojnička situacija Nemačke je danas katastrofalna, a s tim u vezi pred nama stoje veliki zadaci u pogledu učvršćenja naše vojske, kao i oslobođenja Primorske. Zbog toga je

¹ Redakcija ovaj izveštaj ne objavljuje, jer je već objavljen u 4. knjizi XI toma kao dokumenat br. 47.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/11.

² Odnosi se na Vipavsku dolinu.

neophodno da naše jedinice pređu u napad, te da si stvore uslove za polazne rejone koji se nalaze na pomenutoj liniji, koju danas neprijatelj još drži.

U pogledu opšteg plana za oslobodenje Primorske i Trsta mora se preći u ofanzivu čiji je naš prvi cilj — očistiti Trnovsku planotu i Puštalsku dolinu.

Situacija.

Na Trnovskoj planoti je neprijatelj u selu Zavrh postavio posadu od 85 ljudi SS policije koji su smešteni u 5 kuća. Imaju stražu i izvidnicu ali nemaju nikakvih posebnih bunkera. Zadatak je ove posade da kontroliše sektor Trnovo — Nemci — Lokve i brane pristup preko pomenutog sektora u Vipavsku dolinu. Sela Podgozd, Voglarji i Ravnica neprijatelj ne poseda, a, po nepotvrđenim podacima, takođe ne poseda i Grgar.

Puštalska dolina kontrolisana je od neprijateljevih posada koje su smeštene u: Spodnjem Lokovecu³ 70 — 80 ljudi iz II bataljona 10. SS policijskog puka. Štab se nalazi kod Gorjupa,⁴ a ljudstvo kod Kuštrina⁵ i Gamzina.⁶ Patroliraju u pravcu Gornjeg i Srednjeg Lokoveca. Puštale: 100 ljudi iz II bataljona 10. SS policijskog puka. Štab se nalazi u školi, a vojska kod Muroveca⁷ i Jakolina.⁸ Patrole upućuju u pravcu Čepovana. Straža se nalazi sa obe strane sela. Podlaka: 150 ljudi iz II bataljona 10. SS policijskog puka. Štab kod Peka,⁹ a ljudstvo kod Zajca,¹⁰ gde je i kuhinja, skladište hrane i municije. Izvidnice imaju na brdu Slamno,¹¹ Zgorevec¹² i na Gori¹³ iznad Grgara. Svaka izvidnica ima po 3 čoveka. Patrole se smenjuju u 3 časa ujutro i u 8 časova naveče. Patroliraju [u pravcu] Banjšice i Lokoveca. Patrole su jačine 15 — 20 ljudi.

II

U vezi sa gore navedenom situacijom moraju jedinice XXX i XXXI divizije očistiti Trnovsku planotu i Puštalsku dolinu tako da:

¹ Odnosi se na Dolenji Lokovec; sada Dolenji, Gornji i Srednji Lokovec imaju naziv: Lokovec.

⁵ i ⁸ Nazivi imanja u Dolenjem Lokovecu.

⁷ i ⁸ Zaseoci u Puštalama.

¹¹ Nazivi imanja u zaseoku Podlaka.

¹¹ Na karti 1:100.000 nije pronađeno; verovatno se odnosi na brdo Sleme, kota 801.

¹² Omaška; treba: Zgorelnica, trig. 878.

¹³ Odnosi se na Sv. goru, k. 682.

1) XXX divizija napadne Zavrh i daje obezbeđenje u pravcima Predmeje i Idrije.

2) XXXI divizija napadne sa 2 brigade u pravcu Puštala i Podlake, a sa Prešernovom brigadom vrši obezbeđenje u pravcu Gorice i Sempasa, na liniji Ravnica — Krnica.¹⁴

3) Za izvršenje ovih zadataka dodeljuje se XXXI diviziji 1 brzometni top, a XXX diviziji jedan protivtenkovski i 1 brzometni top.

4) Artiljerija sa preostalim ljudstvom daje obezbeđenje u pravcu Sv. Lucije¹⁵ na položajima Vrata i Grudnica.

5) Napad mora da otpočne noću 20/21. o. m. u 01 čas, tako da obe divizije istovremeno otpočinu sa napadom i na taj način jedna drugu rasterećuju.

6) Operativni štab korpusa nalaziće se u Čepovanu.

7) Sanitetsku službu treba da obe jedinice same organizuju, u sporazumu sa Sanitetskim odsekom našeg korpusa.

8) Borbeni znaci:

20. Jože — Janez

21. Miha — Marko

22. Luka — Lajze.

9) Veza se mora organizovati putem radio-stanica, telefona i kurira. Radio-izveštaji Štabu korpusa moraju se dostavljati svakog sata, a takođe i telefonski, a pismene izveštaje kuririma dostavljati svaka 2 sata.

III

Taktičko izvršenje operacije.

Neprijateljeve snage koje se nalaze na Trnovskoj planoti i u Puštalskoj dolini nisu velike, ali su spokojne u uvjerenju da su naše snage u poslednjoj ofanzivi bile razbijene i da su nesposobne za bilo kakav napad. Zbog toga, i pošto je neprijatelj razmešten na više uporišta sa malim brojem vojnika, moraju da budu naše operacije pripremljene sveobuhvatno u pogledu konspiracije priprema, pokreta sa polaznih položaja, iskorištavajući noć i iznenadne prepade na sama uporišta.

Svi pokreti naših jedinica moraju da budu konspirativni, a pre svega ne sme ni jedna jedinica kretati danju preko Čepovanske doline, već se moraju proračunati pripreme i pokret, što pre svega važi za XXXI diviziju, kako bi jedinice kretale posle pada mraka i, uprkos toga, otpočele sa napa-

¹⁴ Zaselak, 13 km istočno od Gorice.

¹⁵ Sada: Most na Soči.

dom u određeno vreme.¹⁶ Operacije obe divizije moraju se oslanjati jedna na drugu, naročito to naglašavamo za XXX diviziju, koja će moći posle zauzimanja Zavrha da pomaže kod zauzimanja Puštala. Prešernova brigada, koja će vršiti obezbeđenje u pravcu Gorice, mora da pazi i na to da će, u slučaju neprijateljevog povlačenja, zatvarati i Puštalsku dolinu, a 18. brigada će morati, posle zauzimanja Zavrha, takođe da iskoristi položaj i pomogne XXXI diviziju, koja mora, sa svoje strane, najodlučnije nastupati i računati sa time da potisne neprijatelja u dolinu pod vatru XXX divizije.

Napad na uporišta mora da bude organizovan sa dobrim bombaškim grupama i energičnim napadom sve pešadije. U napadu treba koristiti bombe, »piat-e«,¹⁷ protivtenkovske puške, lake i teške minobacače, a pre svega, ako je ikako moguće, iznenađenje. Zbog toga je potrebno da si jedinice, odnosno grupe koje će vršiti napade, iz svojih redova obezbede vodiče koji dobro poznaju teren kao i kuće u kojima je smešten neprijatelj. Potrebno bi bilo da se organizuju posebne trojke dobrovoljaca koje bi sa bombama vršile napade na štabove čija su mesta tačno označena.

Zbog sprečavanja intervencije sa motornim vozilima, moraju sve jedinice, gde god je to potrebno, da izvrše miniranje i rušenje komunikacija.

Tok i uspeh ove operacije biće ovisan od razvoja pojedinih napada, te je zbog toga od ogromne važnosti blagovremeno izveštavanje o uspesima i situaciji kod naših jedinica kao i o merama preduzetim od strane neprijatelja. Zbog toga naglašavamo da se organizuje veza svim sredstvima koje imaju na raspolaganju naše jedinice. Takođe treba do maksimuma organizovati za vreme operacija i obaveštajnu službu i borbeno izviđanje.

Na izvršenje.¹⁸

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba, ppukovnik: V. d. komandanta, ppukovnik:
Jakopič A.¹⁹ Jože Borštinar

M. P.

U to vreme 30. divizija JA nalazila se na prostoru Vrše (zaselak, 3,5 km severno od Čepovana) — Lažna — Lokve, a 31. divizija na prostoru Vojsko — Mrzla Rupa (AIZDG, k. 227/11).

¹⁷ Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10.

¹⁸ O izvršenju prednjih zadataka vidi tom XI. knj. 4, dok. br. 90.

¹⁹ Albert Jakopič Kajtimir

P. S.: Tačan plan operacija pojedinih jedinica razradićemo sa štabovima brigada i divizija na konferenciji dana 20. o. m. u Velikim Laznama⁰ u 7 časova ujutro.²¹

Dostavljeno: Štabu XXX divizije
„ XXXI divizije
„ Artiljerije
Arhiv

BR. 74

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAPADNO PRIMORSKO OD 19. APRILA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O BORBI 2. BATALJONA U REJONU GORENJI TRBILJ I SV. LOVRENC¹

Op

OPERATIVNI STAB ZA
ZAP. PRIMORSKO
IX KORPUSA JA

Položaj, 19. 4. 1945
br. 586

ŠTABU IX KORPUSA JA

Operativni odsek.

Predmet: operativni
izveštaj.

Dostavljamo vam tačan izveštaj o borbi u G. Trbilju onako kako nas je izvestio bataljon koji je vodio borbu. Sigurno je više ranjenih i mrtvih a što ne možemo konstatovati (o ovoj borbi već smo vam nešto javili 15.4. u izveštaju br. 572).

⁰ Zvaničan naziv naselja bio je Lažna.

Dopisano mastilom „u 7 časova ujutro“.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k 226a I. U gornjem desnom uglu nalazi se nečitak potpis a mastiljavom olovkom dopisano je u Štabu 9. korpusa JA „OP“, što znači da je izveštaj predat Operativnom odseku, a na margini prve stranice dole „24. 4.“, što označava datum primitka.

Dostavljamo vam i izveštaje o daljim borbama i akcijama izvršenim na našem sektoru između 12. i 18. 4. 1945.

Dana 12. 4. 1945. je II bataljon još uvek bio na starim položajima u G. Trbilju.² U 10 časova je neprijatelj, podržavan vatrom tri teška minobacača i dva topa, počeo da nastupa prema našim položajima, te da tuče položaje iz rejona sela Preserje. Nastupao je sa 2 strane u jačini 250 ljudi. U 10,15 je prihvatio borbu vatrom iz teškog naoružanja. U 10,20 časova se neprijatelj približio našoj vatri tako da smo na njega otvorili vatru iz celokupnog naoružanja, te ga prinudili da se povuče za 500 m i prestane sa vatrom iz teškog naoružanja. U 12,15 časova je neprijatelj ponovo počeo da tuče vatrom iz celokupnog teškog naoružanja, a zatim mu je pristiglo i pojačanje od oko 200 ljudi iz Dolenjeg Trbilja, a druga kolona od oko 40 ljudi stigla je iz Kambreška u dolini Idrije i odande otpočela da nastupa prema našim položajima težeći da nam zađe u leđa. Stigla je do sela Klinec i k. 646, te smo je ovde našom vatrom zaustavili. U 13, 30 časova ponovo je počeo sa nastupanjem u strelcima prema našim položajima. Time što mu je pristiglo pojačanje od oko 250 ljudi, njegov streljački stroj se veoma proširio tako da je otpočeo nastupati prema našim položajima i jarugom ispod G. Trbilja. Neprijateljeva vatra bila je sve žešća i koncentrisana. Nakon borbe od dva časa moralo se levo krilo, zbog koncentrične vatre i nedostatka municije, povući. Povuklo se na padine Kuma, ispod k. 905. Kad je ono tu zaposelo položaje, povuklo se i desno krilo, te teško naoružanje. Zaposeli su položaje preko čitave padine Kuma i sam vrh Kuma, dakle k. 905, gde smo istrajali do mraka. Noću se bataljon povukao na novoodređene položaje.

Uspeh borbe:

neprijatelja mrtvih . . .	11
„ ranjenih . . .	7

- Bataljon je u toku prethodnog dana vodio borbe i uspešno je odbio sve neprijateljeve napade, a u toku noći minobacačkom vatrom proterao je neprijatelja iz sela Preserje (vidi izveštaj Operativnog Štaba za Zapadno Primorsko od 15. aprila 1945. u AIZDG, k. 226aT).

Dana 14. 4. 1945. Bataljon se 13. 4. preko celog dana odmarao prikriven, jer su borci bili umorni od dvodnevni borbi. Neprijatelj ni tog dana nije bio aktivan. Ujutro 14. zaposeo je II bataljon nove položaje u selu Zarščini, između k. 538³ i k. 812. U 15 časova izvestila je njihova izvidnica da se jača kolona Kozaka sa trima kolima kreće dolinom Idrije prema Podreski. Bataljon je odmah otišao sa dva mitraljeza »Breda« i dva puškomitraljeza i zaposeo položaje ispod sela Senik (k. 400). Stigao je nešto prekasno, pa je kolona bila već toliko udaljena da je više nisu mogli napasti. Napali su njenu zaštitnicu, jačine 20 ljudi, sa 8⁴ konja. Nakon borbe od 20 minuta izvršio je juriš na drum pa se zatim povukao. Uspeh borbe:

neprijateljevi mrtvi	4
„ ranjeno	5
„ zarobljeni	1

Zaplenjeno:

pušaka _____	4 (i
to: 1 engleska, 1 »Mauzer«, 1 ital.,	
1 franc.)	
opasač	1
metaka za puške	170
bombi engl	2
kožna torba	1
ranaca	2
gamašni (pari)	1
čaturice	3
konja	2
sedla za konje	4
bicikl ženski	1
čizama (pari)	1
kompletno odelo	1
konja ubijeno	2
ranjeno	3

Dana 15. 4. 1945. premestio se bataljon (II) u selo Vrhovlje k. 435. Dana 16. 4. u 10 časova dobio je obavještenje da jedna nemačka kolona, jačine 40 ljudi, s kolima nastupa sa pravca Nebla prema

³ Kota 538 nalazi se 2 km severno od brda Korada, trig. 812.

* Broj 8 dopisan je mastilom umesto ranijeg broja 4.

Dobrovu. Drug komandant je odmah, sa 15 drugova naoružanih sa jednom teškom i jednom lakom »bredom«, otišao na položaje. Položaje je zaposeo iznad sela Sv. Lovrenc⁵ i kod sela Gabrešče.⁸ Drug zam. komandanta pak je krenuo sa 15 drugova sa dva puškomitraljeza kroz Hruševlje — Neblo i zaposeo položaje ispod sela Fojane. U 10,30 časova postavio je drug komandant zasedu iznad sela Sv. Lovrenc a sam je, sa 4 druga, otišao u pomenuto selo, gde se sukobio sa neprijateljem na odstojanju od 40 m. Odmah je ispalio dva rafala iz automata. Neprijatelj je imao dva teško ranjena. Čela kolona je počela da beži prema selu Gabrje,⁷ gde su se posakrivali po kućama. Odmah je izvršen juriš svih drugova koji su opkolili selo i pobili neprijatelju 5 konja i 3 vojnika a 2 konja, koji su vukli kola na kojima se nalazilo 8 hl vina, bila su ranjena, zbog čega se sve preturilo u jarugu a vino se prolilo. Zatim je upao u pomenuto selo, sukobio se na odstojanju od 5 m sa 4 Nemca, ispalio u njih ceo rafal iz automata. Na mestu su poginula 2 a dva su u panici pobjegli. U to vreme je počela da nastupa druga kolona od 60 Kozaka iz Dolenja prema njihovim položajima i pokušavala da ih okruži.⁸ Zbog toga su bili prinuđeni da napuste opkoljeno selo i da zaposednu položaje iznad sela Sv. Lovrenc — Drnovk. U 11 časova počela je da nastupa druga kolona Kozaka, jačine oko 150 ljudi. Kad su stigli ispod sela Drnovka, napala ih je sa odstojanja od 800 m zaseda vatrom iz teške »brede[^]. Pomenuta kolona se odmah rasturila i pobjegla u pravcu Dobrova. Iz tog sela je počela da tuče naše položaje vatrom teškog oružja. U 16 časova je neprijatelj počeo da nastupa u strelcima prema njihovim položajima i to iz Slomberka,

⁵ Sada: Šlovrenc.

• Zaselak, severno od sela Sv. Lovrenc (Šlovrenc), na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

⁷ Zaselak sela Sv. Lovrenc (Šlovrenc), na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

⁸ U Dolenju se u to vreme nalazio Štab 2. puka sa 2. bataljonom Kavkasko-kozačke divizije (AIZDG, k. 63/11).

• Zvaničan naziv je Zali Breg. Na karti 1 : 100.000 piše: Šalimberk.

Dobrova, Fojane, Križade¹⁰ i Nebla. Kolona koja je nastupala sa pravca Dobrova približila se na 150 m, uprkos tome što su ih naši neprekidno i snažno tukli vatrom. Ovde su naši počeli da ih psuju i da sa njima razgovaraju. Iznenada, pak, prešli su na juriš i proterali ih na drum Šlomberk — Dobrovo i Fojana, gde su se utvrdili po kućama. U 21 čas se bataljon povukao sa položaja.

Uspeh borbe:

poginulo neprijatelja	5
ranjeno „	7
ubijeno konja	5
proliveno vina	8 hl

Naši gubici: poginuo	.1
ranjen	.1

Dana 13. 4. 1945. ubila je snajperska grupa od 2 druga iz II bataljona karabinijskog narednika kod fabrike svile u Podgori.
Zaplenila: kompletno vojničko odelo i par cipela.
Nije bio naoružan.

Dana 14. 4. 1945. je patrola od 4 čoveka iz II bataljona u 22 časa pokupila 800 m telefonske žice između Moše i Koprive.

Dana 18. 4. 1945. je bojna patrola od 5 ljudi iz Beneškog bataljona otišla iz logora da izvidi situaciju na sektoru Idrska. Na povratku napala ju je u blizini sela Gnidovice (G. Trbilj) patrola Kozaka. Kozaci su na nju pucali više od pola časa iz celokupnog naoružanja. Pri povlačenju je drug komandir Jug¹¹ pogodio neprijateljevog nišandžiju i ubio ga. Naši su se povukli bez gubitaka.
Gubici neprijatelja: mrtvih1
Utrošeno municije za automate12

Dana 18. 4. 1945. je snajperska grupa Beneškog bataljona napala patrolu Kozaka od 10 ljudi na konjima.
Gubici neprijatelja: mrtvih1
ranjenih1
ubijeno konja1

¹⁰ Zaselak sela Neblo. Na karti 1:100.000 nije obeležen.

¹¹ Ivan Jug

Neprijatelj je intervenisao iz uporišta Št. Lenart vatrom iz teškog naoružanja, a naši su se bez gubitaka povukli.

Utrošeno municije za »Mauzer«18

Dana 18. 4. 1945. je snajperska grupa od 4 čoveka iz Beneškog bataljona napala neprijateljevu zasedu kod Sv. Pavla¹² (Cernetiči) sa odstojanja od 300 m.

Gubici neprijatelja: mrtvih 2
ranjenih 2

Utrošeno municije za »Mauzer«12

Neprijatelj je reagovao vatrom iz celokupnog naoružanja.

Ukupan rezultat borbi i akcija
između 12. i 18. aprila.

Mrtvih neprijatelja	26
Ranjenih „	23
Zarobljenih „	1
Ubijenih konja	8
Ranjenih konja	3

Zaplenjeno:

Konja	4
Sedla	4
Hamova	
Pušaka	4
Metaka za puške	170
Bombi engleskih	
Opasača	
Ranaca	2
Gamašni (pari)	
Čaturica	3
Bicikala	1
Telefonske žice m.	800
Čipela	
Čizama (pari)	1
Kompletnih vojničkih odela	1

P. s.

Patrola II MSV¹³ je 14. 4. zaplenila 2 kozačka konja zajedno sa zapregom.

» Na karti 1:100.000 nije pronađeno.
" Minersko-sabotažnog voda

Utrošena municija u ovim borbama i akcijama:	
za mitraljez »Breda«	3730
za puškomitraljeze	1370
mina za laki minobacač	37
za pušku »Mauzer«	255
za italijanske puške	340
za engleske puške	150
za automate	570

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant kapetan:
Bavec Franjo Branko
Branko

Operat. oficir poručnik:
Perat Alfonz
Perat Alfonz

M. P.

BR. 75

IZVEŠTAJ ŠTABU 17. SLOVENAČKE NO BRIGADE „SIMON GREGORČIČ“ OD 19. APRILA 1945. ŠTABU 30. DIVIZIJE JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI U MARTU I PRVOJ POLOVINI APRILA¹

ŠTAB
17. SNOB „SIMON GREGORČIČ“

Relacija o borbama
u vremenu od 1. 3. —
19. 4. 1945. godine.

ŠTABU XXX DIVIZIJE IX KORPUSA
JUGOSLOVENSKE ARMADE.²
(operativni odsek).

sekcija Tolmin—Gorica 1 : 100.000, it. izd.

Situacija: U tome vremenskom periodu naša brigada kretala se je, zadržavala i borila pretežno na sektoru Trnovskog gozda i Vojskog.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 284/1. Deo izveštaja pisan je na srpskohrvatskom a deo na slovenačkom jeziku.

* Armije

Na tim sektorima neprijatelj je u toku meseca marta vršio ofanzivne operacije, sa name-rom da naše jedinice odbaci sa sektora Trnova — Čavna i Predmeje — Otlice — Cola i da na taj način osigura sebi komunikaciju Gorica — Vipavska dolina — Postojna — Ljubljana, koja mu je, usled oštećenih željezničkih linija, po- stala življenski³ važna za transporte ljudstva i materijala.

Izvođenjem tih ofanzivnih operacija nepri- jatelj je dolazio do trojakog uspeha i to: prvo, osiguravao je sebi komunikacijsku liniju Gorica — Vipavska dolina — Postojna od naših uz- nemiravanja; drugo, odbacivao je naše jedinice od baza za snabdevanje i na taj način otežavao njihovu ishranu i snabdevanje drugim materijalom i, treće, prisiljujući naše jedinice na po- vlačenje na druge sektore, stvarao je sebi po- voljnije uslove za izvođenje ofanzive, koju je pripremao i koja je usledila koncem marca i početkom aprila meseca.

Interesantno je pratiti rad neprijatelja u pripremanju i izvođenju velike martovsko-april- ske ofanzive preduzete protiv jedinica našeg IX korpusa.⁴

Cilj neprijatelja bio je da natera naše jedi- nice da se koncentriraju na čim manjem sekto- ru i da ih onda koncentrirane i okupljene tuče i razbije.

Za izvođenje te svoje zamisli neprijatelj je tokom celog meseca marta ofanzivnim operaci- jama odbacio naše jedinice sa ivica našeg osvo- bojenog ozemlja⁵ u unutrašnjost ozemlja a po- tom vršio sistematično posedaње dominantnih položaja i kota, te na taj način ovlađivao i kon- trolirao doline te nateravao naše jedinice na povlačenje i koncentraciju na relativno malom sektoru ozemlja. Pošto je neprijatelj te svoje napade i posedaња vršio koncentrično, to je na taj način u prvo vreme i ostvario svoj taktički cilj koji je bio: sabijanje naših jedinica na čim manju koncentracijsku prostoriju sa težnjom da

³ životno

⁴ O angažovanim snacama neprijatelja u ovoj ofanzivi vidi dok. br. 165, 168. 170, 172 i 173.

⁵ oslobodene teritorije

ih onda okupljene na jednom mestu, premoćnim snagama napadne, tuče i razbije.

Poznavajući dobro manevarsku sposobnost naših jedinica, kao i veliku sposobnost pokreta sa kojima raspoložu, neprijatelj nije mogao nikako drugače raditi, jer bi svaki drugi način rada kompromitirao izvođenje njegovih operacija, te omogućio našim jedinicama izvlačenje bez posebnih gubitaka.

Neprijatelj je bio svestan da počesno tučenje naših jedinica zahteva vršenje kolonskog napada, tj. napada sa kolonama, koji bi bili od strane naših jedinica izmanevrirani, te je iz toga razloga pristupio vršenju koncentričnog napada, koji je, istina, za njega predstavljao teži način izvršenja napada, radi teže koncentracije potrebnih snaga, ali koji mu je omogućavao bolje iskorišćavanje taktičkog uspeha i dovodio ga do potpunijeg uspeha — razbijanja i uništenja naših snaga.

Za izvršenje tih namera neprijatelj je bio prinuđen da koncentrira brojne jake formacije svoje vojske, koje je popunio formacijama četnika, domobranaca i fašista, nadajući se da će na taj način brojnom premoćju uspeti saterati i sabiti naše sile na jedan mali sektor i onda ih okupljene tući.

Neprijatelj je svoje namere i vršio, odnosno on je započeo, vršio i završio ofanzivu, ali svog taktičkog cilja nije postigao; naime, željeno uništenje naših jedinica nije mu uspelo.

Naše jedinice su sa izvanrednim manevrima i udarnošću izmanverirale i razbile sve njegove pokušaje uništavanja i uspele su [da] se iz ove, lako rečeno, najveće i planski najbolje zamišljene ofanzive na Primorskom izvuku sa veoma malim gubicima, dok su sa druge strane nanešeni neprijatelju veoma teški gubici.

Koji su razlozi navodili neprijatelja na izvođenje ove velike ofanzive?

Situacija na istočnoj i zapadnoj fronti, potreba prebacivanja trupa sa jedne fronte na drugu i neprestano uništavanje železničkih komunikacija od strane savezničke aviacije i naših MSV⁶-a, podigle su na prvo mesto suhoputne komunikacije među koje spadaju i one koje idu

preko našeg oslobođenog ozemlja kao n. pr. Gorica — Vipavska dolina — Postojna — Ljubljana; Gorica — dolina Soče — Baška grapa — Podbrdo; Gorica — Sv. Lucija⁷ — Cerčno — Ziri — Škofja Loka; te komunikacije koje idu iz Gorice — Vipavska dolina — Col — Idrija — Rakek — Ljubljana, koje su komunikacije kontrolirane od strane naših jedinica i zbog toga neupotrebljive za neprijatelja sve dok mu ne uspe naše jedinice uništiti, razbiti ili barem odbaciti od komunikacija.

To su glavni razlozi koji su navodili neprijatelja na izvođenje ove do sada najveće i najbolje nacrtne izvedene ofanzive na Primorskom, koja mu nije donela željenih uspeha zahvaljujući izvanrednoj pokretljivosti, manevarskoj sposobnosti i udarnoj moći naših jedinica, koje su sve neprijateljske manevre kontramanevrima onemogućavale i odlučnim udarcima razbijale.

Nacrt štaba:

S obzirom na neprijateljske namere i opštu situaciju u kojoj se nalazimo, nacrt štaba bio je uglavnom da se umesnim manevriranjem izvuku jedinice iz dodira sa neprijateljem, da se sačuva živa sila u čim većoj mogućoj meri, ne izbegavajući priliku nanašanja neprijatelju gubitaka u ljudstvu i materijalu.

To je uglavnom i uspelo i naše jedinice izvukle su se iz te ofanzive sačuvavši u najvećoj mogućoj meri svoju živu silu za odsudne momente koji nailaze, a nanevši tom prilikom neprijatelju osetne gubitke u ljudstvu i materijalu.

AKCIJE JEDINICA XVII BRIGADE „S. GREGORČIČA“ U VREMENSKOM PERIODU

OD 1. III. 45 DO 19. 4. 1945.

1. III 45. Toga dana su jedinice naše brigade posedale sledeće položaje iznad sela Otlice:
I bataljon kotu 1110, II bataljon kotu 1091,⁸ a

⁷ Minersko-sabotažnih vodova

⁷ Sada: Most na Soči.

⁸ Ova kota nalazi se između Obrezoveca (k. 1113) i Potegle (k. 1252).

Treći bataljon posedao je položaj i osiguravao protiv Zadlogu i Maloj Gori.

Oko 10h toga dana neprijatelj je počeo prodirati proti položajima koje je držao naš drugi bataljon. Bataljon je dočekaio sovražnika,⁹ primio borbu i odbacio neprijatelja prema polaznim položajima. Na položaj koji je držao naš I bataljon neprijatelj je pokušao samo jednom sa napadom ali je bio odbijen.

Gubitki neprijatelja: 3 mrtva, 8 ranjenih,
Naši gubitki: 5 mrtva, 2 teško ranjena, 4 lako ranjena, koji se nalaze na ambulantnom lečenju.

Izgubljen materijal: 1 pm »Bren«

Utrošena municija: 3420 metaka za teški mitraljez »Breda«, 6155 metaka za pm »Bren«, 1373 metka za pm »Breda«, 200 metaka za engleske puške, 655 metaka za ital. puške, 64 mina za laki bacač, 7 mina za teški bacač i 6 ručnih bombi.

III 45. U svojoj ofanzivi [na] jedinice naše divizije neprijatelj je dopro preko celog masiva Trnovskog gozda i dostigao do krajne ivice toga masiva.

Jedno odeljenje nepoznate jačine zauzelo je i poselo položaje i oko sela Gor. Trebuše i naša brigada dobila je zadatak da neprijatelja koji se je nalazio i oko sela Gor. Trebuše napadne i razbije. Za izvršenje ovoga zadatka bataljoni naše brigade krenuli su u napad oko 14.30h potpomognuti vatrom teškog bacača. Čim su naše jedinice krenule u napad, neprijatelj se je počeo povlačiti u pravcu Mrzle Rupe. Naše jedinice su neprijatelja gonile dok se nije zanoćilo.

Naši gubitci: ništa.

Sovražnikovi gubitci: 2 mrtva, 1 ranjen i 3 ujetnika.¹⁰ Zaplenjeni materijal: 3 torbe sa nešto sanitetskog materijala, 1 kutiju municije za »šarac« sa oko 300 metaka, 1 opasač sa nožnicom, 2 ital. puške, 2 puške »Mauzer«, 2 doboša za »šarac« sa 70 metaka. Utrošena municija: 1275 metaka za pm »Bren«, 745 metaka za teški mitraljez »Breda«, 215 metaka za englesku pu-

• neprijatelja
¹⁰ zarobljenika

šku, 650 metaka za pm »Bren«, 70 metaka za ital. puške, 42 metka za lahki bacač, 16 mina za teški bacač, 2000 metaka za tešku »Bredu«.¹¹

11. III 45. Toga dana oko 22h krenula je iz logora u Gor. Trebuši 1 patrola I bataljona, jačine 10 vojnika, u pravcu Vel. Lažne¹² - sa zadatkom da kontroliše greben u pravcu Kozje stene i Vel. Lažne. Patrola je zauzela položaje oko 5.30h i, kako se neprijatelj nije pojavio do 9 čas., pristupila je kontrolisanju Vel. Lažne, te se kod toga srela s neprijateljevom patrolom, jačine 15 vojnika, koju je napala. Neprijatelj je prihvatio borbu te ju podržao još mitraljeskom vatrom svojih zaseda tako da je naša patrola bila prinuđena da se povuče u Gor. Trebušu.

Neprijateljevi gubici: 6 mrtvih, 4 teško ranjena.

Naši gubici: 1 lakše ranjen i 1 mrtav.

Naši gubici u materijalu: 1 pm »Bren«, 1 engleska puška i 300 metaka za »Bren«.

Utrošeno municije: 420 metaka za pm »Bren«, 126 metaka za englesku pušku i 7 mina za teški minobacač.

Za vreme pokreta iz Lokava preko Male lažne napala je četnička patrola našu komoru i zaštitnicu. Zaštitnica je prihvatila borbu, te se nakon kraćeg sukoba u redu povukla u sastav brigade.

Gubici neprijatelja: 1 ranjen.

Utrošeno municije: 46 metaka za pm »Bren« i 26 metaka za engleske puške.

18. III 45. Oko 10 časova tog dana otpočele su jedinice naše brigade sa napadom na neprijateljeve položaje koje je on držao kod Gnezda. Naše jedinice su uspele da neprijatelja odbace sa njegovih predstražarskih položaja. Borba je tog dana vođena do 1 čas posle ponoći.

19. III 45. Tog dana su naše jedinice napadale neprijatelja koji se nalazio na položajima kod Gnezda, ali naročitih uspeha nije bilo, jer je neprijatelj bio suviše utvrđen.

¹¹ Deilji tekst je na slovenačkom jeziku.

¹² Odnosi se na selo Lažna.

20. III 45. Neprijatelj se sa položaja kod Gnezda povukao u pravcu Idrije.
Gubici neprijatelja: 23 mrtva, 24 ranjena i 4 zarobljena.
Naši gubici: 5 mrtvih, 3 ranjena.
Zaplenjen materijal: 1 kutija za municiju za »šarac«, 300 metaka za »šarac«.
Izgubljen materijal: 1 pm »Bren«, 2 engleske puške, 150 metaka za pm »Bren« i 9 okvira za »Bren«.
Utrošena municija: 4430 metaka za pm »Bren«, 1430 metaka za engleske puške, 1160 metaka za laki mitraljez »Breda«, 720 metaka za automate, 242 metka za italijanske puške, 46 ručnih bombi, 118 mina za laki bacač, 46 mina za teški minobacač.
27. III 45. Sa pravca Sp. Idrije stigla je u Sr. Konomlju neprijateljeva patrola jačine oko 35 vojnika, naoružana sa 2 mitraljeza »Zbrojovka« i 1 mitraljezom »šarac« te puškama.
Naša zaseda je otvorila vatru na neprijateljevu patrolu, nakon čega se neprijatelj razvio u strelce i počeo da nastupa prema položajima naše zasede. Zbog bojazni da neprijatelj ne zađe u leđa, zaseda se povukla na nešto više položaje. Kad je našoj zasedi pristiglo pojačanje, izvršen je ponovni vatreni napad na neprijatelja, nakon čega se neprijatelj povukao u pravcu Sp. Idrije.
Gubici neprijatelja: 3 ranjena.
Utrošeno municije: 400 metaka za pm »Bren«, 50 metaka za engleske puške.
31. III 45. Toga dana su jedinice 1. bataljona na položajima od Škrbine prema Maloj lažni osiguravale ovaj odsek. Jedna patrola tog bataljona, jačine 3 vojnika, naišla je u svom pokretu u blizini Male lažne na neprijateljevu patrolu jačine 20 vojnika. Neprijateljeva patrola otvorila je vatru na našu patrolu, nakon čega su jedinice 1. bataljona koje su se nalazile na položajima u blizini otvorile vatru iz teške »brede« i »šarca«. Upućivanjem jedne patrole u bok neprijatelja ovaj je bio razbijen i proteran prema Maloj lažni.

Gubici neprijatelja: 1 mrtav, 2 ranjena.

Utrošena municija: 70 metaka za tešku »brodu«, 140 metaka za »šarac« i 48 metaka za engleske puške.

- 2.¹³ III. 1945. Tog dana stigla je sa pravca Sp. Idrije u Sr. Konomlju neprijateljeva patrola jačine oko 40 vojnika, naoružanih sa 2 »šarca« i sa puškom. Namera patrole bila je pljačka, te je nadirala jarugom iz Sp. Idrije prema Sr. Kanomlji. Na povratku je naša zaseda napala neprijateljevu patrolu i naterala je u bekstvo prema uporištu.

Gubici neprijatelja: 1 ranjen.

Zaplenjeno: 1 krava.

Utrošena municija: 620 metaka za pm »Bren«, i 40 metaka za engleske puške.

1. IV 1945. Neprijateljeve snage, određene da unište naše jedinice, posedale su linije užeg i šireg osiguranja koje su naše jedinice morale da probiju te da se izvuku iz obruča kojeg je neprijatelj uspostavio oko njih.

Naša komanda je odlučila da izvrši proboj na sektoru Gačnik¹⁴ — Ogalce — Oblakov Vrh, te je u tom cilju i organizovala pokret. Kad je u svom pokretu kolona čelom stigla u visinu Oblakovog Vrh, neprijatelj je napao iz dve zasede sredinu kolone u visini Gačnika.

Kad je na taj način pokret bio otkriven, odmah je naređeno posedanje položaja, pa su naše jedinice posele položaje na kotama u pravcu Ogalca, desno od položaja koje su držale jedinice 18. brigade.

Borba je otpočela oko 5,30 časova ujutro, te je vođena preko celog dana sve do 18 časova.

Neprijatelj je malim kolonama nadirao prema položajima koje su držale naše jedinice, ali je svugde bio odbijen, te su mu naneti gubici. Nekoliko neprijateljevih juriša su naše jedinice energično odbile tako da neprijatelj nije mogao zabeležiti nikakav ofanzivni uspeh.

¹³ Datum nečitak. Iz izveštaja Štaba 3. bataljona od 25. marta 1945. Štabu brigade vidi se da je sukob zasede sa neprijateljevom patrolom bio 24. marta (vidi AIZDG, k. 284/1).

¹⁴ Imanje 750 m jugoistočno od Perdenskog vrha, k. 983. Na karti 1:100.000 nije obeleženo.

Naš 2. bataljon nije učestvovao u borbama na tom sektoru, jer je pri napred pomenutom napadu na sredinu marševske kolone bio odsečen, pa se do danas samo delimično vratio u sastav naše brigade.

Gubici neprijatelja: 12 mrtvih i 24 ranjena.
Naši gubici: 4 lakše ranjena.

Izgubljeno oružje: 4 engleske puške. Sem toga nedostaje i čitavo naoružanje 2. bataljona ukoliko se do danas pojedinci još nisu vratili u sastav brigade.

Utrošena municija: 3728 metaka za pm »Bren«, 1271 metak za englesku pušku, 721 metak za italijansku pušku, 473 metka za automat, 17 mina za laki minobacač.

Zaplenjeni materijal: 1 tromblonska puška sa 4 tromblonske mine, 200 metaka za pušku »Mauzer«, 1 kompletna uniforma sa opasačem.

9. 4.¹⁵ 45. Jedinice naše brigade bile su raspoređene oko Čepovana. III bataljon držao je zasedu severno od Čepovana sa zadatkom da kontroliše eventualne neprijateljeve pokrete iz Sr. Lokoveca u Gor. Lokovec.¹⁶ U 15,00 časova je ova bila napadnuta, pa se bez borbe povukla. Na položaju je ostavila kompletnu tešku »bredu«.

Izgubljeni materijal: 1 teška »breda«.

10. 4.¹⁷ 45. Neprijatelj je pokušavao da sa pravca Puštala manjom patrolom prodre u Čepovan. Nakon kraće borbe povukao se neprijatelj na svoje položaje sa kojih je došao.

Utrošena municija: 10 mina za teški minobacač, 80 metaka za »bren«.

Gubici neprijatelja: 2 ranjena.

12. III¹⁸ 45. Noću 10/11. III¹⁹ 45. premestila se naša brigada na Vrše, a 12. 4. ujutro su jače neprijateljeve jedinice napale naše položaje. Mi smo prihvatili borbu i vodili je tako dugo dok nije postojala mogućnost da nas neprijatelj okruži. Do toga je došlo kad je poginuo naš najbolji nišandžija na mitraljezu koji je vatrom ovladavao nad

¹⁵ i ¹⁷ Broj 4 dopisan je olovkom, umesto ranijeg broja III.

" Gorenji, Srednji i Dolenji Lokovec; sada: Lokovec.

^M i » Omaška; treba: IV (vidi izveštaj Štaba brigade od 13. aprila 1945. u AIZDG. k. 284/1).

čitavim područjem na kome je vođena borba. Povukli smo se na nove položaje u Gor. Trebuši.

Naši gubici: 5 mrtvih.

Gubici neprijatelja: 7 mrtvih i 6 ranjenih, utvrđeno naknadno prema izveštajima civilnog stanovništva.

Izgubljen materijal: 2 pm »Bren«, 4 engl, puške, 346 metaka za pm »Bren« i engl, puške.

15. 4. 45. Naša brigada bila je razmeštena u Vel. Lažni i obezbeđivala teren oko iste. U 6,45 časova bila je napadnuta naša zaseda na koti 1185. Neprijatelj je, naime, iskoristio maglu te se neprimetno približio našim položajima sa tri kolone. Nakon kraće borbe probio se neprijatelj do kote 1185 dok je bio sa kote 1040 nateran u bekstvo. Borba je vođena do 9 časova, a nakon toga se neprijatelj povukao u polazne tačke Zavrh i Puštale.

Naši gubici: 3 mrtva i 3 lakše ranjena.

Gubici neprijatelja: 3 mrtva i neutvrđen broj ranjenih.

Gubici u materijalu: 1 ital. puškomitraljez i 500 metaka za isti.

Utrošeno municije: 60 metaka za pm »Bren«, 90 metaka za engl, puške.

16. 4. 45. Toga dana je neprijatelj ponovo hteo da napadne naše položaje na koti 1185 sa tri kolone, ali su ga naše jedinice nakon kraće borbe energično obile, tako da se morao povući u velikom neredu u polazne tačke.

Utrošeno municije: 90 metaka za tešku »brodu«, 150 metaka za pm »Bren« i 46 metaka za engl, puške.

Gubici neprijatelja: 3 ranjena.

REKAPITULACIJA

Gubici neprijatelja: 57 mrtvih, 79 ranjenih, 7 zarobljeno.

Naši gubici: 19 mrtvih, 15 lakše ranjenih i 2 teško ranjena.

Zaplenjeni materijal: 3 sanitetske torbice sa nešto materijala, 2 kutije za »šarac«, 1 opasač sa bajonetom, 2 doboša za »šarac«, 9 okvi-

ra za »bren«, 1 tromblonska puška, 4 tromblonske mine, 200 metaka za pušku »Mauzer«, 2 pištolja, 150 metaka za »bren«, 670 metaka za »šarac«, 6 pušaka, 2 pištolja.

Izgubljeni materijal: 5 pm »Bren«, 11 engl. pušaka, 1 teška »breda«, 1 ital. mitraljez, 49 okvira za »bren«, 450 metaka za pm »Bren«, 500 metaka za ital. mitraljez. II bataljon naše brigade je kompletan brisan iz spiska jer se u borbi u Vojskom odvojio od brigade.

Utrošena municija: 4525 metaka za tešku »brodu«, 10.014 metaka za pm »Bren«, 2533 za laku »brodu«, 5196 metaka za engleske puške, 1686 metaka za ital. puške, 241 mina za laki minobacač, 86 mina za teški minobacač, 1193 metka za automate, 3340 metaka za »šarac«, 52 ručne bombe.

**ZAPLENJENI, ODNOSNO IZGUBLJENI MATERIJAL OD 16. 3.
DO 5. 4. 1945.**

Zaplenjeni materijal: 1 kutija za municiju za »šarac«, 1 tromblonska puška, 1 kompletna uniforma.

Izgubljeni materijal: 1 pm »Bren«, 6 pušaka, 9 okvira za »bren«. Osim toga još i materijal koji se nalazio kod II bataljona.

Zaplenjena municija: 300 metaka za »šarac«, 200 metaka za pušku »Mauzer« i 4 bombe.

Izgubljena municija: 150 metaka za pm »Bren«. Osim toga još i nestali materijal kod II bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant poručnik:
Korenčić Anton Tarzan

Operativni oficir kapetan:
Čerin Jože Petar

**OPERATIVNI DNEVNIK ŠTABA 14. UDARNE DIVIZIJE JA
OD 1. MARTA DO 19. APRILA 1945. GODINE¹**

1. III 1945.

Štab ³		Cemšenik	
I ⁴	Cemšenik—Dobrljevo — k. 910.	Prilikom dolaska na položaje nepr. se nalazio u Dobrljevu. Napadom je bio nepr. oteran. Borba je trajala 2 i po časa.	Nepri. gubici nepoznati. Brig. 2 ranjena.
II ⁵	Pokušavan prelaz preko Save. ⁶ Zbog neuspeha na pol. Aržiše kod Cemšenika.	3. bat. je stupio u kraću borbu s nepr. koji je nastupao u pravcu sela Aržiše. ⁷ Nep. odbijen. 4. bataljon napao nepr. kolonu 80—100 ljudi koja je kretala drumom u pravcu Zagorja. ⁸	Nepri. gubici nepoznati. Bez vlastitih gubitaka. Nepr. gubici: 10 mrtvih i više ranjenih. Naš I ranjen.
XIII ⁹	Kod Sp. Krbulja. Zbog deruće vode se nije mogao izgraditi most. ¹⁰ Brig. posela pol. Jesenovo—Križe.	Bez borbi.	
Op. štab ¹⁴	Zg. Aržiše ¹¹ VII3	Primećena nepr. kolona od 20 ljudi koja je kretala iz Loke ¹² u pravcu Gamberka. Napadnuta je daljom peš. vatrom.	Nepr. 4 mrtva
	XI ^{1*} Zg. Zabreznik ¹⁶		

2. III 1945

Stab		Cemšenik	
j	Cemšenik—Dobrljevo — k. 910	Bez borbi.	
	Aržiše	Bez borbi.	
XIII	Jesenovo—Križe	Bez borbi.	
Op. štab	VI	Zg. Aržiše	Bez borbi.
	XI	Zg. Zabreznik	Bez borbi.

Zg. Aržiše

Štab 1	Kolovrat—Ravne ¹⁷			
I	Dolgo Brdo ¹⁸ ispod Sv. Gore		Nepr. je držao zasedu u Dolgom Brdu i otvorio mitr. vatru na prethodnicu. Sa 2 bataljona smo opkolili selo. Nešto nepr. snaga se izvuklo iz sela i udarilo u naš bok. Povukli smo se u pravcu Strme Njive i na Rebar. Prilikom pokreta kroz klisuru dejstvovao je nepr. vatrom po kol. iz Strme Njive i Rebra. Sa Rebra nepr. oteran, sa Strmih Njiva protivnapadi. Borba trajala do 17 časova. Nepr. je povukao zasede. Poseli smo pol. Breznik ispod Sv. Gore.	Nepr.: 40 mrtvih, 38 ranj. Mi: 13 mrtvih 20 ranj. 8 nest.
II	Gorenje, sev. od Blagovice		Prilikom prelaska druma Ljubljana—Celje sukobila se naša prethodnica sa nepr. zasedom.	Nepr. gubici: nepoznati. Naši gubici: 4 ranjena.
XIII	Kolovrat—Strma Njiva—Borje ¹⁹ —Kolovrat		Odmah po dolasku na nove pol., zbog pucnjave u blizini poseli smo pol. Tom prilikom je došlo do borbe sa neprijat. zasedama koje su se nalazile na svim grebenima. Borba je trajala do 16 časova, nakon čega se brigada povukla u selo Breznik. ²⁰	Nepr. gubici: 50 mrtvih 1 mnogo ranjenih. Naši gub.: 2 mrtva, 2 ranjena, 9 nestalo. Ubijena 1 mu- la.
Op. štab 1	VI	Gabrje ²¹	Bez borbi.	
	XI	Gabrje	Bez borbi. ²²	

Gabrje

Štab	Medija, sev. od Vrha ²³			
I	Dobrljevo ²⁴ ispod Sv. Gore, k. 918, ²⁵ u logoru iznad Tlačnice		Bez borbi.	
II	-1			
XIII	Breznik—Sv. Gora		Bez borbi.	
Op. štab	VI	Zg. Okrog ² «	Bez borbi.	
	XI	Češnjice ²⁷	Bez borbi.	

Češnjice

5. III 1945.

Štab	Gabrovnica, sev. od Krašnje			
I	Štab i 1. bat. Sp. Okrog, 2. i 3. bat. u logoru iznad Tlačnice.		Bez borbi.	
II	Črni Vrh ²⁸ kod Češnjica u Tuh. dolini		Bez borbi.	
XIII	Gabrovnica—Češnjice, sev. zap. od Blagovice		Bez borbi.	
Op. štab	VI	Zg. Okrog	Bez borbi.	
	XI	Češnjice	Bez borbi.	

Češnjice

Štab	Gabrovnica ispod Rakitoveca			
I	Laseno—Vel. Rakitovec—Mali Rakitovec		Bez borbi.	
II	Dolina, zap. od Motnika		Bez borbi.	
XIII	Gabrovnica—Češnjice, sev. zap. od Biagovice		Oko 17 časova stiglo je do položaja 2. bat. 60 be-ga. ⁹ Nepr. je bio nateran u bekstvo.	Nepr. gubici: 4 mrtva.
Op. štab	VI	Zg. Okrog	Bez borbi.	
	XI	Sp. Okrog	Bez borbi. ³⁰	

Zg. Okrog

7. III 1945.

Štab	Golice u Tuh. dolini			
I	Dupeljne ispod V. vrha kod V. Lašne —k. 638 —k. 685		Bez borbi.	
II	Dolina, zap. od Motnika		Bez borbi.	
XIII	Črni Vrh—Golice—Češnjice		Bez borbe.	
Op. štab	VI	Zg. Okrog	Bez borbi.	
	XI	Sp. Okrog	Bez borbi.	

Zg. Okrog

Štab	Šavnice na Menini pl.			
I	Pokret u pravcu Limbarska Gora—Kal. Položaji Vel. vrh—k. 685 i sev. od Dupeljna, zatim pokret na Kosese ³¹ —Kal—Tlačnica—Peče ³²		Zbog nepr. pokreta na drumu Domžale—Trojane promenjen pravac pokreta. Bez borbi.	
II	Pokret na Radegundu ³³		Bez borbi.	
XIII	Na položajima Menine planine		Borbi nije bilo.	
Op. štab	VI	Na položajima Menina planina: k. 1445 i k. 1480	Bez borbi. Nepr. poseo Tuhinjsku [dolinu] delimično Drešku ³⁴ i Zg. Sav. dolinu.	
	XI	Na položajima Menine planine: k. 1445 i k. 1480	Bez borbi. —, —	

Menina pi.

9. III 1945.

Štab	Žekovec—Gostešnik (Sv. Radegunda, Moz. pl.)		I	
1 I	Koseze—Kal—Tlačnica—Podpeče		Bez borbi.	
II	Radegunda		U 10,15 je nepr. nepoz. jačine napao [naše] položaje. Nastupao je iz pravca Bele Vode. Manevrom je izbegnuto okruženje i odbijeni napadi.	Nepr. gubici: 60 mrtvih i 66 ranjenih. Naši gub.: 1 ranjen, 1 nestao i 4 mrtva. Izg. 1 puška.

XIII	Trnavče—Poljane		Oko 16 časova je bio napadnut 2. bat. 2 čete su posele položaje i prihvatile borbu s nepr. jačine 100—150 ljudi. Bat. je držao položaje do mraka a zatim se premestio na Poljane. ³⁵	Nepr. gubici: 30 mrtvih i mnogo ranjenih.
Op. štab	VI ³⁶	Menina (planina)		
	XI ³⁷	Menina (planina)		
10. III 1945.				
štab	Ročnik ³⁸ ispod Mrzlog vrha (Moz. planina)			
I	Koseze—Kal—Tlačnica—Peče. Posle podne izvršen pokret na pol. Vel. Vrh ³⁹ —Tlačnica—Dolgo Brdo		Bez borbi.	
II	Mozirske planine (Mozirska koča—Crni vrh)		Nepr. je napao iz više pravaca: iz Belih Voda, od Visočnika, iz [Sv.] Radegunde. Svi napadi su bili odbijeni.	Nepr. gubici: 39 mrtvih 74 ranj. Zaplenjeno: 2 p, ⁴⁰ 1 pišt., voj. oprema, 1 autom. Naši gub.: 2 poginula, 16 ranj. 1 pm ⁴¹ (uništen).
XIII	Ter—Medvediak—Ter (Podlesnik ⁴²)		Bez borbi.	
Op. štab ⁴³	VI			
	XI			

Štab	Ter, sev. od Radmirja	XIII u borbi na Medvedjaku sa 14. SS div.	
I	Koseze—Tlačnica—Dolgo Brdo (Maček, Rogač, Obreza ⁴⁴) •	Bez borbi.	
II	Pokret u blizinu Rečice ⁴⁵ gde je bila na položajima.	Nepr. je sa više pravaca napao položaje. Iz Rečice (130 ljudi), sa Mozirskih planina (100 ljudi) iz Ljubna ⁴⁶ (100 ljudi). Napadi odbijeni sa gubicima po neprijatelja.	Nepr. gubici: 31 mrtav, 24 ranjena, 12 nestalih. Zaplenj.: 7 p, 1 mb, ⁴⁷ 2 pm, 8.000 met., 24 mine, više opreme.
XIII	Medvedjak na Mozirskim pl.	Oko 8 časova je 3 bat. otvorio vatru na nepr. koji je posedao položaje ispred naših na k. 1555 i k. 1566. U borbu su stupili i ostali bataljoni. Borba je vodena do našeg povlačenja.	Nepr. gubici: 50 mrtvih, mnogo ranjenih, 1 zarobljen. Plen: 4 mitr., 800 metaka. Naši gub.: 6 mrtvih, 4 ranjena, nekoliko nestalo.
Op. štab	VI	Nova Reber—Glisnik	Bez borbi.
	XI	Nova Reber—Glisnik	Bez borbi.
12. III 1945.			
Štab	Na položajima Poljane. između Okonine i Rečice	Pokret do Lokara na Lepoj Njivi.	
I	Ravne, ⁴⁸ sev. ist. strana Sv. Gore—Ravne—Smučidol	U 8 časova je nepr., jač. 200 ljudi, napao 3. bat. i prodro do položaja. Posle udara u bok jedne čete 2. bat., nepr. se povukao.	Nepr. gubici: 8 mrtvih, 11 ranjenih. Naši gubici: 4 mrtva, 11 ranj. Izgub. 1 pm i 7 p.

II	Pokret na [Sv.] Ra- degunde		Nepr. koncentrisao snage II ⁴⁹ ukr. SS div. Borbi nije bilo.	
[XIII]	Lokovec (I.epa Nji- va) — Skorno ⁵⁰		Obaveš. služba je izve- stila da se u nekoj kući nalazi nepr. Kuća je bila opkoljena i zarobljeno 5 nepr. Svi su bili naoru- žani. ⁵¹	Nepr. gubici: 5 zarobljenih. Zapi. 5 p.
Op. štab	VI	Slonek	Bez borbi.	
	XI	Slonek	Bez borbi.	

13. III 1945.

Štab	Visočki vrh—Bele Vode			
I	Ttačnica—Kal—Vrh		Bez borbi.	
II	Pokret na Zavodnje		Bez borbi.	
XIII	Visočki vrh kod Be- lih Voda		Bez borbi.	
Op. štab	VI	Menina [plani- na], k. 1445 i k. 1480	Nepr. patrola naišla je na naše položaje ispod k. 1438. Nepr. se povu- kao u pravcu Zg. Okroga.	Nepr. gubici nepoznati. Naši: 2 mrtva 3 ranjena.
	XI	Menina [plani- na], k. 1445 i k. 1480	— 3>	

Štab	Zalesnik—Veliki vrh kod Zavodnja		
I	Vrh—Tlačnica	Jedna četa je u Pečama napala 50 be-ga i naterala ih u bekstvo.	
II	Sv. Danijel	Bez borbi.	
XIII	Zavodnje—Ravne	Bez borbi.	
Op. štab	VI	Predviđen pokret na Poljane	Nepr. je imao posednute Poljane, greben Tomanove pl. i prevoj Črneleca. Sukob kod posedanja položaja. Povlačenje na stare položaje.
	XI	»	»
			Nepr. gubici nepoznati. Naši: 3 ranjena.

,52

b) Štab XIV divizije

Dnevnik

od 15. III do 19. IV 1945.⁵³

15. III 1945.

Št. div.	Zavodnje—Veliki vrh (Zalesnik)		
I	1. 2. 3. 4.54 Sv. Gora—Golče ⁵⁶	Bez borbi.	Sp. 488 r. 83 pr." 405
II	Sv. Danijel	Bez borbi.	

XIII	Zavodnje—Veliki vrh—Krištanova planina	Nepr., jačine 250 ljudi, nastupao je od 8—11 časova protiv položaja na Zalesniku. Napad odbijen. Posle podne ponovljen napad i nepr. je prodro do Zavodnja, gde je bio zadržan i oteran. Po našim položajima dejsstvovao topovskom vatrom. ⁵⁷	Nepr. gubici: ubijeno 20, zarobljeno Naši gubici: 1 mrtav, 5 ranjenih. Plen 3 p-
Op. štab	Menina [planina], k. 1445 do k. 1480	Predviden pokret preko drumu na Sipek i Čemšenišku stranu. Zbog snažne blokade Menine [planine] ovo onemogućeno. Posednuti su stari položaji k. 1445 i k. 1480. U 10 časova je došlo do prvih sukoba sa nepr. iz Zg. Okroga i Slopnika u jač. ⁵⁸ Vlasove i 14. SS div. Prvi iz Tuhinjske [doline] a drugi iz Dreške i Zg. Sav. doline.	Nepr. gub.: 90 mrtvih, 160 ranjenih, 1 zarobljen. Naši: 6 mrtvih, 10 ranjenih.
16. III 1945.			
[Stab] div.	Zavodnje—Veliki vrh (Zalesnik)		
I	Golče—Golče—Golče—Golče	Bez borbi.	
II	Sv. Danijel	U 7,30 časova bila je primećena nepr. kolona kod Gor. Razbora. Posle poboljšanja položaja, nepr. je bio odbijen.	Nepr. gubici: 13 mrtvih i više ranjenih. Naši gub.: 3 ranjena.

XIII	Zavodnje—Veliki vrh (Zalesnik—Velunšek)—Krištanova planina. Naveče pokret na Paški kozjak.	Nepr., jačine 600 ljudi, nastupao je protiv položaja brigade. Položaji držani čitav dan. Po istima djelovao topovskom vatrom iz Šoštanja i iz tenkova na drumu Šoštanj—Zavodnje.	Nepr. gubici: 50 mrtvih 1 70 ranj. Naši gub.: 2 mrtva i 7 ranjenih. Utrošeno: 21 mina, 4.400 metaka, 270 metaka za autom. i 18 bombi.
Op. štab	Pokret preko Globača ispod Kurjeg vrha—Golice na Sipek i Gabrje.	Bez borbi.	

17. III 1945.

[Štab] div.	Paški kozjak: Kujence—Povšnik ⁵⁹		
I	Golče (svi štabovi ⁶⁰)	Bez borbi.	
II	Pokret u Razborcu na Pohorju	Patrolni sukobi u dolini kod Razborce.	Nepr.: 2 mrtva i 2 ranjena.
XIII	Paški kozjak: Kujence—Sv. Jošt—Resnik—Sedanik	Bez borbi.	
Op. štab ⁶¹			

18. III 1945

[Štab] div.	Paški kozjak: Kujence—Povšnik		
I	Vrh—Kal—Tlačnica	Bez borbi.	
II ⁶²			
XIII	Paški kozjak: Kujence—Sv. Jošt—Resnik—Sedanik	Bez borbi.	
Op. štab ⁶³			

[Štab] div.	Paški kozjak: Res- nik—Artan ⁶⁴		
I	Stance Laze, sev. od Kresnice, Zerenik	Bez borbi.	Predviden je bio pokret preko Sa- ve. Zbog velikog vodostaja nije iz- vršen.
II ⁸⁵			
XIII	Brezno—Resnik— Sv. Jošt—Brdce	Bez borbi.	
Op. štab ⁶⁶			

20. III 1945.

Štab	Št. Andraž ⁶⁷ —Gora Oljka		
II ⁶⁸			
XIII	Kamna Gora	Bez borbi.	
Op. štab	Stance Laze ⁶⁹		

21. III 1945.

Štab ⁷⁰	Puša ⁷¹ —Dolar ⁷ - na Dobrovljama		
I	Vrh—Dolgo Brdo— Zvarulje	Nepr. je nastupao iz Za- gorja u pravcu Vrtače— Briše—Zahrib i Mlinše u 4 kolone, jačine 250 ljudi, a iz Trojana pre- ko Hmelna jačine 150 ljudi. Svi napadi odbije- ni jurišem. Ubijeno 25, ranjeno 30 a 2 su nepri- jatelja zarobljena; 5 ih je ostalo na položaju. Naši: 1 mrtav i 1 ranjen.	Zaplenj. 8 pu- šaka, 2.000 me- taka i voj. oprema.

II	Skomarje — pokret iznad Pake.	Nepr., jač. 300—400 ljudi, napao je položaje Skomarje iz više pravaca: Zreča, [Slovenskih] Kojnica i Vitanja. Bio je odbijen.	Nepr. gubici: 12 mrtvih i više ranjenih. Zapl.: 2 p. i 100 met. Naši gub.: 1 mrtav.
XIII	Kamna Gora	Bez boi bi.	

[Op. štab]³

22. III 1945.

Štab	Pokret u I brig. Jeseničnik (Slopnik)	U 6,30 stigao na položaje Jeseničnik gde se u toku dana logovalo. Naveče pokret do Razbora ⁷⁴ kod Čemšenika i stigao u 2 časa 23. III.	
I	Čemšenik—Razbor —Sv. Primož —k. 1041 — Križe —k. 910	U 5 časova su manje nepr. grupe sa više pravaca dejstvovala vatrom po našim položajima. Upućene patrole koje su nepr. rasterale i imale gubitke.	Nepr. gubici: nepoznati. Naši gubici: 1 mrtav i 1 ranjen.
II	Iznad Pake	Bez borbi.	
XIII	Grušče—Tolsti Vrh—Jazbine	Bez borbi.	
[Op. štab]			

23. III 1945.

Štab	Razbor kod Čemšenika	Na položajima, nikakvih promena.	
I	Razbor—k. 910 do k. 1041 iznad Sv. Primoža—Križe—k. 774 (Zabreznik)	U 10,30 je 1 vod naišao na nepr. kolonu na pol. Čemšeniške planine, ⁷⁵ k. 910. Nepr. je bio oteran.	Gubitaka u ljudstvu nije bilo. Izgubljen 1 pm i 1 p.

II	Paški kozjak	Bez borbi.	
XIII	Javornik—Glažuta	Neprijatelj je u 6 časova napao položaje II bat. ali ga je IV bat. bočnim napadom naterao u bekstvo. U 13 časova je nepr. ponovo izvršio napad uz podršku topova, minobacača i aviona, ali je bio odbijen. ¹⁶	Nepr. gubici: 15 mrtvih, više ranjenih i 1 zarobljen. Naši gubici: 5 mrtvih i 4 nestala. Nestala 2 automata i 8 pušaka.

24. III 1945.

Stab	U selu Razbor kod Čemšenika, iznad Znojila	U 9 časova je nepr. otvorio vatru na položaje I brig, sa grebena Vel. planine. Dejtvoval je i po nama. Štab se povukao na položaje između Znojila i Sv. Lenarta. ⁷⁷	
I	Razbor—Velika planina—Križe — k. 774 (Gamberk)	Nepr. je u 10 časova nastupao iz uporišta Vransko preko Trojana u jač. 400 ljudi i došao na položajima na Vel. planini u kontakt sa brigadom. Nepr. je prodro do naših položaja. Posle našeg povlačenja se povukao i neprijatelj. Kod Gamberka je 1. bat. vodio borbu sa 300 nepr.	Nepr. gubici: 1 mrtav i 1 ranjen. Naši gubici: 1 mrtav 1 ranjen. Nepr. gubici: 2 mrtva, 25 ranj. Naši u mat.: 2 pm, 2 autom, 3 pištolja, 13 p.

11	Paški kozjak	Bez borbi.	
XIII	Rakovec	Manja nepr. grupa naišla je na našu zasedu i bila razbijena. Zatim je nepr. napao jačom grupom, podržanom vatrom artiljerije, ali je bio odbijen i prinuđen na povlačenje.	Nepr. gubici: 2 mrtva i 10 ranjenih. Naši gubici: 3 mrtva i 6 ranjenih.
Op. štab			

Štab	Znojile kod Čemšenika	U selo je stigao Štab u 7 časova. U 7,30 je nepr. sa grebena iznad Sv. Lenarta otpočeo da dejstvuje mitr. vatrom po selu. Pokret na Vel. planinu. Naveče pokret na Razbor. U ponoć pokret u selo Vrh.	
I	Znojile kod Čemšenika (Vel. planina)	U 6,30 je nepr. sa Javoija otvorio vatru na Sv. Lenart, gde se nalazio Štab brigade. Posle ovog iznenadnog napada oteo je 1. bat. nepr., jačine 100 ljudi.	Nepr. gubici: 6 mrtvih, 3 ranjena. Naši: 3 mrtva, 1 ranjen.
II ⁷⁸			
XIII	Kraberk	Švapska patrola naveče napala Štab brigade.	Naši gubici: 5 ranjenih.
Op. štab ⁷⁹			

26. III 1945

Štab	Vrh kod Kandrša		
I	Vrh—Dolgo Brdo	Bez borbi.	
II	Zgornje Završe ⁸⁰	Bez borbi.	
XIII	Konjiška gora	Oko 12 časova približila se položajima III bat. nepr. grupa, jačine 30 ljudi, koja je bila odbijena. U 15 časova razvila se borba sa 200 Švaba koja je trajala do 18 časova, nakon čega se brigada povukla u pravcu Pohorja.	Nepr. gubici: 20 mrtvih i mnogo ranjenih. Naši gubici: 1 mrtav i 3 ranjena.
Op. štab ⁸¹			

Štab	Vrh kod Kandrša	Patrola od 25 be-ga iz Vača približila se oko 10 časova položajima. Jedan bataljon ju je naterao u bekstvo.	
I	Vrh—Dolgo Brdo	U 11 časova približilo se kantonmanu iz pravca Kandrša 30 nepr. Po posedanju položaja nepr. je bio oteran.	Gubitaka nije bilo.
II	Zgornje Završe	Bez borbi.	
[XIII]	Greh ⁸²	U pokretu preko Okoške Gore naišla je kolona na švapsku patrolu, koju je IV bat. u jurišu oterao. ⁸³	Nepr. gubici: 1 mrtav. Zaplenjena 1 puška.
Op. štab ⁸⁴			

28. III 1945.

[Štab] div.	Pokušavan pokret preko Save. Stance Laze	Pokušavan pokret preko Save. Zbog velikog vodostaja reke prelaz nemoguć. ⁸⁵	
I	Stance Laze	Bez borbi. — „ —	
II	Sv. Danijel	Bez borbi.	
XIII	Kot (do 13 časova) zatim pokret.	U pokretu naišla kolona na švapsku zasedu sa kojom nije došlo do borbe. Ubijen je bio samo stražar, i to kundakom.	Nepr. gubici: 1 mrtav.
Op. štab.	Kal—Tlačnica	Bez borbi.	

29. III 1945.

[Štab] div.	Vrh kod Kandrša		
I	Vrh kod Kandrša—Dolgo Brdo	Bez borbi.	

II	Sv. Danijel	Bez borbi.
XIII	U šumi kod Resnika	Bez borbi.
Op. štab	Kal—Tlačnica	Bez borbi.

— — 30. III 1945.

[Štab] div.	Vrh	
I	Vrh—Dolgo Brdo	Bez borbi. Izrada čamaca za prelaz preko Save.
II	Plešivec ispod Urške gore	Bez borbi.
XIII	Kod Resnika	Bez borbi.
Op. štab	Kal—Tlačnica	Bez borbi.

31. III 1945.

[Štab] div.	Vrh	
J86	Vrh—Dolgo Brdo	Bez borbi.
II ⁸⁷	Št. Andraž	Bez borbi.
XIII ⁸⁸	Kod Resnika	Bez borbi.
Op. štab	Kal—Tlačnica	Bez borbi.

1. IV 1945.

Štab	Vrh		
I	Vrh. Naveče pokret ka Savi u cilju prelaska. Prelaz nije uspeo. ⁸⁹ Pokret na nove položaje.	Bez borbi.	
II	Znojile kod Čemšenika	Prilikom pokreta bio je napadnut 1 nepr. kamion.	Nepr. gubici: 2 mrtva. Uništen kamion.

XIII		Paka	Bez borbi.
Op. štab	Kal—Tlačnica. U 6 časova pokret ka Savi u cilju prelaza. Prelaz nije uspeo. Pokret na nove položaje.		

2. IV 1945.

Štab	Vrh		
I	Vrh—Dolgo Brdo	Pokušaj prelaza Save. Nepr. intervenisao iz uporišta Ponoviče, a iz žel. stan. Sava dejtвовao vatrom iz mitr., minobacača i PA topa.	
II	Znojile kod Čemšenika	Nepr. patrola približila se kantonmanu. Naterana u bekstvo.	Nepr. gubici: 2 ranjena.
XIII		Resnik	Bez borbi.
Op. štab	Sv. Gora—Golče		Neprijatelj poseo glavni drum. ⁹⁰ Borbi nije bilo.

3. IV 1945

Štab	Golče		
I	Golče—Kobiljek	Bez borbi.	
II	Čemšenik	Bez borbi.	
XIII	Resnik	Bez borbi.	
Op. štab	Ravne ispod Sv. plnine		

Štab	Ravne ispod Sv. plaine	
I	Breznik—Kostrevnica	Bez borbi.
II	Cemšenik	Bez borbi.
XIII	Paka	Bez borbi.
Op. štab	Ravne—Šmučidol	Bez borbi.

5. IV 1945

Štab	Ravne ispod Sv. Gore		
I	Breznik—Kostrevnica—Zabava	U 6,30 časova stigla su iz Domžala drumom u pravcu Podšentjurja 3 automobila sa 45 vojnika, koje je napao I bat. i zarobio 30 ljudi. ⁹¹ Ostale je zarobio KZO. ⁹² Borba je trajala 1 sat i 20 min.	Nepr. gubici: 30 zarobljenih (Mađari). Zaplenjeno: 1 „šarac“, 15 pušaka, 900 metaka, 5 bombe, 20 šinjela, 7 uniformi, 5 p[ari] cipela, 6 fišeklija, 10 opasača. Naši gubici: 1 mrtav.
II	Cemšenik	Borbi nije bilo.	
XIII	Paka	Bez borbi.	
Op. štab ⁸³			

6. IV 1945.

Štab	Ravne ispod Sv. Gore		
I	Breznik—Zabava	U 11 časova je neprijateljeva grupa otkrila položaje 2. č. 2. bat. i otvorila na nju vatru. Naši su na vatru odgovorili.	Bez gubitaka.

II	Pokret na položaje Motnik—Zg. Motnik (Ločica ³)—Motnik—Trojane)—Jakov Dol	U 8,30 časova otpočela je borba s nepr. kolonama [koje su nastupale] iz pravca Vransko i Trojane. Jačina: 1 automobil sa 4 osobe, 200 ljudi, 1 tenk, 1 blinda, 100 ljudi, 10 kamiona, 3 oklop, autom. Neprijatelj delimično razbijen i delimično zadržan. ⁹⁵	Neprijateljevi gubici: 15 mrtvih. Uništena: 2 kamiona a 2 su oštećena. Naši bez gubitaka. Utrošeno: 1280 metaka i 100 metaka za autom.
XIII	Paka	Bez borbi.	
Op. štab ⁹⁶			

7. IV 1945.

Štab	Cemšenik	
I	Cemšenik—Dobrljevo—Ržiše—Cemšenik	Bez borbi.
II	Sp. i Zg. Okrog	Bez borbi.
XIII	Paški kozjak	Bez borbi.
Op. štab ⁹⁷		

8. IV 1945

Štab	Cemšenik, naveče pokret.	
I	Cemšenik—Dobrljevo—Ržiše	Bez borbi.
11	Sp. i Zg. Okiog	Bez borbi.
VI	Gabrje	Zaseda kod sela Petelnjek, na drumu Vransko—Domžale, napala je grupu Švaba od 20 ljudi koji su se prevozili na kolima. Nepr. gubici: 2 mrtva i 1 zarobljen. Zaplenjeno: 1 puškomitr., 4 puške, 800 metaka i 3 konja.

XI ⁹⁸			
XIII	Sv. Jošt na Paškom kozjaku	Napad na uporište na Paki, ⁹⁹ kod Konečnika, ¹⁰⁰ jačine 40 ljudi. Uporište je zauzeto na juriš, ali je pobjeglo 30 Švaba. ¹⁰¹	Nepr. gubici: 6 mrtvih i 3 zarobljena. Zaplenjeno: 1 „šarac*“, 1 „zbrojovka“, 6 pušaka, 20 lakih mina, 2500 metaka, 2 minobacača (panceifau- sta ¹⁰²). Uporište je bilo zapaljeno. Naši gubici: 2 ranjena.

9. IV 1945.

Štab	Št. Andraž		
I	Št. Andraž—Topolovec—Jajče	Bez borbi.	
II	Šmihel ¹⁰³ —[Sv.] Radegunda	Bez borbi.	
XIII	Št. Jošt—Sedanik		
VI	Gabrje (Tuhinjska dolina)	Zaseda na drumu Trojane—Domžale napala je manju nepr. kolonu koja je naišla i posle kraće borbe 2 vojnika su ubijena a 9 ih je bilo ranjeno.	Nepr. gubici: 2 mrtva i 9 ranjenih. Zaplenjeno: 1 mitraljez sa 1000 metaka, 4 puške sa munic., 3 konja i ostala oprema. Naši bez gubitaka.
XII04	Gorenje (Tuhinjska dolina)		

Štab	Št. Andraž		
I	Št. Andraž—Topolovec—Jajče	Bez borbi.	
II	Šmihel—Sv. Radegunda	Bez borbi.	
Vims	Velika Raven		
XI	Vrh	U 8 časova je nepr. napao iz pravaca Kandrše, Tlačnica i Zagorje položaje brigade. Brigada se povukla na položaje Suhi Potok.	Nepr. gubici: 14 mrtvih i ianjenih. Naši gubici: 4 ranjena.
XIII	Hudinja (Kuzman)	Bez borbi.	

11. IV 1945

Štab	Ponikva ¹⁰⁶ (Št. Andraž)		
I	Ponikva—Studence	Bez borbi.	
II	Ravne	Noću 10/11. upala je brigada iznenadno u Šoštanj i tom prilikom naišla na nepr. koji je spavao ¹⁰⁷ . Dana 11. IV u 17 časova oterali sa Ravna 175 policajaca.	Nepr. gubici: 60 poginulih i 5 zarobljenih. Zaplenjeno: 40 bala dona i 635 koža. Nepr. gubici: nepoznati. Naši: 2 ranjena.
VI	Velika Raven	Bez borbi. Zaseda između Konfinara ¹⁰⁸ i Trojana zarobila je 2 vojnika na kolima.	Nepr. gubici: 2 zarobljena. Zaplenjeno: 1 automat, 3 pištolja i 2 konja.
XI	(Dobrovlje) ¹⁰⁹ Sv. Primož iznad Čemšenika.	Bez borbi.	
XIII	Paka (Kuzman)	Bez borbi.	

Štab	Ponikva		
I	Ponikva—Studence	Nepr., jačine 60 ljudi, koji je zaplenio u okolini Gradiča 13 grla krupne stoke, bio je napadnut i rasteran od II bat. Nepr. je reagovao vatrom iz minobacača. Stoka je bila vraćena seljacima. ¹¹⁰	Nepr. gubici: 2 ranjena.
II	Ravne	Bez borbi.	
VI	Glisnik—Nova Reber	Bez borbi.	
XI	Sveti Primož iznad Čemšenika	Bez borbi.	
XIII	Na starim položajima (kod Brložnika i Kuzmana)	U 17,30 časova približila se položajima II bat. [neprijateljeva] grupa od 60 ljudi koju je bataljon oterao sa jurišem.	Nepr. gubici nepoznati. Naši bez gubitaka.

13. IV 1945.

Štab	Brdce ¹¹¹		
I	Velika Raven—Brdce	Dva bataljona su otišla u zasedu na drum Vojnik—[Slovenske] Konjice. Po dolasku na mesto, naišli su na nepr. patrolu koju su napali. Nepr. je napao položaje i bataljoni su vodili borbu do naveče. ¹¹²	Nepr. gubici: oko 30 mrtvih i 1 ranjenih. Zaplenjena 1 puška. Naši gubici: 2 ranjena.
II	Razbor	U 6 časova je nepr., jačine oko 180 ljudi, ¹¹³ napao kantonman na Ravnama. Borba je trajala do 14 časova, u kojoj je nepr. snažnom vatrom iz teških minobacača dejstvovao po pol. I bat., tako da se ovaj povukao na Razbor.	Nepr. gubici: 9 mrtvih i 9 ranjenih. Naši gubici: 1 teže ranjen.

VI	(Velika Raven) Glisnik	Bez borbi.
XI	Črni Vrh (Cemš- nik)	Bez borbi.
XIII	(Kuzman i Brložnik) Hudinja	Bez borbi.

14. IV 1945.

Štab	Brdce	
I	Brdce—Vel. Raven Zavrh ¹¹⁴	Bez borbi.
II	Rdečnik—Pečov- nik ¹¹⁵	Noću 14/15. IV napao je II bat. uporište u Podgorju gde se nalazilo 40 žandarma — Prusa. Uporište nije bilo zauzeto.
		Nepr. gubici: 5 mrtvih i 7 ranjenih. Naši gubici: 2 ranjena.
VI	(Zg. Motnik) Sre- botnik ¹¹⁶	Bez borbi.
XI	(Revirji) Črni Vrh	Bez borbi.
XIII	Sev. od Vitanja: Slemenjak na Hu- dinji	Bez borbi.

15. IV 1945.

Štab	Brdce	U 11 časova je kretala iz pravca Dobrne švapska kolona jačine 35 ljudi ¹¹⁷ , koju je napala zaštitna Štaba divizije i naterala je u bekstvo.	Zaplenjeno: 2.000 metaka i nešto opreme.
I	Brdce—Vel. Raven	1. četa I bat. je učestvovala u borbi sa Zaštitnom četom Štaba divizije. Jedna četa II bat. je oterala u pravcu Dobrne drugu nepr. kolonu, jačine 60 ljudi, koja je pokušavala da dode iza leđa 1. čete I bat.	Nepr. gubici: 2 mrtva i 8 ranjenih. Naši bez gubitaka.

II	Graška Gora	1. bat. je, iz zasede kod Dovža, u 12 časova napao kolonu jačine 50 vojnika. ali se morao povući kada je nepr. stiglo pojačanje.	Nepr. gubici: 9 mrtvih i 12 ranjenih. Naši bez gubitaka.
VI	(Zgornji Motnik) Srebotnik	Bez borbi.	
XI	Cemšenik	Bez borbi.	
XIII	Kot	Bez borbi.	
16. IV 1945.			
Štab	Brdce		
I	Vel. Raven—Brdce	Bez borbi.	
II	Graška Gora	Bat. [odreden] u zasedu na drumu kod Hude luknje. Protiv njega je nastupala grupa Švaba sa kojom se bat. sukobio pa nije mogao stići na drum. Minerski vod je kod Šaleka minirao drumski most.	Nepr. gubici: 20 mrtvih i 20 ranj. Uništen 1 most.
VI	Srebotnik—Motnik	Bez borbi.	
XI	Dobrovlje (Sv. Janez in Pavel)	Zaseda kod Kraša, na drumu Mozirje—Gor. Grad, napala je švapsku kolonu i pobila-zarobila nekoliko starešina (1 natporučnik SS).	Nepr. gubici: 1 mrtav, 2 ranjena. Zaplenjeno: 4 automata, 3 pištolja, 3 bicikla. Naši bez gubitaka.
XIII	Kot—Jare	Zaseda na drumu [Slovenske] Konjice—Slov. Bistrica zapalila je kod sela Preloge 2 kamiona natovarena stokom i 1 automobil u kome se vozio general-major. ¹¹⁸	Nepr. gubici: 4 zarobljena (1 general). Zaplenjeno: 2. autom., 2 pišt. Uništena 3 automobila. Naši bez gubitaka.

Stab	Brdce		
I	Brdce—Vel. Raven Selce	Noću 16/17. IV brigada uništila uporište u Vojniku. ¹¹⁹	Zaplenjeno: 30 pušaka, 3 PM, 6 automata, 1 tromblon. p, 45 trombl. i 2 pt mine.
II	I.epa Njiva—Sedelšek—Lckar—Pod-sotnik ¹²⁰	Zasada između Topolšice i Soštanje zarobila je patrolu od 4 čoveka.	Zarobljena 4 vojnika. Zaplenjene 4 puške.
VI	Velika Raven	Na zasedu j. ist. od Vel. Raven naišla je nepr. pob[očnica], jač. 70 ljudi, koja je bila potisnuta na drum. 1 vod je dva puta pokušavao da se približi mostu kod Ločice, ali bez uspeha. Jedan vod je srušio most u selu Petelinjek u brzini Blagovice i kasnije se sukobio sa nepr. kolonom. ¹²²	Nepr. gubici 30 mrtvih i ranjenih. Srušen 1 most I reda. Naši gubici: 1 ranjen. Titovci ¹²¹ uništili 8 automobila.
XI	Dobrovlje Sv. Janez in Pavel	Bez borbi.	
XIII	Slov. Bistrica ¹²³	Kod Prihove je III bat. napao nepr. Zbog svanuća je borba bila prekinuta. Ranjen je bio kdt. batalj. drug Zajček. ¹²⁴	Nepr. gubici: 7 mrtvih i više ranjenih. Naši gubici: 5 ranjenih.

18. IV 1945.

Stab	Brdce		
I	Resnik—Brdce— Vel. Raven	1 "Bez borbi"	1

II	Lepa Njiva	Zaseda na drumu Šoštanj—Šmartno ob Paki uništila je motor i automobil, te ubila polic, majora i 3 vojnika. U 16 časova bio je sukob naše i nepr. patrole.	Nepr. gubici: 7 mrtvih (1 major). Zaplenjeno: 1 automat, 1 puška i 1 pištolj. Uništen automobil i motor. Naši gubici: 1 mrtav i 2 ranjena. Izgubljen 1 p. mitr.
VI	Glisnik	U Pustom Polju, na drumu Bočna—Mozirje, srušen je most. Most u Nazarju zbog jake straže nije bio srušen.	Srušen 1 most.
XI	(Dobrovlje) ¹²⁵ Crni Vrh	Bez borbi.	
XIII	Kebelj, sev. od Oplotnice	Zaseda na drumu [Slovenske] Konjice—Slov. Bistrica zaplenila je 16 grla stoke, 2 kamiona i 1 civilni automobil. ¹²⁶	Nepr. gubici: 1 general i 1 šofer zarobljeni. Zaplenjeno: 16 grla stoke. Uništena 2 kamiona i 1 automobil. ¹²⁷

19. IV 1945.

Stab	Brdce	
J128	Resnik—Brdce—Vel. Raven	Bez borbi.
II ¹²⁹	Hriberšek—Gostecnik—Šmihel	Bez borbi. Između Šoštanja i Polzele bilo je srušeno 300 m železničke pruge.
VI 130	(Okrog, Tuhinjska [dolina]), Glisnik	Bez borbi.
VI131 A1	Sv. Lenart (Revirji)—Crni Vrh	Bez borbi.

Nepr. grupa, jačine 70 ljudi, iz Slov. Bistrice približila se zasedi II bat. Nepr. je bio oteran ju-rišem.

Minerska grupa je između Poljčana i Slov. Bistrice uništila 150 m železničke pruge i telegrafsku mrežu.

¹ Original (pisan mastilom) u AIZDG, k. 334/IV. Dnevnik je pisan u svesku.

² Deo dnevnika za vreme od 10. do 28. februara 1945. objavljen je u tomu VI, knjiga 18, kao dok. br. 126.

³ Odnosi se na Štab 14. udarne divizije JA.

⁴ Odnosi se na 1. slovenačku NOU brigadu „Tone Tomšič“.

⁵ Odnosi se na 2. slovenačku NOU brigadu „Ljubo Šercer“.

⁶ Pokret jedinica 14. udarne divizije JA, 6. slovenačke NOU brigade „Slavko Slander“ i 11. slovenačke NO brigade „Miloš Zidanšek“ u pravcu Save izvršen je u cilju prebacivanja ovih snaga u Dolenjsku (podrobnije o tome vidi tom VI, knj. 18. dok. br. 123, objašnjenje 2).

⁷ Zvaničan naziv sela je bio Ržiše. Na karti 1:100.000, izdane G.I. JA, 1949, piše: Aržiše.

⁸ Sada: Zagorje ob Savi.

⁹ Odnosi se na 13. slovenačku NOU brigadu „Mirko Bračić“.

¹⁰ Pošto raniji prelazi preko Save korištenjem postojećih mostova ili gaženjem nisu uspeli (vidi tom VI, knj. 18, dok. br. 126, objašnjenja 22 i 46), to je traženo da Saveznici iz aviona bace gumene čamce za izradu pontonskog mosta, pa su isti 28. februara 1945. bačeni u rejonu sela Briše (vidi knjigu depeša Štaba 4. operativne zone Slovenije upućenih Glavnom štabu Slovenije u AIZDG, k. 46T).

¹¹ Odnosi se na selo Ržiše.

¹² Sada: Loke pri Zagorju.

¹³ Odnosi se na 6. slovenačku NOU brigadu „Slavko Slander“.

¹⁴ Odnosi se na Operativni štab 6. i 11. brigade.

¹⁵ Odnosi se na 11. slovenačku NO brigadu „Miloš Zidanšek“.

¹⁶ Odnosi se na selo Zabreznik. Štab 4. operativne zone Slovenije uputio je 2. marta 1945. Glavnom štabu Slovenije depešu br. 97 u kojoj izveštava da su jedinice prvog marta, posle povlačenja sa Save, bile potpuno opkoljene na području Jabiane. Prelaz preko drumu Zagorje (sada: Zagorje ob Savi) — Trojane izvršen je bez borbi. Svih pet brigada kretalo je u jednoj koloni kroz Loke (sada: Loke pri Zagorju) od 8 časova ujutru do 6 časova naveče. Za čitavo vreme pokreta svirala je vojna muzika 13. slovenačke NOU

brigade „Mirko Bračić“, dok je neprijatelj iz uporišta u Kisovcu I u zasedi kod Loka posmatrao pokret jedinica. Zbog ovog pokreta jedinica nastalo je kod stanovništva u Revirjima veliko oduševljenje (AIZDG, k. 46/1).

¹⁷ Sada: Ravne pri Mlinšah.

¹⁸ Sada: Dolgo Brdo pri Mlinšah.

" Sada: Borje pri Mlinšah.

²⁰ Podrobnije o ovoj borbi 13. slovenačke NOU brigade „Mirko Bračić“ vidi dok. br. 5.

²¹ Sada: Gabrje pod Špilkom.

²² Zbog dotadašnjih neuspelih prelaza preko Save korištenjem čamaca. Štab 4. operativne zone Slovenije odlučio je da izvrši dekoncentraciju jedinica na području između reke Save i Menine planine, te da pokuša izvršiti prelaz jedinica preko mosta u Lazama (sada: Laze pri Dolskem), ali tek tada kada prime od Saveznika teško oružje zbog toga što se tu nalazilo neprijateljevo uporište kojeg bi prethodno trebalo zauzeti uz podršku savezničke avijacije (vidi depeše br. 95 od 2. i br. 99 od 5. marta 1945. u AIZDG, k. 46/1).

" Sada: Vrh pri Mlinšah.

²⁴ Zaselak, 10 km zapadno od Zagorja ob Savi.

" Ova kota na karti 1:100.000 nije pronađena.

²⁶ Zgornji i Spodnji Okrog; sada: Okrog pri Motniku.

²⁷ Sada: Češnjice v Tuhinju.

²⁸ Sada: Cmi Vrh v Tuhinju.

^N Bela garda. Odnosi se na pripadnike Gorenjskega domobranstva.

⁵⁰ Tog dana su četiri saveznička aviona spustila padobranima u rejonu Golice minobacače, municiju i opremu (vidi depešu broj 5 Štaba 4. operativne zone Slovenije od 7. marta 1945. upućenu Glavnom štabu Slovenije u AIZDG, k. 461). Zbog koncentracije brigada na Savi, 3. marta 1945. je otpočeo neprijatelj, jačine oko 2 — 3000 ljudi, koncentrična dejstva protiv njih, pa je Štab 4. operativne zone Slovenije odlučio da zbog malog manevarskog prostora, još više dekoncentriše jedinice kako ne bi bile izložene neprijateljevim nadmoćnim snagama, dok će prelaz Save izvršiti po brigadama i na više sektora (vidi depeše br. 100 od 3. i br. 1 i 2 od 5. marta 1945 upućene Glavnom štabu Slovenije, u AIZDG, k. 461). Šestog marta uputio je Štab 4. operativne zone Slovenije Glavnom štabu Slovenije sledeću depešu br. 3: „Prelaz preko Save između Laza [sada: Laze pri Dolskem] i Zidanog Mosta momentano nije moguć. Takođe je nemoguć [prelaz] na sektoru Kozjansko, gde ima neprijatelj koncentrisane snage. [Pokretom] kroz Gorenjsku na [područje] IX korpusa unišćemo vojsku samo sa maršom, ne računajući borbe i duboki sneg. Neuspehim prelazima preko Save naš put je dekonspirisan. Mi smo prinuđeni da dekoncentrišemo diviziju na sektor Graška Gora. Paški kozjak i na padine Pohorja, a jednu brigadu [ostaviti] na sektoru Moravča. Pokušaćemo da iskoristimo pogodan momenat za prebacivanje preko Save samo pojedinih brigada u dužem vremenskom roku na odseku između Zaaorja [Zagorje ob Savi] i Litije. Nastojanje za ostalo veoma rizično. Skala [Peter Stantel], Brkin [Drago Benčič] 6. 3.“ (AIZDG, k. 461).

" Odnosi se na Zgomje Koseze.

¹² Pokret brigade u pravcu Save izvršen je na osnovi naredenja Glavnog štaba Slovenije, koji je 7. marta 1945. uputio Štabu 4. operativne zone Slovenije sledeću depešu broj 42: „Neprijatelj

očigledno otkrio nameru prelaza kod Litije. Tu je koncentrisan. Po našem [mišljenju] je sada mogućnost prolaza kroz Gorenjsku. Tu je sada manje neprijateljevih snaga jer ih odvuкао u Zasavje. Put do Jelovice nije duži kao povratak na Pohorje i Paški kozjak. Sa sektora Crnelec — Gozd moguće je u jednom noćnom maršu [stići] na Štefanju Goru, u drugom maršu ispod Storžiča i u trećem preko Save. Kokrški odred zna za prelaze. Potrebno je iskoristiti neprijateljevu pažnju u Zasavju. Zbog toga je potrebno da se izvrši demonstrativan prelaz kod Litije. Ovo neka izvrši jedna brigada ili [jedinice] Operativnog štaba. Za to vreme konspirativan pokret kroz Gorenjsku. Važna stroga konspiracija. Niko ne treba da zna za [ovaj] manevar, takođe ni štabovi. Ovde će 7. korpus izvršiti demonstrativan prihvati. Brigada kod Litije neka pokušava da pređe Savu, možda će joj to uspeti. U slučaju da ne uspe prebacićemo je konspirativno kasnije. Kveder [Dušan Kveder Tomaž, komandant Glavnog štaba Slovenije], 7. 3." (AIZDG, k. 46,II). Pošto su jedinice 31. divizije JA noću 9/10. marta izvršile napad na neprijateljevo uporište Sv. Križ (vidi dok. br. 18), Glavni štab Slovenije je 9. marta depešom naredio Štabu 4. operativne zone Slovenije da se ovaj momenat iskoristi i da jedinice odmah krenu preko Gorenjske i prebace se preko Save kod Kranja (vidi depešu br. 49 u AIZDG, k. 46.11). Štab 4. operativne zone Slovenije uputio je 10. marta Glavnom štabu Slovenije sledeću depešu br. 21: „Gl. It. [abu] u 11 časova. Mi ćemo krenuti sa dve brigade verovatno preko [teritorije] Koruškog i Kokrškog odreda. Zbog toga ćemo kod saveznika poručiti suhu hranu jer uz put hrane nema. Putem kojeg ste vi označili pokušaćemo uputiti 1. brigadu. Operativni štab će vršiti demonstrativni prelaz kod Litije. Sa 9. korpusom potrebno sadejstvo. Dajte mu direktivu. Skala. 10. 3." (AIZDG, k. 46/1).

« Odnosi se na Sv. Radegundu; sada: Radegunda.

⁵⁴ Odnosi se na dolinu reke' Drete.

⁵⁵ Podrobnije o ovoj borbi 13. slovenačke NOU brigade „Mirko Bračić" vidi dok. br. 17.

✱ Brigada tog dana nije vodila borbe (vidi dok. br. 36).

⁵⁷ Tog dana brigada nije vodila borbe (vidi dok. br. 99).

³⁸ Imanje na karti 1:100.000 nije obeleženo.

TM Veliki Vrh u tom rejonu ne postoji. Verovatno se odnosi na selo Vrh, sada: Vrh pri Mlinšah.

⁴⁰ puške

⁴¹ puškomitraljez

⁴¹ Imanje, na karti 1:100.000. izdanje G.I. JA, 1949, nije obeleženo.

⁴⁵ Tog dana su se 6. slovenačka NOU brigada „Slavko Slander" i 11. slovenačka NO brigada „Miloš Zidanšek" nalazile na Menini planini i nisu vodile borbu (vidi dok. br. 36 i 99)

⁴⁴ Maček, Rogač i Obreza su nazivi imanja. Na karti 1:100.000 nisu obeležena.

⁴⁵ Odnosi se na Rečicu ob Savinji.

⁴⁶ Odnosi se na Ljubno ob Savinji.

⁴⁷ minobacač

⁴⁸ Sada: Ravne pri Mlinšah.

⁴¹ Omaška, treba 14. SS divizije (vidi dok. br. 1, objašnjenje 17).

⁵⁰ Sada: Skorno pri Šoštanjju.

⁵¹ O borbama na Mozirskim planinama u vremenu od 9. do 13. marta 1945, štab 4. operativne zone Slovenije uputio je 13. mar-

la 1945. Glavnom štabu Slovenije depešu broj 25 sledeće sadržine: „Devetog o. m. naše jedinice se, posle teške borbe koja je trajala čitav dan na Radegundi i Šmihelu [sada: Šmihel nad Mozirjem], nisu mogle probiti iz neprijateljevog obruča, pa su se morale povući na Mozirske planine, gde su se borbe 10. i 11. o. m. produžile najvećom žestinom po veoma oštrom mrazu i snežnoj mećavi. Neprijatelj je nastupao sa ogromnom nadmoćnošću dveju divizija, ne računajući pri tome pojačanje posada u uporištima. Upotrebljavao je motorizaciju i tešku artiljeriju, te imao na južnoj strani Mozirskih planina naše jedinice potpuno okružene. Naši borci su u trodnevnim borbama ustrajali u snegu i mrazu bez ikakve hrane te pokazali primer legendarnog junaštva i neopisive požrtvovnosti. Položaje su branili i bolničarke, kuvari i konjevoci. Pojedne starešine su svojom besprimernom ličnom hrabrošću branile situacije kada je već izgledalo da je sve izgubljeno. Noću trećeg dana bio je neprijatelj na istočnim padinama Mozirskih planina razbijen našim veštim manevrom. Iscrpljene jedinice su se sve povukle pod najtežim uslovima noseći teške ranjenike. Neprijatelj je u ovim borbama imao ogroman broj mrtvih i ranjenih. Zaplenili smo 3 teška minobacača,“ više mitraljeza, pušaka i mnogo opreme. Naši gubici su mali. U borbama je bilo zarobljeno 26 neprijatelja. Istovremeno su teške trodnevne borbe vodile i ostale naše jedinice sa daleko nadmoćnijim neprijateljem na sektoru Moravča i Mozirja. Neprijatelj je takođe upoznao junaštvo naših boraca koje proizlazi iz velike ljubavi prema našoj slovenačkoj Štajerskoj i Koruškoj. [Borci su] nepokolebljivi neprijatelji fašizma i njegovu slugu. Zona. 13. 3“, Šesnaestog marta uputio je isti štab depešu br. 38: „U poslednjim borbama na Mozirskim planinama držalo je 8 SS-ovaca sa dva „šarca“ dominirajući kotu i na taj način ovladavalo čitavim položajem. Vodnik Bogo [Redakcija nije mogla utvrditi pravo ime i prezime] iz Šercerove brigade zamenio je svoju odecu odećom ubijenog Švabe, navukao šlem i sa druge strane krenuo na kotu. Ubio je oficira, uzeo „šarca“ i pobio sve ostale Švabe. Kota je postala naša i čitava situacija na tom sektoru se bitno poboljšala. Zona. 16. 3“. Sedamnaestog marta upućena je depeša kojom se izveštava da se jedan bataljon izvukao iz okruženja na taj način što su svi borci bataljona po kanapu, izrađenom od veša i odeće, spuštteni trideset metara duboko i zatim napali u leđa neprijatelja i razbili ga. Neprijatelj je posle povlačenja ostavio na bojištu preko 100 mrtvih, opremu i delove naoružanja a veći broj vojnika izgubio se i iscrpljen lutao planinom. Podatak da su na Mozirskim planinama bile angažovane dve neprijateljeve divizije nije tačan. Iz depeše br. 23 Obaveštajnog centra Štaba 4. operativne zone Slovenije od 13. marta vidi se da su bili angažovani 29. i 31. puk 14. SS divizije i posade bližih uporišta. Ovaj podatak potvrđuje u svojoj depeši br. 29 od 14. 3. i Štab 4. operativne zone Slovenije (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 46/1).

^{5a} Kraj prve sveske Operativnog dnevnika.

^{5b} Napisano na koricama druge sveske mastilom. Iznad ovog naslova dopisano je olovkom: „b) Štab XIV divizije“. I ova sveska pisana je mastilom.

⁵⁴ Redakcija nije mogla utvrditi šta označavaju brojevi 1.—4.

⁵⁵ Ove skraćeniце označavaju: sp. ([po] spisku), r. (rashod), pr. (prisutno).

^M Štab 4. operativne zone Slovenije izvestio je Glavni štab Slovenije da je 1. slovenačka NOU brigada „Tone Tomšič“ dobila zadatak da pređe Savu između Litije i Zagorja ob Savi, jer je si-

tuacija na tom sektoru momentano normalna (vidi depešu br. 30 od 14. marta 1945. u AIZDG, k. 46/1)

⁵⁷ Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 24.

⁵⁸ Jačina neprijatelja nije upisana. Redakcija takode nije mogla utvrditi iz ostalih dokumenata jačinu angažovanih neprijateljevih snaga.

⁵⁶ Imanje; na karti 1:100.000 nije obeleženo.

'» U dnevnom izveštaju Štaba brigade za 17. mart 1945. navodi se da se u selu Golče nalazila kompletna brigada (vidi AIZDG, k. 336/III).

⁶¹ Tog dana su se 6. slovenačka NOU brigada „Slavko Slander” i 11. slovenačka NO brigada „Miloš Zidanšek” nalazile u rejonu Vrh (sada: Vrh pri Mlinšah) — Dolgo Brdo (sada: Dolgo Brdo pri Mlinšah) i nisu vodile borbe (vidi dok. br. 36 i 99).

⁵⁸ Brigada se tog dana nalazila u selu Razborca i nije vodila borbe (vidi dnevnik referenta za vezu Štaba brigade u AIZDG, k. 336/V).

⁹³ Štab 4. operativne zone Slovenije naredio je 6. slovenačkoj NOU brigadi „Slavko Slander” i U. slovenačkoj NO brigadi „Miloš Zidanšek” da se prebace preko Save u rejon Kresnica (vidi depeše br. 30 od 14. marta i br. 39. od 16. marta Štaba 4. operativne zone Slovenije (u AIZDG, k. 46/1), i depeše br. 57 od 14. marta i 63 od 16. marta 1945. Glavnog štaba Slovenije upućene Štabu 4. operativne zone Slovenije u AIZDG, k. 46/11). Prelaz su pokušavale izvršiti noću 18/19. marta 1945. ali u tome nisu uspele (vidi dok. br. 99).

⁶⁴ Imanje; na karti 1:100.000 nije obeleženo.

" Tog dana u 4 časa ujutro brigada je krenula iz Razborce u Ribnicu na Pohorju i Josipdol (na karti 1:100.000 piše: Jozefdol), gde je stigla u 13 časova istog dana (vidi dnevnik referenta za vezu Štaba brigade u AIZDG, k. 336/V).

⁶⁶ Tog dana su se 6. slovenačka NOU brigada „Slavko Slander” i 11. slovenačka NO brigada „Miloš Zidanšek” nalazile na položajima Stance Laze (vidi dok. br. 36 i 99).

⁸⁷ Sada: Andraž nad Polzelo.

⁶⁸ Brigada je tog dana u 9 časova krenula iz rejona Josipdola u pravcu Skomarja, gde je stigla u 20 časova (vidi dnevnik referenta za vezu Štaba brigade u AIZDG, k. 336/V).

⁶⁹ Dopisano olovkom: Stance Laze.

⁷⁰ Odnosi se na Štab 14. udarne divizije JA.

⁷¹ Brdo, na karti 1 : 100.000 nije označeno, a nalazi se 1 km jugozapadno od Grmade (k. 897).

⁷⁵ Na karti 1:100.000 nije pronađeno. Verovatno naziv imanja.

⁷³ Tog dana se 6. slovenačka NOU brigada „Slavko Slander” nalazila u selu Suhi Potok (vidi dok. br. 36) a 11. slovenačka NO brigada „Miloš Zidanšek” na položajima Sp. i Zg. Okrog (sada: Okrog). Vidi dok. br. 99.

⁷⁴ Sada: Razbor pri Čemšeniku.

⁷⁵ Čemšenišku planinu nazivaju i Velika planina. Na karti 1:100.000 označena sa: Velika planina.

⁷⁶ Na području Celje — Sv. Jurij (sada: Šentjur pri Celju) nalazili su se u to vreme delovi brdskog lovačkog puka „Trek” (Treeck). Vidi depeše u AIZDG, k. 46/1.

⁷⁷ Sada: Vrhe.

⁷⁸ Brigada se tog dana nalazila na Paškom kozjaku i nije vodila borbe (vidi dok. br. 42).

⁷⁹ U vremenu od 22. do 24. marta 1945. nalazila se 6. slovenačka NOU brigada „Slavko Slander” u rejonu sela Znojile, a 11. slovenačka NO brigada „Miloš Zidanšek” u rejonu sela Sv. Lenart (sada: Vrhe). Noću 24/25. marta, obe brigade prebacile su se u rejon sela Gabrje (sada: Gabrje pod Špilkom). Vidi dok. br. 36 i 99.

””Zgornje i Spodnje Završe; sada: Završe.

⁸¹ Noću 25/26. marta prebacila se 6. slovenačka NOU brigada „Slavko Slander” u zaselak Tlačnica (vidi dok. br. 36) a 11. slovenačka NO brigada „Miloš Zidanšek” na položaje Limbarska Gora — Kal (vidi dok. br. 99).

⁸ⁱ Zaselak, 8 km severozapadno od Slovenske Bistrice.

⁸³ Zbog veoma snažne neprijateljeve aktivnosti na području Kozjanskog i Konjiške gore i neprestanih borbi, brigada je pretrpela osetne gubitke, pa je bila prinudena da se povuče na Pohorje s ciljem da se tu sredi i popuni novim borcima (vidi izveštaj Štaba 13. slovenačke NOU brigade „Mirko Bračič” od 11. aprila 1945. u AIZDG, k. 336'VI). Sa brigadom su se nalazili i komandant i politički komesar 4. operativne zone Slovenije (vidi depešu br. 60 od 24. marta 1945. u AIZDG, k. 46/1).

⁸⁴ O borbenoj aktivnosti 6. slovenačke NOU brigade „Slavko Slander” u vremenu od 15. februara do 27. marta 1945. vidi i dok. br. 36.

⁸⁵ Dvadeset osmog marta 1945. upućena je Glavnom štabu Slovenije sledeća depeša br. 67: „Gl. št. [abu] u 10 [časova]. Prelaz nije uspeo. Izrađen je bio splav i zbog suviše brze vode isti nije mogao biti prevezen na suprotnu obalu. KZO [Kamniško-zasavski odred] izvestio nas je da je Sava gazna kod Kresnica što ne odgovara istini. Zam. komandanta i načelnik štaba odreda kao poznavaoći Save bili su prisutni i uverili su se da su vas netačno obavestili. Na odseku gde je izvestio KZO da je Sava gazna utopila su se tri druga. Sava narasla za 20—30 santimetara. Sve starešine brigada i [štaba] divizije uložili su sve svoje snage kako bi prelaz uspeo. Pokušavaćemo sa drugim mogućnostima prelaza. 28. 3.” štab Kamniško-zasavskog NOP odreda izvestio je depešom br. 2 od 23. marta 1945. da je Sava kod Senožeca (8 km zapadno od Litije) bila pre desetak dana gazna te, kako od tada nije bilo kiše, smatra da je još uvek gazna (AIZDG, k. 461).

⁸⁵ O borbenoj aktivnosti 1. slovenačke NOU brigade „Tuje Tomšič” u vremenu od 1. do 31. marta 1945. vidi i dok. br. 41.

⁸⁷ O borbenoj aktivnosti 2. slovenačke NOU brigade „Ljubo Sercer” u vremenu od 1. do 31. marta 1945, vidi i dok. br. 42.

⁸⁸ O borbenoj aktivnosti 13. slovenačke NOU brigade „Mirko Bračič” od 4. do 31. marta 1945. vidi i dok. br. 43.

⁸⁹ Posle neuspelog pokušaja prelaska Save noću 27/28. marta, 1. slovenačka NOU brigada „Tone Tomšič”, 6. slovenačka NOU brigada „Slavko Slander” i 13. slovenačka NOU brigada „Mirko Bračič” vršile su pripreme za prelaz i izgradile šest drvenih čamaca za prevoženje preko Save. Pripreme su bile kontrolisane od strane komandanta i načelnika Štaba 4. operativne zone Slovenije (vidi depeše br. 71 i 72 od 31. marta 1945. u AIZDG, k. 46/1). Ponovni pokušaj prelaza Save noću 1/2. marta 1945. izvršen je u rejonu sela Ponoviče (vidi dok. br. 44). štab 14. udarne divizije uputio je 2. aprila 1945. Glavnom štabu Slovenije sledeću depešu br. 59: „Gl. št.[abu] u 16 [časova]. Prelaz nije uspeo jer nije bilo dovoljnog broja brodara. Imali smo 4 brodara iz KZO [Kamniško-zasavskog

odreda] Jednom brodaru iz KZO prevrnuo se čamac u Savi, a ostali su pobešli kada su Švabe otvorile vatru i otpočeli dejstvo iz minobacača... Juče, u toku noći, pokušavali smo gaženjem ali nije bilo moguće..." (AIZDG, k. 46/1). Sve do 6. aprila vršene su pripreme i tražena mesta za prelaz Save, kad je stiglo naređenje Glavnog štaba Slovenije da jedinice ostaju u Štajerskoj (vidi dok. br. 52, objašnjenje 4).

⁹⁰ Prvog aprila 1945. zaposeo je 31. puk 14. SS divizije drum Domžale — Vranksko, a 4. aprila krenuo u pravcu Velenja (vidi depešu broj 66 Obaveštajnog centra 14. udarne divizije JA od 7. aprila 1945. u AIZDG, k. 46/1).

⁹¹ Ovi vojnici bili su iz Nastavnog puka „Brandenburg“ (Ler regiment Brandenburg — Lehr regiment Brandenburg). Vidi depešu br. 76 Štaba 4. operativne zone Slovenije od 5. aprila 1945. u AIZDG, k. 46/1.

⁹² Kamniško-zasavski [NOP] odred

⁹³ Tog dana se 6. slovenačka NOU brigada „Slavko Šlander“ nalazila u selu Ravne (sada: Ravne pri Mlinšah) i nije vodila borbe (vidi izveštaj Štaba brigade od 6. aprila 1945 u AIZDG, k. 333/1), dok se 11. slovenačka NO brigada „Miloš Zidanšek“ nalazila u Smučidolu i takođe nije vodila borbe (vidi dok. br. 99).

⁹⁴ Sada: Ločica pri Vranskem.

⁹⁵ Neprijateljeve kolone sačinjavali su delovi 2. čete 1. bataljona i 8. čete 2. bataljona 19. SS policijskog puka, 10. čete 2. policijskog dobrovoljačkog puka „Srbija“ i 2. čete 1. bataljona 28. SS policijskog puka „Tot“ (Totdt). Vidi AIZDG, nemački fond, k. 80/1.

⁹⁶ Toga dana su se 6. slovenačka NOU brigada „Slavko Šlander“ i 11. slovenačka NOU brigada „Miloš Zidanšek“ nalazile na istim položajima kao prethodnog dana i nisu vodile borbe (vidi dok. br. 99 i AIZDG, k. 333/1).

⁹⁷ Po naređenju Štaba 4. operativne zone Slovenije rasformiran je Operativni štab 6. i 11. brigade i njegovo ljudstvo uključeno u sastav Štaba 14. udarne divizije JA (vidi depešu br. 89 od 10. aprila 1945. u AIZDG, k. 46/1). Dvadeset osmog marta 1945. Operativni štab 6. i 11. brigade imao je po spisku 66 ljudi (vidi depešu br. 50 od 28. marta 1945. u AIZDG, k. 46/1). Toga dana prebacila se 6. slovenačka NOU brigada „Slavko Šlander“ u rejon zaseoka Tlačnice, a 11. slovenačka NO brigada „Miloš Zidanšek“ u rejon zaseoka Kal. Borbe nisu vodile (vidi dok. br. 99 i AIZDG, k. 333/1).

⁹⁸ Brigada se toga dana nalazila u selu Gabrje (sada: Gabrje pod špilkom) i nije vodila borbe (vidi dok. br. 99).

⁹⁹ Sada: Paka pri Velenju.

¹⁰⁰ Imanje; na karti 1:100.000 nije obeleženo.

¹⁰¹ Napadnuto je uporište broj 12 koje je posedalo ljudstvo 611. landesšicen-bataljona (vidi izveštaj komandira žandarmerijske stanice Velenje od 11. aprila 1945. u AIZDG, nemački fond, k. 82/11).

¹⁰² ručna protivtenkovska pesnica

¹⁰³ Sada: Šmihel nad Mozirjem.

¹⁰⁴ Brigada toga dana nije vodila borbe (vidi dok. br. 99).

¹⁰⁵ Brigada toga dana nije vodila borbe (vidi dok. br. 135).

¹⁰⁶ Odnosi se na Zg. i Sp. Ponikva; sada: Ponikva pri Žalcu.

¹⁰⁷ Podrobnije o akciji u Šoštanju vidi dok. br. 61, 135 i 177.

¹⁰⁸ Naziv imanja u selu Zajasovnik. Na karti 1:100.000 nije obeleženo.

¹⁰⁹ Omaška; treba: Dobrljevo.

- ^{1,0} Podrobnije o tome vidi dok. br. 57.
- ¹¹¹ Sada: Brdce nad Dobrno.
- ¹¹¹ Borba je vođena sa delovima 1. bataljona 19. SS policijskog puka i žandarmima iz Vojnika (vidi dok. br. 178).
- ¹¹³ Ovo je bila Borbena grupa „Suhman“ (Schuchmann) — nepoznate pripadnosti (vidi izveštaj komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 15. aprila 1945. u AIZDG, nemački fond, k. 154/V).
- ¹¹⁴ Sada: Zavrh nad Dobrno.
- ¹¹⁵ Rdečnik i Pečovnik su nazivi imanja u Spodnjem Razboru.
- ¹¹⁶ Zaselak u rejonu Zgornjeg Motnika. Na karti 1:100.000 nije obeležen.
- ¹¹⁷ Bio je to Poterni vod 4. čete 1. bataljona 19. SS policijskog puka (vidi izveštaj komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 17. aprila 1945. u AIZDG, nemački fond, k. 154/V).
- ¹¹⁸ Zasedu je postavio 2. bataljon u 4 časa ujutro. U 8,30 časova naišla su dva kamiona natovarena sa 14 grla stoke, a sat kasnije automobil koji se posle par rafala zastavio. U automobilu se pored šofera nalazio general-major dr ing. Konrad Hojdenrajh (Heudenreich), koji je tom prilikom bio lakše ranjen (vidi izveštaj Štaba brigade od 17. aprila 1945. u AIZDG, k. 336/VI).
- » Napadnuta je žandarmerijska stanica i tom prilikom jedan je ubijen a 13 žandarma je zarobljeno. Takođe je zaplenjeno sve oružje i oprema stanice (vidi izveštaj komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 18. aprila 1945. u AIZDG, nemački fond k. 154/V).
- ¹²⁰ Sedelšek, Lokar i Podsotnik su nazivi imanja u rejonu Lepe Njive. Sedelšek i Podsotnik na karti nisu obeleženi.
- ² Odnosi se na avione Jugoslovenskog ratnog vazduhoplovstva koji su kod boraca popularno nazivani „titovci“
- Podrobnije o tome vidi dok. br. 69 i 70.
- ¹²³ Brigada se nalazila na položajima Zg. i Sp. Kebelj; sada: Kebelj, a napad je izvršen noću 17/18. aprila 1945. godine (vidi dok. br. 135).
- ¹¹⁴ Anton Zajček
- ¹²⁵ Pogrešno upisano jer se Crni Vrh, gde se brigada nalazila, ne nalazi na Dobrovlju već 4 km jugoistočno od Vranskog (vidi dok. br. 135).
- » j ist Pogrešno upisano. Ovi podaci odnose se na akciju 2. bataljona, izvršenu 16. aprila 1945. godine (vidi objašnjenje 118). Brigada tog dana nije vodila borbe (vidi dok. br. 135).
- ¹²⁸ O borbenoj aktivnosti brigade u vremenu od 1. aprila do 8. maja 1945. vidi i dok. br. 135.
- ¹¹⁹ O borbenoj aktivnosti brigade u vremenu od 1. aprila do 3. maja 1945. vidi i dok. br. 135.
- ¹³⁰ O borbenoj aktivnosti brigade u vremenu od 8. do 21. aprila 1945, vidi i dok. br. 135.
- ¹³¹ O borbenoj aktivnosti brigade od 8. do 26. aprila 1945. vidi i dok. br. 135.
- ¹³² O borbenoj aktivnosti brigade u vremenu od 1. do 30. aprila 1945, vidi i dok. br. 135.
- ¹³³ Operativni dnevnik dalje nije pisan.

BR. 77

IZVEŠTAJ ŠTABA INŽINJERIJSKOG BATALJONA 30. DIVIZIJE JA OD 19. APRILA 1945. ŠTABU DIVIZIJE O AKTIVNOSTI MINERSKO-SABOTA2NIH VODOVA 3. ČETE U DRUGOJ POLOVINI MARTA I PRVOJ POLOVINI APRILA¹

STAB
INŽINJERIJSKOG BATALJONA
XXX DIVIZIJE JUG. ARM.
Na položaju, 19. 4. 1945.

Predmet: Izveštaj o akcijama.

ŠTABU XXX DIVIZIJE J. A.
Operativni odsek.

1. Miniranje vojnog vagona 17. 3. 45.

- 1) Pom. obavešt. II MSV² III čete je u 19,30 časova u Gorici postavio minu na voj. vagon. Eksplozija je usledila u Videmu u 22 časa.
- 2) Vagon je oštećen.
- 3) Rezultat: Oštećen vagon, 3 neprijatelja mrtva i 1 ranjen.
- 4) Utrošeno je bilo 1 i 1/2 kg plastika, 1 hemijska olovka i jedan detonator.

2. Miniranje drum dana 20. 3. 45.

- 1) Patrola 5 ljudi II MSV III čete položila je minsko polje na drumu Trst — Gorica između sela Kreplje — Repentabor. U 20 časova je na mine naišao švapski kamion.
- 2) Kamion se preturio.
- 3) Rezultat: Kamion jako oštećen, šofer smrtno ranjen i više lakše ranjenih.
- 4) Utrošene su 2 gvozdene nagazne mine od tri kilograma.

3. Miniranje električnog dalekovoda dana 20. 3. 45.

- 1) Patrola od 2 borca Ud. voda III čete je u 21,30 časova minirale električni dalekovod Redipulje — Trst kod sela Vižovlje, koji je služio kao pomoćni izvor energije za pokretanje elek. lokomotiva i gradskog tramvaja.
- 2) Srušena 2 električna stuba i pokidano oko 80 m žice.
- 3) Rezultat: Saobraćaj prekinut 12 časova.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 228/11.

² Minersko-sabotažnog voda

- 4) Utrošeno je bilo 5 kg »Nobel 808«, 3 detonatora, 5 m detonujućeg štapina i 1 m sporogorećeg štapina.

4. Miniranje neprijateljevi/i položaja dana 21. 3. 45.

- 1) Patrola od 2 borca Ud. voda III čete minirala je položaje za odbranu radnika koji kopaju rovove između sela Jamlje — Nova Vas (donji Kras).
- 2) Položaji srušeni.
- 3) Rezultat: 3 neprijateljeva vojnika mrtva, 3 teško i 2 lako ranjena. Uništena 1 ital. puškomitraljez, 5 pušaka i nešto opreme.
- 4) Utrošena je jedna austrijska granata 149 mm, 2 m detonujućeg štapina, 2 detonatora, 1 inicijalno punjenje i jedan upaljač na rasterećenje.

5. Miniran drum dana 21. 3. 45.

- 1) Patrola od 4 čoveka II MSV III čete postavila je mine između sela Kreplje — Repentabor na drumu Trst — Gorica. Na mine je naišao autobus sa nemačkom policijom.
- 2) Autobus uništen jer mu je u potpunosti raznesen motor i ceo prednji deo.
- 3) Šofer poginuo a više je lako ranjenih.
- 4) Utrošene su 3 gvozdene nagazne mine od po tri kilograma.

6. Miniran bunker dana 23. 3. 45.

- 1) Drug Stanko³ iz II MSV III čete je u 18,40 časova minirao u Trstu na uglu ulica »Via džinastika« [Ginnastica] i »Via Roseti« [Rossetti] bunker »Gvardije čivike« [Guardia civica]. Mina je eksplodirala u 19,40 časova.
- 2) Bunker je uništen.
- 3) Rezultat: Uništen bunker. Za vreme eksplozije bio je bunker prazan.
- 4) Utrošak eksploziva: 2 kg plastika, 1 hemijska olovka, 1 inicijalno punjenje i jedan detonator.

7. Miniranje četničke osmatračnice dana 25. 3. 45.

- 1) Patrola od 5 ljudi Ud. voda III čete postavila je mine na četničku osmatračnicu i postavila se u zasedu. Kad se izvidnica približila na nekoliko stotina metara, otvorila

³ Stanko Kralj

je naša patrola na istu snažnu vatru. Odmah zatim je pristigao njoj u pomoć četnički bataljon, te je jedan četnik nagazio na minu.

- 2) Pri napadu na izvidnicu imao je neprijatelj 3 mrtva i 3 teško ranjena, a usled eksplozije mine 3 mrtva i 4 ranjena. Ukupno: 6 mrtvih i 7 ranjenih. Uništen je 1 ital. puško-mitraljez i nekoliko pušaka.
- 3) Utrošene su 2 gvozdene nagazne mine (3 kg) i 200 metaka za automat.

8. Sukob sa nemačkim podoficirima dana 25. 3. 45.

- 1) Komandir II MSV hteo je da uhapsi nemačkog podoficira. Ovaj je odmah odbacio svoju poluautomatsku pušku i bacio se na druga vodnika. Vodniku je otkazao pištolj pa je došlo do rvanja. Podoficiru je uspelo da pobjegne. Zaplenjena je poluautomatska puška »Mauzer«.

9. Miniranje drumu dana 26. 3. 45.

- 1) Patrola od 4 čoveka Ud. voda III čete postavila je ispod sela Šempolaj na drumu Komen — Nabrežina minsko polje. Dana 27. [3.] naišla su na mine kola natovarena brašnom i raznim drugim materijalom. Na kolima se nalazila jedna žena i više Svaba.
- 2) Kola uništena.
- 3) Rezultat: Ranjeno je 6 vojnika i jedna žena. Kola uništena a uništen i sav materijal.
- 4) Utrošene su bile 3 gvozdene nag. mine (3 kg).

10. Miniranje pruge dana 27. 3. 1945.

- 1) Patrola od 4 čoveka II MSV III čete minirala je prugu Trst — Gorica kod železničke stanice Rubije. U 20 časova bile su mine postavljene. Voz koji su sačinjavali elektr. lokomotiva i 15 teretnih vagona naišao je u 22,30 časa na mine.
- 2) Voz izbačen iz koloseka i delimično oštećen.
- 3) Lokomotiva i 5 vagona potpuno uništeni, 5 vagona jako oštećeno a ostali delimično oštećeni. Razoreno je 200 m pruge. Saobraćaj prekinut za 24 časa.
- 4) Utrošeno je 15 kg Nobel 808, 13 m detonujućeg štapina, 5 inicijalnih punjenja, 7 detonatora i 2 pogačice.

11. *Miniranje bunkera dana 27. 3. 45.*

- 1) Drug Stanko iz II MSV III čete je u 19,45 časova postavio minu u bunker iznad tunela na trgu Goldoni u Trstu.
- 2) Bunker razoren.
- 3) Bunker uništen.
- 4) Utrošak eksploziva: 1 i po kg plastika, jedna hemijska olovka i jedan detonator.

12. *Uništenje uporišta dana 8. 4. 45.*

- 1) Patrola od 11 ljudi Inž. bat. spalila je u Štanjelu neprijateljeve stambene prostorije.
- 2) Barake spaljene.
- 3) Spaljeno 9 baraka 4 X 4 m veličine; zgrade i crkva delimično oštećene.
- 4) Utrošeno 5 kg eksploziva Nobel za potpaljivanje.

13. *Miniranje vojnog kamiona dana 28. 3. 45.*

- 1) Drug Kralj Stanko iz II MSV III čete postavio je magnetsku minu na kamion koji je zatim odveo u garažu »Prinčipe« [Principe] u ulici Massimo d'Azzelio koju je koristio SS u Trstu. Minu je postavio u 9,45 časova.
- 2) Garaža spaljena.
- 3) Spaljeno 25 kamiona, 15 putničkih automobila i 200 hl benzina.
- 4) Upotrebljena je 1 magnetska diverzantska mina, 1 olovka i 1 detonator.
PS. Osumnjičili su i obesili 4 osobe.

14. *Miniranje električne lokomotive dana 29. 3. 45.*

- 1) Obaveštajac II MSV III čete drug Gim⁴ postavio je jednu minu od 1 kilograma u električnu lokomotivu na stanici Zagrad. Lokomotiva je zaustavljena u pomenutoj stanici.
- 2) Lokomotiva teško oštećena.
- 3) Električni motori lokomotive spaljeni.
- 4) Utrošena je jedna mina od 1 kg i jedna hemijska olovka.

15. *Napad na nemačku zasedu dana 29. 3. 45.*

- 1) Kurir komande III čete drug Razbojnik⁵ je zajedno sa jednim drugom iz Štaba IX korpusa poneo poštu u štab Inž. bat. Kod Velikih Zabija naišli su na nemačku zasedu

⁴ i ⁵ Redakcija nije mogla ustanoviti pravo ime i prezime.

koja je spavala kod mosta preko r. Vipave. Drug Razbojnik je sa odstojanja od 2 m bacio na zasedu englesku bombu, jer drugog oružja nije imao.

- 2) Dva neprijateljeva vojnika poginula.
- 3) Utrošena je bila jedna engleska ručna bomba.

16. *Miniranje pruge dana 29. 3. 45.*

- 1) Između Gorenja⁶ i Divače miniralo je 5 ljudi I MSV III čete prugu duplog koloseka. Voz, vojni transport, koji je vozio iz Sežane naišao je na mine sledećeg dana u 1,30 čas.
- 2) Voz izbačen iz koloseka.
- 3) Teško oštećena električna lokomotiva, 2 vagona uništena, razoreno 80 m pruge, uništen jedan električni stub, saobraćaj obustavljen 28 časova.
- 4) Utrošeno je bilo 15 kg eksploziva Nobel, 6 inicijalnih punjenja, 9 m detonujućeg štapina, 1 upaljač na pritisak i jedan detonator.

17. *Miniranje pruge dana 31. 3. 45.*

- 1) Patrola od 4 čoveka II MSV III čete iz grupe za srednji Kras minirala je prugu između Prošeka i Opčina, te su mine bile postavljene u 20 časova. Voz koji je vozio prema Trstu naišao je na mine u 3 časa sledećeg dana.
- 2) Voz izbačen iz koloseka.
- 3) Lokomotiva i tri vagona potpuno uništeni, dva vagona oštećena. Saobraćaj prekinut 12 časova.
- 4) Utrošeno je bilo 15 kg Nobel 808, 10 m detonujućeg štapina, jedan upaljač na pritisak, jedan detonator i tri inicijalna punjenja.

18. *Miniranje vojničke barake dana 2. 4. 45.*

- 1) Drug Stanko iz II MSV III čete iz grupe za srednji Kras postavio je zapaljivu minu ispod drvene barake kod »vile Matka« [Villa Matca] na Opčinama. U baraci se nalazilo 20 vojnika »Gvardije čivike«.
- 2) Baraka oštećena, jer je vojska vatru pogasila.
- 3) Utrošena je jedna zapaljiva mina i jedna hemijska olovka.

• Sada: Gorenje pri Divači. Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1949, piše: Gore.

19. *Miniranje puta dana 4. 4. 45.*

- 1) Patrola od dva čoveka U⁷ voda III čete postavila je mine na put između Jamlja i Brestovice⁸ u 8,30 časova. Na mine je naišla 9. 4. 45. patrola »Gvardije čivik«.
- 2) Jedan poginuo i jedan teško ranjen.
- 3) Utrošeno je 2 i po kg eksploziva Nobel, 6 m detonujućeg štapina, jedan upaljač na pritisak i jedan detonator.

20. *Miniranje pruge dana 4. 4. 45.*

- 1) Patrola od 5 ljudi II MSV III čete minirala je prugu Trst — Gorica i to između stanica Foljana i Redipulje u 21 čas. Voz koji je vozio iz Trsta naišao je na mine u 23,30 časova.
- 2) Voz izbačen iz koloseka.
- 3) Lokomotiva i jedan vagon uništeni, 4 vagona oštećena. Razoreno 70 m koloseka. Saobraćaj prekinut za 22 časa.
- 4) Utrošeno je bilo 15 kg eksploziva Nobel, 5 kg TNT, 5 detonatora, 6 inicijalnih punjenja, 2 pogačice, 15 m detonujućeg štapina, 6 cm sporogorećeg štapina.

21. *Miniranje električne lokomotive dana 5. 4. 45.*

- 1) Obaveštajac II MSV III čete drug Gim postavio je zapaljivu minu u električnu lokomotivu na železničkoj stanici u Tržiču. Minu je postavio u 16,30 časova. Mina je aktivirana u 20 čas.
- 2) Lokomotiva je neupotrebljiva.
- 3) Glavni motor lokomotive izgoreo.
- 4) Utrošena jedna zapaljiva mina i jedna hemijska olovka.

22. *Miniranje pruge dana 5. 4. 45.*

- 1) Patrola od 6 ljudi I MSV III čete položila je mine u 1 čas na prugu između Općina i Sežane. U 4,30 časa naišao je na mine voz.
- 2) Voz izbačen iz koloseka.
- 3) Električna lokomotiva jako oštećena, 2 teretna vagona u potpunosti uništena, 4 vagona izbačena iz koloseka i jako oštećena, prekinuta električna žica. Porušeno 60 m koloseka, saobraćaj prekinut 30 časova.
- 4) Utrošeno 12 kg eksploziva Nobel, 9 m deton. štapina, 6 inicijalnih punjenja, jedan upaljač na pritisak i detonator.

⁷ udarnog

⁸ Sada: Brestovica pri Komnu.

23. Miniranje drumova dana 27. 3. 45.

- 1) Patrola od dva borca U voda III čete je položila mine na drumu Devin — Sosljan. Dana 28. 3. 45. naišao je na mine kamion.
- 2) Kamion uništen.
- 3) Kamion uništen, 12 neprijat. vojnika mrtvih i tri ranjena.
- 4) Upotrebjeno: 2 gvozdene nagazne mine od po tri kilograma.

24. Miniranje električne lokomotive dana 8. 4. 45.

- 1) Obaveštajac drug Gim je u 14,30 časova u Tržiču smestio minu u električnu lokomotivu. Mina se upalila u 19,30 časova između Štivana i Tržiča.
- 2) Lokomotiva neupotrebljiva.
- 3) Uništeni električni motori.
- 4) Utrošeno je 5 kg eksploziva Nobel 808, jedna hemijska olovka i jedno inicijalno punjenje.

25. Prihvat dva nemačka podoficira dana 9. 4. 45.

- 1) Patrola I MSV III čete domamila je iz uporišta Povir dva nemačka podoficira sa opremom i oružjem. Predati su Komandi Goriškog vojnog područja. Plen: 2 puške »Mauzer« i jedan veliki dvogled, što je sve predato području.

26. Miniranje lokomotive dana 10. 4. 45.

- 1) Obaveštajac II MSV III čete drug Gim smestio je zapaljivu minu u električnu lokomotivu u Tržiču. Minu je postavio u 23 časa. Upalila se u 1,30 čas sledećeg dana.
- 2) Lokomotiva neupotrebljiva.
- 3) Motori lokomotive izgoreli, tako da je lokomotiva neupotrebljiva.
- 4) Utrošeno je bilo 2 mine (od po 1 kg) i jedna hemijska olovka.

27. Miniranje pruge dana 12. 4. 45.

- 1) Patrola od 4 čoveka iz II MSV III čete postavila je mine na prugu između Općina i Prošeka. Mine su bile postavljene u 21 čas. Eksplozija je usledila u 2 časa sledećeg dana.
- 2) Voz izbačen iz koloseka.
- 3) Lokomotiva oštećena, jedan vagon uništen, razoreno 25 m koloseka. Saobraćaj prekinut 17 časova.

- 4) Utrošeno je 12 kg eksploziva Nobel, jedan upaljač na pritisak, 8 m detonujućeg štapina, 4 detonatora i tri inicijalna punjenja.

28. *Miniranje pruge dana 13. 4. 45.*

- 1) Patrola od 5 ljudi I MSV III čete postavila je mine na prugu Sežana — Opčine. Mine su postavljene u 1,35 čas. Voz koji je došao iz Sežane naišao je na mine u 2,10 časa.
- 2) Voz izbačen iz koloseka.
- 3) Električna lokomotiva oštećena, 2 vagona uništena, 4 vagona izbačeno iz koloseka i oštećeno, razoreno 40 m koloseka, saobraćaj prekinut za 24 časa.
- 4) Utrošeno je bilo 12 kg eksploziva Nobel, 8 m detonujućeg štapina, 6 inicijalnih punjenja, upaljač na pritisak i detonator.

29. *Aretacija pobeglog četnika dana 13. 4. 45.*

- 1) Komandir III čete je u selu Škrbina na Krasu aretirao pobeglog četnika. Nakon saslušanja odmah je upućen na Goriško voj. područje.

30. *Zapaljene vojničke barake dana 14. 4. 45.*

- 1) Patrola od 2 borca U voda III čete zapalila je 3 barake koje su Švabe koristile za stanovanje. Barake su se nalazile u Medjevacu⁹ kod Tržiča, a u njima su bili još kreveti i druga oprema.
- 2) Sve tri barake izgorele su zajedno sa opremom.

31. *Miniranje motornog čamca dana 15. 4. 45.*

- 1) Obaveštajac II MSV III čete drug Gim namestio je minu u čamac kojim su se svako veče vozili Švabe u Gradež. Minu je namestio u 17,30 časova u Tržiču. Kad je čamac stigao u blizinu Gradeža [mina se upalila] te je u vreme eksplozije u čamcu bilo oko 40 neprijateljevih vojnika.
- 2) Čamac je potonuo.
- 3) Potonuo motorni čamac, poginulo 13 neprijateljevih vojnika, a 19 je ranjeno.
- 4) Utrošeno je 4 kg plastika, jedna olovka i jedan detonator.

⁹ Verovatno se odnosi na Medeazza, a slovenački naziv je Medja Vas.

32. *Miniranje električnih štabova dana 15. 4. 45.*

- 1) Patrola od 3 druga U voda III čete minirala je električne stubove između Brestovice i Cerovlja.
- 2) Prekinuta električna struja.
- 3) Tri električna stuba srušena, uništeno 600 m žice električne.

33. *Miniranje telefonske centrale dana 10. 4. 45.*

- 1) Drug Stanko iz II MSV III čete iz grupe za srednji Kras je na Općinama u »Via Bazovica« [Basovizza] minirao telefonsku centralu.
- 2) Telefonska centrala uništena.
- 3) Telefonska centrala razorena. Prekinute telefonske veze na sve strane za 24 časa.
- 4) Utrošeno: jedan kg plastika, hemijska olovka i detonator.

34. *Miniranje javne kuće u Trstu dana 11. 4. 45.*

- 1) Drug Stanko iz II MSV III čete iz grupe za srednji Kras namestio je minu ispod kreveta u čekaonici javne kuće u ulici »Via Kapiteli« [Cappitelli] u Trstu. Minu je namestio u 16,30 časova. Kad je video da dolazi sve više neprijateljevih vojnika, otišao je. Mina je eksplodirala u 20 časova.
- 2) Tačan broj žrtava nije utvrđen.
- 3) Utrošeno je bilo 2 i po kg plastika, jedna olovka i detonator.

35. *Prekid telefonske veze dana 15. 4. 45.*

- 1) Patrola od 4 čoveka II MSV III čete iz grupe za srednji Kras prekinula je telefonsku vezu Trst — Pula — Rijeka. Prekinuta je na 700 m od Bazovice i to 14 linija.
- 2) Na dužini od 700 m presečeno je svih četrnaest žica na više mesta.
- 3) Telefonska veza prekinuta za 24 sata.

36. *Zaplena telefonskog materijala dana 14. 4. 45.*

Patrola od 4 čoveka U voda III čete zaplenila je 5 telefonskih aparata u barakama (vojnim) u blizini Tržiča u kojima su stanovali artiljerci protivavionci. Zaplenjeno je i više ostalog telefonskog materijala od čega smo već nešto predali raznim jedinicama.

37. *Miniranje pruge dana 12. 4. 45.*

- 1) Patrola od 2 druga II MSV III čete iz grupe za srednji Kras položila je mine na prugu Prošek — Nabrežina. Mine su položene u 23,45 časa. Na njih je naišao voz drugog dana u 10 čas.
- 2) Voz je izbačen iz koloseka.
- 3) Električna lokomotiva oštećena, 2 vagona izbačena iz koloseka i oštećena, 100 m koloseka uništeno. Saobraćaj prekinut 12 časova.
- 4) Utrošeno je bilo 12 kg eksploziva Nobel 808, 6 m detonujućeg štapina, 4 detonatora, 3 inicijalna punjenja, 1 upaljač na pritisak.

38. *Miniranje bunkera dana 13. 4. 45.*

- 1) Drug Stanko iz II MSV III čete iz grupe za srednji Kras postavio je minu u bunker između Prošeka i Nabrežine. Bio je to bunker protivavionske artiljerije. Mine je namestio u 6 časova. Eksplozija je usledila u 20 časova.
- 2) Bunker razrušen.
- 3) Bunker uništen, uništen 1 brzometni protivavionski top, 3 neprijateljeva vojnika poginula.
- 4) Utrošeno je bilo 6 kg eksploziva Nobel 808, 1 hemijska olovka i 1 detonator.

39. *Aretacija četničkog špijuna dana 16. 4. 45.*

- 1) Grupa iz II MSV III čete za donji Kras aretirala je u selu Opatje Selo četničkog špijuna kojeg je patrola dovela zatim u naš štab. Nakon saslušanja uputili smo ga na Goriško vojno područje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ravbar Mirko s.r.
Ravbar Mirko

Načelnik štaba poručnik:
Zivec Slavko s. r.
Slavko

BR. 78

ZAPOVEST ŠTABA 7. KORPUSA OD 20. APRILA 1945. POT-
ČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA
NA LINIJI ŠTALCERJI — BANJA LOKA RADI OBEZBEDE-
NJA DESNOG BOKA 4. ARMIJE JA¹

ŠTAB
VII KORPUSA JUGOSL. ARMIJE
Br. 1159
Dana 20. aprila 1945.

ZAPOVEST

(sekcija Cerknica — Novo Mesto
1 : 100.000)

Situacija: Zbog brzog prodora jedinica IV armije prav-
cem Sušak — Rijeka — Klana — Gomanjce² i ugrožavanja
uporišta na sektoru Karlovca³ pojačao je neprijatelj, u cilju
osiguranja pravca Sušak — Gerovo — Čabar i Sušak — Del-
nice — Brod na Kupi — Kočevje, znatno svoje snage na od-
seku Kočevje — Brod na Kupi i Briga⁴ — Borovec⁵ — Gote-
nica — Grčarice. Ova pojačanja su sastavljena od jedinica
nedićevaca⁶ i četnika⁷ u jačini od oko 3500 ljudi i podeljena
po jedinicama na čitavom pomenutom sektoru.⁸

Na sektoru Suha krajina — Novo Mesto pritisak nepri-
jatelja se nešto smanjio, verovatno zbog velikih gubitaka

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG k. 21/IV. Broj delovod-
nika dopisan je olovkom.

² Podrobnije o dejstvu jedinica 4. armije na tom pravcu vidi
tom XI. knj. 4, dok. br. 48 i 49.

³ Na tom sektoru dejstvovala su jedinice 4. korpusa JA (vidi
lom XI, knj. 4, dok. br. 48 i 49).

⁴ Odnosi se na Gornju i Dolnju Brigu.

⁵ Sada: Borovec pri Kočevski Reki.

⁶ Odnosi se na jedinice Srpskog dobrovoljačkog korpusa (SDK).
Angažovani su bili 2, 3. i 4. puk koji su se do tada nalazili na pros-
toru št. Peter (sada: Pivka), Mučici — Ilirska Bistrica, (vidi
AIZDG. k. 233 III).

⁷ Odnosi se na jedinice četničke Dinarske divizije. Angažova-
ne su bile dve brigade Ličkog korpusa. Ova divizija je početkom
1945. godine stigla preko Rijeke u Istru a zatim se, početkom mar-
ta, rasporedila na Krasu i Vipavskoj dolini (vidi AIZDG, k. 52/1).

⁸ Delovi Srpskog dobrovoljačkog korpusa i četničke Dinarske
divizije, zajedno sa nemačkim bataljonom „Buhberger“ (Buchberger)
— iz sastava nemačke 188. brdske divizije —, počeli su pristizati na
područje Kočevje — Brod na Kupi — Osilnica — Čabar 10. aprila
1945. godine (vidi AIZDG, k. 157 III k. 233/III, te AFK, k. 281 TV
i 283/IV).

koje su mu nanele naše jedinice. Svakako, pak, izgleda da će se napadi na pomenutom sektoru ponoviti odmah nakon toga kad neprijatelju pođe za rukom da dobije nova pojačanja.⁹

Da bi se jedinicama IV armije omogućilo dalje nastupanje, te da se obezbedi njihov desni bok, dobile su jedinice našeg korpusa zadatak da uz pomoć 1 brigade XX divizije očiste sav sektor Kočevje — Brod na Kupi — Briga — Kočevska Reka.¹⁰ U vezi s tim

NAREĐUJEMO:

1. XV divizija bez IV brigade

ima zadatak da zadržava neprijatelja na liniji Grofja miza — k. 759 — Kunče — Jazbec. U slučaju pasivnog zadržavanja neprijatelja na pojedinim pravcima, napadati ga i sprečiti mu neometano utvrđivanje. IV brigada »Matija Gubec« stavlja se pod operativno rukovodstvo novoformirane Kočevske grupe. Kontrolisati mora ceo teren u pravcu

• U toku 20. aprila 1945. godine neprijatelj je na odseku Suha krajina — Novo Mesto izvršio pregrupisanje svojih snaga, pa je sa položaja Sv. Peter izvukao 1. bataljon slovenačkih domobranaca a umesto njega te položaje su poseli delovi SS puka „Varjagov“. Sa položaja Rdeči Kamen izvučen je 6. bataljon slovenačkih domobranaca i poseo položaje u Maloj Gori koje je do tada držao 5. bataljon slovenačkih domobranaca. Položaje desno od 6. bataljona, u pravcu Kočevja poseo je 12. bataljon slovenačkih domobranaca. Ovaj bataljon formiran je po naređenju opunomoćenika višeg vođe SS i policije u 18. vojnom okrugu od 18. aprila 1945. a sačinjavali su ga: jedna nemačka četa (verovatno iz 3. bataljona 19. SS policijskog puka); 61. i 72. četa, te pionirska grupa slovenačkih domobranaca; komandant bataljona postao je kapetan Polije bezbednosti Zelbah (Selbach). Istovremeno su preimenovane 72. četa u 1. četu a 61. četa u 2. četu. Jedinice koje su obrazovale ovaj bataljon bile su već od 9. aprila 1945. angažovane na pravcu Mala Gora — Stari Log Istog dana su u rejon Podirate unučeni 1. i 5. bataljon slovenačkih domobranaca podržani većim brojem tenkova sa zadatkom da dejstvuju u pravcu Bele krajine, a iz Podhoste povučen je u rejon Lašča 1. bataljon 17. SS policijskog puka (vidi AIZDG, k. 20/V te AFK, k. 281'IV, k. 282/V i k. 283/IV).

¹⁰ Ovaj zadatak postavio je Stab 4. armije svojom zapovešću od 18. aprila 1945. godine (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 43).

Starog Loga i Male Gore te manjim jedinicama napadati Transporte neprijatelja koji skoro svakog dana dolaze iz Kočevja ili Velikih Lašča u pravcu Starog Loga.¹¹

Štab divizije u Podstenicama.

2. XVIII divizija bez VIII brigade

ima zadatak da zadržava neprijatelja na liniji Podhosta — Meniška Vas — Težka Voda. Mora sprečiti sve eventualne nove ispade neprijatelja prema njenim položajima a naročito mora kontrolirati dolinu Soteska — Podhosta — Poljane.¹² Neprijateljeve patrole koje se zadržavaju u Podhosti napasti u toku noći i proteirati preko Krke.

Diviziji se pridodaje 1 baterija brdskih topova 75 mm, koju upotrebiti u slučaju neprijateljevog ispada, odnosno napada divizije na Podhostu.

VIII brigada »Fran Levstik« stavlja se pod operativnu komandu Kočevske grupe.¹³

Štab divizije Uršna Sela.

¹¹ Redakcija nije pronašla zapovest Štaba 15. divizije JA za izvršenje ovih zadataka.

¹² Sada: Kočevske Poljane.

¹³ U cilju izvršenja ovih zadataka izdao je Štab 18. divizije JA 20. aprila 1945. naređenje potčinjenim jedinicama u kome je naredio: 8. slovenačkoj NO brigadi »Fran Levstik« da ubrzanim maršem krene sa dotadašnjih položaja (Sedlata gorica 3 km jugozapadno od Dolenjskih Toplica) u Črmošnjice, gde će dobiti dalje zadatke; 9. slovenačkoj NO brigadi da sa jednim bataljonom posedne položaje Podturn (sada: "Podturn pri Dolenjskih Toplicah) — Obrh, a sa dva bataljona položaje Meniška Vas — k. 268 — Dolenjske Toplice; 10. slovenačka NOU brigada »Ljubljanska" i 24. italijanska NO brigada »Fontanot" i dalje ostaju na istim položajima.

3. Kočevska grupa sastava:
IV brigada »M. Gubec«,
VIII brigada »F. Levstik«, I brigada N. O.¹⁴ i
Notranjski odred

ima zadatak da do zore 21. o. m. zaposedne položaje Muhov breg — Pevska gorica — k. 757 — Štalcerski hrib — k. 729 sa 2 brigade sa ciljem da napadne neprijatelja na sektoru Štalcerji — Morava — Ajbelj — Podstene¹⁵ — Banja Loka i da uništi ove jedinice. Pošto će brigada XX divizije napadati neprijatelja sa jugozapadnog pravca na liniji Brod na Kupi — Briga — Borovec, Štab Grupe će biti odgovoran za to da se čitava neprijateljeva grupacija sa severa i istoka potpuno okruži u cilju njenog uništenja. Sa 1 brigadom osiguravati u pravcu Kočevja na liniji k. 503 — 500 — 472 — 607 i na taj način odseći neprijateljevu grupaciju na ovom sektoru do Kočevja od južne grupacije. Ovoj brigadi dati zadatak da napadne neprijatelja u Cvišlerjima i Livoldu, te da ga protera u pravcu Kočevja. Zbog event, ispada neprijateljeve motorizacije i tenkova iz uporišta Kočevje, treba minirati drumove

ma Veliki Podljuben — Birčna Vas — Podgrad — Veliki Cerovec a Podoficirska škola 7. korpusa JA treba da sa jednim bataljonom posedne položaje u rejonu D. i G. Gradišče — Dolenjske Toplice, a jedan bataljon ostavi u rezervi u selu Selišče, (vidi AIZDG, k. 191/III).

¹⁴ Narodne odbrane; odnosi se na 1. brigadu 1. slovenačke divizije narodne odbrane.

¹⁵ Sada: Podstene pri Kostelu.

Cvišlerji — Mačkovec, Livold — Štalcerji i Livold — Mozelj. Kočevskoj grupi se stavlja na raspolaganje 1 baterija topova kal. 75 mm sa 850 granata.¹⁶

Štab Kočevske grupe sačinjavaju: komandant major Gliša Raco — nač. štaba XVIII div. U Operativni odsek Štaba Grupe se postavljaju: por. Gorenje Franc, por. Rožič,¹⁷ zast. Klemenčič¹⁸ i por. Drenik Lojze.

Štab Kočevske grupe u Vimolju.¹⁹

4. Artiljerijska brigada VII korpusa

mora do zore 21. o. m. uputiti u sastav Kočevske grupe 1 bateriju sa 4 topa na sektor Vimolj. Drugu bateriju staviti na raspolaganje Štabu XVIII div.

5. *Veza*: Kočevska grupa mora se sa Štabom Korpusa povezati telefonom i radiom za šta će joj se staviti na raspolaganje potreban materijal i radio-stanice. Za organizaciju veze odgovoran je zam. komandanta bataljona za vezu XVIII divizije.

¹⁶ Svojom zapovješću od 20. aprila 1945, Štab Kočevske grupe 7. korpusa JA naredio je da: 4. slovenačka NOU brigada „Matija Gubec“ posedne položaje Burger breg — Štalcerski hrib — Skorten i vrši napad u pravcu Štalcerja, napad će podržavati baterija topova 75 mm sa vatrenih položaja Rajndol; 8. slovenačka NO brigada „Fran Levstik“ posedne položaje k. 615 (istočno od Rogatog Hriba) — Pevska gorica — Muhov breg i vrši napad u pravcu Morave; 1. brigada 1. slovenačke divizije narodne odbrane posedne položaje jugoistočno od Kočevja na liniji k. 503 — k. 472 — k. 607 sa zadatkom da spreči neprijateljevu intervenciju iz Kočevja; Notranjski NOP odred, kao rezerva Štaba grupe, poseda položaje u rejonu istočno od Mozolja (vidi AIZDG, k. 191/III).

¹⁷ Miroslav Rožič

¹⁸ Ivo Klemenčič

" Sada: Vimolj pri Predgradu.

BR. 79

**NAREDBA ŠTABA 7. KORPUSA JA OD 20. APRILA 1945. ZA
FORMIRANJE GRAĐEVINSKE I SAOBRAĆAJNE BRIGADE,
NJIHOVA FORMACIJA I POSTAVLJENJE ŠTABOVA¹**

ŠTAB
VII KORPUSA JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Br. 1160
Dana 20. aprila 1945.

NAREDBA

Formaciju i rukovodeći sastav jedinica Komande pozadine VII korpusa

o d r e đ u j e m o

kako sledi:

1. Iz dosadanjih radnih jedinica² područja VII korpusa formiramo Građevinsku brigadu koja se sastoji od 4 bataljona.

- I bataljon za postavljanje mostovnih konstrukcija
- II bataljon za radove na drumovima
- III bataljon za radove na drumovima
- IV bataljon — radnički bataljon

Štab Građevinske brigade:

Komandant brigade	ppor.	Vuk Lado ³
zam. komandanta		Jare Samo
komesar brigade		Marinšek Dušan
tehn. oficir	por.	Jakopič Slavko

Štab I bataljona:

Komandant	Bidovec Franjo
zam. komandanta	Cerar Srečko
komesar	Bušič Alojz

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG. k. 151/1. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

- Odnosi se na jedinice Narodnooslobodilačke vojne gradnje (NOVGRAD). Podrobnije o tim jedinicama vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 75, objašnjenje 2.

³ Lado Vučnik Vuk

Štab II bataljona:

Komandant	por.	Stegulj Rado
zam. Komandanta	zast.	Okroglič Rafael
komesar		Banič Jože

Štab III bataljona:

Komandant	por.	Pelhan Janez
zam. komandanta	vod.	Rogelj Dušan
komesar		Bizjak Hedviga

Štab IV bataljona:

Komandant	por.	Rački Jože
zam. komandanta		Golob Dušan
komesar	—	biće određen sledećom naredbom.

2. Od saobraćajnih jedinica područja VII korpusa obrazujemo Saobraćajnu brigadu koja se sastoji od 4 bataljona.

a) Drumsko-saobraćajni bataljon koji zahvata drumske regulatore, leteće patrole i drumske signalizatore.

b) Auto-bataljon se sastoji od 3 čete koje sa sobom imaju pokretne auto-radionice. Autobataljon ima i radionice za veće opravke, koje imaju i skladište goriva i skladište rezervnih delova.

c) Vozarski divizion se sastoji od 3 vozarska eskadrona.

d) Zelezničarski bataljon se sastoji od 3 čete koje zahvataju saobraćajno, građevinsko i mašinsko osoblje.

Štab Saobraćajne brigade:

Komandant kapetan		Povše Franc
zam komandanta		Selevšek Franc
politkom. poruč.		Pikelj Ernest
mobilizac. ofic.	st. vod.	Lesjak Ciril

Štab Drumsko-saobraćajnog bataljona:

Komandant		Gabrijel Mirko
zam. komandanta	st. vod.	Mandelc Ivan
politkomesar—biće naknadno određen.		

Štab Auto-bataljona:

Komandant zastavnik		Einzidler Franc
zam. komandanta	ppor.	Vrščaj Jože
politkomesar		Cimerman Ferdo

Štab Vozarskog divizionu:

Komandant	por.	Matija Kožar
zam. komandanta		Biček Ivan
politkomesar	ppor.	Kolenc Franc

Štab Zelezničarskog bataljona:

Komandant zastavnik		Đurović Velimir
zam. komandanta		Rolih Anton
politkomesar		Semerđ Hamdija

Štab auto-radionica:

Komandant	ppor.	Grabner Karei
zam. komandanta		Muren Alojzij
politkomesar		Valenčič Fabjan.

3. Dosadašnji Odsek za naoružanje Vojne oblasti VII korpusa postaje Odsek za naoružanje kod Komande pozadine VII korpusa. Sastav rukovodilaca ostaje isti. Od ljudstva dosadanih skladišta i radionica će odsek organizovati bataljon za naoružanje koji će biti sastavljen od štaba bataljona, skladišta i radne čete. Nacrt ovog naređenja mora šef odseka odmah predložiti štabu korpusa.

4. Dosadani Ekonomski odsek Vojne oblasti VII korpusa i intendantura VII korpusa spajaju se u intendanturu VII korpusa. Šef intendanture je zastavnik Marko Šetinc. Pomoćnik šefa Varšek Viktor. Ostali rukovodeći sastav biće postavljen posebnom naredbom. Nacrt naredbe mora šef intendanture odmah predložiti štabu korpusa.

5. Dosadani Sanitetski odsek VII korpusa i Sanitetski odsek Vojne oblasti VII korpusa spajaju se u jedan sanitetski odsek. Šef odseka⁴ dr Tivadar Jože, pom. šefa dr Znidaršič Ludvik, epidemiolog dr Valentinčič Vek[oslav], apotekarski referent Babšek Miran, hirurg korpusa dr Benedik Martin.

Od ljudstva pokretne bolnice korpusa i od raznog ljudstva za evakuaciju biće sastavljen sanitetski bataljon. Sastav ovog bataljona biće određen posebnom naredbom. Nacrt ove naredbe mora šef odseka predložiti štabu korpusa.

6. Dosadani Veterinarski odsek VII korpusa i Veterinarski odsek Vojne oblasti VII korpusa spajaju se u jedan Veterinarski odsek.

Šef odseka ppor. Sajević Miroslav. Od ljudstva veterinarskih bolnica i ambulanti biće obrazovana Veterinarska četa. Nacrt ove čete treba šef odseka odmah da dostavi štabu korpusa.

⁴ Dalji tekst do kraja ovog stava dopisan je olovkom.

Ljudstvo i sredstva za organizovanje prednjih ustanova biće delimično određeno iz dosadanjeg Belokranjskog i Notranjskog vojnog područja u sporazumu između rukovodilaca štaba VII korpusa i Glavnog štaba Slovenije. Štabovi brigada i rukovodstva odseka moraju odmah pristupiti organizovanju svojih službi prema ovoj naredbi i moraju odmah da predlože štabu korpusa predloge za materijalnu i kadrovsku organizaciju svojih službi. Ljudstvo za pokretne radio-nice moraju odmah odrediti u sporazumu sa rukovodiocima područja.⁵. Iz sastava područja biće uzeta tek kad za ovo nastupi povoljan momenat.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara potpukovnik: Zam. komandanta potpuk.
Janez Vipotnik Dušan Majcen Nedeljko

M. P.

Dostavljeno:

Gl. štabu Slovenije

Komandi B V P«

Štabu Građevinske brigade

Štabu Saobraćajne brigade

Odseku za naoružanje VII korp.

Intendanturi VII korp.

Sanitetskom i veterinarskom ods. VII korp.

⁵ O izvršenju vidi dok. br. 91 i 127.
" Belokranjskog vojnog područja.

BR. 80

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „BAZOVŠKA“ OD 20. APRILA 1945. ŠTABU 30. DIVIZIJE JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI U MARTU I PRVOJ POLOVINI APRILA¹

STAB

18. SNOUB „BAZOVŠKA“

Operativni referat

Položaj, 20. IV 1945.

Dvomesetni operativni
izveštaj od 1. 3. — 20. 4. 45.

ŠTABU XXX DIVIZIJE — OPERATIVNI ODSEK —

(top. sekc. Gorica—Postojna—Tolmin 1 : 100.000, ital. izd.,
eng. rep.)

PROCENA SITUACIJE:

Neprijateljeve ofanzivne udare od 1. 3. do 20. 4. 45. na našu oslobođenu teritoriju u vezi sa razvojem na frontovima možemo podeliti na dva karakteristična dela i to: 1. deo — vojni ofanzivni ciljevi; 2. deo — politički. U prvom delu je neprijatelj preduzimaao akcije na našu oslobođenu teritoriju u manjem obimu u odnosu na zadnju ofanzivu koju je preduzeo protiv naših jedinica. Dok su operacije u prvom periodu bile preduzete sa područja Vipave i Gorice, vidimo da je u drugom periodu preduzeta potpuno planska i već duže vremena pripremana ofanziva kako sa područja Gorenjske tako i sa područja Primorske. Cilj ofanzive bio je u prvom delu da potisnu naše trupe što dublje u unutrašnjost da bi time osigurali svoje glavne komunikacije koje sa pomenutih sektora vode prema severu. Ove komunikacije mora neprijatelj veoma rigorozno da drži u svojim rukama, kako bi neometano mogao manevrisati, te da bi u datom momentu mogao brzo izvući svoje trupe. Sve ove akcije izvodio je, zbog nedostatka svojih sopstvenih snaga, zajedno sa reakcionarnim snagama koje su dislocirane na tim sektorima. Da bi naše jedinice odsekao od izvora za snabdevanje, držao je u prvom periodu pod jakom kontrolom čitav naš predteren oslobođene teritorije, a u isto vreme je i osiguravao teren za slučaj bilo kakvih savezničkih operacija sa mora. U tom periodu je neprijatelj bio veoma

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 287/III.

aktivan, te je potisnuo naše trupe na prilično uzak pojas. Delimičnim tučenjem neprijatelja uspelo nam je pak, da ga ponovo odbacimo na polazne položaje. Za vreme ovih operacija pokušavao je da prodre do partizanskog centra Cerkna, ali je na svim pravcima nastupanja bio zaustavljen.

Predimo na drugi deo ofanzive u kome je neprijatelj, više iz političkih nego iz vojnih razloga, pokušavao da zauzme našu teritoriju i uništi našu živu silu. Sve akcije koje je preduzimao pre toga bile su samo predigra za glavni napad protiv naših snaga. Ofanziva koja je usledila bila je dugo vremena pripremana, bila je planska, te su u njoj učestvovala sve reakcionarne snage koje su svakako računale da će pomoću Nemaca pročešljati teren i sa uništenjem žive sile postati apsolutni gospodari Primorja. Od reakcionarnih grupa su učestvovali: četnici, frankovci, ustaški dobrovoljački bataljoni, formacija kozaka, Španjolci, Grci te fašisti i be-ga². Nemci su računali da će ovom čistkom jednom zauvek dobiti slobodne ruke te da će njihovi robovi moći zadržati pod kontrolom sav teren i osigurati sve komunikacije za trupe koje će se u datom momentu izvlačiti.

Svoj cilj neprijatelj nije postigao, te se naše jedinice nalaze na odskočnoj dasci pripremljene za poslednji juriš na Trst.

PERSPEKTIVA ZA BUDUĆI PERIOD:

Posle neuspele ofanzive, a zbog ofanzive na južnom frontu, neprijatelj će pokušati da zadrži sve dominantne tačke, te će sprovoditi šire osiguranje svih glavnih komunikacija. Zbog nedostatka ljudstva, koji se pojavio posle ove poslednje ofanzive, biće nužno potrebno popuniti brigadu novim ljudstvom.

PLAN ŠTABA:

Vojno-politički kao i ekonomski razlozi tražili su da se što više približimo Vipavskoj dolini, a u drugom periodu opet da se elastičnom odbranom suprotstavimo neprijateljevoj ofanzivi. Za sledeći period, pak ostaje nam ponovo zadatak da otskočni položaj za naše Primorje držimo i zadržimo po svaku cenu.

¹ Bela garda. O angažovanim snagama neprijatelja u ovoj ofanzivi vidi dok. br. 165, 168, 169, 170, 172, 173, 174 i 175.

OPERACIJE BRIGADE:

Po hronološkom redu dajemo pregled borbi koje je vodila naša brigada od 1. [III] do 20. IV 45.

Nakon završenih borbi 27. 2. 1945. u Vipavi³ dobila je jedinica zadatak da se prebaci na sektor Krnica — Rijavci. Neprijatelj koji je blokirao Vipavsku dolinu pokušavao je da nastupa iz Cola prema Predmeji, te iz Grgara prema Trnovu s namerom da našoj brigadi zatvori puteve pri njezinom prodoru na pomenuti sektor. Od 1. pa do 3. 3. 45. već je neprijatelj uznemiravao naš sektor topovskom vatrom iz Oseka, a do kontakta sa neprijateljem nije došlo.

3. do 6. III 1945. Brigada je najpre vodila borbe kod Trnova, Rijavaca, Nemaca, Lokava i borbu za prelaz preko druma G. Trebuša — Mrzla Rupa. Naši gubici: 7 mrtvih, 2 ranjena, 1 zarobljen, a neprijateljevi gubici u ovim borbama: 61 mrtav, 54 ranjena i 2 zarobljena. Zaplenjeno je 600 metaka za „šarac“ 3 kasete, 2 puške „Mauzer“, 2 kompletne opreme. Dana 6. 3. 45. stigla je brigada u Vojsko i, po naređenju XXX divizije, od 17. SNOB preuzela osiguranje.⁴

13. — 14. III 1945. Borba kod spaljenih kuća u Gnezdru sa neprijateljem koji je nastupao iz pravca Idrije i koji je zaposeo položaje sverozapadno iznad Ravni⁵. Vlastiti gubici: 5 mrtvih i 6 ranjenih; gubici neprijatelja: 32 mrtva i 36 ranjenih. Sopstveni gubici, u materijalu: 1 puškomitraljez „šarac“ sa 300 metaka, 1 puška i 168 metaka za „bren“. Zaplenjen materijal: 1 „šarac“ sa 8850 metaka i rezervnom cevi, 2 puške „Mauzer“, 1 pištolj sa 25 metaka, 1 raketni pištolj sa 4 rakete, 15 ručnih bombi, 11 okvira za jug. „zbrojovku“, 8 sanduka za municiju, 2 doboša za „šarac“, 7 okvira za tešku „bredu“, 1 okvir za engleski automat, 4 redenika za „šarac“, 480 metaka za tešku „bredu“, 300 metaka za laku „bredu“, 100 metaka za jug. „zbrojovku“, 7 šatorskih krila, 8 čebe-

³ Odnosi se na Vipavsku dolinu.

⁴ Podrobnije o ovim borbama vidi dok. br. 8.

⁵ Na karti 1:100.000 nije pronadeno.

ta, 3 kompletne opreme, 5 ranaca, 4 šinjela, 1 čaturica, uništena 1 kola i stvari ličnog pribora, te hrane.

16. — 20. III 1945. Kod kote 1176^a je III bataljon, koji je imao zadatak da kod kote 1212 osigurava drum prema Zadlogu i stazu u pravcu kote 603, vodio borbu sa četničkom zasedom. Dana 17. je II bataljon odbacio neprijateljevu patrolu, jačine 50 ljudi, koja je nastupala prema koti 1091⁷. Dana 18. je neprijatelj u dve kolone, jačine 350 ljudi, nastupao prema II bataljonu, koji je držao položaje od kote 1001⁸ prema koti 1217. Borba je vođena od 9,00 do 13,30 časova, pa se predveče morao neprijatelj povući na polazne položaje. Dana 19. tražen je kontakt sa neprijateljem i u toku dana nije došlo do sukoba. Dana 20. su jedinice zaposele nove položaje i to: III bataljon u Predmeji, I bataljon osigurava staze iz Otlisce u Vipavsku dolinu, II bataljon je na kotama 827, 1002⁹ i 865, te je održavao vezu sa III bataljonom Vojkove brigade koji je držao položaje od kote 865 pa do 931. Sopstveni gubici: 6 ranjenih, 2 zarobljena i 8 dezertera. Gubici neprijatelja: 6 mrtvih i 24 ranjena, zaplenjeno: 1 ital. puška sa 350 metaka, 150 metaka za ruski mitraljez, 3 okvira za ruski mitraljez i jedna kompletna uniforma.
21. III 45. Brigada je izvršila napad na neprijatelja koji je zaposedao Podgozd¹⁰ i na grupu kuća severno od kote 877.ⁿ Naše nastupanje podržavano je vatrom teškog minobacača i brzometnog topa pod čijom

^a Kota 1176 nalazi se na raskrsnici puteva 1 km severno od Medvedjeg vrha, trig. 1404 (8 km severno od Ajdovščine).

⁷ Ova kota nalazi se 2 km severozapadno od Oblog vrha, trig. 1110 (5 km severoistočno od Ajdovščine).

⁸ Ova je kota na karti 1:100.000. izdanje G.I. JA. 1948, označena sa k. 1002 (1500 m istočno od Predmeje).

» Odnosi se na trig. 1002; na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1948, označeno sa trig. 1001 (Sinji vrh).

¹⁰ Omaška; treba: Gozd (vidi dok. br. 56).

¹ Ova kota nije pronađena.

zaštitom su se jedinice približile položajima neprijatelja. Nakon prekida minobacačke i topovske vatre izvršen je juriš na neprijatelja. Neprijatelj je bio proteran iz kuća, a na desnom krilu uporno se branio. Jedinice su izvršile tri juriša, ali kako se neprijatelj nalazio na dominantnim položajima te zbog neprijateljevog pojačanja koje je pristiglo iz Cola i bilo angažovano na oba krila, povukle su se naše jedinice oko 4,30 časa na stare položaje. Sopstveni gubici: 2 ranjena; gubici neprijatelja: 7 mrtvih i 11 ranjenih; zaplenjeno: 7 čebadi, 2 šinjela, 8 šatorskih krila, 1 sanduk za municiju, 3 okvira za ruski mitraljez sa 350 metaka.

22. 3. 45.

Raspored brigade bio je ovakav: III bataljon od Predmeje do Zunta,¹² I bataljon je zatvarao staze koje iz Otlice vode u Vipavsku dolinu, II bataljon na kotama 840, 1002, 865, Mornarički odred na koti 1068,¹³ a III bataljon Vojkove brigade¹⁴ od kote 865 do kote 931. Neprijatelj je tog dana, u jačini 350 ljudi, uz podršku topovske vatre nastupao prema našim položajima sa težištem napada na naše desno krilo. Uprkos topovske i minobacačke vatre na kotu 1002 i na kotu 845, neprijatelj je bio zaustavljen. Izbačeno je bilo oko 350 granata i mina. Sopstveni gubici: 2 mrtva i jedan ranjen. Gubici neprijatelja: 10 mrtvih i 15 ranjenih.

23. 3. 45.

U toku tog dana bio je sledeći raspored: I bataljon od kote 840 do kote 1002 sa dve zasede — jedna kod kote 785¹⁵ a druga kod kote 845, Drugi bata-

" Dolina, zaselak sela Predmeja.

" Kota 1068 nalazi se 2 km severoistočno od Oblog vrha, trig. 1110.

¹⁴ Ovaj bataljon 16. slovenačke NO brigade „Janko Premrl v'ojko" stavljen je pod operativnu komandu ove brigade 19. marta 1945. (vidi dok. br. 62 i 64).

" Ova kota nalazi se 1 km južno od Sinjeg vrha, trig. 1001.

ljon kota 1002 do 865, III bataljon Vojkove brigade od kote 865 do kote 931, a III bataljon na koti 1066 te na samoj raskrsnici puteva Zadlog — Mala lažna. Mornarički odred na koti 1068. Neprijatelj je nastupao u jačini od oko 500 ljudi sa težištem na naše desno krilo, to jest kota 1002. Neprijatelju je uspelo da oko 17,30 časova kod kote 865 probije naše položaje. Obrazovan je odmah rezervni položaj i to: I bataljon kota 845, II bataljon od k. 845 do 1110, III bataljon Vojkove brigade ispod kote 1110, a III bataljon iznad Kovka kod kote 845, Mornarički odred k. 1068, Artiljerija kod „Dopolavora”,¹⁶ Prateća četa kod kapelice na Otlici. Sopstveni gubici: 1 mrtav, 6 ranjenih; gubici neprijatelja: 20 mrtvih i 23 ranjena.

24. III 45.

Raspored isti kao prethodnog dana. Neprijatelj je tog dana ponovo nastupao u jačini od 500 ljudi i to sa težištem napada na naše desno krilo i prema Kovku. Borba je vođena veoma uporno. U toku noći, to jest oko 23,00 časa, izvršen je napad na neprijatelja, koji se zbog našeg manevra sa desnog i levog krila morao povući na polazne položaje. Noću oko 1,30 čas morala je da kapitulira i sama kota 1002 kada je II bataljon izvršio juriš na samu kotu. Pri napadu je učestvovala i artiljerija, te minobacač iz III SNOUB.

25. III 45.

Raspored I bataljona kota 1002, III bataljon sa dve čete u pravcu kote 865 a ostali deo na odmoru, III bataljon na koti 1066 i koti 1024,¹⁷ Mornarički odred na koti 1068. Oko 8,00 časova nastupala je prema našoj koti 827 neprijateljeva grupa od 30 ljudi koja je bila napadnuta i odbijena. Ispod kote 827 zadržala se neprijateljeva zaseda sa dva

¹⁶ Naziv za zgradu fašističkih sindikata u Predmeji.

¹⁷ Kota 1024 nalazi se 750 m istočno od Crnog roba, k. 1066.

„šarca" i 1 teškim mitraljezom, koju je naš minobacač tačnom vatrom razbio. U toku dana nije došlo do sukoba. Sopstveni gubici 24. i 25. III: 2 mrtva i 5 ranjenih; gubici neprijatelja: 30 mrtvih i 25 ranjenih, zaplenjen materijal: 1 teški ruski mitraljez, 8 pušaka „Mauzer", 20 ručnih bombi, 5 ital. pušaka, 17 okvira za ruski mitraljez sa municijom, 15 sanduka za municiju, 1 eng. protivtenkovska puška. 5700 metaka za „šarac", 4800 metaka za ruski mitraljez, 800 metaka za tešku „bredu", 335 metaka za puškomitraljez, 7 ranaca, 8 čebeta, 6 šinjela, 1 čizme, 3 para cipela, 9 pantalona, 7 porcija. 1 bluza, 2 kape, 15 fišerlija, 3 šatorska krila, 11 opasača, 1 torba sa sanitetskim materijalom, te 3 torbice.

26. III 45.

Neprijatelj je snažno tukao naše položaje minobacačkom i topovskom vatrom te, istovremeno, u jačini 300 ljudi, nadirao prema koti 1002 i 865. Neprijatelju je u 7, 30 časova uspelo da probije naše položaje i da zauzme kotu 1002, koju je branio II bataljon III SNOUB koji se odmah povukao na nove položaje i za sobom povukao još III bataljon Vojkove brigade. U 8,30 časova zaposednuti su novi položaji: I bataljon kota 845, II bataljon III SNOUB do kote 1110, III bataljon 16. SNOB na koti 1110. Iznad Kovka kota 845 III bataljon III SNOUB a na koti 1066 i 1024, pak III bataljon 18. SNOUB. Mornarički odred na koti 1027, II bataljon sa jednom četom na koti 1113, ostali u rezervi. Vatra neprijatelja bila je naročito upravljena na kotu 1110. Neprijatelju je na desnom krilu uspelo da izbije na greben kote 845, ali je neprijateljev prodor bio brzo zaustavljen, te su jurišem I i II bataljon ponovo zauzete ove visinske tačke a neprijatelj bio postepeno proteran sve do podnožja Sinjeg vrha. Na frontu ostalih jedinica u toku dana nije došlo do većih

sukoba te su samo bočnom vatrom potpomagala borbu našeg desnog krila. U toku noći, oko 24 časa, izvršen je napad na neprijatelja na koti 1002 a oko 3 časa je kota 1002 bila ponovo u našim rukama. Zauzeta je jurišem. Sopstveni gubici: 2 lakše i 1 teže ranjen; gubici neprijatelja: 24 mrtva, 24 ranjena i 3 zarobljena. Zaplenjen materijal: 1 „šarac“, 1 avionski „šarac“, 1 belgijska „zbrojovka“, 3 italijanska automata, 15 pušaka „Mauzer“, 1 ital. puška, 9 pištolja, 1 ital. puškomitraljez, 2 dvogleda, 35 ručnih bombi, 14 sanduka za municiju, 20 okvira za „zbrojovku“, 5600 metaka za „šarac“, 650 metaka za ital. puškomitraljez, 1 rezervna cev za „šarac“, 8 šinjela, 15 čebadi, 13 šatorskih krila, 100 metaka za automat, 3 para čizama, 10 pari cipela, 5 pari gamašna, 1 torbica, 17 bluza, 21 pantalone, 8 ranaca, 5 pari veša, 25 porcija i 11000 lira.

27. III 45.

Nakon zauzimanja kote 1002 neprijatelj nije pokušavao sa nastupanjem.

28., 29.,
30. III 45.

Raspored I bataljona od kote 865 do staze koja izbijaja na drum za Zadlog, II bataljon kota 1024 — 980 — 969, III bataljon od staze levo od I bataljona do kote 931, Mornarički odred kota 1068. Stab brigade i Prateća četa na Kovku. II bataljon III SNOUB kota 1002. Tog dana je neprijatelj vršio pritisak na naše levo krilo i to na II bataljon dok je na naše desno krilo napadao samo demonstrativno. Uz podršku artiljerijske vatre uspelo je neprijatelju oko 19 časova da zauzme kotu 1066. Uz pojačanje II bataljona 16. SNOB izvršen je oko 24 časa napad na pomenutu kotu te je u 3 časa kota 1066 bila ponovo zauzeta. Dana 30. III 45. bio je raspored isti. Neprijatelj je već u 7 časova otpočeo sa snažnim napadom na naše položaje. Uz podršku brzometnog topa, haubica i

minobacača koji su podržavali nastupanje uspelo mu je oko 12,30 časova da zauzme kotu 1066 a u 13 časova Sinji vrh kota 1002. Zbog ovakve situacije zauzeti su novi položaji i to: III bataljon od kote 845 do kote 1110. Udesno je održavao vezu sa III SNOUB. I bataljon od kote 845 grebenom do okuke staze kod Kovka koja vodi na drum za Zadlog. II bataljon kota 1027 — 980 — 969. Mornarički odred na koti 1068. Prateća četa kod kuće M. Rotondo;¹⁸ 16. SNOB je koncentrisana od staze Kovk do kote 964. Po zauzimanju kota 1066 i 1002 ostao je neprijatelj u toku tog dana na ovim dominantnim tačkama. Naše položaje je uznemiravao samo artiljerijskom vatrom. Sopstveni gubici: 2 mrtva i 1 ranjen; gubici neprijatelja: 15 mrtvih i 10 ranjenih. Zaplenjeno je bilo: 1 puškomitraljez „šarac" sa 100 metaka, 9 okvira za „zbrojovku" sa 180 metaka i 200 metaka za automat.

. III 45.

Brigada je imala sledeći raspored: III bataljon od kote 1110 grebenom sve do kote 845, I bataljon od kote 845 sve do kote 931. Na prostoru između kota 931 — 964 koncentrisana je 16. SNOB, II bataljon kota 1027 — 980 — 969. Mornarički odred kota 1068. Prateća četa kod kuće „M. Rotondo". Na našem desnom krilu se nalazila III SNOUB.¹⁹ Neprijatelj je već u jutarnjim časovima počeo tući naše položaje mitraljeskom i topovskom vatrom a zatim je otpočeo sa manevrom okružavanja. Nakon toga su se naše jedinice povukle i zaposle oko 12,30 časova nove položaje i to: kota 1113 — 1074²⁰ — 1103, a jedna četa je u međuvremenu održavala kontakt sa neprijateljem. Neprijatelj je svoj pokret stalno podržavao snažnom to-

¹⁸ " Obli vrh, trig. 1110.

¹⁹ " O borbama 3. slovenačke NOU brigade „Ivan Gradnik" u to vreme vidi dok. br. 47 i tom, XI, knj. 4, dok. br. 39.

²⁰ Kota 1074 nalazi se 750 m severno od Oblog vrha, trig. 1110.

povskom vatrom. U 20 časova primljeno je od Štaba divizije naređenje da se krene u Vojsko, pa je brigada odmah koncentrisana i u 22 časa smo sa celom brigadom krenuli na sektor Vojsko kuda smo stigli u 7 časova ujutro. Neprijatelj je primetio naš pokret i počeo da tuče kolonu ostalih jedinica koje su se kretale pozadi nas.

1. IV 45.

Raspored je bio sledeći: I bataljon grebenom iznad Ogalca, II bataljon kod Gačnika,²¹ III bataljon je bio levo od I bataljona. Duž grebena prema Oblakovom Vrh i prema G. Trebuši posedale su položaje sve jedinice koje su bile na raspolaganju. Mornarički odred nije došao u naš sastav. Preko celog dana vođene su ogorčene borbe. Neprijatelj je vršio pritisak sa svih strana a naročito žestok pritisak je bio na frontu I i II bataljona, gde je neprijatelj više puta jurišao na naše položaje ali je uvek bio odbijen. Na ostalom sektoru je neprijatelj otvarao vatru samo u cilju blokade. U toku noći je po naređenju Štaba divizije izvršen pokret na Sentvišku planotu, kuda smo neometano stigli u 6 časova ujutro.

Vlastiti gubici: 11 mrtvih i 10 ranjenih. Gubici neprijatelja: 24 mrtva i 19 ranjenih. Izgubljeno oružje: 1 „bren" i jedan sanduk sa 250 metaka, zaplenjena su 2 sanduka municije, 2 doboša za „šarac", 900 metaka za „šarac", 1 pištolj i 10 redenika od po 50 metaka za „šarac".

3. IV 945.

Brigada je bila koncentrisana na sektor Prapetno.²² U toku dana je II bataljon imao zasedu iznad gornjih okuka drumma Slap²³ — Prapetno. Oko 12 časova primetila je zaseda neprijateljevu pat-

⁵¹ Imanje, 750 m jugoistočno od Perdenskog vrha, k. 983. Na karti 1:100.000 nije obeleženo.

¹² Sada: Prapetno Brdo.

" Sada: Slap ob Idrijci.

rolu jačine 12 ljudi sa jednim kolima, koju je sa najmanjeg odstojanja napala Neprijatelj je odmah otpočeo da odstupi te se povukao u ishodište. Pri tome su ubijena dva neprijateljeva konja i poginuo jedan vojnik. Naših gubitaka nema.

4. IV 1945.

Raspored brigade bio je ovakav: I bataljon na grebenu kod [Na] Trati, II bataljon na Pećinama kota 614, III bataljon na Rutama, 500 metara severno od K. 59.²⁴ Stab brigade, Prateća četa i Štabna četa na Slemenu. Oko 7 časova ujutro nastupao je neprijatelj po dolini Oblakov Vrh — D. Trebuša i bočno po stazi Vojsko — D. Trebuša u ukupnoj jačini 500 ljudi. Glavnina je kretala prema Slapu a deo njegovih snaga je nastupao prema našim položajima. U poslepodnevnim časovima izbio je neprijatelj na desno krilo I bataljona. Istovremeno, pak, snažno je nadirao i prema II bataljonu, gde su preko celog dana vođene ogorčene borbe. Pri probodu na desnom krilu I bataljona slomljen je front pa se desno krilo I bataljona povuklo na rezervni položaj sa jakim povezivanjem na II bataljon. Položaji su se održali te su držani sve do noći. Oko 22 časa izvršen je nastupni marš sa bočnim osiguranjem preko Dabera u Sebelje, kuda je brigada stigla oko 8 časova ujutro. Vlastiti gubici: 3 mrtva, 3 ranjena i 1 zarobljen. Gubici neprijatelja: 29 mrtvih i 29 ranjenih. Zaplenjen je 1 sanduk za municiju i 400 metaka za „šarac" te 2 kompletne spreme.

5. — 6 IV 1945.

Brigada je sa sektora Sebelje krenula na sektor Vojsko kuda je stigla u 3 časa ujutro.

Od 6. IV 1945. do 9. IV 1945. brigada nije vodila borbe.

¹⁴ Kilometarska oznaka na drumovima na kartama italijanskog izdanja.

10. IV 1945.

U jutarnjim časovima primetila je II četa II bataljona, koja se nalazila u zasedi na Kanomeljskom Razpotju, neprijateljevu kolonu, jačine 50 ljudi, koju je napala. Neprijatelj se posle kratke borbe povukao prema polaznim položajima. Vlastiti gubici: 1 mrtav i 5 ranjenih. Zaplenjena 1 rezervna cev za jug. „zbrojovku“, 1 poklopac za „šarac“ i 4 okvira za jug. „zbrojovku“.

NAPOMENA:

Dana 3/4. IV 45. izvršio je I bataljon rušenje mosta kod D. Trebuše.

Dana 7. III 945, po odlasku neprijatelja, bilo je prikupljeno u Voiskom: 3000 metaka „Mauzer“, 1500 metaka za tešku „bredu“, 200 metaka za automate i 60 mina za minobacače kal. 45 mm.

REKAPITULACIJA GUBITAKA:

Vlastiti gubici: 33 mrtva, 47 ranjenih, 4 zarobljena.

Dezerteri: 4 sa sektora Kraga sa oružjem
5 Rusa sa oružjem
4 sa sektora Čepovana sa oružjem
6 sa sektora Vipave sa oružjem
1 iz Gorenjske sa oružjem.

Ukupno dezer. 20

Nestali: 39 sa raznih sektora sa oružjem
26 sa raznih sektora bez oružja

Nest. ukupno 65

Izgubljen materijal:

1 puškomitraljez „šarac“
2 „ „ „Bren“303
2 lake „brede“ 6,5 mm
100 raznih pušaka
1 laki minobacač 45 mm
1 „bren 303“ od poginulog druga prisvojio si je Zaštitni bataljona DK.²⁵

²⁵ Devetog korpusa

1 sanduk za municiju
750 metaka za „bren 303“
2200 metaka za puške
540 metaka 6,5 mm

Gubici neprijatelja:

264 mrtva, 262 ranjena, 6 zarobljeno.
Ukupno izbačeno iz stroja nepr. vojnika 532.

Zaplenjeno:

4 „šarca“
1 laka „breda“ 6,5 mm
1 teški ruski mitraljez
1 protivtenkovska engleska puška
3 italijanska automata
27 pušaka „Mauzer“
11 pištolja
1 raketni pištolj sa 4 rakete
70 ručnih bombi
4 doboša za „šarac“
7 italijanskih pušaka
3 rezervne cevi za mitraljeze
44 sanduka za municiju
24 okvira za jugoslovensku „zbrojovku“
1 poklopac za „šarac“
23 okvira za ruski mitraljez
1 belgijska „zbrojovka“
2 dvogleda
7 okvira za tešku „bredu“
1 okvir za engleski automat
10 redenika za „šarac“
15 fišeklija
11 opasača
37670 metaka
60 mina za laki minobacač kal. 45 mm
8 kompletnih sprema
21 šatorsko krilo
38 čebeta
20 ranaca
20 šinjela
1 čaturica
4 para čizama
13 pari cipela
32 porcije
1 torba sa sanitetskim materijalom
4 torbice

9 pari gamašni
18 bluza
30 pantalona
5 pari rublja
Uništeno: 4 kola
6 konja
1 policijski pas
1 most oštećen

Dezertiranje: objašnjeno je pod sopstvenim gubicima (za ostale podatke vidi poseban spisak).

Mobilizacija: u toku dvomesečnog perioda nije vršena.

NASA I NEPRIJATELJEVA TAKTIKA:

Što se tiče naše taktike pokazala se veća elastičnost manevrisanja a i frontalno se borba dobro vodila. S obzirom na sredstva i nadmoćnost neprijatelja, naše jedinice su, dobro držale položaje i procenjivale slabe strane u neprijateljevom rasporedu, te tako više puta iz odbrambenih borbi prešle u ofanzivne napade koji su bili uspešni. Neprijatelj je prema našim trupama dejstvovao na širokom frontu jakim probojnim kolonama koje su, pak, prilikom našeg jačeg otpora odmah prestale sa ofanzivnim namerama na tim pravcima, te je odmah otpočeo da vrši pritisak sa nadmoćnijim snagama na naše krilo. Karakteristično je u zadnjoj akciji bilo to da je pod svojom kontrolom držao sve dominantne tačke i raskršća koja je posedao snagama reakcije, dok su trupe, uglavnom sastavljene od Nemaca, dejstvovale na unutaršnjim pravcima. Tako su ostavljali doline otvorene. Što se tiče ofanzivnosti i udarnosti, ove nije bilo napretka, te se zapazilo da su rukovodioci bili neumešni u poznavanju terena, što se primetilo kod samog manevrisanja protiv naših snaga.

KRITIKA:

U kritičnim situacijama pokazao je rukovodeći kadar suviše malo energije i inicijative za izvršenje dobijenog zadatka, te je poklanjao suviše malo pažnje ljudstvu. Zbog širine fronta nije bilo povezanosti između jedinica, te slaba povezanost jedinica sa pridodatim jedinicama. Pridodate jedinice su bile suviše slabo povezane u zajedničkom zadatku. Primećeno je suviše sporo zaposedanje položaja; naša krila se slabo osiguravaju; suviše velik je utrošak municije zbog nepravilnog otvaranja vatre. Niži kadar se u operaci-

jama uopšte nije primećivao, te uopšte nije vršio kontrolu nad otvaranjem vatre. Na položajima su se borci suviše videli i time neprijatelju odavali položaje. Slabo zauzimanje zaklona i slabo raspoređivanje teškog naoružanja. U ovom dvomesečnom periodu bilo je teško pružati stručnu pomoć. Nadam se da će svi ti nedostaci nestati kod budućih ofanziva.

ORGANIZACIJA OPERATIVNE SLUŽBE:

Dajemo sastav operativnog referata:
Operativni oficir potporučnik: Škerl Anton
Administrator: Lavrenčič Karlo
Statističar: Zurić Ratimir
Oružar potporučnik: Orel Srečko
Pom. oružara: Kopacin Joško

Rad odseka biće oživljen, svakome je određen njegov zadatak, nadam se da će u buduće operativna služba funkcionisati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba kapetan:²⁶ Operativni oficir p. poručnik:²⁷

^M Načelnik štaba je u to vreme bio Slavko Jereb.
Operativni oficir je tada bio Anton Škerl.

IZVEŠTAJ ŠTABA 15. DIVIZIJE OD 21. APRILA 1945. ŠTABU 7. KORPUSA JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI KRAJEM MARTA I U APRILU NA SEKTORU JUŽNO OD NOVOG MESTA I U SUHOJ KRAJINI¹

STAB
XV DIVIZIJE VII KORPUSA J. A.

Operativni odsek
Položaj, 21. IV 1945.
Opr. broj: 74
Mesečni izveštaj za vreme
od 21. III do 20. IV 1945.

ŠTABU VII KORPUSA J. A.
(Operativni odsek)

1) Situacija.

Naša divizija se sa svojim jedinicama u vremenu od 21. III do 20. IV 1945. nalazila i to: od 21. III do 4. IV na sektoru Novo Mesto, a od 5. IV do 20. IV na sektoru Suhe krajine.² Na sektoru Novo Mesto divizija nije vodila većih i težih borbi već samo borbe s neprijateljem koji je povremeno izvršio ispad iz Novog Mesta u jačini od 50 do 150 ljudi. Za to vreme je bila izvršena samo jedna veća akcija sa prelazom Krke i drumu, te železničke pruge Novo Mesto—Ljubljana. Ostatak vremena iskorišten je za podizanje vojnih kadrova.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 188 II.

² Redakcija nije pronašla zapovest Štaba 7. korpusa JA za prebacivanje divizije u Suhu krajinu. Divizija je prebačena na ovo područje, sem 4. slovenačke NOU brigade „Matija Gubec“, u vezi s napadom 18. divizije JA na neprijateljeve uporište u Strugama (vidi dok. br. 46). Pošto su položaji, zbog odlaska glavnine 15. divizije JA južno od Novog Mesta, ostali posednuti samo jedinicama 4. slovenačke NOU brigade „Matija Gubec“ na liniji Plemberk — D. i G. Težka Voda — D. i G. Lakovnice — Sv. Florjan, naredio je Stab 7. korpusa JA 4. aprila 1945. da Podoficirska škola 7. korpusa JA obrazuje dva bataljona, jačine po 120 ljudi, koji treba da idućeg dana posednu položaje na liniji Birčna Vas — Veliki Podliuben — D. i G. Mraševo — r. Krka. Za objedinjavanje dejstva ovih snaga, obrazovan je Operativni štab sa komandantom Toneom Kramaričem (komandant 4. slovenačke NOU brigade „Matija Gubec“) i političkom komesaru Ignacom Ferfilom (politički komesar Podoficirske škole 7. korpusa JA). Vidi AIZDG, k. 21 IV.

Neprijateljevo ljudstvo koje je nastupalo protiv naših jedinica sačinjavali su vojnici iz nekih posadnih četa SD¹ ROA⁴, kao i čete pokretnih bataljona SD i manji broj Nemaca. Neprijatelj je stalno kontrolisao levu obalu Krke sve do Straže i Žužemberka s ciljem da onemogući prelaz naših jedinica preko Krke, a istovremeno da zaštiti komunikaciju Novo Mesto — Trebnje—Ljubljana.

Uspostavljanjem uporišta na levoj obali Krke i kontrolom iste otpočeo je neprijatelj istovremeno sa radovima utvrđivanja: kopanje streljačkih zaklona, izgradnju bunkera i postavljanje žičane prepreke oko uporišta. Svi ovi radovi na utvrđivanju su verovatno u neposrednoj vezi sa utvrđenom linijom koja prolazi od Brežica preko Novog Mesta, uzvodno pored Krke na Ribnicu i preko Slivnice na Javornik.

Dana 5. IV 1945. je čitava divizija, sem IV brigade, otišlo na sektor Suhe krajine s ciljem pojačanja XVIII divizije, te da bi sa rasporedom na desnoj obali Krke obezbeđivala leđa njezinih akcija na pravcu Štruge. Ovo obezbeđenje sastojalo se takođe u napadima na Vinkov Vrh, Dvor i Jamu⁵. Istovremeno sa ovim napadom sprečila se koncentracija neprijateljevih snaga za napad na Suhu krajinu.

Već za vreme izvođenja akcija primećene su neprijateljeve koncentracije i dolazak SS vojnika za napad na naše jedinice s ciljem da nas odbace od komunikacije Dvor—Smuka—Kočevje. U tom cilju je neprijatelj dovukao iz Donje Štajerske 17. SS pol. puk. koji je kasnije bio zbog gubitaka ojačan sa 300 Nemaca iz nepoznatih jedinica. Dalje je bio dovučen III bat. 19. SS pol. puka, puk ROA od tri bataljona i jedinice SD: I pokretni bat. SD, II pokretni bat. SD, V pokretni bat. SD i delovi VI pokretnog bataljona SD. Ukupno je bilo novodošlih vojnika i vojnika iz uporišta oko 4.000, koji su dana 9. IV otpočeli sa ofanzivom na jedinice [^]aše i XVIII divizije. Posle 7-dnevnih teških 'torbi i";ne'o i neprijatelju da nas potisne od komunikacije Dvor—Smuka—Kočevje, te si na taj način osigura slobodan saobraćaj po istoj®

* slovenačkih domobranaca

¹ Ruske oslobodilačke armije

⁵ Sada: Jama pri Dvoru.

* Neprijatelj je za operacije protiv jedinica 7. korpusa JA na području Suhe krajine i Kočevskog roga u vremenu od 9. do 18. aprila 1945. angažovao sledeće snage:

a) 17. SS policijski puk. Ovaj puk je ranije bio u Štajerskoj i Koruškoj, pa je u martu 1945. prebačen u Gorenjsku, odakle je bio anežovan u vremenu od 19. marta do 6. aprila 1945. protiv jedinica 9. korpusa JA na području Gorenjske i Trnovskog gozda (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 39), Noću 7 8. aprila stigao je preko Vrh-

II A'ccije i borbe naše divizije.

21. III 1945.

Štab XV divizije Gor. Sušice
Jurišni bataljon Gor. Sušice
Inž.-teh. bat. Dol. Sušice
Pok. bol. i Hir. ek[ipa] Obrh — Podturn⁷

nike u Kočevje Štab 17. SS policijskog puka sa 3. bataljonom i baterijom topova 105 m m i 72. posadnom četom slovenačkih domobranaca, koja se do tada nalazila na Vrhniki. Ove snage, zajedno sa delom neprijateljevih snaga koje su se do tada nalazile u Kočevju (Štab 3. bataljona 19. SS policijskog puka sa 9. i 12. četom te 11. i 61. posadna četa slovenačkih domobranaca), izvršile su 9. aprila 1945. ispad u pravcu Starog Loga a zatim dejstvovala u rejonu Smuka — Mengoš hrib — Luška gorica. Drugi bataljon 17. SS policijskog puka stigao je 7. aprila u Hinje i idućeg dana nalazio se u rejonu Debeli hrib (severozapadno od Žvirča), dok je 12. aprila, verovatno preko Litije, stigao u rejon Žužemberka i 1. bataljon ovog puka koji je bio angažovan u rejonu Rdeči Kamen i Podhosta;

b) delove SS puka „Varjagov“;

c) delove 1. bataljona „Holm“ (Cholm) 25. SS policijskog puka;

d) četiri bataljona (od 15. aprila pet bataljona) slovenačkih domobranaca;

e) 13. i 14. tenkovsku četvu 19. SS policijskog puka koje su stigle iz Ljubljane;

f) policijsku pionirsku četvu „Alpenland“ iz Št. Vida (sada: Šentvid) kod Ljubljane;

g) žandarmerijsku erzackompaniju iz Celja;

h) 21. posadnu četvu i delove 3. teške čete slovenačkih domobranaca iz uporišta Občina; delove 15. posadne čete slovenačkih domobranaca iz uporišta u Velikom Gaberu te 1. bateriju slovenačkih domobranaca. Redakcija nije mogla utvrditi pravce dejstva ovih snaga, sem za bataljone slovenačkih domobranaca koji su dejstvovali po sledećem:

— 10. aprila je u 12,30 časova krenuo 2. bataljon iz Žužemberka preko k. 516 i poseo položaje Vrh pri Hinjah. Za vreme odsutnosti 2. bataljona iz Žužemberka, obezbeđenje uporišta vršio je vod 15. čete iz Velikog Gabera; 1. bataljon je u isto vreme poseo položaje oko sela Sela pri Hinjah. Ovaj bataljon je krenuo 9. aprila u 22,30 časa iz uporišta Kal u Žužemberk. Za obezbeđenje uporišta u Kalu ostala je nemačka četa i nekoliko boraca iz svake čete; 10. bataljon je stigao iz Novog Mesta i pred veče zaposeo položaje na Staroj gori. dok su 21. četa i deo 3. teške čete, koji su stigli u Žužemberk iz Občina 9. aprila, poseli položaje k. 503; 6. bataljon je tog dana stigao iz Struga u Hinje zajedno sa 2. bataljonom i 7. SS policijskog puka i dejstvovali su u pravcu Lopate i Smuke;

— 11. aprila pre podne nastupali su 1. i 2. bataljon u pravcu Čistog vrha; 10. bataljon u pravcu Primoža, a 6. bataljon u pravcu Lopata — Kot (1 km sev. Smuke). Bataljoni su zanoćili na liniji Primož — Cisti vrh — Kot;

IV brigada Lašče — Primož

V brigada u pokretu za Podgrad

XII brigada Birčna Vas — Sv. Florijan — Ušive

XV brigada Smuka — k. 563

Štab divizije je tog dana sa specijalnim jedinicama izvršio pokret sa sektora Suhe krajine na sektor Novo Mesto, dok su IV i XV brigada i dalje ostale u Suhoj krajini⁸.

U toku tog dana izvršio je neprijatelj ispad iz Stranske Vasi⁹ na k. 503 ali ga je IV brigada odbacila u polazno uporište.¹⁰ Gubitaka nije bilo.

Drugih borbi tog dana nije bilo.

— 12. aprila su 1. 2. i 10. bataljon nastupali pravcem Lašče — Bukov vrh — Deden vrh — Sv. Peter, ali su bili odbačeni te su se povukli na polazne položaje; 6. bataljon je nastupao preko Smuke u pravcu Luže (25 km jugoistočno od Smuke) sa zadatkom da posedne položaje na odseku "Komolec — k. 912 — Rdeči Kamen, ali u tome nije uspeo pa se povukao u rejon Luže gde je zanoćio. U tom rejonu se nalazio i 2. bat. 17. SS pol. puka;

— 13. aprila nalazili su se 1. 2. i 10. bataljon na istim položajima kao 12. aprila, vršena je popuna municijom i hranom; 6. bataljon nastupao je u pravcu Rdeči Kamen — k. 912 i posle borbe poseo ove položaje, dok je 2. bataljon 17. SS policijskog puka zauzeo D. Toplu Reber (sada: Topla Reber);

— 14. aprila nastupali su 1. 2. i 10. bataljon i 21. četa u pravcu Sv. Peter i zauzeli položaje na liniji Pečka (k. 912) — Sv. Peter — k. 844; 6. bataljon vršio je utvrđivanje na Rdečem Kamenu. U toku dana stiglo je u sastav 1. bataljon i preostalo ljudstvo bataljona koje je ostalo u uporištu Kal gde su pre polaska srušili bunkere i ostala utvrđenja;

— 15. aprila 1. 2. 6. i 10. bataljon na istim položajima. Trpeli artiljerijsku vatru. Tog dana stigao je iz Cerknice, preko Ljubljane, u Kočevje 5. bataljon slovenačkih domobranaca, u jačini oko 400 ljudi, i odmah krenuo za Stari Log. gde je poseo položaje;

— 16. aprila bataljoni na istim položajima. Bili su napadnuti 6. i 10. bataljon;

— 17. aprila: bataljoni na istim položajima. Vršeno je nasilno izviđavanje. Prva i 4. četa 1. bataljona otišle su u Stičnu;

— 18. aprila bataljoni na istim položajima, sem 2. bataljona koji je u 12. časova krenuo u Žužemberk, ali se odmah vratio ponovo nazad u rejon Sv. Peter. Prva i 4. četa 1. bataljona vratile se u sastav bataljona. Vršeno nasilno izviđanje, (vidi AIZDG k. 20 V, k. 64 III te AFK. k. 281IV i k. 283 IV i Mikroteka VII, Arhiv SUP Ljubljana, film 14, snimci 494 — 497).

⁷ Sada: Podturn pri Dolenjskih Toplicah.

⁸ Naredenje za premeštanje divizije iz Suhe krajine na položaje južno od Novoe Mesta izdao je Štab 7. korpusa JA 20. marta 1945 (vidi dok. br. 28).

⁹ Sada: Stranska Vas pri Žužemberku.

¹⁰ Ispad su izvršili delovi 4. bataljona slovenačkih domobranaca i SS puka „Varjagov" (AIZDG. AFK, k. 281TV).

Raspored jedinica isti kao prethodnog dana, sem XV brigade koja je sa položaja Smuka — k. 563 stigla na položaje Toplice¹¹ i V brigade koja je pošela položaje Vel. Cerovec — Vinja Vas — Podgrad — Sela.¹²

Borbi u toku dana nije bilo. Neprijatelj se ograničio na izviđačku delatnost patrola na levoj obali Krke do Straže.

23. III 1945.

Raspored divizije je ostao uglavnom isti kao prethodnog dana sem manjih korektura pojedinih bataljona i četa u brigadama.

Borbe. Na položaje V brigade napala je u 6 časova neprijateljeva kolona jačine 250 ljudi koja je bila odbačena u pravcu svog polaznog uporišta Novo Mesto.^{1a}

Naših gubitaka nije bilo. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 4 ranjena.

Protiv položaja IV brigade na k. 503 i Stara gora izvršio je neprijatelj iz Stranske Vasi ispad u tri kolone, jačine po 50 ljudi, i u nastupanju ka k. 503 istu za kratko vreme zauzeo, ali je bio uskoro odbačen u pravcu polaznog uporišta¹⁴.

Naši gubici: 1 mrtav i 2 ranjena. Izgubljen 1 engleski automat. Neprijateljevi gubici: 8 mrtvih i 12 ranjenih.

24. III 1945.

Štab divizije Gor. Sušice

Jurišni bat. Birčna Vas

Inž.-teh. bat. Dol. Sušice

Pok[retna] bol[nica] i Hir[urška] ek[ipa] Obrh — Podturn

IV brigada Lašče — Primož

V brigada Vinja Vas — Podgrad — [Veliki] Cerovec — Sela

XII brigada Vel. Podljuben

XV brigada Vel. Podljuben — Mraševo — Vrh¹⁵ — Borričevo.

" Odnosi se na Dolenjske Toplice.

¹¹ Odnosi se na Sela pri Jugorju.

¹³ U izveštajima Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva ovaj ispad nije registrovan. Verovatno su ispad izvršili delovi bataljona „Kasper“ slovenačkih domobranaca.

¹⁴ Kolone su sačinjavali delovi 4. bataljona slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK. k. 281 IV).

¹⁵ Odnosi se na Vrh pri Ljubnu.

XII brigada i Jurišni bat. krenuli su sa sadašnjih položaja na sektor Toplice gde su noću 24/25. prešli Krku i krenuli dalje pravcem Kamenski hrib—Piano—Ostri vrh — Rdeči Kal¹⁶ i kod sela Benečija prešli drum i železničku prugu Ljubljana—Novo Mesto.¹⁷

cu k. 287 — Ušive, gde je bio odbačen i nateran u svoje Borbe. Oko 7 časova je neprijatelj, jačine 120 ljudi, izvršio ispad iz Novog Mesta na sektor XV brigade u pravopolazno uporište.¹⁸

Naši bez gubitaka, a neprijatelj je imao 4 mrtva i 6 ranjenih.

25. III 1945.

Raspored divizije nepromenjen.

XII brigada i jurišni bat. su posle prelaska železničke pruge i druma Novo Mesto — Ljubljana kretali pored Trebanjskog Vrha i Dol. Vasi pri Čatežu i poseli položaje zapadno od sela Laze¹⁹. Jurišni bat. je kod sela Prudof kod Trebnja napao neprijatelja koji se nalazio u tom selu.²⁰

Naši gubici: 3 ranjena. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. U ovoj borbi je bila uništena teška „breda“ sa poslugom, 1 bunker i 1 kuća.

Drugih borbi u toku tog dana nije bilo.

U Čegelnici²¹ kod Birčne Vasi ubijena su od nepoznatih lica 2 intendanta IV brigade.

¹⁶ Na karti 1:100.000. izdanje G.I. JA 1948, označeno sa: Kal.

¹⁷ Ove snage upućene su u pravcu Save. na područje Sv. Križa (sada Gabrovka) sa zadatkom da izvrše prihvatanje jedinica 4. operativne zone Slovenije koje su krajem marta 1945. godine u nekoliko navrata pokušale da se prebace preko Save u Dolenjsku, ali u tome nisu uspele zbog neprijateljeve intervencije i visokog vodostaja Save (vidi dok. br. 76 i knjige depeša u AIZDG, k. 46).

Ispad je izvršila 52. četa bataljona „Kasper“ slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 283 IV — pov. br. 143).

¹⁸ Sada: Laze pri Gobniku.

U izveštaju Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 28. mart 1945. navodi se da se u ovom selu nalazilo četničko uporište kojeg je, u borbi sa Jurišnim bataljonom 18. divizije JA, svojom vatrom podržavala 3. teška četa slovenačkih domobranaca iz uporišta Občine (vidi AIZDG, AFK, k. 281 IV). Redakcija pretpostavlja da su se tu nalazili delovi Dolenjskog četničkog odreda.

²¹ Čegelnica kod Birčne Vasi na karti nije pronađena. Iz izveštaja Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva od 3. aprila 1945. vidi se da su četiri domobranca koji su se nalazili na odsustvu u toku noći 24/25. marta u blizini Vavte Vasi ubili 3 intendanta i tom prilikom zaplenili dva automata i nešto opreme (vidi AIZDG, AFK, k. 283 IV — pov. br. 143).

Neprijatelj se ograničio samo na patroliranje uzduž reke Krke.

26. III 1945.

Raspored divizije isti.

XII brigada i Jurišni bat. su u toku tog dana bili na položajima zapadno od sela Laze, ede su ostali do 4 časa dana 27. III.

Borbe. U 4,30 časa izvršio je neprijatelj, jačine 150 ljudi, ispad iz Novog Mesta protiv položaja V brigade u selu [Veliki] Cerovec, odakle je bio posle kraće borbe odbačen u polazno uporište.²²

Naši nisu imali gubitaka. Izgubljena je bila 1 mula. Neprijateljevi gubici: 2 mrtva i 3 ranjena. Noću 26/27. dobio je neprijatelj u Dol. Straži pojačanje tako da sada posada broji 500 ljudi.²³

27. III 1945.

Raspored divizije isti.

XII brigada i Jurišni bat. su sa položaja zapadno od sela Laze krenuli na položaje istočno od sela Klanec²⁴ — k. 479, a otuda na položaje jugozapadno od sela Tihaboj. U 19 časova tog dana krenuli su pak u pravcu Sevnica — Brezovo²⁵ — Dol,²⁶ između Vine Vasi²⁷ i Trebnja prešli drum i železničku prugu Novo Mesto — Ljubljana i [kretali dalje] u pravcu [Gorenji] Vrh²⁸ — Ostri vrh — Ajdovec — Vel. Lipovec i kod sela Polje ponovo prešli Krku i stigli 28. TTT u 12 časova u Dol. Sušice, a Jurišni bat. je krenuo dalje za Gor. Sušice.

²² Ispad su izvršili delovi bataljona „Kasper“ slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 283 IV — pov. br. 143).

²³ U Dolenji i Gorenji Straži nalazio se u to vreme 1. bataljon slovenačkih domobranaca koji je 24. marta 1945. krenuo iz Kala u pravcu Novog Mesta (vidi dok. br. 33 objašnjenje 4), a vratio se preko Stične" u Kal 28. marta (vidi AIZDG, AFK, k. 281, IV i k. 283 IV — pov. br. 141). Bataljon je, verovatno, povučen iz D. i G. Straže u pravcu Stične 27. marta zbog pojave 12. slovenačke NOU brigade i Jurišnog bataljona 15. divizije JA u rejonu Sv. Križa (Gabrovka).

²⁴ Sada: Klanec pri Gabrovki.

²⁵ Omaška; treba: Brezovica; sada: Brezovica pri Mirni.

²⁶ Sada: Dol pri Trebnjem.

²⁷ Omaška; treba: Vina Gorica.

²⁸ Sada: Gorenji Vrh pri Dobrničju.

Borbe. XII brigada se sa jednom četom sukobila s neprijateljem jačine 100 ljudi iznad Klanca kod Sv. Križa²⁹ kojeg je razbila.

Naši nisu imali gubitaka. Neprijatelj je imao 2 mrtva i više ranjenih.

Jurišni bataljon je sa jednom četom napao neprijatelja, jačine 40 ljudi, koji se kretao od granice³⁰ u pravcu sela Brezje i razbio ga. Odmah zatim je napao kod sela Klanec drugu kolonu, jačine 100 ljudi, koja je kretala drumom od Litije u pravcu Sv. Križa i razbio je.³¹

Naši gubici: 1 ranjen. Neprijateljevi gubici: 20 mrtvih i veći broj ranjenih.

XV brigada. U 5 časova je neprijatelj, jačine 500 ljudi, izvršio ispad iz Novog Mesta u pravcu sela Vel. Podljuben. Posle oštre borbe morali su se I i III bat. koji su branili ovaj sektor, povući na nove položaje iznad Vel. Podljubena, odakle su zatim izvršili protivnapad i neprijatelja oterali u pravcu polaznog uporišta. Za čitavo vreme borbe dejstvovao je neprijatelj po položajima vatrom iz tri topa.³²

Naši gubici: 2 mrtva i 2 ranjena. Bilo je izgubljeno nešto hrane, 1 mula, 1 zaprežni konj, 1 pisaća mašina, brigadni štambilj i nekoliko šinjela.

Neprijateljevi gubici: 2 mrtva i 8 ranjenih.

Dve čete I pokretnog bat. SD koje su se nalazile na sektoru Gor. i Dol. Straže [povukle] su se noću 26/27. u 2 časa u pravcu Novog Mesta.³³

28. III 1945.

Isti raspored divizije, sem što su se Jurišni bat. i XII brigada vratili sa akcije i stigli u Gor., odnosno Dol. Sušice.

Borbe.

Patrola V brigade je kod kontrole sektora Zajčji Vrh³⁴ — Gabrje u 3,30 časa naišla u Gabrju na neprijateljevu patrolu i oterala je.

²⁹ Sada: Gabrovka.

³⁰ Odnosi se na demarkacionu liniju iz 1941. godine između italijanske i nemačke okupacione zone u Sloveniji.

"Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane protiv 12. slovenačke NOU brigade i Jurišnog bataljona 15. divizije JA. U izveštaju Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva od 28. marta 1945. godine navodi se da su akciju preduzeli Nemci iz Litije (vidi AIZDG, AFK, k. 281/IV).

³² Ispad je izvršio bataljon „Kasper“ slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 283 IV — pov. br. 143).

³³ Prvi bataljon slovenačkih domobranaca krenuo je u pravcu Stične (vidi objašnjenje broj 23).

³⁴ Sada: Zajčji Vrh pri Stopičah.

Naši bez gubitaka. Neprijateljevi gubici: 1 mrtav i 2 ranjena.

XV. brigada. U 4,30 časa izvršio je neprijatelj u jačini 100 ljudi³⁵ ispad iz Vavte Vasi u pravcu Toplica i napao II bat. na k. 311. Bataljon se zbog neprijateljeve nadmoćnosti povukao istočno od Toplica. Neprijatelj se odmah po zauzimanju k. 311 povukao u svoju polaznu bazu.

Naši gubici: 1 ranjen. Neprijateljevi gubici nepoznati.

Inž.-teh. bat.: Minerska grupa koja je bila u sastavu XII brigade minirala je noću 27/28. III železničku prugu između Trebnja i Mirne i ugradila 3 nagazne mine, dok su na drum Trebnje — Novo Mesto bile ugrađene 2 „haukins“ mine.

29. III 1945.

Isti raspored, sem XII brigade koja je posela Gor. i Dol. Mraševo.

Borbi u toku dana nije bilo.

Neprijateljeva kolona, jačine 60 ljudi,³⁶ stigla je na greben iznad Toplica, dok je 15 ljudi stiglo u Toplice, odakle su se bez borbe povukli.

30. III 1945.

Štab divizije Laze — Mihovec

Jurišni bat. Pristava

Inž.-teh. bat. Po jedna minerska četa je bila dobljena V i XV brigadi, dok je Pontonirska četa maskirala pont. materijal.

Pokretna bol. i Hir. ek. Rožni Dol

IV brigada Uršna Sela

V brigada Vinja Vas — Podgrad — Vel. Cerovec

XII brigada Gor. i Dol. Mraševo — Vel. Podljuben

XV brigada Sv. Florijan — Birčna Vas — Ušivc.

U toku dana vršio je neprijatelj patrolno izviđanje, ali do sukoba s patrolama nije došlo.

Pred včče 29. III stigla su u Novo Mesto iz Ljubljane dva puka ROA koja su se dana 30. III iznenada povukla u pravcu Ljubljane.³⁷ Takođe je 80 ljudi ROA smenilo na sektoru Straža I pokret, bat. SD.

m 3« j 3s Bij; su to delovi bataljona „Kasper“ slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG. AFK, k. 283 IV — pov. br. 143).

³⁷ Odnosi se na delove 14. SS divizije, u jačini oko 2.000 ljudi sa nešto artiljerije i četom tenkova, koji su stigli noću 28 29. marta 1945. iz Štajerske (vidi AIZDG, k. 157 III). Zbog dolaska ovih

Minerska četa je minirala drum Ruperč Vrh — Birčna Vas.

31. III 1945.

Operativni štab divizije premestio se iz Mihoveca u Laze.

IV brigada se premestila na sektor Toplice.

Jurišni bat. i Inž.-teh. bat. Uršna Sela.

Ostalo nepromenjeno.

Borbe.

XV brigada. Neprijatelj, jačine 120 ljudi, izvršio je ispad iz Novog Mesta u tri kolone³⁸ u pravcu Birčne Vasi. Uspelo mu je za kraće vreme da posedne Birčnu Vas, ali je uskoro bio odbačen u pravcu polaznog uporišta.

Naši gubici: 1 mrtav. Izgubljena je bila 1 puška.

Neprijateljevi gubici: 12 mrtvih i 22 ranjena, među kojima komandant I pokret, bat. SD.³⁹

1. IV 1945.

Isti raspored divizije, sem IV brigade, koja je posela položaje Birčna Vas — Vel. Podljuben — Sv. Florijan i XV brigade, koja je posela položaje Podgrad — Pristava.

Borbe. Jurišni bat. je sa Pontonirskom četom noću 1/2. prešao Krku i sukobio se s neprijateljem kod Vel. Lipoveca.

Naši gubici: 1 ranjen. Neprijateljevi gubici: 8 mrtvih i veći broj ranjenih.

Pontonirska četa koja je vršila prevoženje Jurišnog bat. preko Krke imala je dva davljenika i 1 ranjenog, izgubila je u Krki 1 mitraljez i nekoliko minerskog materijala.

Patrola O. C.⁴⁰ je kod sela Mihovec⁴¹ zarobila 2 be-ga⁴².

neprijateljevih snaga u Novo Mesto, kao i rasporeda neprijateljevih snaga na liniji Novo Mesto — r. Krka — Suha krajina, Štab 7. korpusa JA procenio je da neprijatelj predviđa veću ofanzivnu operaciju sa glavnim pravcima udara Novo Mesto — Semič i pomoćnim pravcem Kočevje — Koprivnik — Semič pa je 29. marta 1945. naredio potčinjenim jedinicama da vode aktivnu odbranu na dotadašnjim položajima (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 13, objašnjenje 3).

³⁸ Pogrešno; u borbi nije bio angažovan 1. bataljon jer se u to vreme nalazio u uporištu Kal, već delovi bataljona „Kasper” slovenačkih domobranaca (vidi objašnjenje br. 38. i AIZDG, AFK, k. 283 IV — pov. br. 143 i 149).

⁴⁰ Obaveštajni centar

⁴¹ Omaška; treba: Mihovo.

⁴² Bela garda. Odnosi se na pripadnike Slovenskega domobranstva.

Isti raspored divizije.

XV brigada je naveče krenula u akciju u Št. Jernejsku dolinu.⁴³

Jurišni bataljon se vratio sa akcije kod Vel. Lipoveca na stare položaje.

Neprijatelj se u toku dana ograničavao samo na patrolno izviđanje i tom prilikom sukobio se s patrolom V brigade kod Dolža. Gubitaka nije bilo.

Neprijateljevi gubici: 1 ranjen.

3. IV 1945.

Isti raspored divizije.

Borbe. IV brigada je sa dve čete vršila kontrolu na pravcu Vrh — Boričevo — Škrjančev hrib⁴⁴ — Sv. Rok⁴⁵ — Borončev hrib,⁴⁶ koje su oterale neprijateljevu patrolu.⁴⁷

Gubitaka nije bilo.

XV brigada je u Št. Jernejskoj dolini blokirala Kostanjevicu⁴⁸ i Št. Jernej⁴⁹ i izvršila rekviziciju konja (7 konja) te se oko 15 časova vratila na svoje stare položaje.

Naši bez gubitaka. Neprijatelj je imao 1 mrtvog, a zarobljen je bio 1 zelenokadrovac.

4. IV 1945.

Isti raspored divizije. U toku dana nije bilo nikakvih promena.

⁴¹ Odnosi se na predeo oko Št. Jerneja; sada: Šentjernej.

⁴⁴ Odnosi se na brdo kod V. i M. Škrjanče; sada: Škrjanče pri Novem Mestu.

⁴⁵ Crkva, 2 km južno od Novog Mesta. Na karti 1 : 100.000 označena kao k. 249.

Brdašce. 500 m jugozapadno od Gotne Vasi (Novo Mesto). Na karti 1:100.000 nije obeleženo, a na karti 1:25.000 obeleženo sa trig. 236.

⁴⁷ Proterane su zasede 38. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Novog Mesta (vidi AIZDG, AFK, k. 283.IV — pov. br. 153).

⁴⁸ Sada: Kostanjevica na Krki. U ovom uporištu se nalazila 55. posadna četa slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 283 IV — pov. br. 153 i Mikroteku VII. Arhiv SUP Ljubljana, film 13, snimak 503). Da li su se i koje nemačke jedinice nalazile u ovom uporištu redakcija nije mogla utvrditi.

⁴⁹ U ovom uporištu nalazile su se u to vreme sledeće neprijateljeve jedinice: 56. posadna četa i 12 pripadnika policije slovenačkih domobranaca, 23 vojnika iz pridodate oklopne čete 1. bataljona „Holm“ (Cholm) 25. ŠS policijskog puka i 2. vod 3. čete 1. bataljona „Holm“. Međutim, 2. vod 3. čete 1. bataljona „Holm“ otišao je 4. aprila 1945. u Novo Mesto (vidi izveštaje Obaveštajnog centra Belokranjskog NOP odreda od 3. marta i 6. aprila 1945 u AIZDG, k. 69/11, AFK, k. 283/IV — pov. br. 153).

Divizija se u toku noći 4/5. prebacila na položaje u Suhoj krajini i zauzela sledeći raspored:

Stab divizije Sela⁵⁰ — Obrh,

Jurišni bataljon k. 506 — Višarski hrib,⁵¹

Inž.-teh. bat. Lopata,

IV brigada je ostala na istim položajima Vinja Vas — Vel. Cerovec,

V brigada k. 347 — k. 439 — k. 578,⁵²

XII brigada Plešivica — Sv. Katarina,

XV brigada Lašče — Primož.

Borbi u toku tog dana nije bilo.

6. IV 1945.

Isti raspored jedinica kao i 5. IV.

Borbe.

V brigada. Neprijatelj, jačine 150 ljudi, otpočeo je u 7 časova nastupanje protiv položaja brigade, ali je bio odbačen. Ponovni napad izvršio je neprijatelj u tri kolone iz pravca Ambrusa u pravcima k. 520, Kamni Vrh⁵³ i Brezovi Dol. Neprijatelj je zauzeo Kamni Vrh, dok je na ostalim pravcima bio odbačen. Ponovo je neprijatelj izvršio ispad iz Ambrusa na k. 520 i Kamni Vrh, gde smo za kraće vreme napustili položaje, a zatim ga odbacili u pravcu polaznog uporišta.

Naši gubici: 4. mrtva (Austrijski bat.) i 2 ranjena.

Neprijateljevi gubici: 15 mrtvih i veći broj ranjenih.

XII brigada. Iz Stranske Vasi je u pravcu Sv. Katarine protiv položaja brigade izvršila ispad neprijateljeva kolona jačine 80 ljudi, koja je bila odmah odbačena. Druga kolona, jačine 350 ljudi, nastupala je iz Budganje Vasi preko Gradenca na Sv. Katarinu, odakle se je III bat. posle teških borbi povukao na položaje iznad Plešivice, odakle je, zajedno sa II bat., izvršio protivnapad i naterao neprijatelja u polazno uporište.

⁵⁰ Sada: Sela pri Dolenjskih Toplicah.

⁵¹ Omaška; treba: Višarski hrib, k. 606 (2 km južno od Ambrusa).

⁵² Ove kote nalaze se u rejonu Ambrusa. Brigada se nalazila u tom rejonu sa zadatkom blokade uporišta Kal u vezi s napadom jedinica 18. divizije JA na neprijateljevo uporište u Strugama (vidi dok. br. 46 i tom XI, knj. 4. dok. br. 38).

⁵³ Sada: Kamni Vrh pri Ambrusu.

Naši gubici: 3 mrtva i 1 ranjen. Neprijateljevi gubici: 10 mrtvih i 12 ranjenih.
Ostale jedinice nisu vodile borbe.

7. IV 1945.

Isti raspored. Pred večer se Štab divizije premestio u Lašče.

Jurišni bataljon u Selima.⁵⁴

Borbi nije bilo.

8. IV 1945.

Ostao je isti raspored.

Borbi u toku dana nije bilo.

9. IV 1945.

Inž.-teh. bat.: Pontonirske čete XV i XVIII divizije prevezle su jugoistočno od sela Kot preko Krke na gumenim čamcima Jurišni bat., V i XII brigadu, a istog dana i natrag.

Jurišni bat. je s bat. XII brigade izvršio napad na Vinkov Vrh, Dvor i Jamu, odakle se, zbog snažnog neprijateljevog pritiska, povukao preko Vinkovog Vrh na Plešivicu i obezbeđivao prelaz preko Krke XII brigadi, a zatim se i sam oko 13 časova povukao.

Naši gubici: 1 mrtav i 5 ranjenih.

Neprijateljevi gubici: 50 mrtvih i 80 ranjenih.

Plen: 1 teš. minobacač, 40 mina, 1 motor, 2 pištolja, 2 dvogleda i 2 para čizama.

Bilo je uništeno 400 mina, 60.000 metaka za pušku, 20 pušaka, 60 šinjela i nešto opreme. Zarobljena su 3 pripadnika ROA.

V brigada je u 24 časa krenula sa svojih dosadašnjih položaja i sa tri bat[aljona] izvršila prelaz Krke i krenula u pravcu Vel. i Mali Lipovec, kojeg je očistila od neprijatelja. Po povlačenju XII brigade, obezbeđivala je brigada sa Plešivice njezino povlačenje, a zatim izvršila prelaz na desnu obalu reke Krke.

Gubitaka nije bilo.

XII brigada je sa svojih dosadašnjih položaja izvršila prelaz preko Krke sa zadatkom da sa jednim delom posadne Plešivicu — Vinkov Vrh a sa drugim delom da blokira Sadinju Vas⁵⁵ i Mačkovec.⁵⁶ Brigada je vodila teške borbe

⁵⁴ Odnosi se na Sela pri Hinjah.

⁵⁵ Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

⁵⁶ Sada: Mačkovec pri Dvoru.

s neprijateljem kod Vinkovog Vrha, kojeg je zauzela, i nastupala u pravcu Mačkoveca, ali se zbog dolaska neprijateljevog pojačanja morala povući na Plešivicu i otuda nazad preko Krke.

Naši gubici: 2 ranjena.

Neprijateljevi gubici: 7 mrtvih, 16 ranjenih i 1 zarobljen

Plen: 1 puška, 2 zaprežna konja i nešto vojne opreme.⁵⁷

XV brigada se nalazila na položajima zapadno od k. 257 sa zadatkom da spreči neprijateljev ispad iz Stranske Vasi i Stavče Vasi u Jamu. U 7 časova je neprijateljeva kolona, jačine 300 ljudi, nastupala u pravcu Stare gore. Brigada se zbog toga povukla na položaje Primož s ciljem da zaštiti bok bataljona X brigade kod Jame. Odmah zatim je brigada dobila naređenje od [Štaba] VII korpusa da se prebaci na položaje Topla Reber⁵⁸ i napadne neprijatelja na k. 870 i k. 897 i da smeni brigadu „Fontanot“, koja se zbog nadmoćnog neprijateljevog pritiska povukla sa k. 897. Napad nije izvršen već je vršeno samo nasilno izviđanje te je ustanovljeno da je neprijatelj poseo [greben] k. 897 na čitavoj dužini.

Naši gubici: 5 mrtvih i 2 ranjena. Neprijateljevi gubici nisu poznati.

10. IV 1945.

Štab divizije se u 7 časova premestio iz Lašča na raskrsnicu [drumova] severozapadno od Dol. Tople Reberi.

Jurišni bat. je u 8 časova krenuo iz Tople Reberi u pravcu Rdečeg Kamena i napao neprijatelja koji se povukao na k. 897 i dalje u pravcu Starog Loga. U 18 časova je bat. dobio zadatak da otera neprijatelja iz Starog Loga. Bat. je već u Smuki naišao na neprijatelja, jačine 30 ljudi, kojeg je odmah oterao. Iz Starog Loga je naterao u bekstvo neprijatelja jačine 300 ljudi u pravcu Kočevja.

Naši gubici: 1 ranjen. Neprijateljevi gubici: 36 mrtvih i 36 ranjenih.

V brigada je imala zadatak da sa položaja Lašče izvrši napad preko drumu Hinje — Smuka na neprijatelja koji je nastupao u pravcu Smuke i Rdečeg Kamena. Prilikom pokreta bila je napadnuta iz pravca Hinja, te se vešto povukla i napala neprijatelja koji je kretao u pravcu Starog Loga.

⁵⁷ Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište u Vinkovom Vrhu i Dvoru vidi dok. br. 50 i tom XI, knj. 4, dok. br. 38.

⁵⁸ Odnosi se na D. i G. Topla Reber; sada: Topla Reber.

Naši gubici: 1 ranjen. Neprijateljevi gubici: 34 mrtva, 1 zarobljen, a broj ranjenih je nepoznat.

XII brigada se nalazila u šumi zapadno od Lašča kao divizijska rezerva.

XV brigada se nalazila na položajima Rdeči Kamen sa zadatkom da napadne neprijatelja na k. 897, a delom snaga da vrši obezbeđenje u pravcu Starog Loga i Kunča. Brigada je uz pomoć Jurišnog bat. izbacila neprijatelja sa kote 897 u pravcu Starog Loga. U 18 časova je jedan bat., zajedno sa Jurišnim bat., napao neprijatelja u Starom Logu i oterao ga u pravcu Kočevja.

Naši gubici: 2 mrtva i 3 ranjena. Neprijateljevi gubici: 15 mrtvih i 21 ranjen.

11. IV 1945.

Noću 10/11. IV izvršen je sledeći raspored jedinica divizije:

Štab divizije na greben južno od Rdečeg Kamena,
Jurišni bat. Rdeči Kamen,

XII brigada u šumi severozapadno od Dol. Tople Reberi,

V brigada Luška gorica — k. 563,

XV brigada Luža — k. 870 — Reber.

Jurišni bat. je u 13,30 časova napao neprijatelja na k. 563 i odbacio ga. Kod ponovnog napada neprijatelj je bio zadržan na Mengoš hribu.

U 21 čas je [Jurišni] bataljon, zajedno sa XII brigadom, izvršio napad na neprijatelja kod D. Tople Reberi i oterao ga u pravcu Smuke.

Mi nismo imali gubitaka. Neprijateljevi gubici: 25 mrtvih i 32 ranjena. Bio je zaplenjen 1 „šarac“.

XII brigada u toku dana nije vodila borbu. U 21 čas je napala neprijateljevu kolonu koja je nastupala iz Smuke u pravcu Tople Reberi i sa Jurišnim bat. oterala je nazad.

Naši gubici: 7 ranjenih. Neprijateljevi gubici nepoznati.

V brigada je vodila borbu na Mengoš hribu te se, zbog snažnog neprijateljevog pritiska, povukla na Lušku goricu.

Naši gubici: 1 mrtav i 3 ranjena. Neprijateljevi gubici: 40 mrtvih, a broj ranjenih je nepoznat.

Zaplenjena je bila 1 puška.

XV brigada u toku dana nije vodila borbi.

i

12. IV 1945.

Jurišni bataljon je poseo položaje Luža, između V i XV brigade, odakle se zbog neprijateljevog pritiska povukao istočno od Rdečeg Kamena.

Naši gubici: 1 mrtav i 1 ranjen. Neprijateljevi gubici: 10 mrtvih i 15 ranjenih.

XII brigada nalazila se na položajima istočno od Tople Reberi, na k. 868, te je u toku dana imala samo jedan manji sukob.

Gubitaka nije bilo.

V brigada je u toku čitavog dana vodila borbu na k. 897 s neprijateljem jačine 700 ljudi. Zbog snažnog neprijateljevog pritiska povukla se u 16 časova na Rdeči Kamen.

Naši gubici: 2 mrtva i 11 ranjenih.

Neprijateljevi gubici: 90 mrtvih, a broj ranjenih nije poznat.

XV brigada je u toku čitavog dana vodila borbu na k. 870 koju je posle oštore borbe prepustila neprijatelju i povukla se na Reber.

Naši gubici: 1 ranjen. Neprijateljevi gubici: 22 mrtva i 55 ranjenih.

Austrijski bat. obezbeđivao je bok iz pravca Starog Loga [na položajima] severozapadno od sela Kunče.

Inž. — teh. bat.: Minerska grupa je sa 5 nagaznih mina minirala drum Polom — Mala Gora.

13. IV 1945.

Jurišni bataljon je sa položaja istočno od Rdečeg Kamena u 11 časova izvršio juriš na neprijatelja na Rdečem Kamenu a zatim se povukao na ranije položaje. U 21 čas je, po naređenju Štaba VII korpusa zajedno sa Jurišnim bat. XVIII divizije krenuo u akciju na Polom, ali se već na putu sukobio s neprijateljevom kolonom, te se bez gubitaka vratio na polazne položaje.

Naši gubici: 1 ranjen. Neprijateljevi gubici: 20 mrtvih, broj ranjenih je nepoznat.

V brigada je na položajima Rdeči Kamen vodila borbu čitavo pre podne i odbila više neprijateljevih napada, a zatim se povukla na položaje istočno od Rdečeg Kamena.

Naši gubici: 2 ranjena i 1 nestao. Neprijateljevi gubici: 4 mrtva i 7 ranjenih.

XII brigada je na položajima severoistočno od sela Komolec vodila borbu s neprijateljem jačine 300 ljudi, koji je nastupao iz Smuke u pravcu Dol. Tople Reberi, te ga zadržala. Istovremeno je posela k. 759 i k. 630.

Naši gubici: 1 ranjen. Neprijateljevi gubici nepoznati.

XV brigada nalazila se na položajima zapadno od sela Kunče i u toku dana imala je samo nekoliko manjih sukoba.

Gubitaka nije bilo.

IV brigada je srušila dana 12. o. m. u 24 časa most u Gotnoj Vasi.

Austrijski bat. je otišao na sektor Novo Mesto u sastav XVIII div.

14. IV 1945.

Raspored divizije je bio sledeći:

Štab divizije istočno od Rdečeg Kamena na putu Jastrebar — Faberjev križ,

XII brigada između k. 759 i k. 630,

V brigada istočno od Rdečeg Kamena,

XV brigada k. 793, zapadno od sela Kunče,

IV brigada na sektoru Novo Mesto.

U toku dana nije bilo borbi.

Zbog neprijateljevog pritiska na jedinice XVIII divizije, iste su se na Pečki povukle. Zbog toga se divizija povukla na nove položaje.

Štab divizije istočno od Podstenica,

Jurišni bat. u šumi istočno od Podstenica,

XII brigada k. 630 i k. 759,

V brigada k. 532,⁵⁹

XV brigada k. 793.

15. IV 1945.

Isti raspored divizije, sem IV brigade, koja se sa sektora Novo Mesto premestila na Podstenice.⁶⁰

Jurišni bat. je dobio zadatak da napadne neprijatelja kod Suhorja⁶¹ ali do borbe nije došlo, jer se neprijatelj već povukao.

U toku dana vladalo je potpuno zatišje.⁶²

16. IV 1945.

Jedinice divizije su, uz artiljerijsku podršku, u 8 časova prešle u napad na čitavom frontu.

⁵⁹ Ova kota nalazi se 4 km jugozapadno od Dolenjskih Toplica.

⁶⁰ Brigada je privučena u ovaj rejon u vezi sa protivnapadom 15. divizije JA na neprijateljev raspored na odseku Sv. Peter — Luška gorica, dok su njene položaje južno od Novog Mesta posele, jedinice 18. divizije JA (vidi dok. br. 63).

⁶¹ Sada: Suhor pri Dolenjskih Toplicah.

⁶² O borbama jedinica 15. divizije JA u Suhoj krajini u vremenu od 6. do 16. aprila 1945. postoji u AIZDG, k. 21/IV, relacija Štaba divizije od 17. aprila, a u k. 26/111 dnevni izveštaji Štaba divizije za 6- 7, 9, 10, 11, 12 i 13. april. Redakcija relaciju i izveštaje ne objavljuje jer ne iznose nikakve bitne nove momente.

Jurišni bat. napao je neprijatelja na Reberi i vodio borbu do 17 časova, nakon čega se povukao na polazne položaje.

Naši gubici: 1 mrtav i 6 ranjenih. Neprijateljevi gubici: 30 mrtvih i 50 ranjenih.

Plen: 16 pušaka i veća količina municije, 1 pisaća mašina i 7 uniformi.

IV brigada je imala zadatak da napadne neprijatelja na sektoru Sv. Peter. Na k. 912 sukobila se s neprijateljem i oterala ga u pravcu G. Tople Reberi i posela kotu. Kada je neprijatelju stiglo pojačanje ponovo je napao k. 912 i posle teške borbe istu zauzeo. Protivnapad brigade nije uspeo.

Naši gubici: 4 mrtva i 10 ranjenih.

Neprijateljevi gubici: 25 mrtvih i 40 ranjenih.

Zaplenjeno: 1 automat, 8 pušaka, 4 sanduka municije, 1 pištolj i nešto opreme.

V brigada je imala zadatak da napadne neprijatelja na k. 912 (400 m severno od Rdečeg Kamena). Zajedno sa Jurišnim bat. zauzela je brigada k. 912, a neprijatelja oterala u pravcu Luže i Luške gorice. Po naređenju Štaba divizije, brigada se povukla na polazne položaje.

Naši gubici: 1 mrtav i 3 ranjena.

Neprijateljevi gubici: 16 mrtvih i 27 ranjenih.

Bilo je zaplenjeno nekoliko šaržera sa municijom i oprema.⁸³

XII brigada je imala zadatak da sa položaja koje je posedala napadne neprijatelja na k. 868. Kod prvog napada se brigada zbog snažnog neprijateljevog pritiska, morala povući, ali je u ponovnom napadu zauzela kotu koju je držala sve do tada kad se po naređenju Štaba divizije povukla na stare položaje.

Naši gubici: 1 mrtav i 8 ranjenih.

Neprijateljevi gubici: 9 mrtvih i 12 ranjenih.

XV brigada je imala zadatak da napadne neprijatelja na Reberi i vrši obezbeđenje s pravca Šemberg — Stari Log. Brigada je, zajedno sa Jurišnim bat., oterala neprijatelja i posela Reber, odakle je vatrom podržavala borbu V brigade na Rdečem Kamenu.

Naši gubici: 1 mrtav.

Neprijateljevi gubici: 4 mrtva i 7 ranjenih.

⁶³ U AIZDG, k. 189a;III, postoji izveštaj Štaba 5. slovenačke NOU brigade „Ivan Cankar“ za period od 20. marta do 20. aprila 1945. kojeg redakcija ne objavljuje, jer ne iznosi neke bitne nove podatke.

Gubici Štaba divizije: 2 mrtva (načelnik Štaba⁶⁴) i 1 ranjen (operativni oficir⁶⁵).

Inž.-teh. bat.: minerska grupa je na dva mesta sa 8 mina minirala drum Mala Gora — Polom.⁶⁶

17. IV 1945.

Raspored jedinica divizije je ostao nepromenjen. U toku dana nije bilo borbi.

18. IV 1945.

Raspored [jedinica divizije] je ostao isti, sem XV brigade, koja je posela položaje k. 639 — k. 764⁶⁷ i IV brigade, koja je otišla na sektor Koprivnik.⁶⁸

Jurišni bat. je u 7 časova postavio zasedu kod Podturna i napao 7 tenkova koji su se vraćali iz Poljana⁶⁹ u pravcu Podturna i ošteti 2 tenka.⁷⁰ U 21 čas je bat. napao, zajedno sa V prekomorskom brigadom,⁷¹ neprijatelja u Podturnu i oterao ga u pravcu Podhoste.⁷²

⁶⁴ Alojz Dragan

⁶⁵ Miroslav Štepančič

⁶⁶ O borbama jedinica 7. korpusa JA u Suhoj krajini u vremenu od 6. do 16. aprila 1945, vidi dok. br. 87 i tom XI, knj. 4, dok. br. 38.

⁶⁷ Ove kote nalaze se 1—1,5 km istočno od Starog Loga.

Brigada je upućena u pravcu Bele krajine zbog neprijateljevog prodora iz Netretića u pravcu Vinice (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 47).

⁶⁸ Sada: Kočevske Poljane.

⁶⁹ Tog dana su iz Podhoste u pravcu Starih Zaga izvršili ispad 1. bataljon 17. SS policijskog puka, delovi 10. bataljona slovenačkih domobranaca, delovi 36. posadne čete (ova četa nalazila se u uporištu Daljni Vrh kod Novog Mesta), delovi 40. posadne čete (ova četa nalazila se u uporištu Sv. Ana kod Mirne Peči) i 71. posadna četa slovenačkih domobranaca iz Stične (ova četa je počev od 10. aprila 1945. postepeno prebacivana u Žužemberk), podržani sa 8 tenkova (vidi AIZDG. k. 157/IV i AFK. k. 281/IV i k. 283 IV).

⁷¹ Peta prekomorska brigada „Ivan Turšič Iztok“ formirana je 23. decembra 1944. godine u Splitu, sem 4. bataljona koji je formiran 5. januara 1945. godine, od Slovenaca, pretežno bivših nemačkih vojnika i pripadnika radnih jedinica koji su prebegli ili su bili zarobljeni od Saveznika i dobrovoljno pristupili na stranu NOVJ. Sastav brigade: četiri bataljona po četiri čete; Minobacačka četa; Jurišna četa; Četa za vezu; Intendantska četa; Bolničarski vod i Kulturno-prosvetno odeljenje. Brojno stanje pri formiranju iznosilo je 3.200 ljudi, ali je do sredine februara 1945. godine upućeno oko 1200 boraca u druge jedinice NOVJ (artiljerija, mornarica, tenkovske jedinice, avijacija i ostale specijalne jedinice). Sedamnaestog marta 1945. krenula je brigada, u jačini 2350 ljudi (formiran je bio 5. dopunski bataljon), iz Dalmacije. U sastavu 20. udarne divizije, 25. marta učestvovala u borbama za Bilaj, 3. — 4. aprila 1945. u borbama za Gospić, a sledećeg dana krenula, pre-

Naši gubici: 1 ranjen.

Neprijateljevi gubici: 15 mrtvih i 12 ranjenih.

XV brigada je imala samo nekoliko manjih sukoba s neprijateljem i neprijatelj je bio odbijen.

Naši bez gubitaka.

Neprijateljevi gubici: 3 mrtva.

V brigada je sa jednim bat. izvršila napad u bok neprijatelja koji je vršio napad na položaje XV brigade.

Gubitaka nije bilo.

19. IV 1945.

Raspored divizija je ostao nepromenjen, sem IV brigade koja je posela položaje Sv. Ana (k. 828) — Nekle — k. 872 (Jezusova cerkev).

U toku dana vršena je obostrana izviđačka aktivnost patrola.

Do sukoba nije došlo.

20. IV 1945.

Raspored divizije nepromenjen.

Borbi nije bilo, sem sukoba s neprijateljevom patrolom, jačine 50 ljudi, na sektoru V i XV brigade.

Naši nisu imali gubitaka.

Neprijateljevi gubici: 1 mrtav i 2 ranjena.

Pregled naših i neprijateljevih gubitaka, plena i izgubljenog oružja.

Štab. div.	Naši gubici			Neprijateljevi gubici		
	mrtvi	ranjeni	nestali	mrtvi	ranjeni	zarobljeni
IV SNOUB	2	1		33	52	
V SNOUB	5	12		164	43	1
XII SNOUB	7	19	1	28	40	1
XV SNOB	4	19		104	121	1
Jurišni bat.	12	12		210	226	3
Inž.-ten. bat.	3	20				
0. C.	2	1				2
Ukupno	35	84	1	539	482	8

ko Ogulina i Vinice, u Črnomelj, gde je stigla 18. aprila 1945. godine ujutro. Brigada je 20. aprila 1945. godine rasformirana, a ljudstvo uključeno u 15. i 18. diviziju JA. (Podrobnije o istorijatu ove brigade vidi: Jože Smit, Rado Bordon. Albert Klun: Peta prekomorska brigada „Ivana Turšiča Iztoka“, izdanje Založba „Soča“, Nova Gorica. 1969).

⁷¹ Podrobnije o ovoj borbi vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 47.

Zaplenjeno:

Jurišni bataljon: 1 teški minobacač, 40 mina, 1 motor, 2 pištolja, 2 dvogleda, 2 para čizama, 16 pušaka, 1 pisaća mašina, 7 uniformi i 1 „šarac“.

IV brigada: 1 automat, 6 pušaka, 4 sanduka municije, 1 pištolj.

V brigada: 1 puška.

XII brigada: 1 puška, 2 zaprežna konja sa priborom, nešto vojne opreme.

Izgubljeno:

V brigada: 1 mula.

XV brigada: 1 mula, 1 pisaća mašina, štambilj brigade, 1 puška i nekoliko šinjela.

Inž.-teh. bat.: 1 puškomitraljez i nešto minerskog materijala.

Uništeno neprijatelju:

IV brigada: 1 most.

Jurišni bat.: 1 teška „breda“, 1 bukner, 1 kuća, 400 mina, 60.000 metaka za pušku, 20 pušaka i 60 šinjela.

III) U vremenu od 21. III do 20. IV 1945. pokazale su jedinice visok moral i borbenu disciplinu. Za vreme borbi koje su vođene na području Suhe krajine pokazali su borci veiku izdržljivost jer su se borbe vodile bez prestanka svakog dana. Borbe su imale potpuno frontalni karakter i utoliko su bile teže. jer je neprijatelj bio u velikoj nadmoćnosti.

Služba veze je dobro funkcionisala.

Municije je bilo dovoljno za sve vrste oružja i snabdevanje je vršeno blagovremeno i u redu.

Zdravstveno stanje dobro.

Sanitet je svoju dužnost u redu izvršavao.

Ishrana je bila osrednja, jer su postojale poteškoće sa snabdevanjem vodom.

Higijena je bila slaba. Nedostaje vode za kuhanje a još više za pranje i umivanje.

Zbog svakodnevnih borbi u jedinicama se nisu mogli održavati tečajevi, već se sve slobodno vreme trošilo na utvrđivanje.

Pošto u brigadama još uvek nedostaje sekcija i busola, molimo da za potrebe jedinica XV divizije dodelite veći broj sekcija Novo Mesto, Cerknica, Vrhnika i Bled, te veći broj „Bezard“ busola, kurvimetara i dvogleđa.

IV) Budući zadaci naše divizije:

Sprečavati neprijatelju svaki ispad iz uporišta u pravcu položaja naših jedinica. U slučaju neprijateljevog ispada istog energično odbaciti u pravcu polaznog uporišta.

Na novom sektoru⁷³ organizovaće se vojni i politički tečajevi s ciljem usavršavanja već postignutog vojnog i političkog znanja, a pre svega da se starešine što bolje osposobe za čitanje karata.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

za komandanta, kapetan:

Mojškerc Vinko⁷⁴

M.P.

Šef Operat. odseka,
poručnik:

Rado Perović

⁷³ Divizija je dobila zadatak da i dalje sprečava neprijateljev prodor u pravcu Kočevskog roga na položajima Grofja miza — Kunče — Jazbec (vidi dok. br. 78).

⁷⁴ Vinko Mojškerc Jesen bio je načelnik štaba divizije.

BR. 82

IZVEŠTAJ ŠTABA 30. DIVIZIJE OD 21. APRILA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE U ZAVRHU¹

ŠTAB

Op

XXX. DIVIZIJE IX. KORPUSA
JUGOSLOVENSKE ARMADE²
Operativni odsek

Br. Službeno.
Na položaju, dne 21. 4. 1945.
pisano ob³ 21.15 uri.⁴

Operacijski dnevni izveštaj
za 21. 4. 1945. god.

ŠTABU IX. KORPUSA, JUGOSLOVENSKE ARMADE.
— operativni odsek —

(Top. sekcija Tolmin — Gorica 1:1000.000, italijansko izdaja⁵)

I.) ZADATAK:

Posle završene Krimске Konferencije, koja je rezultat političke saradnje između triju velikih savezničkih sila, obrt koji su uzeli vojnički događaji na istočnom i zapadnom frontu je katastrofalnih razmera, da se slobodno može reći, da je nacistička Njemačka dezorganizovana i njena ratna mašina potpunoma uništena. Pitanje konačnog sloma Hitle-rovске Njemačke pitanje je samo vremena. S obzirom na voj- ničku situaciju Nemačka komanda, u očajničkom gestu pri- kuplja svoje razbacane divizije ne obazirući se mnogo na njihovo brojno stanje i kvalitet i uzalud pokušava da zapuši breše koje su nastale u njenom defanzivnom strategiskom položaju. Taj njen gest doveo je do skidanja neprijateljskih

¹ Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u AIZDG. k. 226/1. Umesto slova č, š i ž otkucana su slova c, s i z, a poneko slovo je izostavljeno, pa ie isto redakcija dopunila i sta- yila u četvrtastu zagradu. U gornjem desnom uelu dopisano ie u Štabu 9. korpusa JA: „Op“, što označava da je izveštaj predat Ope- rativnom odseku.

² armije

» u

⁴ čas

⁵ izdanje

snaga iz operacijske zone na kojoj dejstvuju jedinice IX. jugoslovenskog korpusa, ostavljajući za sobom⁶ izvesna odeljenja SS policije i raznih međunarodnih fašističkih grupa-cija. Komanda korpusa imajući u vidu odvođenje neprijateljskih glavnih snaga, a s obzirom na vojničke i političke zadatke, koji se postavljaju pred celim korpusom na završetku velike domovinske oslobodilačke borbe — oslobodenje i priključenje cele Primorske u sastav nove demokratske i federativne Jugoslavije, odlučila je, ne gubeći ni vremena, da odmah energično pređe u napad, izvršivši čišćenje, izbije i ovlada visoravan Trnovskog gozda.⁷

U vezi sa tim, jedinicama XXX. Divizije dodeljen je zadatak da izvrše likvidaciju i zauzimanje neprijateljske postojanke⁸ Zavrh, istovremeno osiguravajući se prema Idriji i na liniji Predmeja — Otlica.

II. SITUACIJA:

1) U postojanci smeštenoj u selu Zavrh nalazila se je posada od 85 ljudi, smeštena u pet preostalih kuća od zapaljenog sela. Neprijateljske snage pripadale su 10-tom Polizeiregimentu,⁹ sastavljeno[m] od raznih narodnosti. Njihovo naoružanje sastojalo se je od nekoliko „MG 42“¹⁰ i 2—3 laka minobacača kalibra 50 mm. Njihov moral nije mogao da se smatra na nekoj primernoj visini, ipak držalo se, da bi svakako pružili ozbiljniji otpor. Što se tiče okolišnih postojanki dolazile su u obzir Šempas i Gorica, čija visina brojnog stanja dosad se nije beležila još u našim izveštajima i Grgar, odakle napadnutoj posadi mogla je da dođe pomoć. Obzirom na konspiraciju¹¹ terena, vremenski ta pomoć ne bi bila tako brza.

2) Naše snage, koje bi učestvovala u okviru zamišljenih operacija sastojale bi se iz XVII, XVIII i XIX. brigade. Brojno stanje brigada u sadašnjim prilikama, posle zadnje neprijateljske ofanzive jako je opalo,¹² tako, da je brigada podeljena na dva bataljona (XVIII. brigada ima tri bataljone) pa ipak njihovo brojno stanje je vrlo nisko. Brojno

• Reč „za“ dopisana je olovkom.

⁷ Zapovest za izvršenje ovih zadataka izdao je Štab 9. korpusa JA 19. aprila 1945 (vidi dok. br. 73).

• uporišta

• policijskom puku

Mašinengever (Maschinengewehr) — mitraljez. Odnosi se na puškomitraljez model 42.

¹¹ Pogrešno; treba: konfiguraciju.

¹² Reč „opalo“ dopisana je olovkom umesto ranije reči „izpadlo“.

stanje XVIII. brigade uoči napada iznosilo je po spisku 520 ljudi, u rashodu 70, na licu 450. Tome zbroju treba pridodati još 51 vojnika koji pripadaju II. četi za vezu i sanitetnoj desetini evakuacijskog voda divizijske sanitetne čete. Isto tako i u pogledu naoružanja jedinice nisu stajale po-najbolje.

Na potporu velikog dela oružja nije se moglo računati, jer ili je palo u ruke neprijatelja ili se je nalazilo na rukovanju onih, koji se vode kao nestali. XVIII. brigada raspolagala je njenim srednjim bacačem cal. 80 mm, 6 laka [minobacača], 13 mitraljeza, 21 puškomitraljezom, 2 PIATa¹³ (PIAT XIX. brigade bio je dodeljen za vreme izvršenja napada), jedna protivtenkovska puška, 460 ručnih bombi i 70 kg Nobela. Svako oružje raspolagalo je sa nešto više od predpisane¹⁴ šarže municije na rukama, uz to bilo je u bojnoj komori tri hiljade metaka. Moral naših trupa bio je na zavidnoj visini, ma da smo pretrpeli teške udarce u poslednjoj nemačkoj ofenzivi. Njihov zadatak bio je likvidacija Zavrha jednom brigadom i dvema [brigadama] osiguranja prema Idriji i Predmeji.

3) Pozornica na kojoj bi imale da se razvijaju operacije bila je visoravan Trnovskog gozda. O njenom topografskom obliku, konfiguraciji i izrazitoj reljefnosti zemljišta, geomorfološkom sastavu, pošumljenosti, teškoj prehodnosti i nemogućnosti borbi van komunikacijskih linija, koje ga¹⁵ u velikoj meri¹⁶ pretresalo,¹⁷ bilo je već reči u svim dosadašnjim izveštajima.

4) Vremenske prilike bile su idealne, sneg je potpuno nestao na pravcu na kome bi imala da dejstvuje XVIII. brigada. Vreme je bilo toplo i olakšavalo je izvođenje operacija i nije u tom pogledu zahtevalo veću potrošnju kalorija.

5) Napad na postojanku započeo je 21. u 01 časova, da bi se na taj način izkoristila noć i tokom dana imalo više prilika za rad.

III.) ODLUKA:

Štab divizije bazirajući svoju analizu na opšte[m] stanju stvari u vezi sa zadatkom koji mu je bio stavljen da izvrši, odlučio je, da izvrši [b]rz, energičan i Tkjratak napad na samu postojanku pomoću jurišnih bombaških grupa.

i» Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10.

¹⁴ propisane

¹⁵ Reč „ga“ dopisana je olovkom umesto ranije reči „je“.

¹⁶ Reč „meri“ dopisana je olovkom umesto ranije reči „broju“.

¹⁷ Verovatno bi trebalo da stoji: preseca.

Stoga je odlučio da poveri XVIII. brigadi sprovođenje u delo likvidacije neprijateljske postojanke, imajući u vidu njen kvalitet, u odnosu na druge jedinice, prvenstveno kvalitet II. ruskog bataljona, koji izrazito otskače od drugih. XVII. U. B. poverio je bočno osiguranje proti Predmeji i Otlici. XIX. brigada imala je da zaštićava iz pravca Idrije da bi na taj način osigurala našu operacijsku pozadinu.

IV. ZAPOVEST:

Zapovest za napad bila je dostavljena korpusu i svim jedinicama, koje su uzimale učešće pri izvođenju tih operacija, do 21 čas 19. 4. 1945. Njome se je razradila operacijska ideja, izražavajući i regulišući tok i razvoj napada i drugih pomoćnih službi.¹⁸

V.) RAZVOJ OPERACIJA:

XIX. brigada tokom 19. 4. izvršila je usiljeni marš, da bi izvršila pokret i prebacivanje sa Cerkljanskog na Vojsko i zaposela do 8 časova istoga dana liniju Rotarjev vrh¹⁹ — Troha. XVIII. U. B. tokom 20. u 4. časa prelazila²⁰ je nastupni marš na pravcu Vojsko — Zgornja²¹ Trebuša — Vel. Lažne.²² Izbivši na Velike Lažne, u 9 časova, brigada se je tamo zadržala do 19. časova. Odatle je krenula u marševskom rasporedu: II. bataljon, prateća četa, I. bataljon [p]re[m]a Lokvama i Zavrhu. III. bataljon marševao je Lokve — Nemci — Voglarje — Podgozd. XVII. brigada krenula je sa svojih položaja na Vel. Lažnih na nove položaje u 19²³ časova. Štab divizije krenuo je sa Velikih Lažni na Lokve u 21. čas. Sve jedinice pre određenog časa zaposlele svoje položaje.

¹⁸ U ovoj zapovesti je Štab 30. divizije JA naredio da: 17. slovenačka NO brigada „Simon Gregorčič“ treba da zatvara pravac Otlica — Predmeja posedanjem položaja na liniji k. 1112 (ova kota nalazi se istočno od Cingolce, k. 1309) — Kališki vrh, k. 1183; 18. slovenačka NOU brigada „Bazoviška“ da sa 2. (ruskim) bataljonom, podeljenim u dve grupe, izvrši direktan napad na uporište Zavrh. jednim bataljonom poseda položaje kod Podgozda a jedan bataljon stavlja u divizijsku rezervu kod Štaba brigade; 19. slovenačka NOU brigada „Srečko Kosovel“ treba da vrši obezbeđenje na pravcu Idrije posedanjem položaja, i to sa jednim bataljonom Kočevše a jednim bataljonom Rovtarjev Vrh (vidi AIZDG, k. 274a/I).

¹⁹ Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA. 1949, piše: Rovtar.

²⁰ Pogrešno; treba: preduzela.

²¹ Pravilno: Gorenja.

²² Odnosi se na selo Lažna.

²³ Broj dopisan plavom olovkom.

XVIII. brigada približila se je u 0.1 čas selu Zavrh i pošto je poslala jedan vod severoistočno od sela, da zatvara stazu koja silazi prema Puštalu, počela je od osamljene kuće 5 mm levo od [natpisa] „S“ iz naziva Selva di Tarnova²⁴ da se razvija sa namerom, da podiđe neprijateljskim položajima. Zbog kamenitog terena [2.] bataljon je u tom manevru bio otkriven i straže su odmah alarmirale ostalu posadu, koja nije spavala u kućama već na položaju. Neprijatelj je otvorio vatru, tako da je napadač bio u sporom pokretu, uz to po šumi bile su postavljene razne kombinacije pešadijskih nagaznih mina. Probijajući se preko teško isprepletanog terena, apsolutno nepoznatog, napadne grupe, došavši do raskrsnice do sela, podelile su se u dve grupe, leva krećući u donji deo sela, dok je druga morala da teži da izbije na vrh brda, gde se je nalazila glavovina neprijateljskih snaga. Probijajući se kroz ruševine, leva skupina uspele je u 0.30 časova, da opaše levi deo sela i da istera neprijatelja iz njega primoravajući ga da se izvuče prema desnom višem delu. Posle triput pokušanog juriša bataljonu je uspelo za rukom, pored očajnog neprijateljskog otpora, da ga izbací sa visinskih položaja u Puštalski klanac i da ga energično goni vatrom, pošto težak teren i nedovoljna vidljivost nisu dozvoljavali gonjenje po[k]retom. Po završenom zauzimanju položaja brigada je sa dva bataljona posela položaje prema Grgarju i to: II. bataljon trigonometrijsku tačku 839. kota 726, sve do izbijanja pešačke staze od kote do [bolje] konjske staze. Od zadaj²⁵ pa u levo sve do paralelne linije obeležene sa strane ruba — II — paralelna linija preseca gore pomenute staze.²⁶ I. bataljon ostao je u rezervi sa zadatkom da prekontroliše sav okolni teren na kome se je razvijala borba. U 7 časova neprijatelj je počeo da prodire preko Zagorja u cilju da na nekom mestu probije našu liniju fronta vezanu malim snagama obzirom na njenu dužinu. Taj njegov pokušaj bio je energično odbijen vatrom našeg pešadijskog automatskog naoružanja; preko celog dana došlo je do uzajamnog puškaranja. Ujutro oko 10 časova u Grgar su prispela 4 kamiona puna vojnika, posle podne u 14 časova još 6 kamiona. Taj²⁷ pridolazak pojačanja može se ceniti na 250 vojnika. U 17 časova neprijatelj, podeljen u tri omanje kolone, svaka jačine oko 60 ljudi, pro-

²⁴ Trnovski gozd. Odnosi se na usamljenu kuću kod k. 773, jugoistočno od Zavrha.

" pozadi

²⁵ Po zauzimanju Zavrha, brigada je sa 2. i 3. bataljonom posela položaje Ravnica — Crnovnik, trig. 859 (vidi dok. br. 88).

²⁷ Reč „Taj“ dopisana je olovkom umesto ranije reči „Tako“.

dire u našem pravcu. Leva kolona kretala se je prema Fobci, gde se je već nalazila jedna grupa neprijatelja jačine do 80 ljudi i koja je već tokom celog dana neštedimice tukla položaj II. bataljona (izgleda da su imali top-mali kalibar); srednja kolona se je kretala na prostoru na kome se sastaju krila II. i III. bataljona, dok je III kolona bila usmerena na²⁸ krajno levo krilo III. bataljona. Taj pokušaj bio je blokiran i neprijatelj je bio odbačen prema Zagorju. U 16 časova neprijatelj ojačava svoj centar i desno krilo i povećava pritisak. Nastojao je tokom jednog sata, pa je posle toga prestao sa pritiskom i povukao se. I. bataljon koji je bio u rezervi u 11 časova bio je upućen na Banjsku planotu, pošto bi forsirao uzani Puštalski kanal i imao zadatak da izbije na kotu 807 — (Quota Papa) i na kotu 778 Madoni s tim, da u saradnji sa III. i XVI. brigadom učestvuje u likvidaciji preostalog neprijateljskog gnezda odpora u Podlaci.²⁹ (O njegovom radu zasad ne raspoložemo sa podacima). Na odseku XVII. brigade ispod Korenine na Predmeji u 0,7 časa došlo je do kratkog sukoba bojnih patrola (sa drugim podacima ne raspolaze se).

VI. GUBITCI:

Naši: 6 ranjenih, od kojih 4 nalaze se na bataljonskom lečenju.

Neprijateljski: 4 mrtva, 1 zarobljen, oko 10 ranjenih (po izjavi jednog meštana).

Zaplenjeno je 15 municijskih kutija sa po 300 metaka, ukupno oko 6000 metaka, 20 mina za srednji bacač, 1 puška, 1 tovarni konj, 4 samara, 1 puška, 5 garnitura vojničke uniforme,³⁰ ubijena su 4 konja i uništen 1 šarac.

Što se tiče našeg rada, moglo bi se reći da je on uspeo, jer je postojanka kao takva uništena, mada materijalni rezultati nisu postignuti i izražavaju se u broju neprijateljskih vojnika izbačenih iz stroja i u zaplenjivanju oružja, municije i drugog vojničkog materijala. Ta nepotpunost uspeha proističe iz neobično teškog terena, sam napad izvodio se po noći, tako da je neprijatelj iskoristio u potpunoj meri zemljište i položaje koje je na njemu posedao. Pored toga ni jedinica niti njeni komandanti absolutno nisu poznavali zemljište, operišući prvi put na njemu. Mora se posebno podcrtati na borbeni elan naših boraca, koji su jurišem uspeli da izbace neprijatelja sa dominirajućih položaja i da uprkos

¹⁸ Reči „III kolona bila usmerena na“ dopisane su olovkom.

²⁸ O napadu na neprijatelja u Podlaci vidi dok. br. 85.

Kraj rečenice dopisan olovkom.

žestokoj vatri uspeju u jednom naletu da se dočepaju neprijateljskog uporišta.

Za neprijatelja možemo da kažemo da se je uporno čitavih dva sata odupirao našem napadu ali nije uspeo da ga izdrži. Zbog položaja sela nije smeo da dočeka dan i pod okriljem noći izvukao se je.

Zauzimanjem Zavrha predstavlja naš oslonac na Trnovskoj planoti i pruža nam se mogućnost za slobodnije manevrisanje snaga na većem prostoru. Uspevši da u potpunosti obvladamo Trnovskim gozdom bit ćemo u mogućnosti da upravimo naša ofenzivna sremljenja prema Vipavi³¹ i Krasu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. načelnika, poručnik:
Nikola Đukić
Đukić Nikola

Šef poručnik:
Janković Dragoslav
Drag.³² Janković

BR. 83

IZVEŠTAJ ŠTABA 19. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „SREČKO KOSOVEL“ OD 21. APRILA 1945. ŠTABU 30. DIVIZIJE JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI U MARTU I APRILU NA PODRUČJU TRNOVSKOG GOZDA I U GORENJSKOJ¹

ŠTAB

XIX SNOUB „S. KOSOVEL“

Operativni referat

Na položaju, dana 21. 4. 1945.

ŠTABU XXX DIVIZIJE JA
(Operativni odsek)

Predmet: Dvomesetni
operativni izveštaj
za mart i april 1945

Situacija: Posle neuspele neprijateljske ofaizive u mesecu februaru koja je imala za cilj da odbaci naše jedi-

³¹ Odnosi se na Vipavsku dolinu.

³² Dragoslav

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 289a/I.

nice od važne saobraćajne arterije u Vipavskoj dolini, prešle su naše jedinice u ofanzivu u kojoj je naša brigada dobila zadatak da se probije preko Vipavske doline na područje Krasa. Tu bi trebalo da izvrši mobilizaciju i pohvata rasturane borce koji su se u priličnom broju nalazili u Vipavskoj dolini i na Krasu.

Zbog toga je neprijatelj bio prinuđen da ponovo odbaci naše snage od Vipavske doline, te da ih potisne na sektor Trnovskog gozda. U tom cilju je neprijatelj preduzeo snažne napade na oba krila naših položaja, to jest iz Cola prema Predmeji i iz Gorice prema Trnovu i Čepovanu.

Pošto proboj preko druma u Vipavskoj dolini nije uspeo našoj brigadi zbog prejake neprijateljeve blokade, bili smo prinuđeni da se povučemo na sektor Predmeje, jer nam je već pretila opasnost da nas neprijatelj koji je nastupao od Otlice prema Predmeji okruži.

Na sektoru Predmeje vodili smo uspešne defanzivne operacije tako dugo dok neprijatelju nije uspelo da se probije na sektoru Trnova. Zbog toga smo bili prinuđeni da se povučemo na nove položaje kod Male lažne, gde se priključila i XVIII SNOUB, koja se nalazila na sektoru Lokve — Nemci.

Pošto je neprijatelju uspelo da preko Čepovanske doline ugrožava desno krilo naših položaja, te je istovremeno vršio snažan pritisak sa Predmeje prema Mrzloj Rupi, postojala je opasnost da nam zađe u leđa i odseče povlačenje kroz dolinu Trebuše. Prodor u Trebušu mu je stvarno i uspeo te su naše jedinice, zajedno sa XVIII SNOUB, morale izvršiti proboj preko teško prohodnih padina u dolinu Trebuše, što je uspelo uz pomoć demonstrativnog napada XVII SNOB na posadu u Gorenioi Trebuši. Posle proboja koncentrisale su se jedinice naše brigade na sektoru Vojsko i stigle u sastav divizije.

Pošto su jedinice naše brigade stalno vodile teške borbe te ljudstvo bilo fizički iscrpljeno i slabo odeveno i obuveno, dobila je brisada zadatak da se prebaci na sektor Cerkljanski Vrh da bi se odmorila i istovremeno osigurala IX korpus i ostale ustanove koje su se nalazile na sektoru Cerkna.

Neprijatelj je svojom ofanzivom nastavio i to zbog:

1) osiguranja komunikacija na tom području koje su mu nužno potrebne zbog njegove ozbiljne situacije na ostalim frontovima,

2) jer je reakcija pokušavala da si osigura sektor Primorske za svoje ciljeve što bi i postigla kad bi joj uspelo da uništi jedinice IX korpusa.

Za ovo je koncentrisao jake snage na svim stranama i pri tome angažovao čitav niz jedinica, kako nemačkih tako i satelitskih, među kojima se pre svega mogla primetiti 14. SS divizija (10. i 13. puk)² te četnici i be-ga, pored ljudstva iz dosadanjih uporišta.³

Brigada je ponovo bila prinuđena da se probija kroz neprijateljev obruč koji je već bio spojen, te je zbog toga krenula u pravcu Gorenjske, pri čemu je već naišla na neprijateljeve zasede, ali joj je ipak uspelo da se, iako uz prilične gubitke na Poreznu, probije.

U cilju ponovne koncentracije i pregrupisanja, krenula je na predeo Bohinja. Pošto je neprijatelj nastavio sa ofanzivom protiv ostalih naših jedinica, otpočela je brigada, u cilju odvlačenja dela neprijateljevih snaga koje su bile angažovane u ofanzivi, sa ofanzivnim udarima u dolinu Bohinja, te je odmah na početku uništila uporište Zgornje Gorje.

U međuvremenu je neprijatelj prestao sa ofanzivom iako je imao nameru da za duže vreme blokira naše jedinice. Verovatno je razlog brzog završetka ofanzive prilično pogoršanje položaja na istočnom i zapadnom frontu te, u isto vreme, prodor naših jedinica na jugoistoku.

Zbog toga je brigada bila ponovo pozvana u sastav divizije radi izvršenja novih zadataka. Operacije koje je vodila brigada u to vreme prikazane su detaljno u sledećem hronološkom prikazu:

Od 25. do 28. febr: Brigada je vršila ofanzivne akcije protiv neprijateljeve blokade na glavnom drumu Ajdovščina — Gorica i to na odseku Potoče — Dobravlje sa namerom da se probije preko druma i Vipave. Zbog jačine neprijatelja proboj nije uspeo ali je ipak pri tome neprijatelj imao 6 mrtvih i 18 ranjenih, oštećeni su jedan tenk

² U svom sastavu 14. SS divizija imala je 29. 30. i 31. grenadirski (raniji naziv: 1. 2. i 3. ukrajinski) i 14. artiljerijski (ranije naziv: 1. ukrajinski artiljerijski) puk (Nacionalni arhiv Vašington, Mikroteka VII. NAV-175, film 14, snimak 668366 i 668369). Iz izveštaja Obaveštajnog centra 9. korpusa JA vidi se da su u ofanzivi bila angažovana dva puka ove divizije koja su stigla iz Štajerske u Gorenjsku u vremenu od 17. — 19. marta 1945. i bila do 22. marta angažovana na području Jelovice, a zatim u Šelškoi dolini. Po završenoj ofanzivi, ovi pukovi vraćeni su nazad u Štajersku (AIZDG, k. 238/111).

³ O angažovanim snagama neprijatelja u ovoj ofanzivi vidi dok. br. 165, 168, 169, 170, 172, 173, 174 i 175.

1 jedan kamion, a zaplenjen je jedan sanduk municije za puškomitraljez „šarac.”

Od 1. do 3. marta vodila je brigada defanzivne borbe na sektoru Predmeje prema nadmoćnijem neprijatelju koji je u više kolona pokušavao da proдре iz Ajdovščine i Cola, što mu nije uspelo. Gubici neprijatelja: 35 mrtvih i oko 30 ranjenih. Naši gubici iznose 2 mrtva i 4 ranjena.⁴

Dana 4. i 5. marta pokušavao je neprijatelj da okruži jedinice naše brigade i XVIII SNOUB, koje su se nalazile na području Male lažne. Jedinice su se pod borbom povukle preko okomitih i skoro neprohodnih padina kroz klisuru iznad Spodnje Trebuše⁵ u kojoj se već nalazila neprijateljeva posada. Izvršen je proboj. U isto vreme je bio napadnut i 3. bataljon koji se nalazio na uzvišenju u cilju osiguranja prolaza, te je uspešno zadržao neprijatelja. Gubici neprijatelja iznose 11 mrtvih i 6 ranjenih; naši gubici: 2 mrtva i 2 ranjena. Pri prolazu kroz klisuru unesrećilo se 6 drugova od kojih su 2 umrli.⁶

Dana 24. marta Neprijatelj koji je prodro iz pravca Davče napao je na Porezenu jedinice naše brigade, ali im je, nakon oštре defanzivne borbe, uspelo da se probiju preko drumа Podbrdo — Sorica na sektor Bohinja. Naši gubici iznose 3 mrtva, 4 ranjena i 214 nestalih (ceo Treći i deo Drugog bataljona). Gubici neprijatelja iznose 32 mrtva i 18 ranjenih. Naši gubici u materijalu: 1 laki minobacač, 3 teške „brede”, 4 puškomitraljeza (6,5), 10 puškomitraljeza „Bren 303”, 14 automata, 29 pištolja, 16 pušaka „Mauzer”, 88 pušaka ([model] 303) i 11 italijanskih. Zaplenjeno nije bilo ništa.

⁴ Podrobnije o borbama brigade 2. i 3. marta 1945. vidi dok. br. 9.

⁵ Pravilno: Dolenja Trebuša.

• Podrobnije o ovim borbama vidi dok. br. 12 i 14.

Dana 8. aprila Zajedno sa Komandom mesta Bled uništio je 1 vod Prvog bataljona jako utvrđeno neprijateljevo uporište Zgornje Gorje i potpuno ga razorio. Pri tome je razbijen bunker od armiranog betona, a samo uporište spaljeno. Gubici neprijatelja iznose 18 mrtvih (žandarmi), zaplenjeno: 1 mitraljez „Martin“, 5 pušaka, 2 automata, 5 pištolja, 19.999 metaka i mnogo hrane te spreme; naši gubici jedan lakše ranjen.⁷

Dana 12. aprila Neprijateljeva kolona, jačine 200 ljudi, napala je naše jedinice u Robidnici. Nakon celodnevnne borbe neprijatelj je bio odbijen i jurišem proteran u polazno uporište. Naši gubici: 2 mrtva i dva ranjena. Gubici neprijatelja: 10 mrtvih i 5 ranjenih.

Dezertiranje: pošto nam nedostaju podaci iz nekadašnjih 2. i 3. bat., ne možemo podneti tačan pregled po pitanju dezertiranja koja su bila srazmerno brojna ako kao primer uzmemo slučaj na Porezenu, gde su mnogi iskoristili kritičnu situaciju za to da bi se odvojili iz jedinice... Gro dezertiranja ima karakter samovoljnog udaljenja iz jedinice a ne da su prebegli u neprijateljeva uporišta. Prilažemo spisak dezertera.⁸

Mobilizacija: zbog situacije na sektorima gde se brigada nalazila nije izvođena, već smo popunjavanje brojnog stanja izvršili snagama iz komandi mesta a naročito iz Komande mesta Bled, od koje smo primili 48 novomobilisanih boraca.⁹

⁷ O napadu na Zgornje Gorje postoji u AIZDG, k. 289a/I, izveštaj Štaba brigade od 13. aprila 1945. Redakcija ga ne objavljuje, jer ne iznosi ništa bitno novo.

⁹ Dokument se nalazi u AIZDG, k. 289a/I.

⁹ Verovatno je tu kraj izveštaja.

BR. 84

IZVEŠTAJ ŠTABA LACKOVOG NOP ODREDA OD 21. APRILA 1945. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI NA PODRUČJU KOZJAKA¹

**ŠTAB LACKOVOG ODREDA
IV OPERATIVNE ZONE JA I POS**

Položaj, dana 21. 4. 1945.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE JA I POS
Operativni odsek

Predmet:

Dnevni izveštaji za vreme
od 13. do 21. 4. 1945.

Položaj, davia 13. 4. 1945. LO- se nalazio u Gradišću³ kod posednika Zeleznika.⁴

Stražar koji je bio postavljen na izvidnicu izvestio je da kreće u pravcu našeg logora sa pravca jugoistoka neprijateljeva kolona jačine 30 bS policajaca, naoružanih sa 3 mitraljeza, većim [brojem] automata i puškama. Neprijatelj, koji je došao iz Lučana, nastupao je u pravcu naših položaja u streljačkom stroju jer je hteo da prvo zauzme pomoćnu zgradu gazdinstva koja se ispred nas nalazila i da nas opkoli. Neprijatelj je pokušavao da nas napadne s leve i desne strane ali mu to nije uspelo, već smo ga mi prinudili na povlačenje. Borba je trajala sat i po. U ovoj borbi je neprijatelj imao 4 mrtva, 5 teže i veći broj lakše ranjenih. Od teže ranjenih je jedan na putu umro i to kapetan iz ove patrole. Mi smo imali jednog lakše ranjenog. Neprijatelju je zaplenjena jedna „Mauzer“ puška sa 190 metaka.

Ceta koja je juče otišla u voj. akciju na drum između Fale i Ožbalt⁵ vratila se u 7 časova ujutro. Uspeh akcije je bio taj da su 3 kamiona naišla na ugrađene mine i sva tri su otišla u vazduh. O ovom uspehu su izvestili obaveštajci.

Komandir Cete za vezu bio je 12. 3. 1945. upućen na službeni put sa kojeg se do danas još nije vratio. Zbog toga ga smatramo za dezertera.

U Četi za vezu nestalo je 8 drugova. Kurirska stanica koja se nalazi na desnoj obali Drave bila je napadnuta od

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 337/IV.

* Lackov [NOP] odred

³ Sada: Gradišče na Kozjaku.

⁴ Na karti 1 : 100.000 izdanje G.I. JA, 1949, nije obeleženo.

⁵ Odnosi se na Sv. Ožbalt; sada: Ožbalt.

neprijatelja i razbijena. Tok borbe nije nam poznat. Poznato nam je samo to da je stanica bila izdana i razbijena od neprijatelja.

U ekonomsku akciju je otišlo 40 drugova. Doneli su hranu za odred.

Stiglo je 7 novih boraca-dobrovoljaca sa sektora V⁶; sobom su doneli 3 puške.

U I bataljonu se je formirao Specijalni vod koji danas broji 8 ljudi.

Položaj, dana 14. 4. 1945. LO je izvršio pokret na Četnikov vrh⁷ (od 1 — 4 časa).

U bataljonima je održana vojna i politička nastava.

Deo bataljona nalazio se na položajima.

Stigla su 2 nova borca-dobrovoljca, dezertera iz nemačke vojske. Po nacionalnosti su Poljaci.

Neprijatelj nije bio primećen.

Položaj, dana 15. 4. 1945. LO je izvršio pokret na Zg. Kaplu u vremenu od 3 — 6 časova.

Jedan bataljon nalazio se na položajima.

Održana je vojna i politička nastava.

Specijalni vod od 8 drugova otišao je u vojnu akciju na drum Lučane — Sv. Duh, gde bi trebalo da napadne neprijateljevu grupu koja svakog dana dolazi na Sv. Duh.

U ekonomsku akciju je otišlo 20 drugova i donelo nešto hrane za prehranu ljudstva.

Neprijatelj nije bio primećen.

Jedna patrola bila je upućena da demonstrativno napadne neprijatelja, odnosno uporište Kapla.⁸ Akcija je uspela, jer je bio veći broj neprijatelja ranjeno i 2 mrtva. Iako je neprijatelj odgovorio vatrom, mi nismo imali nikakvih gubitaka.

Položaj, dana 16. 4. 1945. LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.

Neprijatelj nije bio primećen.

U bataljonima je održana vojna i politička nastava.

Jedna četa nalazila se čitav dan na položajima.

⁶ Šifrovani naziv za područje Maribor — Pohorje (AIZDG, k. 332aI).

⁷ Brdo, na karti 1 : 100.000 nije obeleženo.

⁸ Napad je izvršen na žandarmerijsku stanicu u Zgornjoj Kapli i trajao je od 19 do 23 časa 15. aprila 1945 (vidi izveštaj komandanta Zaštitnog područja Donja štajerska od 21. aprila 1945. u AIZDG, nemački fond, k. 154/V).

U ekonomsku akciju je otišlo 15 drugova i donelo nešto namirnica za prehranu ljudstva.

Specijalni vod od 8 drugova vratio se iz vojne akcije koja nije uspela, jer se neprijatelj tog dana nije kretao drumom Lučane — Sv. Duh.

Položaj, dana 17. 4. 1945. LO je izvršio pokret na Brezni vrh (od 3 — 5,30 časova).

Bataljoni su bili čitav dan na položajima.

U bataljonima je održana voj. i politička nastava.

Jedna četa je otišla u zasedu u pravcu Kaple. Njezin zadatak je bio da otvori vatru iz mitraljeza, pušaka i protivtenkovske puške na neprijatelja kada se bude postrojavao u uporištu. Neprijatelj tog dana nije vršio postrojavanje. Uprkos tome otvorili su naši vatru na uporište, gde su razbili sva stakla na prozorima a zgradu oštetili iz protivtenkovske puške.⁹ Prema dobijenim informacijama, neprijatelj je imao 1 mrtvog i veći broj ranjenih.

Stiglo je 18 dobrovoljaca: Slovenci, Poljaci, Rusi, Belgijanci i Francuzi. Sobom su doneli 5 poluautomatskih pušaka i 3 puške „Mauzer". Svi su dezertteri iz nemačke vojske. Obaveštajci su zaplenili od nemačkih dezerttera koji nisu hteli da pređu k nama 1 austr. pušku.

U ekonomsku akciju je otišlo 20 drugova i donelo nešto namirnica za prehranu ljudstva.

Specijalni vod je otišao u akciju u Ober Hag, odakle bi trebalo da dovede iz logora Mađare. Akcija nije uspela, jer tu Mađara više nije bilo.

Jedna četa je pratila transport novih boraca koji su bili upućeni preko Drave.

Položaj, dana 18. 4. 1945. LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.

Neprijatelj nije bio primećen.

Bataljoni su bili čitav dan na položajima.

U bataljonima je održana vojna i politička nastava.

Stigao je 21 Mađar — dezertter. Stigla su takođe 3 nova borca-dobrovoljca, Slovenci. Jedan je sobom doneo jedan pištolj. Od ovih su bila dvojica u uniformi, obojica su dezertteri iz nemačke vojske.

Dana 27. 3. 1945. zaplenila je obaveštajna patrola od nemačkih dezerttera 2 pištolja sa 30 metaka.

⁹ U izveštaju komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 20. aprila 1945. navodi se da je izvršen snažan napad na žandarmerijsku stanicu u Zgornjoj Kapli 19. aprila 1945. u 6 časova ujutro (AIZDG, nemački fond, k. 154/V).

Položaj, dana 19. 4. 1945. LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.

Specijalni vod od 12 drugova otišao je u ekonomsku akciju u Ober Hag gde bi trebalo da zapleni stoku na pašnjaku. Pošto je stoka bila čuvana jakom stražom, akcija nije uspjela. Specijalni vod je tamo ubio 2 neprijatelja i zaplenio jedan jurišni automat.

Patrola koja je otišla u Austriju po zakonspirisano oružje i municiju, vratila se i izvršila zadatak.

Stiglo je 26 novih boraca-dobrovoljaca, po nacionalnosti Slovenci, Poljaci, Rusi i Nemci, svi nemački dezerteri. Sobom su doneli 6 pušaka „Mauzer“, a 6 njih je bilo u uniformi.

U borbi dana 22. 3. 1945. nestao je jedan drug. Za istog se smatralo da je na službenom putu, ali se pokazalo da nije, što znači da je nestao.

Položaj, dana 20. 4. 1945. LO se nalazio na istom položaju kao prethodnog dana.

Specijalni vod od 11 drugova otišao je u blizinu Ober Haga gde se nalazi logor Mađara i doneo nešto namirnica za prehranu ljudstva.

U drugu ekonomsku akciju ie otišlo 25 drugova u blizinu Ober Haga. Kada su se vraćali bili su napadnuti od neprijatelja koji im je postavio zasedu. Buknula je kratka borba, nakon čega su se naši povukli. Naši nisu imali gubitaka, za neprijateljeve se ne zna. Na povratku su zaplenili od dvaju nemačkih dezertera 2 pištolja.

U bataljonima je održana vojna i politička nastava.

Položaj, dana 21. 4. 1945. LO je izvršio pokret u vremenu od 4 — 4,30 časova ka Sv. Urbanu.

Neprijatelj nije bio primećen.

U bataljonima je održana vojna i politička nastava.

Jedna patrola od 25 drugova otišla je u voj. akciju na drum Brezno — Marenberg,¹⁰ gde je 3 km zapadno od Brezna minirala drum kojim je naišao kamion i odleteo u vazduh. Uskoro zatim, između 12 i 13 časova, naišao je na minu drugi kamion, koji je takođe odleteo u vazduh. Uskoro po eksploziji ovih dveju mina, stigla je iz Brezna vojna patrola na koju su naši mitraljesci i puškari otvorili vatru i proterali je, a zatim se povukli. Moralo je da bude mnogo gubitaka, ali se broj nije mogao ustanoviti. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

¹⁰ Sada: Radije ob Dravi.

Jedna patrola od 6 drugova otišla je u voj. akciju na Remšnik gde je u tam[ošnju] školu ugradila diverzantske mine.

Zbog odsutnosti politkomesara Marjana,¹¹ u dnevnim izveštajima nije tačno naznačeno koliko je koji dan stiglo novih boraca. Pomenuti politkomesar je naime poneo spisak novih boraca sobom na službeni put sa kojeg se vratio dana 20. o. m. Ovde iznosimo dolazak i odlazak novih boraca:

Dana 11. o. m. stiglo ih je 7, dana 14. o. m. 37, dana 15. o. m. 23, dana 16. o. m. 23 i dana 17. o. m. 4 nova borca. Od ovih novih boraca upućeno je preko Drave 52. Dalje je otišlo preko Drave i 5 novih boraca iz bataljona; dakle ukupno 57.

Dana 19. 4. 1945. stigla su 24 nova borca koji su istog dana bili upućeni preko Drave. Sem toga bilo je upućeno preko Drave još 8 drugova iz bataljona.¹²

Ubuduće vodiče se tačna evidencija o novim borcima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. komandanta, pporuč.:¹³

Operat. oficir:¹⁴

¹¹ Dušan Reja Marjan

¹² U izveštaju Štaba 2. slovenačke NOU brigade „Ljubo Šercer“ od 20. aprila 1945. navodi se da je u brigadu stiglo 60 drugova raznih nacionalnosti koje je Lackov NOP odred uputio preko Drave na Pohorje. Od ovog broja, uputila je brigada u Kamniško-zasavski NOP odred 17 drugova — Engleza, Francuza i Italijana (vidi AIZDG, k. 336/V).

¹³ Vršilac dužnosti komandanta bio je Jože Bertonselj Rudi.

¹⁴ Operativni oficir u to vreme je bio Ivan Zorko.

BR. 85

IZVEŠTAJ ŠTABA 31. DIVIZIJE OD 22. APRILA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE U PODLAKI¹

ŠTAB

XXXI DIV. IX KORPUSA J. A.

Op

Operativni odsek

Na položaju, dana 22. 4. 1945.

Oper. br. 6/45

Predmet: Vojni izveštaj za
21. april 1945.

ŠTABU IX KORPUSA JUG. ARMIIJE.
(Operativni odsek)

(Sekcija Tolmin 1 : 100.000 ital. izdanje)

III SNOUB „Ivan Gradnik“

se preko dana nalazila na položajima severno od uporišta Podlake. Zadatak ove brigade je bio da uništi uporište u Podlaci.² Jednim bat. je direktno napala samo uporište dok je drugi bat. napao i zauzeo kote 878, 836 i 756.³ Neprijatelj se još ranije povukao iz uporišta Podlaka te je zaposeo visinske tačke zapadno i južno od Podlake koje je već imao pripremljene. Bataljon je u strelcima pretražio selo i našao uporište prazno a u međuvremenu je neprijatelj udario bat. u leđa pa se ovaj morao preko čistine i pod zaštitom svog oružja povući na ranije položaje, nakon čega je neprijatelj sa nekoliko vojnika ponovo zaposeo selo. Do 14 časova se položaji nisu promenili te je jedinica držala neprijatelja pod vatrom. Brigada se u međuvremenu pripremila i povezala sa položajima XVI brigade i u 14 časova otpočela sa napadom na posadu u selu Podlaka i na položaje zapadno i južno od

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG. k. 22/111. U gornjem desnom uglu dopisano je u Štabu 9. korpusa JA „Op“, što označava da je izveštaj predat Operativnom odseku.

² Zapovest Štaba 31. divizije za izvršenje ovog zadatka redakcija nije pronašla. Ovaj zadatak postavio je diviziji Štab 9. korpusa JA 19. aprila 1945. (vidi dok. br. 73).

³ Kote 836 i 756 na karti nisu pronađene.

sela vatrom teških minobacača i uz podršku artiljerije. Nakon borbe od 4 časa je jedinica zajedno sa XVI brigadom proterala neprijatelja iz sela i oko sela posedenutih položaja te iste zauzela.

VII SNOUB „France Prešeren“

se preko dana nalazila na sektoru Monte S. Gabriele,⁴ M. S. Daniele⁵ i S. Michele⁶ te na kotama 554 — 914 i 307,⁷ sa zadatkom da obezbedi akciju sa pravca Gorice i Vipavske doline. U toku dana je brigada vodila manju borbu sa četničkom patrolom koju je odmah proterala.

XVI SNOB „J. P. Vojko“

se nalazila na sektoru Sp. Lokovec⁸ — Puštale sa zadatkom da napadne uporišta u Sp. Lokovecu i Puštalama. Bataljon koji je imao zadatak da izvrši napad sa kote 955 (Volnik)⁹ je već u jutarnjim časovima proterao neprijatelja iz Sp. Lokoveca i zaposao visinske tačke iznad Puštala i prema Podlaki. Bataljon koji je napadao uporište u Puštalama prinudio je nakon kraće borbe neprijatelja da napusti uporište te se povuče¹⁰ u nepoznatom pravcu. Bataljon je zatim postavio jednu zasedu iznad Puštala, a ostalim ljudstvom je zajedno sa brigadom nastupao u strelcima prema selu Podlaka i Madoni te počeo da napada zajedno sa jedinicama III brigade u 14 časova uporište Podlaku. Odlučnim jurišem i pod zaštitom artiljerije je nakon borbe od 4 časa zauzela uporište i zaposela neprijateljeve položaje.

Štab divizije:

se nalazio u Sp. Lokovecu sa sopstvenim osiguranjem.

U ovoj akciji su naše jedinice imale samo 5 lakše ranjenih. Nemamo još tačnih izveštaja o neprijateljevim gu-

⁴ Sv. Gabrijel, brdo. trig. 646.

⁵ Sv. Danijel, brdo. trig 554.

⁶ Šmihel. Na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1949, piše: Št. Mihel.

⁷ Kote 914 i 307 nisu pronađene.

⁸ Pravilno: Dolenji Lokovec. Dolenji, Srednji i Gorenji Lokovec; sada: Lokovec.

» Na karti 1 : 100.000, izdanje G.I. JA, 1949, piše: Bojnik.

¹⁰ Reči „prinudio je“, „napusti“ i „te se“ dopisane su mastilom.

bićima i zaplenjenom materijalu pa ćemo to izvestiti u sledećim izveštajima.

Brojno stanje ljudstva na licu za 20. 4. 45.: 1247

21. 4. 45.: 1245

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M.P.

v. d. šefa oper. odseka zastavnik:

Dolenc Franc

Dolenc

Za
Matejka¹¹
23. 4.¹²

BR. 86

**ZAPOVEST ŠTABA 7. KORPUSA JA OD 23. APRILA 1945.
POTCINJENIM JEDINICAMA ZA ODBRANU SLOBODNE
TERITORIJE BELE KRAJINE'**

ŠTAB

VII KORPUSA J. A.

23. IV 1945

ZAPOVEST

(sekcija Novo Mesto — Cerknica 1 : 100.000)

Situacija: Brzo nastupanje četa IV armije, zauzimanje Sušaka, razbijanje nedićevskih bandi na sektoru Kočevja² i zauzimanje mostobrana 'kod Broda na Kupi, primorali su neprijatelja da preduzme potrebne mere za osiguranje svog desnog krila odbrambene linije Karlovca od Stativa do reke Kupe i da preseče uspostavljenju komunikaciju Ogulin

" Evgen Matejka Pemc, komandant divizije. On je mastiljavom olovkom precrtao raniji tekst: „Načelnik štaba, kapetan: Horvat Samoel-Samo" i donisao „za".

" Datum je dopisan mastiljavom olovkom potpisnika i verovatno označava datum kada je komandant divizije potpisao izveštaj.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 154/11.

² Odnosi se na borbe Kočevske grupe 7. korpusa JA. Vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 57.

— Vinica, te da time spreči privlačenje novih jedinica, odn. materijala sa juga. Radi izvršenja svog cilja, neprijatelj je iz Kariovca i Generalskog Stola izvršio 22. o. m. ispau, u jačini od oko 3.000 ljudi iz sastava 104. lovačke divizije, u pravcu Bosiljeva i Vinice. Na toj liniji je, nakon oštre borbe preko cele noći, odbacio naše snage na levu obalu Kupe i delimično srušio most u Vinici.³ Da bi opet zauzeo komunikaciju Kočevje — Brod na Kupi, tokom jučerašnjeg dana ponovo je napao na položaje naših jedinica na sektoru Štalcerji i Kočevska Reka.

Na području reke Krke bili su tokom jučerašnjeg dana ispadi izviđačkih delova koji su, pak, bili odbijeni.

Da bi se sprečili eventualni ponovni napadi neprijatelja na oslobođenu teritoriju, te da se ponovo oslobodi komunikacija Ogulin — Vinica,

NAREDUJEMO:

1. — *XV divizija*, bez IV i V brigade,⁴ ostaje još i dalje na sadanjim položajima sa zadatkom da sprečava ispade neprijatelja u pravcu njezinih položaja. Vezu mora da održava sa *XVIII* divizijom i Kočevskom grupom.⁵

2.— *XVIII divizija*, bez VIII brigade, ostaje na istim položajima sa dosadanjim zadacima. Naročitu pažnju mora obratiti na pravac Podhosta — Soteska i Gradišče, kako se ne bi neprijatelj još i dalje prebacivao radi izviđanja ili s drugim namerama. Vezu mora da održava sa *XV* divizijom i Metliškim odbrambenim sektorom.

3.— *Kočevska grupa* ima zadatak da svojim snagama razbije neprijatelja na sektoru Kočevska Reka — Štalcerji, da blokira neprijateljevo uporište Kočevje na liniji Cvišlerji — Livold, te da zadrži mostobran kod Broda na Kupi i komunikaciju do Livolda. Vezu mora da održava sa *XV* divizijom i Crnomeljskim odbrambenim sektorom. Za izvršenje zadatka pridodaje se 1 baterija topova 75 mm.

» U rejonu Vinice nalazile su se jedinice Crnomeljskog odbrambenog sektora (vidi dok. br. 48) i Karlovačka udarna brigada 34. divizije JA (vidi AIZDG, k. 44/1: depešu Štaba 7. korpusa JA upućenu Glavnom štabu Slovenije 26. aprila 1945).

⁴ Zbog neprijateljevog prodora u pravcu Vinice, upućena je na taj sektor, po naređenju Štaba 7. korpusa JA, 5. slovenačka NOU brigada „Ivan Cankar-1“ (vidi AIZDG, k. 44/1).

⁵ Kočevska grupa 7. korpusa JA obrazovana je 20. aprila 1945 (vidi dok. br. 78).

4.— *Črnomeljski odbrambeni sektor* ima zadatak odbrane reke Kupe od Primosteka do Damelja. Bezuslovno mora sprečiti svaki mogući napad neprijatelja i njegov prelaz preko Kupe. Pripremiti mora svoje rezervne snage (V brigadu i Jurišni bataljon) za protivnapad na neprijatelja na desnoj obali Kupe zajedno sa jedinicama 34. i 7. divizije.

Vezu mora da održava sa Kočevskom grupom i Metliškim odbrambenim sektorom i 34. divizijom.

Štab sektora u Hrastu.⁶

5. — *Metliški odbrambeni sektor* mora odmah zaposesti određene položaje sa zadatkom da spreči nastupanje neprijatelja sa pravca Ozalj — Netretić prema aerodromu kod Metlike. Naročitu pažnju treba obratiti na sektor Vivodine. U slučaju manjih neprijateljevih ispada, istoga napasti na desnoj obali Kupe i odbaciti ga na polazne položaje. U slučaju prejakog pritiska, mora bezuslovno držati obalu Kupe i sektor Vivodine.

Vezu održavati sa Črnomeljskim sektorom i XVIII divizijom.

Štab sektora u Metlici.

6. — Svi štabovi divizija, grupa i sektora moraju odmah organizovati službu veze te se moraju odmah povezati sa štabom korpusa.

7. — Štab korpusa u Črnomelju (Komanda mesta).

8. — Znaci raspoznavanja:

24. IV: Urh — Uroš	Ura — Užice
25. IV: Vera — Vinko	Voz — Veles.

Na izvršenje!⁷

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar potpukovnik

M.P.[^]

Komandant potpukovnik

Franc Poglajen

⁶ Odnosi se na Hrast pri Vinici.

⁷ O izvršenju vidi dok. br. 102 i 143 i tom XI, knj. 4, dok. br. 64 i 94.

⁸ Stavljen je pečat „Komanda mesta Črnomelj“. Verovatno je komandant 7. korpusa JA potpukovnik Franc Poglajen koristio ovaj pečat jer kod sebe nije imao pečat Štaba korpusa, koji u to vreme još nije stigao u Črnomelj iz Srednje Vasi.

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 23. APRILA 1945. ŠTABU 7. KORPUSA JA O BORBAMA KRAJEM MARTA I U APRILU NA PODRUČJU SUHE KRAJINE I JUŽNO OD NOVOG MESTA¹

STAB
XVIII DIVIZIJE J. A.
Operativni odsek
Na položaju, 23. IV 1945.

Predmet: mesečni izveštaj od 24. III do 24. IV 1945.

ŠTABU VII KORPUSA J. A.
(Operativnom odseku)
na položaju!

Raspored divizije: U toku proteklog meseca bila je naša divizija pretežno na sektoru Suhe krajine i to delimično na položajima Lašče — Stara gora — kota 503 — Sela² — Vrh³ — Prevole — Hinje — Smuka — Kot. Na tim položajima su brigade naše divizije više puta menjale svoje položaje ukoliko su izvođene ofanzivne akcije na neprijateljeva uporišta u Kalu i Strugama. Dana 9. o. m. koncentrisao je neprijatelj jače snage na sektoru Polom — Stari Log te istog dana počeo sa jačim ofanzivnim udarima na naše jedinice.⁴ Od 9. do 15. o. m. nalazila se naša divizija, zbog neprijateljeve ofanzivnosti, na sektoru Topla Reber⁵ — Sv. Peter — Pečka — Grofja miza — Komolec. Dana 15. o. m. dobio je Štab divizije od Štaba VII korpusa naređenje da se delom svojih jedinica prebaci na sektor: Podgrad — V. Cerovec, Birčna Vas — Lakovnice a sa jednom brigadom, nakon uništenja neprijatelja u Podhosti, na sektor Toplice⁶ — Mejniška Vas. Po naređenju VII korpusa J. A., ostala je naša VIII brigada i nadalje u sastavu XV divizije na položajima

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG. k. 193/11.

² Odnosi se na Sela pri Hinjah.

³ Odnosi se na Vrh pri Hinjah.

⁴ O angažovanim snagama neprijatelja u Suhoj krajini od 9. aprila 1945. protiv jedinica 7. korpusa JA, vidi dok. br. 81, objašnjenje 6.

⁵ Odnosi se na Dolenju i Gorenju Toplu Reber; sada: Topla Reber.

• Odnosi se na Dolenjske Toplice.

Sedlate gorice i kote 575.⁷ Od 16. o. m. pa do danas nalaze se jedinice naše divizije na sektoru Podgrad — Birčna Vas — [Veliki] Podljuben — Selišče — kota 252.⁸ Osim [jedinica] naše divizije, u sastavu naše divizije je i Podoficirska škola sa dva bataljona koji su na položajima Gradišče — kota 311 — kota 317. Štab divizije sa svim pomoćnim jedinicama nalazi se u Uršnim Selima.

Neprijateljeva uporišta: Na sektoru na kome je vršila kontrolu naša divizija, neprijatelj je imao sledeća uporišta: Kočevje, Ribnica, V. Lašče, Struge, Kal, Žužemberk, Mačkovec,⁹ Vinkov Vrh, Stranska Vas.¹⁰ Uporišta koja su napred pomenuta nalaze se sva na području Suhe krajine. Osim ovih uporišta neprijatelj je držao još više manjih stalnih zaseda koje su se nalazile na levoj i desnoj obali Krke.

Na sektoru na kome se sada nalazi naša divizija su sledeća neprijateljeva uporišta: Novo Mesto, Št. Jernej,¹¹ Kostanjevica,¹² G. i D. Straža, Polje, Soteska i Podhosta. Osim ovih uporišta, neprijatelj se nalazi još u manjim uporištima na levoj obali reke Krke od Novog Mesta do Bele Cerkeve.

Zadaci naše divizije: Dok se naša divizija nalazila na sektoru Suhe krajine, imala je zadatak da spreči svaki neprijateljev ispad prema položajima Suhe krajine i prema slobodnoj teritoriji. Dana 4. o. m. dobila je naša divizija od Štaba VII korpusa zadatak da uništi i zauzme neprijateljevo uporište u Strugama.¹³ Pošto je neprijatelju uspelo da izvrši jače ispade prema našim položajima, ovo uništenje nije u potpunosti uspelo već je [uporište] samo delimično uništeno. Slično delimično uništenje uporišta u Kalu izvršeno je u dane 26. i 27. III" 1945.

Prilikom protivofanzivnog udara neprijatelja iz Poloma i Starog Loga dobila je naša divizija zadatak da spreči neprijatelju neometan prodor prema položajima Topla Reber — Komolec i na Sv. Petru.

⁷ Vidi dok. br. 63.

⁹ Ova kota na karti 1 : 100.000, izdanje G.I. JA, 1948. nije pronađena.

• Sada: Mačkovec pri Dvoru.

¹⁰ Sada: Stranska Vas pri Žužemberku.

¹¹ Sada: Šentjernej.

¹¹ Sada: Kostanjevica na Krki.

» Vidi dok. br. 46.

¹⁴ Omaška; treba: 24/25. i 28. marta, što se vidi iz daljeg teksta.

TOK AKCIJA:

23. III 45. izvršio je neprijatelj u jutarnjim časovima ispad prema koti 503, gde se podelio u tri kolone koje su nadirale dalje prema Staroj gori¹⁵ Istovremeno je izvršio i ispad prema položajima IX brigade na koti 574.¹⁶ Prilikom jačeg prodora neprijatelja na Staru goru, bataljon koji se nalazio na Staroj gori bio je prinuđen da se povuče, te da u tom momentu aktivira sve mine koje su bile postavljene tako da je neprijatelj imao veće gubitke. Odmah zatim su, zajedno sa IV brigadom i X brigadom, ponovo napali neprijatelja i proterali ga sa Stare gore, te su na taj način naše jedinice ponovo zaposele položaje.

24. III 45. Noću 24/25. III izvršen je napad na uporište u Kalu¹⁷ kojeg su izvršili jedan bataljon IX brigade i Jurišni bataljon naše divizije. Sam napad nije uspeo. Tog dana je miniran drum Novo Mesto—Mirna Peč kod Jablana. Položene su 4 nagazne mine sopstvene izrade, a minirani su Vršiček i kota 503.

25. III 45. izvršila je neprijateljeva kolona od 50 ljudi ispad na kotu 574. Zaseda IX brigade je neprijatelja odbila¹⁸ i više ih ubila, aktivirano je bilo i minsko polje. Zarobljen je 1 domobranac i zaplenjena 4 automata.

26. III 45. Noću 25/26 III predao se našim jedinicama jedan pripadnik ROA.¹⁹ Tog dana nisu vođene borbe.

27. III 45. Preko dana vršene su pripreme za akciju na uporište Kal, koja je izvršena 28. III 1945. Tog dana nije bilo borbi.

28. III 45. Tog dana su naše jedinice izvršile napad na neprijateljevo uporište Kal. Sam napad je otpočeo tog dana u 4 časa ujutro, te je okončan u 11 časova pre podne. Sa zapadne strane su napala dva bataljona IX brigade a od oko 5 časova ujutro i dva bataljona X brigade kad su se isti vratili sa sektora Korinj. Jedan bataljon IX brigade nalazio se na sektoru Tisovec sa zadatkom da zatvori taj pravac. Jedan bataljon X brigade, pak, nalazio se u zasedi na sektoru Kamnji Vrh²⁰ te zatvarao pravac od Zagradeca.

¹⁵ IsDad su izvršili delovi 4. bataljona slovenačkih domobranaca iz Žužemberka (vidi AIZDG, AFK, k. 281/IV).

" i Ispad u pravcu k. 574 (Vršiček) — Prevole izvršili su delovi 5. bataljona slovenačkih domobranaca, koji se u to vreme nalazio u Strugama (vidi AIZDG, AFK, k. 281/IV).

¹⁷ Zapovest za napad izdao je štab 18. divizije JA 24. aprila 1945 (vidi dok. br. 33).

" Vidi dok. br. 20, objašnjenje 2.

²⁰ Sada: Kamni Vrh pri Ambrusu.

Sa istočne strane je na samo uporište napadao Jurišni bataljon XVIII divizije²¹. Neprijateljevo uporište je tog dana bilo delimično uništeno, a potpuno uništenje nije nam uspeo jer je [napad] prekasno otpočeo.

Istog dana je VIII brigada naše divizije²² napala neprijateljevo uporište u G. Pokupju i uništila ga. Zaplenila je više oružja, materijala i municije. Zarobila je nekoliko živih i ubila više neprijateljevih vojnika.²³

29. III 45. U toku dana nije bilo nikakvih većih borbi na našem sektoru. Neprijatelju je toga dana u uporište Kal, koje smo napadali prethodnog dana, pristiglo nešto pojačanja.²⁴

30. III 45. Tog dana je grupa domobranaca na drumu Hinje—Smuka zarobila referenta saniteta.²⁵ Istog dana je minerska grupa kod Lipoveca, na pruzi Ribnica—Kočevje, razorila 150 m koloseka. Tog dana nije bilo borbi.

31. III 45. Jurišni bataljon naše divizije je tog dana na sektoru Struge—Dobropolje zarobio jednog SD.²⁶

1. IV 45. u toku dana nije bilo značajnijih borbi.

2. IV 45. izvršila je neprijateljeva patrola od 15 SD ispad prema položajima na Visejecu, gde ih je VIII brigada odbacila na polazne položaje.

3. IV 45. stiglo je sa pravca Žvirča prema Prevolama 20 do 30 ljudi koje je IX brigada odmah odbacila. Istog dana je neprijatelj izvršio i ispad iz uporišta Struge u Seč u jačini od 30 ljudi, gde je IX brigada odmah stupila u borbu sa njima. Tog dana su saveznički avioni bombardovali Dvor, Mačkov Vrh,²⁷ Vinkov Vrh i Žužemberk. Naš Ju-

²¹ Zapovest za napad na neprijateljevo uporište u Kalu redakcija nije pronašla. Za vreme napada u uporištu se nalazila nemačka „B” četa, ojačana sa 45 ljudi i 1 teškim minobacačem iz 25.čete 5. bataljona slovenačkih domobranaca, koja je 25. marta 1945. upućena iz Struga (vidi AIZDG, AFK, k. 281/IV).

²² Osmo slovenačka NO brigada „Fran Levstik” upućena je u Belu krajinu pošto je neprijatelj 21. marta 1945. izvršio ispad iz Ozlja, D. i G. Stativa i Netretića u pravcu Metlike (vidi dok. br. 35 i AIZDG, k. 151/1).

²³ U ovom uporištu nalazila se jedna satnija 3. bojne 3. ustaškog zdruga 13. hrvatske divizije (vidi AIZDG, k. 157/III).

²⁴ U uporište Kal vratio se 28. marta 1. bataljon slovenačkih domobranaca, koji je 24. marta otišao u pravcu Novog Mesta (vidi dok. br. 81, objašnjenje 23).

²⁵ Jelenič Borivoj. Zarobila ga je patrola 5. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 283/V).

²⁶ slovenačkog domobranstva

²⁷ Omaška; treba: Mačkov Hrib.

rišni bataljon je tog dana izvršio pokret preko Krke u pravcu Dol. odreda¹⁸ i Save sa specijalnim zadatkom.²⁹

4. IV³⁰ 45. Tog dana je MSV³¹ između Otoveca³² i Lipoveca razorio 250 m koloseka. Borbi sa neprijateljem tog dana nije bilo.

5. IV³³ 45. Nije bilo značajnijih borbi.

6. IV³⁴ 45. Tog dana je izvršen napad na uporište Struge. Napad su izvršile jedinice naše divizije. Sa istočne strane napadala je jedna brigada a sa severne strane jedna brigada. Jedan bataljon IX brigade je istog dana napadao neprijatelja koji se utvrđivao kod Sv. Ane i tu se nalazio u zasedi. Jedinice XV divizije imale su zadatak da svojim snagama demonstrativno napadaju na uporište Kal te da spreče svaki prodor neprijatelja u cilju pomoći napadnutom uporištu.

Sam napad na ovo uporište otpočeo je u 7 časova ujutro nakon artiljerijske pripreme, odn. vatre. Napad, pak, završen je sledećeg dana u 10 časova pre podne. Jedinice XXIV brigade su u ovoj akciji imale zadatak da zatvore pravac od Kočevja i Ribnice. Za uništenje pomenutog uporišta pridodato je 7 topova kal. 75 mm i 4 tenka, po dve različite tonaže. Kako smo već pomenuli, neprijatelju je uspelo da izvrši ispad u leđa našim jedinicama, pa je zbog toga uporište samo delimično uništeno, ali je neprijatelj imao velike gubitke i srušeno je i samo selo.

²⁸ Dolenjski NOP odred, koji se nalazio od 5. januara 1945. na području Suhe krajine — Dolenjske Toplice i bio pod operativnom komandom Štaba 15. NO divizije (vidi tom VI. knj. 18 dok. br. 55 i 125), vratio se na svoje operativno područje između Save i demarkacione linije 20. marta 1945. (vidi AIZDG, k. 44 I: knjigu depeša 7. korpusa JA).

²⁹ Štab 7. korpusa JA naredio je 18. diviziji 3. aprila 1945. da noću 3/4. aprila uputi Jurišni bataljon i svoju Pontonirsku četvu i Pontonirsku četvu južinjcrijskog bataljona 15. divizije JA u rejon Gabrske Gore (3 km severozapadno od Čateža), gde se nalazi jarka za Dolenjski NOP odred a zatim, zajedno sa jedinicama odreda, omogućiti pontonirskim četama izgradnju mosta preko Save. U slučaju da jedinice 4. operativne zone Slovenije noću 5/6. aprila ne izvrše prelaz Save, treba da se Jurišni bataljon vrati u sastav divizije, dok pontonirske čete do daljeg naređenja ostaju u sastavu Odreda (vidi AIZDG, k. 191/11 i naređenje Štaba 18. divizije JA od 3. aprila 1945. u k. 191/III). Redakcija nije mogla utvrditi da li su ove jedinice pokušale sa izgradnjom mosta na r. Savi, a vratile su se u sastav divizije 8. aprila 1945. dok jedinice 4. operativne zone Slovenije nisu prešle Savu (vidi dok. br. 76 i AIZDG, k. 44/1: knjigu depeša Štaba 7. korpusa JA).

so ū j « u originalu je napisan broj „III” koji je precrtan olovkom i sa strane dopisan broj „IV”.

³⁰ Minersko-sabotažni vod
³² Omaška; treba: Otavice.

7. IV 45. vodene su još uvek borbe oko uporišta Struge, ali u toku poslepodneva nije bilo većih borbi, jer je akcija okončana.³⁵

8. IV 45. Tog dana je jedan bataljon IX brigade napao neprijatelja, jačine 40 ljudi, koji je nastupao prema Visejcu i ovog odmah proterao. Istog dana je VIII brigada proterala neprijateljevu patrolu koja je nastupala sa pravca Zvirča. Četa VIII brigade je ovu patrolu odmah proterala.

9. IV 45. je otpočela neprijateljeva protivofanziva na naše položaje u Suhoj krajini. Na tom području je najpre bio neprijatelj primećen na sektoru Stari Log — Polom. Jurišna četa XXIV brigade bila je odmah istog dana upućena u tom pravcu da napadne neprijatelja, što je i izvršila i napala ga bombama i automatskim oružjem tako da je neprijatelj imao veće gubitke.

Pošto je tog dana neprijatelj otpočeo sa jačim ofanzivnim udarima prema položajima naše divizije u Suhoj krajini, naša divizija, odn. štab divizije promenio je svoje položaje zbog lakšeg manevrisanja sa neprijateljem.³⁶

Na ovom sektoru su od 9. do 15. IV 1945. naše jedinice vodile sa neprijateljem teške borbe koje su vođene najviše oko Sv. Petra i Tople Reberi i Pečke. U tim danima je neprijatelj imao velike gubitke u ljudstvu i materijalu. Do 15. o. m. bila je naša divizija na položajima Grofja miza — kota 575 — Sedlata gorica — do kote 630. Neprijatelj, pak, imao je posednute položaje Pečka—Sv. Peter—Topla Reber—Komolec u pravcu XV divizije. Za sve to vreme delovao je neprijatelj jakim udarima prema našim položajima, ali su mu naše jedinice stalno nanosile jake udare i gubitke te ga zadržavale tako da nije mogao prodreti do Kočevskog roga.³⁷

Dana 15. o.m. izdao je Štab VII korpusa naređenje štabu naše divizije da se delom svojih snaga prebaci na sektor Podgrad—Birčna Vas—Uršna Sela—Toplice.³⁸

16. IV 45. Noću 15/16. o.m. izvršen je naređeni pokret na novi sektor. Tog dana ujutro napala je IX brigada ne-

³⁵ Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište u Strugama vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 25.

»• Štab 18. divizije je 10. aprila 1945. naredio da u slučaju jačeg neprijateljevog pritiska divizija posedne položaje na liniji Kneževa roka — Bukov vrh — Studenski vrh sa tri brigade, a 24. italijanska NO brigada „Fontanot“ položaje Sv. Peter (vidi AIZDG, k. 191/III).

" O borbama jedinica 7. korpusa JA u Suhoj krajini vidi tom XI, knj. 4. dok. br. 38.

^M Vidi dok. br. 63.

prijatelja u Podhosti i istog delimično uništila.³⁹ Zarobljeno je bilo 5 neprijateljevih vojnika a više ubijeno, te zaplenjeno mnogo oružja. Zatim se naša brigada prebacila na sektor Toplice — kota 252⁴⁰ — Selišče. Jedinice VIII brigade su i nadalje ostale na sektoru Sedlate gorice u sastavu XV divizije sa istim zadacima. Ostale jedinice su posele prema naređenju određene položaje (X brigada Podgrad—Vinja Vas—V. Cerovec i G. Težka Voda; XXIV brigada Lakovnice — Birčna Vas — [Veliki] Podljuben i Podoficirska škola, koja je još uvek bila u sastavu naše divizije, Gradišče — kota 311 — kota 317 a kasnije oko Ceroveca⁴¹ i Riglja. Operativni štab divizije se istog dana nalazio na Rigelju, dok su sve ostale pomoćne jedinice bile u Uršnim Selima, gde se sada nalazi i štab divizije).

17. IV 45. Tog dana je IX brigada napala neprijateljevu patrolu od oko 20 ljudi koja se nalazila u Podhosti i proterala je prema Soteski.

18. IV 45. Neprijatelj je tog dana sa oko 250 do 300 ljudi, pomešani Nemci, SD i ROA, izvršio ispad pravcem Podturn⁴²—Poljane¹³ do Starih Žaga. Do tog mesta su stigla i 4 tenka, dok je pešadija već zastala u Poljanama i Občicama i zatim produžila prema Rigelju, gde su ih jedinice IX brigade, Podoficirske škole, a zatim V prekomorske brigade energično odbacile na polazne položaje (u Podhostu). Oko 150 ljudi krenulo je i prema Meniškoj Vasi i Toplicama, gde je bio napadnut bataljon Podoficirske škole, ali su zatim naše jedinice i tog neprijatelja odbacile na polazne položaje.

Na ovom sektoru je neprijatelj otpočeo sa nastupanjem oko 5 časova ujutro u pravcu Poljana i Toplica. Povukao se oko 17 časova posle podne.⁴⁴

19. IV 45. Noću tog dana bio je miniran most u Gotnoj Vasi i srušen. Uništile su ga jedinice X brigade. Tog dana su minirale i drumove Toplice—D. Sušice, Toplice—Podturn, Podturn—Podhosta, Podhosta—Meniška Vas. Manji

³⁹ U Podhosti i Meniškoj Vasi nalazio se 2. bataljon SS puka „Varjačov“ i deo 3. čete 1. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, k. 157/III).

⁴⁰ Ova kota je na brdu Cvinger (zapadno od Dolenjskih Toplica). Na karti 1 : 100.000 nije obeležena.

⁴¹ Zaselak 2,5 km južno od Dolenjskih Toplica, u rejonu kote 277. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

⁴² Sada: Podturn pri Dolenjskih Toplicah.

⁴³ Sada: Kočevske Poljane.

⁴⁴ O ovoj borbi i angažovanim snagama neprijatelja podrobnije vidi dok. br. 81, objašnjenje 70 i tom XI, knj. 4, dok. br. 47.

ispad neprijatelja bio je tog dana i na Ruperč Vrh, na položaje XXIV brigade, ali je neprijatelj bio odbačen.

20. IV 45. Tog dana u 9 časova stiglo je sa pravca Podhoste preko Meniške Vasi u Toplice oko 30 ljudi koje je odmah napao bataljon Podoficirske škole, te ih nakon kraće borbe odbacio na polazne položaje.

Po naređenju VII korpusa, krenula je toga dana na sektor Ajbelj — Zdihovo — Škrilj VIII brigada sa zadatkom da napadne neprijatelja koji se tu nalazio." Brigada ie kretala preko Crmošnjica gde se, zatim, kamionima prebacila do samih položaja.

21. IV 45. Tog dana je bataljon IX brigade proterao neprijateljevu patrolu od 60 ljudi koja je iz Podhoste stigla u Menišku Vas. Nakon borbe od dva časa, neprijatelj je bio prinuđen da se povuče.

VIII brigada je već prethodne večeri stigla u selo Brezovicu, odakle je nastupala u tri pravca: I bataljon preko Škrilja na Ajbih, Kuhlarje i Ograju; II bataljon iz Rajndola u Ograju, te je na putu vodio borbu sa neprijateljem i proterao ga; III bataljon iz Rajndola preko Ferderba⁴⁰ u Škrilj — Zdihovo, odakle je proterao neprijatelja. Na tom mestu zaplenio je više oružja, ubio više neprijateljevih vojnika i nekolicinu zarobio (4 neprijateljeva vojnika).⁴⁷

22. IV 45. U ranim jutarnjim časovima izvršio je neprijatelj jačim snagama, sa oko 400 ljudi, ispad pravcem Podhosta, Polje i G. Straža.⁴⁸ Kretao je preko Gradišča iznad Toplica i zaposeo kotu 317 i kotu 311. Druga kolona je napala položaje IX brigade iznad Meniške Vasi, kota 252, a zatim je neprijatelj hteo da produži prema Cerovecu i Riglju. Naše jedinice su zatim pregrupisale svoje snage i na gore pomenutom sektoru energično napale neprijatelja. Oko 12 časova istog dana neprijatelj je bio prinuđen da se uz velike gubitke povuče na svoje polazne položaje.

⁴⁵ U vezi sa naređenjem Štaba 4. armije JA da 7. korpus obezbedi desni bok armijskih snaga i izvrši napad na neprijatelj na liniji Štalcerji — Kočevska Reka, Štab korpusa je naredio 20. aprila 1945. da se formira Kočevska grupa 7. korpusa JA, sastava: 4. slovenačka NO brigada „Matija Gubec“; 8. slovenačka NO brigada „Franc Levstik“; 1. brigada 1. slovenačke divizije KNOJ-a i Notranjski NOP odred (vidi dok. br. 78).

⁴⁸ Zaselak, 12 km jugoistočno od Kočevja.

⁴⁷ O borbi 8. slovenačke NO brigade „Franc Levstik“ i angažovanim snagama neprijatelja vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 57.

⁴⁸ U toku 20. aprila 1945. neprijatelj je na odseku Suha krajina — Novo Mesto izvršio pregrupisanje svojih snaga (vidi dok. br. 78. objašnjenje 9).

U napred pomenutim akcijama i borbama sa neprijateljem postigla je naša divizija sledeće uspehe i imala gubitke:

Naši gubici u ljudstvu:

58 mrtvih
196 ranjenih
42 nestala
1 zarobljen
297 ukupno izbačeno iz stroja

Naši gubici u oružju:

6 „brena“
2 teške „brede“
1 teški minobacač
12 pušaka
3 automata

Naši gubici u materijalu:

1 generator
2 telefonska aparata

Gubici neprijatelja:

375 mrtvih
290 ranjenih
19 zarobljeno
5 se predalo
689 ukupno

Zaplenjeno oružje:

1 teški minobacač
2 laka minobacača
2 teška mitraljeza
1 „zbrojevka“
32 puške
8 automata
1 signalni pištolj
2 postolja za teški minobacač
2 pištolja
7.000 metaka različite muncije

ŠTABU IX. KORPUSA, JUGOSLOVENSKE ARMIIJE.

— operativni odsek —

(Top. sekcija Tolmino [Tolmin] — Gorizzia [Gorica]
1 : 100.000, itai. izdanje).

Po završetku likvidacije neprijateljske postojanke² Zavrh³ snage XVIII. U. Brigade koncentrisane su bile na pravcu Zagorje — Grgar, sa zadatkom, da prepreče izbijanje neprijatelja na visoravan Trnovskog gozda sa njegove zapadne strane. Zbog nedovoljne aktivnosti i obazrivosti III. bataljona, koji je vršio kontrolu toga pravca do pridolaska II. bataljona, neprijatelju je pošlo za rukom, da se utvrdi na čukama severno od Zagorja. Time je neprijatelj sebi izvojevao oslonac za upad i eventualno prodiranje u unutrašnjost visoravni. Jedinice XVIII. brigade posedale su sledeće položaje: Na desnom krilu bio je postavljen jedan vod II. bataljona, koji je imao da kontroliše pešačku stazu sa koje se spušta od Zavrha prema Puštalu. II. bataljon posedao je položaje na prednjem nagibu, nešto ispod grebena počevši desno od trigonometrijske tačke 859 M. Cimone,⁴ njegovom padinom prema koti 728⁵ sve do slabije pešačke staze, koja silazi na mulatieru⁶ od gore pomenute kote; odatle po grebenu, koji povija na zapad iznad Zagorja zasedao je II. bataljon pa ulevo do iznad okuke mulatiere, koja ide istočnom stranom istoga grebena. Levo od njega po jeziku koji se spušta na slova „un“ iz geografskog natpisa Raunizza⁷ držao je položaje bataljon VII. brigade iz sastava XXXI. divizije. I. bataljon XVIII. brigade nalazio se na odseku XXXI. divizije i u saradnji sa njenim jedinicama operisao u borbama oko Podlake, od njega do sada nisu primljeni nikakvi izveštaji.

Tokom noći 21/22. t. m. vršilo se izviđanje neprijateljskih položaja putem bojnih patrola, da bi se na taj način parirao eventualni pokušaj neprijatelja da, koristeći se pošumljenosti terena i mrakom, iznenada napadne naše zaposjednute položaje. Izjutra oko 05.00 časova, neprijatelj, jačine do 80 vojnika, neprimećeno je podišao položajima na levom krilu II. bataljona. Zapažen kasno, na bližim odstojanjima, bila je otvorena na njega mitraljeska vatra koja,

² uporišta

* Napad je izvršen 21. aprila 1945 (vidi dok. br. 82).

⁴ Crnovnik, brdo. trig. 859.

⁵ Kota 728 nalazi se 1200 m zapadno od Črnovnika.

• konjska staza

⁷ Ravnica

zbog pokrivenosti terena i slabog uočavanja cilja — gusto žbunje, nije mogla da dođe do izražaja. Na odstojanju od 25 m, u zadnjem trenutku rafalima iz automatskih pušaka i bombama neprijatelj je bio zadržan, da malo kasnije u 05.45 časova bude odbačen na polazne položaje i sve vreme tučen koncentričnom vatrom lakog pešadijskog naoružanja. Oko 08.00 časova intenzivnost pešadijske vatre na celom frontu opala je. Ali zato neprijatelj otvara artiljerijsku vatra, dva oruđa cal. 65—75 mm koja traje preko celoga dana na svoj liniji fronta. Neprijatelj nije uspeo da približno uvede snop u cilj, vršeći stalne podbačaje i prebačaje u nameri, da posle izvršene korekture pređe na tačno tučenje ciljeva. Tokom dana vršilo se uzajamno puškaranje prema ukazanim ciljevima. Sa naše strane u te svrhe upotrebljeni su laki bacači kalibra 50 mm i PIAT⁸ sa zadatkom uništenja utvrđenih neprijateljskih vatrenih tačaka. Dodeljena artiljerijska oruđa tukla su neprijateljske položaje na koti 778 Madoni i 807 (Quota Papa), potpomažući na taj način rad susednih jedinica u borbi oko Podlake.

Naši gubici iznosili su 1 mrtav i 1 ranjen. Podatci o neprijateljskim gubiticima ne mogu se dati iz nemogućnosti kontrolisanja prometa u neprijateljskoj pozadini. Zapaženo je kretanje 4 volovskih kola i jednog kamiona Crvenog krsta prema Gorici. Verovatno da je neprijatelj vršio prevoz ranjenika — njihov broj računa se na 18 do 25 vojnika izbačenih iz stroja.

Tokom dana nije zabeležen nijedan slučaj dezertacije, što proizlazi iz visokog morala trupe, naročito posle brzog iznenadnog prodiranja IV. Armije na teritorij Primorske, da borci u tome vide mogućnost oslobođenja ovog teritorija u najkraćem roku. Trupe na položaju primile su preko dana tri obroka — hrana je bila u dovoljnoj količini. Mobilizirana su dva telefonista, koja su pripadala bivšoj telefonskoj centrali u Zavrhu, uz to su se vratila tri druga, koja su bila više od tri meseca udaljena od jedinice.

Izveštaj o radu I. bataljona i borbama tokom noći 22/23. sleduju.⁹

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik, poručnik:¹⁰

Šef, poručnik:¹¹

⁸ Vidi dok. br. 5. objašnjenje 10.

⁸ Vidi dok. br. 95.

¹⁰ Načelnik Štaba je u to vreme bio Nikola Đukić.

¹¹ Šef Operativnog odseka bio je Dragoslav Janković.

DOPUNA: Pored zaplenjenog materijala javljenoga, za vreme borbi oko Zavrha dobiveni su dopunski podatci o drugom zaplenjenom materijalu: 1 pištolj, 1 puška, 2 zatvarača za „šarac“, 21 porcija, 10 četurica, 10 čebadi, 4 para čizama, 2 šinjela i 1 fotografski aparat.

BR. 89

IZVEŠTAJ ŠTABA 31. DIVIZIJE OD 23. APRILA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O AKTIVNOSTI INŽINJERIJSKOG BATALJONA¹

STAB

XXXI DIV. IX KORPUSA J. A.

Inž

Operativni odsek

Inžinjerijski referat

Na položaju dana 23. 4. 1945.

Predmet: Izveštaj o minersko-sabotažnim akcijama od 23. 2. do 22. 4. 1945.

ŠTABU IX KORPUSA JUG. ARMIJE.

(Inžinjerijski odsek)

1) Od 23. 2. do 22. 4. 1945. godine izvršene su sledeće MS² akcije: ukupno je izvršeno 18 akcija. Postavljeno je minsko polje kod Ravnice i Prevala gde su uništena dvojna nemačka kola i ubijeno 9 neprijateljevih vojnika a više ranjeno. Na sektoru Radovljica — Otoče bio je uništen jedan vagon a dva su oštećena. Na drumu Idrija — Sp. Idrija oštećen je teretni automobil koji je naišao na mine. U Baškoj grapi su bila dva vagona potpuno uništena i srušen most od armiranog betona u Srednjoj Vas³. Razoren je bio i

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 228/11. U gornjem desnom uglu je olovkom u Štabu 9. korpusa JA „Inž“, što označava da je izveštaj predat Inžinjerijskom odseku, a na margini prve stranice dole „24. 4.“, što označava datum primitka.

² minersko-sabotažne

³ Redakcija nije mogla utvrditi na koju se Srednju Vas odnosi.

drum između Visokog⁴ i Loga,⁵ dalje je bio miniran drum Nemilje — Zgornja Besnica. Mine su bile postavljene na drumu Škofja Loka — Soteska — Praprotno. Srušeni su i svi bunker i kod uporišta Sv. Križ.⁶ Osim toga je izvršen još veći broj manjih akcija. U to vreme je III brigada pri napadu na nemačku kolonu kod Čepovana zaplenila dva detektora za mine. Za sve MS akcije u tom periodu smo utrošili ukupno 502 kg eksploziva „nobel“.

2) Ako uporedimo sabotažne akcije iz ovog meseca sa ranijim, možemo utvrditi da je izvršeno mnogo više akcija te da su delimično imale dobar uspeh. Utvrđeno je da neprijatelj uz pomoć minodetektora pronalazi sve nagazne mine, bilo da su to drvene ili pak gvozdene.

Kod minskih polja koja smo u ovom periodu postavljali, utvrđeno je da je neprijatelj imao mnogo gubitaka, te da je i saobraćaj za duže vreme bio obustavljen.

Inžinjerijski bataljon je pre nemačke ofanzive bio veoma pojačan novim minerima koje je usposobljavao sam Inž. bat., tako da je u samom bataljonu imao minerske kurseve. Poslednja ofanziva je bataljon skoro sasvim razbila te se sada deo istoga, tj. 45 drugova, nalazi u III brigadi u koju su privremeno uključeni.

Dostavljamo vam kratak pregled izvršenih akcija u ovom periodu:

I

Dana 23/24. 2. izvršio je Inž. bataljon na drumu Ravnica — Preval akciju u kojoj je bilo postavljeno više mina. Na te mine su naišla dvojica nemačka kola te je pri tome ubijeno 9 neprijateljevih vojnika i više bilo ranjeno. Za ovu akciju je utrošeno 25 nagaznih drvenih mina.

II

Dana 21. 3. 45. izvršila je legalka drugarica Anica,⁷ zajedno sa minerom drugom Markom,⁸ akciju na pruzi Radovljica — Otoče kod čega je uništen jedan vagon a dva su

⁴ Sada: Visoko pri Poljanah.

⁵ Sada: Log nad škofjo Loko.

⁶ Ovo uporište bilo je zauzeto 10. marta 1945 (vidi dok. br. 18).

⁷ Redakcija nije mogla utvrditi pravo ime i prezime.

⁸ Marko Kališnik

oštećena. Broj ranjenih i poginulih nije utvrđen. Kod toga je utrošeno 2 kg plastika, dva inicijalna punjenja, dva obična detonatora i dve engl. olovke.

III

Dana 28. 2. izvršila je minerska patrola Inž. bat. akciju na drumu Sp. Idrija — Idrija u kojoj su bile postavljene mine na koje je naišao jedan teretni automobil i bio jako oštećen. Bilo je utrošeno 8 nagaznih mina sa ukupno 30 kg eksploziva „nobel“.

IV

Dana 5. 3. izvršila je minerska grupa Inž. bat. akciju i minirala železničku prugu u Baškoj grapi. Na minu je naišao voz te je pri tome uništena jedna lokomotiva sa dva vagona. Vagoni su potpuno uništeni. Utrošeno je 15 kg eksploziva „nobel“, 10 m detonujućeg štapina te više detonatora i upaljača.

V

Dana 3. 3. postavljeno je na drumu Crni Vrh — Lučine minsko polje. Efekat tog minskog polja nije nam poznat. Utrošeno je 6 drvenih nasaznih mina i 25 kg eksploziva „nobel“.

VI

Dana 7/8. 3. srušila je minerska grupa Inž. bat. most od armiranog betona, u Srednjoj Vasi. Za rušenje je utrošeno 40 kg eksploziva „nobel“, 5 upaljača na pritisak, 15 običnih detonatora i drugi materijal. Rezultat: most je bio potpuno srušen, na postavljene mine su naišla dva neprijateljeva be-ga⁹ vojnika.

VII

Dana 9/10. 3. izvršila je III brigada MS akciju time što je srušila nasip — (zid) na drumu između Visokog i Loga. Rezultat je bio veoma dobar. Utrošeno je 30 kg eksploziva „nobel“ i sav potreban materijal.

• **Bela garda**

Dana 11. 3. postavljeno je na drumu Škofja Loka — Soteska — Praprotno minsko polje. Rezultat ovog minskog polja nije nam poznat. Utrošeno je 20 kg eksploziva „nobel“, 11 ručnih bombi, 6 inicijalnih punjenja, 3 upaljača na pritisak i tri detonatora.

IX

Dana 10/11. 3. učestvovala¹⁰ je u akciji na neprijateljevo uporište u Sv. Križu i grupa минера Inž. bataljona, te su tom prilikom srušili sve bunkere i druga utvrđenja u uporištu. Za ovo je utrošeno 150 kg eksploziva, 30 običnih detonatora, 50 detonujućeg štapina, 30 inicijalnih punjenja i 5 m sporogorećeg štapina.

XI

Dana 17/18. 3. razoren je kod Puštala drum Čepovan — Grgar i postavljeno minsko polje ispred razorenog drumma. Pri tome je utrošeno 40 kg eksploziva „nobel“, 8 običnih detonatora, 10 inicijalnih punjenja, 5 m sporogorećeg štapina.

XII

Dana 21. 3. srušen je kod Dola drum između Grgara i Prevala, u dužini od 6 m i širini od 4 metra. Utrošeno je bilo 20 kg eksploziva „nobel“, 10 metara detonujućeg štapina, 10 inicijalnih punjenja, 5 običnih detonatora.

XIII

Dana 21. 3. bilo je na drumu Cepovan — Puštale postavljeno 16 mina. Ove mine uklonio je neprijatelj, jer ih je otkrio već napred pomenutim minodetektorom.

¹⁰ Omaška; napad na neprijateljevo uporište Sv. Križ izvršen je noću 9/10. marta 1945 (vidi dok. br. 18).

Dana 24. 3. postavljeno je minsko polje na drumu Banjšice — Ravne.¹¹ Bilo je postavljeno 6 nagaznih mina i dva upaljača na rasterećenje. Pri tome su bila ranjena dva neprijateljeva vojnika koji su naišli na upaljač na rasterećenje.

XV

Dana 26. 3. postavljeno je minsko polje između Čepovana i Puštala. Ukupno je bilo postavljeno 15 drvenih i 20 gvozdernih mina. Tog dana je srušen i drum Puštale — Grgar za šta je utrošeno 40 kg eksploziva „nobel” i ostali materijal.

XVI

Dana 27. 3. bio je razoren drum Lokve — Mala lažna za šta je utrošeno 30 kg eksploziva „nobel”, 9 m detonujućeg štapina, 1 metar sporogorećeg štapina, 4 inicijalna punjenja i 3 detonatora.

XVII

Dana 30. 3. je kod kuća u Grižama miniran drum Godovič — Črni Vrh pri čemu je utrošeno 30 kg eksploziva „nobel”, 6 m detonujućeg štapina, 1 metar sporogorećeg štapina i 1 detonator.

XVIII

Dana 30. 3. naišao je na minsko polje koje je bilo postavljeno na drumu Črni Vrh — Godovič nemački teretni automobil koji je bio prilično oštećen.

19. 4. 45.¹² U vreme naše ofanzive na neprijateljeva uporišta u Zavrhu, Puštalama, Podlaki i Sp. Lokovecu¹⁸ minirali smo drumove Ravnica — Kromberk, Ravnica — Preval,

¹¹ Sada: Grgarske Ravne.

" Datum je dopisan olovkom.

" Pravilno: Dolenji Lokovec. Dolenji, Gorenji i Srednji Lokovec; sada: Lokovec.

Preval — Grgar — Fobški Kal¹⁴ — Puštale. Na svim nared pomenutim drumovima utrošeno je 80 kg eksploziva „nobel 808“, 30 komada inicijalnih punjenja, 5 metara sporogorećeg štapina, 20 metara detonujućeg štapina, 12 nagaznih mina i ostali minerski materijal. Kod tih diverzantskih akcija bila su ranjena dva minera, i to: stariji vodnik Močnik¹⁵ te Devetak Ernest.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba kapetan: v.d. šefa oper. odseka zastavnik:
Samo¹⁶ Dolenc¹⁷

M.P.

Inž. teh. referent stariji vodnik:
Furlan¹⁸

BR. 90

IZVEŠTAJ ŠTABA KOČEVSKOGRUPE 7. KORPUSA JA OD
23. APRILA 1945. ŠTABU KORPUSA O NAPADU NA NEPRI-
JATELJA U REJONU ŠTALCERJI — BANJA LOKA — KO
ČEVSKA REKA¹

¹⁴ Na karti 1:100.000 označeno sa: Kal.

¹⁵ Miha Močnik

¹⁶ Samoel Horvat Samo

¹⁷ Franc Dolenc

¹⁸ Jože Furlan

¹ Redakcija ovaj izveštaj ne objavljuje jer je već objavljen u 4. knjizi XI toma kao dokumenat br. 57.

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. GRAĐEVINSKE BRIGADE 7. KORPUSA
JA OD 23. APRILA 1945. ŠTABU KORPUSA O FORMACIJI
BRIGADE'

•
ŠTAB
I GRAĐEVINSKE BRIGADE
VII KORPUSA JUG. A.

Položaj, dana 23. 4. 1945.

Predmet: Formiranje
građevinske brigade.

ŠTABU VII KORPUSA JUG. ARMIJE,

drugom kaptanu L o k a r Mirku,
na položaju.

Novoformirana I građevinska brigada² ima 4 bataljona, od toga jednog za izgradnju mostova, dva za izgradnju puteva i jednog za radionice. Na čelu ovih bataljona je štab brigade, sastavljen isključivo od građevinskih stručnjaka.

Štab brigade sačinjavaju:

komandant brigade — potporučnik Vučnik Lado Vuk,
zam. komandanta — vodnik Rogelj Dušan,
politkomesar brigade — poručnik Marinšek Dušan,
načelnik štaba — poručnik Jakopič Slave,
tehničko vodstvo:

Bidovec Franjo, poručnik Stegu Rado, nabavljač Kobe Janek i jedno mesto za radionice.

I bataljon: (mostovi) ima sledeću formaciju:

I četa ima dva voda od po 3 odeljenja, ukupno 6 odeljenja i to:

- 3 drvodeljska odeljenja
- 1 odeljenje za postavljanje šipova
- 1 odeljenje za sečenje drveta
- 1 odeljenje fizičkih radnika

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 178a/V.

⁵ Naređenje za njeno formiranje izdao je Štab 7. korpusa JA 20. aprila 1945. (vidi dok. br. 79).

II četa ima dva voda, I vod od 3 i II vod od 2 odeljenja; odeljenja su sledeća:

- 3 drvodeljska odeljenja
- 1 splavarsko odeljenje
- 1 odeljenje fizičkih radnika

III četa ima dva voda od po dva odeljenja i to:

- 2 drvodeljska odeljenja
- 1 zidarsko odeljenje
- 1 odeljenje fizičkih radnika.

Sastav četa u bataljonu je takav da može svaka četa da samostalno radi na mostu. U slučaju izgradnje većih mostova angažuje se ceo bataljon.

U štab bataljona su određeni sledeći drugovi:

- komandant bataljona: Senica Ivo
- zam. komandanta: Cerar Srečko
- komesar bataljona: por. Škrk Gracijan
- teh. oficir: ppor. Kasman Ernest

II bataljon (izgradnja puteva) ima sledeću formaciju:

- I četa ima dva voda sa četiri odeljenja:
 - 1 odeljenje minera
 - 2 odeljenja profesionalaca za gradnju puteva
 - 1 odeljenje fizičkih radnika

II četa ima dva voda sa pet odeljenja i to:

- 2 odeljenja profesionalaca za gradnju puteva
- 1 odeljenje za pripremu tucanika
- 2 odeljenja fizičkih radnika

III četa ima dva voda sa četiri odeljenja:

- 1 odeljenje profesionalaca za gradnju puteva
- 1 odeljenje za pripremu tucanika
- 2 odeljenja fizičkih radnika

Štab bataljona sačinjavaju sledeći drugovi:

- Komandant bataljona, vodnik Blažič Drago
- zam. komandanta Šarlah Rudolf
- komesar bataljona Marinčič Ernest
- tehnički oficir ppor. Goričan Viktor

III bataljon (izgradnja puteva) sa sledećom formacijom:

- I četa ima dva voda sa četiri odeljenja:
 - 1 odeljenje minera
 - 2 odeljenja profesionalaca za gradnju puteva
 - 1 odeljenje fizičkih radnika

II četa ima dva voda sa četiri odeljenja:
1 odeljenje za pripremu tucanika
1 odeljenje profesionalaca za gradnju puteva
2 odeljenja fizičkih radnika

III četa ima dva voda sa četiri odeljenja:
1 odeljenje profesionalaca za gradnju puteva
1 odeljenje za pripremu tucanika
2 odeljenja fizičkih radnika

Štab bataljona je sledeći:
Komandant bataljona por. Pelhan Janez
zam. komandanta zastavnik Okroglič Rafael
komesar bataljona Kosovel Joško
tehnički oficir Puš Janez

IV bataljon (radni) ima tri čete:
I četa se sastoji od 2 voda:
1 vod bravara
1 vod kovača i potkivača

druga četa ima dva voda:
1 vod stolara
1 vod kolara

III četa ima dva voda:
1 vod mehaničara i limara
1 vod električara

Štab bataljona sačinjavaju sledeći rukovodioci:
komandant bataljona por. Stražišar Anton
zam. komandanta Golob Dušan
komesar bataljona ppor. Banič Jože
tehnički oficir ppor. Rački Jože
tehnički oficir vodnik Toplikar Anton

Sem toga, napominjemo da će svi komandiri četa i ostali rukovodioci četa biti u isto vreme i građevinski stručnjaci tako da će četa moći stručno da samostalno deluje na terenu.

Politkomesar:
Marinšek Dušan

Komandant:
Lado Vučnik

IZVEŠTAJ ŠTABA BELOKRANJSKOG NOP ODREDA OD 23.
APRILA 1945. ŠTABU 7. KORPUSA JA O BORBENOJ AKTIV-
NOSTI KRAJEM MARTA I U APRILU¹

STAB
BELOKRANJSKOG ODREDA
JUGOSLOVENSKE ARMIJE

Položaj, 23. IV 1945.

Mesečni operativni izveštaj za vreme
od 23. III do 23. IV 1945[^]

ŠTABU VII KORPUSA JUGOSL. ARMIJE
Operativni odsek

P o l o ž a j .

Neprijatelj je u prošlom mesecu više puta izvršio ispad iz uporišta u pravcu naših položaja s ciljem obezbeđenja samih uporišta i napada na naše patrole i terenske radnike.

Neprijatelj je vršio ispade u različito vreme i u različitoj jačini. Radi bližeg osiguranja samog uporišta Ozalj, kontrolisao je neprijatelj teren sa manjim snagama, jačine 6 — 10 ljudi domorodaca. Pošto neprijatelj sa takvim načinom patroliranja nije imao nikakvog uspeha, organizovao je manje grupe od 4 — 6 ljudi naoružanih sa automatima i obučenih u engleske uniforme sa titovkama i oficirskim oznakama. Naide se i na patrole koje su obučene u ženska odela. Služe se i ostalim različitim trikovima. Ove patrole se zadržavaju duže vremena na terenu sa zadatkom napada na komande mesta, štabove i izviđanja naših odbrambenih utvrđenja.

Pošto je stanovništvo naklonjeno ovim patrolama, našim jedinicama je prilično otežana kontrola, pa smo i mi promenili taktiku kontrolisanja terena tako što smo organizovali grupe dobrovoljaca naoružane automatima, koje se nalaze danonoćno na terenu i približavaju se samom uporištu. Npr. bataljon koji se nalazi na sektoru Viodine takvim grupama kontroliše Hodince, Vivod, Lović,² Lović Prekriški, Ference, Zaluku, Vrhovac itd. Patrole se kreću uglav-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 198/III.

² Odnosi se na Gornji i Donji Lović.

nom kroz šumu i ispred sela postavljaju osmatračnice. Bataljoni koji se nalaze preko Kupe takođe kontrolišu teren sa takvim grupama, kao Brlog,³ Kamanje, Reštovo, Durlince, Breznik⁴ itd. Za međusobno raspoznavanje imaju vidne oznake koje se svakog dana menjaju.

B) Dana 24. III kontrolisao je I bataljon, posle borbe⁵ koju je vodio u Selima Žakanj[skim], teren Brihovo, Pravutina, Zaluka,⁶ Paka, Sopčić-Vrh i Ribnik, te se idućeg dana ujutro vratio u Kohanjac, gde je ostao do 27. III kada se vratio u kantonman.

II bataljon je ostao na položajima Sela⁷ sa zadatkom da kontroliše teren Sv. Filip i Reštovo. Bataljon se takođe vratio u kantonman 27. III.

III bataljon je ostao na položajima sa zadatkom da kontroliše uporište Kočevje.

IV bataljon je imao zasedu na Reštovu kod Sv. Filipa, nakon čega se još isto veče vratio u Rosalnice.

Zel. četa nalazila se na položajima Božakovo.

Tog dana nije bilo borbi.

Dana 27. III su I, II i IV bataljon te Zel. četa iz svojih kantonmana kontrolisali teren, dok je III bataljon, koji se nalazio na sektoru Kočevja, otišao u zaštitu Centralne tehnike koja je vršila prinudni otkup hrane u Klinjoj Vasi kod Kočevja. Obezbeđenje je vršio do 28. III, kada se povukao preko Grintoveca⁸ i Trnoveca u Rajhenav.

Dana 28. III krenuo je II bataljon sa sektora s one strane Kupe na sektor Kočevja gde je stigao 29. III i preuzeo zadatke od III bataljona, nakon čega je III bataljon još istog dana otišao na sektor s one strane Kupe.

Od 29. III do 10. IV nije bilo borbi s neprijateljem, već se vršilo dubinsko patroliranje, tako da se, pored manjih patrola, kontrolisao teren i čitavim bataljonom i to s onim bataljonima koji se nalaze s one strane Kupe.

Dana 10. IV izvršio je neprijatelj, jačine 60 ljudi, ispad preko Vrhovca na Lović Prekriški, ali ga je naša zaseda koja se nalazila u Loviću Prekriškom odmah naterala u panično bekstvo.

Dana 12. IV krenuli su u 24 časa I i III bataljon, i to: I bataljon, sem jednog odeljenja, krenuo je preko Jur.

³ Odnosi se na Brlog Ozaljski.

⁴ Odnosi se na Breznik Žakanjski.

⁵ Odnosi se na borbe od 21. do 23. marta 1945 (vidi dok. br. 35).

⁶ Odnosi se na Zaluku Lipničku.

⁷ Odnosi se na Sela Žakanjska.

⁸ Sada: Grintovec pri Kočevju.

Broda drumom za Orlakovo i kod zamka u Kamanju prešao drum i železničku prugu i produžio dalje između Kupe i železničke pruge do žel. stanice Kamanje. Tu je prešao drum i produžio levo od sela Durlinci te sa jednom četom poseo Bratovance, a sa jednom četom Police,⁹ gde je postavio obezbeđenja u pravcu Ozlja i osiguranje u pravcu dolaska zbog neprijateljevih patrola koje su se nalazile na terenu. Ovom bataljonu je bila dodeljena radio-stanica. III bataljon je imao zadatak da kreće preko Sela Zak., desno od Sv. Filipa i Brloga, izolira selo Dvorišće¹⁰ i na raskrsnici puteva postavi zasedu sa istim zadatkom kao I bataljon, te da održava vezu sa I bataljonom i Štabom odreda koji se nalazio kod I bataljona. Za vreme posedanja položaja naišla je iz pravca Zakanja neprijateljeva patrola, jačine 7 ljudi sa puškomitraljezom, koju je bataljon primetio i napao. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 2 ranjena. Leš mrtvog je neprijatelj ostavio na položaju i od istog smo uzeli 7 šaržera za »bren«. To je bio poznat koljač Franjo Stojković iz Jugovca. Za to vreme je neprijatelj izvršio ispad iz uporišta [Ozalj] u tri kolone. Jedna kolona je kretala grebenima levo od uporišta i stigla je iznad sela Dvorišće. Jedna kolona kretala je drumom iz Ozlja u pravcu Dvorišća, a jedna desno od [druma] u pravcu Durlinca. Ovo je bila jedna satnija. Sa ovim kolonama su naš I i III bataljon vodili borbe do 14 časova, nakon čega su se postepeno povlačili na Veliki i Mali Vrh, Brlog i Sv. Filip. Otuda su se u 15 časova prebacili na Reštovo i zamak u Kamanju i ostali na položajima do 17 časova, kada su krenuli preko Sela na polazne položaje.

IV bataljon je imao zadatak da sa jednom četom posedne položaje Sv. Križ¹¹ a sa jednom četom Obrež¹² iznad Kupe. Žel. četa nalazila se u Rotovžu¹³ sa zadatkom da štiti naše bataljone u slučaju da ih neprijatelj potisne u pravcu Kupe.

Teško odeljenje, sa jednim minobacačem, nalazilo se kod Žel. čete, kojoj je bila dodeljena i radio-stanica. Kada je neprijatelj potisnuo naše bataljone na Mali Vrh i poseo Durlince, Bratovance i Policu, izdato je naređenje preko radio-stanice da vatrom dejstvuje na pomenuta sela. Neprijatelj je tom prilikom imao 3 mrtva i više ranjenih. Tada je

• Odnosi se na Police Pirišće.

¹⁰ Odnosi se na Dvorišće Ozaljsko.

¹¹ Na karti 1:100.000 nije pronađeno.

¹² Odnosi se na Obrež Vivodinski.

¹³ Odnosi se na selo Rakovec, na karti 1 : 100.000 označeno sa: Rotouz.

neprijatelj dobio pojačanje od još jedne satnije koja se nalazila na položajima u blizini uporišta. Sve jedinice su ostale na položajima do 17 časova, kada su se vratile na polazne položaje. Naši nisu imali gubitaka u ovoj akciji, sem utrošene municije.

Dana 14. IV. Svi bataljoni, sem IV, osiguravali su se sa patrolama. IV bataljon, ojačan teškim minobacačem, krenuo je preko Vivod[inskog] Lovića i Ferenca na kotu 122 kod Zaluke, gde je postavio zasedu na taj način što je teški minobacač mogao da dejstvuje na samo uporište Ozalj. Izbacio je 13 mina, od kojih je 10 palo na [železničku] stanicu u momentu kada je naišao voz iz Karlovca. Neprijatelj je imao 3 mrtva i više ranjenih. Bataljon je ostao na položajima do 15 časova i vraćao se istim putem nazad kad je primetio da se na Vrhovcu nalazi neprijatelj, na kojeg je iz teškog minobacača izbačeno 5 mina. Neprijatelj je pobjegao u uporište.

Od 14. do 18. IV bataljoni su vršili uobičajeno obezbeđenje.

Noću 17/18. IV bio je II bataljon u zasedi na Crnom Potoku¹⁴ i Mozelju, gde se sukobio s četnicima koje je, posle kraće borbe, naterao u polazne baze. Gubitaka bataljon nije imao. Neprijateljevi gubici nisu poznati. Ovaj bataljon je tog dana naveče uputio patrolu u pravcu Sp. Loga sa zadatkom da utvrdi koja se jedinica tu nalazi. Voda patrola je bio komesar čete. Kad je patrola stigla do Videma, naišla je na obavešt. patrolu Nar. odbrane koju je zaustavila i istovremeno zauzela zaklon. Zatim je patrola N. O. pozivala našu patrolu da ide dalje. Pošto je komesar čete u ovim pozivima prepoznao glas obaveštajca iz N. O., krenuo je na odstojanje 4 m od njega, nakon čega mu je obaveštajac odgovorio „A, to si ti!“ i ispalio rafal iz automata. Drug komesar je odmah poginuo, dok su iz patrola bili ranjeni jedan u nogu i jedan u ruku.¹⁵

Dana 19. IV, patrola koja je bila upućena u selo Brlog saznala je od civila da se na Vel. i Malom Vrh i u Kamanju nalazi neprijatelj, jačine 30 — 40 ljudi. O tome je odmah izvestila Štab bataljona, pa su odmah krenule u pravcu neprijatelja po jedna četa I i III bataljona. Četa III bataljona naišla je iza Brloga na Vel. Vrh i potisla neprijatelja u pravcu Kupe, a četa I bataljona otišla je u selo Kamanje, naišla na neprijatelja i prihvatila borbu, te oterala neprijatelja u uporište Ozalj. Neprijatelj je tom prilikom

¹⁴ Sada: Crni Potok pri Kočevju.

¹⁵ Redakcija nije mogla utvrditi kako je došlo do ove nesreće.

imao 2 mrtva i 4 ranjena. Među poginulim je bio poznati koljač Stanković iz Zakanja, koji je vodio trupove. Mi smo imali 1 lakše ranjenog.

Istog dana je grupa od 3 ustaše obučena u engleska odela, sa titevkama na glavi, prešla negde kod Zaluke Kupu, te se kroz šumu prikriveno privukla između sela Božakovo i Rotovž, gde je zarobila jednog našeg druga iz Zel. čete i 3 civila, a zatim gaženjem prešla Kupu i zaustavila se na Malom Vrh. Tu su civili pušteni dok je naš borac odveden u Ozalj.

Primedba. II bataljon se 5. i 6. IV nalazio na položajima iznad Klinje Vasi i Koblarja, gde je održavao vezu sa XXIV brigadom koja se nalazila na sektoru Male Gore. Do borbi s neprijateljem nije došlo, pa se bataljon naveče 6. IV povukao u kantonman. O dosadašnjim akcijama koje je bataljon vodio pod komandom komandanta Koč. sektora¹⁶ nismo za poslednja 4 dana primili nikakvih operativnih izveštaja i to zbog toga što se bataljon stalno premeštao i, prema dobivenom naređenju, prebačen je na sektor Vinice. Njegov zadatak još nam nije poznat.

Dana 16. IV privukla se neprijateljeva patrola od 4 čoveka kroz šumu do zamka kod Zakanja, gde je zarobila ter. radnika Grgurića iz Broda.¹⁷ Kada je to naša patrola primetila stupila je odmah u akciju i naterala neprijatelja u bekstvo i spasila druga Grgurića.

C) Borbeni moral je na priličnoj visini. Udarnost bataljona je srednja i to zbog nedovoljnog broja ljudi u pojedinim bataljonima. Uzrok je i u tome što je podoficirski kadar nedovoljno snalažljiv zbog nedostatka stručne naobrazbe.

Ljudstvo je prilično upoznato sa političkom situacijom u svetu i sa interesom prati razvoj vojnih operacija Crvene armije i saveznika u Nemačkoj, kao i tok operacija kod nas.

Uprkos tome što naš odred mora kontrolisati opsežnu teritoriju, održani su prošlog meseca češći mitinzi.

Hrana je srednja, ali se poboljšava. Ljudstvo je kompletno obučeno u engleske uniforme, a u poslednje vreme je primilo i veš pa su se zbog toga higijenske prilike prilično poboljšale. Nedeljno se vrši parenje i pere veš. Strogo se vodi računa o čistoći u samom logoru.

Obaveštajna služba je, uprkos nedostatka ljudstva u Obaveštajnom vodu, prilično dobra. Patrole koje se kreću

¹⁶ Vidi dok. br. 48.

¹⁷ Odnosi se na Jurovski Brod.

po terenu tačno izveštavaju o onome što su otkrile za vreme patroliranja.

U ovom mesecu smo održavali vezu sa II brigadom 43. divizije koja se nalazila na sektoru Vivodine i sa Zumberačkim [vojnim] područjem koje se nalazi na istom sektoru. Kada se brigada premestila na sektor Ribnika, održavali smo takođe s njom stalnu vezu kao i sa Komandom mesta Ribnik i VIII brigadom XVIII divizije u vreme kad se nalazila na tom sektoru, dalje sa I brigadom N. O.¹⁸ i svim ostalim pozadinskim jedinicama, i to putem kurira i telefona. Služba veze je dobila malu radio-stanicu. Bataljoni su povezani sa Štabom odreda telefonom i kuririma.

Bataljone stalno kontrolišu članovi užeg Štaba odreda pa se održavaju zajednički sastanci sa starešinama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za¹⁹ komandanta-kapetan: M.P. Operat. oficir — poručnik:
Zalar Janez Keržan Franc

BR. 93

IZVEŠTAJ ŠTABA 31. DIVIZIJE OD 24. APRILA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI U APRILU¹

¹⁸ Narodne odbrane

" Dopisano mastiljavom olovkom. Janez Zalar bio je pomoćnik političkog komesara Odreda.

¹ Redakcija ovaj izveštaj ne objavljuje jer je već objavljen u 4. knjizi XI toma kao dokumenat br. 59.

IZVEŠTAJ ŠTABA INŽINJERIJSKOG BATALJONA 30. DIVIZIJE JA OD 24. APRILA 1945. ŠTABU DIVIZIJE O AKTIVNOSTI 3. ČETE NA PODRUČJU TRST — GORICA¹

STAB
INŽINJERIJSKOG BATALJONA

219/Ia Op
Ingen

XXX DIVIZIJE J. A.

Na položaju, 24. 4. 1945.

Predmet: Izveštaj o akcijama.

ŠTABU XXX DIVIZIJE J. A.

Operativni odsek

1. Miniran kamion dana 16. 4. 1945.

1. Drug Stanko² iz II MSV³ III čete i njegov pomoćnik su u ulici „via Džepa“ [Geppa] u Trstu postavili minu na kamion. Mina je bila postavljena u 16,20 časova a eksplozija je usledila u 16,40 časova.
2. Kamion je bio u potpunosti uništen.
3. Nije nam poznato da li je kamion bio prazan ili se što nalazilo na njemu.
4. Upotrebljena je 1 magnetska diverzantska mina, 1 detonator i jedna hemijska olovka.

2. Miniran kamion dana 17. 4. 1945.

1. Isti drug je u Opčinama ispred gostione Malalan postavio minu na švapski kamion. Mina je bila postavljena u 21 čas u kabinu kamiona. Ubrzo zatim kamion je krenuo u kasarnu u Banama gde je u 24 časa došlo do eksplozije.
2. Kamion je uništen.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 228 II. U gornjem desnom uglu dopisano je Štabu 30. divizije JA olovkom „Op“, maslinom „219/Ia“ i zelenom olovkom „Ingen“, što označava broj delovodnika Operativnog odseka te da je izveštaj predat Inžinjerijsko-tehničkom referentu.

² Stanko Kralj

³ Minersko-sabotažni vod

3. Eksplozija je prouzrokovala paniku i strah među vojnicima.
4. Utrošena 1 magnetska mina, 1 detonator i 1 hemijska olovka.

3. *Zaplenjeni telefonski aparati dana 17. 4. 1945.*

1. Patrola od 4 čoveka III MSV III čete iz grupe za donji Kras zaplenila je na pruzi Tržič — Gorica, između železničkih stanica Rubije — Zdravščina, dva velika telefonska aparata. Time je bila na dva mesta prekinuta veza.

4. *Presečena telefonska žica dana 18. 4. 1945.*

1. Drug Stanko iz II MSV III čete iz grupe za donji Kras presekao je telefonsku žicu između Opčina i Bazovice.
2. Time je za izvesno vreme prekinuta telefonska veza.

5. *Presečena telefonska žica dana 19. 4. 1945.*

1. Isti drug je između Opčina i Trsta presekao dve telefonske žice.
2. Telefonska veza Trst — Opčine bila je time za neko vreme prekinuta.

6. *Minirana pruga dana 19. 4. 1945.*

1. Patrola od 5 ljudi II MSV III čete iz grupe za donji Kras postavila je mine na prugu Opčine — Sežana. Mine su postavljene u 21,50 čas. Voz, sastavljen od lokomotive i 16 teretnih vagona, naišao je na mine u 22 časa.
2. Voz je izbačen iz koloseka.
3. Rezultat: lokomotiva jako oštećena, 3 vagona uništena a ostali delimično oštećeni. Uništeno 120 m koloseka. Saobraćaj prekinut za 34 časa.
4. Utrošak eksploziva: 10 kg. »plastik 808«, 1 detonator, 9 m detonujućeg štapina, 2 inicijalna punjenja i jedan upaljač na pritisak.

7. *Minirana pruga dana 19. 4. 1945.*

1. Patrola od 5 ljudi II MSV III čete iz grupe za donji Kras minirala je prugu Tržič — Gorica između železničkih sta-

nica Rubije — Zdravščina. Drugog dana u 2,30 časa naišao je na mine voz sastavljen od lokomotive i više vagona. Ovom prilikom je lokomotiva bila postavljena na začelju tako da je vagone gurala ispred sebe. Voz je bio natovaren naftom, šalitrom, cementom itd.

2. Voz je izbačen iz koloseka i delimično uništen.
3. Potpuno su uništena 4 vagona, 1 vagon oštećen. Od uništenih vagona dva su bila cisterne. Time je bilo uništeno oko 40.000 litara nafte, 1 vagon šalitre i 1 vagon cementa. Porušeno je 200 m pruge. Nakon 48 časova saobraćaj je još uvek bio prekinut. Porušen je bio i jedan električni stub.
4. Utrošeno eksploziva: 12 kg „plastika“, 12 m detonujućeg štapina, 5 inicijalnih punjenja, 7 detonatora i 2 upaljača na pritisak.

8. *Miniranje tramvajske pruge dana 19. 4. 1945.*

1. Drag Stanko iz II MSV III čete iz grupe za donji Kras je postavio minu na tramvajsku prugu Opčine — Trst.
2. Neprijatelj je mine primetio i uklonio ih.
3. Utrošeno je: 1 kg „plastika“, 1 detonator i 1 hemijska olovka.

9. *Pokupljene mine dana 21. 4. 1945.*

1. Dana 20. 4. 45. postavila je patrola od 5 ljudi II MSV III čete iz grupe za donji Kras mine na prugu Tržič — Gorica između železničkih stanica Ronke — Polače.
2. Kako voz ove noći nije vozio, to su železničari 21. 4. u 10 časova mine uklonili. Zatim su pregledali celu prugu zbog čega je saobraćaj bio obustavljen za 12 časova.
3. Utrošeno je bilo 12 kg „plastika“, 8 m detonujućeg štapina, 1 inicijalno punjenje, 1 detonator i 1 upaljač na pritisak.

10. *Miniranje električnih stubova dana 20. 4. 1945.*

1. Patrola od 2 druga je kod Sv. Križa kod Trsta minirala električne stubove. Miniranje je izvršeno u 21,30 čas.
2. Porušena su tri električna stuba. U Trstu i u Opčinama su u transformatorima pregoreli osigurači.
3. Utrošeno je bilo 4 kg „nobel 808“, 3 olovke i 3 detonatora.

11. Miniranje skretnica dana 21. 4. 1945.

1. Patrola od 2 čoveka II MSV III čete iz grupe za donji Kras minirala je skretnice na železničkoj stanici u Sv. Križu. Miniranje je izvršeno u 20 časova.
2. Uništene su 2 skretnice. Saobraćaj prekinut za 12 časova.
3. Utrošeno eksploziva: 4 kg „nobel 808“, 2 olovke, 2 detonatora i 2 inicijalna punjenja.

12. Aretacija dana 22. 4. 1945.

Dana 22. 4. 45, patrola od 3 čoveka III čete, pod komandom v. d. političkog komesara, zaustavila je na drumu Veliki Dol — Tublje⁴ nekog vozara koji je prevezio 10 kg sfra, 70 kg belog brašna i 100 kg deteline.

Naša patrola mu se predstavila kao nemački špijuni. Ubeđen da su to stvarno, vozar im je pokazao dokumenta nemačke SS komande i fašista iz Tržiča te od SS komande iz Dutovlja. Pokazao im je i propratni akt da ga nijedna neprijateljeva jedinica ne sme zaustaviti. Sa sobom je imao još neka druga pisma. Patrola ga je odmah uhapsila. Zajedno sa oba konja, kolima i čitavom robom, predala ga je u Goriško vojno područje jer nije imao nikakvog dokumenta od naših vlasti.

13. Učestvovanje u borbi dana 21. 4. 1945.

Udarni vod III čete učestvovao je u borbi sa udarnim bataljonom⁵ XXX divizije. Drug politdelegat ubio je komandanta uporišta „natporučnika“. Pri tome je bilo zaplenjeno više oružja kojeg im je zatim udarni bataljon oduzeo. Zadržali su 1 pištolj i 1 odelo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ravbar Mirko s.r.
Ravbar Mirko

v.d. komandanta poručnik:
Živec Slavko s.r.
Slavko

⁴ Sada: Tublje pri Komnu.

⁵ Omaška: bila je to Udarne četa koja je tog dana postavila zasedu kod sela Praprot (kod Nabrežine) i u ranim jutarnjim časovima napala neprijateljevu patrolu. Gubici neprijatelja: 1 poginuo i 9 zarobljenih; zaplenjeno: 2 puškomitraljeza, 1 automat sa 40 metaka 6 pušaka sa 370 metaka, 3 ručne bombe, 1 raketni pištolj sa 4 rakete (vidi AIZDG, k. 275/1: dnevnik Udarne čete 30. divizije JA).

IZVEŠTAJ ŠTABA 30. DIVIZIJE OD 25. APRILA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI POTČI-
NJENIH JEDINICA NA BANJŠKOJ PLANOTI I TRNOV-
SKOM GOZDU¹

STAB XXX. DIVIZIJE IX. KORPUSA
JUGOSLOVENSKA ARMADA [ARMIJA]

Operativni odsek

Br.

Na položaju, 25. IV. 1945

Dnevni operacijski
izveštaj od 18—26.

IV. 1945. godine.

ŠTABU IX. KORPUSA JUGOSLOVENSKE ARMADE
Operativni odsek.

(Top. sekcija Tolmino [Tolmin] — Idrija — Gorizzija [Go-
rica] 1 : 100.000, ital. izdanje)

Raspored: Po zapovesti od 19. IV. za napad na Zavrh² i po
njegovoj likvidaciji, raspored jedinica bio je sledeći:

23. IV. 45. 17. brigada: Štab kota 1180;³ I. bat. od k. 1112⁴
do ispod Korenine; III. bat. od k. 1019⁵ pa prema
Kozjim stenama.

18. brigada: štab ispod tr. tačke 859 M. Cimone⁶ do
k. 728;⁷ [1. bataljon] bio je poslat na Banjšku pla-
notu 21. ov. m. i vratio se u sastav brigade 23. i po
povratku upućen u sastav 17. brigade; II. bat. od k.
839⁸ do k. 728; III. bat. do „ie“: Zagorje⁹ po obron-

¹ Kopija originala (pisanog na mašini, a pregled naoružanja
olovkom, na srpskohrvatskom jeziku) u AIZDG, k. 226/1.

² Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište u Zavrhu vi-
di dok. br. 82.

• Kota 1180 nalazi se 700 m jugozapadno od Petrovog hriba
(k. 1228).

⁴ Ova kota nalazi se na raskrsnici puteva 800 m jugozapadno
od Predmeje.

⁵ Kota 1019 nalazi se istočno od zaseoka Korenina.

• Črnovnik, brdo. trig. 859.

⁷ Ova kota nalazi se 500 m istočno od Črnovnika, trig. 859.

⁸ Ova kota nije pronađena.

• Zagorje

cima nepoznatog grebena koji se pruža istočno od Zagorja.

19. brigada: Štab kod Kotlarja; I. bat. Rovtarjev vrh;¹⁰
II. bat. Kočevše.

Udarna četa: Kras.

Štab Divizije. Inž. bataljon koji se vratio 23. IV. sa Krasa na Lokve.

Brojno Na dan 24. IV. brojno stanje divizije iznosilo je; stanje po spisku: 1349, u rashodu: 307, na licu: 1083.¹¹

Dezertiranje — Počevši sa 18. i zaključno sa 24. ov. m. ne beleži se.

Mobilizacija: ni jedan slučaj mobilizacije i dezertacije. Treba zato ukazati na jednu novu pojavu koja se u nekoliko mahova već pojavila i na koju treba ubuduće da računamo u vezi sa velikim događajima na frontovima — specijalno sa napredovanjem i približavanjem IV Jugoslovenske Armije Primorskoj — povraćaj svijuju onih koji su se samovoljno udaljili od svojih jedinica pre dva i tri meseca. Protiv takvih drugova treba pokrenuti najstrože mere jer bi uveliko poslužile za dizanje discipline kod ostalih drugova.

Rad jedinica: Dostavljeni dnev. op. izveštaji obuhvataju samo delo¹² 18. br. za 21. i 22.¹³ Ovom prilikom daje se dopuna za rad I. bat. 18. br. koji je u pomenutom vremenu bio prebačen i dejstvovao na sektoru 31. divizije u saradnji sa njenim jedinicama; isto tako daje se pregled [rada] bat. 17. brig. I. bat. 18. br. dobilo je naređenje da se prebaci preko Puštalskog tesnaca na Banjšku planotu i zaposedne k. 807 — (Quota Papa) i k. 778 — Madoni i sa južne i zapadne strane dejstvujući s leđa neprijatelju na pravcu Podlake omogući i olakša frontalno nastupanje III. i XVI. brigade sa istočne i severne strane pomenutog sela.¹⁴ U 13. č. bataljon je izbio na određene mu položaje i odmah preduzeo iznenadni napad protiv neprijateljskih delova koji su se nalazili u zaseoku Madoni, primoravši ih da

¹⁰ Na karti 1 : 100.000, izdanje G.I JA, piše: Rovtar.

¹¹ Pogrešno zbrojeno; treba: 1042.

¹² rad

¹³ Odnosi se na izveštaje od 21. i 23. aprila 1945 (vidi dok. br. 82 i 88).

¹⁴ Podrobnije o napadu jedinica 31. divizije JA na neprijateljevo uporište u Podlaci vidi dok. br. 85.

se povuku na grebene istočno od mesta gde su mu prišla pojačanja. U 15 č. II. njegova četa napala je neprijateljsku kolonu koja se je kretala [pravcem] Podlaka — Grgar. (22. IV. u 01.30 č. bat. je primio naredbu od 16. br. da zaposedne položaje koje je već zaposedao, pošto brigada nije bila, izgleda, obaveštena o njegovom zadatku ili se je kasno setila da to učini. Tako da nije postojala veza sa krilima 3. i 16. br., na koju se naročito potcrtavalo). 22. oko 05.00 č. neprijatelj je pritiskao većim snagama na bataljon da isti nije bio u stanju da to izdrži povukavši se na krilo II. bat. 16. brigade, izvršivši po novim naređenjima zasedanje položaja sa jednom četom na k. 650 iznad Fobce, 2. četa na koti 600.¹⁵ Tokom dana vršeno je uzajamno puškaranje. Po podne bataljon je primio naredbu, da se vrati u sastav svoje brigade, gde je prispeo 23. izjutra. U 10 časova bataljon je produžio pokret prema 17. brigadi na Predmeju. Naši gubitci iznosili su 2 ranjena, dok su neprijateljski bili 20 mrtvih i 20 ranjenih.

Zbog pojačanja primljenih 22. 04. 1945 posada u Grgaru bila je pojačana na 320 vojnika. Zbog toga je odlučeno, da se izvrši napad odabranim grupama II. i III. bataljona 18. udarne Brigade u saradnji sa 7. udarnom brigadom protiv neprijateljskih položaja istočno od Zagorja. U 02. časa 23. aprila napadna grupa III bataljona od tri puškomitraljeza i isto tako II. bataljona napali su jedno istureno neprijateljsko mitraljesko gnezdo — dva šarca i jedan laki minomet obuhvatajući ga bočno. Neprijatelj sa nepristupačnih položaja sa stene vatrom iz mitraljeza i automatskih pušaka bacajući istovremeno ručne bombe prisilio je naše na povlačenje. Tom prilikom dva naša bila su izbačena iz stroja — ranjena. Ceo dan 23. 04. prošao je u povremenom tučenju naših položaja od strane neprijatelja artiljerijskim oruđima. 24. 04. ne beleže se nikakvi događaji na oteku 18. udarne brigade.

17. brigada 24. 04. 1945 zasela je po naredbi sve predviđene položaje. 21. 04. 1945 istureno predstražarsko odelenje kod kilometarskog kamena K. 1. severno [zapadno] od Predmeje otvorilo je vatru iz puškomitraljeza na neprijateljsku bojnu patrolu ranivši dva neprijateljska vojnika. 22. 04. teška Breda otvorila je vatru sa dominantnih položaja protiv raskrsnice [pu-

¹⁵ Kote 650 i 600 nisu pronađene.

teva] Predmeja — Lokve — Ajdovščina na jednu grupu neprijateljskih vojnika, ubivši 2 od njih. Neprijatelj se ograničio na gađanju položaja III. bataljona na koti 1019 teškim minometom. 23. 04. 1945 brigada je krenula u napad oko 13 časova sa namerom, da izbaci neprijatelja sa Predmeje. Napad je izvodila u dve kolone. Desna kolona — I. bataljon kretao se po cesti Lokve — Predmeja i uspeo je da protera neprijatelja i u saradnji sa pridodatim brzostrelnim¹⁶ topom da zasedne kotu 906.¹⁷ Tom prilikom izvršio je nekoliko juriša, da bi skršio neprijateljski otpor. III. bataljon koji je formirao levu kolonu napadao je prema koti 1001.¹⁸ Njegovo kretanje bilo je zaustavljeno energičnim otporom neprijatelja, tako, da je bio blokirao u daljnjem napredovanju. Istovremeno jedna neprijateljska kolona pokušala je bočnim dejstvom sa pravca Kozje stene da ga prinudi na povlačenje ali [je] u tome bila odbijena. Tokom noći i jutarnjih časova sledećeg dana po prijemu pojačanja, neprijatelj je prinudio jedinice 17. brigade, da se povuku na polazne položaje.

19. udarna brigada sve vreme nalazila se na položajima, tako da kod nje nije se izvodio nikakav rad, ograničilo se na individualnu obuku praktičnim putem na konkretnom primeru sa svakim pojedinim borcem.

24. 04. u 06 časova u smislu dobivene korpusne zapovesti¹⁹ XXX. Divizija izdala je naređenje²⁰ svojim jedinicama kojim je regulisala njihov daljni rad. Sve jedinice bile su dužne po novom naređenju, da izvrše zaposedanje novih položaja do 01. časova 25. 04.; 17. brigada imala je da ostane na dotadašnjim položajima sa zadatkom napada na Predmeju; 18. udarna brigada do 13 časova imala je, da izvrši predaju položaja jedinicama XXXI. divizije i da se potom preko Lokava i Medvedjega vrha prebaci iznad Otlice na Obli vrh i preduzme napad protiv neprijateljske postojanke na

" brzometnim

¹⁷ Ova kota nalazi se u istočnom delu sela Predmeja.

¹⁸ Na karti 1 : 100.000 izdanje G.I. JA, 1948, piše: 1002.

¹⁹ Redakcija ovu zanovest nije pronašla. Glavni štab Slovenije naredio je depešom od 23. aprila 1945. Štabu 9. korpusa JA da treba odmah da se zauzmu Predmeja i Otlica kao polazni rejon za prodor u pravcu Trsta (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 90, objašnjenje 26).

^M Redakcija ovo naređenje ne objavljuje a nalazi se u AIZDG, k. 274/1.

Naziv oružja		17. brig.	18. brig.	19. brig.	Brojno stanje 30. Div. 25. IV. 1945
bacač K	80 mm	1	1	1	[po spisku] 1338 — [u rashodu] 269 — [na licu] 1099 ²²
<i>if</i>	50 —"	1	4	1	
<i>n</i>	45 —"	2	4	1	
PIAT23		1	1	1	
„Breda" K	8 mm	2	3	2	
"	6.5 mm	—	-	-	
„Zbrojovke"	7,9 mm	2	7	8	
„Bren"	7,7—"	13	16	9	
Sarac —,MG	42"	1	4-1	1	
Puške K	6,5 mm	43	39	18	
"	7,6 —"		2	-	
	7,7	161	163	60	
	7,9 —"	4	54	8	
Protitankovske p.		1	1	-	
Brzostrelke ²⁴		19	50	23	
Pištolji		26	39	19	

" Pogrešno zbrojeno; treba: 1069.

²³ Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10.

¹⁴ automata

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „TONE TOMŠIČ“ OD 25. APRILA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O BORBI U REJONU BEVŠKA VAS«

STAB
I SNOUB „TONE TOMSIČ“
Položaj, dana 25. 4. 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE JUG. ARMIIJE,
položaj.

*Dnevni izveštaj o vojnom i političkom radu za 24. april 1945.
Brojno stanje:*

Jedinica	Po spisku	Rashod	Na licu	Juče po spisku	Razlika	Primedba
Uži Štab	6	—	6	6		
širi Štab	15	—	15	15		
Štabna patrola	53	5	48	53		
Jurišni vod	10	—	10	10		
Četa za vezu	35	—	35	35		
I bataljon	172	40	132	172		
II bataljon	202	40+12	150	186+16	nov. b. iz Št. Ilja ²	
III bataljon	167	5	162	1+158+7	— + 1 se vratio	
IV bataljon ³	171	21	150	169+2	novoupisana	
Ukupno ...	831	123	708	804+1	(+26)	

Došlo: 23 novomobilisana sa sektora Št. Ilj — Ponikva⁴ —

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 336 III.

- Sada: Laze.

» Početkom aprila 1945. bio je priličan priliv dezertera raznih nacionalnosti iz nemačke vojske u jedinice 4. operativne zone Slovenije pa se, radi lakšeg komandovanja, po brigadama pristupilo formiranju bataljona koji su nazivani internacionalni. Ovaj bataljon formiran je 18. aprila 1945. od pripadnika raznih nacionalnosti koji su, kao pripadnici nemačke vojske, pristupili dobrovoljno u JA (vidi izveštaje Staba 1. slovenačke NOU brigade „Tone Tomšič“ od 19. aprila 1945. u AIZDG, k. 336 III i depeše br. 17 od 14. aprila i br. 55. od 17. aprila 1945. k. 46 II).

⁴ Odnosi se na Zg. i Sp. Ponikva; sada: Ponikva pri Žalcu.

Studence,
1 nestao se vratio
2 upisana u spisak, ranije vođena kao prolazna.
Ukupno 26 drugova.

Obrazloženje rashoda:

na službenom putu111 drugova
na bolovanju	3 „
u bolnici	4 „
nestalo	3 „
na odsustvu1 drug
dezertera1 „
Ukupno123 druga.

Raspored i osiguranje brigade.

Raspored brigade:

Brigada je izvršila pokret sa sektora Podkoželj u Lopatniik, Bevšku Vas⁵ i Št. Janž⁶ i zauzela sledeći raspored:

- I bataljon kod Tuša,⁷
- II bataljon u Bevškoj Vasi,
- III bataljon Podkoželj, i
- IV bataljon iznad Št. Janža.

Osiguranje brigade:

- I bataljon imao je jednu četvu sa minobacačkim odeljenjem u zasedi iznad Pake;⁸
- II bataljon vršio je obezbeđenje u pravcu Velenja;
- III bataljon vršio je obezbeđenje u pravcima Velenje, Šoštanj i Št. Andraž;⁹
- IV bataljon vršio je obezbeđenje u pravcima Dobrna i Nova Cerkev.¹⁰

Pošto su stigli izveštaji da u pravcu Strmeča¹¹ nastupa neprijatelj koji je prikupljen iz raznih uporišta kao Dobrna,

⁵ Sada: Bevče.

⁶ Sada: Vinska Gora.

⁷ Imanje, na karti 1 : 100.000 nije obeleženo.

⁸ Sada: Paka pri Velenju.

⁹ Sada: Andraž nad Polzelo.

¹⁰ Sada: Strmec pri Vojniku.

¹¹ Sada: Strmec nad Dobrno.

Vitanje i druga, krenuli smo, po naređenju Štaba divizije, u 11 časova na nove položaje Črnova i poseli položaje od Laza po grebenima preko Podkoželja i duž drumu Velenje — Dobrna do Črnove;

Prvi bataljon je poseo položaje iznad sela Crnova sa osiguranjem u pravcu Bevča;

II bataljon je poseo položaje Podkraj na koti 549 sa osiguranjem drumu Velenje — Št. Ilj — Vel. Pirešica;

III bataljon je ostao na starim položajima;

IV bataljon je poseo položaje od Crne, kota 483 sa osiguranjem u pravcima Ponikva i Zalec.

Kontakt s neprijateljem i neprijateljevi pokreti.

Oko 18 časova stigle su prve neprijateljske kolone iz pravca Lopatnik — Bevška Vas u pravcu drumu Velenje — Dobrna i naših položaja. Jačina neprijateljeve prethodnice cenila se na oko 150 ljudi. Naši puškomitraljezi iz I i III bataljona, koji su imali ovaj sektor pod zaprečnom vatrom, otvorili su vatru na neprijatelja s odstojanja 300 m. Neprijatelj se odmah razvio u streljački stroj i odgovorio mitraljeskom vatrom. Morao je ostati na položajima Bevška Vas i samo oko 100 ljudi moglo se približiti samim položajima našeg III bataljona na 200 m. Međutim, tu ih je dočekala koncentrična vatra naših mitraljeza i na taj način im je bilo svako dalje nastupanje onemogućeno.

Kada se na odstojanju oko 200 m iza prethodnice primetila neprijateljeva glavnina, jačine oko 300 ljudi, prešla je jedna četa I bataljona u jurišu drum Velenje — Dobrna i uputila se u bok neprijateljevoj koloni. Razvila se oštra mitraljeska vatra, podržavana vatrom iz minobacača, koja je zaustavila neprijateljevu glavninu na položajima Bevška Vas. Samo neprijateljeva prethodnica mogla se unekoliko približiti drumu Velenje — Dobrna, ali na odstojanje 300 m. U toku borbe, koja je trajala do oko 20,30 časova, položaj se u suštini nije promenio. Oko 20,45 časova pokušavala je jedna neprijateljeva patrola, jačine oko 40 ljudi, da dođe do glavnog drumu do položaja našeg I bataljona, ali je bila vatrom naših mitraljeza zaustavljena i odbačena na polazne položaje.¹² Ostali smo na položajima do 24 časa kada smo,

¹¹ Borba je vođena sa 2. bataljonom 19. SS policijskog puka (vidi AIZDG, nemački fond, k. 154 V: izveštaj komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 27. aprila 1945).

po naređenju Štaba divizije, izvršili pokret na nove položaje na sektoru Galicija.

Neprijateljevi gubici: oko 50 ranjenih i mrtvih.

Naši gubici: ništa.

I naš IV bataljon je vodio kraću borbu oko 16 časova s neprijateljevom kolonom nepoznate jačine. Borba je završila bez naših gubitaka.

U ovimi borbama nije bilo ništa zaplenjeno.

Utrošena municija: »mauzer« municija .	2.850 met.
» za „bren“	980 met
za puške .	460 met.
za automate	580 met.
mina za minobacač	73

Moral neprijatelja bio je veoma slab, što je primećeno kod njegove vatre i polaganog nastupanja, te slabog manevra.

Moral naših boraca bio je odličan.¹³

Dnevni rad. Odpao je zbog pokreta.

Ustajanja zbog pokreta nije bilo.

Hrana. Ljudstvo je dvaput dnevno dobilo izdašnu hranu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Škrk Bojan

M.P.

Načelnik Štaba, por.:
Jerin Marjan

¹¹ O ovoj borbi postoji u AIZDG, k. 336/III izveštaj Štaba brigade od 28. aprila 1945. kojeg redakcija ne objavljuje jer ne iznosi ništa bitno novo.

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAPADNO PRIMORSKO OD 25. APRILA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O AKCIJAMA 2. MINERSKOG SABOTAŽNOG VODA NA PODRUČJU BENEČIJE¹

**OPERATIVNI STAB ZA
ZAP. PRIMORSKU
IX KORPUSA JA**

Položaj, 25. 4. 1945.
Br. 659

ŠTABU IX KORPUSA J A

Inžinjerijski odsek.

Predmet: mesečni
izveštaj MS² akcija.

Sekcije Tolmin — Udine [Videm] — Tarvisio [Trbiž]
1 : 100000, engl, izdanje

Datum akcije: 28. 3. 1945.

Jedinice: II MSV³

Predmet rušenja: Uspinjača (teleferika) -

Mesto rušenja: u blizini Toreana

Rezultat rušenja: Uništene su sve mašine uspinjače. Zaplenjeno je i 10.000 metara sporogorećeg štapina, 70 kg baruta i 1 telefonski aparat.

Količina utrošenog eksploziva: 70 kg baruta kojeg smo zaplenili.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226a/I. U gornjem desnom uglu nalazi se nečitak paraf. Iz propratnog akta se vidi da je izveštaj primljen u Štabu 9. korpusa JA 4. maja 1945. i zaveden pod brojem 230/Ia.

¹ minersko-sabotažnih

¹ Minersko-sabotažni vod

Datum akcije: 10. 4. 1945.

Jedinica: II MSV

Predmet rušenja: Električni stubovi visokog napona.

Mesto rušenja: U blizini Bulfons-a⁴ (Tarcento).

Rezultat rušenja: Srušena 2 stuba.

Količina utrošenog eksploziva: 6 kg „plastika“, 6 detonatora, 2 inicijalna punjenja, 6 m detonujućeg i 8 sporogorećeg štapina.

Datum akcije: 12. 4. 1945.

Jedinica: II MSV

Predmet rušenja: telefonski kabel Videm — Trbiž i kabina.

Mesto rušenja: na liniji Videm — Tarcento.

Rezultat rušenja: Uništena telefonska kabina, saobraćaj obustavljen za 12 časova.

Količina utrošenog eksploziva: 6 kg „plastika“.

Datum akcije: 16. 4. 1945.

Jedinica: Rezijski bataljon.

Predmet rušenja: telefonski kabal RIM — BERLIN.

Mesto rušenja: između Kluža i Predela.

Rezultat rušenja: kabal prekinut. Veza prekinuta za 6 časova.

Količina utrošenog eksploziva: 2 kg ekrazita i 70 cm štapina.

Datum akcije: 17,—18. 4. 1945.

Jedinica: II MSV

Predmet rušenja: pruga i voz

Mesto rušenja: na pruzi Čedad — Videm

Rezultat rušenja: oštećena lokomotiva, 6 vagona izbačeno iz koloseka, poginula 3 neprijateljeva vojnika.

Utrošeno eksploziva: 2 mine 3,75, 1 mina 6,75 i 1 m sporogorećeg štapina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant kapetan:	M.P.	Operat. oficir poručnik:
Bavec Franjo Branko		Perat Alfonz
Branko		Perat Alfonz

⁴ Na karti 1 : 100.000, izdanje G.I. JA, 1949, nije obeleženo.

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. BATALJONA 18. SLOVENAČKE NOU
BRIGADE „BAZOVIŠKA" OD 25. APRILA 1945. ŠTABU 9.
KORPUSA JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI U APRILU¹

STAB IV BATALJONA XVIII SNOUB
„BAZOVIŠKA"

Na položaju, dana 25. IV 1945.
Br. 517/17

Predmet: Operativni izveštaj
za mesec april 1945.

ŠTABU IX KORPUSA JUG. ARMIJE
(Operativni odsek)

na položaju

Dostavljamo vam operativni izveštaj za period od 31. p.
m. do 25. o. m.

1. IV 1945: krenula je 1. četa sa sektora Brkina na sektor severnog dela Slov. Istre. Istog dana se vratila III četa sa sektora Pivke na sektor Brkina.
4. IV 1945: napala je patrola IV čete na glavnom drumu Trst — Rijeka, i to u blizini uporišta Kozina, putnički automobil. Ubijen je jedan nemački oficir i 3 vojnika ranjena. Nije nam bilo moguće da automobil uništimo jer je u isto vreme istim pravcem kretala jaka motorizovana kolona, pa je zbog toga naša grupa bila prinuđena da se povuče.
5. IV 1945: Patrola IV čete zarobila je u blizini uporišta Kozina dva nemačka vojnika. Zaplenjene su bile dve italijanske puške sa odgovarajućom municijom i 8 ručnih bombi. Pomenuti su još istog dana predati oficiru OZNE.
6. IV 1945: napala je II četa na glavnom drumu Trst — Rijeka i to u blizini uporišta Gradišče² fašistič-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 300 I. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

* Sada: Gradišče pri Materiji.

ki automobil. Ubijen je jedan podoficir a dva ranjena.

7. IV 1945: krenula je II četa sa sektora Brkina na sektor severne Istre. Istog dana je 1. četa, pod komandom pomoćnika politkomesara bataljona,³ napala neprijateljevu kolonu od 15 ljudi na glavnom drumu Buje⁴ — Koper. Nakon borbe od pola časa, neprijatelj je bio nateran u bekstvo. Pri ovom napadu smo zaplenili sledeće: 1 puško-mitraljez „šarac“ sa 1000 metaka, 1 pušku „Mauzer“, više sprema i jednog jahaćeg konja sa sedlom. Zaprežna stoka, kola i različiti utovareni materijal bio je vraćen civilima. Ubijeno je bilo 9 nemačkih vojnika a svi ostali su ranjeni. Na našoj strani nismo imali nikakvih gubitaka.
10. IV 1945: Patrola IV čete je u blizini sela Beke napala neprijateljevu patrolu. Ubijena su tri fašista i jedan podoficir iz SS policije. U ovoj akciji je zaplenjena oprema svih ubijenih neprijateljevih vojnika, 1 automat sa odgovarajućom municijom, 1 pištolj „Bereta“.
11. IV 1945: izvršila je III četa rekviziciju u selu Matavunu⁵ i odnela sledeći materijal: dva telefonska aparata, 30 italijanskih raketa, tri automobilske gume i jedan motor. Istog dana je minerska diverzantska grupa minirala železničku prugu Divača — St. Peter.⁶ Od eksplozije je bila jako oštećena lokomotiva i uništeno 3 vagona. Oštećene su 4 šine. Zeleznički saobraćaj je obustavljen 13 časova.
Patrola II čete je u blizini sela Bočaji (SI. Istra) napala neprijateljevu patrolu od oko 10 ljudi. Nakon kraće borbe je neprijatelj nateran na bekstvo. Ubijena su 3 nemačka vojnika i zaplenjene 3 puške „Mauzer“ sa odgovarajućom municijom.
14. IV 1945: izvršila je bojna patrola IV čete akciju na glavnom drumu Trst — Rijeka i to u blizini uporiš-

³ Vincenc Lukan Emil

⁴ Dopisano mastilom „Buje“ umesto „Boršt“.

⁵ Ovo selo na karti 1 : 100.000, izdanje G. I, JA, nije obeleženo, a nalazi se 2,5 km jugoistočno od Divače.

• Sada: Pivka.

ta Kozina. Napala je teretni kamion koji je stigao iz pravca Rijeke prema Trstu. Ubijena su dva nemačka vojnika a dva su ranjena.

15. IV 1945: otišla je minersko-sabotažna grupa na željezničku prugu Divača — Kozina i tu izvršila miniranje sa nagaznim minama. Kod eksplozije je oštećena lokomotiva i dva vagona izbačena iz koloseka. Saobraćaj je bio obustavljen 48 časova.
17. IV 1945: izvršio je 1 vod IV čete akciju na glavnom drumu Trst — Rijeka u blizini uporišta Obrova. Napadnut je neprijateljev kamion koji je prevozio naftu u pravcu Rijeke. Pri tome su ubijena 3 nemačka vojnika i 4 ranjena te prolivena sva nafta. Zaplenjeno je 1 pištolj, 1 opasač i dve spreme.
18. IV 1945: pošla je 1. četa u zasedu na drum Buje — Koper. U jutarnjim časovima naišla je neprijateljeva patrola, jačine oko 20 ljudi, na koju je zaseda odmah otvorila vatru. Pri tome je ubijeno 5 neprijateljevih vojnika a 3 su ranjena. Četa nije mogla da zapleni oružje i to zbog toga što je neprijatelju iz obližnjeg uporišta pristiglo pojačanje. Mi smo izgubili 1 druga.
19. IV 1945: krenula je II četa, zajedno sa 1. četom N. O.,⁷ u selo Reparec i tu uhapsila 4 fašista, koji su predati oficiru OZNE.
20. IV 1945: U 22 časa pošla je III četa u uporište Lokev, gde se nalazilo 18 nemačkih vojnika kojima je bilo povereno obezbeđenje skladišta sa raznim materijalom. Čim je neprijatelj primetio našu četvu, jačine 20 ljudi, koja je upala u uporište, povukao se bez ikakvog otpora u neki privatan stan. Četa je kod stana gde se nalazio neprijatelj odmah postavila stražu i izvršila akciju. Uspeh ove bio je sledeći: zaplenjeni materijal: 30 džakova šećera (od po 70 kg), 24 mala sanduka kolača, 30 kom. dvopeka, 100 kom. masti za „Breda“, 98 pari čarapa, 118 letnjih potkošulja, 127 gaća. Istog dana je patrola IV čete napala neprijateljevu kolonu koja je bila u pokretu na glavnom drumu Trst — Rijeka i to u blizini Gradišća. Rezultat nam nije poznat, jer se pat-

rola zbog nadmoćnosti neprijatelja morala povući.

Istog dana je obavještajna patrola od 3 borca u selu Škocjan uhvatila jednog ustašu, te ga odmah sprovela u Komandu mesta Materija. Tog dana su dve odvojene patrole, i to [jedna] u selu Pregarju zarobila dva nedićevca i sprovela ih u Komandu mesta Ilirska Bistrica, a druga patrola u selu Marezige (SI. Istra) zarobila 2 nemačka vojnika i sprovela ih u Komandu mesta Koper.

21. IV 1945: minirala je minersko-sabotažna grupa železničku prugu Divača — Št. Peter i to u blizini stanice Košana u pravcu Št. Petera. U 4 časa je na nagazne mine naišao teretni voz. Od eksplozije su izbačeni iz koloseka lokomotiva i 10 vagona, te prekinut električni vod visokog napona duž pruge. Oštećeno je 9 šina. Saobraćaj je obustavljen 30 časova.
22. IV 1945: kretala se neprijateljeva patrola jačine 7 ljudi u blizini sela Slope i sukobila se sa Štabom bataljona. Pri tome su zarobljena dva nemačka vojnika a tri su ranjena. Zaplenjeno je sledeće: 7 sprema, 1 automat „šmajser“, 1 pištolj, 3 puške sa odgovarajućom municijom, 1 cipele i 1 dvogled.
23. IV 1945: Patrola obavještajnog centra napala je republikansku patrolu koja se kretala u blizini sela Ritomeče. Ubijen je 1 republikanski vojnik. Zaplenjena je 1 puška sa odgovarajućom municijom. Istog dana je ista patrola u selu Pregarje zarobila 3 nemačka vojnika i sprovela ih u Komandu mesta Ilirska Bistrica.
23. IV 1945: napala je bojna patrola III čete republikansku patrolu koja je patrolirala duž železničke pruge Divača — Kozina i to u blizini Kačiča.⁸ Ubijena su 2 vojnika a 1 je ranjen.
24. IV 1945: izvršila je 1. četa, pod komandom pomoćnika politkomesara bataljona, akciju u selu Kubet (SI. Istra) i to je napala neprijateljevu patrolu.

⁸ Odnosi se na Kačiče-Pared.

Pri tome su zarobljena 3 nemačka vojnika, 1 podoficir a 1 vojnik je ubijen. Zaplenili smo sledeće: 1 automat, 4 puške „Mauzer“, 1 pištolj, 1 dvogled, 5 opasača, 5 sprema.

25. IV 1945: *Raspored naših jedinica*: Štab sa odsecima, 1. i 2. četa na sektoru severnog dela Slov. Istre, III i IV četa na sektoru Brkina.

U poslednje vreme otpočeo je naš bataljon mobilizaciju na sektoru Brkina da tako popuni brojno stanje bataljona koje mora, po naređenju zamenika komandanta IX korpusa, iznositi ukupno 300 ljudi. Po naređenju gore pomenutog zamenika komandanta, u toku sutrašnjeg dana otići će iz našeg bataljona na raspolaganje štabu korpusa cela prva četa, pomoćnik politkomesara bataljona, zamenik komandanta, dva komandira četa i zamenik komandira.⁹ Svi ti rukovodioci biće zamenjeni drugim iz našeg bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU;

Načlnik štaba poručnik: M. P. za¹⁰ Operativni oficir:
Vičič Srečko [•••]"

• Pošto su jedinice 9. korpusa JA 28. aprila 1945. otpočele nastupanje u pravcu Trsta (vidi dok. br. 108) a 1. četa sa pomenutim starešinama još nije do tada otišla na sektor Trnovskog gozda, to je naređeno da ostaje i dalje u sastavu bataljona i dalje dejstvuje u njegovom sastavu (AIZDG, k. 300/1).

¹⁰ Dopisano mastilom potpisnika.

¹¹ Potpis nečitak.

DNEVNIK ŠTABA 11. SLOVENAČKE NO BRIGADE „MI-
LOŠ ZIDANŠEK" ZA RAZDOBLJE OD 28. FEBRUARA DO
25. APRILA 1945. GODINE¹

Dnevnik XI SNOB od 1. 3. 45.²

Dnevnik od 28. II — 25. IV 1945.

28. II 1945.

Brigada je imala posednute položaje Žvarulje, Dolgo Brdo³ — Vrh.⁴ Oko 7 časova ujutro otpočeo je iz pravca Tlačnice nastupati neprijatelj u pravcu naših položaja. Prodro je do sela u pravcu Vrha i Kandrša. Upućena je bila pomoć na Dolgo Brdo, obezbedili smo se u pravcu Suhog Potoka i sa zasedom na grebenu Dolgo Brdo — Molniše.⁵ 1 četa je posela položaje na Kamnom hribu® i grapi ispod K. hriba. Posle 12 časova uputili smo pomoć na položaje brda Dolgo Brdo — Molniše. Borbe su vođene do pada mraka. (Opis borbi u relaciji od 2. III 45.⁷) Naših gubitaka nije bilo. Neprijatelj je imao 7 mrtvih i veći broj ranjenih. Oko 19,35 časova primili smo naređenje za pokret. Na zbornom mestu u Ravnama⁸ priključili smo se ostalim brigadama i krenuli u pravcu Save.⁹

1. III 1945.

Pošto je bio prelaz preko Save nemoguć, krenuli smo na položaje Zabreznik gde smo stigli u 13,30 časova. Obezbedili smo se sa zasedom i osmatračnicom kod crkve, sa dve zasede ispod sela u pravcu Podšentjurja, sa patrolom kroz šumu uz Lesji potok i sa stražarskim mestima. Vojna i politička nastava nije održana zbog odmora boraca.

¹ Original (pisan mastilom, mastiljavom olovkom i plavom olovkom) u AIZDG, k. 333/IV. Dnevnik je pisan u svesku.

² Napisano na koricama mastiljavom olovkom.

³ Sada: Dolgo Brdo pri Mlinšah.

• Sada: Vrh pri Mlinšah.

⁵ Omaška; verovatno bi trebalo: Mlinše.

• Na karti 1 : 100.000 nije pronađeno.

⁷ Ta relacija nije pronađena.

⁸ Sada: Ravne pri Mlinšah.

• Podrobnije o pokušaju prelaza brigada 4. operativne zone Slovenije preko Save vidi dok. br. 76.

Ostali smo na starim položajima sa istim obezbeđenjem. Održan je sastanak sa štabovima bataljona. U svim bataljonima je održana borbena obuka: posjedanje položaja, čišćenje i pregled oružja. Sem toga, u bataljonima je održana vojna nastava i to: 1 bat. o stražarskoj službi, 2.[bataljon]: ./.; 3.[bataljon]: ./.

Politička nastava: 1 bat.: Osnivanje OF i njezin prog[ram],
2. bat.: Svetski politički i voj. položaj.
3. bat.: 0 lokalpatriotizmu.

U 23,30 časa izvršili smo pokret na nove položaje *Gabrje*.¹⁰
Napred je bio upućen II bat. da obezbedi hranu.¹¹

3. III 1945. Na novim položajima *Gabrje* — od 10,30 časova dalje dana 3. III 1945.

Osiguranje kantonmana:

2 zasede u pravcu Blagovice;
bojna patrola u pravcu Češnjice;
2 stražarska mesta.

Zaseda 1 voda na vrhu Šipka, zatim preuzela osiguranje IV¹² SNOUB u 13 časova.

Ljudstvo je bilo zbog pokreta u toku čitave noći na odmoru. Za vreme pokreta nestao je iz II bat. obučar.

Brojno stanje uvećalo se za 16 drugova iz Kom. mesta Trbovlje.

Pol. i voj. nastava nije održana.

Tri obroka hrane, ukusni i dovoljni.

4. III 1945.

U 2,00 časa izvršen pokret sa položaja *Gabrje* ni položaje *Češnjica*¹³ u Tuh. dolini gde smo stigli u 6,00 časova. Pre podne čišćenje i pregled oružja. Bilo je podignuto: teški minobacač, teška „breda“, protivt. puška, engl. municija i municija „Mauzer“.

Vojna nastava: 1. bat.: —

2. bat.: strojeva obuka, pregled oružja, ukopavanje i maskiranje.

3. bat.: straž[arska] služba, pozdravljanje-prakt.

¹⁰ Sada: *Gabrje* pod Špilkom.

¹¹ Dovde tekst pisan mastiljavom olovkom, a dalje mastilom.

» Omaška; treba: VI (vidi dok. br. 76).

¹³ Sada: Češnjice v Tuhinju.

Politička nastava: 1. bat.: —

2. bat.: Uklanjanje naših grešaka. Pregled svet. voj. i pol. događ.

3. bat.: Nastanak NOV i CA.¹⁴ Cilj naše borbe.

Osiguranje: 2 zasede i patrola u pravcu vrha Menine [planine];

2 stražarska mesta.

Tri obroka hrane, ukusni i dovoljni.

5. III 1945. Ostali na starim položajima. Isto osiguranje.

Pre podne: 3. bataljon na odmoru. U toku noći u ekonomskoj akciji. Pregled i podela oružja i municije. Čišćenje oružja. (III bat. nije vršio straž, službu prema propisima).

Posle podne: borbena obuka — napad i obilaženje od 13,00 do 15,15 časova. Od 15,30 do 17, 30 časova vojno-politički kurs.

Vojna nastava: 1. bat.: pokret, straž, i patrolna služba.

2. bat.: pozdravljanje i raportiranje, straz. služba, zasede, patrola.

Politička nastava: 1. bat.: pregled radio-vesti s komentarom.

2. bat.: Rusija i slov. države. Izgradnja naše narod, vlasti.

Na našem sektoru nije bilo nepr. pokreta ili koncentracija.

Tri obroka hrane, ukusni i dovoljni.

Formirano Teško odeljenje od 15 drugova.

6. III 1945. Sa položaja Češnjice premestili smo se na položaje Dol. Okrog¹⁵ gde smo stigli u 6,00 časova.

Pre podne: čišćenje lične opreme, razvijanje zastave i govor druga politkomesara Iztoka¹⁶ o biografiji druga maršala Tita za njegov 56. rođendan.¹⁷

Voj. nastava: 1. bat.: o samoinicijativi u borbi

2. bat.: napad na nepr. kolonu i zasedu. Praktično o straž. si.

3. bat.: prakt. o stražarskoj i patrolnoj službi.

Pol. nastava: 1. bat.: o Krimskoj konferenciji,

2. bat.: produžetak programa iz prethodnog dana,

3. bat.: o našoj borbi i maršalu Titu.

¹⁴ Crvene armije

¹⁵ **Pravilno: Spodnji Okrog (Sp. i Zg. Okrog); sada: Okrog pri Motniku.**

¹⁶ Ivan Krulc Iztok, politički komesar brigade.

¹⁷ **Pogrešno: treba 53.**

Osiguranje: 2 zasede u pravcu Špitaliča, 1 zaseda u pravcu Češnjica, 1 stražarsko mesto.

Patrola je dovela 6 drugova (4 su se sakrivali) — 2 izgubljena iz II bataljona. Zadeponovali smo teški minobacač zbog čega je i bilo rasformirano Teško odeljenje.

7. III 1945.

Ostali smo na starim položajima Dol. Okrog sa istim osiguranjem.

Voj. nastava: 1. bat.: Stražarska i patrolna služba,
2. bat.:
3. bat.: „ „

Pol. nastava 1. bat.: Izgradnja naše narodne vlasti,
2. bat.:
3. bat.: '«

Pre podne je izvršen zbor brigade sa razvijanjem zastave u čast proslave rođendana maršala druga Tita. Neprijatelj nije bio primećen.

8. III 1945.

U toku noći izvršili smo pokret do glavnog drumca koji je bio zasednut od neprijatelja, pa je zbog toga prolaz bio nemoguć. Vratili smo se i poseli položaje na *Menini planini*. Vojna i politička nastava nije održana.

9. 3. 1945.

Ostali smo na položajima *Menine planine*.

10. 3. 1945.

U toku noći izvršili smo pokret i poseli položaje kod *Potočnika*. U bataljonima je održana vojna i politička nastava. Neprijatelj nije bio primećen.

11. 3. 1945.

Ostali smo na položajima kod *Potočnika*. Održan je sastanak bat. starešina, takođe je održana vojna i politička nastava.

12. 3. 45.

U toku noći izvršili smo pokret na položaje *Menine planine*. Patrola koja je bila upućena po hranu naišla je pri povratku u jedinicu na neprijatelja koji je otvorio vatru na nju. Nestali su 1 drug i 1 drugarica.

U bataljonima je održana vojna i politička nastava.

¹⁸ Dalji tekst je pisan mastiljavom olovkom.

13. 3. 45. Vođene su borbe, 2 mrtva i 3 ranjena.

14. 3. 45. U toku noći izvršili smo pokret u pravcu sela *Ravne*¹⁹ i *Poljana*, gde smo imali nameru da zaposednemo položaje. Pošto je pomenute položaje posedao neprijatelj vratili smo se u jutarnjim časovima nazad prema grebenima Menine planine. Neprijatelj, koji nas je primetio, otvorio je za nama snažnu vatru. Imali smo 3 ranjena.

15. 3. 45.

U toku noći krenuli smo iz Menine planine u dolinu s ciljem prelaza druma. Drum je bio posednut od nadmoćnijeg neprijatelja zbog čega smo se vratili nazad u pravcu [Menine] planine. Već pre podne otpočeo je neprijatelj nastupati protiv naših položaja. Prihvatili smo borbu koja se vodila čitavog dana. Imali smo 2 mrtva i 6 ranjenih. Kompletan 1. bat. sa politkomesarom [brigade] Iztokom otišao je kao pratnja ranjenika. Ostala dva bataljona krenula su iz planine preko druma i posela položaje *Gabrje*.

16. 3. 1945.

Imali smo posednute položaje *Gabrje*. Održana je vojna i politička nastava. Naveče smo izvršili pokret.

17. 3. 45.

U 4 časa ujutro zaposeli smo položaje *Dolgo Brdo*. Održana je vojna i politička nastava. Neprijatelj nije bio primećen.

18. 3. 45.

Ostali smo na položajima *Dolgo Brdo*. Po naređenju Operat. štaba, poslove komandanta brigade preuzeo je drug Miha Ramšak, za zam. [komandanta je postavljen] drug Zdeno,²⁰ a za politkomesara drug Joško.²¹ Brigada se pripremala za pokret. U 17 časova smo krenuli u pravcu Save. Pošto je prelaz bio nemoguć, vratili smo se.

19. 3. 45.

Ujutro u 7 časova zaposeli smo položaje Stance Laze. Pre podne se ljudstvo odmaralo, a posle podne je održana vojna i politička nastava. Neprijatelj nije bio primećen.

20. 3. 45.

U toku dana smo ostali na položajima Stance Laze. Održana je vojna i politička nastava. Naveče smo izvršili pokret i poseli položaje *Okrog*.

" Sada: Ravne pri Smartnem.

^M Jaroslav Soušek Zdenko

" Slavko Kokalj Joško

21. 3. 45.

U 3 časa ujutro smo zaposeli položaje *Okrog*. Pošto smo primetili pokrete neprijatelja ispod naših položaja, uputili smo sve ljudstvo na položaje na kojima je ostalo u toku čitavog dana. Vojna i politička nastava nije održana.

22. 3. 45.

Brigada je u toku noći izvršila pokret na nove položaje Sv. *Lenart*— koje je posela u 3 časa ujutro. U bataljonima je održana vojna i politička nastava, čišćenje i pregled oružja. U toku dana smo mobilisali 3 druga — terenska radnika. Neprijatelj nije bio primećen.

23. 3. 45.

Brigada je ostala na starim položajima Sr. *Lenart*. Zadeponovali smo 2 lake »brede«. U bataljonima je održana vojna nastava »O disciplini, pozdravljanju i raportiranju« i politička nastava »Šta je fašizam«. Mobilisali smo 3 druga. U brigadu je uključeno ..²³ drugova Rusa. Drugih promena nije bilo.

24. 3. 45.

Brigada je imala zaposednute stare položaje Sv. *Lenart*. U toku dana se ljudstvo nalazilo na položajima. Naveče smo izvršili pokret koji je trajao čitavu noć.

25. 3. 45.

Brigada je u 8 časova ujutro zaposela položaje *Gabrje*. Ljudstvo se u toku čitavog dana nalazilo na položajima pošto smo primali materijal od saveznika. Vojna i politička nastava nije održana. U toku noći brigada je izvršila pokret.

26. 3. 45.

Brigada je u 5 časova ujutro zaposela položaje *Limbarska Gora — Kal*. U toku dana održana je u bataljonima vojna nastava »O čuvanju oružja i rukovanju ručnim bombama«. Politička nastava: čitanje literature o našim granicama. Slobodno vreme korišteno je za čišćenje i pregled oružja. U toku noći smo ostali na starim položajima.

27. 3. 45.²⁴

Imali smo posednute stare položaje *Kal*. U toku dana održana je vojna nastava »Korištenje zaklona, zauzimanje po-

^a Sada: Vrhe.

["] Broj nije upisan.

²⁴ Dalji tekst pisan je plavom olovkom.

ložaja, praktične vežbe na terenu«, politička nastava: produžilo se čitanje literature o našim granicama. Održan je kulturni čas. Naveče smo krenuli u pravcu Save koju smo imali nameru da pređemo. Pošto to nije bilo moguće, vratili smo se i poseli položaje Sv. Florijan. Za vreme pokreta dezertirala su 3 druga.

28. 3. 45.

Brigada je u 7 časova ujutro zaposela položaje Sv. *Florijan*.²⁵ Zbog dugog pokreta, ljudstvo se u toku dana odmaralo. Nije održana nikakva vojna i politička nastava. Vratio se 1 drug koji je zaostao juče u pokretu. Naveče je brigada izvršila pokret i u 24 časa zaposela položaje Kal.

29. 3. 45.

Brigada je posedala položaje *Kal*. U toku dana održana je u bataljonima sledeća vojna i politička nastava: sklapanje i rasklapanje oružja i o razvoju Bele garde. Izvršen je pregled oružja i opreme. Prao se veš. Održan je takođe sastanak sa štabovima bataljona.²⁶

30. 3. 45.

Brigada je ostala na starom položaju. Posebnih promena nije bilo.

31. 3. 45.

Posedali smo položaje Kal. U bataljonima je održana vojna nastava i strojeva obuka. Opran je veš ljudstva. U 23 časa smo imali uzbunu.

1. 4. 45.

Uskrs. Brigada je posedala položaje *Kal*. Ljudstvo se u toku dana odmaralo i vršilo pripreme za *predvideni prelazak preko Save*.

U pravcu Save smo krenuli u 15 časova, ali je prelaz bio nemoguć, pa smo zbog toga ujutro sledećeg dana poseli položaje iznad *Golča*.

2. 4. 45.

Brigada je u 9 časova ujutro posela položaje iznad *Golča*. Ljudstvo se u toku dana odmaralo. Naveče smo na brdima zapalili kresove u čast dolaska CA na slovenačku teritoriju.

" Odnosi se na selo Gora Sv. Florijana; sada: Gora pri Pečah.
" Dalji tekst pisan je mastiljavom olovkom.

3. 4. 45.

Brigada je u jutarnjim časovima izvršila pokret i posela položaje *Ravne*. U toku dana održana je vojna nastava: disciplina na maršu J u borbi, i politička nastava: seljačke bune u Sloveniji.

4. 4. 45.

U toku noći izvršila je brigada pokret i posela položaje *Smučidol*. Održana je vojna nastava: strojeva obuka i politička nastava: za slamanje i posle slamanja fašizma. Ljudstvu je opran veš.

5. 4. 45. Brigada se nalazila na starim položajima *Smučidol*. Održana je vojna nastava: upoznavanje oružja, dok je politička nastava održana po programu. Posebnih promena u brigadi nije bilo.

6. 4. 45. Brigada se nalazila na položajima oko *Smučidola*. U bataljonima je održana vojna i politička nastava.

7. 4. 45. Brigada je u 3 časa izvršila pokret iz *Smučidola* na Kal, gde je zaposela položaje. Neprijatelj na tom sektoru nije bio primećen.

Održana je vojna i politička nastava prema programu. Održan je takođe čas o higijeni.

8. 4. 45.

Brigada je izvršila pokret sa dotadašnjih položaja na položaje *Gabrje*. Održana je vojna i politička nastava.

9. 4. 45.

Brigada je ostala na istim položajima.

10. 4. 45.

Brigada je izvršila pokret iz sela *Gabrje na Vrh*. U 8 časova ujutro je neprijatelj napao naše položaje te se borba vodila do 12 časova. Gubitaka nije bilo. Švabe su imale osetne gubitke. U 12 časova brigada se premestila na nove položaje oko *Suhog Potoka*.^{2,7}

11. 4. 45.

Brigada je izvršila pokret iz sela *Suhi Potok* na Sv. *Primož* iznad Čemšenika. Neprijatelj nije bio primećen. Održana je vojna i politička nastava.

" Dalji tekst pisan je mastilom.

12. 4. — 13. 4. 45.

Popis i raspored novomobilisanih boraca.²⁸ U 1. bataljonu je održana vojna nastava o disciplini a praktična o zauzimanju položaja. U 2. bataljonu održana je vojna nastava o zauzimanju položaja. Politička nastava: o našim granicama.

13. 4. 45.

Brigada se razmestila u selu *Crni Vrh*, na severnoj strani Čemšeniške planine.²⁹ Vojnu nastavu u 1. bataljonu »O organizaciji naše vojske« održao je poručnik Matjaž.³⁰ Strojeva obuka održana je pod rukovodstvom komandanta bataljona. Vojnu nastavu u 2. bataljonu »O disciplini na straži« i »Postavljanje zaseda i zauzimanje položaja« održali su drug Zdravko³¹ i potpor. Pleskovič.³² Politička nastava: o našim granicama i o poredama CA. Predavanje su održali kom. 1. čete i pom. politkomesara 2. čete.

14. 4. 45.

Brigada je ostala na istim položajima. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Čišćenje i pregled oružja. Vojna nastava: gradnja i iskorišćavanje zaklona (1. bat.), stražarska služba (2. bat.) U oba bataljona je održana politička nastava: Poslednji događaji i Krimski konferencija.

15. 4. 45.

Brigada je izvršila pokret iz *Crnog Vrh* na *Dobrovi*je. Pokret je izvršen noću 14./15. o. m.

U 1. bataljonu nije održana vojna i politička nastava, jer ljudstvo nije bilo prikupljeno. U 2. bataljonu održana je vojna nastava o disciplini u pokretu (održao komandant bataljona). Politička nastava: Opšti politički položaj (predavao politkomesar bataljona). Sastanak svih članova KP u 2. bataljonu.

Ruska četa: pešadijska obuka i predavanje o ciljevima strelaca (predavao komandir čete). Održana je politička nastava, govorio je komesar čete.

²⁸ Zbog malog brojnog stanja 6. slovenačke NOU brigade „Slavko Šlander“ i 11. slovenačke NO brigade „Miloš Zidanšek“ naredio je Štab 4. operativne zone Slovenije Kamniško-zasavskom NOP odreda da u ove brigade uputi jedan bataljon, a 2. slovenačkoj NOU brigadi „Ljubo Šercer“ da uputi 100 boraca. Ovim pojačanjima, mobilizacijom i dolaskom novih boraca, brigada je u drugoj polovini aprila brojala 380 boraca (AIZDG, k. 46/1).

^M Ova planina nazivana je i Velika planina.

⁵⁰ Franc Korče Matjaž

" Redakcija nije mogla utvrditi pravo ime i prezime.

" Milovan Pleskovič

16. 4. 45,

Brigada je ostala na istim položajima. Vojna nastava: o disciplini u pokretu i opis oružja (predavao op. oficir bat.). Politička nastava »O Osvobodilnoj fronti« (predavao komesar bat.).

2. bat. vojna nastava: disciplina i pozdravljanje (predavali komandiri obe čete). Politička nastava: Izgradnja narodne vlasti (predavao pom. kom. 2. čete). Posle podne čišćenje oružja, pregled oružja i opreme.

Ruska četa: pre podne i posle podne vojna obuka. Posle podne održan čas: moljakanje za hranu i nasilje nad civilnim stanovništvom (predavao komesar čete, a vojna nastava je održana pod rukovodstvom komandira čete).

17. 4. 45.

Brigada se nalazila na istim položajima.

1. bat. voj. nastava: O disciplini u pokretu i opis oružja (održao oper. ofic. bat.). Vojna nastava: »O OF« (predavao komesar bataljona).

2. bat. vojna nastava: Disciplina i pozdravljanje (predavali komandiri četa). Politička nastava: Izgradnja narodne vlasti (predavao pom. komesara 2. čete). Posle podne čišćenje oružja, pregled oružja i opreme.

Ruska četa: pre podne i posle podne vojna obuka pod rukovodstvom komandira. Politička nastava: moljakanje za hranu i nasilje nad civilnim stanovništvom. Predavao komesar čete.

18. 4. 45.

Brigada je ostala na istim položajima.

1. bat. vojna nastava: opis oružja — teoretski i praktično (vodio zam. komandanta bat.). Politička nastava prema programu (predavao komesar bat.).

2. bat. voj. nastava: stražarska služba i čuvanje oružja (oper. oficir bat.). Politička nastava: o disciplini i dežurstvu (govorili po četama komesari četa).

Ruska četa: Voj. nastava: pešadijske vežbe i gimnastika (rukovodio komandir čete). Politička nastava: o značaju discipline i o redu (predavali komesari četa). Posle podne sastanak Štaba brigade sa štabovima bataljona.

19. 4. 45.

Izvršen je pokret iz *Dobrovlja na Crni Vrh*. Pokret je izvršen u redu i bez ometanja.

Voj. nastava u 1. bat.: pešadijske vežbe i rukovanje sa ručnim bombama (vodio komandir 2. čete). Politička nastava: produženo [predavanje] o temeljnim tačkama OF (komesar 1. čete).

2. bat. voj. nastava: o disciplini i stražarskoj službi (vodio komandir bataljona). Politička nastava: o izgradnji narodne vlasti (predavao komesar bataljona).

Ruska četa. Voj. nastava: o patroliranju i pregled oružja (vodio komandir čete). Umesto političke nastave održano je predavanje o pružanju pomoći ranjenicima.³³

20. 4. 45. Brigada je ostala na starim položajima. Brigadni politički čas: O političkoj vlasti u našoj državi. Predavao politkomesar brigade.

1. bat. voj. nastava: pozdravljanje i raportiranje (zam. komandira 1. čete). Politička nastava: o razvoju partizanstva.

2. bat. voj. nastava: teoretski i praktično o stražarskoj službi (govorili vodnici). Politička nastava: O značaju naše borbe i vlasti (vodili politdelegati).

Ruska četa. Pol. nastava: O značaju naše borbe i vlasti. Pešadijska obuka (komandir čete).

21. 4. 45. Pokret iz *Crnog Vrha* u selo *Reber*.

1. bat. voj. nastava: o stražarskoj službi i patrolama (vodio komandant bat.). Pol. nastava: produžetak iz brošure »O narodnoj vlasti i o našim granicama« (vodio komesar bat.). Sem toga čišćeno je oružje i tečaj za politdelegate.

2. bat. voj. nastava: o disciplini (vodio komandir 2. čete) sa dodatkom o dezerterstvu (vodio komesar 2. č.). Vojna obuka.

Ruska četa. Voj. nastava: strojeva obuka pod rukovodstvom komandira čete. Pol. nastava o disciplini, predavao komesar čete.

22. 4. 45.

1. bat. voj. nastava: o stražarskoj službi (vodnici i deseteri). Pol. nastava: o izgradnji narodne vlasti (vodio komesar čete). Voj. obuka. Održan je sastanak nižih voj. i pol. starešina sa zam. komandanta brigade.

2. bat. Vojna nastava: o stražarskoj službi pod vodstvom četnih i vodnih starešina. Pol. nastava: O 4-godišnjoj borbi (politkomesar čete).

Ruska četa. Voj. obuka, vodio komandir čete. Pol. nastava: o disciplini i društvenom redu, vodio politkomesar.

^M O borbenoj aktivnosti brigade od 1. marta do 19. aprila vidi i dok. br. 76.

[Štab] brigade, 1. bat. i Ruska četa premestili su se iz Rebera u blizinu crkvice Sv. Miklavža.

23. 4. 45. Brigada se nalazila na starim položajima.

1. bat. voj. nastava: produžetak o stražarskoj službi (zam. komandira). Pol. nastava: Klevete i činjenice o OF i KP (komesar bat.).

2. bat.: Kurs za političke starešine. Čišćenje oružja. Pol. nastava: Demokratija nove i stare Jugoslavije (vodio zam. komesara bat.).

Ruska četa. Voj. nastava: značaj zasede, napad na okupatora i voj. obuka sa pevanjem. Rukovodio komandir čete. Pol. nastava: Značaj akcije i odnos sa civilnim stanovništvom (komesar čete).

24. 4. 45. Pokret iz Sv. *Miklavža na Znojile*.

1. bat.: O disciplini i pozdravljanju (zam. komandira). Pešadijska obuka, vodili komandiri četa. Pol. nastava je otpala zbog podele opreme i oružja.

2. bat. vojna nastava: otpala zbog podele oružja i odela. Pol. nastava: Titov govor (objašnjavao komesar čete).

Ruska četa. Vojna nastava: Pešadijska obuka (komandiri). Pol. nastava je otpala zbog podele oružja i opreme.

25. 4. 45.

Brigada je ostala na *Znojilama*.

1. bat. voj. nastava: Konspiracija u zasedama i patrolama (komandant bataljona); O samoinicijativnoj disciplini (zam. komandira). Pol. nastava: Jug. vlada i njezina deklaracija (vodio pom. komes. bat.), i o CA (vodio politdelegat).

2. bat. voj. nastava: O disciplini (komandant bat.). Pol. nastava: Razvoj belo-plave garde (pom. komes. bat.).

Ruska četa: čišćenje oružja, uvežbavanje pevanja (vodio komandir). Pol. nastava: O Albaniji (komesar čete).³⁴

...

³⁴ O borbenoj aktivnosti brigade od 8. do 26. aprila 1945. vidi i dok. br. 135.

"Nacrtana petokraka zvezda sa srpom i čekićem. Nastavak dnevnika redakcija nije pronašla.

PREGLED BROJNOG STANJA LJUDSTVA, NAORUŽANJA I
MUNICIJE OPERATIVNIH I POZADINSKIH JEDINICA I
USTANOVA GLAVNOG ŠTABA SLOVENIJE OD 26. APRILA
1945. GODINE»

BR. 101

IZVEŠTAJ ŠTABA KOČEVSKJE GRUPE 7. KORPUSA JA OD
26. APRILA 1945. ŠTABU KORPUŠA O BORBAMA U REJO-
NU NOVI LAZI — KOČEVSKA REKA¹

BR. 102

IZVEŠTAJ ŠTABA 14. BRIGADE JA OD 26. APRILA 1945.
GLAVNOM ŠTABU SLOVENIJE O BORBI U REJONU VI-
NICE¹

STAB XIV BRIGADE JUGOSL. ARMIJE
dana 26. 4. 1945.

OPERATIVNOM ODELJENJU GŠ²

Operativni izveštaj
o akciji kod Vinice
dana 24. 4. 1945.

Prema naređenju načelnika GŠ, u dva časa ujutro 24.
o. m. otišao je II bataljon XIV brigade na položaje kod Vi-
nice. Kad je naš bataljon stigao u Vinicu, odmah smo po-
tražili i uspostavili vezu sa Komandom mesta Vinica i bataljo-
nom radionica iz Črnomelja. Položaje smo zauzeli desno od
Vinice i to na grebenu na levoj obali Kupe. Čim smo zapo-

¹ Redakcija pregled ne objavljuje jer je već objavljen u 4.
knjizi XI toma kao dokumenat br. 63.

¹ Redakcija ovaj izveštaj ne objavljuje jer je već objavljen u
4. knjizi XI toma kao dokumenat br. 64.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 29/11.

¹ Glavnog štaba [Slovenije]

seli položaje, to jest u 4,15 časova ujutro, odmah smo stupili u borbu sa neprijateljem³ koji se nalazio u selu Pribanjci nasuprot [naših položaja] na desnoj obali Kupe. Borba je vodena do 15 časova posle podne istog dana. U 11 časova dobili smo posebno naređenje da otvorimo još jaču vatru na selo Pribanjci i na ceo položaj na kome se nalazio neprijatelj. Ovo zbog toga da bi se Jurišni bataljon XVIII divizije pod zaštitom naše vatre prebacio preko Kupe. Po naređenju pretpostavljene komande obustavili smo vatru, jer se pomenuti bataljon nije prebacio preko reke. Borba je vođena i dalje. U pola jedan stigao je u selo Pribanjci naš kamion. Neprijatelj je ovaj kamion napao, ali je napad sprečio naš bataljon. Neprijatelj nije mogao stići do kamiona, jer ga je odlično štitila naša mitraljeska vatra. Posada tog kamiona od 4 čoveka sretno se prebacila preko Kupe do naših položaja. Pošto je neprijatelj pre vremena napao ovaj kamion, posada je imala jednog poginulog, što smo utvrdili kad smo stigli do automobila. Zbog naše snažne vatre, neprijatelj se po dolasku kamiona povukao iz sela. Pola sata kasnije, to jest oko 13,30 časova, uputio je neprijatelj do crkve iznad sela Pribanjci bojnu patrolu od osam ljudi sa jednim puškomitraljezom. Drug politkomesar bataljona je dvogledom video da je neprijatelj odeven u engleske uniforme. Zbog toga je vatra prekinuta. Pošto je neprijatelj od crkve otvorio vatru na naše položaje, otvorio je sam drug politkomesar vatru iz mitraljeza. Od crkve su zatim pobegla 3 neprijateljeva vojnika, zbog čega se može zaključiti da je 5 neprijateljevih vojnika izbačeno iz stroja. U svim ovim borbama izbacio je naš bataljon iz stroja više od 12 neprijateljevih vojnika.

U 17 časova posle podne prebacio se Jurišni bataljon XVIII divizije preko Kupe. U međuvremenu je naš bataljon mitraljeskom vatrom zadržavao neprijatelja i čak ga proterao iz sela. Bataljon je u 18 časova naveče napustio položaj i krenuo u selo Vinicu. Dana 25. 4. u 12 časova vratio se pak u svoju jedinicu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: M.P. Komandant poručnik:
si. ods.⁴ Kačar Franc

* Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

¹ Politički komesar je tada bio Alojz Nusdorfer.

IZVEŠTAJ ŠTABA 17. SLOVENAČKE NO BRIGADE „SIMON GREGORČIČ“ OD 26. APRILA 1945. ŠTABU 30. DIVIZIJE JA O NAPADU NA PREDMEJU¹

ŠTAB

XVII SNOB „S. GREGORČIČ“

Na položaju dana 26. 4. 1945.

Br. SI.

Izveštaj o akciji izvršenoj
dana 26. 4. 1945.

ŠTABU XXX DIVIZIJE IX KORPUSA JA, OPER. ODSEKU.

Situacija na sektoru: Napali smo neprijateljeve položaje i zauzeli ih.

Raspored jedinica: I bat. se nalazio na dominantnim kotama u pravcu Lokava. III bat. se nalazio severno od Predmeje na dominantnim položajima. Štab brigade i Prateća četa nalazili su se pozadi položaja III bataljona.

Osiguranje: I bataljon je držao položaje zapadno i severno od sela Korenina, a III bataljon je poseo položaje od kote 1019- u pravcu Kozje stene, gde je imao vezu sa bataljonom XVIII brigade. Prateća četa je bila podeljena i to: PIAT³ i protivtenkovska puška u III bataljonu, teški minobacač bio je samostalan, pod direktnom komandom štaba brigade. Na ovim položajima su bataljoni ostali do 23 časa, nakon čega je I bataljon bio zamenjen bataljonom Gradnikove brigade.⁴ Naš I bataljon, pak, zaposeo je nove polazne položaje za napad na Predmeju i to: kot[^] 960 i kota 1091⁵ odakle je bataljon otpočeo sa napadom na Predmeju.

Brojno stanje: po spisku 264, u rashodu 52, na licu 212. Novoupisano je 6 drugova.

¹ Original (pisan mastilom) u AIZDG, k. 284 I.

⁵ U pisanju ovog izveštaja korištena je karta 1:100.000 italijanske izdanja. Kota 1019 nalazi se istočno od zaseoka Korenina. vidi tom XI. knj. 4, dok. br. 90.

* Vidi dok. br. 5. objašnjenje 10.

⁴ O dejstvu ostalih jedinica kod napada na Predmeju i Otlicu

⁵ Kota 960 i 1091 nalazi se istočno od Predmeje.

Aktivnost tog dana: Sa kote 960 i kote 1091 počeo je I bataljon u strelcima da opkoljava uzvišenje na kome se nalazila neprijateljeva zaseda. Ovu smo razbili i pristupili daljem jurišu na kuće, te tako u 6,40 časova prešli preko drumca Predmeja — Otlica. Time smo zauzeli kote 959 i 526⁶ a sa 3 mitraljeza smo nastavili gonjenje neprijatelja. III bataljon je najpre sa I četom, a zatim još II četom jurišao na neprijateljeve položaje sa kojih ga je i proterao i gonio u pravcu Otlice. Pre juriša položaje je tukla artiljerija i teški minobacač. Nakon proterivanja neprijatelja sa Predmeje, gonile su ga jedinice do Otlice, gde je na neprijatelja sa boka udarila XVIII brigada a naše su jedinice zaposele položaje i prilaze sa pravca Ajdovščine, dok je III bataljon bio koncentrisan, te je poslužio kao rezerva. Levim krilom se I bataljon povezao sa XVIII brigadom. U toku dana neprijatelj nije pokušavao da prodre iz Ajdovščine.

Zaplenjeni materijal:

1 teški minobacač bez postolja i sprava za nišanjenje,
48 mina za teški minobacač.

7 pušaka »Mauzer« i 300 metaka za iste

3 italijanske puške sa 530 metaka za iste

20 mina za laki minobacač, 49 ručnih bombi,

10 sprema, 3 para cipela, 2 pantalone, 5 čebeta, 25 raketa, 6 porcija i 1 mitraljez »Breda«.

Gubici neprijatelja: 14 mrtvih, 24 ranjena, zarobljeno 10.

Naši gubici: 2 mrtva i 4 ranjena.

Utrošena municija: za pm »Bren« 3500 metaka, za »zbrojovku« 780 metaka, za engleske puške 730 metaka, za italijanske 120 metaka, za PIAT 20 mina, za protivtenkovsku pušku 30 metaka, za laki minobacač 10 mina, za mitraljez »Breda« 160 metaka, za automate 500 metaka i 53 ručne bombe.

Mobilizacije nije bilo.

Dezertiranja nije bilo.

Moralno stanje dobro.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba kap.: M.P. Oper. oficir kap.:
Caharija Leop.⁷ Peter*

* Ova kota nalazi se 1500 m jugoistočno od Predmeje.

⁷ Leopold

⁸ Jože Čerin Peter

Mine za minobacač 50 mm su sve utrošene (60 kom). Posluga minobacača je izjavila da je to bilo po naređenju komandanta III bataljona. Ovo se ne nalazi u izveštaju pod rubrikom utrošena municija.

BR. 104

IZVEŠTAJ ŠTABA KORUŠKOG NOP ODREDA OD 26. APRILA 1945. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI POTČINJENIH JEDINICA U DRUGOJ POLOVINI APRILA¹

STAB
KORUŠKOG ODREDA
IV OP. ZONE JA I POS
Položaj, dana 26. 4. 45.

Predmet: Operativni izveštaj.
54/45

ŠTABU IV OP. ZONE JA I POS
Operativni odsek

na položaju.

Neprijatelj je izvršio, odnosno još uvek vrši, ogromne koncentracije samo na sektorima II i III bataljona, dok iste nisu bile primečene na sektoru I bataljona, gde se je ograničavao samo na kontrolu i obezbeđenje Ljubeljskog drumu.² Iz uporišta na sektoru II i III bat. vrši neprijatelj kružno patroliranje u jačini od 60 do 120 ljudi. Patrole su sastavljene iz raznih nacionalnosti, pre svega od Mađara i Ukrajinaca.

Bataljoni se nalaze na svojim sektorima i to: I bat. na sektoru s one strane Ljubeljskog drumu; II bat. na sektoru između Ljubeljskog i Jezerskog drumu;³ III bataljon

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 331/VI. Broj delovodnika dopisan je mastilom. U gornjem desnom uglu dopisano je mastilom „br. 54“ što označava broj delovodnika.

* Odnosi se na drum Kranj — Celovec preko prelaza Ljubelj.

³ Odnosi se na drum Kranj — Velikovec preko prelaza Jezerski vrh.

na sektoru s ove strane Jezerskog drumca a IV bat. s one strane Drave na sektoru Svinje planine. Štab odreda nalazi se zajedno sa Štabom III bataljona.⁴

Akcije.

12. 4. 1945. uništio je I bataljon švapsko uporište u Slovenskom Plajberku.⁵ Neprijatelj se nalazio u dve zgrade i to u školi i parohiji. Posle kraće borbe, prvo se predalo ljudstvo iz škole a zatim još i ljudstvo u parohiji. Ukupno se predalo 19 ljudi. Naši su, posle zaplene 3 francuska i 3 italijanska mitraljeza, 22 francuske i 10 austrijskih pušaka, 1 pištolja, 70 bombi, 2 raketna pištolja, oko 20.000 metaka (italijanskih i francuskih), prilično sanitetskog materijala i druge opreme, minirali i zapalili obe zgrade. Naši nisu imali nikakvih gubitaka.
14. 4. 1945. napala je patrola IV bataljona i uništila 2 oklopna traktora koja prevoze za »Klima Werk«.⁶ Tom prilikom bilo je 15 ubijenih i 8 ranjenih neprijatelja. Naši su izašli iz borbe bez gubitaka.
16. 4. 1945. je IV bataljon, dok je 100 — 120 SS policajaca iz uporišta na Svinjoj planini tragalo za bataljonom, isto zapalio i uništio. U uništenom uporištu nalazila se relejna [radio-]stanica koja je održavala vezu sa nemačkim operativnim štabom u Italiji.
18. 4. 1945. likvidirala je patrola IV bataljona kod Velikoveca folksšturmfirmira (Volkssturmführer) i veći broj nemačkih fašista i pretesterila 20 telefonskih stubova. Ovde napominjemo da je bataljon u martu 1945. zbog izdaje napadnut u logoru od 300 — 400 SS policajaca. Prihvatio je bor-

⁴ Glavni štab Slovenije naredio je 1. aprila 1945. Koruškom N^oOP odredu da njegove jedinice razviju što veću aktivnost na komunikacijama. U tom cilju mora odred da formira što više diverzantskih grupa koje treba da se angažuju na železničkim prugama. Međutim, odred nije mogao da razvije širu aktivnost zbog nedostatka minerskog materijala, oružja i municije. Na planini Olševi pripremio je mesto za bacanje savezničkog materijala i istog primio tek 19. aprila 1945, ali samo iednu trećinu od traženog (vidi dok. br. 109 i knjigu depeša u AIZDG, k. 46 III).

⁵ Pravilno: Slovenji Pliberk.

• naziv rudnika

bu i tom prilikom pobio 24 Švabe. Naši gubici: 9 mrtvih i 3 zarobljena.

19. 4. 1945. ubila je patrola kurirske linije 1—32, pod vodstvom kontrolora Joška,⁷ u blizini Pliberka švapskog oficira.
20. 4. 1945. minirala je minerska grupa III bataljona železničku prugu Maribor — Celovec, između Dravograda i Guštanja.⁸ Na minu je naišao teretni voz. Bilo je uništeno 45 m železničke pruge, lokomotiva i nekoliko vagona.
20. 4. 1945. napala je obavestajna patrola Kor. odreda na drumu između Galicije i Miklavčeva kamion u kome se vozila SS policija — sami oficiri. Tom prilikom je ubijen 1 kapetan, 1 natporučnik, a 1 oberšarfirer (Oberscharführer) je bio ranjen. Kamion je bio uništen.
19. 4. 1945. Prilikom rekvizicije koju je izvršio I bat. u Dolama kod Borovlja došlo je do sukoba sa mađarskom policijom, pa su naši zarobili 1 podoficira a 3 su ranili. Bila je zaplenjena 1 puška.
20. 4. 1945. uništio je I bat. uporište Bajtiše — centrala kod Borovlja. Zaplenjeno: 2 mitraljeza, 12 pušaka, 1 pištolj, 42 bombe, 4.000 metaka (italijanskih i francuskih) i više drugog materijala. Zarobljeno je 10 vojnika i 1 podoficir. Naši u borbi nisu imali gubitaka.
23. 4. 1945. vodio je I bataljon u Zgornjem Kotu pri Selah⁹ borbu sa oko 100 SS policajaca. Posle 1-časovne borbe napustio je neprijatelj u manjim grupama panično svoje položaje. Neprijateljevi gubici nisu nam još poznati. Naših gubitaka u ljudstvu i materijalu nije bilo.
25. 4. 1945. u večernjim časovima bio je napadnut, zbog izdaje, III bat., koji se nalazio kod seljaka Piršmana u Koprivni — Lobnik,¹⁰ od neprijatelja jačine 150 — 200 ljudi raznih nacionalnosti. Na licu su bile samo dve čete. Neprijatelj je izvršio iznenadan napad vatrom iz lakog i teškog

⁷ i ¹⁴ Redakcija nije mogla utvrditi pravo ime i prezime.

⁸ Sada: Ravne na Koroškem.

• Zvaničan naziv je: Sele v Zgornjem Kotu.

¹⁰ Na karti 1 : 100.000 nije pronađeno.

automatskog naoružanja. Bataljon se povukao na položaje i u ponovnom napadu prinudio neprijatelja da se povuče od zgrada, pa smo tom prilikom spasili nešto opreme i municije. Neprijatelj nas je napao udvojenim snagama i prinudio nas na povlačenje. Kada smo pokušavali da ponovo u jurišu zauzmemo zgrade, neprijatelj je iste zapalio a zatim se povukao. Neprijateljevi gubici još nisu poznati. Mi smo imali 1 druga teže ranjenog. Ovom prilikom smo izgubili 1 mitraljez, 3 puške i nešto municije, što nije palo u ruke neprijatelju već je izgorelo.

Brojno stanje ljudstva, municije i oružja za sada vam ne možemo dostaviti jer isto nismo još primili od bataljona. Konačno smo uspostavili vezu sa IV bat., tj. Severnim bataljonom, ali tačno brojno stanje takođe nismo primili uprkos naših upozorenja da nam ih dostave.¹¹

Molimo vas da nam dostavite što je moguće pre obrasce, tačne rokove i uputstva za dostavljanje brojnih stanja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant:¹²

Oper. oficir, pporučnik:

[. . . P

P. S.: Naknadno smo saznali da je:

24. 4. 1945. grupa [mineraca] iz III bat. pod rukovodstvom druga Koprivca¹⁴ minirala žel. prugu između Sinča Vesi i Železne Kaple. Bilo je uništeno 15 m pruge, lokomotiva i poštanska kola.

¹¹ Podrobnije o 4. bataljonu vidi dok. br. 107.

¹⁵ Komandant je bio u to vreme Ivan Uranič Drago.

¹⁵ Potpis nečitak.

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA OD 27. APRILA 1945. ŠTABU 4. ARMIJE JA O SITUACIJI I BORBENOJ AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA KRAJEM MARTA I U APRILU¹

ŠTAB

VII KORPUSA JUG. ARMIJE

Položaj, 27. IV 45.

Predmet: Mesečni operativni izveštaj od 20. III do 20. IV

ŠTABU IV ARMIJE J. A.

Položaj.

I

SITUACIJA:

Na teritoriji VII korpusa bio je neprijatelj do 8. IV u defanzivi, te je protiv naših položaja vršio samo lokalne is-pade svojim pokretnim bataljonima s ciljem da osigura značajne komunikacije koje je u toku proteklih borbi i ofanzivnih udara dobio u svoje ruke i pod svoju kontrolu. Ove komunikacije su pre svega važne komunikacije Novo Mesto — Trebnje — Grosuplje — Ljubljana i Kočevje — Ribnica — Vel. Lašče — Ljubljana. Dalje je neprijatelj imao pod svojom kontrolom sektor Notranjske do komunikacije Grahovo — [Velike] Bloke — Ribnica. Da bi omogućio što brže prevoženje svojih jedinica, pored toga je izgradio, odnosno opravio železničku prugu Ljubljana — Kočevje, te pristupio opravci železničke pruge Novo Mesto — Trebnje — Sevnica. Duž tih važnih komunikacija, kao i duž komunikacije Ljubljana — Rakek — Postojna, uspostavio je niz uporišta koja osiguravaju ove neprijateljeve komunikacije. U drugoj polovini ovog perioda hteo je neprijatelj, osim već pomenutih komunikacija, da dobije pod kontrolu i drumove Kočevje — Brod na Kupi — Sušak; Cerknica — Čabar — Tršće — Gerovo — Mrzla Vodica — Sušak, komunikaciju Zdenska Vas — Hinje — Smuka i komunikaciju Kočevje — Stari Log — Dvor — Novo Mesto. Da bi nepri-

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 154/11.

jatelj dobio u svoje ruke ove komunikacije koje bi mu služile zbog približavanja fronta, kao i zbog povlačenja svojih jedinica sa Balkana, prešao je neprijatelj 8. IV u ofanzivu na sektoru Suhe krajine, koju je kasnije, kad je pod svoju kontrolu dobio komunikaciju Kočevje — Dvor i delimično Dvor — Novo Mesto, zbog približavanja IV armije preneo na područje južno od Kočevja s ciljem da ovlada već pomenutim komunikacijama i da obezbedi uporišta u Ribniškoj dolini, a sa juga i zapada i Kočevje, jer bi mu u protivnom slučaju u ovim uporištima pretilo potpuno okruženje i uništenje. Dalji cilj neprijatelja je bio da naše jedinice potisne što dalje prema Kupi s ciljem da u svoju vlast dobije Gorjance sa važnim komunikacijama Novo Mesto — Metlika, Dvor — Semič — Črnomelj i Novo Mesto — Semič — Črnomelj, gde bi se sa uspehom mogao suprotstaviti prodoru IV armije. Ovaj plan mu nije uspeo jer ga je IV armija svojim brzim prodorom preduhitrila, a osim toga su mu jedinice VII korpusa u vremenu od 8. IV pa do danas pružile snažan otpor i zadržale ga manevarskom borбом na liniji Podhosta (zapadno od Toplica³) — kota 912 — 881 — 912 — 870 — Stari Log, čime je neprijatelju bio sprečen prodor kroz Kočevski rog prema istoku. Bez sumnje bi neprijatelj svojim snagama vršio na sektoru istočno od komunikacije Kočevje — Dvor još snažniji pritisak da nije bio prinuđen da, zbog prodora i brzog nadiranja i čišćenja terena u Gorskom kotaru, prebaci deo snaga sa sektora Suhe krajine na područje južno od Kočevja, gde se još sada vode borbe.⁴

Na terenu na kome su jedinice VII korpusa u to vreme vodile borbe nema vode. U Suhoj krajini je zemljište pokriveno grmljem i šumom a na području Kočevskog roga je zemljište pokriveno gustom šumom. Šav teren je krševit i zbog većih i manjih brdašca podesan za manevarsku borbu. Na području Suhe krajine popaljena su skoro sva sela, zbog čega su borci u tom periodu bili stalno pod vedrim nebom. Kako je neprijatelj naročito u drugoj polovini ovog perioda izvodio ofanzivu, nalazili su se borci u neprekidnim borbama, te su neprijatelju prepuštali svoje položaje samo nakon oštih borbi i protivnapada.

² Podrobnije o borbenim aktivnostima ostalih jedinica 4. armije JA u to vreme vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 66.

³ Odnosi se na Dolenjske Toplice.

⁴ Podrobnije o borbama Kočevske grupe 7. korpusa JA i angažovanim snagama neprijatelja na području južno od Kočevja vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 57 i 64.

Na području VII korpusa vršio je neprijatelj akcije sledećim svojim snagama: 5 pokretnih bataljona,⁵ 17. SS pol. puk, 2 čete 19. SS pol. puka, Ukrajinski bat. SS, puk Varjagov (ROA^B), 1 bat. 25. SS pol. puka.⁷ Ukupna jačina neprijateljeve vojske iznosila je oko 5100 neprijateljevih vojnika. U njegovim uporištima, koja je neprijatelj uspostavio naročito duž komunikacija, nalazile su se pak takozvane posadne čete be-ga⁸ pod kontrolom nemačke vojske,

⁵ Odnosi se na bataljone slovenačkih domobranaca. Podrobnije o ovim bataljonima vidi dok. br. 55, objašnjenje 12.

⁶ Vidi dok. br. 20, objašnjenje 2.

⁷ Podrobnije o snagama neprijatelja angažovanim na području Suhe krajine i Kočevskog roga od 9. aprila 1945. vidi dok. br. 81, objašnjenje 6.

⁸ Bela garda. Odnosi se na 43 posadne čete Slovenskega domobranstva koje su početkom aprila 1945. godine posedale sledeća uporišta:

1. i 115. četa Ribnica. Deo 1. čete sa 70 ljudi nalazio se u uporištu Sv. Gregor;
2. četa Preserje;
3. četa Borovnica;
5. i 64. četa Grosuplje;
6. i 7. četa Rakek;
11. 61. i 72. četa Kočevje. Međutim, 61. i 72. četa i jedna četa 3. bataljona 19. SS policijskog puka obrazovale su borbenu grupu koja je počev od 9. aprila 1945. angažovana u pravcu Starog Loga, a, po naređenju višeg vode SS i policije u 18. vojnom okrugu od 18. aprila, ove snage obrazovale su 12. bataljon slovenačkih domobranaca;
- 12, 18, 19, 20. 111. i 112. četa Ljubljana;
15. četa Veliki Gaber;
21. četa Občine;
23. četa Pijava Gorica;
24. četa Ig;
26. četa Višnja Gora;
27. četa Kopanj (6 km južno od Grosuplja);
29. i 62. četa Velike Lašče;
35. četa Tržišče;
36. četa Daljni Vrh;
37. četa Lešnica;
38. i 53. četa Novo Mesto;
39. četa Št. Vid (sada: Šentvid pri Stični);
40. četa Sv. Ana (6 km jugoistočno od Trebnja);
41. četa Vrhnika;
42. četa Polhov Gradec;
43. četa St. Jošt (sada: Sentjošt nad Horjulom);
44. četa Rovte;
45. četa D. i G. Logatec;
46. četa Hotedršica;
51. četa Bela Cerkev;
55. četa Kostanjevica (sada: Kostanjevica na Krki);
56. četa Št. Jernej (sada: Šentjernej);
65. četa Verd;
71. četa Stična (vidi AIZDG, AFK. k. 281/IV. k. 282/V, k. 283/IV i Mikroteka VII. Arhiv SUP Ljubljana, film 13, snimci 489, 492, 500, 502—505).

a na sektoru Žužemberk — Vinkov Vrh vojnici ROA. Za akcije južno od Kočevja upotrebio je neprijatelj pre svega tri puka nedičevaca i dve brigade četnika u ukupnoj jačini od oko 2500 ljudi. Protiv ovih snaga neprijatelja mogao je naš korpus da postavi pre svega XV i XVIII diviziju čije brojno stanje je iznosilo oko 3500 ljudi, a koje su ojačane V prekomorskom brigadom⁹ na 5200 ljudi. Kako je već pomenuto, glavni neprijateljev cilj bio je da potisne naše jedinice sa sektora Suhe krajine, da im onemogući uspostavljanje veze sa jedinicama IV armije, te je u tom cilju preduzimao ispade pre svega u pravcu Broda na Kupi i pokušavao da u svoje ruke dobije značajne komunikacije i masiv Gorjanaca. Ovaj plan neprijatelja je Štab VII korpusa, uprkos brojčanoj nadmoćnosti neprijatelja, onemogućio tako što je izvodio pre svega značajne akcije koje su neprijatelja duže vremena zadržale tako da mu je plan samo delimično uspeo, te je pod kontrolu dobio samo drum Kočevje — Dvor, dok komunikaciju Dvor — Novo Mesto još uvek nema u potpunosti pod svojom kontrolom. Te važne akcije bile su napad na neprijateljevo uporište Struge, napad na neprijateljevo uporište Vinkov Vrh, Dvor i Jamu¹⁰ i manevarske borbe na području Suhe krajine koje su bile jedne od najupornijih borbi koje je vodio VII korpus.

Za neprijatelja je teritorija VII korpusa značajna pre svega zbog toga što je jedino preko te teritorije moguće povlačenje neprijatelja prema zapadu, te je stvarno u to vreme neprijatelj preko naše teritorije vršio sledeće veće pokrete: od 1. do 4. IV je od Zagreba prema Celju kretala kompletna divizija (verovatno 369), a koja se od 5. do 11. IV ponovo vraćala prema Zagrebu. U vremenu od 19. do 22. [aprila] bilo je u pokretu od Zagreba prema Ljubljani oko 1000 motornih vozila, te oko 500 kola sa konjskom zapregom i oko 1950 biciklista. Ova vojska je vršila pokrete dvema komunikacijama i to Brežice — Novo Mesto — Trebnje — Ljubljana i Brežice — Krško — Sevnica i dalje komunikacijom severno od Save [za] Domžale — Ljubljana. Osim ove vojske, primećeno je preko teritorije VII korpusa više pokreta od manjeg značaja, odnosno brojno manjih snaga.

Da bi neprijatelj olakšao svoje pozicije uspostavio je na teritoriji VII korpusa, kao što je već pomenuto, više uporišta i otpočeo, odnosno produžio sa radovima na utvrđivanju na liniji Cerkniska dolina — Bloke — Ribnica — Sv.

⁸ Peta Prekomorska brigada „Ivan Turšič Iztok“ rasformirana je 20. aprila 1945 (vidi diok. br. 81, objašnjenje 71).

¹⁰ Sada: Jama pri Dvoru.

Ana — Struge — Kal i dolinom reke Krke u pravcu Novog Mesta. Manje radove na utvrđivanju otpočeo je i na području duž komunikacije Kočevje — Dvor kako bi ovu komunikaciju osigurao. Ovi radovi nemaju karakter utvrđene linije već su samo u vidu poljskih fortifikacija i skloništa od vazdušnih napada, ali u sklopu te linije postoje utvrđena uporišta. Sve te radove izvodi organizacija TÖDT,¹¹ bilo samostalno bilo po instrukcijama vojnih specijalista. Radovi na utvrđivanju nešto šireg obima primećeni su na sektoru Ribnica — Sv. Gregor i u okolini Novog Mesta. Treba pomenuti dva podzemna hangara za više aviona koja je neprijatelj izgradio na aerodromu kod Dev. Marije u Polju.¹² Ovaj aerodrom koristi neprijatelj za veća poletanja, dok se aerodrom kod Cerklja¹³ koristi pre svega kao aerodrom za evakuaciju, jer su dotle za Zagreb avionima prevozili različiti materijal i ranjenike, naročito oficire, a odavde dalje evakuisali su ih motornim vozilima. Ovaj aerodrom ima samo jedan hangar. Osim ova dva aerodroma postoji još manji vojni aerodrom unutar žičane ograde u Ljubljani, a jedan isto takav aerodrom se nalazi i u Kočevju.

Zbog pojačane aktivnosti savezničke avijacije na našoj teritoriji pojačao je neprijatelj i vazdušnu odbranu, pre svega u onim krajevima koji su više puta predmet savezničkog bombardovanja, i to ima u Kostanjevici¹⁴ dva protivavionska mitraljeza, u Št. Jerneju¹⁵ 1 protivavionski mitraljez, u Kočevju protivavionski top a u Novom Mestu tri protivavionska topa.

U graničnom pojasu prema Hrvatskoj ispoljio je neprijatelj svoju aktivnost na odseku Ozalj — Jaska¹⁶ — Nertetić. Glavni neprijateljev cilj bio je najpre prikupljanje namirnica i kontrola terena, a u poslednje vreme je na tom odseku aktivan zbog toga da bi osigurao levi bok svojim razbijenim snagama koje se povlače prema zapadu. Pod kraj meseca marta uspelo je neprijatelju da proдре do Ad" lešiča. te je selo spalio. Kao odgovor na ovaj zločin, VIII brigada je noću 26/27. III jurišem zauzela i uništila neprijateljevo uporište G. Pokupje kod Karlovca.

Na teritoriji VII korpusa upotrebljive su samo dve železničke pruge i to: Kočevje — Ljubljana i Zidani Most — Ljubljana. Sve ostale pruge su za saobraćaj prekinute, te je neprijatelj, zbog toga što su ga naše jedinice kod njego-

¹¹ Nemačka organizacija za izvođenje javnih i vojnih radova.

¹² Sada: Polje.

¹³ Sada: Cerklje ob Krki.

¹⁴ Sada: Kostanjevica na Krki.

¹⁵ Sada: Šentjernej.

¹⁶ Zvaničan naziv je Jastrebarsko.

vih radova ometale i njegov rad sprečile, prekinuo sa opravkom.

S obzirom na takvu situaciju, jačinu neprijatelja i na brojno stanje sopstvenih jedinica, te u vezi sa direktivama koje je Štab VII korpusa primao, isti je odlučio da neprijatelja zaustavi na liniji Kočevje — Stari Log — Dvor, da sačuva oslobođenu teritoriju i da što pre uspostavi vezu sa IV armijom, te da manevarskom borbom neprijatelju nanese što veće gubitke. Ovaj plan štaba je uspeo, što treba pripisati velikoj izdržljivosti naših boraca i umešnosti manevrisanja našeg komandnog kadra. Veliku podršku kod akcija nudili su naročito novi topovi kalibra 75 mm koje je dobila naša artiljerijska brigada. Najpre smo dobili 7 topova, zatim jedan a posle još 12, tako da sada raspolažemo sa 20 topova.

U vremenu od 20. III pa nadalje, naše jedinice su bile raspoređene na sektoru Suhe krajine, te južno od Novog Mesta sa zadatkom da neprijatelju spreče dalji prodor na oslobođenu teritoriju i da uništavaju njegovu živu silu, pa su u tom periodu vodile sledeće borbe:

Pregled borbi:

20. III U selu Vrh¹⁷ napadnuta patrola XXIV brigade. Sukob patrola VIII brig, kod Zajčjeg Vrh¹⁸
- * Četa XXIV brig, bila je napadnuta kod Suhadola na povratku iz rekvizicije. Naši gubici: 1 mrtav, 3 ranjena, 1 zarobljen, 7 nestalo.
 - N. O.¹⁹ Ekonomska akcija na sektoru Loškog potoka.
21. III Smena divizija.
- Neprijatelj je izvršio ispad na kotu 503 gde se nalazio bat. X brig. Oko 40 ljudi je izvršilo ispad iz Dvora, ali je neprijatelj bio odbačen. Gubici nepr.: 4 mrtva; naši: 5 mrtvih, 1 ranjen.
- Neprijatelj, jačine 300 ljudi, izvršio je ispad i zauzeo Ruperč Vrh. Gubici nepr.: 5 mrtvih, među njima komandant VI pokr. bat. poručnik Furlan Drago,²⁰ i 2 ranjena; naši gubici: 11 mrtvih, 2 ranjena.

¹⁷ Odnosi se na Vrh pri Ljubnu.

¹⁸ Sada: Zajčji Vrh pri Stopićah.

¹⁹ Notranjski [NOP] odred.

²⁰ U izveštaju Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva navodi se da je ispad izvršila samo 52. četa i tom prilikom bio je teško ranjen komandir te čete natporučnik Drago Furlan, koji je podlegao ranama (vidi AIZDG, AFK. k. 283/IV — pov. br. 130).

Izgubljen je 1 t. mitraljez i 1 puškomitraljez, 1 protivtenkovska puška i 4 puške.

22. III Raspored: Štab XV div. G. Sušice, Inž. bat. D. Sušice, IV brig., u sastavu XVIII divizije, Primož — Stara gora, V brig. Podgrad — Vinja Vas — [Veliki] Cerovec, XII brig. Vel. Podljuben — Mraševo, •DAisQ — uEfuou as "3uq ax
Štab XVIII div. sa spec. jedinicama Kot — Smuka, IX brig. Pleš — Prevole, X brig. Sela²¹ — Vrh²² — kota 503, XXIV brig. Smuka, VIII brig. u Beloj krajini. Neprijatelj, jačine 60 be-ga, izvršio je ispad prema IX brig., te je odbijen. Gubici nepr.: 8 mrtvih, 5 ranjenih; sopstvenih gubitaka nema. B. O.²³ je vodio borbu sa neprijateljem koji je izvršio ispad prema Ribniku i Bubnjarcima; nepr. je imao 26 mrtvih, 40 ranjenih; naši gubici: 2 mrtva, 3 ranjena, 3 obešena.²⁴
23. III Neprijatelj, jačine 300 ljudi, izvršio ispad prema koti 503, ali je proteran. Naši gubici: 1 nestao. V brig. kod Teške Vode tukla neprijatelja vatrom teškog minobacača. Gubici nepr.: 2 mrtva, 4 ranjena.
24. III Jedinice XVIII divizije napale su nepr. uporište Kal. Zbog nadmoćnosti neprijatelja, uporište je samo delimično uništeno. Gubici nepr.: 2 mrtva, 6 ranjenih; naši: 4 ranjena. N. O. je kod Žerovnice imao sukob patrola. Ubio je 4 be-ga a 8 ih ranio.
25. III Prema XV brigadi izvršilo je ispad 120 be-ga, ali su odbijeni. Gubici nepr.: 4 mrtva; naši: 2 ranjena.
26. III Kraća borba kod [Velikog] Ceroveca sa 200 be-ga. Oko 300 Nemaca napalo je Jur. bat. XV div. na Klancu.²⁵ Nakon smelog juriša bili su odbijeni. Gubici nepr.: 22 mrtva, 20 ranjenih, zaplenjen 1 automat; sopstveni gubici: 1 ranjen. Neprijatelj je izvršio ispad do Vršička, severno od Prevola, kota 574. Naišao je na minsko polje i bio proteran. Gubici nepr.: 10 mrtvih, 10 ranjenih, 1 se predao.

²¹ Odnosi se na Sela pri Hinjah.

²² Odnosi se na Vrh pri Hinjah.

²³ Belokranjski [NOP] odred

²⁴ Podrobnije o borbama Belokranjskog NOP odreda vidi dok.

U akciji XVIII divizije na uporište Kal bila su razbijena 3 bunkera, pogorele četiri zgrade. Ranije javljen broj neprijateljevih i naših gubitaka povećao se na 27 mrtvih, 18 ranjenih; sopstveni gubici: 8 mrtvih i 28 ranjenih. N. O. U Loški potok je izvršilo ispad 300 be-ga; naši su se povukli; neprijatelj ima 6 mrtvih.

27. III 300 be-ga je napalo XV brig, u [Velikom] Podljubnu. Naši gubici: 2 mrtva, 2 ranjena, ranjen politkomesar XV brig.²⁶ Izgubljen 1 automat, 1 puška; gubici nepr.: 2 mrtva, 8 ranjenih. Na koti 367 napalo je XXIV brig. 50 be-ga. Naši gubici: 1 ranjen; gubici nepr.: 1 mrtav, 1 ranjen. Noću 26/27. III uništila je VIII brig, energičnim jurišem ustaško uporište G. Pokupje kod Karlovca. Neprijatelj je na bojištu ostavio 43 mrtva ustaša, a mnogo ih se udavilo u Kupi prilikom bekstva. VIII brig, je zaplenila 1 teški minobacač, 2 laka minobacača, 2 teška mitraljeza, 1 »zbrojovku,« 6 pušaka, 1 signalni pištolj, 8 konja, 4 ama, a razbila je 26 pušaka i spalila mnogo opreme koju nije mogla da ponese sa sobom. Naši gubici: 1 mrtav, 5 ranjenih. B. O. Grupa iz MSV²⁷ je razorila 240 m pruge Ozalj — Karlovac.
28. III Prema Rumanjoj Vasi, gde se nalazio bat. XV brig., izvršilo je ispad 50 be-ga. Ispad odbijen. Naši gubici: 1 ranjen.
29. III Neprijatelj je manjom patrolom izvršio ispad u Toplice, te je bio odbijen. Neprijatelj je pojačao uporišta u Žužemberku, Kočevju, Strugama i Karlovcu.
30. III Neprijatelj je jačom patrolom izvršio ispad u Lošku dolinu. N. O. ga je proterao i zarobio jednog be-ga podoficira.
31. III Oko 300 be-ga je izvršilo ispad prema Birčnoj Vasi. Nakon kraće borbe naterala ih je XV brig, u panično bekstvo. Sopstveni gubici: 1 ranjen; neprijateljevi: 11 mrtvih, 20 ranjenih.

¹⁶ Politički komesar bio je Anton Grošelj.

¹⁷ Minersko-sabotažni vod

1. IV U prepodnevnim časovima izvršila je neprijateljeva kolona ispad prema Primožu, jugoistočno od Žužemberka, ali ju je X brig, odbacila na polazne položaje.
2. IV Patrola V brig, je u toku noći imala patrolni sukob kod Dolža.
3. IV Obaveštajni oficiri XV divizije su zarobili dva be-ga. Sa pravca Zvirča prema Prevolama stiglo je 30 be-ga. IX brig, ih je napala i naterala u bekstvo. Neprijatelj ima 4 mrtva, 2 ranjena; sopstveni gubici 1 mrtav, 2 ranjena. U prepodnevnim časovima, 25 be-ga stiglo je iz Zvirča u Ratje, gde ih je napala IX brig, i naterala u panično bekstvo. Gubici nepr. nisu poznati.
B. O. imao sukob patrolne sa 25 ustaša kod Reštova, te je neprijatelja proterao.
4. IV Borbi nije bilo.
5. IV Borbi nije bilo.
6. IV XVIII div. je sa X i VIII brig., te jednim divizionom napala uporište Struge. Napad je delimično uspeo jer je neprijatelju pristiglo pojačanje od oko 500 ljudi.²⁸ Iz uporišta Kal izvršio je neprijatelj u jačini 1 čete više ispada prema V brig, na položajima kota 520 — Kamni Vrh²⁹ — Ambrus. Neprijatelj nastupa i prema položajima XII brig, na Sv. Katarini. U borbama je neprijatelj imao 25 mrtvih, 22 ranjena. Sopstveni gubici: 7 mrtvih, 3 ranjena. Neprijatelj nepoznate jačine izvršio je ispad iz Cerknice. N. O. ga naterao u bekstvo.³⁰
7. IV Neprijatelj je iz Ribnice, preko Vrboveca, izvršio ispad na sektor Suhe krajine, a iz Struga prema koti 577. Tisovecu i Kamnom Vrh. X brig, vodi sa njim borbu.
8. IV Neprijatelj, jačine 150 ljudi, izvršio je iz Novog Mesta ispad do Birčne Vasi. Neprijatelja je prote-

²⁸ Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište u Strugama vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 25.

²⁹ Sada: Kamni Vrh pri Ambrusu.

³⁰ Borba je vodena u rejonu Križna gora — Devin (vidi dok. br. 55).

rala Podoficirska škola, koja se nalazi na položajima kod Birčne Vasi.

9. IV Vi XII brig, napale i proterale neprijatelja iz Malog i Srednjeg Lipoveca; Jur. bat. XV divizije uništio Vinkov Vrh, X brig, napala i zauzela Jamu.³¹
10. IV Jurišni bat. XV divizije proterao neprijatelja iz Rdečeg Kamena i Starog Loga. Jur. bat. i XV brig, vodili borbe i na Smuki. XVIII div. napala Kravski vrh, kota 563, ali je zbog nadmoćnosti neprijatelja i teškog oružja nisu mogli zauzeti.
11. IV XV div. zauzela kotu 563. SS i be-ga čete ponovo su je zauzeli. Borbe su se vodile na Mengoš hribu. Neprijatelj je proteran iz Dolenje Tople Reberi.³² XVII divizija vodi borbe na sektoru Smuke, proterala neprijatelja sa Svinjskog vrha, a zatim se povukla istočno od drumu Šmuka — Dvor. N. O. na položajima Mašun — Babno Polje — Prezid i naneo neprijatelju gubitke od 20 mrtvih i 25 ranjenih.
12. IV V brig, vodila borbu za kotu 897 i 870. XVIII div. na položaju kod Sv. Petra odbila četiri neprijateljeva juriša, a XII i XV brig. XV div. vodile borbu kod kote 912 i zapadno od nje. N. O. Sukobi patrola sa neprijateljem koji nastupa pravcem Parg — Tršće i Trava — Čabar.
13. IV Neprijatelj vršio snažan pritisak na jedinice XV divizije i zauzeo Pečku. Teške borbe se vode na koti 868 — Rdeči Kamen — zapadno od kote 793. Istočno od sela Komolec vodi borbu XII brig., zauzela je položaje na koti 759 — 630. Neprijatelj je zadržan u Dolenjoj Toploj Reberi. XVIII div. vodila ogorčene borbe na položajima Studenski vrh, kota 637 i Deden vrh, kota 691, te se nakon borbi, po naređenju povukla na kotu 881 te na položaje prema koti 921 i Kunču. XXIV brig, ponovo zauzela položaje na Pečki. N. O. vodio borbe istočno od Trave te se zbog jakog pritiska neprijatelja povukao na kotu 975 i 944.

³¹ " Podrobnije o ovim napadima vidi tom XI, knj. 4. dok.br. 38.

³² Dolenja i Gorenja Topla Reber; sada: Topla Reber.

14. IV XV div. sprečavala neprijatelju da zauzme položaje u pravcu Kočevskog roga. XV divizija napadala Kunče — Pečka — Topla Reber — Rdeči Kamen i kotu 912.³³

XVIII div. odbila tri neprijateljeva juriša ,u pravcu Pečke.

N. O. napao neprijateljevu kolonu koja nadire od Čabra prema Osilnici i kolonu koja nastupa iz Trave i Drage. Nepr. ima 6 mrtvih; sopstveni gubici: 1 nestao.

15. IV Uz pomoć jednog divizionara, IX brig.[ada] napala i uništila neprijatelja u Podhosti.³⁴

Gubitke neprijatelja na području Suhe krajine cenumo na 560 mrtvih, 700 ranjenih, a 7 je zarobljeno. Zaplenjeno je: 61 puška, 2 pancerfausta,³⁵ 7 puškomitraljeza, 3 teška minobacača, 8 automata, 2 pištolja, 1 radio-stanica, 1 motor, 2 konja, arhiv manje vrednosti, više sprema i municije. Uništen je 1 top, a 1 top je oštećen. Oštećena su i 2 teška minobacača, zaplenjeno je skladište municije u Vinkovom Vrhu. Sopstveni gubici iznose 52 mrtva i 175 ranjenih. Neprijatelj je zaplenio 1 tenk kojeg je pancerfaustom ošteti u borbi, uništio je 1 radio-stanicu, zaplenio 4 automata, 12 pušaka, 1 laki minobacač i 3 pištolja.

N. O. je imao sukob patrola sa neprijateljem koji nastupa pravcem Ravne — Borovec³⁶ — Inlauf.³⁷

16. IV IV brig, vodi borbe na koti 881 i 912, V brig, na pravcu Rdeči Kamen, XII brig, na Komolecu, XV brig, na Rebari. XVIII divizija nije vodila borbe.

Neprijatelj ima 78 mrtvih, 90 ranjenih. Sopstveni gubici: 10 mrtvih, 28 ranjenih. Zaplenjeno je: 1 automat, 30 pušaka, 1 pištolj, 1 pisaača mašina, veća količina municije i vojničke opreme.

³³ Ovaj napad jedinica 15. divizije JA izvršen je 16. aprila 1944. (vidi dok. br. 63 i 81).

³⁴ Napad na neprijatelja u Podhosti izvršen je ujutro 16. aprila 1945 (vidi dok. br. 87).

³⁵ ručna protivtenkovska pesnica

³¹ Sada: Borovec pri Kočevski Reki.

³⁷ Zaselak. 500 m južno od Boroveca (Borovec pri Kočevski Reki). Na karti 1 : 100.000 nije obeležen. Podrobnije o borbama jedinica Notranjskog NOP odreda od 11. do 15. aprila 1945. i angažovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 71.

17. IV Bez borbi.

Podoficirska škola je napala neprijatelja u Podho3-ti i proterala ga u pravcu Soteske.

18. IV Neprijatelj je sa dva tenka izvršio ispad iz Podhos-te preko Poljana³⁸ do Starih Žaga. II i IV bat. V prekomorske brig, i IX brig.[ada] vodili su borbu sa neprijateljem na Rigelju i proterali ga u Pot-ura,³⁹ gde su ga noću 18/19. o. m. napali V preko-morska brigada sa tri bataljona i Jur. bat. XV di-vizije, te ga proterali iz ovog sela. Gubici neprijate-lja iznose 6 mrtvih i oko 60 ranjenih. Sopstveni gu-bici: 7 mrtvih i 10 ranjenih. Oštećena su dva nep-rijateljeva tenka, a 1 neprijateljev tenk je uništen. Neprijatelj je kod Starih Žaga uništio i naš tenk jer je bio u kvaru, te ga nismo mogli odvući. U bor-bama je izgubljena 1 teška »breda« i 10 pušaka.

19. IV Bez borbi.

20. IV Bez borbi.⁴⁰

U sastav našeg korpusa, osim Notranjskog odreda kojeg smo pomenuli u pregledu akcija i Belokranj-skog odreda, ulazi i Dolenjski odred koji se zadržava na sektoru južno od Save, između Radeča i južno od Kresnica sa zadatkom da kontroliše ovu teritoriju, te da održava vezu sa jedinicama sever-no od Save i da veže deo neprijateljevih snaga za ovu teritoriju.⁴¹

³⁸ Sada: Kočevske Poljane.

³⁹ Sada: Podturn pri Dolenjskih Toplicah.

⁴⁰ Podrobnije o borbama jedinica 15. i 18. divizije JA i anga-žovanim snasama neprijatelja u vremenu od 20. marta do 20. aprila 1945. vidi dok. br. 81 i 87.

⁴¹ Redakcija nije pronašla nastavak izveštaja.

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „TONE TOMŠIČ“ OD 27. APRILA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O BORBI U REJONU LEMBERGA¹

ŠTAB

1 SNOUB »TONE TOMŠIČ«

Položaj, 27. IV 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE JA

položaj.

Izveštaj o borbi naše brigade dana 26. IV 1945.

I) *Zadatak*

a) Opšti: na drumu Velenje — Dobrna napasti neprijatelja koji bi se kretao iz pravca Dobre ili Velenja peške ili na kamionima, te istoga uništiti.

U tom cilju su naše jedinice zaposele sledeće položaje:

Prvi bataljon na Zavrhu,² sa jednom četom na k. 607 i sa jednom četom na k. 518.³ Obezbeđenje u pravcima Dobrna i Velika Pirešica;

II bataljon je bio raspoređen na Lembergu⁴ sa zadatkom da uputi jednu četvu ojačanu minobacačkim odelje" njem u zasedu s one strane drumu iznad Lemberga;

III bataljon je bio raspoređen na Jezercima⁵ sa zadatkom da postavi u zasedu kod Hrenove jednu četvu ojačanu minobacačkim odeljenjem, a jednu četvu da postavi na k. 471;

IV bataljon nalazio se u Rupama sa zadatkom da postavi jednu četvu u zasedu kod Hrenove i tu napadne neprijatelja. Ostalo ljudstvo se nalazilo u Rupama.

b) Taktički. Četa II bataljona koja se nalazila u zasedi iznad Lemberga imala je zadatak da propusti neprijatelje-

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 336/III.

² Sada: Zavrh pri Galiciji.

³ Na karti 1 : 100.000 izdanje G.I. JA, 1949, ova kota označena je sa brojem 517.

⁴ Sada Lemberg pri Štrmcu.

⁵ Sada: Jezerce pri Šmartnem.

vu kolonu koja bi kretala iz pravca Dobrna u pravcu Nova Cerkev⁶ i izvrši napad na začelje kolone tek tada kada bi istu napala četa III bataljona. Sredinu kolone trebalo je istovremeno da napadne četa IV bataljona koja se nalazila u zasedi u šumici kod Hrenove, na pojedinim mestima udaljena od drumu samo 10 metara, te je posle uspešne vatre uništi jurišem. Četa II bataljona je sem toga imala zadatak da spreči neprijatelja da se povuče na brdo iznad Lemberga.

Obrnuti postupak bi bio u slučaju kad bi neprijateljeva kolona naišla iz pravca Nova Cerkev.

Sem ovih naših jedinica, na položajima ispod k. 539 nalazila se još zaštita [Štaba] XIV divizije sa zadatkom vatrene podrške našeg napada.

II) Kontakt s neprijateljem. Oko 11 časova stigla je iz pravca Dobrna do položaja čete II bataljona kod Lemberga neprijateljeva kolona jačine oko 150 ljudi, koju je četa, prema naređenju, propustila. Kada je čelo kolone stiglo do čete III bataljona, koja se nalazila u zasedi kod Hrenove, ista je otvorila vatru na čelo kolone.⁷

III) Tok borbe. Kad je otvorena vatra na našem desnom krilu na neprijateljevu kolonu, istovremeno su otvorili vatru na neprijatelja i četa IV bataljona, četa II bataljona i zaštita [Štaba] divizije.

Već posle prvih rafala, neprijatelj je u toku 5 minuta imao gubitke u ljudstvu, te se u paničnom bekstvu razbežao na sve strane. Oko 30 neprijatelja sklonilo se u jarak pored drumu i u šumicu, odakle su dejstvovali vatrom iz dva puškomitraljeza model 42. Oko 80 ljudi prebacilo se na suprotno brdo iznad Lemberga, odakle su dejstvovali mitraljeskom vatrom po našim položajima.

Pošto se pojavila iza Lemberka od k. 425 u pravcu k. 406⁸ još jedna švapska kolona jačine oko 200 ljudi, povukla se četa II bataljona koja se nalazila iznad Lemberga unazad kako ne bi došla između dve neprijateljeve vatre. Nije postupila tačno po naređenju jer nije odmah otvorila na neprijatelja efikasnu vatru, pa se isti mogao povući na uzvišenja severno od drumu.

⁶ Sada: Strmec pri Vojniku.

⁷ Kolonu je sačinjavao 48. lovački protivtenkovski divizion (vidi AIZDG. nemački fond, k. 154V: izveštai komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 27. aprila 1945).

⁸ Kote 425 i 406 na karti 1 : 100.000 nisu označene, a nalaze se: k. 425 u rejonu sela Lemberg (Lemberg pri Strmecu) a k. 406 2 km istočno od Lemberga (Lemberg pri Strmecu).

Borba je zatim vođena u znaku mitraljeskih duela, podržana vatrom iz minobacača i pušaka. Ruska četa IV bataljona izvršila je dvaput juriš na Švabe koji su se nalazili u jarku pored drumu, te ih priličan broj pobila. Međutim, zbog snažne neprijateljeve vatre sa suprotne strane, ovu akciju nije mogla iskoristiti, pa se, nakon povlačenja čete II bataljona i zbog nedostatka municije, povukla oko 70 metara iza kuća u Hrenovi i tu držala položaje.

U toku dalje borbe, u koju je veoma efektno stupila i četa III bataljona, položaj se u suštini nije promenio.

Protiv čete III bataljona koja se nalazila na k. 471 otpočeo je oko 17 časova da nastupa neprijatelj koristeći se trikom da se sa podignutim rukama uvis približava našim položajima. Borci koji su očekivali Švabe, nisu na iste otvorili vatru. Zbog toga je neprijatelj, kada je stigao na odstojanje od 20 metara, otvorio vatru, koju je podržavala kolona koja je nastupala iza njih, u jačini oko 150 ljudi.

Naši su ovaj neprijateljev podvig krvavo odbili i ubili na tom mestu 12 Švaba, a sa malo korekture održali stari položaj.

Pod zaštitom vatre sa suprotne strane iznad Lemberga uspelo je neprijatelju da pokupi na drumu sve mrtve i ranjene i odveze ih kolima u pravcu Nove Cerkve.

Borba je vođena do oko 19 časova, kada se zadnja švapska zaštitnica povukla sa padina brda iznad Lemberga u pravcu Nove Cerkve.

IV) Kritični trenutak borbe je bio u vreme kad je četa II bataljona zakasnila i nije blagovremeno otvorila vatru na začelje švapske kolone na drumu, jer bi time sprečila bekstvo na položaje severno od drumu. Da se ovo dogodilo bila bi uništena čitava kolona koja se kretala drumom.

V) Jačina neprijatelja. Neprijatelj je imao na tom sektoru prikupljenih oko 350 ljudi.

VI) Neprijateljevo naoružanje. Dva minobacača, 8 do 10 mitraljeza, ostalo puške i automati.

VII) Naša jačina. Četiri čete sa 126 boraca.

VIII) Naše naoružanje. Četiri laka minobacača, 14 mitraljeza od kojih su tri u toku borbe, zbog neispravne municije, bili nesposobni za dalje dejstvo. Ostalo puške i automati.

IX) Neprijateljevi gubici. Prema izjavama civila koji su bili prisutni na licu mesta, prilikom ukrcavanja: 58 mrtvih, 46 ranjenih.

X) *Naši gubici:* četiri mrtva,
dva teško ranjena,
jedan lakše ranjen,
jedan nestao.

XI) *Zaplenjeno.* Jedna puška.

XII) *Izgubili smo:* jednu protivtenkovsku pušku, koja je bila potpuno razbijena od mitraljeskih rafala. Delove iste smo zadeponovali.

XIII) *Moral neprijatelja.* Bio je veoma slab, a njegova vatra je čitavo vreme imala defanzivan značaj.

XIV) *Moral naših boraca.* Bio je za čitavo vreme odličan, posebno kod Ruske čete.

XV) *U borbi su se iskazali:* Beshlebni Nikolaj iz Ruske čete IV bataljona. Poginuli: komandir Senica,⁹ zamenik komandira Tomaž Suhovršnik i mitraljezac Hudalist,¹⁰ svi iz III bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:¹¹

Komandant, kapetan:¹²

Operativni oficir:

Danev Jernej

Primedba: U ovoj borbi bila je utrošena sledeća municija:

za mitraljeze:

»Mauzer«	2125
»Bren« (engleski)	1495
Ukupno	3595

za puške:

»Mauzer«	555
engleske	415
italijanske	370
austrijske	16
Ukupno	1356

<i>za automate:</i>	1535
mina za srednji minobacač	20
ručnih bombi	8

⁹ i ¹⁰ Redakcija nije mogla ustanoviti pravo ime i prezime.

¹¹ Politički komesar je u to vreme bio Bojan škrk.

¹² Komandant je tada bio Ivo Majnik Džems.

IZVEŠTAJ ŠTABA KORUŠKOG NOP ODREDA OD 27. APRILA 1945. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O STANJU 4. (SEVERNOG) BATALJONA¹

STAB KORUŠKOG ODREDA

IV OP. ZONE JA I POS

Položaj, 27. 4. 45.

Predmet: Izveštaj o stanju Severnog bataljona.²

Broj: 58/45.

ŠTABU IV OP. ZONE JA I POS

na položaju.

Preko veze koja je uspostavljena preko Drave dobili smo i redovnu vezu sa Severnim bataljonom čiji položaj i probleme iznosimo ukoliko se isti mogu videti iz izveštaja. U ovom izveštaju navedeno je i stanje ostalih četa koje su se nalazile Na gurah i koje su sada uključene u sastav Severnog bataljona.

Prema izveštajima koje smo primili od Štaba Severnog bataljona, severno od Drave (austrijska Koruška) nalazi se samo bataljon koji broji 72 čoveka, uključujući sve ljudstvo kao i starešine koji su se još prošle jeseni nalazili na raznim sektorima severno od Drave. Sve čete koje su se nalazile prošle jeseni na sektoru Na gurah i na sektoru između Vrbskog i Osojskog jezera bile su u toku zime privučene na sektor Svine³ i uključene u sastav bataljona. Ovo se izvršilo pre svega iz sledećih razloga: čete su brojale približno 30 ljudi, pa se zbog nastalih vremenskih neprilika koje su nastupile početkom zime, kad je zapao sneg, nisu mogle održati na pomenutim sektorima. To su bile Bojeva⁴ četa, jačine oko 30 ljudi; Belinova⁵ četa, jačine oko 28 ljudi i Iztokova⁶ četa, koja je takođe brojila oko 30 ljudi.⁷ Boje-

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 342/11.

² Odposi se na 4. bataljon (vidi dok. br. 104).

³ Odnosi se na Svinju planinu.

* Franc Mahnič Boj

⁵ Jože Belin

⁶ Gojko Gornik Iztok

⁷ Podrobnije o ovim četama vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 22 i Koroški zbornik, izdanje Državne založbe Slovenije u Ljubljani, 1946. str. 557—570.

va četa, koja se nalazila u okolini Golovice na Svinjoj planini, bila je prilikom hajke potpuno razbijena. Iz čete su se spasili samo komandir Boj i još dva druga. Ovo je bilo 6. decembra 44. Pomenuta trojica drugova javila su se u bataljon koji je dejstvovao takođe na Svinjoj planini.* Belinova četa, koja je brojala oko 28 ljudi, bila je razbijena prilikom hajke na sektoru između Osojskog i Vrbskog jezera. Od ove čete spasila su se samo dva druga. Sve ostale su Švabe pobili, a deo i zarobili. Belinova četa bila je razbijena **D. novembra t-r. velik cio ovni nestane urugo»a** je i dezertirao i javio se švabskim vlastima. Uzroci dezertiranja bili su pre svega u teškom položaju u kojem su se nalazile čete zbog stalnih traganja i hajkanja neprijatelja, kao i zbog vanredno teških klimatskih prilika koje je moralo ljudstvo da podnosi. Samo je Iztokova četa ostala koliko-toliko neokrnjena. Ona se sada nalazi u sastavu bataljona u kojeg se uključilo sve što je bilo razbijeno i preživelo iz ostalih dveju četa. Bataljon se u toku zime zadržavao na Svinjoj planini i to na jugozapadnim padinama. Reakcija neprijatelja u toku zimskih meseci bila je veoma velika. Za vreme zime nisu izvodili nikakve akcije. U ovim hajkama koje je izdržao Severni bataljon poginuo je priličan broj naših drugova. Deo ih je bio zarobljen u dubokom snegu. Živeli su isključivo u bunkerima koje su izgradili u dubokom snegu. Nastupanjem proleća tamo se, prema njihovim izveštajima, položaj poboljšao, te postoje izgledi da će ipak polako preći iz zimske defanzive u ofanzivu. Vredi napomenuti i to da su od svih drugova koji su u sastavu Severnog bataljona samo 15 drugova Slovenci. Svi ostali su Rusi, Ukrajinci itd. Austrijanaca u tom bataljonu nema. Od starešina koji su poginuli za slobodu, u Severnom bataljonu pominjemo sledeće: politkomesar bataljona drug Avgust Gornik-Mitja, komandir čete drug Boj, politkomesar čete drug Polde.⁹ Komandant bataljona drug kapetan Mirko¹⁰ je ranjen (u palac na ruci). Ranjen je takođe pom. politkomesara bataljona drug Roman Kogelnik-Vojnomir. Komande četa i Štab bataljona su isključivo sastavljeni od naših ljudi, dok su svi ostali uglavnom stranih nacionalnosti. Postavili smo nov Štab bataljona s obzirom da je bio komandant

⁸ Odnosi se na bataljon, jačine oko 70 ljudi, pod komandom Jožeta Ulčara Mirka, koji je oktobra 1944. upućen iz Koroškog NOP odreda na područje Svinje planine (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 22, objašnjenje 11 i Koroški zbornik, izdanje Državne založbe Slovenije u Ljubljani, 1946, strana 568).

⁹ Miha Roš Polde. Izvršio je samoubistvo kako ne bi pao neprijatelju u ruke. Rodom je bio iz Železne Kaple.

¹⁰ Jože Ulčar Mirko

drug kapetan Mirko Ulčar ranjen, a politkomesar drug Mitja poginuo. Za komandanta smo postavili druga Antona Mivšeka, dosada komandira čete, a za politkomesara bat. druga (jojka Uornika-Iztoka. Za pom. politkomesara Lposia- \ili smo] druga Romana Kogelnika-Vojnomira.

Izveštavamo vas takođe da su im saveznici bacali materijal: oružje i municiju, ali su se na žalost svega toga dočepali Švabe. Bacili su naime sve iznad uporišta koja su tu veoma gusta. Bacali su im tri puta i svaki put potpuno bezuspešno. Oseća se nedostatak pre svega municije, lakog automatskog oružja, mitraljeza i automata. U tom pogledu preduzeli smo korake, te će im u najskorije vreme to dostaviti, uprkos tome što ćemo morati ovo oduzeti našim bataljonima sa ove strane [Drave],

Naše mišljenje je da bi bilo najbolje da se čitava ova jedinica povuče na ovu stranu Drave i to već pre nego li nam zatvore svaki prelaz preko Drave. Vidi, se naime, da će biti potpuno nemoguće da se održava stalna veza sa ovom jedinicom. Ovo pre svega zbog ogromnog broja vojnika u dolini gde se moraju kretati naši kuriri. Odgovorite nam kakvo je vaše mišljenje po tom pitanju.¹¹ U suprotnom slučaju snabdećemo ih što je moguće pre sa svim potrebnim oružjem i materijalom i dati im detaljna uputstva za njihov rad. Izveštavamo vas takođe da se čitav bataljon premestio iz jugozapadnog područja Svine na jugoistočne padine Svinje planine.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:¹²

Komandant:¹³

¹¹ Redakcija nije pronašla odgovor Štaba 4. operativne zone Slovenije na ovaj predlog. Bataljon je i dalje ostao s one strane r. Drave.

¹¹ Politički komesar je tada bio Ivan Janžekovič.

¹⁵ Komandant je bio Ivan Uranič Drago.

NAREĐENJE ŠTABA 30. DIVIZIJE JA OD 28. APRILA 1945.
POTCINJENIM JEDINICAMA DA SE PREBACE NA KRAS
RADI NAPADA NA TRST¹

STAB
XXX DIV. IX KORP. JUG. ARMIJE
Na položaju, 28. 04. 45.
Br.: 125

ZAPOVEST

Sekcija Gorica — Postojna 1 : 100.000
(Italijansko izdanje)

Zbog pogodnog vojničkog kao i političkog položaja na svim frontovima, kako svetskim tako i domaćim, u vreme kada se nemačka vojska masovno predaje a RA,² Saveznici i naša Jugoslovenska armija oslobađaju utvrđena mesta i čitave pokrajine iz fašističkih ruku, potrebno je da i mi časno izvršimo naš zadatak i oslobodimo napaćenu Primorsku sa Trstom, Goricom i Benečijom i izborimo primorskom narodu tako željenu slobodu.

Situacija.

	<i>Vipavska dolina</i>		
Ajševica	50 SS pol.	Slap	400 četnika
Prvačina	130 četnika	Manče	140
Dornberk	360 "	Lože	140
Gradišče ³	110	Št. Vid ⁴	200
Bazara ⁵	35 "	Duplje	120
Batuje	50 "	Zemono	120
Crniče	60 "	Gradišče ⁶	120

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG. k. 274a l. Naređenje je pisano po karti italijanskog izdanja, pa je redakcija nazive naselja ili objekata prevela u objašnjenjima prema karti 1:100.000, izdanje G.I. JA. 1948.

² Rdeča armada — Crvena armija.

³ Sada: Gradišče nad Prvačino.

⁴ Sada: Podnanos.

⁵ Zaselak između Volčje Drage i Št. Petera (sada: Šempeter pri Gorici); na karti nije obeležen.

• Sada: Gradišče pri Vipavi.

Šentmihel ⁷	150	"	Griže ⁸	90 Nemaca
Otava ⁹	40	"	V. Draga	60 četnika
Šempas	90	"		
		i SS pol.		
Stomaž ¹⁰	150			
Mravljevi ¹¹	120			
Preserje	150	četnika		
Sv. Martin	130	"		
Sv. Križ ¹²	200			
Ajdovščina	450—500			
		SS pol. i be-ga.		

Sektor Dolomita

Crni Vrh	40	SS pol.	Veharše	150 be-ga
Vrh Gore ¹³	30	SS pol.	Idrija	180 SS pol. i 80 be-ga
Godovič	55	SS pol.	Marof	20 be-ga i SS pol.
Hotedršica	140	be-ga	Sp. Idrija	40 be-ga i SS pol.
Ravnik ¹⁴	60	be-ga	Col	60 SS pol. i 80 četnika.

Sektor Pivka

Postojna	100	nedičevaca	Šmihel ¹⁵	100 ranjenika
	40	be-ga		
Brinje i Land[ol]	30	Nemaca	Rakitnik	200 nedičevaca
Zagon	30	nedičevaca	Orehek	200
Bukovje	40	pol. i Italijana	Rakek	100 be-ga
			Ravbar- kom[anda]	200 nedičevaca
			Vel. Otok	bolnica i straža

⁷ Omaška; treba Sveti Mihel (na karti piše: Št. Mihel); sada: Šmihel.

⁸ Zaselak, 3,5 km severozapadno od Ajdovščine, na karti nije obeležen.

⁹ Zaselak, 8 km istočno od Gorice.

¹⁰ Na karti 1 : 100.000 označeno sa Št. Tomaž.

¹¹ Zaselak, 1 km severno od Rihemberga (sada: Branik).

Sada: Vipavski Križ.

¹⁵ Verovatno se odnosi na naselje Gore.

¹⁴ Sada: Ravnik pri Hotedršici.

" Sada: Šmihel pod Nanosom.

Sektor Kras

Konkonelj	210 nem. voj- nika	Sv. Križ	300 nem. voj- nika
Kontovel	200 " i 16 faš.	Nabrež[ina]	300 " i 150 it. voj.
Katinara	300 " "	Sempolaj	30 nem. voj.
Prošek	440 " "	Vižovlje	20 " i 15 be-ga
Miramar	250 "	Sesljan	130 nem. voj. i 25 it. voj.
Gabrovica	200 "	Devin	60 nem. voj. i 100 pol. i ital. voj.
Devin	100 be-ga	Razdrto	290 pol.
Grinjan ¹⁸	200 nem. voj- nika	Št. Peter ¹⁷	85 nem. voj. i 670 četnika
Štivan	450 " " i 150 it. voj.	Petelinje	400 četnika
Štarancan	40 pol. i 150 kozaka	Trnje	100 četnika
Muškanica ¹⁸	160 nem. voj. i 35 it. voj.	Palčje	100
S. Polo ¹⁹	110 "	Legrad ²⁰	130 nem. voj.
Tržič	800 " i 150 it. voj. 100 fašista	Gradiška	750 " i 150 nem. pol.
Opčine	600 nem. i 175 ital. voj. 75 fašista i 100 četnika	Zdravščina	12 nem. voj. i 8 ital. voj.
Repentabor	45 ital. voj- nika	Fara	380 nem. voj.
Dutovlje	45 " "	Sovodnje	160 policajaca
Tomaj	380 nem. "	Štandrež	60 nem. voj. i 170 ital. voj.
Kopriva	70 fašista	Miren	40 nem. voj.

¹⁰ Na karti: Grijan.

¹⁷ Sada: Pivka.

¹⁸ Na karti 1 : 100.000 nije pronađeno.

¹⁹ San P'olo. italijanski naziv za Sempolaj.

²⁰ Omaška; treba: Zagrad.

Štanjel	prazan	Št. Peter ²¹	30 faš., 80 koz., 175 čet- nika
Bane	550 nem. voj. i 180 SS pol.	Bilje	40 it. voj., 120 četnika
Vrabče	330 " <i>II</i>	Jamije	60 nem. voj.
Bazovica	160 " <i>II</i>	Slivno	200 nem. voj.
Lipica	245 " <i>II</i>	Nova Vas	120 četnika
Lokev	342 " <i>II</i>	Opatje Selo	120
Kozina	250 " <i>II</i> i 30 ital. voj.	Lokvica	140
Orlek	80 četnika		
Sežana	1175 nem. voj- nika	Bistrinja	170 nem. voj- nika
Šmarje ²³	65 " <i>II</i>	Doberdob	40 nem. voj.
Dane ²⁴	150 " <i>II</i>	Gorjansko aerodrom ²²	150 kozaka 60 nem. voj. i 30 fašista
Grce ²⁵	14 četnika		
Povir	130 nem. voj.		
Divača	520 " <i>II</i>		
Štorje	150 " <i>II</i>		
Senožeče	420 pol.		
Ležeče	250 nem. voj. ²⁶		

Zbog napredovanja naše IV armije i u vezi sadejstva sa istom, dobila je naša divizija zadatak da se u toku današnje noći prebaci na sektor Krasa sa zadatkom uništenja manjih neprijateljevih uporišta, kontrole terena i spremnosti da odmah upadne u Trst.²⁷ Za izvršenje zadatka

²¹ Sada: Šempeter pri Gorici.

²² Redakcija nije mogla utvrditi na koji se aerodrom odnosi.

²³ Sada: Šmarje pri Sežani.

²⁴ Sada: Dane pri Sežani.

²⁵ Grce na karti 1 : 100.000 nije pronađeno; verovatno se odnosi na selo Merče (na karti Mrče).

²⁶ Redakcija raspolaže samo sa stanjem neprijateljevih snaga na dan 6. aprila 1945 (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 39, objašnjenje2).

²⁷ Glavni štab Slovenije uputio je 28. aprila 1945. Štabu 9. korpusa JA depešu: „Od vrhovnog komandanta Tita primili sledeće naredenje: Naredite Devetom korpusu da se rasporedi oko Trsta i da već sada otpočne borbe za Trst! Obzirom na to poništena su sva naređenja i direktive koje nisu sasvim u duhu Maršalovog naređenja. Radite što hitnije. Radio-vezom odmah se povežite sa Četvrtom armijom" (knjiga depeša u AIZDG. k. 45/111). Vrhovni

NAREĐUJEMO:

17. brigada »Simon Gregorčič« kreće čim padne mrak na sektor Monte Terstel,²⁸ Temnica, Monte Sunca⁹ sa obezbeđenjima u pravcima Preserja, Dornberka, Gradišča, Lokvice i Opatjeg Sela. Raspored bataljona treba da izvrši na sledeći način: jedan bataljon raspoređuje na Monte Terstel sa [zadatkom] kontrole terena i drumova Dornberk — Gradišče, a sa zapadne strane Lokvica — Opatje Selo. Jedan bataljon [raspoređuje] na Monte Sunca sa kontrolom terena Sv. Martin — Preserje — Dornberk. Svoja krila treba da razvuče do Monte Rabot,³⁰ kota 430. Treba da minira drumove Rihemberk³¹ — Komen, Dornoerk — Komen i Opatje Selo — Temnica. Drumove treba minirati na takvim mestima da će biti laka kontrola kako ne bi stradali naši ili civilno stanovništvo. Brigada treba da posedne sve dominirajuće tačke na kojima treba ljudstvo da se dobro utvrdi. Štab brigade treba da se smesti negde u Škrbini.

18. udarna brigada »Bazoviška« kreće čim padne mrak na sektor Vipave i Kraša s tim da posedne sa »Ruskim bataljonom«³² Vrtovče, tj. kotu 418 [sa zadatkom] kontrole u pravcu Vipavske doline: Ajdovščina, [Sv.] Križ, Sv. Martin, Preserje, Dornberk i Duplje — Slap. Sa Trećim bataljonom treba da posedne Erzelj sa kontrolom u pravcu Slapa, Loža, Manče i Podrage. Treba da minira drumove Manče — Kobdilj, Braniča³³ — Štanjel i Kopriva — Štanjel. Prvi bataljon treba da razmesti u Hruševici tako da ima jed-

komandant Jugoslovenske armije drug Tito naredio je da se 9. korpus orijentiše u pravcu Trsta zbog toga jer je Štab 4. armije Jugoslovenske armije ranije planirao da 9. korpus upotrebi u pravcu Šoče i Furlanije, u cilju oslobođenja Tržiča (Monfalcone) i Gorice i na taj način sprečava pridolazak nemačkih pojačanja iz Italije. Idućeg dana, 29. aprila 1945, krenula je u pravcu Trsta i 31. divizija (vidi dok. br. 111).

²⁸ Trstelj, brdo, trig. 643.

²⁹ Šumha, brdo, kota 533.

³⁰ Rabotnica, brdo, kota 430.

³¹ Sada: Branik.

³² Odnosi se na 2. bataljon, nazivan i „Ruski bataljon“, kojeg su sačinjavali pripadnici raznih nacionalnosti SSSR-a. Podrobnije o tome vidi tom VI, knjiga 15, dok. br. 34, objašnjenje 9.

³³ Spodnja Braniča, na karti 1 : 100.000 označeno sa: Braniča.

nu zasedu na koti 370³⁴ sa [zadatkom] kontrole druma, zatim na [koti] 280 odakle treba da kontroliše sve prilaze iz Koprive u pravcu Hruševice i Štanjela, jednu zasedu na koti 332³⁵ ispod Kobdilja te jednu zasedu na koti 364,³⁶ ispod Štanjela u pravcu Braniče.
Štab brigade u Štanjelu.

19. *udarna brigada »Srečko Kosovel«*, posle pada mraka kreće na sektor Kosovelje, Pliskovica, Kosmati,³⁷ Goriana,³⁸ Birula,³⁹ kota 358 s tim da jedan bataljon ima gro snaga na Biruli, kota 358, a drugi bataljon na Kosmatom. Štab brigade kod Komena. Treba da minira drumove Dutovlje — Komen, Boriano⁴⁰ — Goriano — Komen. Zadatak je brigade da kontroliše u pravcima Kopriva, Monrupino⁴¹ i morsku obalu do Iamiano.⁴²

Štab divizije kreće sa 18. brigadom, te se privremeno smešta u Štanjelu.

Pravac kretanja: 17. brigada Krnica⁴³ — Monte Cucelli⁴⁴ — Oštini — Vrtovin — Potoče — Camigna⁴⁵ — kota 397 — Šmarje — Monte San Martino⁴⁶ — Monte Terstel. U slučaju da je ovaj pravac obezbeđen jačim zasedama, može da koristi i drugi pravac kretanja kod Battuglia⁴⁷ — Vetta,⁴⁸ odakle pravo kreće na Škrbinu. Može da koristi i prelaze preko reke Vipave 1 km od prvog prelaza u pravcu Preserja, gde je reka gazna.

18. *udarna brigada* kreće [pravcem] Predmeja — Bratini — Dobravlje — Velike Zabije — Vrtovče — Štanjel.

³⁴ Trigonometar 371, Ploška.

³⁵ Ova kota nalazi se 1 km jugoistočno od Kobdilja.

³⁸ Ova kota nalazi se 200 m severozapadno od Štanjela.

³⁷ Odnosi se na Kosmati hrib, trig. 292.

³⁸ Gorjansko

³⁹ Birhula, brdo, trig. 359; 4,5 km zapadno od Komena.

⁴⁰ Brje; odnosi se na Brje pri Komnu.

⁴¹ Repentabor

⁴⁵ Jamlje

⁴³ Zaselak, 13 km istočno od Gorice.

⁴⁴ Kucelj, k. 1239.

⁴⁵ Kamnje

⁴⁸ Sv. Martin, brdo, k. 476.

⁴⁷ Batuje

⁴⁸ Vrh, zaselak; 2,5 km istočno od Dornberka.

19. udarna brigada kreće [pravcem] Otlica — Monte Signi⁴⁹ — između Šturja i Sapusa⁵⁰ — Dolegno⁵¹ — Gaberje — Štanjel — Komen. Prilikom prelaza upozoravamo štabove brigada da prethodno energičnim napadom proteraju sve event, zasede na mostovima. Sve kolone moraju da imaju snažna bočna osiguranja, a kod prelaza drumova i oko uporišta treba da postavite zasede dok se čitava kolona ne udalji od tog mesta. Sve starešine treba da su dobro upoznate s pokretom, tako da u slučaju nekog iznenađenja ili razbijanja jedinice mogu stići na određena mesta.

Odmah po dolasku na određene položaje, iste treba posesti i dobro se utvrditi. Obaveštajna služba treba odmah da ustanovi stvarno stanje uporišta i svih event, snaga koje bi se nalazile u blizini.

Intendantura treba da odmah stupi u kontakt sa ekonomskim komisijama.

Eventualna evakuacija ranjenika biće vam blagovremeno saopštena.

Vežu sa Štabom divizije treba da uspostave sve jedinice odmah po dolasku na nove položaje.

Pošto sa nama kreće i Artiljerijski divizion sa dva topa, isti će kretati sa 18. ud. brigadom i razmešta se u Štanjelu.

U slučaju da kolona padne u zasedu, divizion treba da vatrom iz brzometnog topa istu odmah protera; zbog toga treba divizion da ima stalni kontakt sa komandantom 18. udarne brigade.

Štab divizije i topovi kretaće u sredini kolone zbog čega mora 18. udarna brigada imati u zaštitnici jedan svoj bataljon.

Upozoravamo na tačnost, odlučnost i marševsku disciplinu. Obezbedite se dobrim vodičima.

Prednja zapovest dostavlja se na izvršenje!⁵²

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:

Šubelj Jože-Sine

Sine

V. d. komandanta — kap.:

Bavec Tone-Cene

Cene

M. P.

⁴⁹ Sinji vrh. trig. 1001.

⁵⁰ Zapuže

⁵¹ Dolenje

⁵² O izvršenju prednjih zadataka vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 79 i 90.

IZVEŠTAJ ŠTABA KORUŠKOG NOP ODREDA OD 28. APRILA 1945. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O PROBLEMIMA VEZE IZMEĐU JEDINICA I ZADACIMA BATALJONA¹

**STAB
KORUŠKOG ODREDA
IV OP. ZONE JA I POS**
Položaj, dana 28. 4. 45.
Predmet: Situacijski izveštaj.
Red. broj: 60/45

60

**ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE
JA I PO SLOVENIJE**

Na položaju.

Primili smo vaš dopis od 18. 4. 45.² U njemu nas upozoravate da naše dostavljanje izveštaja vašem štabu nikako nije bilo tačno, a i ono što je bilo dostavljeno bilo je veoma skromno. U daljem iznećemo kako smo mi dostavljali izveštaje bilo vašem štabu dok smo za njega znali da postoji, a zatim Štabu grupe odreda³ kad smo od istog dobili prvu vest.

Po ofanzivi u Štajerskoj, odnosno od tada kad smo se odvojili kod Mecesnika,⁴ nismo imali nikakve veze sa vašim štabom, uprkos toga što smo se interesovali gde se on nalazi. Izveštaje smo uprkos tome dostavljali Štabu zone i kako se vidi iz vaših dopisa, iste niste primili. Kad smo preko kurira saznali da se negde u Štajerskoj formirao Štab grupe [odreda], sve izveštaje smo dostavljali Štabu grupe. U dopisu smo pitali takođe kakvi su rokovi za dostavljanje pojedinih izveštaja, ali u tom pogledu nismo dobili nikakvog odgovora. Izveštaji koje smo dostavljali u zimskim mesecima, odn. od tada od kad nismo imali veze

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 342/11. U desnom gornjem uglu dopisano je mastilom „60“, što označava broj delovodnika Štaba odreda.

² Redakcija ovaj dopis nije pronašla.

³ Štab Štajerske grupe odreda formiran je po naredenju Štaba 4. operativne zone Slovenije 28. februara 1945 (vidi tom VI, knj. 18. dok. br. 123).

⁴ Imanje, 2 km severozapadno od Solčave.

sa vašim štabom su bili: 15-to dnevni operativni, 15-to dnevni izveštaji užeg štaba i 15-to dnevni politički i partijski izveštaje. Sem pomenutih izveštaja izvestili smo depešom o svakoj akciji koju su izvršile jedinice Koruškog odreda istog dana kad smo o njoj dobili izveštaj. Odmah zatim smo uputili detaljniji pismeni izveštaj. Sve to možemo da dokažemo sa kopijama sa kojima raspolažemo i mislimo da vaše mišljenje o netačnom dostavljanju izveštaja nije u potpunosti opravdano.

Dole navodimo stanje i rad koruških jedinica i različite probleme koji pri tome nastupaju.

1) Raspored bataljona: I bat. se nalazi na svom sektoru, tj. Rožna dolina;⁵ II bat., koji se zadržavao za vreme bacanja materijala na sektoru III bat., odmah posle izvršenog bacanja vratilo se na svoj stari sektor, tj. na sektor između Jezerskog⁶ i Ljubeljskog druma⁷, III bat. se nalazi na sektoru Črna — Železna Kapla; Severni bataljon se nalazi na sektoru Svinje planine i to na jugoistočnom predelu u blizini Golovice.

2) Veza s bataljonima:

Jedan od većitih problema koji se pojavljuje, još uvek je veza između bataljona i Štaba odreda, čemu je pre svega uzrok velika udaljenost pojedinih bataljona. Vanredno slaba veza je sa I bat. Pošta, odn. kuriri sa sektora III bat. kod kojeg se nalazi i Štab odreda, trebalo bi da putuju 5—6 dana. U vezi s tim vas izveštavamo da smo zimi 44/45. ukinuli vojno-kurirsku liniju koja je prolazila preko Rožne doline do stanice 1—16, koja se već nalazi pod vašom kontrolom. Ovu liniju smo ukinuli pre svega iz sledećih razloga: vojna kao i politička linija prolazila je jednim te istim putem, a za vreme zime nije funkcionisala ni jedna ni druga. Ovim putem kretale su se i jedinice II i I bataljona. Karaule političkih i vojnih stanica bile su skoro jedna do druge. U sporazumu sa Komandom V relejnog sektora analizirali smo nedostatke jedne i druge linije. Zbog toga smo zaključili da pojačamo relejne stanice ljudstvom iz naših karauli, što smo već učinili, ipak je uspeh bio mali. Funkcionisanje linije TV,⁸ kojom prolazi naša pošta, još uvek

⁵ Dolina reke Drave od Rožeka (13 km jugoistočno od Beljaka) do Galicije (15 km juseozapadno od Velikoveca), na karti 1 : 100.000, izdanje G.I. JA, 1949, označena sa: Zg., Sr. i Sp. Rož.

⁶ Odnosi se na drum Kranj — Velikovec, preko prelaza Jezerski vrh.

⁷ Odnosi se na drum Kranj — Celovec, preko prelaza Ljubelj.

⁸ terenske veze

nije potpuno. U tom cilju smo, na predlog druga kapetana Boruta,⁹ zaključili da u bataljonima formiramo nekakve ekipe za vezu. O svemu tome ćemo vas naknadno detaljnije izvestiti. Veza sa Drugim bataljonom je takođe goruća, pošto je prolaz preko Belskog¹⁰ drumu često onemogućen od strane neprijatelja. Na sektoru II bat. nalazi se stanica 1—16, koja je pod kontrolom [Štaba] zone i preko koje dolazi pošta za Štab odreda i odlazi za Štab zone. Na ovoj liniji Švabe drže česte zasede i na taj način onemogućavaju prolaz kuririma. Zbog izdajstva kurirske linije Švabama, isti je često kontrolišu i drže zasede na raznim mestima, čekajući kurirske transporte. III bat. je u stalnoj vezi sa kurirskim karaulama gde god se nalazi. Veza sa Severnim bataljonom je konačno uspostavljena i do sada redovno funkcioniše. Ipak je kod ovog ozbiljno pitanje da li ćemo moći tu vezu održavati. Uporišta duž Drave su veoma blizu jedno do drugog, tako da su prelazi sa čamcima preko Drave u blizini samog uporišta. Preduzeli smo potrebne mere da se prelaz preseli na drugo mesto i to negde u blizinu Anača. Do sada su prelazili Dravu u blizini elektrane kod Labota koja je bila srušena od saveznika. Posledica ovog je bila da je Drava tu osetno opala, te je dobra 3 km od srušene elektrane s obe strane Drave mnogo blata u kome se vidi svaki kurirski trag. Švabe su to već primetile i drže zasedu. Ipak je našim kuririma uvek uspelo da pređu Dravu. Direktan kurir do Severnog bataljona treba za put 5 dana.

3) Zadaci bataljona:

S obzirom da smo kod poslednjeg savezničkog bacanja primili prilične količine minerskog materijala, izdali smo naređenje svim bataljonima da pre svega ruše komunikacije i objekte na drumovima. Prvi i II bataljon imaju zadatak da zajedno izvrše što uspešniju akciju na Ljubeljski drum, koji je najvažnija neprijateljeva saobraćajna aorta iz Gorenjske u Austriju. Ovo pre svega zbog toga što će verovatno odmah posle prve akcije na drumu biti jake straže. III bat. ima pre svega zadatak da ruši železničku prugu Maribor — Celovec, što delimično već izvodi. Svim bataljonima, odn. štabovima smo na sastanku sa Štabom odreda podvukli potrebu za što uspešniju mobilizaciju. Prema uputstvima vašeg štaba formirali smo u I i II bataljonu obaveštajne patrole, dok je ova u III bat. već postojala. Ovim patrolama priključili smo obaveštajne oficire sa sektora koji su određeni patrolama. Obaveštajnu patrolu III

⁹ Egon Remec Borut

¹⁰ Verovatno se odnosi na Ljubeljski drum.

bat. uzeli smo pod neposrednu komandu Štaba odreda sa zadacima koji su pomenuti u naređenju vašeg štaba. U III bat. nalazi se 12 Austrijanaca koji su privremeno formirani u poseban vod pod komandom bivšeg hauptvahtmajstera u Vojniku Alojza LIBMANA [Alois **Liebmann**]. U pogledu austrijskog voda, odn. kako izgleda uskoro bataljona, čekamo dalje direktive od druga potpukovnika Ahaca.¹¹ Svi Austrijanci u III bat. vrše službu kao i svi ostali borci.

U dopisu ste takođe napomenuli bacanje materijala na kojeg smo čekali. Navodite zašto vam nismo javili da oba bataljona čekaju već više od 1 mesec na bacanje materijala, a da su kod toga neaktivni. U tom pogledu vam dajemo sledeća objašnjenja: 15. marča smo primili depešu Gl. štaba u kojoj se navodi da je Štab odreda odgovoran da se što pre pripremi mesto za bacanje savezničkog materijala. Izvestili smo da je to trenutno nemoguće jer su u blizini veće neprijateljeve koncentracije, te da drži zasede na raznim sedlima. Istovremeno smo izvestili da je mesto za bacanje materijala pripremljeno i da čekamo da se položaj promeni. Istovremeno smo obavestili II bataljon da se odmah premesti na sektor III bat. u cilju obezbeđenja bacanja. Bataljon je stigao na određeno mesto 23. 3. 45. Mi smo odmah izvestili Gl. štab da smo spremni, ali uprkos naših zahteva da se bacanje odmah izvrši, jer bataljoni ne mogu duže vremena čekati neaktivni na jednom mestu, nije bilo 10 dana nikakvog odgovora. Mi smo o tome izvestili u izveštaju kojeg je odneo direktni kurir u Štab grupe [odreda], Zbog toga je vaša zamerka da nismo izvestili da bataljoni čekaju neopravdana. Dana 9. 4. primili smo depešu »Čekajte svaku noć«. Uputili su nam i znake raspoznavanja i to samo jedne — kako zapaliti vatru. Čekali smo, ali ipak nije bilo ništa. Napominjemo da smo depešu o znacima raspoznavanja primili nekoliko sati kasnije, dok je avion nadletao već u toku noći. Za ovo nismo mi krivi, već je krivnja pre svega u nebrižljivosti i površnosti telegrafista, odn. šifrera Gl. štaba, koji hitne depeše za Kor. o. nisu odmah predali, već tek posle 2 dana. Ovo smo videli prema datumu kojim je bila datirana depeša. Bacanje je izvršeno dana 19. 4. 45. posle podne u 3 časa. Bio je 1 avion u pratnji 4 lovca. Pokupili smo sav dostavljen materijal. Neprijatelj nije reagovao. Primili smo tek 1 trećinu poručenog materijala, što nikako nije bilo dovoljno za tadašnje potrebe, a još manje za sadašnje. Zbog toga smo uputili ponovo depešu Gl. štabu u kojoj poručujemo materijal, odn. oružje

¹¹ Dušan Pirjevec Ahac. On je tada bio referent za austrijska pitanja kod štaba 4. operativne zone Slovenije.

kojeg trebamo. U vašem dopisu nam naređujete da moramo materijal poručivati isključivo preko vašeg štaba. S obzirom na to dajemo vam na znanje da smo primili depešu od Gl. štaba u kojoj se kaže da saveznički materijal poručujemo isključivo preko Gl. štaba da bi na taj način izbegli sve neprilike i nesporazume. Ovu depešu smo primili još pre vašeg dopisa u kojem nam poručujete da moramo materijal poručivati isključivo preko vas. Zbog toga vas molimo za detaljna objašnjenja kako da postupamo. U prilogu vam dostavljamo prepis depeše koju smo uputili Gl. štabu.¹²

U vezi sa bacanjem pomenuli bi još bacanje koje bi trebalo da se izvrši zajedno sa Kokrškim odredom na Dolgim njivama. Za ovo bacanje smo privukli i I i II bat. Kor. odreda radi osiguranja. Bataljoni su uzalud čekali na Dolgim njivama 14 dana zajedno sa bataljonima Kokrškog odreda. To je bilo februara i marta 45. Za vreme čekanja na bacanje materijala, bataljoni su svakako bili potpuno neaktivni.

Štab grupe [odreda] smo u posebnom dopisu izvestili kakav je položaj kod nas u pogledu radiostanica. Izneli smo potrebe u pogledu radio-veza. Posle ofanzive u Štajerskoj imao je Koruški odred 5 radio-stanica od kojih imamo danas samo jednu, uprkos tome što nismo nijednu izgubili (3 smo predali Kokrškom odredu, a jednu Štabu zone kad ste se nalazili još kod Mecesnika). Potrebe za radio-stanicama su svakog dana sve veće. Mi smo jedini forum u Koruškoj koji poseduje radio-stanicu. U depešama nam javljate da dostavljamo izveštaje o svim važnijim političnim kao i vojničkim događajima (rezolucije, pozdravne brozjave itd.) putem depeša, što je skoro nemoguće. U prvom redu se služi radio-stanicom OC Kor. o.¹³ koji dostavlja podatke Gl. štabu. Sem toga koriste našu radio-stanicu svi mogući forumi u Koruškoj (Obkom,¹⁴ ekipa Peter — Pavel — Gl. štab,¹⁵ dopisnici TANJUG-a itd.), što je nemoguće. Depeše se gomilaju i ne može se doći na tekuće. Sem toga je naša radio-stanica već prilično slaba, te se mora neprestano popravljati, što svakako prouzrokuje zaostatak u radu. Molimo da hitno u tom pogledu nešto preduzmete da u sledećem bacanju, ako je moguće, nama dostave barem 2 radio-stanice koje smo poručili. Radio-stanica se nalazi u bli-

Depeša nije priložena ovom dokumentu.

¹³ Obaveštajni centar Korušskog odreda

¹⁴ Oblasni komitet KP Slovenije za Korušku

¹⁵ Odnosi se na obaveštajni punkt kojim su rukovodili Janko Potočnik Pavel i Veljko Križnik Peter (vidi AIZDG, k. 46/111 i k. 342/11).

zini Štaba odreda i od istog nikad nije udaljenija od 1 časa hoda. Sa njom imamo uvek direktnu kurirsku vezu.

Izveštaj Severnog bataljona kojeg pominjete u vašem dopisu dostavljamo u prilogu.¹⁶

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:¹⁷

Komandant:¹⁸

BR. 110

ZAPOVEST ŠTABA 7. KORPUSA OD 29. APRILA 1945. ŠTABOVIMA 15. I 18. DIVIZIJE I ARTILJERIJSKOJ BRIGADI ZA PREBACIVANJE NA PROSTOR ŠTALCERJI — KOČEVSKA REKA — BROD NA KUPI RADI OBEZBEĐENJA DESNOG BOKA JEDINICA 4. ARMIJE JA¹

STAB VII KORPUSA JUG. ARMIJE

Broj 1180

Strogo poverljivo!²

Br. 14 Pov.

Položaj, dana 29. IV 1945.

ZAPOVEST

(Sekcija Novo Mesto 1 : 100.000)

U vezi s naređenjem Štaba IV armije moraju jedinice korpusa izvršiti pokret sa sadašnjih položaja na sektor Kočevja sa zadatkom da razbiju neprijateljeve snage na liniji Štalcerji — Kočevska Reka — Brod na Kupi i obezbeđe desni bok armije u njezinom nastupanju u pravcu Št Petera.³ Zbog toga

naređujemo:

1) XVIII divizija sa svim svojim jedinicama kreće danas u 15 časova sa svog sektora⁴ u pravcu Vrčice — Planina — Nemška Loka.

¹⁶ Vidi dok. br. IU7.

¹⁷ Politički komesar je bio Ivan Janžekovič.

¹⁸ Komandant je tada bio Ivan Uranič Drago.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 154/11. U gornjem desnom uglu dopisano je olovkom „Br. 14 Pov.“, što označava verovatno broj delovodnika Štaba artiljerijske brigade 7. korpusa JA.

² Dopisano mastilom.

³ Sada: Pivka. O dejstvu jedinica 4. armije JA u to vreme vidi tom XI, knj. 4 dok. br. 69 i 70.

Ujutro u 5 časova poseda položaje Nemška Loka — Vimolj⁵ — Čeplje. VIII brigada će i dalje ostati na sadašnjim položajima i naknadno će ući u sastav divizije.⁶

2) XV divizija izvršiće danas u 18 časova pokret sa sektora Kočevskog roga i ujutro zaposesti položaje Mačkovec — Rajndol sa zadatkom obezbeđenja u pravcu Kočevja. Po dolasku na nove položaje uključuje u svoj sastav IV brigadu »Matija Gubec«.⁷ Po naređenju Štaba korpusa kreće V brigada »Ivan Cankar« sa sektora Vinica u Brod na Kupi gde ulazi u sastav divizije.⁸

3) Artiljerijska brigada, sem baterije koja je u sastavu Kočevske grupe, kreće odmah po primitku naređenja u pravcu Stari Trg ob Kolpi — Razdrto — Brod na Kupi. Pokret izvršiti u dve etape s tim da bude do mraka 30 o. m. na određenim položajima.

4) Podoficirska škola kreće odmah po primljenom naređenju na sektor Zagozdec kod Starog Trga ob Kolpi gde će biti rasformirana, a ljudstvo uključeno u matične jedinice.⁹

5) Štab korpusa nalaziće se u Predgradu kod Starog Trga [ob Kolpi].

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M.P.

V. d. politkomesara—potpukovnik: Komandant—pukovnik:
si. odsutan¹⁰ Franc Poglajen

Pokreti jedinica korpusa moraju ostati u najvećoj tajnosti za što odgovara svaki štab.¹¹

⁴ Divizija se nalazi na položajima južno od Novoe Mesta (vidi dok. br. 143).

⁵ Sada: Vimolj pri Predgradu.

⁶ Osmo slovenačka NO brigada »Fran Levstik« bila je u sastavu Kočevske grupe 7. korpusa JA na položajima u rejonu Morave (vidi dok. br. 112).

⁷ Ova brigada nalazila se u sastavu Kočevske grupe 7. korpusa JA (vidi dok. br. 112).

⁸ Zbog neprijateljevog prodora u pravcu Vinice upućena je na taj sektor ova brigada 24. aprila 1945 (vidi dok. br. 152 i tom XI, knj. 4. dok. br. 94).

⁹ Na osnovu naređenja Glavnog štaba Slovenije, Štab 7. korpusa JA naredio je 28. aprila 1945. da se Belokranjski i Notranjski NOP odred uključe u sastav 1 slovenačke divizije KNOJ-a (vidi AIZDG, k. 151/1).

¹⁰ Politički komesar je bio Janez Vipotnik.

¹¹ O izvršenju ove zapovesti vidi dok. br. 143 i tom XI, knj. 4, dok. br. 94.

ZAPOVEST ŠTABA 31. DIVIZIJE JA OD 29. APRILA 1945.
POTČINJENIM JEDINICAMA ZA PREBACIVANJE U VI-
PAVSKU DOLINU I NA KRAS RADI DALJEG DEJSTVA U
PRAVCU TRSTA¹

STAB
XXXI DIV. IX KORP.
JUG. ARM.
Položaj, 29. apr. 45.
Br.: 337

P o v e r l j i v o !

ZAPOVEST

Sekcija Gorica 1 : 100.000, engl, izdanje.

Poslednjih dana, svetski događaji uveliko su se prome-
nili. Takođe se i situacija na našem terenu toliko promeni-
la, već je toliko dozorela, da će morati naše jedinice da za-
posednu naše gradove, od kojih su za nas najvažniji Trst,
Gorica, Tržič. Pošto se neprijatelj nalazi u tako očajničkom
položaju i ne zna kuda bi krenuo, naš je zadatak da istome
zatvorimo put i ne dozvolimo mu da ode od nas. Zbog tak-
o zategnute situacije, u samom Trstu je otpočeo opšti na-
rodni ustanak i Komanda mesta Trst već je otpočela sa
borbom i čišćenjem okupatora.² I IV armija nam se brzim
koracima približava, tako da je već posela Cerknicu, Št.
Peter³ i Ilirsku Bistricu, dok se za Rakek još vode borbe⁴.
Svima nama je jasno šta je naša dužnost, kratko rečeno
što hitnije u Trst. Pošto je XXX divizija u tom pravcu već kre-
nula,³ naša divizija je dobila isti zadatak. Za izvršenje toga.

NAREĐUJEMO:

III UB »Ivan Gradnik« kreće po padu mraka iz Krnice⁶ na
sektor Štanjela. Jedan bataljon ostavlja na Vrtovča-
ma sa zadatkom da obezbeđuje drum Ajdovščina

¹ Original (pisan na mašini) u AVII, reg. br. 3—5, kut. 1175. Ita-
lijanske nazive naselja redakcija je prevela u objašnjenjima.

* Vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 71.

³ Sada: Pivka.

⁴ Podrobnije o ovim borbama vidi tom XI, knj. 4, dok. br.
70 i 89.

⁵ U pravcu Trsta krenula je 30. divizija JA 28. aprila 1945
(vidi dok. br. 108).

• Zaselak. 13 km istočno od Gorice.

— Vrtovče kao i sve prilaze iz pravca Sv. Martin (S. Martino). Zbog toga mora imati bataljon postavljenu jednu zasedu na koti 397, iznad sela Svinno.⁷

Ostali deo brigade razmešta se u Štanjelu sa zadatkom da postavi jednu zasedu na mestu gde se odvaja drum S. Daniele⁸ — Duttogliano⁹ i S. Daniele — Manče. Mora da postavi dobre izvidnice i da upućuje dubinske patrole prema Duttogliano i Tomadio.¹⁰

Zadatak je brigade da kreće kao prethodnica određenim pravcem: Krnica — Oštini — Camigna¹¹ — Potoče gde prelazi drum Ajdovščina — Gorica i kreće dalje na Dobravlje — Žablje — Vertazzi¹² u S. Daniel. Kad brigada bude prelazila drum Ajdovščina — Dobravlje mora da postavi jake zasede sa protivtenkovskim puškama na obe strane prelaza, tj. u pravcu Ajdovščine i u pravcu Gorice. U zasedu treba da postavi onaj bataljon koji će se smestiti u selu Vertazzi. Bataljon mora da bude u zasedi toliko vremena dok čitava divizija ne pređe drum. Kod svake zasede ovog bataljona mora da bude član Štaba brigade. Kod prelaza, tj. u Dobravljama, treba da ostanu kuriri koji će posle prelaska divizije povući zasede. Pošto postoji mogućnost da kod Dobravlja budu postavljene neke neprijateljeve zasede, brigada treba da se kreće oprezno, a zasede, ako budu postavljene, razbije i protera.

Bataljonu koji će držati zasede na drumu Ajdovščina — Gorica biće dodeljeno odeljenje PIAT-a¹³ iz VII SNOUB. Zbog toga treba Štab brigade odmah kad stupi u kontakt sa VII UB da isto preuzme i dodeli ga bataljonu koji će biti u zasedi.

Ka br. 337/45

XVI B. »Janko Premrl Vojko« koncentriše se na Predmeji i kreće tačno u 19 časova pravcem Kamnje — Potoče — Dobravlje — Žablje — Vertazzi — Gaberje — Erzelj, gde se razmešta i obezbeđuje se u pravci-

⁷ Zvaničan naziv naselja: Zavino.

⁸ Stanje!

• Dutovlje

¹⁰ Tomaj

" Kamnje

" Vrtovče

¹⁵ Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10.

ma prema Slapu i Dutovlju. Mora da postavi jednu zasedu ispod sela Goče, kota 229,¹⁴ a jednu zasedu iznad sela Lose¹⁵ sa zadatkom da kontroliše drum St. Vid¹⁶ — Vipava.

Upozoravamo Stab brigade da se za ovaj pokret temeljito pripremi i da krene tačno u određeno vreme određenim pravcem.

VII UB »France Prešeren« koncentriše se na Krnici, odakle kreće u 19 časova istim putem kao i III SNOUB. »Iv.[an] Grad[nik]«, te se u selu Vrtovče odvaja i kreće jednim bataljonom na položaje u selo Dolenje, jednim bataljonom u Planinu, a jednim bataljonom u Koboli. Brigada ima zadatak da obezbeđuje sve pravce od Slapa i Ajdovščine. U pravcu Slapa mora da postavi jake zasede. Svoje odeljenje piat-a upućuje u III UB koja će ga dodeliti bataljonu koji će držati zasedu na drumu Gorica — Ajdovščina.¹⁷

Stab divizije kreće sa VII UB i privremeno se smešta u Stanjelu.

Obaveštajna služba. Pošto se situacija veoma brzo menja moraju [štabovi] brigada obaveštajcima koje upućuju u razne pravce izdati konkretne zadatke. Odmah po dolasku na nova mesta moraju obaveštajci krenuti u sve pravce koji su važni za brigade s ciljem da ustanove situaciju.

Inženjerski bataljon ponovo se formira, preuzima eksploziv a svoje minere deli u grupe, tako da će biti dva ili jedan miner i trojica vojnika-pešaka.

Veza. Odmah po dolasku na nove položaje moraju brigade međusobno i sa Štabom divizije uspostaviti dobru radio-vezu, telefonsku i kurirsku vezu.

Izvidnice. Svaka brigada mora postaviti jednu ili dve izvidnice koje će osmatrati sektor kojeg poseda brigada.

Utvrdjivanje. Na novim položajima treba da se sve brigade dobro ukopaju.

¹⁴ Ova kota nalazi se južno od sela Goče.

¹⁵ Lože

¹⁶ Sada: Podnanos.

¹⁷ O izvršenju vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 90.

Komore. Da ne bi bilo nepotrebnog lupanja za vreme pokreta upozoravamo da mora svaki štab brigade pre polaska dobro prekontrolisati čitavu kolonu, naročito komoru, kako su natovarene mule.

Ishrana. Odmah po dolasku na određena mesta moraju se brigade povezati sa privrednim komisijama u cilju nabavke hrane, da bi se vojska dobro nahranila te da bude sposobna za duže pokrete. Šef divizijske intendature mora obezbediti da odmah po prelasku druma Ajdovščina — Gorica uputi napred intendante kojima je poznat teren sa zadatkom da organizuju nabavku hrane.

Ponovo upozoravamo sve potčinjene štabove i starešine da se za izvršenje zadatka temeljito pripreme, jer će u suprotnom slučaju biti pozvani na strogu odgovornost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M.P.

Pom. politkomesara:
Kranjc Franc-Franjo

Komandant — major:
Matejka Evgen-Pemc

Dostavljeno: Štabovima III, VII i XVI brig.
Štabu inž. bat.
Štabu bat. za vezu
Oper, odseku XXXI div.
A

IZVEŠTAJ ŠTABA KOČEVSKJE GRUPE 7. KORPUSA JA OD
29. APRILA 1945. ŠTABU KORPUSA O BORBI U REJONU
MORAVE¹

ŠTAB
KOČEVSKJE GRUPE VII KORP. J. A.
Položaj, 29. IV 45.

ŠTABU VII KORP. J. A.

Položaj.

Operativni izveštaj za 27. i 28. IV 45.

Dana 27. IV. Jačina neprijatelja kao i identitet njegovih jedinica su isti kao i do sada.² Neprijatelj je u toku dana još uvek posedao položaje zap. od Močnika³ u pravcu Boroveca⁴ i Kočevske Reke, dalje N. Laze, kotu 729 i Livold. Pre podne je neprijateljeva patrola, jačine 40 ljudi, izvršila ispad u pravcu Morave, ali se morala zbog dejstva naše artiljerije uskoro povući. U poslepodnevnim časovima je neprijatelj, osetivši odsutnost IV brigade koja je bila koncentrisana u Rajndolu radi nameravanog napada na neprijateljevu kolonu na pravcu Trnovca, nastupao protiv bataljona VIII brig, koji se nalazio na sektoru Ajbelj. Bataljon se posle višečasovne borbe morao povući. U 17 časova ispalio je neprijatelj iz Kočevja 2 granate u Mozelj.

U 12 časova je VIII brig, dobila zadatak da, zbog odsutnosti IV brig, posedne sledeće položaje: I bat. jednom četom Skorten, kota 757, a sa dve čete kotu 640; II bat. da posedne kote 623 i 664, dok je III bat. ostao na sektoru Ajbelj. U 13 časova, za vreme pokreta naših jedinica koji se po danu nije mogao izvršiti konspirativno, otpočeo je neprijatelj nastupanje protiv položaja III bat. i to [jedna kolona] iz pravca V. Močnik (Požgani hrib⁵), a druga kolona pravcem N. Laze — Iskrba — Močnik u ukupnoj jačini 300

¹ Original (nišan na mašini) u AIZDG, k. 187a/I.

² Na prostoru Kočevje — Prezid — Osilnica, u to vreme bile su angažovane sledeće neprijateljeve snage: 2. 3. i 4. puk Srpskog dobrovoljačkog korpusa, bataljon „Buhberger“ (Buchberger) iz nemačke 188. brdske lovačke divizije i dve brigade Ličkog korpusa četničke Dinarske divizije (vidi dok. br. 180 i AIZDG, k. 52/1).

³ Na karti 1 : 100.000, izdanje G.I. JA, 1948, označeno sa M. Mošenik, kota 702,

⁴ Sada: Borovec pri Kočevski Reki.

⁵ Na karti 1:100.000 nije označen. Na karti 1:25.000 označen sa Mošenik, trig. 752, a nalazi se 1500 metara zapadno od Ajbelja.

ljudi sa teškim minobacačem. Bataljon je vodio borbu do 18 časova i više puta odbio neprijatelja a tada se morao zbog nadmoćnosti neprijatelja i evakuacije ranjenika povući preko drumu. Pomenuti bat. se nalazio u teškom položaju i zbog toga što brig. »Garibaldi« još nije posela položaje, naročito Pučki hrib, dok je bat. VIII brig, bio još u pokretu. Pred veče je IV brig, posela stare položaje i na taj način omogućila da se VIII brig, koncentriše ist. od Ajbelja gde je u toku noći, zajedno sa topovskom baterijom, izvršila pripreme da u jutarnjim časovima izbací neprijatelja iz Močnika i Požganog hriba. Neprijatelj je imao 7 mrtvih i oko 12 ranjenih, a naši 3 mrtva i 3 ranjena.

Dana 28. IV. U toku noći i u jutarnjim časovima ponukao se neprijatelj iz Močnika, Požganog hriba i D. i G. Brige. Još uvek se zadržava u Borovecu, Inlaufu⁸ i Koč. Reki. Pre podne je stigla kolona, jačine oko 150 ljudi, iz Fridrihštajna u pravcu Livolda, dok se u 11 časova sukobila patrola 1. brig. N. O.⁷ s neprijateljevom patrolom kod Zajčjeg Polja. Inače neprijatelj nije⁸ vršio ispade protiv naših položaja.

VIII brig[ada] se nalazi na položajima Kuhlarji [radi] kontrole terena Morava, Ograja, Suhor [te] kontrole Močnika, kote 702 i Požganega hriba. U toku dana vršile su jedinice nasilno izviđanja neprijatelja koji se privlačio. IV brigada, raspoređena na položajima kota 664, 614 i 757, imala je manje sukobe patrola s neprijateljem po kojem je dejstvovala i vatrom iz teškog minobacača, kojom prilikom je neprijatelj imao 3 mrtva, dok naši nisu imali gubitaka. Patrola 1. brig, je kod Zajčjeg Polja ubila 6 neprijatelja i 1 ranila, te ubila 1 mulu, dok sama nije imala gubitaka. Artiljerija je dobrim pogocima dejstvovala na Zajčje Polje, kotu 729 i Livold. Ispalila je 120 granata. Neprijateljevi gubici nisu ustanovljeni.

Moralno stanje u jedinicama je vanredno. Zdravstveno stanje se zbog napora poslednjih dana i zbog lošeg vremena unekoliko pogoršalo. Jedinicama je potreban odmor i obilnija hrana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. komandanta, kapetan:
Kogoj'

Komandant, major:
Gliša Raco

« Zaselak 500 m južno od Boroveca (Borovec pri Kočevski Reki), Na karti 1:100.000 nije obeležen.

⁷ Narodne odbrane

⁸ Reč „nije“ dopisana je olovkom.

• Lado Kogoj

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. GRAĐEVINSKE BRIGADE 7. KORPUSA
OD 29. APRILA 1945. ŠTABU KORPUSA O FORMACIJI
BRIGADE I IZVRŠENIM RADOVIMA¹

STAB I GRAĐEVINSKE BRIGADE
VII KORPUSA JUG. ARMIIJE

Na položaju, 29. IV 1945.

MESEČNI IZVEŠTAJ

I građevinske brigade VII korpusa Jug. armije
za vreme od 21. III — 20. IV 45.

Prva građevinska brigada sastoji se iz četiri bataljona,
i to:

1. bataljon za izgradnju mostova, broji 260 drugova (od toga 80 tesara),
2. bataljon za gradnju drumova, broji 280 drugova,
3. bataljon za gradnju drumova, broji 245 drugova, i
4. bataljon — radionice, broji 116 drugova. Ukupno 901 drug.

Ljudstvo je bilo zaposleno na sledećim radilištima:

1) *Aerodrom II — Otok*. Radovi na održavanju, planiranje i drenaža terena, te radovi na utvrđivanju. Bilo je prosečno angažovano 60 drugova.

2) *Aerodrom V — Krasinec*. Isti radovi kao i pod tačkom 1). Sem toga kamenjem su zatrpavane rupe koje je načinilo neprijateljevo bombardovanje. Prosečno je bilo angažovano 80 drugova.

3) *Izgradnja bunkera*. Bilo je izgrađeno 18 bunkera na sektoru Metlike, na levoj obali Kupe. Bilo je angažovano 20 drugova.

4) *Radovi na drumovima*. Zbog novonastale vojne situacije otvoreni su za saobraćaj dosad prokopani drumovi i to:

a) *drum Vinica — Črnomelj*. Bilo je zatrpano kamenjem 8 prokopa (dimenzije 8 m puta 5 m puta 1,8 m).

b) *drum Vinica — Stari Trg*.² Zatrpano je 9 prokopa kao pod tačkom a). Miniran je bio stenoviti teren da bi se dobio materijal za zatrpavanje.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 187a/V.

* Odnosi se na Stari Trg ob Kolpi.

•edo^cuđ i_ OUE&IJEZ AF ojig -(dlnaoo^ jViuud) yuiAijdoj —
— aoijqoQ — (vou2iuv)l jjsuioiup lunup (o

Dimenzije prokopa su bile kao pod tačkom a), samo što je jedan bio dužine 65 m a drugi 20 m. Rad je bio otežan zbog veoma neprolaznog i stenovitog terena, te je bilo potrebno da se izrade potporni zidovi. Na ovom drumu je sem toga bio izgrađen provizorij preko srušenog mosta na Dobljčici u Dobljčama š[irine] 4 m i duž. 15 m za opterećenja do 20 tona.

u) drum *Stari Trg — Nemška Loka — Koprivnik*. Sve prepreke su uklonjene, prokopi zatrpani i drum osposobljen za saobraćaj.

e) drum *Nemška Loka — Knežja Lipa*. Osposobljen je za saobraćaj.

f) Drum *Planina — Koprivnik*. Otpočelo se sa opravkom. Rad je bio prekinut zbog evakuacije sa tog sektora.

g) Drum *Semič — Štrekljevec — Jugorje*.³ Od 8 prokopa tri su bila zatrpana. Rad prekinut kao pod tačkom f).

h) Drum *Podturn*⁴ — *Podstenice — Faberjev križ — Komolec — Topla Reber*.⁵ Bio je popravljen, proširen i osposobljen za automobilski saobraćaj za snabdevanje hranom jedinica na sektoru Suhe krajine.

i) Drum *Gaber*⁶ (*kota 407, raskrsnica puteva iznad Semiča*) — *Rožni Dol*. Zatrpana su bila 4 prokopa i drum otvoren za saobraćaj.

j) Održavanje svih ostalih drumova na [teritoriji] Belokranjskog voj. podr.

Šljunak potreban za drumove pripremao se u majdanima **Kamena** u Tačnoj Gori, Vrčicama i Črnomelju.

Prosečno je bilo na ovim radovima angažovano 290 drugova.

5) *Gradnja mostova.*

a) *Most preko Kupe u Vinici*. Zbog neophodnosti prelaza Kupe, najpre je bila izgrađena skela nosivosti 15 tona, pomoću koje se čitavo vreme izgradnje mosta vršio saobraćaj teških kamiona iz kolona za snabdevanje.⁷ Za prelaz pe-

³ Sada: Jugorje pri Metliki.

⁴ Sada: Podturn pri Dolenjskih Toplicah.

⁵ Odnosi se na D. i G. Topla Reber; sada: Topla Reber.

⁶ Sada: Gaber pri Semiču.

⁷ Preko ovog mosta pristizale su iz Dalmacije snabdevačke kolone iz baze Glavnog štaba Slovenije u Biogradu na Moru, a 17. aprila 1945. preko istog je prešla i 5. prekomorska brigada „Ivan Turšič Izток" na putu iz Dalmacije za Sloveniju (vidi AIZDG, k. 2171).

šaka izgrađeno je provizorno brvno preko starog srušenog mosta.

Novi drveni most dužine 135 m i širine 4 m, nosivosti 20 tona, bio je postavljen oko 250 m uzvodno od srušenog mosta. Sa pripremnim radovima za izgradnju mosta otpočelo se 10. IV, dok je most bio otvoren za saobraćaj 17. IV. Most je bio izgrađen u rekordnom vremenu ako se uzme u obzir da je bilo proterano 400 m³ hrastove građe (za drvenu konstrukciju mosta i nosače) i oko 200 m³ jelove građe za podlogu mosta i ogradu. U radionicama je bilo za to vreme izgrađeno više hiljada klamfi, šrafova i dugačkih eksera.

Noću 23/24. aprila bio je most miniran od neprijateljeve bande i potpuno srušen u dužini 53 m. Odmah se pristupilo opravci te je most bio ponovo osposobljen za saobraćaj dana 25. IV u 23 časa.

b) *Most preko Lahinje u Primosteku.* Priprema i obrada drvene građe za most spojen drvenim klinovima preko 3 polja, raspona 11 m. Širina mosta je 5,50 m i nosivosti 20 tona. Sva konstrukcija je pripremljena i most treba samo na licu mesta sastaviti.

c) *Most preko Kupe u Brodu na Kupi.* U vremenu od 26. — 28. IV izgradio se most preko Kupe u Brodu [na Kupi]. Podrobniji podaci dostaviće se u sledećem mesečnom izveštaju.

d) *Most preko Krke ti Soteski.* Seča drveća, priprema i obrada drveta.

6) *Izrada ćumura i kreča.* Ćumur za potrebe radionica priprema se u šest ćumurnjača, a kreč u dve poljske krečane.

7) *Razni radovi.* Adaptacija zamka na Krupi za potrebe kovačke radionice, manji građevinski radovi u Črnomelju, izrada čamaca i pontona, te ostalo.

Rad u radionicama IV bataljona.

U kovačkim i kotarskim radionicama izradilo se za potrebe operativne vojske 14 jednoosovnih kara za prevoz topovske municije, dalje pionirski alat, kao lopate, pijuci i sekire. Za Građ. brigadu izrađivao se teški alat: pijuci, lopate, ćuskije, teški čekići, čekići za tučenje kamenja, sekire i drugo. Dalje se je izradio sav materijal potreban za gradnju mostova: klamfe, šrafovi, kovani ekseri i obični ekseri.

U levaonici je izrađeno posuđe: porcije, lonci, tave, kašike i drugo za potrebe operativne vojske pri čemu je korišten aluminijum aviona koji su srušeni nad našom teritorijom.

U limarskim radionicama izrađivalo se posuđe — kotlovi za kuhanje u brigadama, umivaonici, šerpe i razno drugo posuđe. Sve ovo je izrađeno iz lima kontejnera.

U mehaničkim radionicama vršena je opravka bicikla i drugo.

Kao što je već napomenuto, u prvom redu se radilo za potrebe brigada i operativne vojske, a dalje za bolnice, pozadinske jedinice i civilne ustanove.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba, poručnik:
inž. S.⁸ Jakopič

Tehnički oficir:
Fran.⁹ Bidovec

BR. 114

**NAREĐENJE KOMANDE MESTA TRST OD 29. APRILA
1945. POTČINJENIM ŠTABOVIMA SEKTORA ZA ORUŽANI
USTANAK I SADEJSTVO SA JEDINICAMA 4. ARMIJE JU-
GOSLOVENSKE ARMIJE¹**

⁸ Slavko
• Franjo

¹ Redakcija ovo naređenje ne objavljuje jer je već objavljeno u 4. knjizi XI toma kao dokumenat br. 71.

ZAPOVEST ŠTABA 7. KORPUSA JA OD 30. APRILA 1945.
POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA
NA PROSTORU ŠTALCERJI — KOČEVSKA REKA —
GRČARICE¹

ŠTAB VII KORPUSA

Br.: 1184

Položaj, dana 30. IV 1945.

ZAPOVEST

(Sekcija Cerknica — Novo Mesto 1 : 100.000)

Situacija.

Jedinice IV armije su u svom nastupanju zauzele neprijateljeva uporišta u Št. Peteru- i II. Bistrici. Druge jedinice iste Armije vode ogorčene borbe sa neprijateljem na liniji Rijeka — Klana — Gomanjce.³ Na ovu liniju neprijatelj još uvek dovlači pojačanja iz Primorske. Da bi se jedinicama Armije obezbedio desni bok, VII korpus je dobio zadatak⁴ da razbije neprijateljevu grupaciju [na prostoru] Štalcerji — Kočevska Reka — Borovec⁵ — Grčarice, a zatim preko Grčarica izbije na liniju Ribnica — Travnik — Stari Trg⁶ te da u Notranjskoj razvije najveću aktivnost. Za izvršenje gornjeg zadatka

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 191/11 i u AVII, reg. br. 12—1, kut. 502

² Sada: Pivka.

» Podrobnije o ovim borbama jedinica 4. armije, vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 74 i 75.

⁴ Vrhovni komandant JA naredio je 25. aprila 1945. Glavnom štabu Slovenije da 7. korpus JA direktno potpada pod komandu 4. armije i za njega važe samo naređenja koja primi od te armije. Kako je 20. divizija bila 27. aprila orijentisana u pravcu Ilirske Bistrice, ostao je bok armije slabo zaštićen, pa je Štab 4. armije izdao naređenje 7. korpusu da se odmah orijentiše na prostor Kočevje — Ribnica — Cerknica (vidi knjige depeša u AIZDG, k. 41/111). U vezi sa dobijenim zadatkom izdao je Štab 7. korpusa 29. aprila 1945. zapovest potčinjenim jedinicama (vidi dok. br. 110).

⁵ Sada: Borovec pri Kočevski Reki.

• Odnosi se na Stari Trg pri Ložu.

NAREĐUJEMO:

I) XVIII divizija

Izvršiće pokret sa sadašnjih položaja u 12 časova pravcem Ferdrenk⁷ — Muha Vas — Zdihovo — Podstene,⁸ gde ima odmor. Italijansku brigadu »Fontanot« upućuje u sastav divizije »Garibaldi« u Brod na Kupi. U 22 časa divizija kreće sa sve tri brigade pravcem Dolnja i Gornja Briga — Inlauf⁹ — zapadno od Boroveca, te do svanuća poseda položaje Gotenica — Reški hrib — Pašniki (k. 566) tako da sa severozapadne strane potpuno blokira neprijatelja u Kočevskoj Reki i okolnim položajima. U 6 časova ujutro vrši napad na neprijatelja i goni ga u pravcu Novi Lazi s tim da mu u potpunosti spreči povlačenje u pravcu severa.

II) XV divizija

Noću 30 [IVj 1. V poseda položaje Štalcerski hrib — Rogati Hrib — Kuheljsko brdo — Morava a sa Cankarevom brigadom iz pravca Banja Loka — Pučki hrib — Mali mošenik i ulevo u pravcu Boroveca. U 6 časova ujutro, uz podršku artiljerije, vrši napad na neprijatelja [na liniji] k. 729 — Stalcerji — Novi Lazi, istog potpuno razbija i goni ga prema istoku. Po zauzimanju k. 729 divizija mora izvesnim delom svojih snaga nastupati severno od Novih Laza tako da spreči neprijatelju povlačenje u pravcu Fridrihštajna i spoji se sa jedinicama XVIII divizije severoistočno od Kočevske Reke, k[ota] 586. Divizija mora težiti za tim da neprijatelj bude u potpunosti razbijen i uništen.¹⁰

⁷ Zvaničan naziv naselja bio je Verdrenk; sada sa naseljima Zgornji i Spodnji Pokštanj i Lapinje sačinjava naselje pod nazivom: Podlesje.

⁸ Sada: Podstene pri Kostelu.

⁹ Zaselak 1,5 km jugoistočno od Boroveca (Borovec pri Kočevski Reki) na karti 1 : 100.000 izdanje G.I. JA. 1948, nije označen.

¹⁰ Zbog brzog nastupanja jedinica 4. armije JA, a u cilju obezbeđenja njenog desnog boka, Stab 7. korpusa izdao je 30. aprila 1945. naređenje br. 1187 u kome je naredio: da 18. divizija naveče tog dana krene svim brigadama u rejon Brod na Kupi, odakle treba da se kamionima prebacuje preko Čabra do Podgore (sada: Podgora pri Ložu) i u toku idućeg dana očisti od neprijatelja teritoriju Bloške planote i posedne položaje Mramorovo pri Lužarjih — Topol (sada: Topol pri Begunjah) sa kojih vrši obezbeđenje u pravcu Velike Lašče, Sv. Vid (sada Žilce) i Cerknica; 15. divizija sa sve četiri brigade, podržane baterijom topova 75 mm, treba da razbije neprijatelja na odseku Stalcerji — Kočevska Reka, a zatim da ubrzanim maršem jednom brigadom posedne Gotenicu, jednom Grčarice i jednom Globel, a jednu brigadu stavi u rezervu u rejon

III) Artiljerijska brigada

Postavlja oruđa na vatrene položaje kod Novih Sela u gotovosti za dejstvo i to: jednim divizionom na pravcu [dejstva] XV divizije: k. 729 — Štalcerji — Novi Lazi, a sa jednim divizionom na pravcu [dejstva] XVIII divizije: Kočevska Reka. Ostali ciljevi određiće se naknadno.

IV) Veza

Referent za vezu [Štaba] 7. korpusa mora sutra do sva- nuća organizovati vezu sa svim potčinjenim jedinicama na sektoru dejstva s centrom veze Štaba korpusa u Brodu na Kupi.

V) Sanitet

Evakuacija ranjenika iz Korpuskog previjališta kod No- vih Sela u Vrbovsko.

VI) Baza za snabdevanje: U Senjskom.

VII) Operacije obe divizije moraju da budu brze i energič- ne tako da se neprijatelj bezuslovno u toku 1. maja razbi- je i uništi, a zatim:

1) XVIII divizija sa sve tri brigade kreće pravcem Gr- čarice — Travnik — Bloška planota. Ukoliko bi se na Bloš- koj planoti i okolnim selima nalazio neprijatelj, divizija od- mah pristupa razbijanju i uništenju istoga i poseda polo- žaje: desnoflevo] od XV divizije — Mikunca — Podstrmec, a levo u pravcu Cerknice.

2) XV divizija po razbijanju neprijatelja kod Kočev- ske Reke odmah kreće u pravcu Grčarica i poseda sledeće položaje: sa dve brigade sektor Grčarice — Rakitnica a sa dve brigade sektor Lenček¹¹ — Globel — Žimarice. Ukoliko bi se na ovim položajima nalazio neprijatelj, divizija pris- tupa njegovom razbijanju i uništenju.

Štab divizije u Travniku, Štab XVIII divizije Nova Vas, Štab korpusa Podgora.¹²

VIII) Italijanska divizija »Garibaldi« po uključivanju briga- de »Fontanot« formira iz svojih dosadašnjih snaga jednu

Draga — Podpreska; italijanska divizija „Garibaldi“ prebacuje se u rejon Banja Loka — Fara sa zadatkom čuvanja prelaza preko Ku- pe u Brodu na Kupi, obezbeđenja iz pravca Kočevja i održavanja veze sa 7. divizijom 4. korpusa JA u rejonu Knežja Lipa (vidi AIZDG, k. 154 II).

¹¹ Zaselak, 7 km zapadno od Ribnice.

¹² Sada: Podgora pri Ložu.

brigadu, a brigada »Fontanot« ostaje kao druga brigada u diviziji. Divizija će biti u korpusnoj rezervi i 1. maja ujutro kreće u pravcu Prezida te poseda položaje Retje.

IX) Posle prebacivanja divizija na nove položaje [na liniju] Ribnica — Stari Trg, bazu za snabdevanje premestiti u Čabar.

Na izvršenje!¹³

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara—p. pukovnik Janez Vipotnik	Komandant—pukovnik: Franc Poglajen
M.P.	

BR. 116

**ZAPOVEST ŠTABA 30. DIVIZIJE JA OD 30. APRILA 1945.
POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA TRST¹**

**ŠTAB
XXX DIVIZIJE IX KORPUSA
JUGOSL. ARMIJE
Položaj, dana 30. 4. 1945.**

SVIM ŠTABOVIMA BRIGADA XXX DIVIZIJE.

ZAPOVEST

Sekcija Gorica 1 : 100.000, italijansko izdanje.

U gradu Trstu podigla je Komanda mesta Trst ustanak stanovništva Trsta i posela Barcolo.² Nemačka vojska u samom Trstu je demoralisana i beži s jednog kraja na drugi ne znajući šta da radi. Priča se da se iskrcala saveznička armija, što nije istina, već je istina da naše jedinice vode u samom Trstu ulične borbe. Svi moramo biti svesni od kakvog je značaja Trst i naša je dužnost da dođemo u pomoć trščanskim borcima. IV armija već je pristigla u pomoć trščan-

¹³ O izvršenju zapovesti vidi dok. br. 143 i tom XI, knj. 4. dok. br 94.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 283/III.

² Barkovlje. Komanda mesta Trst izdala je naređenje za ustanak u gradu 29. aprila 1945 (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 71).

skim borcima za oslobođenje Trsta i već se vode ulične borbe u predgrađu Trsta sa pravca Istre.³ U vezi s tim

NAREĐUJEMO:

17. SNOB »S[imon] Gregorčič« odmah da se prikupi i krene sa svojih dosadašnjih položaja preko Monte Gurca,⁴ kota 371, u oslobođenu Barcolo, gde uspostavlja vezu sa Komandom I sektora, a ovaj sa Komandom mesta Trst. Otuda kreće dalje duž obale u pravcu centra grada. 17. brigada mora da se kuririma poveže sa 19. brigadom »Sr[ečko] Kosovel«, koja će se nalaziti u Trstu. Veza treba da se održava svakih pola sata kako bi 19. [brigada] mogla telefonski obavestavati [Štab] divizije da bi se operacije u samom gradu mogle izvoditi zajedno i što planskije.

18. UB »Bazoviška« preuzima položaje 19. brigade, blokira Općine, koje napada i zauzima. Napad treba izvršiti odmah i energično.

19. UB »Sr[ečko] Kosovel« kreće sa sadašnjih položaja preko kote 305⁵ na kotu 397 i dalje u pravcu Sottomonte,⁶ gde treba da se poveže sa tršćanskim borcima za slobodu i napreduje dalje u pravcu centra grada.

Udarna četa sa Kisovom⁷ udarnom grupom treba da krene između Općina i Bana i upadne u centar grada.

Upozoravamo sve štabove brigada da energično udare i pripreme se za ulične borbe, nabave bombe i pripreme eksploziv plastik i dovoljnu količinu municije. Napad sa polaznih položaja treba da otpočne po padu mraka.

Na izvršenje.⁸

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba:
Đukić Nikola
Đukić Nikola

Pom. politkomesara:
Taufer Karel-Sarli
Šarli

³ O dejstvu ostalih jedinica 4. armije Jugoslovenske armije u to vreme vidi dok. br. 74.

⁴ Gorka, brdo, k. 371.

⁵ Ova kota nalazi se zapadno od železničke stanice Općine.

• Piščanci

⁷ Odnosi se na udarnu grupu OZN-e za Trst kojom je rukovodio Franc Valenčič Kis.

⁸ O izvršenju ove zapovesti vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 79 i 90.

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „TONE TOMŠIČ“ OD 30. APRILA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O BORBI U REJONU ŠT. JANŽA¹

STAB

1 SNOUB „TONE TOMSIC“

Položaj, 30. IV 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE J. A.

na položaju.

Dnevni izveštaj o vojnom i političkom radu za 29. IV 1945.

1) *Brojno stanje.*

a) Jedinica	Po spisku	U rashodu	Na licu	Juče	Razlika po spisku
uži Štab	6	-	6	6	—
širi Štab	16	-	16	15	—
Štabna patrola	56	-	56	43	13
Jurišni vod	11	-	11	11	—
Četa za vezu	37	-	37	36	1
I bataljon	174	6	168	174	—
II bataljon	218	35	183	219	1
III bataljon	177	12	156 ²	180	3
IV bataljon	143	2	141	172	29
Ukupno	838	55	783	856	

Objašnjenje razlike po spisku.

Dolazak:

Odlazak:

12 novomobilisanih upisano,	2 u diviziju
36 Rusa iz Šercerove brigade upisano	1 dezertar
-	63 u Šercerovu brigadu (Mađari)
48 ukupno	66 ukupno

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG. k. 336/III.

² Pogrešno zbrojeno; treba: 165.

Objašnjenje rashoda:

na bolovanju	11
nestalo	10
na službenom putu	4
u [Štabu] zone	30
Ukupno	55

2) *Raspored i obezbeđenje brigade.*

Brigada ima sledeći raspored i obezbeđenje:

I bataljon se nalazi u Podkoželju s tim da ima zasedu na drumu kod k. 488, nasuprot Gorice, kao i na k. 488;

II bataljon se nalazi u Lazama te ima, u cilju obezbeđenja, jednu kompletnu četvu sa dva minobacača u zasedi na k. 581. Jedno odeljenje sa puškomitraljezom nalazi se na k. 476, a jedna puškomitraljeska trojka na drumu Velenje — Št. lij;»

III bataljon raspoređen je iznad sela Črnova, a jedna četa je u zasedi iznad raskrsnice Mostnar;⁴

IV bataljon je posedao položaje na Podkraju s tim što je postavio jednu četvu u zasedu u pravcu raskrsnice kod Jezeričana, a jedan vod sa jednim puškomitraljezom u zasedu na k. 549.

Neprijateljevi pokreti. Dana 29. IV 1945. pre podne krenula je iz uporišta Dobrna u pravcu Velenja neprijateljeva patrola, jačine oko 50 ljudi, koja se posle sukoba s našom patrolom odmah vratila u uporište. Istog dana u 9,30 časova krenula je iz Velenja u pravcu Št. Janža⁵ neprijateljeva kolona jačine oko 200 ljudi. Kolona je kretala uglavnom kroz šumu.

Kontakt s neprijateljem su danas imali naš III i I bataljon, i to oba oko 10,30 časova.

Prvi bataljon, koji je imao posednute položaje na k. 488 i nasuprot Gorice, bio je oko 11 časova napadnut od jače nemačke kolone koja je došla iz pravca Pake.⁶ Neprijatelju su bili poznati naši položaji, zbog toga je nastupao protiv nas strogo konspirativno kroz šumu osiguravajući se sa dve pobočnice. Na odstojanju oko 400 metara otpočeo je sa vatrenim dejstvom po našim položajima iz mitraljeza i teških minobacača. Prvi bat. je povukao zasedu sa

³ Sada: Laze.

⁴ Na karti 1:100.000 nije obeleženo.

⁵ Sada: Vinska Gora.

⁶ Sada: Paka pri Velenju.

druma i poseo položaje više iznad druma. Borba je trajala do oko 12,30 časova kad se neprijatelj povukao u pravcu Velenja.

Istovremeno je imao posla sa švapskom kolonom, koja je kretala iz pravca Dobrne i drugom kolonom koja je kretala iz pravca Bevča, i naš III bataljon koji je imao posednute položaje iznad sela Črnove i jednu zasedu na drumu kod Mostnara. Prva kolona bila je jačine oko 50 a druga oko 150 ljudi. Sem uobičajenog naoružanja raspolagali su teškim minobacačima. Naša zaseda je odmah otvorila vatru a zatim se nešto povukla unazad i posela položaje za odbranu. Posle kraće borbe, Švabe su se povukle drumom u pravcu položaja našeg I bataljona. Ova kolona je zatim kretala dalje u pravcu Velenja i bila napadnuta od zasede našeg I bataljona koji je imao položaje kod Gorice. Naši su dvaput pokušavali da izvrše juriš na kola ali nisu uspeli da stignu do njih da ih zaplene, jer ih je štitila snažna neprijateljeva vatra sa suprotnog brda. Švabe su se zatim u neredu povukle u pravcu Velenja. Mi smo održali stare položaje.

Neprijatelj je izvršio jučerašnji napad na naše položaje više zbog toga što je hteo ovim demonstrativnim ispadom da zaštiti uporište Velenje, a drugo to je bila neka jača švapska pobočnica koja je imala zadatak da obezbeduje veću glavninu.⁷

U ovim borbama imao je neprijatelj sledeće gubitke u ljudstvu:

Prema izveštaju civila tri mrtva i šest ranjenih.

Naši gubici: dva ranjena.

Zaplenili nismo ništa.

Ništa nismo izgubili.

Utrošak municije:

290 metaka za »bren«

120 metaka »Mauzer«

34 mine za minobacač

8 tromblonki.

Dnevni rad. Ukoliko se moglo ljudstvo prikupiti po položajima, u I bataljonu se održala politička nastava o odnosu prema civilnom stanovništvu i o vanjskoj disciplini boraca NOV.

⁷ Tog dana je 4. četa 1. bataljona 19. SS policijskog puka transportovala municiju i hranu iz Velenja za Dobrnu. Pošto je kolona bila napadnuta, upućena je u pomoć 1. četa 1. bataljona istog puka (vidi AIZDG, nemački fond, k. 154/V: izveštaj komandanta⁷ Zaštitnog područja Donja Štajerska od 30. aprila 1945).

II bataljon. Vojna nastava: čišćenje i pregled oružja.
Vojna nastava: strojeva obuka.
Politička nastava: čitanje radio-vesti i objašnjavanje sadašnje političke situacije.

III bataljon. Vojna nastava: pozdravljanje i ponašanje.
Politička nastava: čitanje radio-vesti.

IV bataljon. Vojna nastava: čišćenje i pregled oružja.
Vojna nastava: o disciplini i pozdravljanju.
Politička nastava: čitanje radio-vesti.
Vojna nastava: strojeva obuka.

Hrana. Ljudstvo je dobilo tri puta na dan dobru hranu.

Ustajanje u 5,30 časova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:⁸ Operativni oficir:⁸ Načelnik štaba, poručnik:¹⁰

BR. 118

IZVOD IZ DNEVNIH IZVEŠTAJA ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „MIRKO BRACIC“ ZA VREME OD 1. MARTA DO 30. APRILA 1945. GODINE¹

2

Mart 1945.

1. III 1945: pokret do Save, zatim u Jesenovo, 656¹. Borba sa zasedom.
2. III 1945.: Jesenovo, 657
3. III 1945.: Kolovrat, Strma Njiva, Ravne⁴ 653, borba
4. III 1945.: Gabrovnica 653

⁸ Politički komesar je bio Bojan Skrk.

¹ Operativni oficir je tada bio Jernej Danev.

¹⁰ Načelnik štaba je u to vreme bio Marjan Jerin.

> Original (pisan mastilom) u AIZDG. k. 336/VL

² Deo izvoda za vreme od 1. januara do 28. februara 1945. koji redakcija nije objavila nalazi se u AIZDG, k. 336/VI.

⁵ Svi brojevi iza mesta gde se nalazila brigada označavaju brojno stanje brigade.

⁴ Sada: Ravne pri Mlinšah.

5. III 1945.:	Gabrovnica	653
6. —	— „ —	643, borba
7. —	Crni Vrh ⁵	646
8. —	Menina planina	645
9. —	Trnavče	651, borba
10. —	Medvedjak	650
11. —	— „ — Mozirske pl.	647, borba
12. —	Lokovec—Lepa Njiva,	548
13. —	Visočki vrh kod Belih Voda,	646
14. —	Zavodnje,	647
15. —	— „ —	592, borba
16. —	— „ —	587, borba
17. III 1945.	Paški kozjak,	587
18. —	— „ —	531
19. —	Brezno—Javornik,	530
20. —	Kamna Gora,	532
21. —	— „ —	535
22. —	Grušče, Tolsti Vrh,	534
23. —	Javornik—Glažuta,	526, borba
24. —	Rakovec,	453, borba
25. —	Kraberšk,	493, borba
26. —	Tolsti Vrh,	453, borba
27. —	Greh,	444, borba s zasedom
28. III 1945.	Kot,	444
29,30, 31.:	u šumi kod Resnika,	444.®

April 1945.

1. IV 1945.:	Paka,	216 ⁷
2.	[Paški] koz- jak (Resnik),	248
3.		221
4.	Paka	223
5.		223
6.		252
7.	Paški kozjak	314

⁵ Sada: Črni Vrh v Tuhinju.

* Podrobnije o borbenoj aktivnosti brigade u vremenu od 1. do 31. marta 1945. vidi dok. br. 43.

⁷ U ovo brojno stanje nije uračunat 1. bataljon koji je imao po spisku 141 borca. Ovaj bataljon se kod Resnika odvojio i kretao po Pohorju, prebacio se na Uršku goru a zatim na Paški kozjak, gde se 7. aprila 1945. sastao sa glavninom brigade. Zbog neprestanih borbi, velik deo boraca je nestao ili se izgubio, tako da je brigada 31. marta 1945. imala u rashodu 281 borca. Izgubljeni borci kasnije su se vraćali u brigadu (vidi dnevne izveštaje Štaba brigade u AIZDG, k. 336 VI).

8. -	<i>tt</i>	<i>tt</i>	316
9. -	<i>it</i>	<i>ll</i>	322
10. -	<i>ll</i>	Paka	336
11. -	<i>tt</i>	<i>tt</i>	368
12. -	<i>tt</i>	<i>ll</i>	447, borba
13. -	<i>t></i>	Hudinja	464
14. -	<i>tt̄</i>	Hudinja	543
15. -)	Kot	558
16. -	<i>ll</i>	<i>tr</i>	569, zaseda u Prelogama
17. -	>>	Kebelj	601
18. -	<i>ll</i>	<i>ll</i>	614, borba u Prihovi
19. -	<i>>i</i>	Šmartno na Po-	
		horju,	660, borba ⁸
20.			697,9 zaseda ga drumu Ma-
			ribor—Slov. B.
21. -	<i>tt</i>	Šmartno na Po-	
		horju	777
22. -	<i>ll</i>	Modric	801, zaseda u Prelogama
23. -	<i>j)</i>	<i>tr</i>	806
24. -	>>	<i>rt</i>	841, akcija na drumu
25. -	<i>rt</i>	Tolsti vrh	844, akcija u Krušnem Vr-
			hu ¹⁰
26. IV 1945.		Lipa ¹¹	864, borba
27. -	<i>rt</i>	Paka	863
28. -	<i>ij</i>	<i>tt</i>	832
29. -) <i>t</i>	Skomarje	832
30. -	<i>rt</i>	<i>tr</i>	890 ¹²

Maj 1945.

* O borbenoj aktivnosti brigade u vremenu od 1. marta do 9. aprila 1945. vidi i dok. br. 76.

⁹ Tog dana formiran je od dezertera raznih nacionalnosti 4 (internacionalni) bataljon, jačine 205 boraca (vidi AIZDG, k. 336/VT).

¹⁰ Omaška: treba: Križni Vrh (vidi dok. br. 135).

¹¹ Sada: Lipa pri Frankolovem.

¹⁵ Podrobnije o borbenoj aktivnosti brigade od 1. do 30. aprila 1945. vidi dok. br. 135.

¹⁵ Pregled dalje nije pisan. O borbenoj aktivnosti brigade do 15. maja 1945, vidi dok. 138 i 140.

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA SLOVENIJE OD 1. MAJA
1945. ZA FORMIRANJE KOMANDI MESTA LJUBLJAN-
SKOG VOJNOG PODRUČJA I KOMANDI TRŽAŠKOG, CE-
LOVŠKOG I MARIBORSKOG VOJNOG PODRUČJA¹

JUGOSLOVENSKA ARMIJA
GLAVNI ŠTAB SLOVENIJE

Dana 1. V 1945. u 9,45
Br. 190

ODREDBA BR. 38

Na teritoriji političkih okružja Ljubljana i Novo Mesto formira se Ljubljansko vojno područje.² U vezi s tim

n a r e đ u j e m o :

1. Ljubljansko vojno područje obuhvata ljubljansko i novomeško političko okružje.

2. Na čelu Ljubljanskog vojnog područja je Komanda Ljubljanskog vojnog područja privremenog sastava koji će biti propisan posebnim naređenjem.³ Komandi vojnog područja su neposredno potčinjene sledeće komande mesta: Novo Mesto, Kočevje, Logatec, Grosuplje, Črnomelj, Litija, Kranj, Radovljica i Kamnik⁴.

3. Komanda mesta Novo Mesto formira se iz dosadašnje Komande Novo Mesto i obuhvata sledeće političke srezove:

srez Novo Mesto — grad,
srez Novo Mesto — okolina,
srez Kostanjevica,
srez Mokronog,
srez Trebnje.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 18/1.

² Glavni štab Slovenije je 20. aprila 1945. naredio da se iz dotadašnjeg Notranjskog i Belokranjskog vojnog područja formira Ljubljansko vojno područje u čiji sastav ulaze postojeće komande mesta: Novo Mesto, Črnomelj, Vinica, Stari Trg ob Kolpi, Stari Trg pri Ložu i Kočevje. Poslove Komande Ljubljanskog vojnog područja do daljeg naređenja preuzima Komanda Belokranjskog vojnog područja koja je, po naređenju Glavnog štaba Slovenije broj 42 od 3. maja 1945. preimenovana u Komandu Ljubljanskog vojnog područja (AIZDG, k. 18/1).

³ Reči „koji će biti propisan posebnim naređenjem“ napisane su plavom olovkom umesto ranijeg teksta „prema prilogu br. 1“. O sastavu Komande vojnog područja vidi dok. br. 125.

* Dopisano olovkom „i Kamnik“.

Komanda mesta Kočevje formira se iz dosadašnje Komande mesta Kočevje i obuhvata sledeće političke srezove:

srez Kočevje,
srez Ribnica, i
srez Žužemberk.

Komanda mesta Logatec formira se iz dosadašnje Komande mesta Stari trg pri Rakeku i obuhvata sledeće političke srezove:

srez Logatec,
srez Vrhnika, i
srez Cerknica.

Komanda mesta Grosuplje formira se iz dosadašnje komande mesta Stari Trg ob Kolpi i obuhvata sledeće političke srezove:

srez Grosuplje,
srez Barje,
srez Velike Lašče.

Komanda mesta Črnomelj formira se iz dosadašnje Komande mesta Črnomelj i obuhvata sledeće političke srezove:

srez Črnomelj,
srez Metlika.

Komanda mesta Litija formira se iz dosadašnje Komande mesta Vinica i obuhvata sledeće političke srezove:
srez Litija.

Komanda mesta Kranj obuhvata sledeće političke srezove:

srez Kranj,
srez Škofja Loka.

Komanda mesta Kamnik obuhvata sledeće političke srezove:

srez Kamnik,
srez Domžale.

Komanda mesta Radovljica obuhvata sledeće političke srezove:

srez Radovljica,
srez Tržič,
srez Jesenice.

Ljudstvo za formiranje komandi mesta Radovljica, Kranj i Kamnik uzeti iz dosadašnje Komande Gorenjskog vojnog područja i njemu potčinjenih komandi mesta u sporazumu sa Komandom Gorenjskog [vojnog] područja.

4. Granice Ljubljanskog vojnog područja, političkih okružja i srezova vide se u priloženoj skici.⁵

5. Komanda Ljubljanskog vojnog područja privremeno je neposredno potčinjena Glavnom štabu Slovenije.

6. Sem napred pomenutih komandi mesta, postoji na teritoriji Ljubljanskog vojnog područja i Komanda mesta Ljubljana, koja je neposredno potčinjena Glavnom štabu Slovenije. Ona će se formirati iz dosadašnje komande mesta Metlika.⁶

7. Privremeni sastav pojedinih komandi mesta biće propisan posebnim naređenjem.⁷

8. Sem Ljubljanskog vojnog područja na teritoriji Slovenije formiraju se još: Tržaško vojno područje, koje obuhvata politička okružja Trst i Goricu, Celovško vojno područje,⁸ koje obuhvata političko okružje Celovec i Mariborsko vojno područje, koje obuhvata političko okružje Maribor i Celje. Sva ova vojna područja su privremeno neposredno potčinjena Glavnom štabu Slovenije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:⁹

M.P.

V. d. komandanta,
general-major:
Dušan Kveder

⁵ Redakcija skicu nije pronašla.

⁶ Glavni štab Slovenije je naredbom broj 41 od 3. maja 1945. naredio: 1) iz dotadašnje Komande mesta Metlika formira se Komanda mesta Ljubljana, 2) ona je neposredno potčinjena Glavnom štabu Slovenije, 3) komandni sastav biće postavljen posebnim naređenjem i 4) zadaci i rad Komande mesta Ljubljana su isti kao komande vojnog područja (AIZDG, k. 18/1).

⁷ Reči „biće propisan posebnim naređenjem" napisane su plavom olovkom umesto ranijeg teksta „vidi se iz priloga br. 2". O sastavu komande mesta vidi dok. br. 125, objašnjenje 3.

⁸ Dvanaestog maja 1945. formirano je Koruško vojno područje (vidi dok. br. 144).

• Politički komesar je bio Viktor Avbelj Rudi.

IZVEŠTAJ ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »SLAVKO ŠLANDER« OD 1. MAJA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O NAPADU NA NEPRIJATELJA U RETJU¹

ŠTAB 6. SNOUB
„SLAVKO ŠLANDER“
Položaj, 1. 5. 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE JA

Položaj.

Izveštaj o vojnom i političkom radu na dan 29. 4. 1945.

1) Brojno stanje.

<i>Jedinica</i>	Po spisku	U rashodu	Na licu	Juče	Razlika po spisku
uži Štab	5		5	5	–
širi Štab	16	–	16	16	–
Štabna patrola	41	8	33	41	–
I bataljon	199	22	177	196	3
II bataljon	197	9	188	186	U
Ukupno	458	39	419	444	14

Obrazloženje razlike po spisku.

Dolazak:

Odlazak:

14 drugova novomobilisanih

14 ukupno

Objašnjenje rashoda:

bolnica i na bolovanju	4
mobil, patrola	13
službeni put	19
zaštita ranjenika . .	3
Ukupno	39
Novomobilisanih ukupno	14

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 333/1.

Raspored i obezbeđenje brigade. Isto kao juče.²

Obezbeđenja. Isto kao juče.

Pokreti neprijatelja. Nije ih bilo.

Kontakt s neprijateljem. Prema primljenim izveštajima, neprijatelj je imao nameru da u selu Retje postavi 4 flaka,³ koje do primanja izveštaja još nije imao sastavljene, već su isti bili rastavljeni. Da bi ovo sprečili, uništili posadu i zaplenili još rastavljene flakove, izvršili smo sa jednom jakim četom iznenadni napad. Uspelo nam je da se približimo posadi i da je napadnemo. Do vremena našeg napada uspeo je neprijatelj već da sastavi sva 4 flaka. Posle dvočasovne borbe neprijatelj je još uvek istrajao na svojim položajima i dejtvoovao po našim položajima snažnom vatrom iz flakova. Bili smo prinuđeni da odustanemo od daljeg napada jer bi inače imali suviše velike gubitke.

Prema izveštajima koje smo naknadno primili, u ovom napadu je neprijatelj imao 5 mrtvih i veći broj ranjenih. Mi smo imali 1 lakše ranjenog. Zaplenili smo 3 puške i uništili 1 flak te razbili baraku u kojoj je bila smeštena posada.⁴

U neposrednoj blizini Zidanog Mosta ugradili smo na železničkoj pruzi Zidani Most — Ljubljana nagazne mine (drugog eksploziva nemamo) na koje je naišao teretni voz. Voz je imao ispred lokomotive 3 zaštitna vagona napunjena peskom. Kad je prvi vagon naišao na postavljenu minu prevrnuo se zbog eksplozije. Zbog toga je bio saobraćaj na ovoj pruzi obustavljen od 23 časa dana 29. do 10 časova dana 30 o. m.

Napominjemo da su na železničkoj pruzi Ljubljana — Zidani Most veoma jake straže u bunkerima. Samo na odseku Zidani Most — Hrastnik postoji 81 bunker, a svi su posednuti ljudstvom.

Dnevni rad. Prvi bataljon: vojna nastava, rukovanje s oružjem i opis svih vrsta oružja, čišćenje oružja i opreme.

² Brigada se 28. aprila 1945. nalazila na položajima u rejonu sela Čeče (na karti 1 : 100.000 nije obeleženo, a nalazi se 3 km severoistočno od Trbovlia) i vršila je obezbeđenje u pravcu Trbovlia, Hrastnika i Sv. Pavla (sada: Prebold). Vidi AIZDG. k. 333/1: izveštaj Štaba brigade od 29. aprila 1945.

³ Fliegerabverkanone (Fliegerabwehrkanone) — protivavionski top.

⁴ U izveštaju komandanta Zaštitnog područja Donja štajerska od 1. maja 1945. navodi se da je napad na jedinicu PAA u Retju izvršen 30. aprila od 0,30 do 4,30 časova. U istom izveštaju navodi se da je tog dana u 7,30 časova izvršen i napad kod krajnje stanice žičare u Trbovlju gde su se nalazili delovi 720. mornaričkog protivavionskog divizionu (vidi AIZDG, nemački fond. k. 154/V).

Politička nastava po četama: Odnos prema civilnom stanovništvu.

II bataljon. Vojna nastava po četama: čišćenje oružja i opreme. Politička nastava po četama: O samoopredeljivanju naroda.

Održan je sastanak politkomesara četa i politdelegata sa politkomesarom brigade.

Hrana: 3 ukusna obroka i u dovoljnoj količini.

Ustajanje u 5 časova.

Razno. U vezi sa primljenom depešom⁵ uputili smo 29. o. m. u 15 časova jednu četu pod komandom pomoćnika politkomesara I bat. druga Zdenka⁶ da preuzme nove borce.

Na molbu vodstva II kongresa SPZZ⁷ dali smo u zaštitu i obezbeđenje za vreme trajanja kongresa jednu našu četu, pod komandom politkomesara bataljona druga Dušana.⁸ Četa je tamo ostala od 5 časova ujutro do 19 časova istog dana, tj. 29. o. m.

Mobilizacijska patrola koju vodi oper. oficir bataljona drug Mile,⁹ a koju je zadržala VDV,¹⁰ dosada se još nije vratila u svoj sastav.¹¹

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Adolf Jevšnik

V. d. Načelnika Štaba:
Vlado Šepec

⁵ Redakcija ovu depešu nije pronašla.

⁶ Franc Dobovšek Zdenko

⁷ Slovenska protifašistična ženska zveza (Slovenački anti-fašistički ženski savez). Međutim, ovaj kongres održan je u Ljubljani tek posle oslobođenja. Verovatno se tu misli na zbor žena aktivistkinja na kome su birani delegati za 2. kongres.

⁸ Albin Crešnik Dušan, politički komesar 1. bataljona.

⁹ Mirko Grahovac Mile, operativni oficir 1. bataljona.

¹⁰ Vojska državne varnosti (bezbednosti). Odnosi se na bataljon 3. brigade.

¹¹ Patrola se vratila 2. maja 1945. i dovela 27 novomobilisanih boraca (vidi AIZDG, k. 333/1: izveštaj Štaba brigade od 3. maja 1945).

IZVEŠTAJ ŠTABA KORUŠKOG NOP ODREDA OD 1. MAJA
1945. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O MO-
BILIZACIJI I PROBLEMU NAORUŽANJA¹

ŠTAB
KORUŠKOG ODREDA
IV OPERATIVNE ZONE
JA I PO SLOVENIJE

70

Položaj, 1. maja 1945.
Predmet: *Mobilizacija.*
Red. broj: 70/45

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE
JA I PO SLOVENIJE

Na položaju.

S obzirom na činjenicu da smo već Štabu Štajerske grupe odreda objasnili problem koji nastaje sa sve većom mogućnošću mobilizacije na našem terenu, kao i sa sve većim dolaskom ljudi raznih nacionalnosti u naše jedinice, ipak u tom pogledu još nismo primili nikakve direktive, odnosno pomoć koja bi nam taj problem olakšala.

Na teritoriji gde dejstvuju jedinice Koruškog odreda nalazi se u uporištima i u dolini ogroman broj ljudi stranih nacionalnosti. Ti stranci su u velikoj većini Ukrajinci koji su delom bili prinudno mobilisani u švabsku vojsku a deo njih se javio sam s ciljem da si poboljša svoj životni položaj. Ovi ljudi su ranije u velikoj većini bili u raznim koncentracionim logorima, na prinudnom radu ili u ratnom zarobljeništvu. S obzirom na svetsku političku situaciju a posebno na povoljan saveznički vojni položaj, počeli su ovi ljudi da se masovno javljaju u našu vojsku, plašeći se pri tom da ih p[^]eda saveznika nad fašističkom Nemačkom ne zatekne u njihovom taboru. Ovaj pridolazak lako možemo reći da je skoro masovan, jer dolazi prosečno u jedinice Koruškog odreda dnevno 20 ljudi, pored onih koje mobilisu naše jedinice, jer je mobilizacija usmerena pre svega na ljude slovenačke nacionalnosti (Korušce). Podvlačimo, kad bi naša mobilizacija bila usmerena i u pravcu mobilizacije ljudi stranih nacionalnosti odnosno Ukrajinaca, i da u tom pravcu usmerimo sve snage da mobilišemo što veći broj istih, taj broj bi se vanredno povećao. Problem koji nastaje kod ovog je u prvom redu taj što se na pojedinom sektoru

¹ Konija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 342'II. U [^]nmjern desnom uglu dopisano je mastilom „70“, što označava broj delovodnika Štaba odreda.

naših jedinica, odnosno bataljona, ne može zadržavati toliki broj nenaoružanih ljudi. Ukrajinci koji dolaze k nama i koji su u službi švabske vojske uglavnom su nenaoružani. Ovo pre svega zbog toga jer Švabe nemaju poverenja da im dadu oružje. Tako, na primer, postoji u dolini uporište koje broji, pored policijske posade, i 300 vojnika stranih nacionalnosti naoružanih samo sa 100 do 150 pušaka i malim brojem automatskog oružja. Neprijatelju je dobro poznato da se u našim jedinicama nalazi priličan broj nenaoružanih ljudi te zbog toga organizuje i češće napade na naše jedinice. Sa bačenim materijalom nismo mogli da pokrijemo ni potrebe koje su postojale ranije dok se pomenuta mobilizacija još nije izvodila u iako velikom obimu. AULumate koje smo primili dali smo pre svega Obaveštajnom centru i Odseku za vezu gde su bile potrebe svakako veće nego u bataljonima. Prvi bataljon sa uspešnom akcijom u Slov. Plajberku² i Bajtišama³ koliko-toliko naoružao. Nenaoružanih ima samo par boraca. Međutim, nedostatak oružja u drugom bataljonu je već osetniji. Treći bataljon je u tom pogledu najslabiji. U taj bataljon je u poslednje vreme bio pridolazak novih boraca zbilja veoma velik, tako da je sada skoro polovina ljudi u bataljonu nenaoružanih. Sem toga napominjemo i problem oružja u odnosu na Austrijance. Iz brigada nam naime upućuju u naše jedinice ljude (Austrijance) kojima tamo oduzmu oružje.⁴ Imamo naime u planu da formiramo Austrijski bataljon, a kojem nikako ne možemo dati oružje pre nego ga imaju naši borci. Sa mobilizacijom koju vršimo, odnosno sa pridolaskom ljudi koji dolaze k nama dobrovoljno, nastaje, dakle pre svega problem naoružanja ljudi. Kod ovoga nastaje i drugo pitanje: kako sa ljudima ako mi naše bataljone ojačamo koliko je to moguće i na taj način udovoljimo potrebama koruske teritorije, a ljudi bi nam još uvek preostajalo. U tom smislu smo već postavili pitanje Štabu Grupe odreda, ali nam u tom pogledu nisu dali nikakav odgovor. Zbog toga se obraćamo vama za potrebna uputstva kuda da upućujemo ljude koje ne možemo više upotrebiti u našim jedinicama. Ako budemo u tom smislu dobili pozitivan odgovor, to jest da ćemo moći ljude upućivati u brigade, mi ćemo našu mobilizaciju još ubrzati.

⁵ Pravilno: Slovenji Pliberk. Akcija je izvršena 12. aprila 1945 (vidi dok. br. 104).

³ Akcija u Bajtišama izvršena je 20. aprila 1945 (vidi dok. br. 104).

⁴ Pripadnici nemačke vojske austrijske nacionalnosti koji su se predali jedinicama 4. operativne zone Slovenije upućivani su u Koruski NOP odred (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 46/11).

U slučaju kad bi mi morali zadržati sve ljude koji dolaze k nama, nastaje delimičan problem i zato što je nabavka hrane na našoj teritoriji s razvojem događaja sve teža. U dolini se, naime nalazi velik broj vojske, što nam onemogućava nabavku hrane iz doline. Izvori iz kojih crpemo hranu su pre svega naselja koja se nalaze blizu doline (u blizini uporišta), dok nam iz samih uporišta to nije moguće zbog velike brojnosti vojske u njima. Uporišta u Podjunskoj dolini broje uglavnom po 300 do 500 ljudi. Glavnom štabu, kao i vašem štabu, uputili smo već depešu u kojoj molimo da se po mogućnosti organizuje slanje oružja k pje nam je, s obzirom na brojno stanje, hitno potrebno.

Drugi važan problem koji nastaje kod nas su pre svega ranjenici i vojni invalidi. U logorima (partizanskim bolnicama) nalazi se priličan broj ranjenika čije se zdravstveno stanje popravilo, ali ipak nisu toliko sposobni da bi bili za pokrete, odnosno za operativne jedinice. S obzirom na poslednje zajedničke dogovore sa drugom Krnom,⁵ upravnikom bolnica, dogovorili smo se da preuzmemo prehranu bolnica, kojih ima na sektoru Koruškog odreda 4 i jedna pokretana. Sve ove bolnice snabdevaju bataljon na čijim se sektorima one pak nalaze. Pošto je nabavka hrane, kao što je gore napomenuto, veoma otežana, bilo bi dobro da se pronađe rešenje da ljude koji su već zdravi otpustimo iz bolnica te ih na odgovarajućem mestu zaposlimo. Ovi invalidi su uglavnom iz brigada i bili su ranjeni za vreme ofanzive u Štajerskoj. Politkomesari i upravnici bolnica pitaju kamo sa vojnim invalidima koji su potpuno zdravi ali su za operativne jedinice nesposobni. Odgovorili smo im da ih moraju držati toliko vremena u bolnicama dok se ne pronađe za njih mesto, odnosno zaposlenje gde bi ih mogli uputiti.

Na ovom mestu postavlja se i pitanje kuda uputiti Francuze, Italijane i Engleze koji dolaze u naše redove. Do sada smo ove ljude upućivali u Štab IX korpusa. Da li ih možemo i dalje?

Molimo da nam na ova pitanja odgovorite da bismo znali usmeriti naš rad.⁶

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:⁷

Komandant:⁸

⁵ Redakcija nije mogla utvrditi pravo ime i prezime.

⁶ Redakcija nije pronašla odgovor Štaba 4. operativne zone Slovenije na pitanja koja je postavio u ovom dopisu Stab Koruškog NOP odreda.

⁷ Politički komesar je bio Ivan Janžekovič.

⁸ Komandant je tada bio Ivan Uranič Drago.

ZAPOVEST ŠTABA 7. KORPUSA JA OD 2. MAJA 1945. POT-
CINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJE-
VO UPORIŠTE U KOČEVJU¹

STAB VII KORPUSA

br.: 1189

Položaj, 2. V 1945.

ZAPOVEST

Sekcija Cerknica — Novo Mesto 1 : 100.000

S obzirom na novonastalu situaciju² i veliku demoralizaci-
ju nemačke vojske

NAREĐUJEMO:

1) XV divizija u toku prepodneva kreće na polazne po-
ložaje i u toku noći blokira Kočevje³ sa zadatkom da 3. ma-
ja ujutro — u zoru — napadne posadu i istu uništi.⁴

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 154/11 i u AVII, reg. br. 13—1, kut. 502.

² Jedinice 4. armije su posle oslobođenja Trsta, Gorice i Rijeke okružile na prostoriji Klana — Ilirska Bistrica nemački 97. armijski korpus, a jedinice 29. divizije JA su u toku 1. maja 1945. godine oslobodile Postojnu i idućeg dana usmerile svoja dejstva u pravcu Rakeka (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 75, 76 i 89).

³ U momentu napada na Kočevje, u ovom uporištu nalazile su se sledeće neprijateljeve snage: dve posadne čete slovenačkih domobranaca, dve čete 3. bataljona i delovi 13. i 14. oklopne čete (18 tenkova) 19. SS policijskog puka i jedan bataljon 17. SS policijskog puka (AIZDG, k. 20 V).

* Na osnovu ovog zadatka, Stab 15. divizije JA izdao je 2. maja 1945. zapovest u kojoj je naredio da: 4. slovenačka NOU brigada „Matija Gubec“, ojačana baterijom minobacača, izvrši napad iz pravca Fridrihštajna a 5. slovenačka NOU brigada „Ivan Cankar“ iz pravca Šalka Vas; 12. slovenačka NOU brigada vrši obezbeđenje napada na liniju Klinja Vas — Mala Gora; 15. slovenačka NOU brigada „Belokranjska“ poseda položaje Vršič, k. 933 (3,5 km severozapadno od Kočevja) i delom snaga vrši napad u pravcu Mahovnika; 24. italijanska NO brigada „Fontanot“ vrši obezbeđenje napada na položajima Konjsko (k. 598) — Skrajnik (k. 642); 1. slovenačka artiljerijska brigada sa svim oruđima na vatrenim položajima Livold — Zajče Polje, sa kojih vrši podršku napada (AIZDG, k. 188'IT).

2) XVIII divizija ima zadatak da blokira Ribnicu i preseče komunikaciju Ribnica — Kočevje na položajima Ribnica — Makoše i na položajima kod Jelendola. Divizija mora izvršiti pokret odmah s tim da su položaji posednuti već do 12 časova.⁵ Vezu mora održavati sa XV divizijom.

3) Divizija »Garibaldi« u korpusnoj rezervi s tim da brigadu »Fontanot« uputi na obezbeđenje severno od Cvišlerja.

4) Artiljerijska brigada biće svim oruđima angažovana na pravcu dejstva XV divizije.⁶

5) Štab korpusa u Brodu na Kupi, osmatračnica kod Fridrihštajna.

Na izvršenje!⁷

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik: Komandant — pukovnik:
Janez Vipotnik Franc Poglajen
M.P.

⁵ Štab 7. korpusa JA naredio je 18. diviziji 30. aprila 1945. da se sa položaja jugoistočno od Kočevja prebaci preko Čabra na područje Bloške planote (vidi dok. br. 115. objašnjenje 10), te su se 2. maja 1945. njezine jedinice nalazile: 8. slovenačka NO brigada „Fran Levstik“ u Podgori (sada: Podgora pri Ložu); 9. slovenačka NO brigada u selu Mandli (5 km jugoistočno od Čabra) a 10. slovenačka NOU brigada „Ljubljanska“, sa ostalim prištapskim jedinicama i ustanovama Štaba divizije, u Čabru (AIZDG, k. 193/11). U cilju izvršenja dobijenog zadatka, Štab 18. divizije JA izdao je 2. maja 1945. zapovest u kojoj je naredio da: 8. slovenačka NO brigada „Fran Levstik“ u 11 časova krene pravcem Travnik — Grčarice — Jelendol — Strmec (k. 656). pređe drum i železničku prugu Kočevje — Ribnica i posedne položaje duž železničke pruge kod Otavica; 9. slovenačka NO brigada da u 14 časova krene pravcem Belica — Draga (zaselak 4 km zapadno od Kočevske Reke) — Goteniški vrh — Grčarice — Jelendol, gde poseda dominirajuće položaje; 10. slovenačka NOU brigada „Ljubljanska“ da u 14 časova krene u rejon Rakitnice, gde poseda položaje duž drumu Rakitnica — Grčarice, dok ie Notranjskom NOP odredu naređeno da se prebaci u rejon sela Zadolja radi obezbeđenja leđa 10. slovenačkoj NOU brigadi „Ljubljanska“ (AIZDG, k. 191/III). Međutim, jedinice 18. divizije JA ovaj zadatak nisu ispunile zbog borbi u rejonu Grčarice — Gotenica (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 94).

• U cilju izvršenja dobijenih zadataka. Štab I slovenačke artiljerijske brigade obrazovao je dve grupe: jednu grupu od dve baterije (8 topova 75 m/m) za neposrednu podršku pešadije na vatre-nim položajima zapadno i istočno od sela Livold i jednu grupu od tri baterije (12 topova 75 m/m) za posrednu podršku na vatre-nim položajima u rejonu Golobja jama — Zajčje Polje — Crni Potok (AVII, reg. br. 17-3/1, kut. 318).

⁷ O izvršenju ovih zadataka vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 94.

NAREĐENJE ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE
OD 2. MAJA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O
POSTUPCIMA JEDINICA PRILIKOM OSLOBOĐENJA NA-
SELJENIH MESTA¹

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
JA I PO SLOVENIJE
POLOŽAJ, 2. V 1945.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE JUG. ARMIJE

Na položaju!

U vezi sa brzim raspadom nemačkog fašizma i brzim oslobađanjem naših gradova i sela, a u duhu sa već dostavljenim direktivama

NAREĐUJEMO:

1) Sve jedinice IV operativne zone JA i POS moraju odmah, u duhu primljenih direktiva, da razviju najširu ofanzivnost za sprečavanje povlačenja neprijateljevih jedinica iz naše zemlje kao i odvlačenja napljačkanog narodnog bogatstva. Zapleniti moraju sve oružje i opremu koju poseduju neprijateljeve jedinice. Pod nikakvim uslovima ne smeju dozvoliti da neprijatelj odnese oružje.

2) Sve nemačke jedinice, uključujući nenemačke nacionalnosti koje su do sada bile u nemačkoj vojsci, smatraju se kod predaje ratnim zarobljenicima. Za ratne zarobljenike smatraju se i pripadnici onih jedinica koje bi u poslednjem momentu htele da pokažu protivnemačko, odnosno protivfašističko raspoloženje. Sve pomenute treba razoružati. Ukoliko prilike ne dopuštaju da ih se uputi u zarobljeničke logore, neka ih jedinice zaposle na različitim radovima koji su potrebni za operacije (zaseke na drumovima, rušenje železničkih pruga ili čišćenje ili popravka istih). S njima treba postupati kao sa nama neprijateljskom vojs-

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG. k. 333/1. Štab 14. udarne divizije JA dostavio je 2. maja 1945., pod brojem 63 ovo naređenje potčinjenim jedinicama s napomenom da se isto dobro prouči i po njemu postupa (AIZDG, k. 333/1).

kom koja je do poslednjeg trenutka vodila borbu protiv nas. Posebno ovo pravilo još važi za oficire i podoficire. Nedopustivo je svako popuštanje i širokogrudnost.

3) Čitav aparat koji je bio u službi okupatora, ukoliko ne pogine u borbi, treba razoružati, zatvoriti i predati organima OZNE. U slučaju da se organi OZNE ne nalaze u blizini jedinica koje su zatvorile pomenuto osoblje, dužne su jedinice da ih čuvaju tako dugo dok ih se ne preda kompetentnim organima. I za ovaj aparat važi isto pravilo kao i za jedinice neprijateljeve vojske, a to je da ne vodimo računa o njihovom eventualnom antifašističkom vedenju u poslednje vreme.

4) Sve naše jedinice moraju da pružaju aktivnu pomoć pri postavljanju i jačanju civilne vlasti. Jedinice moraju da budu tesno povezane sa mesnim, sreskim odnosno okružnim odborima. Bezuslovno moraju da imaju dnevno pismeni i lični kontakt pomoću kojeg se međusobno obaveštavaju i rešavaju nastala pitanja.

5) Odmah čim očiste varošice i gradove od okupatora, jedinice koje su to izvršile moraju da postave potrebne komande mesta od dobrih, predanih i sposobnih drugova. Komande mesta moraju u dogovoru i u saglasnosti sa civilnim vlastima sa svojom naoružanom snagom da osiguraju red i mir u mestu i zaštite državne interese i privredu. Ovo važi za prvi momenat dok ne prime nove direktive. Sve jedinice koje će vršiti mobilizaciju na teritoriji komande mesta, odnosno područja, neka jačaju svoje jedinice, ali nije dozvoljeno formiranje novih jedinica bez prethodnog odobrenja Štaba IV operativne zone. Svi mobilisani drugovi neka se naoružaju neprijateljevim oružjem, a takođe neka se obuku i opreme neprijateljevom opremom.

6) Zabranjeno je mobilisanje radnika u industriji, železnici, pošti i javnim ustanovama. Sva pitanja u pogledu mobilizacije pomenutog radništva treba rešavati zajedno sa političkim organizacijama, koje su već primile za ovo potrebna uputstva od svojih foruma.

7) Svim sredstvima treba sprečiti rušenje i uništavanje državne imovine kako od strane neprijatelja tako i od strane nama neprijateljskih ili neodgovornih elemenata. Strogo je zabranjeno odnošenje materijala iz fabrika, javnih lokala, železničkih stanica, skladišta itd. Oružanom snagom sprečiti kriminalne postupke u pomenutim objektima od strane civilnog stanovništva. Sva industrija i saobraćaj moraju nesmetano da produže rad. Pre svega je to važno za ona preduzeća u kojima bi eventualni nekolikočasovni zastoј mogao da porazno utiče na normalizaciju i brzu ob-

novu industrije (električne centrale, vodne pumpe u rudnicama, visoke peći u topionicama itd.).

8) Svako prisvajanje novca, novčanih obveznica, zlata i ostalog bogatstva u različitim ustanovama, novčanim zavodima, fabričkim blagajnama itd. je najstrožije zabranjeno. Sve kase se moraju zapečatiti a izveštaj o tome dostaviti organu civilne vlasti.

9) Svi štabovi su dužni i lično odgovorni za održavanje dobrih i redovnih veza sa Štabom IV operativne zone radi brzog i detaljnog izveštavanja o situaciji na njihovom sektoru. Svaka nebrižljivost ili neispunjavanje bilo koje tačke pomenutog naređenja biće najstrože kažnjeni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:²

Komandant-potpukovnik:³

² Politički komesar je bio Matevž Hacc.

³ Komandant je tada bio Peter Stante Skala.

**IZVEŠTAJ ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU BRIGADE
„SLAVKO ŠLANDER“ OD 2. MAJA 1945. ŠTABU 14. UDAR-
NE DIVIZIJE JA O NAPADU NA NEPRIJATELJEVU KOLO-
NU KOD TREMERJA'**

STAB 6. SNOUB
„SLAVKO ŠLANDER“
Položaj, 2. 5. 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE JA

Položaj.

Izveštaj o vojnom i političkom radu na dan 1. 5. 1945.

1) Brojno stanje.

Jedinica	Po spisku	U rashodu	Na licu	Juče	Razlika po spisku
uži Štab	5	-	5	5	-
širi Štab	16	-	16	16	-
Štabna patrola	42	3	39	41	1
I bataljon	142	36	106	207	65
II bataljon	136	16	120	198	62
III bataljon ²	143	-	143	-	143
Ukupno	484	55	429	467	17

Obrazloženje razlika po spisku.

Dolazak: 18 novomobilisanih drugova
Odlazak: Drug Zabinski Sigmond pogi-
nuo — brisan.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 333/1.

² Pošto se brojno stanje bataljona povećalo prilivom boraca stranih nacionalnosti, Stab 6. slovenačke NOU brigade „Slavko Slander“ naredio je 24. aprila 1945. da se u bataljonima formiraju treće čete u koje treba uključiti sve pripadnike stranih nacionalnosti. Radi lakšeg komandovanja, isti štab je naredio 1. maja da se iz 3. čete 1. bataljona i 3. čete 2. bataljona formira 3 (internacionalni) bataljon (AIZDG, k. 333 1).

Objašnjenje rashoda:

zaštita ranjenika	. 3
službeni put	. 19
bolnica i bolovanje	. 4
mobil, patrola	. 29
Ukupno	55
Novomobilisanih ukupno	18

Raspored i obezbeđenje brigade. Isto kao juče.³

Obezbeđenje: Isto kao juče.

Pokreti neprijatelja. Nije ih bilo.

Kontakt s neprijateljem. Postavili smo zasedu jačine ojačane čete, na glavni drum Celje — Zidani Most, u blizini Tremerja, sa zadatkom da napada neprijateljeve transporte na pomenutom drumu. U jutarnjim časovima naišlo je iz pravca Laško više kamiona u kojima su se prevozili četnici. Naša zaseda je odmah napala prvi kamion koji, zbog oštećenja koje je dobio, nije mogao produžiti pokret. Razvila se borba u kojoj su četnici dobili pomoć pa je naša četa bila prinuđena da odustane od dalje akcije. Neprijateljevi gubici: 10 mrtvih i ranjenih i uništen 1 kamion. Naši gubici: 1 mrtav, izgubljen 1 mitraljez.

Napominjemo da je drum između Tremerja i Zidanog Mosta bio jako obezbeđen od strane neprijatelja.

Dnevni rad. Prvi bataljon, vojna nastava: rukovanje s oružjem. Dva bataljonska politička časa: Pakt o nenapadanju između Jugoslavije i SSSR-a i proslava 1. maja.

II bataljon: čišćenje i pregled oružja po četama, pozdravljanje. Bataljonski politički čas: pakt o nenapadanju između SSSR-a i naše države, održao pol. komesar drug Savo,⁴ te četni čas: partizanske pesme.

Proslava 1. maja održana je po bataljonima jer nije bilo mogućnosti da se prikupi čitavo ljudstvo na jednom mestu. Održane su recitacije, zapevano je nekoliko pesama, a, sem toga, svirala je muzika.

Po bataljonima se predavalo o značaju 1. maja za radništvo.

* Brigada se nalazila na istim položajima i sa istim obezbeđenjem kao 28. aprila 1945 (vidi dok. br. 120 i AIZDG, k. 333/1).

⁴ Anton Grašič Savo

Produžio se kurs za politkomesare četa i politdelegata, kojim je rukovodio drug politkomesar Jože Gerbec.⁵

Hrana: 3 izdašna i ukusna obroka.

Ustajanje: u 5 časova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Adolf Jevšnik

Komandant-poručnik:
Ivan Mušič Štefan

BR. 125

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA SLOVENIJE OD 3. MAJA 1945. O SASTAVU I ZADACIMA KOMANDI VOJNIH PODRUČJA¹

JUGOSLOVENSKA ARMIIA
GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 191/45

Br. 123

Na položaju, dana 3. maja 1945.

ODREDBA BR. 39

S obzirom na reorganizaciju vojnih područja,² propisujemo sledeći formacijski sastav vojnog područja:

1) Vojnim područjem komanduje i upravlja komanda vojnog područja. Sastav komande vojnog područja je sledeći:

Komandant,
politkomesar,
zamenik komandanta,
pomoćnik politkomesara, i
načelnik štaba.

⁵ On je tada bio član šireg štaba brigade, zadužen za vođenje kursa političkih komesara i političkih delegata, koji se održavao u okviru brigade.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 18/1. U gornjem desnom uglu dopisano je mastilom „Br. 123“.

« Vidi dok. br. 119.

2) Komandi vojnog područja su dodeljeni odseci koji vode računa o pravilnom funkcionisanju rada po njihovim stručnim linijama. Odseci su sledeći:

a) Mobilizacijski. Zadatak mobilizacijskog odseka je mobilizacija žive sile, stoke, vozila, motornih vozila i preusmeravanje industrije i zanatstva za vojne potrebe. Od komandi i ustanova neposredno potčinjenih vojnom području, odsek za mobilizaciju vodi brigu o pravilnom radu komandi dopunskih jedinica na svom području.

b) Ekonomski. Zadatak ekonomskog odseka je da eksploatiše sa teritorije vojnog područja potreban materijal za život (hranu, odeću, obuću, garnizonu opremu itd.) i vodi neposrednu kontrolu nad intendantskim skladištima područja.

c) Za naoružanje. Zadatak je odseka za naoružanje da vodi evidenciju oružja i municije. Vodi neposrednu kontrolu nad skladištima područja.

d) Sanitetski. Zadatak je sanitetskog odseka da organizuje celokupnu sanitetsko-higijensku službu na teritoriji svog područja s obzirom na konkretne potrebe, a po naređenju Sanitetskog odeljenja Gl. štaba Slovenije. Obrazuje vojne bolnice i snabdeva ih svim potrebama.

e) Veterinarski. Zadatak je veterinarskog odseka da vodi brigu o zdravlju i higijeni konja u jedinicama i ustanovama svog područja. Organizuje pregled stoke koja se prikuplja u stočnim depoima područja ili komande mesta i koja je određena za ishranu vojske. U slučaju da se na njegovoj teritoriji nalazi stočna bolnica, istu snabdeva svim potrebama.

f) Saobraćajni. Zadatak je saobraćajnog odseka da organizuje saobraćaj na drumskim komunikacijama. Formira potreban broj vozarskih eskadrona, odnosno auto-četa, koje upotrebljava za potrebe transporta.

g) Odsek za prikupljanje ratnog plena. Zadatak je tog odseka da organizuje prikupljanje ratnog plena na teritoriji područja. Vršiti sortiranje ratnog plena i odmah ga predaje u odgovarajuća skladišta.

h) Senat vojnog područja. Zadatak senata vojnog područja je izricanje presuda o krivičnim delima na svom području. Senat postavlja Gl. štab Slovenije na predlog načelnika Sudskog odeljenja Gl. štaba Slovenije. Sekretar senata je pravnik koji pored ove dužnosti vrši i dužnost sudskog referenta komande logora ratnih zarobljenika i komande logora kažnjenika. Senatu je dodeljen potreban broj istražitelja.

- 3) Na čelu odseka nalazi se šef odseka.
- 4) Području su neposredno potčinjene sledeće jedinice i ustanove:
- a) Komanda dopunskih jedinica područja.
 - b) Komande mesta na dotičnom području.³
 - c) Intendantsko skladište vojnog područja.
 - e) Skladište naoružanja vojnog područja.
 - f) Komanda logora ratnih zarobljenika.
 - g) Komanda logora kažnjenika.
 - h) Stalna vojna bolnica.
 - i) Stalna stočna bolnica.
 - k) Komanda vozarskih eskadrona, odnosno auto-četa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M.P.

Politkomesar:⁴
odsutan

V.d. komandanta,
general-major Dušan Kveder s.r.

³ Glavni štab Slovenije propisao je naredbom br. 40 od 3. maja 1945. sastav komande mesta: komandant, politički komesar, zamenik komandanta i pomoćnik političkog komesara, sa referentima: za mobilizaciju, ekonomski sektor, za" naoružanje, sanitet, veterinarski i saobraćajni sektor i za prikupljanje ratnog plena (AIZDG, k. 19/1).

⁴ Politički komesar je bio Viktor Avbelj Rudi.

IZVEŠTAJ ŠTABA 17. SLOVENAČKE NO BRIGADE „SIMON GREGORČIČ“ OD 3. MAJA 1945. ŠTABU 30. DIVIZIJE JA O BORBAMA ZA OSLOBOĐENJE TRSTA¹

**STAB
XVII BRIGADE „S. GREGORČIČ“
Položaj., dana 3. 5. 1945.**

Operativnom odseku²
XXX div.

ŠTABU XXX DIVIZIJE IX KORPUSA J. A.
Sekcija Gorica 1 : 100.000, italijansko izdanje.

28. 4. 1945: U 7,30 časova stigla je naša brigada na novo-odrdeni sektor Škrbina sa sektora Predmeja.³ Zadatak naše brigade je bio da osigura sektor Opatje Selo — Dornberk — Rihemberk.⁴ Za ovo osiguranje su bataljoni bili raspoređeni na ovakav način:

I bataljon Monte Sunca,⁵ kota 533 i Monte Rabot,⁶ kota 430. III bataljon Monte Terstel,⁷ kota 644. Isti je bataljon imao zadatak da postavi zasedu iznad sela Temnica sa zadatkom da kontroliše drum Opatje Selo — Temnica. U toku ovog dana naša brigada nije vodila nikakve borbe s neprijateljem, jer ovaj nije pokušavao da nastupa prema našim položajima. U 19 časova naveče počela je brigada s pokretom na novo-određeni sektor, tj. Repentabor (Monrupino⁸).

29. 4. 1945. U 19 časova naveče 28. 4. pošla je brigada iz Škrbine preko Komena na Zgonik i odavde na Monrupino, gde je brigada dobila zadatak da

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 284 I.

² Dopisano mastilom.

³ Brigada se prebacila iz Predmeie na ovaj sektor po naredenju Štaba 30. divizije JA od 28. aprila 1945 (vidi dok. br. 108).

⁴ Sada: Branik.

⁵ Šumka, brdo.

⁶ Robotnica. brdo.

⁷ Trstelj, brdo.

⁸ Italijanski naziv za selo Repentabor.

blokira Prošek i Kontovel te da u isto vreme otpočne s napadom na Barcola.⁹

I bataljon imao je zadatak da zapoše kotu 292¹⁰ i da postavi zasedu kod K 14.¹¹ Osim toga, ovaj bataljon imao je zadatak da zauzme položaje na drumu Prošek—Opčine.

III bataljon je imao zadatak da kontroliše drum Monfalcone [Tržič] — Trst i drum Prošek — Trst. U tom cilju trebalo je da zauzme kotu 371 (Monte Gurca¹²). Ovu kotu je bataljon morao zauzeti jurišem jer se na njoj nalazio neprijatelj.

Štab brigade se nalazio u selu Briščiki.

Preko dana tukao je neprijatelj naše položaje snažnom artiljerijskom vatrom ali nije nigde uspeo da nas protera sa zauzetih položaja. U 17 časova dobila je brigada naređenje da krene u Barcolu i zauzme položaje u pravcu Trsta te da u isto vreme blokira drumove koji iz Trsta vode prema Monfalconu i Prošek.

III bataljon je stigao u selo Barcola i zauzeo položaje a I bataljon je zauzeo položaje iznad sela Barcola kota 371.

30. 4. 1945: III bataljon je dobio zadatak da otpočne s napadom u pravcu radio-stanice i prema Trstu. Bataljon je u jurišima napadao i terao neprijatelja iz utvrđenih bunkera ali mu nije uspelo prodreti u grad jer je neprijatelj otpočeo s napadom s pravca Opčina. Bataljon je morao neprijatelja proterati jurišem i zauzeti položaje iznad radio-stanice. Da bi se neprijatelj proterao s levog krila III bataljona, dobio je I bataljon zadatak da uputi 4 puškomitraljeza grebenom od Monte Gurca prema Opčinama, te da napadne pomenute položaje i uništi ih. Bataljon je odmah pošao i svoj zadatak izvršio. U 16 časova dobila je brigada naređenje da odmah krene u pravcu Trsta. Jednim delom je I bataljon odmah krenuo prema Barcoli. U toku dana je neprijatelj vršio snažan pritisak i tukao naše

• Barkovlje

¹⁰ Ova kota nije pronađena.

¹¹ Omaška; verovatno treba: k. 12. Kilometarska oznaka puteva na kartama italijanskog izdanja. Ova oznaka nalazi se južno od sela Briščiki na drumu Prošek — Opčine.

¹² Gorka, brdo, k. 371.

položaje artiljerijskom vatrom ali mu nigde nije uspelo da ih razbije.

1. 5. 1945: Brigada je dobila naređenje da krene u Trst i pristupi čišćenju samog Trsta. I bataljon je nastupao sa pravca Monte Gurca i najpre zauzeo Barcolu, a odavde je glavnim drumom produžio u Trst i tu, zajedno sa Pratećom četom, zauzeo ulicu »Via Udine« iznad glavne železničke stanice, gde se nalazio još veći broj neprijateljevih vojnika. III bataljon je napao zgradu radio-stanice. Deo I bataljona koji je zauzeo »Via Udine« vodio je u toku dana žestoke borbe sa neprijateljem, a u isto vreme je čistio i ostale ulice severno od njegovih položaja, gde je bilo prikriveno mnogo neprijateljevih vojnika. III bataljon i deo I bataljona koji je bio pridodat kao pojačanje, nisu uspjeli da se kroz zgradu radio-stanice probiju u grad. Štab brigade se nalazio na »Via Udine« a isto tako i Prateća četa. Uprkos demoralizacije, neprijatelj je pružao snažan otpor.
2. 5. 1945: Naša brigada imala je zadatak da zaposeda položaje od »Via Udine« do mora, te da počne sa prodorom duž obale prema jugoistoku. Brigada je izvršila zadatak i nadirala tako dugo dok nije uspostavila vezu sa IV armijom koja je sa tog pravca nastupala prema centru grada. Neprijatelj je već bio razbijen te naša brigada tog dana nije imala jačih borbi. Brigada se koncentrisala severno od »Via Udine« u nekoj školi.
3. 5. 1945: Brigada je dobila naređenje da se sa sektora »Via Udine« do 12 časova prebaci u pešadijsku kasarnu u ulici »Via Rosseti«. U ovu kasarnu je stigla do 13 časova. U gradu su ostali samo stražari kod magacina koje je zaplenila naša brigada.

Za vreme operacije oružari su imali zadatak da prikupe sve zaplenjeno naoružanje a intendanti da osiguraju sve magacine koji su bili vlasništvo raspale nemačke vojske.

Brigada je sve dobijene zadatke izvršila i dala svoj prilog kod zauzimanja Trsta.¹³

¹³ " O borbama brigade za oslobođenje Trsta vidi i tom XI, knj. 4. dok. br. 79.

Naši gubici: 8 mrtvih, 26 ranjenih.
Gubici neprijatelja: do sada još nisu tačno
utvrđeni gubici u ljudstvu a ni u materijalu ali
su i jedni i drugi veliki.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik kapetan:	Operativni oficir kapetan:
Caharija Leopold	M. P. Čerin Jože Peter
Caharija Leop.	Peter

BR. 127

**IZVEŠTAJ ŠTABA SAOBRAĆAJNE BRIGADE 7. KORPUSA
JA OD 3. MAJA 1945. ŠTABU KORPUSA O FORMACIJI I
STANJU BRIGADE¹**

ŠTAB
SAOBRAĆAJNE BRIGADE
VII KORPUSA J. A.
Položaj, 3. 5. 45.
KZPB broj 54.

Kopija
dostavljena IV armiji

Predmet: Mesečni izveštaj
za april 1945.

ŠTABU VII KORPUSA JUG. ARMIJE

P o l o ž a j .

Dana 23. aprila 1945, u cilju tešnije saradnje između pozadine i operativnih jedinica formirane su iz dosadašnjeg Saobraćajno-tehničkog odseka Vojne oblasti VII korpusa JA Saobraćajna i Građevinska brigada.² Zadaci Saobraćajne brigade su regulisanje i održavanje celokupnog drumskog i že-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 150/III. U gornjem desnom uglu dopisano je u štabu 7. korpusa JA mastiljavom olovkom: „Kopija dostavljena IV. armiji“.

² Naređenje za formiranje izdao je Štab 7. korpusa JA 20. aprila 1945 (vidi dok. br. 79).

lezničkog saobraćaja, dok su zadaci Građevinske brigade održavanje svih komunikacija i snabdevanje Saobraćajne brigade i ostalih operativnih jedinica potrebnim alatom i radnom snagom.

Zadatak Saobraćajne brigade je dovoz i prevoz [za potrebe] Odseka za naoružanje, Sanitetskog i Veterinarskog odseka, korpusne intendature, Građevinske brigade i svih operativnih jedinica potrebnog oružja, municije, ranjenika, hrane, uopšte svega vojnog i građevinskog materijala, koji je potrebno dovesti operativnim jedinicama iz pozadine ili obrnuto.

Saobraćajna brigada ima 5 bataljona, formiranih po sledećem:

- 1) Drumsko-saobraćajni bataljon sa zadatkom regulisanja drumskog saobraćaja. Sastavljen je iz 3 čete od kojih je 1. četa sastavljena od drumsko-saobraćajnih usmerivača, 2. četa od kontrolora za drumski saobraćaj i 3. četa od signalizatora drumskih komunikacija koje se označavaju međunarodnim sigurnosnim znacima. Bataljon trenutno broji 55 ljudi, uključujući celokupan starešinski kadar.
- 2) Auto-bataljon. Njegov je zadatak prevoženje municije, hrane i ostalog vojnog materijala za sve operativne jedinice VII korpusa JA. Auto-bataljon ima 3 čete i zajedno sa starešinskim kadrom broji 64 čoveka. Raspolaže sa dva kamiona na benzinski pogon.
- 3) Vozarski divizion. Njegov je zadatak prevoz municije, hrane i ostalog vojnog materijala, dakle opšte snabdevanje operativnih jedinica sa svim potrebama na kraćim relacijama i na brdskom terenu gde je pristup motorizacije nemoguć. [Predviđeni] sastav 3 eskadrona, od kojih su 2 već formirana, dok će se treći eskadron formirati kada budu za to postojali uslovi i kada bude na raspolaganju potrebna stočna zaprega. Vozarski divizion trenutno broji 64 čoveka i raspolaže sa 36 konja i 31 kola. Najveće poteškoće su se pojavile zbog stočne hrane i zbog iscrpljenosti stoke.
- 4) Železničarski bataljon. Njegov je zadatak da prilikom oslobodjenja Slovenije preuzme železničke pruge i odmah uspostavi železnički saobraćaj ukoliko će to dopuštati prilike. Biće sastavljen od 3 čete, od kojih će 1. četa imati zadatak železničko-saobraćajne službe, 2. četa zadatak građevinske službe i 3. četa mašinsku službu. Trenutno je formiran samo Štab Železničarskog bataljona, dok su komande četa i ljudstvo samo predviđeni po forma-

ciji, a još uvek se nalaze u operativnim ili pozadinskim jedinicama i iz istih će biti pozvati kada se za ovo ukaže potreba.

- 5) Bataljon auto-radionica. Njegov je zadatak opravka većih kvarova na automobilima i kompletiranje starih automobila i motora. Bataljon sastavljaju 2 grupe od kojih jedna vrši noćnu a druga dnevnu službu. Bataljonu auto-radionica priključen je i vod automehaničarskih šegrti koji se u toku dana obučavaju u praktičnom radu u automehaničarskoj radionici a u večernjim časovima imaju teoretske časove.

Kod brigada je obrazovan tečaj za saobraćajce i večernji šoferski tečaj sa zadatkom da što pre osposobi potreban broj drumskih regulatora saobraćaja i šofera za motore i kamione.

Kod Štaba brigade i kod sva tri bataljona koja su formirana, delimično je već postavljen starešinski kadar i neophodan broj ljudi kako bi Štab brigada mogao u sledećim danima izvršiti popunu sa starešinama i istima posvetiti pažnju u pogledu stručnog vaspitanja.

Trenutno je nemoguće da se da pregled rada pojedinih bataljona jer su se tek formirali. Pojedininim štabovima bataljona data su uputstva za njihov rad i za izveštavanje o izvršenom radu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-poručnik:

Pikelj Ernest

M.P.

Komandant-kapetan:

Franjo Povše³

³ Franc Povše Franjo

ležničkog saobraćaja, dok su zadaci Građevinske brigade održavanje svih komunikacija i snabdevanje Saobraćajne brigade i ostalih operativnih jedinica potrebnim alatom i radnom snagom.

Zadatak Saobraćajne brigade je dovoz i prevoz [za potrebe] Odseka za naoružanje, Sanitetskog i Veterinarskog odseka, korpusne intendature, Građevinske brigade i svih operativnih jedinica potrebnog oružja, municije, ranjenika, hrane, uopšte svega vojnog i građevinskog materijala, koji je potrebno dovesti operativnim jedinicama iz pozadine ili obrnuto.

Saobraćajna brigada ima 5 bataljona, formiranih po sledećem:

- 1) Drumsko-saobraćajni bataljon sa zadatkom regulisanja drumskog saobraćaja. Sastavljen je iz 3 čete od kojih je 1. četa sastavljena od drumsko-saobraćajnih usmerivača, 2. četa od kontrolora za drumski saobraćaj i 3. četa od signalizatora drumskih komunikacija koje se označavaju međunarodnim sigurnosnim znacima. Bataljon trenutno broji 55 ljudi, uključujući celokupan starešinski kadar.
- 2) Auto-bataljon. Njegov je zadatak prevoženje municije, hrane i ostalog vojnog materijala za sve operativne jedinice VII korpusa JA. Auto-bataljon ima 3 čete i zajedno sa starešinskim kadrom broji 64 čoveka. Raspoloža sa dva kamiona na benzinski pogon.
- 3) Vozarski divizion. Njegov je zadatak prevoz municije, hrane i ostalog vojnog materijala, dakle opšte snabdevanje operativnih jedinica sa svim potrebama na kraćim relacijama i na brdskom terenu gde je pristup motorizacije nemoguć. [Predviđeni] sastav 3 eskadrona, od kojih su 2 već formirana, dok će se treći eskadron formirati kada budu za to postojali uslovi i kada bude na raspolaganju potrebna stočna zaprega. Vozarski divizion trenutno broji 64 čoveka i raspolaže sa 36 konja i 31 kola. Najveće poteškoće su se pojavile zbog stočne hrane i zbog iscrpljenosti stoke.
- 4) Železničarski bataljon. Njegov je zadatak da prilikom oslobođenja Slovenije preuzme železničke pruge i odmah uspostavi železnički saobraćaj ukoliko će to dopuštati prilike. Biće sastavljen od 3 čete, od kojih će 1. četa imati zadatak železničko-saobraćajne službe, 2. četa zadatak građevinske službe i 3. četa mašinsku službu. Trenutno je formiran samo Štab Železničarskog bataljona, dok su komande četa i ljudstvo samo predviđeni po forma-

ciji, a još uvek se nalaze u operativnim ili pozadinskim jedinicama i iz istih će biti pozvati kada se za ovo ukaže potreba.

- 5) Bataljon auto-radionica. Njegov je zadatak opravka većih kvarova na automobilima i kompletiranje starih automobila i motora. Bataljon sastavljaju 2 grupe od kojih jedna vrši noćnu a druga dnevnu službu. Bataljonu auto-radionica priključen je i vod automehaničarskih šeg-rta koji se u toku dana obučavaju u praktičnom radu u automehaničarskoj radionici a u večernjim časovima imaju teoretske časove.

Kod brigada je obrazovan tečaj za saobraćajce i večernji šoferski tečaj sa zadatkom da što pre osposobi potreban broj drumskih regulatora saobraćaja i šofera za motore i kamione.

Kod Štaba brigade i kod sva tri bataljona koja su formirana, delimično je već postavljen starešinski kadar i neophodan broj ljudi kako bi Štab brigada mogao u sledećim danima izvršiti popunu sa starešinama i istima posvetiti pažnju u pogledu stručnog vaspitanja.

Trenutno je nemoguće da se da pregled rada pojedinih bataljona jer su se tek formirali. Pojedininim štabovima bataljona data su uputstva za njihov rad i za izveštavanje o izvršenom radu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-poručnik:

Pikelj Ernest

M.P.

Komandant-kapetan:

Franjo Povše³

³ Franc Povše Franjo

**ZAPOVEST ŠTABA 7. KORPUSA JA OD 4. MAJA 1945. POT-
CINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJE-
VO UPORIŠTE U RIBNICI I GONJENJE NEPRIJATELJA
U PRAVCU VELIKIH LAŠČA¹**

STAB VII KORPUSA

Opr. št. 251

Br.: 1196

Položaj, 4. V 1945.

ZAPOVEST

Sekcija Cerknica — Novo Mesto 1 : 100.000

Situacija. Posle zauzimanja Kočevja, Gotenice i Grčarica, neprijateljeve snage se povlače prema severu u Ribnicu s ciljem da na liniji Sv. Ana — Žlebič pružaju ponovni otpor i zaustave napredovanje naših jedinica. Jedan deo nemačkih jedinica (17. [SS] pol. puk) verovatno se povlači dalje prema Ljubljani.²

Na sektoru Notranjske takođe je primećeno povlačenje neprijatelja u pravcu severa i severozapada. Tu se nalazi IV udarni korpus sa zadatkom da odmah izvrši napad u pravcu Cerknice i Rakeka.³

Naš korpus dobio je zadatak⁴ da goni neprijatelja koji se povlači na pravcu Kočevje — Ribnica i da u zoru 5. maja napadne i zauzme Ribnicu, a zatim goni neprijatelja u pravcu Val. Lašča. U vezi s time

NAREDUJEMO:

1) XV divizija da padom mraka 4. maja izvrši nastupni marš u pravcu Ribnica — Sv. Ana — Breg⁵ sa zadatkom da

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 154/11. U gornjem desnom uglu dopisano je olovkom „Opr. št. 251“, što označava broj delovodnika Štaba 15. divizije JA.

² Iz obaveštajnih izveštaja Glavnog štaba Slovenije i Štaba 7. korpusa JA vidi se da su dva bataljona 17. SS policijskog puka koja su se nalazila na području Suhe krajine — Kočevski rog noću 2/3. maja 1945. napustila ovo područje i otišla u pravcu Ljubljane, gde su posela položaje južno od ovog grada (AIZDG, k. 20/V i k. 157/III).

³ O dejstvu 4. udarnog korpusa JA vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 78.

⁴ Ovaj zadatak postavio je Štab 4. armije (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 80).

⁵ Sada: Breg pri Ribnici na Dolenjskem.

posedne položaje Sv. Ana — Breg sa jednom brigadom s ciljem obezbeđenja svog desnog krila, vrši direktni napad na Ribnicu pravcem glavnog druma i železničke pruge, a jednu brigadu ostavlja u rezervi na sektoru Lipovec. Mora održavati vezu levo sa XVIII divizijom i sa Artiljerijskom brigadom. Svoj Jurišni bataljon i Inženjerijsko-minersku četu treba da uputi na sektor Ribnica — Velike Lašče sa zadatkom miniranja železničke pruge, kako bi se sprečilo neprijatelju da evakuiše lokomotive i vagone i da uznemirava neprijatelja u dubljoj pozadini.⁶

2) XVIII divizija padom mraka 4. o. m. treba da napadne neprijatelja u Rakitnici i čisti sav teren južno i zapadno od Ribnice, a 5. o. m. u zoru posedne položaje Dane — Zadolje, a sa jednom brigadom izvrši direktni napad na Ribnicu iz pravca Sv. Frančišek — Bukovica — kota 502. Desno održava vezu sa XV divizijom a levo sa jedinicom IV udarnog korpusa na sektoru Loške doline.⁷

3) Divizija »Garibaldi« poseda položaje Rakitnica — Grčarice — sa zadatkom korpusne rezerve. Održava vezu sa XV i XVIII divizijom i Artiljerijskom brigadom.

4) Artiljerijska brigada dejstvuje 5. o. m. sa vatrenih položaja Podgora⁸ na pravcu dejstva XV, odnosno XVIII divizije kod njihovih napada na Ribnicu, o čemu će dobiti naknadno naređenje Štaba korpusa.⁹ Brigada mora da bude odmah spremna za pokret, a za odlazak na vatrene položaje dobiće naknadno naređenje.

5) Inženjerijska brigada¹⁰ ima zadatak da čisti glavni drum Brod na Kupi — Kočevje i, prema potrebi, dalje do

⁶ U cilju izvršenja dobijenog zadatka izdao je Štab 15. divizije JA 4. maja 1945. zapovest potčinjenim jedinicama u kojoj je naredio da: 4. slovenačka NOU brigada „Matija Gubec“ posedne položaje Lipovec — Sv. Marjeta — Jasnica (k. 568); 5. slovenačka NOU brigada „Ivan Cankar“ izvrši napad na neprijatelja kod Sv. Ane a zatim posedne ove položaje sa dva bataljona, a sa dva bataljona položaje Zapuže (sada: Zapuže pri Ribnici) — Breg (Breg pri Ribnici na Dolenjskem); 12. slovenačka NOU brigada da posedne položaje Mala Gora i izvrši napad na neprijatelja u rejonu Stari Log — Polom; 15. slovenačka NO brigada „Belokranjska“ treba da izvrši napad na Ribnicu, duž druma i železničke pruge Kočevje — Ribnica (AIZDG, k. 188/11).

⁷ Redakcija nije pronašla zapovest Štaba 18. divizije JA za izvršenje ovog zadatka. Napad na Ribnicu izvršila je 10. slovenačka NOU brigada „Ljubljanska“ (vidi dok. br. 136 i tom XI, knj. 4, dok. br. 94).

⁸ Predeo, 7 km jugoistočno od Ribnice.

• Redakcija ovo naređenje nije pronašla.

¹⁰ Po naređenju Štaba 7. korpusa JA od 3. maja 1945. dotadašnja Građevinska brigada Vojne oblasti 7. korpusa preimenovana je

Ribnice. U Kočevju vrši razminiranje i ruši sva utvrđenja i bunkere ukoliko su još ostali.

6) Štab korpusa Dolga Vas.
Korpusna bolnica Brod na Kupi, Korpusna baza Fara, gde je i baza za popunu municije.
Na izvršenje!¹¹

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik: Komandant — potpukovnik:
Janez Vipotnik **Franc Poglajen**
M.P.

BR. 129

NAREĐENJE ŠTABA 14. UDARNE DIVIZIJE JA OD 4. MAJA 1945. ŠTABOVIMA 1. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „TONE TOMŠIČ“, ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE U CRNI, I 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „MIRKO BRAČIČ“ U ŽERJAVU¹

STAB

XIV U. DIVIZIJE JUG. ARMIJE
Na položaju, 4. V 1945.

ŠTABOVIMA I I XIII BRIGADE

na položaju.

Sekcija Celje — Slovenj Gradec — Ljubljana — Velikovec
1 : 100.000

Situacija

Uporišta Guštanj,² Prevalje, Mežica, Kotlje ostala su nepromenjena. U Crni se nalazi 170 ljudi neprijateljeve vojske. U Žerjavu 170 ljudi. U Slovenj Gradecu, Mislinji, Velenju i

u Inžinjerijsku brigadu 7. korpusa JA (AIZDG, k. 156/1). Građevinska brigada Vojne oblasti 7. korpusa JA formirana je 20. aprila 1945. od dotadašnjih jedinica Narodnooslobodilačke vojne gradnje NOVGRAĐ (vidi dok. br. 79).

¹¹ O izvršenju vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 94.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 336/III.

¹ Sada: Ravne na Koroškem.

Šoštanju nisu primećene nikakve neprijateljeve koncentracije. [Posade] uporišta su u defanzivi i kod istih se primećuje demoralizacija.

Zbog toga

NAREĐUJEMO:

I SNOUB »T. Tomšič« mora da vrši pritisak na Crnu s ciljem da je što pre zauzme. Brigada mora da vrši obezbeđenje u pravcu Šoštanja na taj način da postavi jednu četu kod Radmana, a sa dve čete vrši obezbeđenje u pravcu Železne Kaple s tim da posedne kotu 954 (Navršnik); sa jednim bataljonom vrši blokadu Žerjava dotle dok ne stigne na lice mesta XIII brigada. Brigada neka upotrebí jedan i po bataljon za direktan napad na uporište u Crni.³

XIII SNOUB »M. Bračić« treba da odmah krene⁴ drumom Podgorje — Jazbina i napadne uporište Žerjav. Za napad na uporište brigada angažuje 1 i po bataljon. S jednim bataljonom vrši obezbeđenje u pravcu Mežice na taj način da posedne položaje kod Pustnika; jedan bataljon ostavlja na položajima Plešivčnik s ciljem obezbeđenja u pravcu Slovenj Gradec i Podgorja, a pola bataljona brigada treba da ima u rezervi. Brigada neka odmah uputi protivtenkovski top sa granatama Prvoj brigadi.⁵

II SNOUB »Lj. Šercer« vršiče napad na uporišta Guštanj i Kotije, a jedan bataljon će ostaviti na drumu Slovenj Gradec — Dravograd — Guštanj.⁶

Brigade moraju da budu odlučne u napadu, bez ikakvih kompromisa ili pregovora, jer to neprijatelj samo koristi za grupisanje svojih snaga ili poboljšanje položaja.

Štab divizije nalaziće se na Javorju.

Brigade moraju svakog sata da izveštavaju preko radio-veze o situaciji na svom sektoru i o napredovanju samog napada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dolničar I.⁷

Komandant-potpukovnik:
M.P. **Kovačić Ivan**

³ O izvršenju vidi dok. br. 154.

⁴ Brigada se toe dana nalazila na položajima Graške Gore (vidi izveštaj Štaba brigade od 11. maja 1945. u AIZDG, k. 336'VI).

⁵ O izvršenju ovog naređenja vidi dok. br. 138.

⁶ O napadu 2. slovenačke NOU brigade „Ljubo Šercer“ na neprijatelja u Kotljama vidi dok. br. 139.

⁷ Ivan Dolničar

**IZVEŠTAJ ŠTABA 30. DIVIZIJE OD 4. MAJA 1945. ŠTABU
9. KORPUSA JA O BORBAMA ZA OSLOBODENJE TRSTA¹**

BR. 131

**NAREĐENJE ŠTABA KORUŠKOG NOP ODREDA OD 4. MA-
JA 1945. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA DEJSTVO U
PRAVCU CELOVECA¹**

**STAB
KORUŠKOG ODREDA
IV OPERATIVNE ZONE JA I POS
Na položaju, 4. 5. 1945.**

SVIM JEDINICAMA KORUŠKOG ODREDA

Neprijatelj je u Austriji kapitulirao.² Sve naše jedinice kreću u Korušku. Pošto je naš odred najbliži, moramo odmah svim snagama krenuti u pravcu Celoveca. U vaše jedinice uključite sve kurirske stanice i druge jedinice. Ako bi vas koja jedinica (četa, vod, kurirska stanica) ometala krećite dalje i neka dođe za vama. Nabavite automobile i motore te druga saobraćajna sredstva za brz transport. Naš odred se zove 5. bataljon II brigade.³

Zborno mesto je u Celovecu!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Janžekovič Ivan

M.P.

Komandant:
Uranič Ivan

¹ Redakcija ovaj izveštaj ne objavljuje jer je već objavljen u 4. knjizi XI toma kao dokumenat br. 75.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 342/11.

² Nemačke snage u zapadnoj Austriji kapitulirale su 6. maja 1945 (vidi Hronologiju oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941 — 45. izdanje VII, Beograd, 1964, str. 1105).

³ Desetog maja 1945. Koruški NOP odred preimenovan je u 4. bataljon 13. slovenačke NOU brigade „Mirko Bračić“ (vidi dok. br. 140), a 9. maja 1945. ušao je u Celovec (vidi dok. br. 154).

**IZVEŠTAJ ŠTABA 31. DIVIZIJE OD 5. MAJA 1945. ŠTABU
9. KORPUSA JA O BORBAMA ZA OSLOBODENJE GORICE,
TRZICA I NABREŽINE¹**

ŠTAB
XXXI DIV. IX KORPUSA J. A.
(Operativni odsek)
Na položaju 5. 5. 1945.

Op

Predmet: Vojni izveštaj od
27. 4. do 4. 5. 1945.

ŠTABU XXXI DIV. IX KORPUSA J. ARMIJE
(Operativni odsek)

S obzirom na vaš dopis br. 1/1945 od 5. 5. 45. dostavljamo vam operativni izveštaj sa rekapitulacijom za period od 27. aprila do 5. maja 45.

Prilažemo brojno stanje ljudstva, oružja i municije².

III U. B. »Ivan Gradnik«

27. 4. 45. nalazila se brigada na visinskim tačkama kod Trnova a jedan se bat. nalazio na Cavenu i u Krnici. Posle podne je brigada zajedno sa VII brigadom napala neprijatelja u Trnovu. Neprijatelj je najpre snažno reagovao, naročito teškim naoružanjem, a predveče su naši proterali neprijatelja iz sela. Pri tome je nepr. imao 3 ranjena, a uništen je jedan brzometni top.
28. 4. 45. nalazila se brigada na sektoru Trnovo — Šmihel³ — Rijavci a posle podne se premestila na sektor

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 277/1. U gornjem desnom uglu dopisano je mastilom „Op“ a na margini prve stranice dole „7. 5.“. Ove oznake uobičajeno su bile na dokumentima koje je primio štab 9. korpusa JA od potčinjenih jedinica (vidi dok. br. 89) i označavale su da je izveštaj Operativnog odseka i datum primitkat. Zašto je adresar isti kao i zaglavlje Redakcija nije mogla utvrditi.

* Redakcija ovaj prilog nije pronašla.

» Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1949. piše: St. Mihel.

Krnica — Čaven — Šmihel sa zadatkom da kontroliše sve prilaze sa pravca Vipavske doline.

29. 4. 45. brigada se još uvek nalazila na istim položajima koje je zaposela prethodnog dana. U 19 časova prebacila se brigada preko Vipavske doline na nove položaje na sektor Štanjela. U selu Dobravlje naišla je brigada na neprijateljevu kolonu koja se kretala iz Ajdovščine prema Gorici. Naši su kolonu napali i razbili je, te je pri tome zaplenjen 1 protivtenkovski top, 3 puške, 2 konja, 3 kola različite municije. Jedan bataljon je obezbedivao prelazak divizije⁴ preko drumu Ajdovščina — Gorica te se zatim povukao i zaposeo položaje kod Vrtovča.
30. 4. 45. premestila se brigada preko Komna u Opatje Selo kuda je stigla sledećeg dana u 6 časova ujutro.
1. 5. 45. stigla je brigada u 6 časova ujutro u Opatje Selo i nakon kraćeg odmora nastavila sa pokretom prema Doberdobu. Jedan bataljon je odmah pošao prema Monfalconu⁵ a ostala dva bataljona su krenula prema Selcima i odmah otpočela pregovore sa posadom koja se tamo nalazila. Bataljon koji je imao zadatak da napadne na Monfalcone nastupao je od mora prema gradu. Pošto je neprijatelj prihvatio uslove za predaju prestali su naši s napadom i pristupili razoružavanju neprijatelja. Zarobljeno je bilo 240 nemačkih vojnika i zaplenjeno mnogo materijala. Jedan bataljon je kamionima krenuo u Ronchi⁸ gde je izvan grada, kod mosta preko Soče, naišao na saveznike. Naše jedinice su odmah postavile stražu kod svih skladišta i kod kasarne. Pri tome nismo imali gubitaka.
2. 5. 45. nalazila se brigada u Monfalconu i to 1 bataljon u ulici »Via Manzoni« a 1 bataljon u Foljani. Štab brigade se nalazio u Tržiču u ulici »Via Manzoni«. U daljem toku bilo je razoružano još 368 zarobljenika koji su bili zatim sprovedeni u Opatje Selo. U toku dana preuzele su jedinice briga-

⁴ Vidi dok. br. 111.

⁵ Slovenački naziv je: Tržič.

* Zvaničan naziv: Ronchi dei Legionari (Ronki dej Ledžionari), a slovenački: Ronke.

da obezbeđenje kasarne i skladišta koja je napustio neprijatelj.

3. 5. 45. nalazila se brigada sa Štabom i 1 bataljonom u Monfalconu, u ulici »Via Manzoni«, a 1 bataljon sa dve čete nalazio se u Zagrađu sa zadatkom da obezbeđuje most preko Soče, a 1 četa se nalazila u Ronkama.
4. 5. 45. nalazila se brigada na istim mestima i sa istim zadacima kao prethodnog dana.
5. 5. 45. i nadalje se brigada nalazila na istom mestu kao prethodnog dana.

VII U. B. »France Prešeren«

27. 4. 45. nalazila se brigada na sektoru Nemci — Podgozd — Voglarji sa osiguranjem prema Trnovu, Ravnici i Podgozdu. U toku dana napale su jedinice brigade, zajedno sa jedinicama ili brigade, neprijateljevo uporište Trnovo. Energičnim jurišem naterale su jedinice neprijatelja u bekstvo prema Ravnici a u isto vreme je 1. bataljon, koji se nalazio iznad Podgozda, proterao neprijatelja sa visinskih tačaka poviše Grgara i zauzeo ih. Naši gubici pri tome iznose 6 mrtvih i 7 ranjenih, a zaplenjeno je nešto municije, bombi i jedan pištolj. Gubici neprijatelja iznose oko 10 mrtvih i 6 ranjenih.
28. 4. 45. nalazila se brigada na sektoru Voglarji — Sedovec — Podgozd sa osiguranjem u pravcu Ravnice i Grgara. U toku dana na položajima brigade nije bilo nikakvih promena.
29. 4. 45. nalazila se brigada još uvek na sektoru Podgozd — Voglarji — Sedovec sa istim osiguranjem. Posle podne u 15 časova krenula je brigada preko Trnova, Krnice i Vipavske doline na područje Planine kod Ajdovščine. Pri prelasku brigade preko drumu Ajdovščina — Gorica naišla je ova na kolonu četnika tako da je deo kolone zaostao i odvojio se od glavnine. Ostala dva bataljona su nastavila put i razmestila se u Planini, dok je 1 bataljon sa Prištapskom četom ostao u Gojačevu. Pri prelasku preko drumu zaplenio je neprijatelj brzometni top koji se nalazio u sastavu brigade.

30. 4. 45. nalazila su se dva bataljona na položajima kod Planine i to u Lisjakima⁷ i Kobolima, a 1 bataljon sa Prištapskom četom u šumi iznad Gojačeva. U 13 časova krenuli su 1. i 2. bataljon sa položaja kod Planine preko Komna u pravcu Gorice, te im se u toku dana priključio još preostali bataljon sa Prištapskom četom. Jedinice su se zatim smestile u Mirenu i Renčama kod Gorice.
1. 5. 45. krenula je brigada sa položaja u Mirenu i Renčama prema Gorici. Kod Sv. Andreja⁸ naišle su naše jedinice na neprijatelja sa kojim su vodile borbu do mraka. Od Sv. Andreja nadirali su naši prema centralnoj železničkoj stanici i tu napali neprijatelja. U toku noći povukao se neprijatelj i sa železničke stanice tako da su naše jedinice odmah ušle u Goricu i zaposlele je. Brigada je odmah zaposela železničku stanicu, zamak i kasarne.
2. 5. 45. nalazila se brigada na području Gorice. Već u jutarnjim časovima prodrla je brigada sa dva bataljona u strelcima u pravcu Kalvarije,⁹ na suprotnoj strani Soče, a 1 bataljon je u borbenom poretku krenuo prema Pevmi i u isto vreme u toku celog dana vodio borbe sa neprijateljem na Kalvariji, dok je 1 bataljon krenuo prema Krminu i kod mosta preko Soče naišao na neprijatelja. Razvila se borba u kojoj je poginulo 5 i bilo zarobljeno 5 neprijateljevih vojnika a zaplenjeno nekoliko pušaka, pištolja i municije. Naši gubici u ovim borbama iznose 5 mrtvih i 4 ranjena.
3. 5. 45. nalazila se brigada u Gorici i to I bataljon u sanatorijumu Sv. Justa, II bataljon u kasarni u ulici »Via Roma« a III bataljon se nalazio na položajima na Kalvariji, odakle se kasnije povukao u sanatorijum Sv. Justa. U toku dana osiguravale su jedinice brigade jednom četom most u Solkanu, jednom četom most u Pevmi a jednom četom centralnu železničku stanicu.

⁷ Ovaj zaselak naziva se i Lisjaki na Hribu.

⁸ Pravilno: Štandrež, a italijanski naziv: Sant'Andrea.

• Na karti 1 : 100.000 izdanje G. I. JA, ovo brdo je označeno sa Podgora, trig. 240.

4. 5. 45. i nadalje se brigada nalazila u Gorici te su njene jedinice bile smeštene u kasarnama. I bataljon bio je nastanjen u kasarni u »Via Roma«, te je bio stavljen pod komandu vojnog područja za Goricu. II bataljon se nalazio u sanatorijumu Sv. Justa gde je vršeno čišćenje i dezinsekcija. III bataljon se nalazio na položajima kod centralne železničke stanice, na mostu u Solkanu i na mostu u Pevmi, a IV bataljon je bio smešten u kasarni kod centralne železničke stanice.
5. 5. 45. i nadalje se brigada nalazila u Gorici sa istim rasporedom i osiguranjem kao prethodnog dana.

XVI brigada »Janko Premrl Vojko«

27. 4. 45. nalazila se brigada sa dva bataljona na položajima na Spodnjem Lokovecu¹⁰ a 1 bataljon se nalazio iznad Šmihela. Naveče je brigada, sa još ostala dva bataljona, krenula u Lokve.
28. 4. 45. prikupila se brigada u Lokvama, a zatim preko Male lažne krenula na sektor Predmeja — Otlica i zaposela položaje na Sinjem vrhu, Kovku i Predmeji, te kontrolisala sve puteve iz Vipavske doline u pravcu Otlice i Predmeje. Za vreme pokreta tukao je neprijatelj artiljerijskom vatrom brigadu u Predmeji kojom prilikom je bio 1 ranjen.
29. 4. 45. nalazila se brigada još uvek na istim položajima kao prethodnog dana a naveče je, preko Kamnja i Velikih Žablja, krenula na nove položaje u Erzelj. Pri prelasku preko drumu Vipava — Gorica pošla je jedna četa u pomoć zasedi III brigade koja se sukobila sa četničkom kolonom.
30. 4. 45. stigla je brigada u jutarnjim časovima u Erzelj gde je postavila uže osiguranje a posle podne je preko Štanjela i Komna krenula prema Šempolaju.
1. 5. 45. u prepodnevrim časovima stigla je brigada u Sempolaj te izvršila pripreme za napad na Nab-

¹⁰ **Pravilno: Dolenji Lokovec. Dolenji, Gorenji i Srednji Lokovec; sada: Lokovec.**

režinu. Jedan bataljon je imao zadatak da napadom na Sv. Križ skrene pažnju na sebe, Inženjerski bataljon XXX divizije imao je zadatak da blokira Devin a jedan bataljon da izvrši direktan napad na Nabrežinu. Kad se bataljon preko čistine kretao prema uporištu primetila ga je neprijateljeva artiljerija i počela da ga tuče nankrsnom vatrom. Uprkos tome nadirao je bataljon u strelcima prema uporištu, a još pre toga naišao je na neprijateljevu kolonu koju je napao i ubio 16 neprijateljevih vojnika. Zbog snažne artiljerijske vatre, bataljon se zatim po padu mraka povukao u Šempolaj zajedno sa ostalim jedinicama.

2. 5. 45. u li časova, sva tri bataljona krenula su u pravcu drumu Trst — Tržič da spreče povlačenje neprijateljevoj koloni koja se iskrcala u Sosljanu i kretala prema Trstu. Jedinice su deo ove kolone razoružale dok je glavnina već ranije prošla. Zatim se 1. bataljon razmestio u Sv. Križu a ostale jedinice u Nabrežini.
3. 5. 45. prikupila se brigada u Nabrežini i, po naređenju Štaba IX korpusa, otišla u Tržič gde se smestila u kasarni u ulici »Duca [Duka] d'Aosta«. Jedna četa je još nadalje ostala u Nabrežini.
4. 5. 45. brigada je i nadalje bila prikupljena u kasarni u ulici »Duca d'Aosta« a 1 četa se nalazila u Nabrežini. Brigada je imala uže osiguranje i upućivala patrole po gradu te imala počasnu stražu kod katafalka poginulog komandanta XXXI divizije.¹¹

R e k a p i t u l a c i j a

Gubici neprijatelja:

35 poginulih 28 ranjenih 1800 zarobljenih

¹¹ Trećeg maja 1945. trebalo je da komandant divizije Evgen Matejka Perne, kasnije proglašen za narodnog heroja, prisustvuje sastanku u Štabu 9. korpusa JA koji se nalazio u selu Kopriva (na Krasu). Njegov šofer je mislio da se radi o selu Kopriva pri Krmini (zapadno od Gorice) te je kolima skrenuo preko mosta na r. Soči. Kad su prešli most, ubijeni su od četnika.

Zaplenjeno:

1 PT top kalibra 47 mm
19 »šaraca«
7 teških »breda«
1 »fiat«
2 lake »brede«
23 automata
387 »Mauzer« pušaka
106 italijanskih [pušaka]
26 pištolja

Naši gubici:

19 mrtvih 16 ranjenih

Među poginulima su i dva rukovodioca i to komandant divizije major Mateljka Evgen i desetar Brelaj Srečko.

Osim napred pomenutog zaplenjenog naoružanja, naše jedinice su zaplenile još ogromne količine municije i različitog vojnog materijala. Nešto oružja i veću količinu municije smo imali u skladištima u Doberdobu. Oružje je obezbeđivala Narodna zaštita, a kad su stigli Englezi oduzeli su Narodnoj zaštiti oružje i municiju i odvukli ih.

Protivavionske topove i mitraljeze koji su već montirani na položajima i pripadaju našoj diviziji nismo ubrojili jer nemamo na raspolaganju dovoljno ljudstva i sredstava za njihovo demontiranje i sklanjanje.

Sve zarobljenike, to jest 1800 po broju, transportovali smo po naređenju štaba IX korpusa u Sežanu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba kapetan:	Šef operativnog odseka zast.
Horvat Samoel	Dolenc Franc
Samo	Dolenc

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „TONE TOMŠIČ“ OD 8. MAJA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O BORBI SA DELOVIMA 14. SS DIVIZIJE U REJONU ŽITARE VESI¹

ŠTAB
I SNOUB „TONE TOMŠIČ“
Položaj, dana 8. 5. 1945.
U 21,30 časova
24

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE JA

položaj.

Predmet: Situacijski izveštaj.

Naša brigada je krenula s položaja Prevernik u 15 časova sa zadatkom da ubrzanim maršem krene u pravcu Celoveca. Brigada je pokušavala da pređe drum i železničku prugu na tri mesta ali joj nije uspelo. U Žitaroj Vesi do Št. Lipša imao je neprijatelj veće koncentracije snaga i to 14. SS divizije. Mi smo pokušavali prodor na tri mesta i pri tome došli u kontakt s neprijateljem koji je pružao ogorčen otpor podržavan vatrom baterije teških minobacača. Mi smo upali među njegove jedinice i zarobili dva Ukrajinca koja su izjavila da se CA i partizanima neće predati već samo anglo-američkim četama. Mi smo uprkos tome napadali Žitaru Ves i kolone koje su bile rasporedene na drumu od Žitare Vesi u pravcu Sinče Vesi. Zbog suviše velikog otpora neprijatelja i većeg broja ranjenih morali smo se povući.

Naš Jurišni vod, kojeg smo uputili u Št. Lipš, iznenadno je varkom tamošnju posadu žandarmerijske stanice i uspeo je da istu razoruža. Tom prilikom je zaplenio sledeće oružje i municiju:

3 mitraljeza (»maksim« i 2 »švarcloze«),
3 automata,
26 austrijskih pušaka,
3 puške »Mauzer«,
1 signalni pištolj,
5 pištolja, i

odgovarajuću municiju i više ostale vojne opreme.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 336/III.

II bataljon se sada nalazi u selu St. Lipš, te se vode pregovori za predaju Velikoveca.

Bataljoni su razmešteni oko seljaka Hojnika.

Našem O.C.²-u smo dali zadatak za izvidi situaciju u pravcu Velikoveca.

Naša radio-stanica još uvek traži vezu sa vama, ali je ne može uspostaviti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:³

Komandant, kap.:⁴

BR. 134

IZVEŠTAJ ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „SLAVKO ŠLANDER“ OD 8. MAJA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O AKCIJI ZA OSLOBOĐENJE ZAGORJA¹

ŠTAB 6. SNOUB

„SLAVKO ŠLANDER“

Položaj, dana 8. 5. 1945.

Izveštaj o akciji od 5. — 7. maja²
u Zagorju.³

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE JA

položaj.

Putem veze koju smo uspostavili sa delom posade u Zagorju pozvali smo posade u Zagorju, Toplicama⁴ i Kisovecu na predaju. Ovom našem pozivu bio je voljan da sledi najveći deo vojnika iz ovih uporišta, međutim nisu bili volj-

⁵ Obaveštajnom centru

* Politički komesar je bio Bojan Škrk.

⁴ Komandant je tada bio Anton Godec Tomaž.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG. k. 333 I.

¹ Dopisano mastilom „od 5. — 7. maja“.

® Sada: Zagorje ob Savi.

⁴ Posle oslobođenja priključeno je ovo selo Zagorju ob Savi.

ni da se predaju partajevci,⁵ verkšuci⁶ i ostala gamad koje je predvodio švapski komandant Gricler.⁷

Pošto je uprkos svega toga bilo izgleda za dobar uspeh zaključili smo da napadnemo uporišta u Zagorju, Toplicama i Kisovecu, što smo učinili 5. maja 1945.

Tok akcije bio je sledeći:

Prvi bataljon je krenuo u akciju sa položaja iznad Loke⁸ i Kisoveca;

II bataljon sa položaja Vine iznad Zagorja i Toplica.

Početak akcije kod I bataljona bio je u 13 časova, a kod Drugog bataljona u 6,30 časova.

Raspored bataljona je bio:

Prvi bataljon je bio raspoređen na položajima iznad Loke i Kisoveca sa zadatkom da posedne uporište u Toplicama i Kisovecu te spreči svako bekstvo neprijatelja iz Zagorja.

II bataljon je bio raspoređen na položajima Vine sa zadatkom da posedne bunkere u Gorici i Cilenci,⁹ a zatim

⁵ Odnosi se na pripadnike NSDAP.

⁶ Fabrička zaštita

⁷ Pošto se u to vreme nalazio u Zagorju (Zagorje ob Savi) veći broj neprijateljevih vojnika, Stab 4. operativne zone Slovenije naredio je 3. maja 1945. da se za napad na ovo uporište angažuju sledeće snage: 6. slovenačka NOU brigada „Slavko Slander“, II. slovenačka NO brigada „Miloš Zidanšek“. Kamniško-zasavski NOP odred i 1. bataljon 3. brigade 1. slovenačke divizije KNOJ-a. U cilju objedinjavanja dejstva ovih snaga formiran je Operativni štab komandant — komandant 6. slovenačke NOU brigade „Slavko Slander“, a politički komesar — politički komesar Kamniško-zasavskog NOP odreda koji je 4. maja izdao zapovest za napad na uporište u Zagorju (Zagorje ob Savi) angažujući snage tako da napad na uporište iz pravca Toplice izvrši jedan bataljon 6. slovenačke NOU brigade „Slavko Slander“ ojačan Austrijskom četom iz Kamniško-zasavskog NOP odreda, ostala dva bataljona ove brigade trebalo je da se nalaze u rezervi sa zadatkom evakuacije plena, dok 1. bataljon 3. brigade vrši napad iz pravca Javorje i Konec; II. slovenačka NO brigada „Miloš Zidanšek“ trebalo je da vrši obezbeđenje u pravcima Trojane, Kolovrat, Mlinše, Sveta planina i Jablana a Kamniško-zasavski NOP odred u pravcima Trbovlje, Hrastnik i Sv. Pavel (sada: Prebold). Napad je trebalo da otpočne 4. maja u 18,30 časova (AIZDG, k. 46 I i 333 I). Redakcija nije mogla utvrditi zašto napad nije otpočeo kako je bilo naređeno. U izveštaju komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 5. maja 1945. navodi se da su 4. maja posade uporišta Zagorje (Zagorje ob Savi) i Hrastnik odbile zahtev za predaju. Istog dana, zbog nepouzdanosti, rasformirane su: u Zagorju (Zagorje ob Savi) Alarmna četa Vermanšafta, u Hrastniku i Trbovlju Fabrička zaštita a u Hrastniku Folksšturm. Tog dana bio je u Trbovlju i štrajk rudara (AIZDG, nemački fond, k. 154/V).

⁸ Sada: Loke pri Zagorju.

• Gorica i Cilence su nazivi predela u Zagorju ob Savi. Na karti 1 : 100.000 nisu obeleženi.

ostale bunkere iznad Zagorja. Ovom bataljonu je uspjelo da odmah po dolasku na položaje Vine iznenadi stražare u bunkerima na Cilencama, razoruža ih i posedne bunkere.

III bataljon je ostao na položajima Zavine sa zadatkom obezbeđenja leđa I bataljona, te je u tom cilju s jačim zasedama poseo položaje iznad Vina i Gamberka. Ovaj bataljon je imao takođe zadatak obezbeđenja kantonmana Zavine gde su se nalazili odseci Štaba brigade, kao i da preuzme sav zaplenjeni materijal koji bi se evakuisao iz napred navedenih uporišta, te transport i obezbeđenje zarobljenika.

Tok akcije je bio sledeći:

II bataljon je, kao što smo već pomenuli, zauzeo bunke-
re u Cilenci odakle je telefonom pozvao na predaju posadu bunkera iznad električne centrale. Posada je na taj poziv pobegla u Zagorje. Zatim je pozvana na predaju posada glavnog bunkera u Gorici, gde je odmah upućena patrola koja je posadu razoružala i posela bunker. Na taj način su bili bunker i između Zagorja uglavnom posednuti.

Prvi bataljon je posle prethodnog poziva poseo glavni bunker u Kisovcu iz kojeg se posada povukla u Zagorje. Zatim je I bataljon produžio sa posedanjem ostalih bunkera u Kisovcu i Toplicama.

Posada iz bunkera i Toplica prikupila se u školi u Toplicama, gde su ih naši razoružali i zarobljenike transportovali dalje gde ih je preuzeo III bataljon.

Deo posade, uglavnom verkšuci, partajevci itd. pod komandom gorepomenutog švapskog majora, nije se hteo predati, te se povukao u pravcu železničke stanice Zagorje gde je poseo položaje. Odmah smo za njima uputili 1 čet-
u sa zadatkom da ih pozove na predaju. Kao odgovor na ovo, neprijatelj je na našu čet-
u otvorio vatru. Četa je posela položaje na grebenu levo od drum-
a žel. stanica — varošica Zagorje kako bi se sprečila ovoj neprijateljevoj grupi (bila je jačine oko 200 — 250 ljudi) eventualni upad u Zagorje. Između ove neprijateljeve grupe i naše čete, kojoj su pomogle posade zauzetih bunkera, otpočela je borba koja je trajala do kasno u noć. Pod zaštitom tame, neprijatelj se u toku noći povukao u Trbovlje.

Sledećeg dana, tj. 6. maja pokušavao je neprijatelj ponovo da prodre u Zagorje iz pravca Trbovlja sa 11 tenkova. Pošto smo u cilju osiguranja ugradili minska polja na drum železnička stanica Zagorje — Trbovlje i ista branili vatrom da ih neprijatelj ne bi uklonio, prvi tenk koji je naišao na minsko polje bio je uništen. Iz ostalih tenkova neprijatelj je otvorio vatru po našim položajima i posle približno dvočasovne borbe bio prinuđen da se povuče.

Ponovo je iz pravca Trbovlja preko Sv. Urha¹⁰ pokušavao neprijatelj da prodre na svaki način jakim pešadijskim snagama u Zagorje. Sa ovim neprijateljem vodio je teške borbe KZO,¹¹ podržan minobacačkom vatrom našeg Drugog bataljona. Uz velike gubitke uspelo je konačno neprijatelju da prodre do železničke stanice Zagorje i to u sumrak. Sve dok nismo izvršili mobilizaciju i evakuisali zaplenjeni materijal, produžili smo borbu s neprijateljem, nakon čega smo se, radi očuvanja naše žive sile, dana 7. maja u 4 časa ujutro povukli iz Zagorja.

Završetak akcije je bio u 4 časa ujutro dana 7. maja.

Uspeh ove akcije, ako računamo da smo pored zaplene velikih količina oružja i municije nanovo mobilisali i 247 ljudi iz Revirja, bio je odličan.

Neprijateljevi gubici u ljudstvu: oko 50-60 mrtvih i ranjenih, 485 zarobljenih i uništen 1 teški tenk.

Zaplenjeno: 2 teška minobacača sa 300 mina,
1 laki minobacač sa 100 mina,
2 mitraljeza,
11 šaraca model 34,
1 " MG 42,
2 lake »brede«,
304 puške,
30 pištolja,
15 automata,
1,000.000 metaka različite municije,
4 signalna pištolja sa 1,000 metaka,
10 kom. »pancerfausta«,¹²
10 samara,
6 konja,
1 automobil,
8 pisacih mašina,
za oko 200 ljudi kompletnih oprema,
270 vunanih ćebadi, i
veće količine sanitetskog materijala, hrane i nešto duvana.

Vlastiti gubici: 1 mrtav, 4 ranjena i 3 nestala. Izgubili smo 1 puškomitraljez.

Prema dobijenom naređenju, zarobljenike smo transportovali za KZO. Do ranjenih i mrtvih neprijatelja nismo mogli doći. Naš poginuli drug je sahranjen na groblju u

¹⁰ Sada: Ravenska Vas.

¹¹ Kamniško-zasavski NOP odred. Redakcija nije pronašla izveštaj Štaba odreda o ovoj borbi.

¹² ručna protivtenkovska pesnica

Zagorju. Sahranu je izvršio Zavod za sahranu iz Zagorja. Ranjenike smo otpremili i to: teže u bolnicu a lakše ranjenici kreću se i dalje sa nama pod kontrolom sanit. referenta.

Po završenoj akciji poseli smo položaje Križe, Jesenovo i Znojile.

Napominjemo da smo ovom akcijom uspeli da povećamo [brojno stanje] brigade na preko 800 ljudi, dobro ju opremimo i naoružamo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Adolf Jevšnik

Komandant, poručnik:
Ivan Mušič Štefan

BR. 135

PREGLED BORBENE AKTIVNOSTI JEDINICA 14. UDARNE DIVIZIJE JA U APRILU 1945. GODINE¹

b) Dejstvo pojedinih jedinica XIV divizije.

1) ŠTAB DIVIZIJE

1. IV 1945.	U selu Vrh ² (sektor Moravče).
2. IV 1945.	U selu Vrh.
3. IV 1945.	Golče.
4.5. i 6. IV	Ravne ³ ispod Sv. Gore.
7. i 8. IV 45.	Cemšenik.
9. i 10. IV 45.	Št. Andraž. ⁴
11. i 12. IV	Ponikva ⁵ kod Št. Andraža.
Od 13. do 19.	Brdce® na Paškom kozjaku.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG k. 331 III. Ovaj pregled je verovatno bio sastavni deo nekog izveštaja čiji početak i kraj redakcija nije pronašla.

² Sada: Vrh pri Mlinšah.

³ Sada: Ravne pri Mlinšah.

⁴ Sada: Andraž nad Polzelo.

⁵ Odnosi se na Zg. i Sp. Ponikva; sada: Ponikva pri Žalcu.
• Sada: Brdce nad Dobrno.

- IV 1945. Neprijateljevu kolonu, jačine 35 ljudi, koja se približavala kantonmanu Štaba divizije naterala je u bekstvo zaštita Štaba divizije. Tom prilikom bilo je zaplenjeno 2.500 metaka i nešto opreme.
20. IV 1945. Ponikva.
21. i 22. IV Ponikva.
23. IV 45. Laze (kod Št. lija⁷).
24. IV 1945. Pre podne u selu Lopatnik iznad Št. Janža⁸ odakle se zbog neprijateljevih koncentracija premestio u Črne (južno od Št. Janža).
25. IV 1945. Hramše, sev. od Vel. Pirešice.
26. IV 1945. Lancberk, južno od Dobrne.
27. IV 1945. Zavrh,⁹ južno od Dobrne.
28. i 29. IV Laze (kod Št. lija).
30. IV i 1. V Topolovec kod Št. Andraža.

2) I U. B. „TONE TOMŠIČ“

1. IV 1945. Brigada se nalazila na položajima Vrh — Dolgo Brdo.¹⁰ Borbi nije bilo.
2. IV 1945. U toku dana na starim položajima. Naveče izvršen pokret u pravcu Save s ciljem prelaska iste. Kod ovog pokušaja neprijatelj je intervenirao mitraljeskom i minobacačkom vatrom iz uporišta Ponoviče i žel. stanice Sava. Zbog ove intervencije i nedostatka čamaca bio je onemogućen prelaz, pa se zbog toga brigada povukla na nove položaje.¹¹
3. IV 1945. Brigada se nalazila na položajima Kobiljek — Golče. Borbi nije bilo.
4. IV 1945. Na položajima Breznik — Kostrevnica ispod Sv. Gore. Borbi nije bilo.
5. IV 1945. Brigada na položajima Breznik — Zabava. Iz Domžala je drumom na tri kamiona

⁷ Sada: Laze.

⁸ Sada: Vinska Gora.

⁹ Sada: Zavrh pri Galiciji.

¹⁰ Sada: Dolgo Brdo pri Mlinšah.

¹¹ O neuspelom prelazu Save vidi i dok. br. 44.

- stiglo 49 vojnika koje je zaseda I bataljona u blizini Podšentjurja zajedno sa KZO¹² napala i sve zarobila. Neprijateljevi gubici: 30 zarobljenih. Zaplenjeno: 1 puškomitraljez, 15 pušaka, 900 metaka, 5 bombi i nešto opreme. Naši gubici: 1 mrtav.
6. IV 1945. Na položajima Breznik — Zabava. Neprijateljeva grupa primetila je na položajima jednu od naših četa na koju je otvorila vatru. Gubitaka nije bilo.
7. IV 1945. Brigada na položajima Cemšenik — Dobrljevo — Aržiše.¹³ Borbi nije bilo.
8. IV 1945. Na starim položajima, bez borbi.
9. IV 1945. Brigada je u toku noći izvršila pokret preko Savinje i posela položaje Št. Andraž — Topolovec — Jajče. Bez borbi.
10. IV 1945. Brigada na starim položajima. Bez borbi.
11. IV 1945. Na položajima Ponikva — Studence — Kale. Borbi nije bilo.
12. IV 1945. Brigada na položajima Ponikva — Studence. Neprijateljevu grupu, jačine 60 ljudi, koja je napljačkala stoku u Št. Uju napao je II bat. i naterao je u bekstvo, oduzeo napljačkanu stoku i vratio je seljacima.¹⁴ Neprijateljevi gubici: 2 ranjena.
13. IV 1945. Brigada na položajima Brdce — Vel. Raven. Na putu u zasedu na drum Vojnik — [Slovenske] Konjice naišli su I i II bataljon na neprijateljevu patrolu sa kojom su vodili borbu do naveče.¹⁵ Neprijateljevi gubici: 8 mrtvih i 22 ranjena. Naši gubici: 2 ranjena.
14. IV 1945. Brigada na položajima Zavrh¹⁶ — Brdce — Vel. Raven. Bez borbi.

¹² Kamniško-zasavski [NOP] odred

¹³ Zvaničan naziv sela je bio Ržiše. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1949, piše: Aržiše.

¹⁴ Podrobnije o tome vidi dok. br. 57.

¹⁵ Borba je vođena sa delovima 1. bataljona 19. SS policijskog puka i žandarmima iz Vojnika (vidi dok. br. 178).

¹⁶ Sada: Zavrh nad Dobrno.

15. IV 1945. Brigada na položajima Brdce — Vel. Raven. Istovremeno dok je vodila borbu zaštita Štaba divizije pokušavala je druga neprijateljeva grupa iz Dobrne, jačine oko 60 ljudi, da dođe našima iza leđa, ali ju je jedna četa II bataljona napala i naterala u bekstvo.
Neprijateljevi gubici: 2 mrtva i 8 ranjenih.
Zaplenjeno 900 metaka i nešto opreme. Naši bez gubitaka.
16. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.¹⁷
17. IV 1945. Vel. Raven — Brdce — Soteska.¹⁸ Noću 16/17. IV bilo je uništeno žandarmerijsko uporište u Vojniku kod Celja. Posada se prema dogovoru predala bez otpora, a zatim ušla u sastav brigade.
Zaplenjeno: 30 pušaka, 3 puškomitraljeza, 6 automata, 1 tromblon, 45 tromblonki, 2 pancerfausta.¹⁹
18. IV 1945. Brigada na položajima Vel. Raven — Sp. i Zg. Resnik²⁰ — Brdce. Borbi nije bilo.
19. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.²¹
20. IV 1945. Brigada na položajima Topolovec — Kalle — Studence — Marof.²² Borbi nije bilo.
21. IV 1945. Brigada na istim položajima. Minereri srušili drumove Dobrna — Velenje i Petrovče — Dobrna. Srušena su bila 3 mosta.
Srušena 3 mosta.
22. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.
23. IV 1945. Brigada na položajima Podkoželj — Lopatnik. Zaseda I bataljona na drumu iznad

¹⁷ Tog dana je brigada primila materijal kojeg su bacali iz aviona saveznici (vidi AIZDG, k. 336/III: izveštaj Štaba brigade od 16. aprila 1945).

¹⁸ Soteska na karti 1 : 100.000 nije pronađena.

¹⁹ protivtenkovska ručna pesnica

^M Odnosi se na imanje Resnik na Paškom kozjaku.

["] O borbenoj aktivnosti brigade od 1. do 19. aprila 1945. vidi i dok. br. 76.

^s Zaselak u rejonu Zg. i Sp. Ponikva (sada: Ponikva pri Žalcu). Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

Šaleka (kod Velenja) napala je švapsku kolonu koja je nailazila iz Velenja. Ovoj koloni stigla je u pomoć druga kolona iz Pake.²³ Zaseda se morala zbog neprijateljeve nadmoćnosti povući na Petruh. Neprijateljevi gubici nepoznati. Naši bez gubitaka.

24. IV 1945. Brigada se nalazila na položajima Tuš²⁴ — Bevska Vas²⁵ — Podkoželj — Št. Janž²⁶ (na Peči) ali se zbog koncentričnog neprijateljevog približavanja prebacila na nove položaje Črnova — Podkoželj — Podkraj — Crne (k. 483).

Oko 18 časova nastupao je neprijatelj jačine oko 450 ljudi, od kojih oko 150 ljudi kao prethodnica, protiv položaja I i III bataljona i to iz pravca Lopatnik — Bevska Vas. Kad su naši bataljoni napali prethodnicu kod Bevske Vasi razvila se borba koja je trajala do 21 čas. Svi neprijateljevi ispadi sa njegovih položaja bili su odbijeni.

Neprijateljevi gubici: oko 15 mrtvih i 30 ranjenih.

Naši bez gubitaka.²⁷

25. IV 1945. Brigada na položajima Hramše — Št. 7'ingerta — Zavrh. Bez borbi.

26. IV 1945. Brigada na položajima Lancberk — Zavrh — Rupe — Jezerce.²⁸ Neprijateljeva kolona, jačine 150 ljudi, kretala je drumom iz Dobrne u pravcu Nova Cerkev²⁹ te je bila ispod Lancberka najpre napadnuta bočno od III bataljona a zatim još u leđa od II bataljona. Kolona se kod prvog napada razbcgla ali se uskoro prikupila i posela položaje delom snaga duž drumu a delom snaga na suprotnom brdu. U toku borbe stiglo je neprijatelju pojačanje od 150 lju-

²² Sada: Paka pri Velen in

⁵⁴ Imanje, na karti 1 : 100.000 nije obeleženo.

¹⁵ Sada: Bevče.

²⁶ Sada: Vinska Gora.

²⁷ Podrobnije o ovoj borbi sa 2. bataljonom 19. SS policijskog puka vidi dok. br. 96.

²⁹ Sada: Jezerce pri šmartnem.

^{s>} Sada: Strmec pri Vojniku.

di. Neprijatelj je držao položaje dok nije pokupio mrtve i ranjene, a zatim se povukao u pravcu Nove Cerkve. Borba se vodila od 11 do 19 časova.³⁰

Neprijateljevi gubici: 58 mrtvih i 46 ranjenih.

Zaplenjena 1 puška.

Naši gubici: 4 mrtva, 3 ranjena, 1 nestao.

Izgubljeno: od direktnog rafala uništena 1 ptp.³¹

27. IV 1945. Na položajima Pernovo — Hramše — Zavrh. Borbi nije bilo.

28. IV 1945. Na položajima Podkoželj — Laze — Crnova — Podkraj. Bez borbi.

29. IV 1945. Brigada na istim položajima. Neprijateljevu grupu koja je oko 9,30 časova krenula iz Dobrne u pravcu Velenja napala je naša zaseda i naterala je nazad u polazno uporište. Istovremeno je iz Velenja krenula u pravcu Št. Janža druga neprijateljeva kolona, jačine oko 200 ljudi, kojoj je bilo poznato mesto naše zasede, te se približila položajima I bataljona kroz šumu. Razvila se borba koja je vođena od 11 do 12,30 časova, kad se neprijatelj povukao u pravcu Velenja.

III bataljon, koji je posedao položaje iznad sela Crnova, sukobio se sa dve švap. kolone koje su naišle iz pravca Dobrne i Bevča, u jačini 50 i 150 ljudi. Posle kraće borbe povukle su se Švabe u pravcu Velenja, te su na putu bili još jednom napadnuti od zasede I bataljona.³²

Neprijateljevi gubici: 3 mrtva, 6 ranjenih i 2 zarobljena.

Zaplenjene 2 puške.

Naši gubici: 2 ranjena.

30. IV 1945. Brigada na položajima Podkraj — Št. Andraž — Jajče — Topolovec. Borbi nije bilo.

³⁰ Podrobnije o ovoj borbi vidi dok. br. 106.

³¹ protivtenkovska puška

³² Podrobnije vidi dok. br. 117.

1. V 1945. Brigada na starim položajima. Borbi nije bilo.³¹
2. V. 1945. Brigada na položajima Št. Janž — Šele — Vodušek — Loka. Borbi nije bilo.
3. V 1945. Brigada na položajima Ravne — Sv. Duh. Noću 2/3. V 1945. 3. bataljon je dobio zadatak da uništi uporište u Paki, odnosno da pozove na predaju posadu. Pošto se neprijatelj nije hteo predati izvršio je bataljon napad, ali uporište nije mogao da zauzme jer je bilo snažno utvrđeno.
4. V 1945. Brigada na položajima Sp. Javorje. U 16 časova zauzeli su bataljoni položaje oko Crne i, prema dobijenom naređenju, otpočeli s napadom na Crnu i Žerjav. Borba je trajala čitav dan.
5. V 1945. Brigada na položajima oko Crne i Žerjava i u napadu i borbi za pomenuta uporišta. Uporišta u toku tog dana još nisu bila zauzeta.
6. V 1945. Brigada do 10 časova na istim položajima, a zatim otpočela pokret. Uporište Žerjav zauzeto u 2 časa. Neprijateljevi gubici: 4 mrtva, 12 ranjenih i 4 zarobljena. Zaplenjeno: 2 tb³⁴ — 78 mina, 2 lb³⁵ — 660 mina, 3 tm³⁶ — 21.000 metaka; 1 lm,³⁷ 50 pušaka, 37 pištolja, 9 pancerfausta, 385 tromblonki, 2 tromblona, 30 nagaznih mina, 230 ručnih bombi. 4.000' metaka za automat, 103.000 [»Mauzer« metaka], 800 metaka italijanske municije i 1.200 metaka francuske municije. Naši gubici: 2 poginula i 4 ranjena.
7. V 1945. Brigada na položajima Jekel — Možgon. Borbi nije bilo.

³⁵ Noću 30. aprila na 1. maj 1945, Minerski vod kojeg je obezbjeđivao 1. bataljon izvršio je sa 35 mina rušenje železničke pruge između Šmartna ob Paki i Polzele u dužini 2 km (vidi AIZDG, k. 336 III: izveštaj Štaba brigade od 1. maja 1945).

³¹ trška bacača

" laka bacača

" teška mitraljeza (mitraljeza)

³⁷ laki mitraljez (puškomitraljez)

8. V 1945. Brigada je do 16 časova bila u pokretu a zatim na položajima iznad sela Žitara Ves. Patrola od 10 ljudi iz Jurišnog voda zauzela je u jurišu bunker kod seljaka Miklavca u kome se nalazila posada od 25 kozaka.
- Neprijateljevi gubici: 20 zarobljeno.
Zaplenjeno: 20 pušaka,
2.000 metaka.
- Naši bez gubitaka.
- Jurišni vod je prevarom iznenadio žandarmerijsku stanicu u Št. Lipšu te mu je uspelo da razoruža posadu bez borbe i zapleni:
- 3 mitraljeza,
3 automata,
29 pušaka,
5 pištolja,
5.000 metaka.³⁸

3) II U. B. „LJUBO ŠERCER“

1. IV 1945. Brigada na položajima Znojile kod Čemšenika. Prilikom pokreta iz Št. Andraža preko Savinje napala je naša zaseda na drumu Polzela — Žalec, kod sela Breg,³⁹ nepr. kamion i uništila ga. Druga zaseda se na istom drumu sukobila s neprijateljevom patrolom koja je stigla iz Žaleča i oterala je. Prilikom prelaska drumu Št. Rupert⁴⁰ — Št. Pavel⁴¹ sukobile su se naše zasede s neprijateljevim patrolama koje su kontrolisale drum. Neprijatelj je uvek bio odbijen.
- Neprijateljevi gubici: 2 mrtva.
Uništen 1 kamion.
Zaplenjen 1 automat.
Naši bez gubitaka.
2. IV 1945. Brigada na starim položajima. Iz sela Jesenovo približila se kantonmanu nepri-

" O borbenoj aktivnosti 1. slovenačke NOU brigade „Tone Tomšič“ od 1. do 15. maja 1945. vidi dok. br. 154.

³⁸ Sada: Breg pri Polzeli.

^w Sada: Šentrupert.

« Sada: Prebold.

jateljjeva grupa nepoznate jačine i otvorila vatru po položajima I bataljona. Naši su neprijatelja odbili i naterali u bekstvo.

Neprijateljevi gubici: 2 ranjena.

Naši bez gubitaka.

3. IV 1945. Brigada na položajima Čemšenik. Borbi nije bilo.
4. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.
5. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.
6. IV 1945. Brigada na položajima Motnik — Zg. Motnik — Jakov Dol. U 8,30 časova naišao je iz pravca Vransko automobil u kome su se nalazila 4 oficira od kojih je zaseda I bataljona 2 ubila a 2 su pobjegla. Zatim je naišlo 60 ljudi, a posle toga još 70 sa 1 tenkom. Borci su bombama prinudili tenk na povlačenje, dok su sa neprijateljvom kolonom vodili borbu do naveče. Blinda koja je za vreme borbe prodrila do Motnika, zbog vatre naše zasede i zbog srušenog mosta morala se vratiti. U 18,30 časova bio je neprijatelj u jurišu nateran u polazno uporište. IV bataljon je u vremenu od 12 do 18,45 časova vodio borbu s neprijateljevim grupama koje su se povlačile sa položaja.
III bataljon je od 13 časova nadalje vodio borbu sa kolonom jačine oko 100 policajaca koja je dolazila u pomoć ostalim kolonama. Borba je vođena do 20 časova, kad je neprijatelj bio oteran.⁴²
Neprijateljevi gubici: 45 mrtvih i 70 ranjenih.
Uništena 2 kamiona i 2 oštećena.
Naši gubici: 4 poginula i 6 ranjeno.
7. IV 1945. Brigada na položajima Sp. i Zg. Okrog.⁴³ Borbi nije bilo.
8. IV 1945. Brigada na starim položajima. Bez borbi.

O angažovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 76, objašnjenje 95.

⁴³ Zg. i Sp. Okrog, sada: Okrog pri Motniku.

9. IV 1945. Brigada na položajima Šmihel⁴⁴ — Rade-
gunda.⁴⁵ Borbi nije bilo.
10. IV 1945. Na starim položajima.
Noću 10/11. IV izvršila je brigada ekonom-
sku akciju u fabrici kože u Šoštanju. Bila
su zarobljena 2 stražara a ubijeno je bilo
25 ljudi fabričke straže i u borbi je bila
sprečena neprijateljeva intervencija koja
je usledila posle uzbune. Uspelo je zaple-
niti velike količine kože, dok se oružje ni-
je moglo zapleniti.
Neprijateljevi gubici: 60 mrtvih, 5 za-
robljenih i 20 ranjenih.
Zaplenjena veća količina kože.
Naši gubici: 2 lakše ranjena.⁴⁶
11. IV 1945. Brigada na položajima Ravne. Neprijate-
ljeva grupa od 180 ljudi koja se približa-
vala položajima brigade bila je posle kra-
će borbe naterana u pravcu Šoštanja.
Neprijateljevi gubici: 5 mrtvih i 20 ra-
njenih.
Naši gubici: 2 ranjena.
12. IV 1945. Brigada na položajima Ravne. Borbi nije
bilo.
13. IV 1945. Na položajima Razbor. U jutarnjim časo-
vima bio je napadnut na Ravnama I ba-
taljon od neprijateljeve kolone jačine oko
180 ljudi koja je nastupala kao pobočnica
iz Šoštanja u pravcu Črne. Zbog snažne
vatre iz teškog naoružanja, brigada se po-
vukla na nove položaje na Razboru. Borba
je trajala do 14 časova.
Neprijateljevi gubici: 9 mrtvih i 9 ra-
njenih.
Naši gubici: 1 teže ranjen.
14. IV 1945. Brigada na položajima Rdečnik — Pečov-
nik na Razboru. Bez borbi.
15. IV 1945. Na položajima Graška Gora.
Noću 14/15. IV napao je II bataljon uporiš-
te u Podgorju koje je brojalo 40 žandar-

⁴⁴ Sada: Šmihel nad Mozirjem.

⁴⁵ Odnosi se na Sv. Radegundo; sada: Radegunda.

⁴⁶ O ovoj akciji vidi i dok. br. 61 i 177.

ma — Prusa. Pošto je posada bila pripremljena na napad, uporište se nije moglo zauzeti.

Neprijateljevi gubici: 5 mrtvih i 7 ranjenih.

Naši gubici: 2 ranjena.

Zaseda I bataljona kod Dovža napala je neprijateljevu kolonu jačine 50 ljudi, ali se zbog nadmoćnosti neprijatelja morala povući.

Neprijateljevi gubici: 9 mrtvih i 12 ranjenih.

Naši bez gubitaka.

16. IV 1945.

Brigada na starim položajima. III bataljon napao je švapsku kolonu jačine 100 ljudi koja je kretala iz Velenja u pravcu Slovenj Gradeca i to ispod k. 774 kod Mislinje. Zbog utvrđenih položaja duž drumu, bataljon se istome nije mogao približiti, pa se posle jednočasovne borbe povukao.

Neprijateljevi gubici: 20 mrtvih i 20 ranjenih.

Naši bez gubitaka.

U Šaleku su mineri I bataljona srušili most.

Zaseda IV bataljona je između Topolšice i Šoštanja zarobila neprijateljevu patrolu od 4 čoveka.⁴⁷

Neprijateljevi gubici: 4 zarobljena. Zaplenjene 4 puške.

17. IV 1945.

Brigada na položajima Lepa Njiva. Borbi nije bilo.

18.- IV 1945.

Brigada na položajima Lepa Njiva — Višočki vrh. Zaseda kod Gorenja na drumu Šmartno ob Paki — Mozirje napala je automobil i motocikl, te ubila među ostalim majora SS Rosenstoka. U 16 časova sukobila se s neprijateljevom patrolom.

Neprijateljevi gubici: 7 mrtvih i 2 ranjena.

Zaplenjeno: 1 automat, 1 puška i 1 pištolj.

⁴⁷ Zarobljeni su pripadnici Poljske vojne bolnice iz Topolšice. Međutim, u izveštaju komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 19. aprila 1945. navodi se da su bili zarobljeni 19. aprila (AIZDG, nemački fond, k. 154/V).

- Uništen 1 automobil i 1 motor.
Naši gubici: 1 mrtav i 2 ranjena.
Izgubljen 1 puškomitraljez.
19. IV 1945. Na položajima Šmihel. Noću 18/19. IV srušili su mineri 300 m železničke pruge između Šoštanja i Polzele. Borbi nije bilo.⁴⁸
20. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.⁴⁹
21. IV 1945. Brigada na istim položajima. U ranim jutarnjim časovima krenula je iz Mozirja neprijateljeva kolona jačine oko 400 ljudi, vazduhoplovnih oficira i podoficira i SS policije.⁵⁰ Ova kolona sukobila se sa II bataljonom, a kasnije još sa IV koji je stigao u pojačanje. Borba je bila veoma oštra i trajala je do 14 časova, nakon čega su se bataljoni, po naredenju Štaba brigade, povukli. Brigada se prebacila na položaje Bele Vode, dok je neprijatelj ostao na položajima Šmihel. Neprijateljevi gubici: 45 mrtvih i oko 45 ranjenih. Naši gubici: 6 mrtvih, 9 ranjenih i 4 nestala. Izgubljen 1 automat i 7 pušaka.
22. IV 1945. Brigada na položajima Bele Vode. Borbi nije bilo.
23. IV 1945. Brigada na položajima Bele Vode, a I bataljon na Razboru. Naveče je izvršen sa tri bataljona napad na uporište u Št. Vidu⁵¹ gde se nalazio.

⁴⁸ O borbenoj aktivnosti 2. slovenačke NOU brigade „Ljubo fiercer“ od 1. do 19 aprila 1945. vidi i dok. br. 76.

⁴⁹ U izveštaju Štaba brigade od 20. aprila 1945. navodi se ča je tih dana očekivana saveznička pošiljka materijala te je brigada zbog toga bila prikupljena. U brigadi je bio formiran Minerski vod a kod Obaveštajnog centra Udarni vod. Sem toga, politički komesar brigade doveo je iz Pohorja grupu od 60 drugova raznih nacionalnosti, koju je uputio Lackov NOP odred, i uključili su ih u brigadu sem 17 drugova (Englezi, Francuzi i Italijani) koji su upućeni u Kamniško-zasavski NOP odred (AIZDG, k. 336 V).

⁵⁰ Ovo je bila borbena grupa „Litgering“ (Luetgering) — nepoznate pripadnosti — koja je vodila veoma teške borbe od 7 do 14 časova (vidi AIZDG, nemački fond, k. 154 V: izveštaj komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 23. aprila 1945).

Sada: Šentvid pri Zavodnju.

sem naoružane posade, i radni bataljon Mađara.⁵² Posle 10-minutnog puškaranja bio je deo posade (Švabe i Ukrajinci) oteran, a ostali su se bez otpora predali. Zatim je usledilo uništavanje bunkera, mitraljeskih gnezda i streljačkih rovova. U 24 časa bilo je uporište uništeno. Zadržali smo 80 zarobljenika, dok su ostali pušteni.

Neprijateljevi gubici: 30 mrtvih i 310 zarobljenih.

Zaplenjeno: 8 mitraljeza, 39 pušaka, 5 automata, 17.000 metaka i 5 konja.

Uništeno: sve barake, crkva (utvrđena) i bunker.

Naši gubici: 1 mrtav i 3 ranjena.

24. IV 1945. Brigada na položajima Razbor. Borbi nije bilo.¹

25. IV 1945. Brigada na položajima Završe.⁵³ Iz Cirkovca⁵⁴ je u 16 časova stigla neprijateljeva kolona jačine oko 250 policajaca⁵⁵ i sukobila se sa naše 3 čete. Neprijatelj je odmah otpočeo utvrđivanje s ciljem da tu zanoći. Međutim, bio je oteran iz rovova a takođe i iz sela Cirkovci.

Neprijateljevi gubici: 12 mrtvih, 15 ranjenih i 1 zarobljen.

Zaplenjeno: 10 pušaka i 500 metaka.

Naši gubici: 1 ranjen.

26. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.⁵⁶

27. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo"

⁴² Tu je bio radni logor u kome se nalazilo 250 mađarskih radnika koje je obezbeđivalo 150 Ukrajinaca i 60 Mađara. Ukrajinci su prilikom napada pobjegli (vidi AIZDG, nemački fond, k. 154 V: izveštaj komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 26. aprila 1945).

⁵³ Odnosi se na Sp. i Zg. Završe; sada: Završe.

⁵⁴ Odnosi se na Škalske Cirkovce.

⁵⁵ Bili su to delovi 6. SS policijskog puka (vidi AIZDG, nemački fond, k. 154 V: izveštaj komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 27. aprila 1945). Delovi tog puka počeli su pristizati u to vreme u Štajersku iz Mađarske (vidi AIZDG, k. 20'V).

⁵⁸ Tog dana je brigadi bačan materijal iz savezničkih aviona (vidi AIZDG, k. 46/1: depeša Štaba 4. operativne zone Slovenije broj 44 od 26. 4. 1945).

28. IV 1945. Brigada na istim položajima. 2. bataljon je dobio zadatak od Štaba brigade da uništi uporište u Hudoj luknji. Bataljon je noću 27/28. 4. napao uporište i pošto je neprijatelj bio dobro utvrđen i naoružan, pomenuto uporište se nije moglo uništiti.
29. IV 1945. Brigada na istim položajima. U 8 časova je 2. bataljon napao neprijateljevu kolonu koja je kretala od Sv. Helene. Borba je trajala do 12 časova, kad je neprijatelj bio nateran u dolinu.⁵⁷
Neprijateljski gubici: 2 mrtva.
Naši gubici: 1 mrtav.
Zaplenjeno 1.500 »Mauzer« metaka.
30. IV 1945. Brigada na položajima Pameče. Borbi nije bilo.
1. V 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo!⁵⁸
2. V 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.
3. V 1945. Brigada na položajima Otiški Vrh. U 15 časova je brigada sa svih 5 bataljona izvršila napad na uporište Dravograd.⁵⁹

4) VI U. B. „SLAVKO SLANDER“

8. V 1945. Brigada na položajima Gabrje⁶⁰ (iznad Blagovice).
Zaseda kod sela Petelinjek, na drumu Trojanje — Domžale, napala je neprijateljevu grupu koja se prevozila na trojim kolima. Neprijatelj, jačine 20 ljudi, bio je razbijen.
Neprijateljski gubici: 2 mrtva, 1 zarobljen i 6 ranjenih.

⁵⁷ Borba je vođena sa delovima 2. dopunskog i nastavnog izviđačkog bataljona iz Slovenj Gradeca (vidi AIZDG nemački fond, k. 154/V: izveštaj komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 30. aprila 1945).

⁵⁸ Tog dana je od zarobljenih i prebeglih Mađara koji su se nalazili u brigadi formiran 5. bataljon. U bataljonu su bili samo instruktori Slovenci (vidi AIZDG, k. 336 V: izveštaj Štaba brigade od 4. maja 1945).

⁵⁹ O borbenoj aktivnosti brigade od 1. do 15. maja 1945. vidi dok. br. 154.

⁶⁰ Sada: Gabrje pod Špilkom.

- Zaplenjeno: 1 puškomitraljez, 4 puške, 800 metaka i 3 konja.
9. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.
10. IV 1945. Brigada na položajima Velika Raven. Borbi nije bilo.
11. IV 1945. Brigada na istim položajima. Zaseda na drumu Ločica⁶¹ — Trojane, kod Konfinara,⁶² zaplenila je 1 kola i 2 vojnika-pratioca. Neprijateljevi gubici: 2 zarobljena. Zaplenjeno: 1 automat, 3 pištolja, 2 konja i nešto hrane.
12. IV 1945. Brigada na položajima Glisnik iznad Motnika. Borbi nije bilo.
13. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.
14. IV 1945. Brigada na položajima Srebotno⁶³ iznad Motnika. Bez borbi.
15. IV 1945. Na istim položajima. Borbi nije bilo.
16. IV 1945. Na istim položajima. Borbi nije bilo.
17. IV 1945. Brigada na položajima Velika Raven iznad Trojana. Neprijateljeva pobočnica, jačine 70 ljudi, naišla je na osiguranje II bataljona te je bila u kraćoj borbi oterana na drum, odakle je vatrom iz teškog naoružanja dejstvovala [po našim] položajima.⁶⁴ Minerska grupa, zajedno sa zaštitom, pokušavala je u toku noći više puta da se približi mostu kod Ločice ali joj to nije uspelo zbog snažnog otpora straže na mostu. Druga minerska grupa minirala je most (betonski most) kod sela Petelinjek, na glavnom drumu Trojane — Domžale. Iznad srušenog mosta bila je postavljena zaseda koja je napala neprijateljevu kolonu koja se morala zaustaviti zbog srušenog mosta. U koloni su se nalazili topovi i teški minoba-

⁶¹ Sada: Ločica pri Vranskem.

⁶² Naziv imanja u selu Zajasovnik. Na karti 1 : 100.000 nije obeleženo.

⁶³ Pravilno: Srebotnik, zaselak. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

⁶⁴ O ovoj borbi vidi i dok. br. 69.

cači iz kojih je odmah otvorena snažna vatra. Naša zaseda se zatim povukla.⁶⁵

Neprijateljevi gubici: 30 mrtvih i ranjenih.

Srušen 1 most I reda.

Naši gubici: 1 ranjen.

18. IV 1945. Brigada na položajima Glisnik iznad Motnika.

Minerska grupa sa zaštitom srušila je most u Pustom Polju, na drumu Bočna — Mozirje. Kod pokušaja miniranja mosta u Nazarjima naišla je ova grupa na snažnu vatru neprijatelja, te se morala povući.

Srušen 1 most.

19. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.⁶⁶

20. IV 1945. Brigada se u toku dana nalazila na Menini planini radi primanja savezničke pošiljke, a naveče se prebacila na položaje Srebotno — Vrhe⁶⁷ iznad Motnika.

Minerska grupa srušila je most kod sela Jastroblje na drumu Motnik — Kamnik.

Srušen 1 most.

21. IV 1945. Brigada na položajima Srebotno — Vrhe iznad Motnika. Zaseda kod sela Špitalič na drumu Motnik — Kamnik zaustavila je državni kamion i uništila ga, dok je šofera i pratioca mobilisala.

Uništen 1 kamion.

5) XI SNOB „MILOŠ 7.TDANSEK“

8. IV 1945. Brigada na položajima Gabrje. Borbi nije bilo.

⁶⁵ Podrobnije o ovoj minerskoj akciji vidi dok. br. 70.

⁶⁶ O borbenoj aktivnosti brigade od 1. do 19. aprila 1945. vidi dok. br. 76.

⁶⁷ Zaselak. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

^m Iz dnevnih izveštaja Štaba brigade vidi se da se brigada 24. aprila 1945. prebacila u rejon Velike* planine (Cemšeniške planine) u zaselak Križe, a zatim u Sv. Miklavž (sada: Miklavž pri Taboru) ede se nalazila do 28. aprila i za to vreme nije vodila borbe (vidi AIZDG. k. 3331). O borbenoj aktivnosti brigade od 29. aprila do 15. maja 1945. vidi dok br. 120, 124, 149 i 154.

9. IV 1945. Brigada na položajima Gabrje iznad Blagovice. Bez borbi.
10. IV 1945. Brigada na položajima Vrh iznad Kandrša.
U 8 časova otpočeo je nastupati neprijatelj iz pravca Kandrša u pravcu položaja brigade, ali je bio odbijen. Neprijatelju su stigle u pomoć još dve kolone iz pravca Tlačnica i Ravne — Mlinše.⁶⁹ Zbog snažne minobacačke vatre po našim položajima povukla se brigada u 13 časova na nove položaje Suhi Potok.
Neprijateljevi gubici: oko 4 mrtva i 11 ranjenih.
- U. IV 1945. Brigada na položajima kod Sv. Primoža iznad Čemšenika. Bez borbi.
12. IV 1945. Na istim položajima. Borbi nije bilo.
13. IV 1945. Brigada na položajima Crni Vrh kod Sv. Jurija ob Taboru.⁷⁰ Borbi nije bilo.
14. IV 1945. Brigada na istim položajima.
Zaseda na drumu između Ločice i Trojana otvorila je vatru na oklopni automobil u kome su se prevozila 4 oficira, ali bez vidnog rezultata.
15. IV 1945. Brigada kod Sv. Janeza i Pavela na Dobrovijama.
Borbi nije bilo.
16. IV 1945. Brigada na istim položajima.
Naša zaseda, jačine 23 čoveka, napala je kod Sp. Kraša, na drumu Mozirje — Šmartno ob Dreti, neprijateljevu kolonu i to vođu kolone. Tom prilikom je bio ubijen natporučnik a ranjena 2 rotenfirera.⁷¹
Neprijateljevi gubici: 1 mrtav, 2 ranjena i 2 zarobljena.
Zaplenjeno: 4 automata, 3 pištolja i 3 bicikla.
17. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.
18. IV 1945. Brigada na položajima Crni Vrh kod Sv. Jurija ob Taboru. Bez borbi.

⁶⁹ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

⁷⁰ Sada: Tabor.

⁷¹ Komandir voda. Komandni položajni čin u SS jedinicama.

19. IV 1945. Na istim položajima. Borbi nije bilo.
20. IV 1945. Brigada na položajima Reber, južno od Sv. Jurija ob Taboru. Zaseda ispod vrha Lize⁷² naterala je u bekstvo kolonu vermana.⁷³
Neprijateljevi gubici: 2 mrtva.
Naši bez gubitaka.
21. IV 1945. Brigada na položajima kod Sv. Miklavža,⁷⁴ južno od Sv. Jurija ob Taboru. Noću 20/21. IV zarušen je južno od Gomilskog drum Trbovlje — Št. Pavel.
22. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.
23. IV 1945. Brigada na položajima Znojile kod Čemšenika. Borbi nije bilo.
24. IV 1945. Na istim položajima. Bez borbi.
25. IV 1945. Na istim položajima. Bez borbi.⁷⁵
26. IV 1945. Brigada u selu Srebotno i Vrhe iznad Moznika. Borbi nije bilo.

6) XIII U. B. „MIRKO BRACIĆ“

1. IV 1945. Brigada na položajima Paka. Borbi nije bilo.

⁷² Na karti 1 : 100.000 nije obeleženo.

⁷³ U 8,30 časova izvršen je napad na vermane koji su obezbeđivali radnike na seči drveća (vidi AIZDG, nemački fond, k. 154/V: izveštaj komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 21. aprila 1945).

⁷⁴ Sada: Miklavž pri Taboru.

⁷⁵ O borbenoj aktivnosti brigade od 1. do 25. aprila 1945. vidi i dok. br. 99.

⁷⁶ O aktivnosti brigade do 15. maja 1945. ne postoje nikakvi izveštaji. Iz depeša Štaba 4. operativne zone Slovenije vidi se da su delovi brigade, zajedno sa dolovima Kamniško-zasavskog NOP odreda, napali 30. aprila 1945. neprijateljevo uporište Zgornja Rečica (7 km istočno od Trbovlja) kojom prilikom je ubijeno 9 a zarobljeno 16 neprijateljevih vojnika i zaplenjeni puškomitraljez, puške, pištolj i oprema. Noću 30. aprila na 1. maja zauzela je brigada uporište u Vranskom u kome se nalazio 41 vojnika. Brigada je zatim obezbeđivala akciju na Zagorje (sada: Zagorje ob Savi), o čemu vidi dok. br. 134, zatim vršila razoružavanje nemačkih jedinica u Savinjskoj dolini, a potom se prebacila u Korušku na r. Dravu (vidi AIZDG, k. 46/1 i izveštaj komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 1. maja 1945. u istom arhivu, nemački fond k. 154/V).

2. IV 1945. Brigada na položajima Resnik. Borbi nije bilo.
3. IV 1945. Na istim položajima. Bez borbi.
4. IV 1945. Brigada na položajima Paka. Borbi nije bilo.
5. IV 1945. Na istim položajima. Bez borbi.
6. IV 1945. Na istim položajima. Bez borbi.
7. IV 1945. Brigada na Paškom kozjaku. Borbi nije bilo.
8. IV 1945. Brigada na položaju Sv. Jošt na Paškom kozjaku.
Brigada je izvršila napad na neprijateljevo uporište kod Konečnika⁷⁷ u Hudi luknji na Paki. Posada, jačine 40 ljudi, pobjegla je posle 2-časovne borbe iz uporišta koje je bilo zatim uništeno.
Neprijateljevi gubici: 6 mrtvih i 3 zarobljena.
Zaplenjeno: 2 puškomitraljeza, 6 pušaka, 20 mina za minobacač, 14 bombi, 2.200 metaka, 2 pancerfausta i nešto opreme.
Naši gubici: 2 ranjena.
9. IV 1945. Brigada na Paškom kozjaku. Borbi nije bilo.
10. IV 1945. Brigada na položajima na Paki. Borbi nije bilo.
11. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.
12. IV 1945. Brigada na položajima na Paki.
Neprijateljeva kolona, jačine 60 ljudi, koja je nastupala iz Vitanja u pravcu položaja brigade, bila je u jurišu naterana nazad u uporište. Neprijatelj je imao nameru da dođe do materijala kojeg su nam bacili saveznički avioni.
Neprijateljevi gubici nepoznati. Naši bez gubitaka.
13. IV. 1945. Brigada na položajima Hudinja: Skočaj, Repas, Kamenik i Kos.⁷⁸ Borbi nije bilo.

⁷⁷ Imanje, na karti 1 : 100.000 nije obeleženo.

⁷⁸ Repas, Kamenik i Kos su nazivi imanja u rejonu sela Hudinja. Na karti 1 : 100.000 nisu obeleženi.

14. IV 1945. Brigada na položajima Hudinja: Repas, Kamenik i Slemenjak. Borbi nije bilo.
15. IV 1945. Brigada na položajima Kot: kod Jarca, Višiča i Vuka. Bez borbi.
16. IV 1945. Brigada na položajima Kot.
Zaseda kod sela Preloga, na drumu [Slovenske] Konjice — Sl. Bistrica napala je u 7,30 časova 2 kamiona sa stokom koja je zaplenjena, a kamioni su uništeni. Ista zaseda je sat kasnije napala automobil u Kom»" se prevezio general-major OT⁸⁰ i njegov šofer. Posle par rafala automobil se zaustavio i oba putnika su bila zarobljena. General-major je bio lakše ranjen u ruku.
Neprijateljevi gubici: 6 zarobljenih (4 Slovenca, šofera).
Zaplenjeno: 2 automata, 2 pištolja, 14 grla stoke, nešto opreme i tašna sa dokumentima.
Uništena 2 automobila.
Naši bez gubitaka.
17. IV 1945. Brigada na položajima Kebeľ⁸⁰ na Pohorju. Borbi nije bilo.
18. IV 1945. Brigada na istim položajima.
Neprijatelj, jačine oko 200 ljudi, u toku noći nalazio se u selu Prihova. Ovog neprijatelja napao je III bataljon. Neprijatelj je bio u brzom jurišu oteran iz više kuća, ali ga nije bilo moguće oterati sa groblja i sa položaja izvan sela. U svanuće se bataljon povukao.
Neprijateljevi gubici: 7 mrtvih i 26 ranjenih.
Naši gubici: 5 ranjenih (komandant III bat. Zajček⁸¹).
19. IV 1945. Brigada na položajima Šmartno na Pohorju. Kolona, jačine 72 čoveka, koja je nastupala iz Sl. Bistrice bila je u jurišu oterana u polazno uporište.
Minerska grupa minirala je železničku

Organizacije Tot (Totd). Nemačka organizacija za izvođenje javnih i vojnih radova.

Odnosi se na Zg. i Sp. Kebeľ; sada: Kebeľ.

⁸¹ Anton Zajček

prugu u dužini 150 m između Poljčana i Si. Bistrice. Saobraćaj je bio prekinut 16 časova.

Uništeno 150 m železničke pruge.⁸²

20. IV 1945.

Brigada na položajima Šmartno na Pohorju i u Gabercu. Zaseda III bataljona je kod Pasjeg grabena, na drumu SI. Bistrica — Maribor, napala motocikl i kamion sa prikolicom natovaren auto-gumama i drvom, te sve zajedno uništila.

Specijalna četa je kod Preloga, na drumu SI. Bistrica — [Slovenske] Konjice, napala i uništila automobil sa 4 oficira.⁸³

Neprijateljevi gubici: 7 mrtvih i 4 ranjena.

Uništen: 1 puškomitraljez i 2 puške.

Minerska grupa je u toku dana dvaput minirala železničku prugu između Poljčana i Si. Bistrice, a u toku noći jedanput između železničkih stanica Sp. Laže i Poljčane. Saobraćaj je bio prekinut 14 časova.

Bilo je uništeno 100 m železničke pruge i telefonske mreže.

21. IV 1945.

Brigada na položajima Šmartno na Pohorju — Gaberc. Minereri su srušili železnički nasip na železničkoj pruzi SI. Bistrica — Maribor i prekinuli prugu u dužini od 50 m. Saobraćaj je bio prekinut 36 časova.

Uništen žel. nasip i železnička pruga u dužini 50 m.

22. IV 1945.

Brigada na položajima Modrič — Presnik. Na zasedu I bataljona kod Preloga, na drumu SI. Bistrica — [Slovenske] Konjice, naišla je neprijateljeva patrola od 50 konjanika koji su pratili 2 kola. Patrola je bila naterana u bekstvo i tom prilikom su bila ubijena 2 neprijatelja.

Neprijateljevi gubici: 2 mrtva.

Zaplenjeno: 1 puška, 1 pištolj i 1 sedlo.

⁸² O dejstvima brigade od 1. do 19. aprila 1945. vidi i dok. br. 76.

⁸³ Napadnuti su delovi 6. čete 995. automobilske transnorte (vidi AIZDG, nemački fond, k. 154/V: izveštaj komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 20. aprila 1945).

II bataljon je postavio zasedu na drumu kod Zg. Polskave. Na ovu zasedu je naišao kamion sa prikolicom natovaren benzinom. Zaseda je sve zapalila.

Neprijateljevi gubici: 1 mrtav i 2 zarobljena.

Uništen kamion sa prikolicom i 8.000 l benzina.

Zaplenjen 1 automat, 1 puška i 2 pištolja.

Naša patrola koja je u toku dana vršila mobilizaciju izvršila je u toku noći akciju u fabrici u Zbelovu, gde je zaplenila mašinu za umnožavanje i razni drugi materijal.

23. IV 1945. Brigada na položajima Modrič — Presnik. Borbi nije bilo.

24. IV 1945. Brigada na istim položajima. Zaseda I bataljona zaplenila je kod Vrhola,⁸⁴ na drumu Si. Bistrica — [Slovenske] Konjice, kamion i zarobila 5 neprijateljevih vojnika. Ista zaseda je uskoro zatim napala neprijateljevu kolonu od 6 automobila sa 3 prikolice te ih posle kraće borbe zapalila.⁸⁵

Neprijateljevi gubici: 6 mrtvih i 12 zarobljenih.

Zaplenjeno: 8 pušaka, 1 automat, 1 poluautomatska puška, 10 bombi, 4 pištolja i 230 metaka.

Uništeno 6 automobila i 3 prikolice.

Naši gubici: 2 ranjena.

25. IV 1945. Brigada na položajima Tolsti Vrh. Brigada je izvršila napad na uporište u Križnom Vrhju koje se predalo bez borbe.⁸⁶ Pobegao je samo komandant posade sa 1 mitraljezom.

Neprijateljevi gubici: 20 zarobljeno.

⁸⁴ Sada: Vrhole pri Slovenskih Konjicah.

⁸⁵ Napadnuta je transportna kolona neutvrdenog štaba nemačke pešadijske divizije (vidi AIZDG, nemački fond. k. 154/V: izveštaj komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 25. aprila 1945).

⁸⁶ Za napad na uporište bio je određen 3. bataljon, dok su za obezbeđenje napada bili određeni 2. i 4. bataljon. U uporištu se nalazila posada za obezbeđenje železničke pruge (vidi AIZDG, k. 336/VI: i nemački frond, k. 154/V). izveštaj Štaba brigade od 26. aprila 1945.

- Zaplenjeno: 1 mitraljez, 2 puškomitraljeza, 1 automat, 20 pušaka, 5 pištolja, 3.000 metaka, te više razne opreme.
Na povratku preko drumu [Slovenske] Konjice — Loče⁸⁷ udario je neprijatelj sa većeg odstojanja po začelju kolone i tom prilikom bio je smrtno pogoden komandant brigade drug Milenko Knežević.
25. IV 1945. Neprijateljeva kolona jačine oko 160 ljudi, naoružana teškim minobacačima, nastupala je u pravcu kantonmana brigade.⁸⁸ Zasede su dozvolile da neprijatelj dođe u blizinu a zatim ga napale i posle 1 i po časovne borbe jurišem ga oterale u dolinu. Druga kolona, jačine 50 ljudi, koja je nastupala protiv položaja I bataljona bila je takođe u jurišu razbijena i oterana.
Neprijateljevi gubici: 30 mrtvih i 30 ranjenih
Naši gubici: 1 mrtav, 1 ranjen i 1 nestao.
26. IV 1945. Brigada na položajima Lipa⁸⁹ — Selce. Neprijateljeva kolona, jačine 150 ljudi, koja je nastupala iz Frankolova u pravcu položaja I bataljona, zaustavila se posle kraće borbe i zatim sa većeg odstojanja dejstvovala vatrom po našim položajima. Predveče se neprijatelj povukao⁹⁰.
Neprijateljevi gubici: 3 mrtva i 4 ranjena.
27. IV 1945. Brigada na položajima Paka: kod Brložnika i Kuzmana. Bez borbi.
28. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.
29. IV 1945. Brigada na položajima Skomarje — Slemenjak — Kolnik. Bez borbi.
30. IV 1945. Brigada na istim položajima. Borbi nije bilo.

⁸⁷ Sada: Loče pri Poljčanah.

⁸⁸ Brigada se nalazila na položajima Tolsti Vrh (vidi AIZDG, k. 336/VI: izveštaj Štaba brigade od 26. aprila 1945).

⁸⁹ Sada Lipa pri Frankolovem.

⁹⁰ Borba je vođena sa dolovima 1. bataljona 19. SS policijskog puka (vidi AIZDG, nemački fond, k. 154/V: izveštaj komandanta Zaštitnog područja Donja Štajerska od 27. aprila 1945).

⁹¹ O aktivnosti brigade do 15. maja 1945. vidi dok. br. 138 i 140.

IZVEŠTAJ ŠTABA 10. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „LJUBLJANSKA“ OD 10. MAJA 1945. ŠTABU 18. DIVIZIJE JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI KRAJEM APRILA I U MAJU'

STAB X SNOUB „LJUBLJANSKA“
XVIII DIVIZIJE JUG. ARM.
Položaj dana 10. V 1945.

ŠTABU XVIII DIVIZIJE J. A.

Na položaju

OPERATIVNI IZVEŠTAJ OD 22. IV DO 10. V 1945.

23. IV. Brigada se nalazi u selu Vinja Vas, I bataljon se nalazi u Vel. Cerovecu, II bataljon se nalazi u selu Vinja Vas, III bataljon se nalazi iznad Gor. Težke Vode. Jedna četa I bataljona je u strelcima krenula prema Brusnicama jer je bilo izvešteno da se u Brusnicama nalazi neprijatelj. Četa je prokontrolisala selo i nigde nije došla u dodir sa neprijateljem. Uputili smo 15 ljudi u selo Krka i Smolenja Vas da pribave stoku za klanje.

24. IV. Brigada se nalazi u selu Vinja Vas. Na ovom sektoru nema nikakvih promena. Jedna četa je kontrolisala teren od Gabrja, Zr¹ičjeg Vrha² i Dolža. Pored toga se radilo na vojničkom i političkom polju

25. IV. Brigada se nalazi na istim položajima. Patrola III bataljona proterala je neprijatelja, jačine oko 15 ljudi, koji se pojavio iznad Gornje Težke Vode. Patrola je energično vratila neprijatelja prema Novom Mestu. Gubici neprijatelja nekoliko ranjenih. Naših gubitaka nije bilo.

26. IV. Brigada se nalazi na istim položajima. Jedna četa je sa tri минера pošla prema Gotnoj Vasi i proterala neprijateljevu patrolu koja je obezbeđivala selo. Za to vreme su минери m'P'rali i bacili u vazduh most koji vodi preko reke Težka voda.

Prema tačnim izveštajima, neprijatelj je imao 3 mrtva i 4 ranjena. Naših gubitaka nije bilo. Pored toga se radilo na vojnom i političkom polju.

¹ Kopija originala (pisnog na mašini) u AIZDG, k. 21 IV.

² Sada: Zajčji Vrh pri Stopičah.

27. IV. Brigada se nalazi na istim položajima. Od 3 časa ujutro do 14 časova posle podne bio je I bataljon na položajima kod Zajčjeg Vrha ali sa neprijateljem nije došao u dodir. Četa II bataljona se nalazila u pratnji минера koji su minirali neprijateljeve bunkere na Borončevom hribu.³ Pred toga se radilo na vojnom i političkom polju.

28. IV. Brigada se nalazi na istim položajima i na našem sektoru nisu primećeni nikakvi pokreti neprijatelja. Sem jednog osiguranja, radilo se na vojnom i političkom polju.

29. IV. Brigada je izvršila pokret⁴ iz Vinje Vasi u selo Vimolj.⁵

30. IV. Brigada je izvršila pokret iz sela Vimolj u Brod na Kupi.

1. V. Brigada je izvršila pokret iz Broda na Kupi u selo Čabar.

2. V. Brigada je izvršila pokret u pravcu Grčarica.

3. V. Brigada je proterala dve neprijateljeve zasede te je vodila borbu od 4,30 do 12 časova. Neprijatelj je imao 31 mrtvog i preko 50 ranjenih. Zaplenili smo: šarac »Gering«, telefonski aparat i oko 4000 m telefonske žice. Naši gubici: 8 mrtvih i 13 ranjenih.

4. V. Brigada je izvršila pokret prema Ribnici.

5. V. Brigada je dobila naređenje⁶ da zaposedne položaje u 5 časova ujutro. Odmah smo krenuli iz polaznog rena i stigli na polazne položaje gde se brigada rasporedila i zaposela položaje u Bukovici do drumu levo od Sv. Frančiškaka. Kad smo zaposeli položaje uputili smo patrolu koja je vršila nasilno izviđanje neprijateljevih položaja. Patrola je bila napadnuta kad je preko čistine kretala prema neprijateljevim položajima.

Zbog toga smo otvorili vatru iz teškog minobacača i celokupnog naoružanja na neprijateljeve položaje. Moglo se primetiti da SP neprijatelj snema za pokret pa smo odmah izvršili juriš na neprijateljeve položaje i proterali neprijatelja iz uporišta. Poslednje bunkere na levom krilu napustio je neprijatelj kad smo prošli do rene i već preskočili žicu i upali u uporište. Neprijatelj koji je bežao imao je

³ Brdašće 500 m jugozapadno od Gotne Vasi (Novo Mesto). Na karti 1 : 100.000 nije obeleženo, a na karti 1 : 25.000 obeleženo sa trig. 236.

⁴ Vidi dok. br. 110.

⁵ Sada: Vimoli pri Predgradu.

⁶ Brigada je dobila zadatak da izvrši napad na neprijatelja u Ribnici (vidi dok. br. 128).

kao zaštitu 4 tenka što je usporilo gonjenje neprijatelja uprkos toga što je, kako je bilo utvrđeno na licu mesta, imao 11 mrtvih. Neprijatelj je u paničnom bekstvu napustio uporište, nakon čega su dva naša bataljona krenula prema Gorenjoj Vasi. Jurišna četa je nastavila sa gonjenjem neprijatelja. Sva naša minobacačka vatra bila je upravljena na neprijatelja koji je bežao. Da bi ga zaštitila vratila su se 4 neprijateljeva tenka i napala Ribnicu kod čega su naša Jurišna četa pod zaštitom našeg automatskog oružja povukla u Gorenju Vas, gde smo energičnim otporom automatskog P. T. oružja neprijatelja odbili i naterali ga na bekstvo. U toku borbi za čišćenje terena zarobili smo 3 neprijateljeva vojnika i više sumljivih muškaraca uhapsili za koje smo pretpostavljali da su presvučeni belogardisti. Naši gubici: 1 ranjen. Gubici neprijatelja: 11 mrtvih, 3 zarobljena i nepoznati broj ranjenih. Broj mrtvih u toku cele borbe nije nam još poznat. Plen u vojnom, ekonomskom i sanitetskom materijalu dobijen kod neprijatelja je tako velik da se još prebrojava.

Utrošeno municije: 450 metaka za »bren«, 300 za »brodu«, 900 za »sten«, 80 za »mauzer«, 12 ručnih bombi, 35 mina za teški minobacač.

6. V. dobila je naša brigada naređenje da krene prema Velikim Laščama te da napadne Sv. Rok i da produži dalje u Velike Lašče. Brigada je na ove položaje stigla u 4 časa ujutro. Pošto se neprijatelj povukao iz Velikih Lašča i Sv. Roka, brigada je dobila zadatak da nastupa preko Rašice, Turjaka i Golog prema Studenec-Igu,⁷ da izvidi da li se neprijatelj nalazi u uporištu te da ga napadne. Brigada je na ove položaje stigla u 15 časova. Prema izveštajima koje smo primili od civila, neprijatelj se dva sata pre toga povukao iz uporišta prema Ljubljani. Zatim smo ušli u [uporište], pregledali i prokontrolisali selo te zarobili jednog domobranca, 1 banatskog Nemca koji je bio u nemačkoj vojsci. Na pokretu kroz Turjak — Golo zarobili smo 2 Nemca koja su imala oružje (2 puške). Nakon završenog pregleda uporišta, brigada je zaposela položaje iznad uporišta tako da je pod kontrolom imala sve puteve kojima bi neprijatelj mogao da nastupa ili da se povlači iz drugih uporišta.

7. V. Brigada je dobila naređenje da krene preko Zalog⁸ — Lanišča na Rudnik — Rakovnik te da traga za neprijateljem koji bi se na ovoj liniji nalazio i da ga napadne. Brigada je izbila do kote 436 i sukobila se sa neprijateljem

⁷ Sada: Ig.

⁸ Sada: Zalog pri Škofljici.

u selu Sela⁹ kota 409 i 457, te je vodila borbu od 10 časova 7. o. m. do 12 časova 8. o. m. III bataljon i Jurišna četa izbili su u selo Sela i izvršili juriš na kotu 457, te istu zauzeli a neprijatelja privremeno proterali. U isto vreme je na desnom krilu 1 bataljon VIII brigade¹⁰ zauzeo položaj ispod sela Orle, ali selo nije mogao zauzeti, pa se morao povući. Zbog toga što je neprijateljeva artiljerijska i minobacačka vatra sa svih strana bila suviše jaka morali su se bataljon i Jurišna četa povući na stare položaje.

Gubici neprijatelja: 15 mrtvih, 4 zarobljena i oko 60 ranjenih. Zaplenili smo 4 puške »Mauzer« i nešto opreme. Naši gubici: 5 mrtvih, 3 nestala i 30 ranjenih.

8. V. Stanje na našem sektoru nepromenjeno. Celo posledodne tukao je neprijatelj naše položaje artiljerijskom vatrom te smo imali 3 mrtva i 14 ranjenih, te 4 lako ranjena koji su ostali u jedinici.

Dana 9. o. m. krenula je naša brigada preko sela Sela, Orla, Rudnika i Rakovnika i ušla u Ljubljano gde se sada nalazi. Bataljoni su krenuli zajedno. Jurišna četa je krenula napred preko najbližih puteva i prva od svih jedinica VII korpusa stigla u Ljubljano.

Načelnik štaba¹¹

Operativni oficir¹²

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

• Odnosi se na Sela pri Rudniku.

» Vidi dok. br. 143.

¹¹ Načelnik štaba je bio Jože Mekinda.

¹² Operativni oficir je u to vreme bio Tone Vergot.

**IZVEŠTAJ ŠTABA 2. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „LJU-
BO ŠERCER“ OD 11. MAJA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DI-
VIZIJE JA O MINIRANJU ZELEZNICKIH PRUGA I DRU-
MOVA NA PRAVCIMA DRAVOGRAD — PREVALJE I DRA-
VOGRAD — SLOVENJ GRADEC¹**

ŠTAB
II SNOUB „U. ŠERCER“
Operativni odsek
Na položaju, dana 11. 5. 1945.
Broj 146
Predmet: Dnevni vojni izveštaj.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE JUG. ARMIJE
Operativni odsek

na položaju.

Dnevni izveštaj o vojnom i političkom radu na dan
6. 5. 1945.

J) *Brojno stanje.*

a) Po spisku: 1029, Odsutno: 126, Na licu: 903, razi.: 49.

Štabna	<i>II</i>		^m		<i>ti</i>	
patrola	<i>II</i>	90	<i>II</i>	1	<i>It</i>	89
1. bat.	<i>tt</i>	193	<i>tt</i>	24	<i>II</i>	169
2. bat.	<i>II</i>	219	<i>tt</i>	49	<i>It</i>	170
3. bat.	<i>II</i>	183	<i>tt</i>	10	<i>II</i>	173
4. bat.	<i>II</i>	153	<i>tt</i>	10	<i>tt</i>	143
5. bat.	<i>II</i>	162	<i>tt</i>	20	<i>tt</i>	142
Miner. četa	<i>II</i>	17	<i>tt</i>	-	<i>tt</i>	17
Udarni vod O. C. ²	<i>tt</i>	12	<i>tt</i>	12	<i>ti</i>	-
Ukupno	<i>II</i>	1029	<i>tt</i>	126	<i>tt</i>	903

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 336/V.

¹ Obaveštajnog centra

b) Objašnjenje razlike:

U 1. bat. nanovo upisano 15 Rusa.

U 2. bat. nanovo upisano 7 Rusa.

U 3. bat. nanovo upisano 23 Rusa.

U 4. bat. [upisana] 4 novomobilisana borca sa sektora Slovenj Gradec.

2) *Raspored brigade.*

Brigada je ostala tog dana još na starom položaju Se-le kod Slovenj Gradeča.

3) *Pokreti neprijatelja.*

Na našem sektoru nije bilo nikakvih neprijateljevih koncentracija.

4) *Kontakt s neprijateljem. Minerske akcije od 4. 5. do 6. 5. 1945.*

Po naredenju Štaba brigade miniralo se dana 4. 5. 1945. sledeće:

Železnička pruga Dravograd — Slovenj Gradec.

Na ovoj železničkoj pruzi ugrađene su bile 4 mine udaljene oko 700 m od Dravograda u pravcu Slovenj Gradeča. 2 mine su eksplodirale, dok su 2 izgorele.

Utrošak materijala.

3 kg eksploziva, 4 inicijalna punjenja, 3 m brzogorećeg štapina, 1 m sporogorećeg štapina, 4 detonatora i 2 upaljača.

Železnička pruga Dravograd — Prevalje.

Na ovu železničku prugu ugrađeno je 6 mina, nekako 500 m od Dravograda u pravcu Prevalja. Železničke pruge je bilo srušeno oko 150 m.

Utrošak materijala:

5 kg eksploziva, 9 detonatora, 7 m brzogorećeg i 2 m sporogorećeg štapina, 3 upaljača.

Železnička pruga Dravograd — Maribor.

Na ovu železničku prugu ugrađeno je 6 mina na udaljenosti oko 1 km od Dravograda i srušeno je bilo oko 100 m pruge.

Utrošak materijala:

5 kg eksploziva, 3 detonatora, 6 inicijalnih punjenja, 6 m brzogorećeg i 2 m sporogorećeg štapina.

Drum Dravograd — Slovenj Gradec.

Na ovaj drum je bilo ugrađeno 5 engl. nagaznih mina, nekako 700 m od Slovenj Gradeča. Ove mine su ostale ugrađene jer je bio baš na tom mestu brisani prostor.

Drum Dravograd — Prevalje.

Od Dravograda oko 800 m bile su ugrađene 3 mine koje su bile po odlasku iskopane i odnete.

Drum St. Janj³ — Sv. Jedert.

Jedan km od Št. Janža bile su ugrađene na drum 3 nagazne mine koje su bile posle odlaska iskopane i odnete.

Dana 5. 5. 1945.

Železnička pruga Št. Janž — Sv. Jedert.

Na 1 km od Št. Janža bilo je ugrađeno 8 mina na rastojanju 50 m jedna od druge. Železničke pruge je bilo srušeno oko 200 m.

Utrošak materijala:

7 kg eksploziva, 2 inicijalna punjenja, 11 detonatora, 3 m brzogorećeg i 21,5 m sporogorećeg štapina i 4 upaljača.

Železnički most St. Janž — Si'. Jedert.

Preko Mislinje bile su položene 2 traverze povezane gvozdenim pločama jedna uz drugu. Preko traverza su bili položeni drveni stubovi a na njih su bile položene železničke šine. Most je već ranije bio jedanput miniran, pa je zbog toga sada bio provizorno građen. Minirana je južna strana mosta koja je sela u rečno korito.

Utrošak materijala:

40 kg eksploziva, 4 inicijalna punjenja, 5 m brzogorećeg štapina i 0,75 m sporogorećeg štapina i 3 detonatora.

Dana 6. 5. 1945.

Železnička pruga Dravograd — Guštanj⁴

Oko 300 m od sela Dobrije u pravcu Dravograda, gde železnička pruga čini veliku okuku, minirana je pruga. Minirane su bile krive šine na rastojanju oko 150 m.

³ Odnosi se na Št. Janž pri Dravogradu; sada: Šentjanž pri Dravogradu

⁴ Sada: Ravne na Koroškem.

Utrošak materijala:

12 kg eksploziva, 16 inicijalnih punjenja, 8 detonatora, 8 upaljača, 16 m brzogorećeg i 4,5 m sporogorećeg štapina.

5) *Dnevni rad. Vojni rad:*

Prvi, 2. i 4. bat. nalazili su se na položajima i delimično u zasedama zbog čega je otpala vojna nastava.

3. bat. o stražarskoj službi teoretski i praktično i o disciplini, [održavali] komandiri četa.

Politička nastava.

3. bat.: o slomu nemačkog fašizma, o disciplini naše vojske, o izgradnji nove Jugoslavije. [Održavali] komesari četa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:⁵

Komandant, kapetan:⁶

BR. 138

**RELACIJA ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE
„MIRKO BRAČIČ“ OD 11. MAJA 1945. O NAPADU NA
ŽERJAV¹**

STAB

XIII U. B. „M. BRAČIČ“

Položaj, 11. V 1945.

Operativni odsek

Broj:

RELACIJA

o borbi za Žerjav dana 5. V 1945.

(Sekcija Celje—Slovenj Gradec 1 : 100.000, jugosl. izdanje)

1) *Zadatak.* Brigada je dobila zadatak da napadne i uništi švapsko uporište u Žerjavu i na taj način istovremeno obezbeđuje leđa I u.² brigadi koja vrši napad na Crnu.

⁵ Politički komesar je bio Jože Jakoš Školski.

• Komandant je tada bio Jože Jakič Dušan.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.

⁸ Dopisano mastilom „I u.“

2) *Procena situacije.* U Žerjavu se nalazi 170 policajaca i vojnika koji se nalaze u samom uporištu i u bunkerima na padinama brda na istočnoj strani.

3) *Odluka.* [Štab] XIV u. divizije odlučio je da uništi jako utvrđenje uporišta u Črni, Guštanju,³ Kotljama i Žerjavu i na taj način očisti istočnu Korušku.⁴

4) *Zapovest* za napad je priložena.⁵

5) *Izvršenje zapovesti.* Prvi bataljon je izvršio direktan napad na uporište sa dve čete: jedna sa pravca severa a druga sa pravca istoka u pravcu zapada.

IV bataljon je sa Nemačkom četom vršio napad duž drumu Mošenik — Žerjav.

Napad na uporište je otpočeo u 21 čas kad su čete posele određene položaje. Po izvršenom napadu I bataljona i Nemačke čete, Švabe su bile pozvane na predaju, što su odbili. Zbog toga smo angažovali minere. Prvo je bila minirana žičana prepreka, a zatim još i bunker na uzvišenju iznad Žerjava. Miniranje je bilo veoma uspešno pošto je odmah posle eksplozije švapska posada napustila utvrđenje i razbežala se.

Uporište je bilo zauzeto u 2 časa ujutro.

II bataljon je postavio zasedu na drumu Mežica — Žerjav. Neprijatelj je tri puta pokušavao sa tenkovima i pešadijom da rastera posadu u Žerjavu, ali mu to nije uspelo. Pešadija se pojavila tri puta u jačini 150 — 300 ljudi Ukrajinaca, Folksšturma i Švaba, ali su energičnim napadom naših boraca bili odbijeni. I pokušaj okruženja je propao zbog većtog manevrisanja II bataljona. U borbi koja se vodila čitav dan 6.5, II bataljon je izdržao neprijateljev pritisak i odbijao neprijateljeve napade dok nije bilo uporište očišćeno i plen odvezen na sigurno mesto, tj. do 14 časova kad je izdato naređenje za povlačenje.

III bataljon je na položajima Plešivčnik vršio obezbeđenje u pravcu Slovenj Gradeča.

Neprijateljevi gubici: 4 mrtva, 12 ranjenih i 4 zarobljena.

Naši gubici: 2 poginula i 4 ranjena.

Utrošeno: 5.900 metaka za puške i mitraljeze, 2.420 metaka za automate, 119 ručnih bombi, 12 mina, 20 kg eksploziva, 2 detonatora i 2 upaljača.

® Sada: Ravne na Koroškem.

⁴ Zapovest za napad na ovo uporište izdao je Štab 14. udarne divizije JA 4. maja 1945 (vidi dok. br. 129).

⁵ Redakcija ovo naređenje nije pronašla.

Zaplenjeno:

2	tb ⁶	—	78	mina
2	lb ⁷	—	660	"
3	trn ⁸	—	21.000	metaka
1	lm ⁹			
50	pio ¹⁰			
37	pšt ¹¹			
9	»pancerfausta« ¹²			
385	tromblonki			
2	tromblona			
180	signalnih metaka			
30	nagaznih mina			
280	ručnih bombi			
4.000	metaka za automate			
103.000	»Mauzer« metaka			
800	metaka ital. municije			
1.200	metaka francuske municije.			

Nestao je jedan mitraljez »šarac 42«

6) *Kritička ocena.* Uporište u Žerjavu bilo je dobro utvrđeno bunkerima na uzvišenjima ali ga je branila posada niskog morala, dok je moral naših boraca bio na visini. Svi bataljoni su tačno izvršili svoj zadatak, pa je zbog toga uspeh bio brz i siguran.

Sanitetska i kurirska služba radile su besprekorno, a takođe i obaveštajna služba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba, poručnik:¹³

Operativni oficir, ppor.:¹⁴

• teška bacača

⁷ laka bacača

⁸ teška mitraljeza (mitraljeza)

• laki mitraljez (puškomitraljez)

¹⁰ pušaka

¹¹ pištolja

" protivtenkovskih ručnih pesnica

>> Načelnik štaba je bio Nikola Đukić.

⁵⁴ Operativni oficir je bio Jakob Stefančić.

IZVEŠTAJ ŠTABA 2. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „LJU-
BO ŠERCER" OD 12. MAJA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DI-
VIZIJE JA O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE
U KOTLJAMA¹

STAB
II SNOUB „LJ. ŠERCER"
Operativni odsek
Na položaju, dana 12. 5. 1945.
Broj: 147
Predmet: Dnevni izveštaj.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE JUG. ARMIJE
Operativni odsek

na položaju.

Izveštaj o vojnom i političkom radu za dan 7. 5. 1945.

1) *Brojno stanje.*

a) Po spisku: 865 Odsutnih 99 Na licu 766 Razi.: 164

Štab.						
patrola	“	91	“	1	“	90
1. bat.	“	199	“	27	“	172
2. bat.	“	202	“	51	“	151
3. bat.	“	183	“	9	“	174
4. bat.	“	161	“	11	“	150
Miners, četa	“	17	“		“	17
Udarni vod O. C. ²	“	12	“	-	“	12
Ukupno	“	865	“	99	“	766

b) Objašnjenje razlike:

U Štabnu patrolu je prikomandovan 1 drug iz 5 bat.

U 1. bat. je 6 drugova nanovo upisanih.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 336/V.

² Obaveštajnog centra.

U 2. bat. je 17 drugova nesposobnih za pokrete, upućeni su u Radni bataljon; 1 drug prikomandovan iz 5. bat; 1 Rus streljan.

U 4. bat. uključeno 8 novomobilisanih drugova.

5. bat. je upućen u pozadinu kao Radni bat.

2) *Raspored brigade.*

Brigada je krenula sa starih položaja Sele u 4 časa ujutro na nove položaje Javorje gde je pre podne primala savezničku pošiljku oružja, municije i opreme, a posle podne produžila pokret preko Crne na Saboden³ kod Olševe — Koroška gde je stigla dana 8. 5. 45. u 7 časova. Tu se brigada razmestila i obezbedila svoj kantonman.

3) *Pokreti neprijatelja.*

Na području našeg kantonmana nije bilo nikakvih neprijateljevih koncentracija.

4) *Kontakt s neprijateljem.*

Napad na uporište Rimski Vrelec—Kotlje. Po naređenju [Štaba] divizije⁴ trebalo je izvršiti napad na uporište Rimski Vrelec kod Kotlja i istog uništiti. Za ovo je bio određen naš 5. bat. koji je sastavljen od samih Mađara u cilju provere njegove moralne i vojne snage. Samo uporište se nalazi u dolini, okruženo je bilo žičanim preprekama, sa 4 bunkera i minskim poljima. U uporištu su se nalazile 4 zidane kuće za potrebe vojske i 1 svinjac koji je prepravljen u bunker. Posada je brojala 30 policajaca naoružanih minobacačima, mitraljezima i puškomitraljezima. Sem toga u uporištu su se nalazila jedna oklopna kola, verovatno pripremljena za slučaj prinudnog povlačenja. Napad je otpočeo u 11 časova.⁵ Bio je bezuspešan jer su se borci ovog bat. pokazali krajnje neborbeni. Posle prvog ogorčenog otpora neprijatelja i posle dva naša juriša, 5. bat. se povukao na položaje odakle je vatrom iz teškog oružja dejstvovao čitavu noć i sledećeg dana pre podne. Iz pravca Guštanj⁶ vršio je obezbeđenje 4. bat. Noću, za vreme napada, minirao je Minerski vođ želez, prugu Dravograd — Guštanj kod sela Dobrije u dužini oko 150 m. Zbog [primljenog] naređenja za

³ Zaselak, 5 km jugoistočno od Železne Kaple. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1949, nije obeležen.

⁴ Vidi dok. br. 129.

⁵ Napad je izvršen 5. maja 1945. godine (AIZDG, k. 336 V).

• Sada: Ravne na Koroškem.

dalji pokret⁷ nismo dalje napadali uporište Rimski Vrelec kod Kotlja.

Neprijateljevi gubici. Nepoznati.

Naši gubici: 6 mrtvih, 3 ranjena, 10 nestalih, izgubljeno 10 pušaka.

Utrošeno: 250 met. za »bredu«, 300 met. za ruski mitraljez, 180 met. za franc. puške, 120 met. za ital. puške, 200 metaka »Ma[uzer«] i 10 mina za teški minobacač.

5) *Dnevni rad.* Politička i vojna nastava:

Zbog pokreta otpala je vojna i politička nastava u svim bataljonima.

i

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba, pporučnik:⁸ Šef Operat. odseka, poruč.:

⁷ Brigada je dobila zadatak da zauzme Velikovec (vidi dok. br. 154).

⁸ Načelnik štaba je bio Franc Godler.

IZVEŠTAJ ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „MIRKO BRAČIĆ“ OD 12. MAJA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O BORBAMA U REJONU BOROVLJA¹

ŠTAB

XIII U. B. „M. BRACIĆ“

Operativni odsek

Broj 54

Položaj, 12. 5. 1945.

Predmet: Dnevni izveštaj.

ŠTABU XIV [UDARNE] DIVIZIJE JUGOSLOVENSKE
ARMIJE

Operativni odsek

Položaj.

Izveštaj o vojnom i političkom radu za 10. i 11. V 1945.

1) *Brojno stanje.*

a) Jedinica	Na licu	Rashod	Po spisku (juče)
Štab brigade	96	-	96
1. bataljon	30	164 ²	196 ³
2. bataljon	111	54	165
3. bataljon	144	64	208
4. bataljon	122	450	572
5. bataljon	299	17	316
Specijalna četa	22	-	22
Mitraljeska četa	43	7	50
Auto-komanda	12	-	12
Ukupno	879	756	1635

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG. k. 336/VI. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

² Redakcija nije mogla utvrditi zašto je prikazan tako velik rashod u 1. bataljonu. Ovaj bataljon je od 1. maja 1945. vršio mobilizaciju u jugoistočnom predelu Pohorja, gde je mobilisano 60 drugova, i 4. maja vratio se u sastav brigade na Graškoj Gori. Bataljon je 1. maja napao i neprijateljevu kolonu kod Preloga. U brojnom stanju za 12. maj ovaj bataljon je imao u rashodu 40 boraca (vidi izveštaje Štaba brigade od 1. i 12. maja 1945. u AIZDG, k. 336/VI).

³ Pogrešno zbrojeno; treba: 194.

b) Novomobilisanih nije bilo.

c) Bivši Koruški odred priključen je našoj brigadi kao 4. bataljon, dok je raniji 4. bataljon preimenovan u 5. bataljon.

2) *Raspored brigade.* Štab brigade sa 1, 2, 3. i 4. bataljonom nalazi se u Borovljama, 5. bataljon u Galiciji.

3) *Pokreti neprijatelja.* Neprijateljeve kolone koje bi morale da polože oružje kretale su se iz Ljubelja u pravcu Celoveca.

4) *Kontakt s neprijateljem.* Štab brigade je dobio zadatak da iznad Borovlja razoruža dve neprijateljeve divizije koje su se kretale glavnim drumom iz Ljubelja za Celovec. Naš II bataljon imao je zadatak da sa jednom četom izvrši razoružanje neprijatelja a sa ostale dve čete brani prilaze Borovljama sa jugozapadnog pravca. Prilikom razoružavanja neprijatelja došlo je do incidenata od strane neprijatelja koji su doveli do sukoba s njim.

1. bataljon je poseo položaje na severnoj ivici varošice, desno od njega naslonio se 2. bataljon, 3. bataljon poseo je položaje kod Resnika, preko Borovnice do druma Borovlje — Sv. Marjeta,⁴ dok je 4. bataljon, ojačan Mitraljeskom četom, poseo položaje Prindl — Dole.

Neprijatelj, kojeg su sačinjavale SS jedinice, Bela garda i nedičevci, posedao je položaje Podgora — Dobrava — Gorice — reka Drava i u početku se borio samo za prelaz preko Drave s ciljem da se probije u Celovec. Borba za prelaz je otpočela oko 13 časova kad je deo jedinica koje su se predavale odbio da preda oružje uprkos toga što su neprijateljeve jedinice već čitavo pre podne predavale oružje. Cim je osetio našu brojnu slabost, neprijatelj je odmah pošao u energičan napad s ciljem da se dočepa Borovlja i istog posedne. Naše jedinice su pružale odlučan otpor i držale položaje do pada mraka. Tada je uspelo neprijatelju doći iza leđa našem I bataljonu i prinuditi ga na povlačenje. Time je bio otkriven bok 2. i 3. bataljona koji su se povukli i poseli drum Borovlje — Sv. Marjeta. Pošto je neprijatelj, koji je bio brojčano nadmoćniji i naoružan svim mogućim teškim pešadijskim i artiljerijskim oruđima, nakon prethodne snažne vatre po našim položajima prešao u energičan juriš, naši bataljoni su dobili naređenje da se povuku na nove položaje Medborovnice sa zadatkom da brane prilaze ka Sv. Marjeti. Na ovim položajima su bataljoni ostali čitavu noć i čitav sledeći dan zadržavajući neprijatelja koji je pokazivao nameru da prodre u pravcu Sv. Marjete. Ipak, neprijatelj nije pokazivao takvu energiju kao

⁴ **Pravilno: Šmarjeta v Rožu.**

prethodnog dana, te se uglavnom zadovoljio time što je poseo Borovlje.

Bataljoni su pred večer 11. 5. 1945. dobili naređenje da se prebace na sektor Galicije, što je izvršeno u vremenu od 20 do 24 časa.⁵

Neprijateljevi gubici su bili: 30 mrtvih i 50 ranjenih.

Naši gubici: 5 mrtvih, 10 ranjenih i 40 nestalih. Podaci nisu potpuni jer se jedna četa 1. bataljona odvojila, te se u vreme pisanja izveštaja još nije vratila u sastav brigade. Četa se kreće preko Celoveca za Galiciju.

Naši materijalni gubici: 3 mitraljeza, 10 pušaka, 24 bombe, 1 automat i 1 laki minobacač.

5) *Dnevni rad.* Dnevni rad je zbog borbe dana 10. ili 5. 1945. otpao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba, poručnik: Operativni oficir, poručnik:
Dukić Nikola **Stefančič«**

BR. 141

**IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA OD 13. MAJA 1945. ŠTABU
4. ARMIJE JA O BORBAMA ZA OSLOBOĐENJE SLOVENACKOG PRIMORJA I TRSTA¹**

⁵ Brigada je 13. maja 1945. krenula iz Galicije za Celovec i do 15. maja nije vodila borbe. Za to vreme izašli su iz sastava brigade 4. i 5. bataljon (AIZDG, k. 336/VI).

⁰ Jakob Stefančič

¹ Redakcija ovaj izveštaj ne objavljuje jer je već objavljen u 4. knjizi XI toma kao dokument br. 90.

ZAPOVEST ŠTABA 14. UDARNE DIVIZIJE JA OD 13. MAJA 1945. ŠTABOVIMA POTCINJENIH JEDINICA ZA POSEDANJE MOSTOVA NA LEVOJ OBALI DRAVE RADI SPREČAVANJA POVLAČENJA NEPRIJATELJA U PRAVCU SEVERA'

ŠTAB

XIV U. DIVIZIJE JUG. ARMIJE

Na položaju, 13. V 1945.

u 23,15 časova

Br.: 4

ŠTABOVIMA VI, XI I XIII BRIGADE

na položaju.

Da sprečimo neprijatelju prelaz preko Drave moramo da posednemo sve mostove koji izvode preko Drave¹Zbog toga

NAREĐUJEMO:

VI SNOUB »S. Slander« mora odmah da posedne položaje na mostu kod Lipice, na levoj obali Drave, sa svim svojim snagama koje ima tu na raspolaganju.²

XI SNOB »M. Zidanšek« poseda sa jednim bataljonom most na levoj obali Drave koji izvodi iz Sinče Vesi za Velikovec; sa jednim bataljonom poseda drumski i železnički most kod Dula i Lipja, na levoj obali Drave.³

XIII SNOUB »M. Bračič« sa jednim bataljonom poseda most na levoj obali Drave kod Galicije.⁴

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 333/1.

* Tog dana se brisada bez jednog bataljona nalazila na položajima oko Labuda (vidi dok. br. 149).

² Iz depeše Štaba 4. operativne zone Slovenije br. 42 od 12. maja 1945. vidi se da je tog dana brigada bila u pokretu iz Dravograda za Celovec (AIZDG, k. 46/1).

³ Brigada se tog dana nalazila u Celovecu (vidi dok. br. 140, objašnjenje 5).

Š t a b
XIV. U. divizije J. g. Armade
na položaju, 13. 7. 1944.
ob, 23.15. ura.
štev.: 4

Š t a b i VI. XI. in XIII. brigade

na položaju.

D. zaprešimo sovražniku prehod preko Drave moramo
zasesti vse mostove, ki greče preko Drave. Za to

Q. D. R. E. J. A. M. O.:

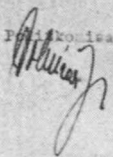
VI. ŠKOE "S. Š l a n d r a", da takoj zaposedo položaje
levo od Drave na mostu Lipica z vsemi svojimi silami, ki jih ima tukaj.
XI. ŠKOE "M. Z i d a n s k a", zaposedo z enim bataljonom
na levem bregu Drave most, ki pelje od Sin-
še vasi na Velikovec; z enim bataljonom pa
zaposedo mostove cestni in železniški na le-
vi strani Drave pri Duleh in Lipi.

XIII. ŠKOE "M. B r a š l a", da zaposedo z enim bataljo-
nom na mostu levo od Drave pri Galiciji.

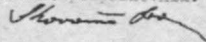
Brigade morajo prepričati vsak prehod sovražnih vojskov
preko Drave, kar je pa tudi dogovor z zavezniki, da ostanejo vsi ujetniki
preko Drave. V slučaju, da bi zavezniki hoteli še pripeljati, kako sovraž-
ne vojske preko Drave ne smejo naše enote dopustiti in morajo vsakega
vojaka, čeravno bi pod zaščito zvezniške Armade, pa morajo zaustaviti in
poslati nazaj, oziroma v ujetniški logor, kateri se nahaja v Železni Kaplji.
Brigade morajo tudi pripraviti za mostove soče nafte, ki
katerimi lahko uničijo mostove v slučaju, da bi prišla kakšna sovražna
vojska, oziroma da ne bi mogle enote obdržati položaja.
Vsa vojska, ki bo zasedia položaje se mora dobro oko-
pati, in mora uporabljati težko orožje.
Tako je na izvešje.

Smrt fašizmu - svoboda narodu!

Prikopisar:

Komendant-podpolkovnik:

Brigade moraju da spreče svaki prelaz neprijateljevih vojnika preko Drave, što je takođe dogovoreno sa saveznicima da ostaju svi zarobljenici s ove strane Drave. U slučaju kad bi saveznici pokušavali da prebace kakvu neprijateljevu vojsku preko Drave to naše jedinice ne smeju dozvoliti i moraju svakog vojnika, iako je pod zaštitom savezničke armije, da zaustave i vrate natrag, odnosno u zarobljenički logor koji se nalazi u Zeleznoj Kapli.

Brigade moraju takođe pripremiti burad sa naftom sa kojima bi ljudstvo moglo uništiti mostove u slučaju da bi naišla kakva neprijateljeva vojska, odnosno ako naše jedinice ne bi mogle održati položaje.

Sva vojska koja će posesti položaje mora se dobro ukopati i mora upotrebiti teško naoružanje.

Odmah na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dolničar I.«

M. P.

Komandant-potpukovnik:
Kovačić Ivan

⁵ **Ivan Dolničar**

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 13. MAJA 1945. ŠTABU
7. KORPUSA JA O ZAVRŠNIM BORBAMA ZA OSLOBOĐENJE
NA PRAVCU KOČEVJE — LJUBLJANA¹

STAB
XVIII DIV. J. A.
Operativni odsek
Položaj, dana 13. V 1945.

ŠTABU VII KORPUSA J. A.
Operativni odsek

Položaj.

Predmet:
Mesečni operativni izveštaj
od 23. IV — 12. V 1945.

Raspored divizije.

Za to vreme bila je naša divizija raspoređena na starom sektoru ispod Gorjanaca i sprečavala neprijatelju prelaz preko Krke i upad na oslobođenu teritoriju. Neprijatelj je u vezi s nastupanjem IV armije postao aktivniji [s ciljem] da osigura komunikacije Kočevje — Lašče — Žužemberk i Novo Mesto — Ljubljana. Od 16. IV bile su jedinice naše divizije zajedno sa Podoficirskom školom raspoređene na sektoru Podgrad — Birčna Vas — [Veliki] Podluben — Selišče — k. 311 i k. 317. Štab divizije sa svim odsecima i prištapskim jedinicama [nalazio se] u Uršnim Selima dok nije dana 28. IV čitava divizija krenula kao desna pobočnica jedinica IV armije koja je nastupala u pravcu Trsta. Kretali smo preko Semiča pravcem Planina — južno od Kočevja na Brod na Kupi — dalje preko Čabra — Trave — Medvedjeka — Gotenice — Grčarica i dalje duž komunikacije Kočevje — Ljubljana u koju su naše jedinice ušle u ranim jutarnjim časovima dana 9. o. m. Trenutni raspored divizije je sledeći: Štab divizije u vili »Natalačen« u Ciril-Metodovoj ulici, prištapske jedinice u Poljanskoj gimnaziji, dok su brigade, Jurišni i Inženjerski bataljon smešteni u kasarnama »40. pešadijskog puka« na Poljanskoj cesti.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 193/11.

² Omaška; treba: 29 (vidi dok. br. 110).

Neprijateljeva uporišta.

Za obezbeđenje napred pomenutih komunikacija Kočevje — Žužemberk i Novo Mesto — Ljubljana, koje je morao neprijatelj bezuslovno da drži radi povezivanja fronta i za svoje povlačenje sa Balkana neprijatelj je imao uporišta u Kočevju, Ribnici, sa stalnim posadama u okolnim selima, Vel. Laščama,³ Strugama, Kalu, Žužemberku, Stranskoj Vasi,³ Mačkovecu,⁴ Vinkovom Vrhju, Soteski, Podhosti, Polju, G. i D. Straži, Novom Mestu, Št. Jerneju,⁵ Kostanjevici⁶ i dalje duž leve obale Krke od Novog Mesta do Bele Cerkve. Brojno stanje u uporištima se prilično menjalo zbog opšteg neprijateljevog bekstva, što se vidi iz izveštaja OC.⁷

Tok akcija i borbi.

23. IV 45. VIII brigada je i dalje ostala u sastavu Kočevske grupe. Ostale jedinice nalazile su se i dalje ispod Gorjanaca do Kočevskog roga.

U jutarnjim časovima bili su sukobi patrola kod Rakovnika⁸ a posle podne kod Dolža odakle je neprijatelj bio oteran u polazna uporišta. Naši bez gubitaka, nepr. je imao nekoliko ranjenih.

24. IV 45. U 8 časova izvršio je neprijatelj ispad iz Vavte Vasi u dve kolone.⁹ Jedna kolona je posela k. 317, a druga je nastupala preko Toplica¹⁰ u pravcu Meniške Vasi. Borbe za Menišku Vas i k. 317 trajale su 2 sata i neprijatelj je bio oteran. Naši gubici: 4 mrtva i 1 ranjen a neprijateljevi 5 mrtvih i 10 ranj. Pre podne su saveznički avioni bombardovali železničku stanicu Novo Mesto. Neprijatelj je imao prilično gubitaka. U 24 časa pokušavali su mineri da miniraju most kod Vavte Vasi ali im to nije uspelo zbog nadmoćne neprijateljeve zasede.

³ Sada: Stranska Vas pri žužemberku.

⁴ Sada: Mačkovec pri Dvoru.

⁵ Sada Šentjernej.

⁶ Sada: Kostanjevica na Krki.

⁷ Obaveštajnog centra. Ovi izveštaji nalaze se u AIZDG. k. 194.

⁸ Sada: Rakovnik pri Birčni Vasi.

⁹ Ispad je izvršila jedna četa, verovatno iz sastava 10. bataljona slovenačkih domobranaca, koji se u to vreme nalazio u rejonu Gorenje Straže (vidi AIZDG, k. 20/V).

¹⁰ Odnosi se na Dolenjske Toplice.

VIII br. nalazi se tog dana na položajima kod sela Boroveca¹¹ na k. 745, G. Briga i Preža. Borbe nije vodila.

25. IV 45. VIII br. vodila je defanzivne i ofanzivne borbe na sektoru Borovec — Ajbik,¹² D. i G. Briga — [M.] Mošenik, k. 702 — Kaptol. Neprijateljeve napade podržavali su tenkovi. Izvršeno je više neprijateljevih juriša. Neprijateljevi gubici: 57 mrtvih i više ranjenih. Naši gubici: 4 mrtva, 23 ranjena i 3 nestala. Na sektoru ispod Gorjanaca izvršio je neprijatelj u 11 časova ispad u više kolona u pravcu naših položaja.¹³ Jedna kolona jačine 100 ljudi nastupala je iz Vavte Vasi u pravcu severnih padina Ljubena a druga kolona iste jačine u pravcu Drganjih Sela, gde su ke obe kolone spojile i u jurišu oterale iz sela bataljon italijanske brigade¹⁴ koji se povukao u pravcu k. 324. Bataljon Podoficirske škole koji se tu nalazio nije blagovremeno reagovao da bi napao neprijatelja u bok. Zbog toga je neprijatelju uspelo da se bez većih gubitaka povuče pored k. 317 na k. 311 i Vavtu Vas. Naši gubici: 10 mrtvih, 3 ranjena i 3 nestala (XXIV br.) i izgubljena 2 »brena«. Nepr. gub.: 8 mrt. i 5 ranj. Istovremeno su bili sukobi patrola kod Petana i G. Teške Vode.
26. IV 45. VIII br. je na Pučkom hribu vodila borbu s neprijateljem koji je nastupao u 2 kolone i razbila ga. Naši gub.: 1 mrtav. Nepr. [gubici]: 4 mrtva i više ranjenih.

Gubici VIII br. od 19. IV — 26. IV : 9 mrtvih, 31 ranj. Nepr. [gubici]: 100 mrtvih, 70 ranjenih i 13 zarobljenih. Uništen 1 tenk i 10 konja. Zaplenjeno 20 pušaka, 1 pmitr, 1 konj, 1 postolje minobacača i više municije.

Bataljon X br. oterao je u 2 časa neprijateljevu zasedu kod Gotne Vasi i srušio most. Nepr. je imao 3 mrt. i 4 ranj.

¹¹ Sada: Borovec pri Kočevski Reki.

¹¹ Zaselak, 1,5 km jugoistočno od Boroveca (Borovec pri Kočevski Reki). Na karti 1:100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nije obeležen.

¹³ Ispad je izvršio 10. bataljon slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG. AFK, k. 283 IV).

¹⁴ Odnosi se na 24. italijansku NO brigadu „Fontanot“.

U prepodnevnim časovima vodene su borbe kod Meniške Vasi i Podturna¹⁵ s nepr. patrolama koje su bile energično odbačene.

Nepr. [gubici]: 5 mrtvih, 10 ranj., 1 zarobljen, zapi. 2 puške, a naša 2 ranjena.

27. IV 45. VIII brigada je vodila borbu kod Ajbelja. Naši gubici: 3 mrtva i 2 ranj. Neprijateljevi gubici su nepoznati.¹⁶ X br. je zaminirala nepr. bunkere na Borončevom hribu.¹⁷

U 6 časova prodrla je neprijateljeva kolona jačine 200 ljudi, podržana sa 3 tenka, u Menišku Vas.¹⁸ Tenkovi su došli samo do Obrha jer su drumovi bili zaminirani. Druga kolona je prodrla do Toplica i zatim u Drganja Sela. Bataljon¹⁹ koji se nalazio u zasedi iznad Meniške Vasi morao se posle oštre borbe povući na položaje iznad Rigelja gde je prodro i neprijatelj. Treća kolona je prodrla na Ljuben. Italijanska brigada se povukla na položaje preko železničke pruge. Borbe su vođene do 15 časova kad se neprijatelj povukao u polazna uporišta. Naši gubici: 11 mrtvih i 16 ranjenih, izgubljen je 1 »bren«.

Nepr. gubici: 40 mrtv. i 35 ranjenih.

28. IV 45. U 7 časova prodrla je iz Podhoste u Toplice neprijateljeva kolona od 50 ljudi. Posle kraće borbe bila je odbijena. U 15 časova pokret čitave divizije sa svim jedinicama u Čeplje, južno od Kočevja. VIII br[igada] je naveče krenula iz sela Ograja u pravcu Broda na Kupi.

29. IV 45. U 3 časa pokret svih jedinica divizije pravcem Knežja Lipa — Rajndol — Ferderb — Muha Vas — Škrilj — Ždihovo — Ajbelj — Banja Loka i dalje za Brod na Kupi. Pošto se neprijatelj povukao iz Kočevske Reke i Štalcerja, divizija je dobila nove zadatke.

¹⁵ Sada: Podturn pri Dolenjskih Toplicah.

¹⁶ Podrobnije o borbama 8. slovenačke NO brigade „Fran Levstik“ u sastavu Kočevske grupe 7. korpusa JA vidi dok. br. 112 i tom XI. knj. 4, dok. br. 57 i 64.

¹⁷ Brdašce 500 m jugozapadno od Gotne Vasi (Novo Mesto). Na karti 1 : 100.000 nije obeleženo, a na karti 1 : 25.000 obeleženo sa trig. 236.

¹⁸ Ispad su izvršili 1. i 10. bataljon slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 281 IV i 283 IV).

¹⁹ Bio je to bataljon 9. slovenačke NO brigade (AIZDG, k. 41/1).

30. IV 45. U 7 časova stigla je divizija u Brod na Kupi i vršila dalji pokret preko Kuželja i Osilnice za Čabar gde je stigla pred veče.²⁰
1. V 45. VIII br. prebačena je kamionima u Podgoru²¹ u Notranjskoj gde je ostala na položajima do 14 časova 2. V 45.
IX br. je u 24 časa stigla u selo Mandli.
X br., zajedno sa prištapskim jedinicama, nalažila se u Čabru.
2. V 45. U poslepodnevnim časovima pokret preko Trave i Međvedjeka u pravcu Grčarica. Dva bataljona IX br. krenula su u pravcu uzvišenja oko Drage, ali se neprijatelj već povukao pa su zbog toga ušla u sastav divizije. VIII br. vratila se u sastav divizije.
3. V 45. IX i X brigada vodile su borbu od 5 do 12 časova. Vršile su napad na Grčarice²² sa zapadne strane, X [brigada] sa leve a IX br. sa desne strane drumu. Neprijatelj je izvršio ispad u pravcu X br. ali je bio oteran nazad u uporište. Pred veče su dva bataljona IX br. posela položaj kod Mrzlog Studeneca sa zadatkom zaštite napada VIII br. i Jurišnog bataljona na Gotenicu. Naveče se neprijatelj bez borbe povukao u Grčarice. Pri bekstvu dejstvovala je po njemu vatrom baterija VIII br. i u 20 časova posela Gotenicu.
Neprijateljevi gubici: 25 mrtvih i 30 ranjenih. Zaplenjen 1 »šarac«, 1 telefonski aparat i 4 km telefonskog kabla.
Naši gubici: 12 mrtvih i 23 ranjena.
4. V 45. VIII i IX brigada dobile su zadatak da oteraju neprijatelja iz Grčarica. Za to vreme je XV brigada zajedno sa našima²³ vršila napad na neprijatelja u Grčaricama i oterala ga. Naše brigade su kretale dalje preko Grčarica u pravcu Dolenje Vasi.

¹⁰ Vidi dok. br. 115.

" Sada: Podgora pri Ložu.

" U rejonu Grčarice — Gotenica nalazio se u to vreme jedan bataljon 17. SS policijskog puka i motorizovani žandarmerijski bataljon „Alpenland III" koji je stigao 29. aprila 1945. iz Gorenjske (vidi AIZDG, k. 52 III i k. 157/III).

" Reči „zajedno s našima" dopisane su mastilom.

VIII br. je otišla preko železničke pruge na sektor Makoše. Jedinice su neprijatelja energično gonile. Jurišem je bio oteran sa kote 528 iznad Rakitnice. Kolonu od 800 ljudi sa 8 tenkova koja se povlačila iz Kočevja u pravcu Ribnice razbila je IX brigada. Oštećena su bila 2 tenka. U begu je neprijatelj srušio dva mosta ispred Ribnice. U 17 časova je IX brigada posela položaje kod Goriče Vasi.

5. V 45. X brigada je sa položaja Bukovica i kod Sv. Frančiška energično i svim naoružanjem, te podrškom artiljerije, napala uporište Ribnicu i zauzela ga. IX brigada je kao pobočnica kretala preko sela Kot²⁴ i Nova Štifta na Sv. Gregor, kojeg je posela bez borbe. X brigada je za to vreme već prodrla u Zlebič i uputila patrole u pravcu Ortneka. Bataljon IX brigade je ujutro,²⁵ s pravca Slevice, poseo Velike Lašče. VIII brigada se pri napadu na Ribnicu nalazila na položajima na istočnoj strani varošice i kasnije krenula u Dane kao divizijska rezerva, a pored veče preko Sv. Gregora na Vel. Osolnik. Neprijateljevi gubici: 11 mrtvih, 20 ranjenih, 3 zarobljena i uhapšeno više sumnjivih civila. Naš 1 ranjen. U Ribnici je bilo zaplenjeno prilično vojnog materijala i 2 t. »brede«.²⁶
6. V 1945. VIII brigada je kretala dalje preko Turjaka na položaje iznad Pijave Gorice i Šmarja, IX brigada preko Velikih Lašča drumom za Pijavu Goricu, gde je posela položaje iznad sela i jurišem oterala neprijatelja, a zatim je kretala u pravcu Zaloga²⁷ i posela kotu 356. Tu je vodila borbu s neprijateljevom kolonom koja je kretala u pravcu Ljubljane. Zaplenili smo jedna kola municije. Borbe su trajale čitav dan i čitavu noć. Jedan bataljon je napao kolonu sa pravca Šmarja. Uništen je bio 1 neprijateljev tenk i zaplenjen 1 motor. X brigada je kretala pravcem Sv. Rok — [Velike] Lašče — Turjak — Golo — Studenec-Ig.²⁸ Zarobila je 4 neprijateljeva vojnika.

¹⁴ Sada: Kot pri Ribnici.

²⁵ Reč „ujutru“ dopisana je mastilom umesto ranije reči „veče“.

²⁶ Reč „i 2 t. ‚brede““ dopisane su mastilom.

²⁷ Sada: Zalog pri Škofljici.

¹⁸ Sada: Ig.

7. V 1945. VIII brigada kretala je pravcem Pijava Gorica — Gumnišče na položaje kod zamka Lisičje,²⁹ iznad železničke pruge. Neprijatelj se zaustavio na utvrđenoj liniji Babna Gorica — Lavrica — Sela³⁰ — Orle — Dobrunje³¹. IX SNOB je pose-la Ig i vodila borbe kod Lavrice i Babne Gorice. X brigada je vodila borbe na uzvišenjima iznad sela Sela od 10 časova pre podne do 12 časova idućeg dana. Selo Sela prelazilo je iz ruku u ruke. VIII brigada je vodila ogorčene borbe u toku čitavog dana kod Orla. Neprijateljevo po-vlačenje vršilo se pod zaštitom tenkova i arti-ljerije koji su neprekidno dejstvovali vatrom po našim položajima. Neprijateljevi gubici 6. i 7. o. m: 100 mrtvih, 120 ranjenih i 12 zaroblje-nih. Zaplenjeno: 1 kola municije, 1 motor, 10 pušaka, 1 teški minobacač, 3 automata, 1 radio-stanica. Uništen 1 tenk. Naši gubici: 15 mrtvih, 45 ranjenih i 3 nestala.
8. V 1945. Neprijateljeva artiljerija je od 3 časa ujutro do 23 časa neprekidno dejstvovala po našim polo-žajima. Naša artiljerija je odgovarala. IX briga-da je vršila napad na Lavricu i razbila kolonu koja je stigla u pomoć iz Babne Gorice. Bataljon koji se nalazio na Igu imao je sukob patrola kod Matene i Bresta.³² Na položajima VIII i IX brigade bilo je samo dejstvo neprijateljeve arti-ljerije. Neprijateljevi gubici: 20 mrtvih, 40 ra-njenih, 4 zarobljena i zaplenjene 2 puške. Naši gubici: 4 mrtva, 40 ranjenih, uglavnom od . . .³³
9. V 1945. U 8 časova ušle su brigade u Ljubljanu koju je neprijatelj napustio u 24 časa. Jedinice su kre-nule sa polaznih položaja preko Rudnika i Kar-lovškoga mosta kojeg neprijatelj nije uspeo da uništi. Jedinice su se smestile u Ljubljani: Štab divizije s prištapskim jedinicama u hotelu »So-ča«, VIII brigada u Poljanskoj ulici, IX brigada

²⁹ Zamak kod sela Lanišče, 8 km jugoistočno od Ljubljane. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

³⁰ Odnosi se na Sela pri Rudniku.

³¹ Na ovoj liniji nalazili su se delovi 17. SS i delovi 3. bataljo-na 19. SS policijskog puka (vidi AIZDG, k. 157 III).

³² Položaje na liniji Matena — Brest — Iška posedao je 5. ba-taljon slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, k. 157/ITI).

³³ Red na kraju stranice nije čitak.

kod Sv. Florijana a X brigada na Mestnem trgu.³⁴ U artiljerijskoj kasarni je Nemač, koji je bio tog dana zarobljen u Ljubljani, pokazao neprijateljeve mine.

10. maja 1945. Isti raspored.

11. maja 1945. Raspored: Štab [divizije] u vili »Natlačen« u Ciril Metodovoj ul., odseci Štaba, Bat. za vezu i Zaštitna četa u ženskoj realnoj gimnaziji, Jurišni i Inženjerijski bataljon te VIII, IX i X brigada smešteni su u kasarni »40. peš. puka« na Poljanskoj cesti.³⁵

12. maja 1945. Isti raspored.

U napred pomenutim akcijama i borbama s neprijateljem imala je naša divizija sledeće uspehe i gubitke:

Naši gubici u ljudstvu od 22. [aprila] do 12. maja 1945.

50 mrtvih, 150 ranjenih i 22 nestala.

Neprijateljevi gubici:

350 mrtvih, 300 ranjenih i 37 zarobljenih.

Gubici u oružju:

5 mitraljeza, 10 pušaka i 2 automata.

Zaplenjeno:

1 teški minobacač, 40 pušaka, 3 automata, 2 pmitraljeza, 1 »šarac« sa 6 rez. cevi, 1 postolja za minobacač, 1 telefonski aparat, 1 radio-stanica, više hiljada različite municije, 2 konja, 2 motora, 4 km telefonskog kablova, mnogo opreme i različitog materijala, i više oštećenih kamiona.

Uništeno:

4 tenka, 1 kamion i ubijeno 11 konja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

za³⁶ Načelnika Štaba-major: Šef Operativnog odseka,
Vinko Hafner M. P. kapetan:
Osolnik³⁷

" Podrobnije o borbenoj aktivnosti 10. slovenačke NOU brigade „Ljubljanska“ u ovom vremenu vidi dok. br. 136.

³⁵ O borbenoj aktivnosti 18. divizije JA i angažovanim snagama neprijatelja u ovom periodu vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 94.

³⁶ Dopisano mastilom. Vinko Hafner je bio politički komesar divizije.

³⁷ Edvard Osolnik

**NAREĐENJE KOMANDE KORUŠKOG VOJNOG PODRUČJA
OD 13. MAJA 1945. O POSTAVLJENJU KOMANDANATA
MESTA I KOMANDIRA PARTIZANSKIH STRAŽA¹**

**KOMANDA
KORUŠKOG VOJNOG PODRUČJA²**
Celovec, 13. maja 45.
Broj

NAREĐENJE

S obzirom na organizaciju vojne oblasti u Koruškoj, postavljeno je Koruško vojno područje. To područje sačinjavaju komande mesta Celovec i Velikovec i partizanske straže: Borovlje, Bistrica,³ Št. Vid, Gospa Sveta i Pliberk.

Za v. d. komandanta mesta Velikovec postavlja se drug kapetan U l č a r Jože,

za zam. komandanta mesta Velikovec drug M a v r i č Stane,

za ekonomu kod Komande mesta Velikovec drug Š v a b Franc.

Za komandira partizanske straže u Borovljama drug H o r j a k,⁴

za komandira partizanske straže u Bistrici drug A n k e r s t Ciril,

za komandira partizanske straže Gospa Sveta P e k o v e c,

za komandira partizanske straže Št. Vid drug Bohinc Andrej,

za komandira partizanske straže Pliberk drug R e b o l j Jože.

Kao pomoć za vršenje svojih dužnosti dobiće potreban broj sposobnih ljudi ukoliko se ukaže potreba.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 342 IV.

² Stab 4. operativne zone Slovenije, koji se 12. maja 1945. nalazio u punom sastavu u Velikovecu, uputio je tog dana depešu br. 42 Glavnom štabu Slovenije kojom izveštava da je formirano Koruško vojno područje. Za v. d. komandanta postavljen je Egon Remec, a za v. d. političkog komesara Janez Petje Jovo (AIZDG, k. 46 1).

³ Odnosi se na Bistricu v Rožu.

⁴ Alojz Horjak

Sva uputstva za dalji rad kao i za samu organizaciju komandi mesta i partizanskih straža dobiće pomenuti drugovi u Komandi vojnog područja.

Pomenuti drugovi odmah odlaze na svoja mesta.

Svi napred pomenuti drugovi postavljaju se kao vršio-
ci dužnosti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant-major:

Remec Egon

BR. 145

**IZVEŠTAJ ŠTABA JESENIŠKO-BOHINJSKOG NOP ODREDA OD 13. MAJA 1945. ŠTABU 9. KORPUSA JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI U ZAVRŠNIM OPERACIJAMA ZA OSLO-
ĐENJE'**

ŠTAB J. B.⁵ ODREDA

Op

IX KORPUSA JUGOSLOVENSKE ARMIIJE

Na položaju, dana 13. maja

Predmet: Dnevni operativni izveštaji

za dane od 5. do 10. maja 1945.

ŠTABU IX KORPUSA JA

(Operativni odsek)

Noću 4/5. maja krenuo je, po naređenju Štaba IX korpusa JA, čitav odred iz Selške doline i to tako da je II bataljon krenuo u pravcu uporišta Sorica, kome smo pre toga uputili ultimatum za predaju posade. Posada se u panici povukla u Podbrdo te je uporište u vreme dolaska našeg bataljona bilo skoro prazno. Bila su zarobljena 2 belogardista, dok je oružje u uporištu, sem nekoliko pušaka i jednog mitraljeza (la-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 295a/III. U gornjem desnom uglu dopisano je crvenom olovkom u Štabu 9. korpusa JA: „Op“, što označava da je izveštaj predat Operativnom odseku.

² Jeseniško-bohinjskog

kog), bilo uništeno. Dobili smo municiju i mnogo tromblona.

Bataljon je u uporištu izvršio mobilizaciju i mobilisao 35 drugova, od kojih je 15 bilo sposobno za operativnu vojsku, dok smo ostale drugove uputili u Komandu Gorenjskog vojnog područja. Bataljon je u jutarnjim časovima 5. maja 1945. krenuo iz Sorice u pravcu Boh. Bistrice gde je stigao oko 11 časova. Odmah je uputio ultimatum posadi u Boh. Bistrici.

Prvi bataljon i pratnja Štaba kretali su se u toku noći preko Jelovice i stigli u Staru Fužinu u 11 časova.

Posle podne tog dana vodio je II bataljon borbu u samoj Boh. Bistrici do večeri. Posada je zamolila za primirje i obećala predaju sa kompletnim naoružanjem u 6 časova sledećeg dana. U toku noći se, međutim, povukla u pravcu Bleda i ostavila u Boh. Bistrici skoro sve oružje. Bilo je zaplenjeno: 13 mitraljeza »Schwarzlose«, 8 lakih i 3 teška minobacača, nekoliko puškomitraljeza, mnogo municije, mina, tromblona, itd., 12 mula, veći broj jahaćih konja i prilično stoke.

Odmah je bila izvršena i mobilizacija. Bilo je mobilisano oko 80 drugova od kojih je 34 bilo sposobno za operativnu vojsku, dok smo ostale uputili u Komandu mesta Bled.

Sledećeg dana, tj. 7 maja, krenuo je čitav odred u jutarnjim časovima preko Koprivnika³ i Pokljuke, a zatim dolinom Radovne do Mojstrane i Dovja, gde su se smestile jedinice.

Dana 8. maja ujutro nastupala je iz pravca Jesenica auto-kolona od oko 20 automobila i oko 100 SS-ovaca, koja je vodila borbu sa našim jedinicama više časova, kojom prilikom je nekoliko neprijatelja poginulo, dok su se ostali predali. Zaplenili smo sve automobile od kojih je nekoliko bilo pokvarenih, a ostali su bili ispravni. Dalje je bilo zaplenjen veći broj oružja (takođe i minobacači) i prilično hrane.

Bila je izvršena mobilizacija u opštini Dovje—Mojstrana, kojoj se odazvalo oko 200 ljudi, od kojih je oko 75 bilo sposobno za operativnu vojsku priključeno jedinicama odreda. Zelezničari su bili vraćeni nazad na svoja dotadašnja službena mesta, a ostali sposobni za pozadinsku vojsku bili su upućeni u Komandu mesta Bled.

Dana 8. maja posle podne premestio se čitav odred do Gozda⁴, odakle bi u toku noći produžio put u Ziljsku dolinu.

³ Sada. Koprivnik v Bohinju.

⁴ Sada: Gozd-Martuljek. Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948. nije obeležen.

Za to vreme smo saznali da se kreće u pravcu Mojstrane neprijateljeva kolona jačine oko 1300 ljudi sa oko 100 kamiona i većim brojem »flakova«.

Prvi bataljon je odmah po dolasku u Gozd otišao na položaje u pravcu Kranjske Gore, gde se još uvek nalazila neprijateljeva posada koja je imala zadatak da sačeka nastupajuću kolonu. I bataljon je uspeo da potisne posadu u pravcu Podkorenskog sedla, a II bataljon i pratnja Štaba vodili su borbu čitavu noć sa kolonom koja je nastupala u pravcu Kranjske Gore, koja se ujutro sukobila i s I bataljonom. Za to vreme je preko Vršiča stigla i brigada IV Armije,⁵ te smo zajedno zaustavili kolonu i prinudili ju da se preda. Tom prilikom je bilo zarobljeno 800 Italjana, i oko 650 Nemaca — »flakovaca«, a bilo je zaplenjeno preko 100 kamiona punih oružja i raznog drugog materijala. Čitav plen, sem nekih sitnica, zadržala je za svoju popunu motorizacije IV Armija. Dana 9. maja izvršio je Štab odreda sa II bataljonom pokret u Kranjsku Goru, gde se već odranije nalazio I bataljon. Dana 10. maja bila je izvršena mobilizacija u opštini Kranjska Gora u selima: Gozd, Kranjska Gora, Podkoren, Rateče i Planica. Pa operativnu vojsku je bilo mobilisano 180 ljudi, a ostali sposobni za pozadinsku vojsku bili su predati Komandi mesta Kranjska Gora. Zbog snažnog priliva mobilisanih boraca bio je formiran III bataljon odreda. Odmah no izvršenoj mobilizaciji bio je u planu pokret preko Podkorenskog sedla u Ziljsku dolinu, ali su nas u tome ometali saveznici koji su tvrdili da imaju u Ziljskoj dolini veći broj transporta te da bi naše jedinice ove transporte ometale ukoliko bi došle u [Ziljsku] dolinu. Zbog toga smo se tog dana smestili: Štab odreda i III bataljon u Podkorenu, II bataljon u Ratečama i Fužinama, a I bataljon na Podkorenskom sedlu.

Brojno stanje odreda. Po spisku 633
prisutno 602
odsutno 31 (bolnica, službeni put,
kursevi, škola).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom. politkomesara:	M. P.	Komandant, poručnik:
Koler Silvo		Leban Ivan
Koler Silvo		I. Leban

⁵ Odnosi se na motorizovani odred 4. armije JA (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 97).

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA OD 14. MAJA 1945. ŠTABU
4. ARMIJE JA O SITUACIJI I BORBAMA U ZAVRŠNIM
OPERACIJAMA NA PRAVCU KOČEVJE — LJUBLJANA¹

BR. 147

DNEVNI IZVEŠTAJ ŠTABA LACKOVOG NOP ODREDA OD
15. APRILA DO 22. MAJA 1945. GODINE¹

- Opr. ods. 16. 4. 45. se L. O.² nalaz, na Zg. Kapli.
Neprij. primećen, do sukoba nije došlo.³
Četa demonstrat. napala uporiš. Kaplu. Rezultat
nije poznat.⁴
- Opr. ods. 17. 4. 45. se L. O. nalaz, na Breznom Vrhju.
Nepr. nije prim[ećen].
- Opr. ods. 18. 4. 45. se L. O. nalaz, na Breznom Vrhju.
Nepr. nije prim.
- Opr. ods. 19. 4. 45. se L. O. nalaz, na Breznom Vrhju.
Nepr. nije primećen.
Četa demonstrat. napala upor. Kaplu. Rezultat ni-
je poznat.
- Opr. ods. 19. 4. 45. Ljudi: 471, odsutnih: 121.

¹ Redakcija ovaj izveštaj ne objavljuje jer je već objavljen u
4. knjizi XI toma kao dokumenat br. 94.

¹ Original (pisan delimično mastilom a delimično olovkom) u
AIZDG, k. 337 IV. Izveštaji su pisani u svesku. Na koricama sveske
napisano je mastilom „Dnevni izveštaji“, a naknadno olovkom „16.
IV — 22. IV 45.“ Ove izveštaje dostavljao je Štab odreda kao de-
peše štabu 4. operativne zone Slovenije, što se vidi iz teksta napi-
sanog za 20. maj 1945. godine.

- Lackov odred

³ Reči „do sukoba nije došlo“ precrtane su olovkom.

⁴ Ova rečenica dopisana je olovkom, umesto ranijeg teksta
„jedan nepr. mrtav“.

	[komanda]		[metaka-mina]
»Piata« ⁵	1	—	10
minobacača	1	—	13
mitr.	22	—	11.132
pušaka	246	—	10.634
protivtenk. [pušaka]	2	—	210
autom[ata]	79	—	12.280
pištolja	98	—	1.298
bombi	257		
pancerfausta ⁶	9		

Opr. ods. 20. 4. 45. se L. O. nalaz, na Breznom Vrhu.
Nepr. prim[ećen].

Opr. ods. 21. 4. 45. se L. O. nalaz, na Sv. Urbanu.
Nepr. nije prim.⁷

Opr. ods. 22. 4. 45. se L. O. nalaz, na Sv. Urbanu.
Specijal. vod je demonstrat. napao nepr. upor.
Marenberg.⁸ Nepr. imao gubitke. Četa napala u
blizini Ožbalt⁹ nepr. koji se povlačio i polož[ila]
sabotaž, mine. 2 kamiona otišla u vazduh, veći gu-
bici [neprijatelja].

Opr. ods. 23. 4. 45. L. O. se nalaz, u selu Remšnik.
Nepr. nije prim.

Opr. ods. 24. 4. 45. L. O. se nalaz, u selu Remšnik.
Nepr. nije prim.

Opr. ods. 25. 4. 45. L. O. se nalazio 2 km istoč. od Remšnika.
Nepr. nije prim.

Opr. ods. 26. 4. 45. L. O. se nalaz. 2. km istoč. od Remšnika.
Četa napala nepr. koji se povl[aćio] u Ob[er]
Hag. Mi 2 ranj. a nepr. 4 mrtva i veći broj ranj.

Opr. ods. 27. 4. 45. L. O. se nalazio na Breznom Vrhu. Nepr.
nije prim.

⁵ Vidi dok. br. 5, objašnjenje 10.

⁶ ručna protivtenkovska pesnica.

⁷ Podrobnije o borbenoj aktivnosti jedinica Lackovog NOP od-
reda od 13. do 21. aprila 1945. vidi u dok. br. 84.

⁸ Sada: Radije ob Dravi.

⁹ Odnosi se na Sv. Ožbalt; sada: Ožbalt.

Ljudi: 487, odsutno: 107.	PIATA	1	—	10
	mitr.	22	—	10.511
	pušaka	278	—	12.343
protivtenk.	pušaka	2	—	210
	automata]	85	—	13.206
	pišt.	109	—	1.569
	bombi	205		
	pancerfausta	9		

2. 5. 45.

Broj. stanje ljud. 27. 4. 45.

Štab	34
I bat.	194
II bat	176
Obav. vod	25
Četa za vezu	45
Miner, vod	13

487, od toga 132 Mađara.¹⁰

Naoružanje:	1 PIAT
	22 mitralj.
	278 pušaka
	2 protivtenk. puške
	85 automata
	109 pišt.
	205 bombi
	9 pancerfausta.

Za sve oruž. je broj metaka minimal. Odred se nalazi na Zavcerjevom vrhu.

3. 5. 45. L. O. se nalaz, na Zavcerjevom vrhu.

Kod Sv. Križa¹¹ primećena nepr. patrola od 16 SS-ovaca. Mobilisali smo 100 boraca.

4. 5. 45. L. O. se nalazio u selu Sv. Duh. Nepr. nije bio primećen.

5. 5. 45. Štab odr. sa I bat. na Lamprehtovom vrhu, 1100 m jugozap. od kote 732; II bat. 500 m zap. od I bat; III bat. Brezni Vrh.

6. 5. 45. L. O. se nalazio na istim polož. kao juče.

¹⁰ Dana 30. aprila 1945. bio je od ovih Mađara formiran 3. bataljon jačine 100 ljudi (AIZDG, k. 337/IV).

¹¹ Sada: Gaj nad Mariborom.

7. 5. 45. L. O. se nalazio na istim polož. kao pret. dana. Nepr. jačine 75 ljudi, koji nas je napao, bio je odbijen uz gubitke. Sa oružjem se nama predalo 450 mađar.vojnika
8. 5. Odred se nalazio 2 km zapad, od Kapunara iznad Vuhreda. Juče je kretao u pravcu našeg logora nepr. u jačini 300 ljudi; do borbe nije došlo.
9. 5. Dana 6. 5. zaplenj. Mađarima:
lm ¹²	17 — 22.000
autom.	31 — 3.500
pišt.	47 — 200
pis	203 — 17.000
tb ¹⁴	4 — 111
bombi	767
pancerfausta	13
tromblon.	139
rakeća	320
pak ¹⁵ met[aka]	7

Odred napao u 16 časova u Radlpasu¹⁶ na drumu povlač. se nepr. autom, kolonu. Nepr. je naneto prilično gubitaka u ljudstvu i materijalu. Vlastiti gubici mali. Za uspešnu borbu nam nedostaje eksploziva.

Odred se nalazi na istom polož. kao juče.

10. 5. 45. Odred se nalazi na komunikaciji Ivnik — Marenberg i vrši blokadu iste. Stigla su 22 mobil. Juče je vođena borba s nepr. do 14 časova.¹⁷
11. 5. 45. Odred juče poseo i postavio Kom. mesta Ivnik, Travnik, Pelfingbrun, Zg. Osek, Dol. Osek i Arvež. Danas je I bat. poseo Glinicu, te je na putu u pravcu Lipnice. II bat. kreće u pravcu Maribora i dostigao Lučane. Nepr. nije prim.
12. 5. Odred u Arvežu.

¹¹ lakih mitraljeza (puškomitraljeza)

" pušaka

¹⁴ teških bacača

¹⁵ Pancerabverkanone (Panzerabwehrkanone) — protivtenkovski

top. k prevoj kod Radela.

¹⁷ Dalji tekst je pisan olovkom.

13. 5. Odred u Arvežu. Raspored jedinica: Ivnik, /.—zr Maribor, St. Ilj.¹⁸ Prikupljanje i sređivanje rat. plena. General-major Ambrožič¹⁹ izdao usmeno naredenje v. d. koman. tog odreda da povučemo sv. komande mesta te da se koncentrišemo u Mariboru.
14. 5. 45. Odred u Arvežu. Raspored jedinica: Ivnik, Arvež, Maribor, St. Ilj. Prikupljanje i sređivanje rat. plena.
15. 5. 45. Odred u Sp. Kungoti. Koncentracija svih snaga. Zaplena materijala i zarobljenika. Rasformiran je III bat. Mađar, dobrovoljaca.

BR. 148

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAPADNO PRIMORSKO OD 17. MAJA 1945. GLAVNOM ŠTABU SLOVENIJE O BORBAMA ZA OSLOBOĐENJE ZAPADNE BENEČIJE¹

**OPERATIVNI ŠTAB ZA
ZAP. PRIMORSKO
IX KORPUSA JA**
Videm, 17. 5. 1945.
Br. 8/45

GLAVNOM ŠTABU SLOVENIJE

Predmet: operativni
izveštaj.

Dostavljamo vam izveštaj o našim operacijama od 29. 4. do 10. 5. 19-15.

Zaposeli smo sve gradove kako nam je naređeno naredbom IX korpusa, tj. Videm, Tarcento,² Gemona, Čedad i

¹⁸ Sada: Šentilj v Slovenskih goricah.

¹⁹ Lado Ambrožič Novljan. On je stigao u Prekomurje početkom aprila 1945. kao član delegacije SNOS-a te je takođe imao zadatak da u oslobođenom Prekomurju pristupi formiranju operativnih i vojnopozadinskih jedinica i ustanova (AIZDG, k. 41/111).

¹⁰ Dalji tekst, do 22. maja 1945, redakcija je izostavila.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 321/1.

² Slovenački naziv je: Tarčent.

Operativni stab za
zap. Primorje
IX. Korpusa JA

idem, 17. 5. 1945.
Ste. 8/45

Glavnemu stabu S l o v e n i j e

Predmet: operacijsko
poročilo.

Posiljamo vam poročilo o naših operacijah od dne 29. 4. do 10. 5. 1945.

Zasedli smo vsa mesta kot smo dobili naredbu od IX. Korpusa, t. j. Videm, Tarcento, Gemona, Cedad in Krmin, Likvidirali pa smo postojanke: Tolmin, Kobarid, ~~Monteaperta~~, St. Lenart, Srednje Idriško in Zago. Sodelovali smo v borbi za St. Peter pri Nadizi in Cedad. Mesto Tarcento je bilo zavzeto na juris od borcev našega I. bataljona.

28. 4. je desetina Beneskega bataljona sodelovala v borbi za St. Peter. Zapljenjeno je bilo mnogo orožja in municije. Istega dne je edinica Beneskega bataljona napadla postojanko St. Lenart in Srednje, kjer je bilo oca 500 Kozakov. Po krajsem, toda trdem boju, v katerem so naši tovarisi izvedli tudi juris, so se Kozaki umaknili. Ujeti smo 66 Kozakov, zaplenili 30 voz vojnega materiala, 70 konj, 1 težki top 45 mm, 10 težkih Bred, 4 težke ruske mitraljeze, 5 lahkih ruskih mitraljezov in veliko stvilo italijanskih, 2 lahka minometa, 1 težki minomet, 24.000 Lir, 6 voz municije za vse orožje in večje stvilo ravnih bomb.

Vitej akciji je imel Beneski bataljon enega mrtvega. 30. 4. je oeta Beneskega bataljona zavzela Kobarid. Ujetih je bilo 24 republikancev in Nemec. Zapljenjeno je bilo: 3 kamijoni polni vojnega materiala, 2 limuzini, 2 torča protitavijska mitraljeza.

Se istega dne je ista edinica razorožila 650 Alpinov, ki so prišli iz Baske grupe. Zapljenili so: 80 brzostrelk, 60 angleskih Brennov, 4 težke Brede, 60 italijanskih mitraljezov, 12 voz municije, 4 lahke minomete, večje stvilo italijanskih nusk, 2 limuzini, 7 motorjev, 90.000 Lir, 2.000 litrov bencina in nafte.

Skupno ujetih v tej akciji 674. Bataljon je utrpel enega mrtvega.

Ves ta material je bil izročen N.Z. in komandi mesta Kobarid, katera ni imela časa ga evakuirati, ker so Nemci pritiskali iz smeri Cedada in Tolmina z veliko močjo in motorizacijo. Zadržali so se v Kobaridu do 2. 5. zvečer in pri tem dobili veliko skritega materiala in ga delno unčiki, delno odpeljali.

1. 5. v popoldanskih urah je skupina Beneskega bataljona sodelovala v borbi za Cedad, kjer je bilo ujetih 250 Nemcev, zapljenjeno veliko orožja in vojnega materiala. Material so pobrali Garibaldinci in Orpovci. Nasa skupina je zaplenila 2 limuzini, 4 smajserce in 5 pistol.

V noci od 1. 5. do 2. 5. je 60 mor Beneskega bataljona in bataljon Garibaldincev razgr. Friuli razorožil pri Iplisu (7 km od Cedada) 2000 nemških vojakov. Zapljenjeno je bilo: 1 poln kamijon nusk in mitraljezov, 300 mavzerov, 26 Sarcov, 11 zbrojev, 20 Brennov, 50 brzostrelk, 50 raznih pistol, 6 kamijonov, 5 limuzin, veliko jestvin, 18 sodov bencina in nafte, 6 koles, 5 konj, 2 muli, 1 protitavijski mitraljez, 1 protitavijski top.

Edinica I. bataljona na dne 30. 4. napadle mesto Tarcento, kjer je bilo oca 700 Nemcev. Ker se je sovražnik pripravil na usik so naši se edinice postavili okrog mesta zaradi česar so Nemci, ko so se odpravili, zaplenili.

Borba je pričela zjutraj istega dne in je trajala do 24. ure tudi 1. 5. dne.

Krmin. Uništali smo pak uporišta: Tolmin, Kobarid, Monteaperta,³ Št. Lenart, Srednje, Idrsko i 2agu.

Učestvovali smo u borbama za Sv. Peter na Nadiži i Čedad.

Grad Tarcento zauzeli su borci našeg I bataljona na juriš.⁴

28. 4. učestvovalo je odeljenje Beneškog bataljona u borbi za Sv. Peter. Zaplenjeno je mnogo oružja i municije. Istog dana napala je jedinica Beneškog bataljona uporišta Št. Lenart i Srednje gde se nalazilo oko 500 kozaka. Nakon kreće ali oštre borbe, u kojoj su naši drugova izvršili i juriš, kozaci su se povukli. Zarobili smo 66 kozaka, zaplenili 30 kola ratnog materijala, 70 konja, 1 teški top 45 mm, 10 teških »breda«, 4 teška ruska mitraljeza, 5 lakih ruskih mitraljeza i velik broj italijanskih [mitraljeza], 2 laka minobacača, 1 teški minobacač, 24.000 lira, 6 kola municije za različita oružja i veći broj ručnih bombi.

U ovoj akciji je Beneški bataljon imao 1 mrtvog.

30. 4. zauzela je četa Beneškog bataljona Kobarid. Bila su zarobljena 24 republikanca i Nemca. Zaplenjeno je bilo: 3 kamiona puna ratnog materijala, 2 putnička automobila, 2 teška protivavionska mitraljeza.

Još istog dana razoružala je ista jedinica 650 alpinaca koji su stigli iz Baške grape. Zaplenili su: 80 automata, 60 engleskih »brena«, 4 teške »brede«, 60 italijanskih mitraljeza, 12 kola municije, 4 laka minobacača, veći broj italijanskih pušaka, 2 putnička automobila, 7 motocikla, 90.000 lira, 2.000 litara benzina i nafte.

Ukupno zarobljeno u ovim akcijama 674. Bataljon je imao jednog mrtvog.

Sav materijal je bio predat N. Z.⁵ i Komandi mesta Kobarid pošto nije bilo vremena da se evakuše, jer su Nemci velikim snagama i motorizacijom pritisnuli sa pravca Čedada i Tolmina. U Kobaridu su se zadržali do 2. 5. naveče i pri tome otkrili mnogo sakrivenog materijala, te ga delimično uništili a delimično odvucli.

1. 5. u popodnevnim časovima učestvovala je grupa Beneškog bataljona u borbama za Čedad, gde je bilo zarobljeno 250 Nemaca, zaplenjeno mnogo oružja i ratnog materijala. Materijal su uzeli garibaldinci i ozopovci. Naša grupa je zaplenila 2 putnička automobila, 4 automata i 5 pištolja.

® Slovenački naziv je: Viškorša.

⁴ Podrobnije o borbama za oslobođenje Čedada (Cividale) i Tarčenta vidi dok. br. 150.

⁵ Narodnoj zaštiti

Noću 1/2. 5., 60 ljudi Beneškog bataljona i bataljona garibaldinaca iz grupe »Friuli« razoružalo je kod Iplisa (7 km [južno] od Čedadada) 2000 nemačkih vojnika. Zaplenjeno je bilo: 1 pun kamion pušaka i mitraljeza, 300 pušaka automata, 50 raznih pištolja, 6 kamiona, 5 putničkih automobila, mnogo namirnica, 18 buradi benzina i nafte, 6 bicikala, 5 konja, 2 mule, 1 protivavionski mitraljez, 1 protivavionski top.

Jedinice I bataljona napale su 30. 4. grad Tarcento u kome se nalazilo oko 700 Nemaca. Pošto se neprijatelj pripremao na povlačenje, naše jedinice su oko grada postavile zasede i čekale na neprijatelja da se počne povlačiti.

Borba je otpočela ujutro istog dana i trajala do 24 časa istog dana.

Nakon više uzastopnih juriša uništili su naši borci sva gnezda neprijatelja koji se sakrivao po kućama i kanalima na ulicama.

U ovoj borbi je neprijatelj imao 35 mrtvih i 150 zarobljenih.

Naši gubici: 1 teško i 1 lakše ranjen.

Zaplenjeno je bilo: 16 kamiona, 11 putničkih automobila, 51 konj (konje su zaplenili Garibaldinci), 1 teški minobacač, 4 »šaraca«, 2 teške »zbrojovke«, 1 teška »breda«, 3 laka ruska mitraljeza, 1 teški ruski mitraljez, 50 pušaka »Mauzer«, 4 automata, 6 pištolja, namirnica i raznog drugog materijala za oko 150 kamiona, 3 sanduka mina za minobacač i velika količina municije za automate i puške.

Nije moguće utvrditi koliko je utrošeno municije, jer su borci koristili i zaplenjenu municiju.

Dana 29. 4. uništio je Rezijski bataljon uporište Zagu te isto zauzeo bez pucnja. Posada koja je brojala 18 ljudi sva se predala. Zaplenili su: 1 teški minobacač, 1 laki minobacač, 2 »zbrojovke«, 4 automata, 14 »Mauzer« pušaka, 18 različitih pištolja, oko 4.000 metaka i 1 »šarac«.

Dana 30. 4. nalazio se bataljon u pokretu iz Štaba IX korpusa te je stigao do sela Ljubinj kad je dobio obaveštavanje da je u Tolminu ostalo samo 200 domobranaca. Izradio je plan za napad i počeo da nastupa prema Tolminu. Zatim je dobio obaveštenje da je Tolmin potpuno napušten. Naš II bataljon je ušao u Tolmin gde je ostao preko noći. Sledećeg dana je nastavio sa pokretom prema Kobaridu. Dobili smo obaveštenje da jedna nemačka kolona kreće iz Tolmina prema Kobaridu. Odmah smo postavili zasede i odredili grupu da sruši most u blizini Idrska. Izvidnica, koja

se nalazila u zaštitnici ove grupe koja je minirala most, povukla se zbog neprijatelja usled čega je minerska grupa bila iznenađena te je izgubila 4 druga.

Kad se kolona približila zasedama otvorile su ove iz celokupnog naoružanja vatru na koju je neprijatelj odgovorio vatrom iz teškog i lakog naoružanja. Borba je vođena 3 časa, te je u njoj neprijatelj imao 12 mrtvih i uništen 1 kamion.

Preko noći se bataljon povukao u selo Lijek, te je drugog dana nastavio pokret u već oslobođeni Čedad.

Posle podne istog dana krenuo je II bataljon prema Krminu, ali se morao zaustaviti u selu Korno di Rozako (Corno di Rosaco) jer su se u Krminu još nalazile čete četnika. Kad su se četnici povukli ušao je bataljon u grad Krmin i zaposeo glavne tačke i kasarne.

Zaplenjeno oružje je preuzela Komanda mesta Tolmin. Većina tog oružja bila je pokvarena jer su ga domobranci hteli pre bekstva uništiti.

UKUPAN REZULTAT

Gubici neprijatelja:

mrtvih	— — — — — — —	47
zarobljeno		4026 (2500 od tih smo razoružali zajedno sa garibaldincima, te ih kasnije predali saveznicima. Uzrok smo izneli u relaciji koju vam dostavljamo ⁶).

Naši gubici:

mrtvih	— — — — — — —	6
ranjenih	— — — — — — —	3

Zaplenjeno:

kamiona	— — — — — — —	25	⁴
putničkih automobila	— — — — —	29	
motocikla	— — — — — — —	7	
bicikla	— — — — — — —	6	
pušaka »Mauzer«	— — — — — — —	364	
italijanskih pušaka	— — — — — — —	150	
teških mitraljeza	— — — — — — —	15	
teških ruskih mitraljeza	— — — — — — —	3	
lakih ruskih mitraljeza	— — — — — — —	7	

• Vidi dok. br. 150.

lakih italijanskih mitraljeza	—	—	—	70
mitraljeza »Bren«	—	—	—	80
mitraljeza »zbrojovka«	—	—	—	21
»šaraca«	—	—	—	31
protivavionskih mitraljeza	—	—	—	3
protivtenkovska topa	—	—	—	2
automata	—	—	—	226
pištolja	—	—	—	7 9
lakih minobacača	—	—	—	7
teških minobacača	—	—	—	4
municije različite — kamiona	—	—	—	8
raznog materijala — kamiona oko	—	—	—	150
konja	—	—	—	126
nafte i benzina litara	—	—	—	5600
lira	—	—	—	120000

Osim toga bila su uništena dva kamiona.

Napomena: Sve oružje kojeg ne trebamo predati smo korpusnom skladištu u Kobaridu te komandama mesta koje su naoružale svoje jedinice i N. Z. u zapadnoprimorskom okrugu. Nešto tog materijala je opet palo u ruke neprijatelju koji ga je uništio.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant major:
Bavec Franjo Branko s. r.

Operat. oficir poručnik:
Perat Alfonz s. r.

IZVEŠTAJ ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „SLAVKO ŠLANDER“ OD 18. MAJA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O DEJSTVU BRIGADE U REJONU CELJA I LABOTA¹

ŠTAB 6. SNOUB
„SLAVKO ŠLANDER“
Položaj, dana 18. 5. 1945.
Broj 83

Izvestaj o radu od 7.
do 17. maja 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE JA

Prema vašem naređenju od 15. o. m., dopisu broj 28 od 18. o. m. i radio-depeši koju smo danas primili, dostavljamo vam izveštaj o radu naše brigade u vremenu od 7. — 17. o. m. i to:

Dana 7. i 8. o. m. nalazila se brigada u selima Zaloke, Križe i Znojile gde je raspoređivala zaplenjeni materijal u Zagorju² i transportovala 465 zarobljenika na Mrzlicu, gde ih je preuzeo u dalji postupak KZO.³ Ovde smo vršili i izjednačenje bataljona popunom novomobilisanih u Zagorju.

Noću 8/9. izvršila je brigada u jednom maršu pokret sa starih položaja u Radmirje.

Dana 10. 5. 45. iskrkali smo iz kamiona u Radmirju oko 2.000 Švaba koji su pripadali raznim jedinicama 91. nemačkog korpusa. Oni su bili uglavnom razoružani već u Celju a ukoliko isti još nisu bili razoružani, mi smo ih razoružali, i to oko 200. Bilo je zaplenjeno 115 pušaka, 5 automata, 31 pištolj, 90 bombi, 9.500 metaka za puške, 8.000 metaka za automate, 200 metaka za pištolj, 50 signalnih metaka, 55 automobila, 2 motora i 15 konjskih kola.

Zaplenjeno oružje u Radmirju zadržano je u brigadi kao popuna naoružanja naše brigade.

Kamioni su zadržani u brigadi a višak je predat XI brigadi. Kola su predata NZ⁴ u Radmirju.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG, k. 333/1.
² Sada: Zagorje ob Savi. Podrobnije o akciji na ovo uporište vidi dok. br. 134.
³ Kamniško-zasavski [NOP] odred
⁴ Narodne zaštite

Svi zarobljenici su predati jedinicama NO (VDV)⁵ u Ljubnom.⁶

Još istog dana, prema primljenom naređenju, prevezla se brigada na kamionima u pravcu Celja. Na putu za Celje, i to u Mozirju, Braslovčama, Polzeli i Zalecu zarobila je brigada 3.000 vojnika koji su oružje već predali u Celju, te ih predala NZ i jedinici NO, koje su ih zatim transportovale dalje za Zg. Sav. dolinu. I ovi [zarobljenici] su pripadali raznim jedinicama 91. [nemačkog] korpusa.

Bilo je zaplenjeno 40 teških topova, 200 motornih vozila, 220 kola, 300 pari konja, 15 bicikala i ogromna količina razne municije koju nismo imali vremena da prebrojimo.

Sav ovaj materijal koji je bio zaplenjen predali smo na čuvanje Narodnoj zaštiti u selima Polzela, Braslovče Žalec i Petrovče.

Odmah smo produžili put u Celje, gde smo stigli oko 16,30 časova. U Celju smo ostali do 12. maja do 17,30 časova.

Za vreme posedanja Celja, naša brigada je razoružala i zaplenila, i to:

Razoružali smo oko 35.000 — 40.000 Nemaca, među kojima su bili i Italijani, iz divizija »Tajfel«⁷ i »Princ Eugen«,⁸ dok su ostali bili pripadnici raznih jedinica 91. nemačkog korpusa, oko 2.000 — 2.500 ustaša i oko 1.000 hrvatskih domobrana.

Svi ovi zarobljenici bili su transportovani za Zg. Sav. dolinu.

Bilo je zaplenjeno:

10 tenkova, 50 automobila, 10 motora, 10 teških topova, 100 kola, 15 bicikala, 200 konja, 10 mitraljeza, 5 teških minobacača, 200 puškomitraljeza, 3.000 pušaka, 200 automata, ogromna količina municije i raznog drugog materijala.

Sve ovo oružje, municija i materijal predati su Komandi mesta Celje.

Pošto je naša brigada bila u Celju preopterećena radom, I bataljon je, naime morao da bude u zasedi kod Teharja **ZP** odbijanje eventualnog napada ustaša koji su stalno pretili da će izvršiti upad u Celje gde je došlo do manjih sukoba, jedan bataljon je bio angažovan na čišćenju preostalih neprijatelja u samom gradu Celju, tako da je vi-

⁵ Narodne odbrane. Vojske državne varnosti (bezbednosti).

⁶ Odnosi se na Ljubno ob Savinji.

⁷ „Vražja“. Odnosi se na nemačku 369. legionarsku diviziju koju su nazivali i „Vražja“.

⁸ Odnosi se na nemačku 7. SS diviziju.

še nemačkih i ustaških jedinica bilo po naređenju politkomesara divizije sa pratnjom upućeno dalje u našu XV diviziju¹ da ih ona razoruža, jer to mi nismo mogli.

Dana 12. 5. 1945. u 17,30 časova krenuli su Štab brigade, III bataljon i 1 četa II bataljona preko Maribora — Dra\ograda—Labota na nove položaje Lipica. U Labotu nas engleska posada nije htela propustiti, pa smo tu izguli u čekanju skoro 2 dana.

Dana 14 o. m. je Štab brigade sa III bataljonom i delom II bataljona poseo položaje u Lipici. III bataljon je bio raspoređen na položajima iznad mosta na Dravi radi sprečavanja svakog prelaza neprijateljevih grupa preko istog. Na samom mostu je bila zaseda 1 voda koji je bio raspoređen sa obe strane mosta radi kontrole. Na ovim položajima je bilo do danas zarobljeno oko 400 ljudi iz raznih jedinica i zaplenjeno 10 automobila. Sve ovo je otpremljeno u Zeleznu Kaplu.

Prvi bataljon je bio upućen iz Celja na položaje u pcvcu Pctrovča zbog toga jer su ustaše pokušavale da upadnu u Celje s ciljem da oslobode svog komandanta — generala kojeg su zarobile naše jedinice. Ovaj bataljon je zatim krenuo u pravcu Šoštanja gde su se već nalazile 2 čete II bataljona sa zadatkom da uhvate nemačkog komandanta general-pukovnika Lera (Lohr), a koji je već ranije pobe-gao u nepoznatom pravcu. Otuda je bataljon, kao i ostale dve čete [II bataljona], krenuo u pravcu Crne u Koruškoj s ciljem da dođu u sastav naše brigade. Na putu iz Poljana prema Prevalju naišli su na naoružanu ustašku kolonu te su, zajedno sa jednim bataljonom Tomšičeve brigade,¹⁰ ovu kolonu napali i tražili od nje da položi oružje. Ustaše to nisu prihvatile pa je otpočela prilično oštra borba. Obzirom na pogodnije položaje naših jedinica i visok moral uspelo im je da ubiju više od 200 i rane oko 150 neprijateljevih vojnika. Ustaše su se pod zaštitom mraka izvukle iz borbe u pravcu Prevalja. Naši gubici samo 1 ranjen.

Dana 16. i 17. o. m. dobila su dva bataljona zadatak da pakupe sav materijal i oružje na sektoru Pliberk i Plibe^k — Dob-la Ves i istoga otpreme u Prevalje i predaju I U. B_ Pr^to se u Prevaljama više nije nalazila Tomšičeva brigado, ovaj materijal je čuvala straža iz naše brigade. III bataljon je za to vreme obavljao redovni dnevni rad.

¹ Jedinice 15. divizije JA nalazile su se u to vreme u rejonu Kamnik — Domžale — Tuhinjska dolina (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 94).

¹⁰ O ovoj borbi jedinica 1. slovenačke NOU brigade „Tone Tomšič“ vidi dok. br. 151.

Ostali delovi naše brigade za to vreme nisu vodili borbi. Prilikom eksplozije oklopnog vlaka u Teharju poginuo je 1 i ranjen bio jedan naš drug.

Rekapitulacija.

U vremenu od 7. do 17. maja bilo je ukupno zarobljeno i uglavnom i razoružano:

40.000 do 45.000 Švaba i nekoliko Italijana,
oko 2.000 ustaša, i
oko 1.000 domobrana (hrvatskih).

U borbama je u tom vremenu bilo ubijeno i ranjeno 350 ustaša.

Za to vreme mi smo imali 1 mrtvog i 2 ranjena.

U tom vremenu je bilo zaplenjeno:

50 topova raznih kalibara,
5 teških minobacača,
10 mitraljeza,
200 puškomitraljeza
3115 pušaka raznih modela,
605 automata
331 pištolj različitih sistema,
6 signalnih pištolja,
790 ručnih bombi,
više miliona metaka različite municije,
150 signalnih raketa,
10 tenkova,
315 automobila raznih vrsta i tipova,
12 motora,
335 kola sa konjskom vučom,
800 konja,
30 bicikala.

Na sadašnjem sektoru koji je određen našoj brigadi da ga očisti, dosad je prikupljeno i prebačeno u Prevalje:

283 mitraljeza,
311 automata,
603 puške,
6 minobacača,
13 pištolja,
129 sanduka različite municije,
1 kompresor,
6 automobilskih guma i još nešto drugog materijala.

Hrana i druge potrebe koje su bile zaplenjene nisu napred prikazane, jer je toga bilo u manjim količinama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Za komandanta:
Načelnik Štaba, poručnik

BR. 150

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAPADNO PRIMORSKO OD 18. MAJA 1945. GLAVNOM ŠTABU SLOVENIJE O BORBAMA ZA OSLOBODENJE ČEDADA (CIVIDALE) I TARČENTA (TARCENTO)¹

**OPERATIVNI ŠTAB ZA
ZAP. PRIMORSKO
IX KORPUSA JA
Videm, 18. 5. 1945.
Br. 11/45**

GLAVNOM ŠTABU SLOVENIJE²

Predmet: relacija

»

Borba za Čedad:

Dana 30. 4. 1945. saznali smo da je u Čedadu ostalo još oko 200 Nemaca. Zbog toga smo se iz Klodiča (Benečija) premestili u Dol. Mjersu gde smo zanoćili. Drugog dana, tj. 1. 5, stigao je izveštaj da je pristiglo pojačanje sa pravca Trsta te da se nalazi na maršu između Videma i Čedada velika kolona od oko 2000 ljudi. U 9 časova stiglo je obaveštenje da je deo kolone počeo nastupati prema Kobaridu te da je ostali deo minirao sve kasarne u Čedadu. Odeljenje Beneškog bataljona je odmah zaposelo položaje od sela Ažle do Dol. Mjerse (ostali deo bataljona je ostao u Kobaridu kojeg je prethodnog dana oslobodio). Na dominantnoj tački iznad Sv. Petera zaposeo je položaje garibaldinski bataljon »Martiri di Belfiore«.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 321a/I.

* Po naređenju Generalštaba JA od 18. maja 1945. rasformiran je Glavni štab Slovenije sa svim odsecima i referatima. Rasformiranje je izvršeno u Trstu (AIZDG, k. 147).

Naša zaseda kod San Kvirinskog [St. Quirino] mosta napala je kolonu a kad je pristiglo pojačanje od 2 tenka i 1 oklopnog automobila morala je da napusti položaje te da se priključi glavnini. Isto tako se i italijanski bataljon zbog nadmoćnosti [neprijatelja] povukao bez da smo mi to znali. Zbog toga su nas Nemci napali sa boka vatrom iz dva brzometna topa i teških mitraljeza. Naši su držali položaje samo toliko da bi našima omogućili povlačenje. Povukli su se do Dol. Mjerse i tu ostali na položajima.

Zatim se neprijatelj povukao prema Kobaridu.

U 1 sat posle podne napale su jedinice »Garibaldi« i »Ozopo« grad Čedad i naišle na žestok otpor. Pošto sa njima nismo imali nikakve veze, otišli su operativni oficir OŠ³⁾ i zam. komandanta Beneškog bataljona sa 18 drugova da izvide situaciju kod Čedada, kuda su stigli u 15 časova i gde su se još uvek vodile borbe. Odmah su stupili u borbu, te se nakon borbe od četvrt časa posada predala. U međuvremenu, dok su razoružavali ovu posadu stigla je u grad druga kolona od oko 250 ljudi. Jedinice, tj. naša grupa i bat. iz grupe »Friuli« su ove blokirali i nakon pregovora od pola časa predala je kolona oružje. U razoružavanju su učestvovali i naši borci.

Beneški bataljon je u 17 časova ušao u Čedad i odmah zaposao sve najvažnije tačke kao što su telefon, štamparija, zgrada opštine itd. Zajedno sa bataljonom ušla je i Komanda mesta Sv. Peter. U toku noći je dco Beneškog bataljona uz pomoć garibaldinskog bataljona razoružao 2000 Nemaca kod Iplisa (7 km od Čedada). Zaplenjeno je mnogo oružja i važnog ratnog materijala. Pošto je komandant ove kolone prilikom pregovora zatražio da sve vojnike i oficire predamo saveznicima ier se u protivnom neće predati, odn. položiti oružje, odobrili smo zahtev komandanta i sve zarobljenike* predali saveznicima.

Dana 2. 5. prvi susret sa saveznicima. Drug kapetan Učakar Janez se između Videma i Čedada kao jugoslovenski oficir prvi sreo sa saveznicima.⁴ U Čedadu ih je u svojoj komandi primio drug major Derenda Darko Tine, komandant Zapadnog [vojnog] područja. Prvo što je engleski oficir u Čedadu pitao bilo je: »Gde je komanda Titove vojske«.

Posle podne 2. 5. otišli su Operativni štab [za Zapadno Primorsko], Komanda [vojnog] područja i Beneški bataljon u Videm i tu se smestili u zgradi škole.

* Operativnog štaba [za Zapadno Primorsko]

• Do prvog susreta sa saveznicima došlo je 1. maja 1945. godine. Na mostu na r. Soči došli su s njima u dodir delovi 3. slovcnačke NOU brigade „Ivan Gradnik“ (vidi dok. br. 132).

Borba za Tarcento⁵:

Dana 30. 4. napao je naš I bataljon grad Tarcento u kome je bilo oko 700 Nemaca. Pošto se neprijatelj spremao za odlazak postavili su naši oko grada zasede i čekali da napadnu neprijatelja kad se ovaj počne povlačiti. Došlo je do borbe u kojoj je neprijatelj tukao položaje našeg bataljona vatrom iz sveg raspoloživog naoružanja. To našim borcima nije smetalo. Pod snažnom vatrom pešadijskog naoružanja prodrle su naše I i II četa u centar grada i izbile neprijatelju u leđa (Via Dante). Kad je neprijatelj primetio da su mu zašli u leđa otvorio je odmah vatru iz teškog minobacača i protivtenkovskog topa na položaje I i II čete.

Ni minobacači ni topovi nisu predstavljali prepreku za naše borce, te se ovi nisu povukli sa položaja. Zatim je neprijatelj pokušao da manevrom oba tenka zađe našima u leđa. Mi ovo nije iznenadilo naše borce, jer su se taktički i blagovremeno povukli na položaje gde tenkovi nisu mogli do njih.

Istovremeno dok se vodila borba u samom gradu napali su Teški vod i MS^U četa neprijatelja u bok, te sprečili neprijatelju organizovano povlačenje.

Kad su se I i II četa povukle, te se priključile Teškom vod, izvršili su pred veče juriš na neprijateljeve položaje i nastavili sa uličnim borbama. Neprijatelj je namerno držao položaje do noći kako bi se u toku noći povukao, a to mu borci nisu dozvolili te su mu sprečili povlačenje.

Borba je produžena po kućama, po kanalima duž puteva, ali su naši svuda odbili [neprijatelja]. Tako je u 24 časa palo i poslednje gnezdo neprijatelja. U poslednjim časovima borbe za Tarcento učestvovalo je i nekoliko garibaldinaca i ozopovaca slabo organizovanih i naoružanih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant major:	M. P.	Operat. oficir poručnik:
Bavec Franjo Branko		Perat Alfonz
Branko		Perat Alfonz

⁵ Slovenački naziv je Tarčent.

• Minersko-sabotažna

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „TONE TOMŠIČ“ OD 19. MAJA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O BORBI KOD POLJANE¹

ŠTAB
I SNOUB „TONE TOMŠIČ“
Operativni odsek
broj 26
Na položaju, 19. V 1945.

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE J. ARMIJE
Operativni odsek

na položaju.

Izveštaj o borbi dana 13. maja 1945.

Dana 13. maja 1945. bili su upućeni naš I, II i III bataljon na položaje na raskrsnici drumova Poljana — Mežica i Poljana — Prevalje, jer smo saznali da se iz pravca Mežice kreće jedna švapska kolona jačine oko 3.000 ljudi, koji neće da predaju oružje.

Kada se kolona približila raskrsnici otvorile su sve naše jedinice na nju iznenadnu vatru na koju je odmah odgovoreno iz kolone. Tako se razvila borba koja je trajala od 17,30 do 18,15 časova kad su Švabe bile prinuđene da predaju oružje. Naše jedinice su sve razoružale i zarobljenike transportovale u logore.

Neprijateljevi gubici:

Mrtvih	100
ranjenih	120

Zaplenili smo:

Motornih vozila raznih vrsta oko 200 sa svom opremom i oružjem koje se nalazilo na vozilima.

Ovom prilikom zarobili smo oko 3.000 ljudi.

Naši gubici:

Mrtvih	—
ranjenih	6
nestalih	4

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 336/II.

Gubici u materijalu:

»šaraca«	
eksploziva	50 kilograma
pušaka	1

Utrošak municije:

Mina za teški minobacač	50 komada
»Mauzer« municije	13.040 metaka
za automate	2.300 metaka
ručnih bombi	22 komada.

Izveštaj o borbi dana 14. maja 1945.

Dana 14. V 1945. nalazile su se naše jedinice na položajima duž drumu u blizini raskrsnice drumova Poljana — Prevalje i Poljana — Mežica.

Kolona ustaša kretala je iz Guštanja² preko Prevalja u pravcu Poljana i dalje u pravcu Pliberka. Bilo je približno 30.000 ustaša. Glavnina je kretala drumom a pobočnice oko 150 metara iznad drumu. Oko 10 časova približila se ova kolona našim položajima i naše jedinice su otvorile vatru na kolonu u pokretu. Neprijatelj je odmah reagovao vatrom po našim položajima. Na položajima se takođe nalazila VII brigada³ čiji komandant je tvrdio da se njegove jedinice neće povući, što nije odgovaralo istini jer su se jedinice VII brigade povukle, dok je našim jedinicama bilo naređeno da moraju da održe položaje, pa se neprijatelj mogao približiti našim položajima neprimjećeno tako da su zbog toga naše jedinice imale veće gubitke.

Borba je trajala sve do 22 časa. Borba je bila veoma oštra u toku čitavog dana.

Neprijateljevi gubici:

mrtvih	110
ranjenih	100

izgorelo je mnogo kamiona koji su stajali na drumu.

Naši gubici:

mrtvih	8
ranjenih	6
nestalih	19

² Sada: Ravne na Koroškem.

³ Iz 51. divizije JA (vidi *Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941 — 1945*, knj. 2, izdanje VII, Beograd. 1958, str. 646).

Izgubljeno oružje i materijal:

»šaraca«	.1	
pušaka	30	
pištolja	2	
»Mauzer« municije	.720	metaka
municije za pisto.,	25	metaka

Utrošeno municije:

mina za teški minobacač	64	
mina za srednji minobacač	50	
»Mauzer« municije	24.100	metaka
municije za automat	2.500	metaka

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: V. d. Operat. oficira: Načelnik Štaba, poručnik:

Škrk Bojan

Franjo Petan

Jerin Marjan

BR. 152

MESEČNI IZVEŠTAJ ŠTABA 5. SLOVENAČKE NOU BRIGADE „IVAN CANKAR“ OD 22. MAJA 1945. ŠTABU 15. DIVIZIJE JA O BORBENOJ AKTIVNOSTI U ZAVRŠNIM BORBAMA ZA OSLOBOĐENJE NA PRAVCU VINICA — KOČEVJE — LJUBLJANA¹

STAB

V SNOUB „IVAN CANKAR“

nos. Ordena nar. osi. I reda

Operativni odsek

Dana 22. V 45.

**OPERATIVNOM ODSEKU XV DIVIZIJE J. A.
POLOŽAJ**

*Mesečni operativni izveštaj od 20. aprila do 20. maja 45.
Situacija.*

U vremenu od 20. aprila do 20. maja naša brigada nije imala značajnijih borbi, sem napada na Kočevje i Grosuplje. Sve ostale borbe imale su lokalni karakter ili su to bili sukobi patroja. Od 20. do 24. aprila nalazila se brigada na sektoru Roga², na starim položajima, a dana 24. aprila je krenula

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 189a/III.

² Odnosi se na Kočevski rog.

sa ovih položaja do Črmošnjica, gde se ukrcala na kamione i prevezla se preko Črnomelja u Vinicu i na položaje Sinji Vrh. Zatim je otišla na sektor Bosanci sa zadatkom osiguranja druma Ogulin — Vinica i mosta u Vinici kojeg je neprijatelj prethodnog dana ošteti³. Brigada je posedala položaje kota 372, 206, Gaj, 200 i 244. Neprijatelj je posedao sektor Bosiljevo — Vukova Gorica, a takođe i drum. Na ovom sektoru neprijatelj nije vršio neposredne napade na naše položaje, sem što je bilo nekoliko sukoba patrola, u kojima je neprijatelj imao nekoliko mrtvih i ranjenih. Dana 30. aprila na tom sektoru smenile su nas hrvatske jedinice,⁴ a naša kompletna brigada krenula je preko sela Brod-Moravice u Brod na Kupi, gde se prebacila preko Kupe i smestila se u Fari. Tu se ljudstvo nekoliko odmorilo i nahranilo a zatim je brigada krenula dalje na položaje Dolnja i Gornja Briga. Otuda je brigada, po naređenju Štaba XV divizije, krenula na položaje Cvišlerji — Kočevje sa zadatkom da zajedno sa ostalim jedinicama naše divizije napadne neprijateljevo uporište u Kočevju i isto zauzme.⁵ Posle jednodnevnog napada na uporište, naše jedinice su isto zauzele i zaplenile mnogo vojnog materijala. Brigada je posela Klinju Vas, a zatim krenula na sektor Sv. Ana iznad Ribnice sa zadatkom da spreči bilo kakvo bekstvo neprijatelja iz uporišta u Ribnici preko Sv. Ane u Kompoljsku dolinu. Kad je brigada stigla na ove položaje, neprijatelja više nije bilo na tom sektoru, jer se pre toga povukao u pravcu Grosuplja. Brigada je odmah krenula dalje na sektor Cesta — Sv. Anton, a zatim na Čušperk sa zadatkom da napadne i otera neprijatelja iz Grosuplja. Tog neprijatelja su naše jedinice napale naveče i u pola dva noću već posele Grosuplje. Neprijatelj se je povukao u pravcu Ljubljane. Naša brigada je krenula iz Grosuplja preko Šmarja i Lipoglava na sektor Češnjice sa zadatkom da otuda otera neprijatelja i prodre u samu Ljubljanu sa pravca Dev. Mar. v Polju⁶. Čitavo vreme je moral neprijatelja bio ravan nuli i nigde nije došlo do većih sukoba jer je neprijatelj panično bežao iz kraja u kraj i povlačio se ispred naših jedinica izbegavajući svaki kontakt s istima. Neprijateljeve jedinice nalazile su se u potpunom rasulu. Dana 9. maja 45. ušle su naše jedinice preko Dobrunja i Dev. Marije v Polju u Ljubljanu.

³ Vidi dok. br. 113.

¹ Na tom prostoru dejstvovala je od 30. aprila 1945. godine 34. divizija 2. armije JA (vidi tom XI, knj. 2, dok. br. 77 i 110).

⁵ Zapovest za napad na Kočevje izdao je Štab 7. korpusa JA 2. maja 1945 (vidi dok. br. 122). Zapovest Štaba 15. divizije JA od 2. maja za napad na Kočevje nalazi se u AIZDG. k. 188/11.

⁶ Sada: Polje.

Borbe. Dana 25. IV 45. vodio je naš I bat. borbu s neprijateljevom kolonom koja je nastupala u pravcu naših položaja iz Bosiljeva. Posle kraće ali oštre borbe, naš bat. je uspešno odbio neprijatelja i naneo mu gubitke od četiri mrtva i više ranjenih. Za vreme borbe zaplenio je naš bat. tri grla stoke koje je neprijatelj prethodnog dana uzeo civilima u selu Bosanci. Naših gubitaka nije bilo.

Dana 26. IV 1945. oko 9,30 časova približila se položaju 2. čete I bat. neprijateljeva izviđačka patrola. Istovremeno je kretala neprijateljeva patrola u pravcu 1. čete I bat. s ciljem izvidanja. Naša zaseda je otvorila vatru na neprijateljeve patrole, pa se neprijatelj posle kraće borbe povukao na polazne položaje.

Neprijatelj je imao više mrtvih i ranjenih, ali gubici nisu tačno ustanovljeni.

Naši bez gubitaka.

Zaplenili smo jednog konja sa samarom i kazanom.

Dana 27. IV 1945. oko šest i trideset časova nastupao je neprijatelj u dve kolone i to jedna **JZ** Bosiljeva u pravcu položaja I bat. a druga kolona iz pravca Mrzljaka u pravcu položaja II bat. Posle četvrcasovne osire ooroje, neprijatelj je bio odbačen na polazne položaje. Ukupna jačina neprijatelja je bila oko 200 ljudi. Posle podne se neprijatelj ograničio na dejstva patrola.

Neprijateljevi gubici: 8 mrtvih i više ranjenih.

Naši gubici: 1 mrtav i dva ranjena (svi iz II bataljona).

Od 28. IV do 3. maja 45. brigada nije vodila borbe.

Dana 3. maja u 5 časova ujutro poseli su naši bataljoni određene položaje. Dok su II i III bataljon poseli neometano svoje položaje, I bataljon se prilikom posedanja položaja u Šalkoj Vasi sukobio s neprijateljem koji je imao posednute bunkere u Šalkoj Vasi na bloku. Bataljon je u jurišu oterao neprijatelja iz sela i istog poseo. Prebacio se preko žičane prepreke i tu poseo položaje sa dva puškomitraljeza, dok su ostale snage posele položaje na grebenu iznad sela. Bataljon je u potpunosti imao pod svojom kontrolom neprijateljeve bunkere koji su se nalazili 80 — 100 metara ispred naših položaja. Neprijatelj je pri tome imao prilično gubitaka, jer je bataljon imao dobar pregled nad ovim bunkerima. Uskoro zatim je neprijatelj koncentrisao vatru iz teških minobacača i topova na naše položaje i pod zaštitom ove vatre otpočeo nastupanje protiv naših položaja sa dva pravca. Uprkos toga su naše snage u početku održale svoje položaje, pa je neprijatelj uputio oko našeg levog krila jedan tenk s ciljem da dođe našim jedinicama iza leđa što mu je i uspelo. Mi smo na tenk bacili tri protivtenkovske mine ko-

je nisu eksplodirale, pa je na taj način bilo neprijatelju omogućeno da sa tenkom dođe našim jedinicama iza leđa. Bataljon se morao povući jer je neprijatelj imao koncentrisanu vatru sa obe strane i poseo [položaje] severoistočno od Šalke Vasi. Kad je bataljon u nekoliko povukao svoje snage ograničio se neprijatelj samo na vatreno dejstvo iz minobacača i protivtenkovskog topa.

Neprijatelj je u ovoj borbi imao 8 mrtvih i više ranjenih.

Naši gubici u toku dana bili su 2 mrtva, 9 ranjenih i 2 nestala. Među ranjenim su bili jedan obaveštajni oficir i dva vodnika.

Pred veče je brigada dobila zadatak da posle minobacačke vatre otpočne nastupanje u pravcu neprijateljevih položaja s ciljem da pod svaku cenu upadne u neprijateljevo uporište i isto zauzme u sadejstvu sa ostalim jedinicama XV divizije. Naša brigada je sa tri bataljona u 23 časa prešla blok severoistočno od Kočevja, i to: I bataljon drumom iz Šalke Vasi u pravcu grada, II bataljon levo od drumu u pravcu Rudnika sa zadatkom da tačno prekontroliše sektor do Kočevja i to sa desne strane drumu. Kad su bataljoni ustanovili da se neprijatelj više ne nalazi u Kočevju krenuli su u jutarnjim časovima, po naredenju Štaba divizije, na sektor Klinje Vasi.

U uporištu smo zaplenili 1 pisaću mašinu, 2 bicikla, dva radio-aparata i 2 telefona.

U toku noći nismo imali nikakvih borbi.

Od 4. maja do 6. maja brigada nije vodila borbe. Imala je zadatak da posedne položaje Sv. Ana iznad Ribnice i spreči svako neprijateljevo bekstvo iz uporišta Ribnica kojeg su napadale jedinice naše divizije. Kad je brigada stigla na određene položaje neprijatelja više nije bilo na pomenu tom sektoru, jer se već pre toga, povukao.

Dana 6. i 7. maja dobila je brigada zadatak da svim svojim snagama napadne u Grosuplju neprijatelja koji se kretao iz Višnje Gore drumom u pravcu Ljubljane. U 20 časova otpočeli su bataljoni sa napadom na drum u Grosuplju sa sledećim rasporedom: I bataljon sa severoistočnog, II bataljon sa istočnog i III bataljon sa zapadnog pravca duž glavnog drumu u pravcu centra samog uporišta. Kad su se naše snage približile u neposrednu blizinu uporišta primetio je neprijatelj pokret II bataljona, na kojeg je odmah otvorio vatru. Istovremeno su II i III bataljon napali neprijatelja i u jurišu prodrli u uporište i obišli neprijateljev tenk koji je bio pokvaren. III bataljon je bio prinuđen da se po-

vuče jer je neprijatelj kretao drumom i istog kontrolisao drugim tenkom. Dve čete III bataljona su bile prinuđene da se povuku na položaje ispod železničke pruge koje su pose-dale pre početka napada. Posle sat i po napali smo ponovo u jurišu neprijatelja koji se pojavio na drumu sa jednim tenkom. Napad na neprijatelja smo vršili sve do 2 časa po-sle pola noći i isti je pružao snažan otpor. U 2 časa posle pola noći upali smo u energičnom jurišu u samo uporište⁷ a neprijatelj se istovremeno povukao u pravcu Šmarja. Mi smo poseli položaje sa zapadne strane Grosuplja duž drum-a Grosuplje — Ljubljana. Dve čete smo uputili u gonjenje ne-prijatelja u pravcu Šmarja. Međutim, ove dve čete su stupile u vezu sa IV brigadom pa su se vratile u Grosuplje.

Naši gubici u ovom napadu: pet ranjenih. Ostalih gubi-taka u ljudstvu i materijalu nije bilo.

Neprijateljevi gubici nisu ustanovljeni, jer se blagovre-meno povukao, ali je svakako imao osetne gubitke.

Neprijatelj je u uporištu ostavio nešto oružja i municije koja je ostala u Grosuplju.

Dana 7. maja poseli smo položaje Češnjica iznad Dobru-nia ede nismo imali borbe. Međutim, neprijatelj je artiljerij-skom vatrom deistvoovao po našim položajima pa smo zbog tosa imali 7 ranjenih.⁸

Do ulaska u Liublianu nismo imali nikakvih borbi.

Ukumii neprijateljevi gubici nisu se mogli utvrditi, ipak je [neprijatelj] imao osetne gubitke.

Naši gubici: 3 mrtva, 23 ranjena i dva nestala. U mate-rijalu nismo imali nikakvih gubitaka.

Neprijatelj je ostavio u zauzetim uporištima mnogo ma-terijala i hrane što je ostalo u skladištima. Zaplenili smo tri grla stoke koju je neprijatelj opljačkao od civila kojima smo istu vratili. [Zaplenili smo jednog konja sa samarom, 1 pisaću mašinu, 2 bicikla, dva radio-aparata i 2 telefona.

Dana 9. maja 45. ušla je naša brigada paradnim mar-šem preko Dobrunja i Dev. Mar. v Polju u Ljubljano, gde je bila sa oduševljenjem primljena od čitavog civilnog stanov-ništva. Tu je ostala brigada samo par časova kad je krenula u Zadobrovu a sledećeg dana u Radomlje gde je doživela

⁷ U 2.15 časa ujutro 7. maja 1945. pristigla je u pomoć briga-di i 15. slovenačka NO brigada „Belokranjska“ te je izvršen zajed-nički napad na Grosuplje (vidi AIZDG, k. 188 II: izveštaj Štaba 15. divizije JA od 7. maja 1945).

⁸ O borbama brigade i ostalih jedinica 15. divizije JA u tom vremenu i angažovanim snagama neprijatelja, vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 94.

iznad svakog očekivanja svečan doček od civilnog stanovništva koje je pružalo našoj vojsci sve što je imalo. U Radomljama je brigada ostala dva dana, nakon čega je krenula u pravcu Lukovice,⁹ gde je ostala jedan dan, a zatim je kamionima prebačena preko Trojana u Celje, a zatim u Dobrnu, gde je brigada prisustvovala mitingu i neko vreme se odmorila. Zatim je brigada kamionima prebačena u Velenje na odmor. Kad se odmorila i nahranila vratila se brigada preko Gornjeg Grada i Kamnika na stare položaje Radomlje gde se nalazila do 22. maja.

Tu je brigada primila pojačanje u ljudstvu i vojnički i politički se izgrađivala. Svakog dana je vršena strojeva obuka, obuka sa oružjem, politička nastava i kulturno-prosvetni rad.

Moral. Za čitavo ovo vreme bio je moral ljudstva na visini i to na takvoj kakva do sada još nije bila postignuta. Ljudstvo je sa najvećim oduševljenjem marševalo kroz oslobođene gradove i sela gde je bilo oduševljeno pozdravljano i svuda svečano primljeno. Veseli su i novi borci koje smo primili poslednje nedelje u brigadu i kod njih je moral na dostojnoj visini, a kod nekih čak preko očekivanja. S interesom prate sve vežbe, političke časove i sa veseljem se obučavaju na oružju kojeg su primili. Nedostaje im samo političkog vaspitanja kojeg će, nadamo se, dobiti od politkomesara i svih starih boraca, tako da će vojska biti u kratko vreme izgrađena tako kao što je potrebno za sadašnje vreme.

Disciplina je povremeno popustila, ali samo za trenutak, pa se odmah podigla na priličnu visinu. I novi borci su disciplinovani i veoma su ozbiljni pred svojim pretpostavljenima. Dolazak novih boraca u brigadu napravio je na sve ostale borce veoma povoljan utisak i svima zajedno podigao svest i moral. Ljudstvo se svakog dana vojnički i politički izgrađuje, jer sad ima dovoljno vremena za izgradnju ljudstva i već se pokazuju uspesi tog rada.

Ishrana ljudstva je zadovoljavajuća u svakom pogledu, a posebno su njom zadovoljni novi borci. Hrana se nabavlja redovnim putem iz skladišta.

Odeća i obuća. Stari borci su dobro obučeni i obuveni dok je neophodno da se hitno dodeli odeća i obuća za novomobilisane borce koji su veoma slabo obučeni i još nepotpuno. Zbog toga bi bilo poželjno da se obuća i odeća dodeli.

Stanje u brigadi je na zadovoljavajućem stepenu. Dolaskom ljudstva, brigada se prilično popunila, što je uticalo

⁹ Sada: Lukovica pri Domžalah.

na moral kao i na brojno stanje brigade. Trebaće uložiti sve snage da se ljudstvo za što kraće vreme izgradi u dobre i svesne borce. Posebno treba izgrađivati kadar jer sve veći broj ljudstva zahteva i više kadra koji nam nedostaje za popunu brigade. Nadamo se da će iz novodošlih drugova izaći i priličan broj dobrih starešina, te se u tom pravcu već prilično radi na vojnim i političkim časovima.

Uopšte možemo reći da je stanje brigade vrlo dobro te da se vidno poboljšava.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant-kapetan:
Mahne Stanko

Šef Operativnog odseka:

BR. 153

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. SLOVENAČKE PREKOMURSKE BRIGADE OD 27. MAJA 1945. ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE JA O FORMIRANJU BRIGADE I AKTIVNOSTI NJENIH JEDINICA DO KRAJA RATA¹

**[ŠTAB I SLOVENAČKE PREKOMURSKE BRIGADE]
JUG. ARMIJE**

**ŠTABU 14. UDARNE DIVIZIJE
Oper. odsek**

Položaj

Situacijski izveštaj od 7. 5. do 27. 5. 45.

Po naređenju druga generala *Ambrožiča*² formirana je u Murskoj Soboti I. S. P. B.³ Zadatak ove brigade bio bi u prvom redu uspostavljanje reda, čišćenje terena od neprijatelja i osiguranje narodne imovine pred uništenjem.

Dan formiranja naše brigade bio je 7. maj 1945. Tog dana se formirao Štab brigade, koji je tada još bio nekompletan. 8. 5. 1945. obrazovani su štabovi bataljona i to od

¹ Koncept (pisan na mašini) u AIZDG, k. 336/VIII. Tekst koncepta je na više mesta ispravljen mastilom.

² Lado Ambrožič Novljan. On je početkom aprila 1945. stigao u Prekomurje kao član delegacije SNOS-a (vidi dok. br. 147, objašnjenje 19).

³ slovenačka prekomurska brigada

starešina Slovenskega bataljona,⁴ koji je u borbama u Sre-
mu, Bosni i Slavoniji (u sast. 5. u. div.) prodro do Pakraca,
odakle je krenuo preko Mađarske u Mursku Sobotu⁵.

Noću na 8. 5. 45. dobila je brigada i 400 novomobilisa-
nih boraca iz Prekomurskog garnizona.⁶

Devetog 5. 45. u 5 časova ujutro bio je zbor brigada na
kome se podelilo oružje novomobilisanim borcima.
Brigada je dobila zadatak da krene u pravcu Maribora sa
zadatkom da tu uspostavi red i zaštiti državnu i privatnu
imovinu. Pravac kretanja je bio: Hotiza — Ljutomer — Ptuj
— Maribor.

Brigada je krenula iz Murske Sobote u 6 časova ujutro i
stigla u Ljutomer u 5 časova posle podne. Posle noćnog od-
mora produžila je dalje i stigla 11. 5. u 1 čas posle podne u

¹ Tekst do kraja stava dopisan je mastilom. U Beogradu se
krajem novembra 1944. formirao od Slovenaca — dobrovoljaca bata-
ljon koji je uključen u 1. krajišku brigadu kao 5. bataljon (slove-
nački) i u njenom sastavu bio do početka marta 1945, kad je uk-
ljučen u 1. jugoslovensku brigadu kao 4. bataljon. Dvadeset četvr-
tog aprila 1945. bataljon je izašao iz sastava 1. jugoslovenske briga-
de i bio preko Mađarske upućen u Mursku Sobotu (vidi „Glasilo
Slovenskega bataljona I krajiške brigade“ br. 1, izdao Republički
odbor Zveze združenj borcev NOV — odbor Slovenskega bataljona
I krajiške brigade — Ljubljana, 1971).

⁵ Neprijatelj je zimi 1944-1945. veoma pojačao svoju aktivnost
na području Kozjanskog protiv jedinica Kozjanskog NOP odreda,
pa je Štab 4. operativne zone Slovenije 27. marta 1945, na osnovu
ranijeg odobrenja Glavnog štaba Slovenije, naredio da se Kozjanski
NOP odred i Kozjansko vojno područje prebace u Dolenjsku u sa-
stav 7. korpusa JA. Pošto odlazak u Dolenjsku nije bio moguć, to
je odred naredeno da se prebaci na teritoriju Hrvatskog zagorja.
Odred i Kozjansko vojno područje, u jačini oko 450 ljudi, krenuli
su početkom aprila 1945. u pravcu Hrvatskog zagorja, dok je na
Kozjanskom ostala samo jedna grupa od 50 boraca. Uključivanjem
boraca koji su se privremeno Dosakrivali, mobilizacijom i pridol-
askom dezertera iz nemačke vojske, brojno stanje ove grupe se
početkom maja povećalo na 300. pa su formirana dva bataljona i
samostalna Austrijska četa. Taj novi odred je dobio zadatak da
svoju aktivnost usmeri u pravcu Celja. Zidanog Mosta i Rajhen-
hurga (sada: Brestanica). Stari Kozjanski NOP odred i Kozjansko
vojno područje, koji su stigli u Hrvatsko zagorje, dobili su zada-
tak da se prebace u Prekomurje. Na svom putu vodili su veoma
žestoke borbe tako da je od ove grupe stiglo 5. maja 1945. u Pre-
komurje oko 200 boraca. Dvo ovih boraca poslužio je kao jezgro za
formiranje 1. slovenačke prekomurske brigade deo je ušao u sastav
jedinica 3 brigade 1. slovenačke divizije KNOJ-a, a deo je raspore-
đen u vojnopozadinske organe i jedinice u Prekomurju (vidi knji-
gu depeša u AIZDG, k. 41 III i 46 II).

⁶ Komanda Prekomurskog vojnog područja obrazovala je, u
cilju obuke novomobilisanih boraca, četiri garnizona (vidi knjigu
depeša u AIZDG, k. 41 III).

Ptuj. Odmor brigade iskoristio se i za to da se postave straže kod skladišta municije i drugog vojnog materijala. Zbor brigade u Ptuju bio je istog dana u 12 časova noću, nakon čega je brigada krenula u pravcu Maribora gde je stigla u 8 časova ujutro. Prilikom ulaska u Maribor bila je oduševljena pozdravljena od strane civilnog stanovništva. Brigada se u Mariboru smestila u Cankarevoj školi, dok se Štab brigade privremeno smestio u Jurčičevoj ulici, u gostioni Novi svet.

Rad brigade u Mariboru.

Brigada je bila stavljena na raspolaganje Komandi mesta, da istoj pomogne kod uspostavljanja reda u samom gradu i bližoj okolini.

I bataljon brigade bio je upućen u Celje, a jedna četa tog bataljona u Ptuj.

II bataljon je otišao u Dravograd.

III bataljon je ostao u Mariboru.

30. V u Eibiswaldu (Ivnik).

28. V prikupili se u Mariboru i krenuli za Eibiswald.⁷

Prvi bataljon je krenuo vozom do železničke stanice Ponikva.

Na železničkoj stanici Ponikva saznao je Štab bataljona da su železničku stanicu Grobelno poseli ustaše koji su se povlačili u pravcu Koruške. Pošto je bio nemoguć prolaz kroz železničku stanicu Grobelno, Štab bataljona je odlučio da borbom iznudi produžetak puta. Bataljon je zbog toga poseo položaje kod vrha Zapče.⁸ Ustašku motorizovanu diviziju pozvalo se na predaju. Ustaška komanda o predaji nije htela da čuje. Bataljon je prihvatio borbu, koja je trajala 1 sat. Zbog nadmoćnosti neprijatelja i manevra opkoijavanja, bataljon se bez gubitaka povukao sa položaja na železničku stanicu Poljčane. U Poljčanama je ostao do primirja koje je sa ustašama zaključila 4. operativna zona, a zatim je železnicom produžio u pravcu Celja. U Štorama se bataljon morao iskrcati iz voza jer je železnička pruga bila oštećena. U pravcu Celja je produžio put kamionima. Odmah po dolasku u Celje poseo je bataljon položaje u

⁷ Ova i prethodna rečenica dopisane su mastilom na kraju prve stranice izveštaja i odnose se na rad čitave brigade. Dopisao ih je kapetan Janežič Janez, i to označio potpisom na margini. On je tada bio zamenik komandanta brigade.

" Na karti nije pronađeno.

pravcu povlačenja dobro naoružanih ustaša. Štab bataljona stupio je odmah u kontakt sa mesnim jedinicama i zajedno sa njima otpočeo sa razoružavanjem ustaša, kozaka i Nemaca. U okolini Celja obrazovan je pod komandom Štaba bataljona zarobljenički logor u kojeg su upućivani razoružani neprijateljevi vojnici čiji je broj narastao na 4.500 ljudi. Bataljon je vršio po gradu i okolini hajku za preobučanim neprijateljevim vojnicima, uglavnom ustašama u civilu. Uspeh ove akcije je bio taj da je njihov broj narastao na 1.500 ljudi.

Uz pomoć bataljona bila je u Celju zaštićena i državna i privatna imovina. Bataljon je prikupio i ogromni ratni plen: oružje, municiju, odeću, kamione, sanitetski i telefonski materijal.

2. bataljon je bio upućen u Dravograd sa istim zadatkom kao Prvi [bataljon] u Celje.

Rad bataljona.

Glavni zadatak bataljona je bio taj da zaštiti grad Dravograd od neprijateljeve vojske koja se pri povlačenju htela probiti kroz Dravograd u Korušku, gde bi se predala Englezima i Amerikancima. Odmah po dolasku u Dravograd, bataljon je morao da posedne položaje na levoj obali Drave jer su se ustaše ukopale na desnoj obali oko Dravograda. Za to vreme je usledila kapitulacija ustaša, tako da se bataljon ponovo vratio u Dravograd gde je razoružavao neprijateljeve vojnike, čiji broj je porastao na oko 3.000 zarobljenika, i prikupljao ratni plen.

3. bataljon.

3. bataljon je ostao u Mariboru s istim zadatkom kao i ostala dva bataljona, tj. da zaštiti državnu i privatnu imovinu, uspostavi red i zaštiti javne ustanove i komunikacije od eventualnih sabotaza.

Brigada.

Brigada je težila za tim da što bolje i što savesnije ispuni dobijeni zadatak, što joj je i uspelo. Državna imovina, privatna imovina, civilno stanovništvo i komunikacije bili su zaštićeni i sve do danas se nije desio nijedan slučaj sabotaže ili slično.

Organizacija brigade.

U brigadi su formirani sledeći odseci:

- 1.) Oper. odsek je zbog nedostatka kadrova objedinjen s Dopunsko-organizacijskim odsekom.

- 2.) Obaveštajni odsek je takođe još nepotpun, jer nedostaje odgovarajući kadar.
- 3.) Odsek za naoružanje je potpun.
- 4.) Odsek za vezu je potpun i sada u redu funkcionise.
- 5.) Komanda pozadine.
- 6.) Veterinarski odsek.
- 7.) Sanitetski odsek je potpun.
- 8.) Političko-saobraćajni odsek.
- 9.) Intendantura.
- 10.) Auto-četa.

Odscci su popunjeni utoliko ukoliko je bilo na raspolaganju odgovarajućih kadrova.

Kod brigade je formirano štabno odeljenje, Četa automatičara, Protivtenkowska četa i Vod za vezu. Brigada ima svoju obučarsku i šnajdersku radionicu, Auto-četu i Mehaničarsku četuu. Sve potrebno se izrađuje u brigadi tako da je brigada potpuno samostalna i neovisna od bilo kojih drugih ustanova. Hrana u bataljonima je zadovoljavajuća. Odeća boraca je uglavnom dobra, sa malim iznimcima gde ista ne odgovara. Zdravstveno stanje boraca je zadovoljavajuće.

Gubici brigade. Brigada nije imala gubitaka u kontaktu s neprijateljem.

Gubici neprijatelja: nisu poznati.

Zarobljenih neprijatelja: 7.000.

Zaplenjen materijal:

200 mitraljeza svih vrsta,
2.500 pušaka,
200.000 metaka za puške i mitraljeze.

Iz priloženog spiska vidi se stanje artiljerije. Spisak tačnog brojnog stanja municije i oružja u skladištima dostavićemo posle prestanka prikupljanja ratnog materijala, koji se još uvek prebrojava i sortira.

Zaprege: imamo 13 kola, 1 kočiju, 106 konja. Na licu je 64 konja, a u prekomandi su 42 konja.

Automobila: 4 teretna i tri putnička automobila.

Sanitetski materijal: sastoji se iz prvih zavoja, raznih medikamenata i drugog materijala. Sve se još ne može utvrditi, jer se isti još uvek sortira.

Odeća: 120 pari cipela, 250 šinjela, 30 bluza, 30 pari veša.

Primedbi. Brigada je organizovala dva transporta automobila za Ljubljanu i to 6 kamiona i 2 putnička automobila.

U prilogu se dostavlja brojno stanje brigade na dan 24. 5. 1945.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, por.:

Šef Oper. odseka, por.:

*Dopisano.
Vojnički rad u brigadi.*

Brigada teži za tim da se novomobilisani borci što bolje izvežbaju u strojevoj obuci i u teoretskom i praktičnom upoznavanju oružja. Svakog dana se u bataljonima održava politička nastava ukoliko vojnici nisu službeno odsutni. Tema predavanja je sledeća: propast Jugoslavije, organizacija i istorija Osvobodilne fronte, načela OF, rad na uklanjanju mnogih običaja i grešaka koje je ostavio fašizam.

BR. 154

BOJNA RELACIJA ŠTABA 14. UDARNE DIVIZIJE JA OD 28. OKTOBRA 1945. O BORBENOJ AKTIVNOSTI POTČINJENIH JEDINICA U ZAVRŠNIM OPERACIJAMA¹

ŠTAB

XIV. UDARNE DIVIZIJE III. J. A.

Operativni otsek

Op. Br. 8

28. oktobra 1945

Petrovgrad²

BOJNA RELACIJA

XIV udarne divizije III. J. A. i Koruškog odreda, za vreme od 1. do 20. maja 1945. godine.

Da bi se slomio otpor u postojankama³ neprijatelja duž bivše granice jugoslovenske i nemačke Štab XIV u. divizije sa svojim potčinjenim jedinicama i to I. udarnom Brigadom »Toneta Tomšiča«, II. Udarnom brigadom »Ljube

¹ Kopija oricinala (pisanog na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u AIZDG, k. 334 II.

² Sada: Zrenjanin.

³ uporištima

Šercera«, VI. Udarnom brigadom »Slavka Šlandra« i Koruškim odredom imao je zadatak da iste uništi — likvidira i dalje zauzme deo Slovenske Koruške i time otseče otstupnicu neprijatelju a ujedno spreči koncentraciju neprijateljskih snaga na slovenskoj zemlji.

Iz priložene sekcije⁴ razmere 1:200.000, grafički i po datumima vidi se kretanje pojedinih udarnih brigada, a isto je izvršeno na sledeći način:

Na dan 1. maja Štab divizije na Št. Janž⁵ (na Peči).

I. U. b. sa svojim jedinicama bila je raspoređena na sektoru Št. Andraž,⁶ Velenje, Šoštanj, Paški Vrh,⁷ Polzela, Oljka⁸, Velenje. Tog dana nije bilo borbe.

II. U. b. vršila je napad na postojanke oko Dravograda.⁹

VI. U. b. bila je u zasedi pored druma i željezničke pruge Zidani Most — Celje, kojim putevima su otstupali Nemci, četnici i ustaše. Na tom sektoru vodila se teža borba tako, da je zaseda morala da se povuče.¹⁰

Na dan 2. maja

I. U. b. izvršila je pokret na novi sektor Št. Janž, Sele, Lokovina, Dobrna, Strmec¹¹. Tog dana nije bilo borbe.

II. U. b. ostala je na položajima oko Dravograda.

VI. U. b. nalazila se u zasedi na putu Trbovlje — Št. Pavel.¹² Bile su manje borbe, zarobljavanje neprijateljskih vojnika i materijala.¹³

Na dan 3. maja

I. U. b. izvršila je pokret na novi sektor Ravne. Borbi nije bilo.

II. U. b. čišćenje terena od neprijateljskih grupica oko Dravograda i miniranje pruge.¹⁴

VI. U. b. u pokretu na nove položaje. Borbi nije bilo.

¹ Redakcija ovu sekciju nije pronašla.

⁵ Sada: Vinska Gora.

⁶ Sada: Andraž nad Polzelo.

⁷ Na karti 1:100.000 nije pronađeno.

⁸ Odnosi se na brdo Gora oljka, trig. 734.

⁹ Brigada se nalazila tog dana na položajima Pameće i nije vodila borbe (vidi dok. br. 185).

¹⁰ Podrobnije vidi dok. br. 124.

¹¹ Sada: Strmec nad Dobrno.

¹⁵ Sada: Prebold.

¹⁵ Tog dana je zaseda brigade na drumu Trbovlje — Št. Pavel (sada: Prebold) zarobila nemačku patrolu jačine 12 vojnika i zaplenila 10 pušaka, 2 automata, 4 pištolja i pripadajuću municiju (vidi AIZDG, k 333/1: izveštaj Štaba brigade od 3. maja 1945).

¹⁴ Vidi dok. br. 137.

I. U. b. u pokretu na novi položaj Spodnje Javorje i priprema napada na Crnu i Žerjav.

II. U. b. napad na položaj Kotlje i blokiranje puta Guštanj¹⁵ — Kotlje, dolazi do borbe, gde je bilo zarobljenih vojnika i zaplenjen ratni materijal.¹⁶

VI. U. b. stigla na nove položaje u okolini Zagorja¹⁷ i pripremila se za napad na Zagorje.

Na dan 5. maja

I. U. b. sa položaja vršen napad na Crnu i Žerjav. Vodi se ogorčena borba, koja se tog dana ne završava.

II. U. b. čišćenje terena i pripremanje za dalji pokret.¹⁸

VI. U. b. napad na Zagorje, gde se do kasno u noći vode teške borbe oko željezničke stanice. Borba završena u sumrak, jer je neprijatelj pobjegao u pravcu Trbovlje.¹⁹

Na dan 6. maja

Koruški odred iz Gorenjske izvrši napad na Borovlje i položaj potpuno ovlada i zauzme. Sprema za dalji pokret pod borbom u pravcu Celoveca.²⁰

I. U. b. još uvek vodi borbu i napada položaje oko Črne i Žerjava. Oko 10 sati slomi otpor, zauzme Crnu i okolne položaje. Dalje se sprema za pokret na novi sektor Tekel — Možgan.

II. U. b. pokret do starih granica Jugoslavija—Nemačka. Vođene su usputne borbe.

VI U. b. na položaju oko Zagorja. Žestok neprijateljski napad iz pravca Trbovlje prisili brigadu na povlačenje s tim, da je brigada izvukla sav ratni plen i neprijatelju prethodno zadala velike gubitke u ljudstvu i materijalu.

¹⁵ Sada: Ravne na Koroškem.

" Podrobnije o ovom napadu vidi dok. br. 139,

¹⁷ Sada: Zagorje ob Savi.

¹⁸ Brigada se noću 4 5. maja 1945. prebacila iz Otiškog Vrha u selo Sele kod Slovenj Gradeča. Za vreme pokreta minirao je Minerski vod železničku prugu i most kod Bukovske Vasi. Oko 12 časova 5. maja, 1. bataljon je u oštroj borbi proterao neprijateljevu patrolu jačine 80 ljudi koja je stigla iz Slovenj Gradeča (vidi AIZDG, k. 336/ V: izveštaj Štaba brigade od 9. maja 1945).

¹⁹ » Podrobnije o napadu na Zagorje (sada: Zagorje ob Savi) vidi dok. br. 134.

*> Vidi dok. br. 131.

I. U. b. u pokretu na nove položaje Jekel — Luža — Topla i Koprivna na koti 1575 i 1572²¹. Na tom sektoru nije bilo borbi.

II. U. brigada se nalazi na položaju Javorje, gde je priman saveznički materijal pa potom izvršen pokret u pravcu Železne Kaple. Vršeno je osiguranje i štitila se XIII. U. b. koja je vršila napad na položaj Podkraj.²²

VI. U. b. izvlačenje iz borbe oko Zagorja i dolazak na položaj Zaloke, Križe i Znojile, uz usputne borbe.

Na dan 8. maja: Štab divizije u pokretu iz Crne pravac Železna Kapla — Žitara Ves.

I. U. b. u pokretu na položaje Železna Kapla i odavde posle kratkog odmora pravac Žitara Ves. Tu dolazi do borbe i brigada se povukla na položaje iznad Žitare Vesi. Preko celog dana ovde su vođene veće i manje borbene akcije. Istog dana jedan jurišni odred u selu Lipus²³ iznenadio i likvidirao neprijateljsku žandarmerijsku stanicu. Zaplenjena veća količina oružja, municije i ostale opreme.²⁴ Istog dana jedinice brigade krenule su ubrzanim maršem sa položaja Prevernik u pravcu Celoveca, gde je opet kod Žitare Vesi neprijatelj skoncentrisao veće snage svoje XIV. SS-divizije. Posle kratke borbe i precizne vatre od strane neprijatelja odustalo se od daljeg napada.²⁵

II. U. b. spremanje za dalji pokret i čišćenje terena od zaostalih neprijateljskih grupica.²⁸

VI. U. b. dolazak na novi položaj,²⁷ transportiranje zarobljenika u Mrzlicu, popuna ljudstvom i materijalom i mobilizacija ljudstva.

²¹ Kota 1572 na karti 1:100.000, izdanje G.I. JA, 1949, nije pronađena.

²² Sada: Podkraj pri Mežici. Na karti 1 : 100.000 nije obeleženo. Trinaesta slovenačka NOU brigada „Mirko Bračić“ vršila je napad na uporište u Žerjavu 5/6. maja 1945 (vidi dok. br. 138), a 6. maja u 23 časa krenula je preko Koprivne u pravcu Železne Kaple (vidi AIZDG, k. 336 VI: izveštaj Štaba brigade od 11. maja 1945).

²³ Omaška; treba: Št. Lipš.

²⁴ Podrobnije vidi dok. br. 133.

²⁵ O borbenoj aktivnosti brigade od 1. aprila do 8. maja 1945. vidi i dok. br. 135.

²⁶ Brigada se tog dana nalazila u rejonu zaseoka Saboten (5 km jugoistočno od Železne Kaple; na karti 1:100.000 nije obeležen). Vidi dok. br. 139.

²⁷ Brigada se nalazila na istim položajima kao prethodnog dana (vidi dok. br. 149).

**KORUŠKI UDRED KAO PRVI DEO JUGOSLOVENSKE VOJSKE
STIŽE / 7 MIZME CELOVEC NA DVA SATA PRIJE DOLASKA SAVE-
ZNICKIH TRUPA.TM**

Štab divizije dolazi iz Žitare Vesi u Galiciju i odavde za Grabštanj i Velikovec.

I. U. b. dolazi u Sinču Ves, gde vrši razoružanje nemačkih trupa i SS-odreda.

II. U. b. u pokretu za Velikovec, gde je stigla u 11 časova,⁹ vrši razoružanje, prikuplja ratni materijal i vrši službu bezbednosti.

VI. U. b. vrši pokret na novi položaj Radmirje.

Na dan 10. maja

I. U. b. Štab brigade i jedan bataljon u Pliberku, jedan bataljon u Sinča Vesi, dva bataljona u Dravogradu. Vršeno je razoružavanje nemačkih vojnika i ustaša.

II. U. b. nalazi se u Velikovecu na istim položajima i dužnostima kao 9. maja.

VI. U. b. nalazi se na položaju Radmirje, gde vrši razoružavanje dolazećih Nemaca. Istog dana brigada na kamionima krene prema Celju i na putu Mozirje — Braslovče — Polzela i Žalec vrši zarobljavanje neprijateljskih vojnika gde zapleni ogromnu količinu ratnog plena, i isti materijal preda Narodnoj zaštiti. Potom nastavlja put za Celje.

11. maja

I. U. b. nalazi se na istom položaju i vrši istu službu, kao i 10. maja.

II. U. b. na istom položaju i na istoj službi kao 9. maja.

VI. U. b. još uvek na putu za Celje, gde vrši dalje zarobljavanje i prikupljanje ratnog plena od divizija »Tei-

Po naređenju Štaba 4. operative zone Slovenije, Kokrški i Koruški NOP odred dobili su već 4. maja 1945. zadatak da dejstvuju duž drumova Tržič — Borovlje — Celovec, pa je Koruški NOP odred 6. maja zauzeo Borovlje a zatim i Bistricu v Rožu. Kokrški NOP odred je 4. i 5. maja bio angažovan oko uporišta Begunje na Gorenjskem gde je zarobio posadu i oslobodio iz zatvora oko 650 političkih zatvorenika a zatim krenuo u pravcu Koruške i 7. maja uspostavio vezu sa Koruškim NOP odredom u Bistrici v Rožu. Oba odreda ušla su u Celovec 9. maja 1945. godine (vidi knjigu depeša u AIZDG, k. 46/1, k. 46 III i k. 334/11).

²⁸ Iz Dnevnika referenta za vezu Štaba 2. slovenačke NOU brigade „Ljubo šercer“ vidi se da je brigada stigla u Velikovec 9. maja 1945. u 8 časova ujutro (AIZDG, k. 336/VI).

fei³⁰ i »Princ Eugen«³¹. Razoružano oko 40.000 Nemaca, oko 3.000 ustaša i 1.000 domobrana. Zaplenjena velika količina raznovrsnog oružja i ratnog materijala. U blizini Celja dolazi do puškaranja između jednog bataljona i ustaških jedinica, koje u Celju nisu htele da polože oružje. Primorane su na predaju.

Na dan 12. maja

I. U. b. Štab brigade u Guštanju, dva bataljona u Ravnama, jedan bataljon čuva zarobljenike, a ostalo na drumu Dravograd — Pliberk. Vršeno je razoružanje i prikupljanje ratnog plena.

II. U. b. na istoj dužnosti i položaju kao 9. maja.

VI. U. b. polazi iz Celja preko Maribora, Dravograda Labota na novi položaj Lipica, a jedan bataljon u zasedi severozapadno od Celja u borbi sa ustašama, koji nisu hteli da polože oružje.

Na dan 13. maja

I. U. b. na položaju kao i 12. maja s tim da se borbe vode na raskrsnici kod sela Poljane sa ustašama i SS-odredima. Neprijatelj prisiljen, uz velike žrtve u ljudstvu, da položi oružje. Zarobljeno oko 3.000 ljudi iz SS-odreda i zaplenjena veća količina ratnog materijala.

II. U. b. izvršila je pokret iz Velikovca za Celovec.

VI. U. b. jedan bataljon u pokretu iz Celja za Šoštanj, ostale jedinice na položaju oko Labota.

Na dan 14. maja

I. U. b. Štab brigade u Črni, 1. i 2. bataljon na položaju u okolini Mežice, 3. i 4. bataljon u Zeleznoj Kapli. Kod Poljana dolazi do borbe između naših snaga i oko 30.000 ustaša, koji nisu hteli da polože oružje. Borba je morala biti prekinuta, jer je VII. brigada,³² koja je štitila naš bok, promenila položaj i time otkrila naš bok i izložila nas opasnosti od opkoljavanja. Borba je trajala preko celog dana do 22 časa, gde je neprijatelj imao vrlo velike žrtve u ljudstvu, naši gubici srazmerno mali (8 mrtvih, 6

³⁰ „Vražja“. Odnosi se na nemačku 369. legionarsku diviziju, koju su nazivali i „Vražja“.

³¹ Odnosi se na nemačku 7. SS diviziju.

³² Iz 51. divizije JA (vidi Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941 — 1945, knj. 2, izdanje VII. Beograd, 1958, str. 646).

ranjenih, 11 pogrešanih³³) dok je neprijatelj pustio 110 mrtvih i oko 100 ranjenih na terenu.³⁴

II. U. b. nalazi se u Celovecu.

VI. U. b. Jedan bataljon u pokretu iz Šoštanja preko Crne za Guštanj. Usputne borbe i razoružavanje neprijatelja. Ostali delovi brigade na položaju kao 12. maja.

Na dan 15. maja

I. U. b. Ostala je na istim položajima kao 14. maja, no bez borbe, jer su u toku noći ustaše sa kojima je vođena borba, napustili položaj i krenuli u brda sa druge strane puta.

II. U. b. nalazi se u Celovecu.

VI. U. b. nalazila se na istim položajima i na istim dužnostima kao 14. maja.³⁵

³⁶

U vremenu od 1. maja do 20. maja gore označene jedinice nanele su neprijatelju sledeće gubitke:

Zarobljeno.	49.670
mrtvih.	454
ranjeno.	255

ZAPLENJENO

tenkova.	12
topova.	50
bacača raznih.	8
mina.	400
mitraljeza.	219
brzostrelki ³⁷	222
pušaka.	3.458
pištolja.	70
pancerfausta ³⁸	90
kamiona.	330
motocikla.	12
bicikla.	30

^M nestalih

⁵⁴ O borbama 1. slovenačke NOU brigade „Tone Tomšič“ 13. i 14. maja 1945. kod Poljana vidi i dok. br. 151.

³⁵ O borbenoj aktivnosti 6. slovenačke NOU brigade „Slavko Slander“ od 7. do 15. maja 1945. vidi i dok. br. 149.

Redakcija je izostavila tekst koji se odnosi na period posle 16. maja 1945.

¹⁷ automata

⁵⁸ protivtenkovskih ručnih pesnica

kola raznih	535
konja	806
samara	10
pisaćih mašina	8

Pored gore označenih gubitaka i zaplenjenog materijala zaplenjena je i ogromna količina municije i ostale opreme. Hrane je zaplenjeno toliko, da su sve jedinice, koje su se nalazile na Spodnjem Štajerskem, bile sa istom snabdevene za nekoliko meseci.

Naši gubici u gore označenom vremenu bili su sledeći:

mrtvih	23
ranjenih •	20
pogrešanih	30

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: Zast. komandanta, major: